KARNAVAL

Roman

M.R. Lovric

Genç şair
Lord Byron
ve
Casanova
aynı kadına
âşık olur...

İNKILÂP

M.R. Lovric

KARNAVAL

Karnaval

Carnevale

Yayınevi Editörü **Hasan Öztoprak**

Redaksiyon-Düzelti **S. Asaf Taneri**
Sayfa Tasarımı **Şahabettin Saykaloğlu**

Baskı
İNKILÂP KİTABEVİ
ANKA OFSET TESİSLERİ
100. Yıl Matbaacılar Sitesi 4. Cad.
No: 38 Bağcılar-İstanbul

ISBN 975-10-2148-0

05 06 07 08   7 6 5 4 3 2 1

İNKILÂP
Ankara Caddesi, No: 95
Sirkeci 34410 İSTANBUL
Tel: (0212) 514 06 10-11 (Pbx)
Fax: (0212) 514 06 12
posta@inkilap.com

www.inkilap.com

M.R. Lovric

KARNAVAL

ROMAN

Çeviren:

Hilmi Artan

İNKILÂP

M.R. Lovric, 1959'da Sydney'de doğdu. 1980'den beri Londra'da yaşamasına rağmen zamanının çoğunu Venedik'te, Casanova'nın da sık sık kullandığı bir palazzoda geçiriyor. İlk romanı olan Karnaval'ın büyük bir bölümünü de burada yazan yazar, kendini Venedik'in en büyük hayranı olarak nitelendiriyor.

Hilmi Artan, 1924'de Adana'da doğdu. AÜDTCF İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde öğrenim gördü. Gençlik yıllarında Ankara'da "Yağmur ve Toprak" adlı derginin yazı işleri müdürlüğünü üstlendi ve çeşitli edebiyat dergilerinde şiirleri yayınlandı. 1990 yılından beri çeşitli türlerde on kadar kitabı Türkçe'ye çevirdi.

Giriş

Daha sonra neler olduğunu siz bunları Florian Café'de işitmeden, izin verirseniz önce ben anlatayım.

Geceydi; sivrisineklerin vızıltısı, dalga sesi ve Büyük Kanal'ın karanlık alüvyon yığınlarının üzerinde oynayıp duran kimlikleri meçhul cesetlerle su sıçanlarının çıkardığı hışırtıların dışında tek bir ses duyulmuyordu.

Sincap kılından resim fırçalarımı temizliyordum. İçeri girdiğini işitmedim. O kadar narindi ki odanın loş karanlığında, küçük ve beyaz ellerini sandalyemin arkalığına koyup ayakta dikildiği ana kadar onu görmedim. İçimden ne oluyor demeye kalmadan; aynı el sertçe boynumu tuttu.

"Şu senin Casanova'nı göster bana," dedi yedi yıllık ayrılıktan sonra.

"Sen onun için mi geldin buraya?" Ben hâlâ o yedi yılın gerçekliğini kabul edemiyordum.

"Sen bana Casanova'nı gösterirsen ben de sana nedenini göstereceğim."

"Burada yüzlece Casanova var."

"Öyleyse hepsini görmek istiyorum."

Kocaman bir çantayı yerden aldım ve masanın yanına kadar taşıdım. Byron aksayan adımlarıyla peşimden geldi. O sırada erkek kedi ısırığını anımsatan ensemdeki çimdik canımı acıtıyordu.

"Onu aç."

Ensemi kavrayan elini hâlâ gevşetmiyordu. Sol eliyle portreleri ve taslakları taradı, içlerinden altısını ayırdıktan sonra kalanları eliyle yere itti. Bu sahnenin dayanılmazlığı karşısında birden bir anı canlandı kafamda. Önce gondolda

mum ışığında resim yaptığım gün, sonra da yatak odamda geçirdiğim bir sonraki gün geldi aklıma. Küçük ve kırışıksız elimi uzatarak fırçamı boya kabına nasıl daldırdığım canlandı gözümde. Dalgalar *palazzo*'nun deniz basamaklarını yalarken, Casanova'nın kedisi yanımızda uzanıyordu, ben de Casanova'nın yüz hatlarını çiziyordum. Kedi ne bizim kokumuzun ne de yağlıboya kokusunun onu tedirgin etmesinden hiç hoşlanmazdı.

"İşte bu. Onun bakışları seni gerçekten de böyle mi yaktı?"

"Evet, portresini yaparken, o gözlerle beni yakar tutuştururdu. Onun işte öyle bir yanı vardı."

"Yakardı, ha! Tahmin edebiliyorum. Bir de şu eller, gerçekten de bu kadar pembe ve yumuşak mı görünürlerdi?"

"Aynı zamanda çok da güçlüydüler. O ellerle düello yaptığını, Doglar Sarayı'nın çatısına o ellerle tırmandığını sen de hatırlarsın herhalde. Bana tek eliyle bile sarılabilirdi. Bununla birlikte o her zaman nazikti."

"Siz dişi yaratıkların yatağa götürmek için acayip görünüşlü insanları yeğlediğinizi, onların da orada canavarlaştığını düşünüyorum, öyle değil mi?"

Yanıt vermedim.

Byron devam etti, "Bir de şu dudaklar. Ağzının bu kadar etli mi olduğunu söylüyorsun? Sence şu dudaklar biraz efemine görünmüyorlar mı?"

"Bana hiç de öyle gelmedi. Kadınları öpmek diye bir âdetim yoktur."

"Bunu denemeliydin. Sen de bilirsin ki Casanova üçlü sevişmeye bayılırdı. Özelikle de, hatırladığım kadarıyla, kız kardeşlere çok düşkündü. Kızlara karşı Safovari tavırları da vardı, elbette."

"Evet, onu ben de biliyorum. Fakat biz birbirimize yetiyorduk."

"Biz de bir zamanlar birbirimize yeterdik. Onunlayken de benimle olduğun zamanlardakinin aynısını mı hissederdin?"

Yanıt vermedim. Elleri boyun kemiğimi hâlâ sıkıyordu.

"Ben de onun gibi miydim?"

Yanıt vermedim.

Birden, beni serbest bıraktı. Elimde olmayarak yere atılan portrelerin üzerine doğru kayar gibi oldum. Ardından sırtüstü yere düştüm. O sırada Byron tam tepemde duruyor ve nefesi sirke kokuyordu.

Her ikimiz de soyununcaya kadar soruların ardı arkası kesilmedi:

"Seni böyle mi öperdi? Meme başlarını böyle mi ısırırdı? Tükürüğünü böyle mi yutardı? İçine böyle mi girerdi, yoksa senin de hazır olmanı mı beklerdi?"

Ondan sonra resimlerin üzerine uzandık. Casanova resimlerinin yağlıboyasıyla mangal kömürü boyası üzerimize bulaştı. Her şey sona erdiğinde, Byron'un kalçasında Casanova'nın dudaklarının izi kalmış olacaktı. Casanova gözlerini dikmiş, her zaman olduğu gibi, göğüslerime bakıyordu.

Casanova'nın Çikolatalı Kek Tarifi

Keki yemek için her şeyden önce size bir çift dudak gerekecek.
Mor, koyu kırmızı dudaklar, cennet hurması dudaklar,
üzerine bal sürülmüş mandalina kabuğunu çağrıştıran
dudaklar.

Sonra bir de kek yemek için bir neden olmalı.
Onunla ilk seviştiğinizde, onunla son seviştiğinizde ya da
ikisi arasındaki sevişmelerinizden birinde (bu birden fazla da
olabilir ya da en azından çok uzun da olabilir).

*Keki ıslatmak için elbette beyaz şaraba da gereksinmeniz
olacak.*
İçinizde bir şişe ruhla diliniz her şeyi çok daha iyi
anlayacaktır. Bu doğru işte, Falernian ya da Scopolo olsun;
ya da Tokay, Burgundy, pembe keklik-göz Champagne
olsun ya da şu Orvieto'da yaptıkları berrak şeyden hani.
Hatta Dalmaçya'nın tarçınlı ve şekerli Maraschino'su da
olsa fark etmez. Hatta sütlü de olabilir. Bir seferinde,
Milano'da ben bile dizlerimin üzerinde genç bir annenin
pembe-roze tıpasından süt emmiştim.
O günlerde dişlerim vardı.
Ne anlatıyordum? Ha, evet, çikolatalı kek.

Size bir de yatak gerek.
Üzerinde uzanılacak bir yatak, üzerinde yenilip içilecek,
uyunacak bir yatak, üzerindeki ekmek kırıntılarını
ertesi sabaha kalmasın diye yalayıp yutacağınız bir yatak.

Bir de her zaman beklenebilen bir sürpriz.
İçinde gizli bir yayı da bulunan bir enfiye kutusu,
tüylerin ya dipten tıraşlanmış ya da hiç dokunulmamış
olması... Ve de tam böyle bir an için muhafaza edilmiş bir
meyve ya da bir güvercin kadar sevişmeye hazır olduğunu
gösteren bir bakire.

*Ah, evet, şimdi size bir de çikolatalı kek gerek.
Hemen bir tane ısmarlayın.*

Birinci Bölüm

1

La fame fa far dei salti,
ma l'amor li fa far più alti.

Açlık insanı hoplatırsa,
aşk havalara fırlatır.

VENEDİK ATASÖZÜ

Kedi beni bulduğunda zaten ben de o işi yapıyordum. Banyomda, çikolatalı kek yiyor, bir yandan da *fragolino* dediğimiz kırmızıya çalan çilek likörümü içiyordum. Bu bahar ayında, karanlık ve yıldızsız bir gecenin erken saatlerinde, açgözlülüğün ve miskinliğin günahlarıyla sarhoşluğun ve insana zevk veren bir çıplaklığın bence pek de önemli olmayan vebalini yoğun bir biçimde yaşamak istemiştim. Böyle bir eğlence için gereken ne varsa hepsini günbegün uğraşarak bir araya getirmiştim.

Ellerim, Boticelli Venüsü'nünkiler gibi belli bir noktada kalıncaya kadar suyun içinde yüzdü durdu. Bir kol karnıma doğru uzandı. Yeni yeni ortaya çıkmaya başlayan ergenlik çağımın belirtilerini avuçladım. Hâlâ kavisli halde duran başparmağımı, biz Venediklilerin *mandola,* badem, dediği küçük kas çıkıntısının üzerinde hiç hareket ettirmeden bir süre öylece tuttum. Venüs, buna nasıl dayanmıştı? O sırada Casanova'yı düşündüm ve o düşünceyi içeri buyur ettim.

Çünkü onu bir seferinde bir kapı aralığında bir genç kızla görmüştüm. Miracoli'deki evimizde yatak odamın penceresinden, tıpkı köpekler gibi, ama hem daha yavaş hem daha korkunç adımlarla ilerleyen uzun boylu bir adam gördüm.

Genç kız gizlenmişti; yalnız son derece zarif ayaklarını görebiliyordum. Casanova önce o ayakları kaldırarak bir bir dudaklarına götürdü; o sırada kızın bacaklarının deltasının bulunduğu karanlıkta Casanova'nın başı kaybolduğu için ancak ensesi görünüyordu. Daha sonra iyice göremediğim başını doğrultarak kızın ağzı olabilecek noktaya dalıverdi. Ufak tefek bir kızdı. Casanova öne doğru eğildi. Uzun bir süre, aşağı inmiş beyaz pantolonun içinde kalçalarının ileri geri hareket ettiğini gördüm. Sesini ilk işittiğimde inlemeler duydum. Ardından son derece abartılmış sevgi dolu sözlerle işini tamamladı. Kızın üstünü başını düzeltmesine yardım ettikten sonra usulca alnını öptü. Ona para uzattığını gördüm. Kızın bundan hoşlanmadığı belli oluyordu.

"Casanova," diye fısıldadı kız. Gecenin dinginliğinde kızın soluk alışlarını bile işitebiliyordum.

"Bir şey mi var, canım?" dedi Casanova. Kızın elini tuttu, öptü, daha sonra her iki gözünü de öptü.

Kız önce durakladı, sonra hiçbir şey söylemeden çekip gitti. Yalnız anlayamadığım bir şey vardı: Acaba kız parayı az bulduğu için mi mutsuz olmuştu, yoksa ona aslında almış olduğu bir şeye karşılık para verildiği için mi tepki göstermişti?

Ertesi sabah, topluca kahvaltı ederken, babam, "Kim bu Casanova?" demişti.

Annem alt dudağını ısırdı ve sanki bütün kötülüklerin altında yatan neden bu meyveymiş gibi, elinde tuttuğu kıpkırmızı elmaya kuşkulu gözlerle dik dik baktı. Benim küçüğüm olan kız kardeşim Sofia balık gözleriyle, süt kâsesinin üzerinden büyük bir dikkatle babama bakıyordu. Babamın acımasız yüzü mosmor olmuştu. "Bence Casanova adı genç ve saf bir kadının ağzına hiç yakışmıyor. Benim soframda o adın telaffuz edilmesini istemiyorum."

Demek onun kim olduğunu manastırda, Café Florian'da ya da olmazsa sokakta öğrenmeliydim. Pekâlâ. *Va bene.*

Annem sesini alçaltarak, "Onunla böyle konuşma. Onun

ne kadar aksi bir kız olduğunu bilmiyor musun? Tırtılları unuttun mu?" dedi babama.

Bu, evde herkesin aylarca dilinden düşürmediği, onlara kalırsa ne kadar huysuz biri olduğumu apaçık ortaya koyan bir öyküydü. Yıllarca önce bir sabah, bana ve kız kardeşime ön bahçemizin bir cins zehirli tırtıl tarafından istila edildiği söylenmişti (Bu parlak görünümlü, küçük baş belaları zaman zaman Venedik'e gelir.) Orada oynamamız yasaklandı. Bense hemen aşağıya koşarak güllerin arasına oturmuş ve o güzel yeşil hayvancıkların kollarımı ve dirseklerimi kanatmalarına izin vermiştim. Sofia o sırada ayakta dikilmiş, ağlayarak beni seyrediyordu. Bense, tırtıllar derimi yüzüp kendilerine ziyafet çektikleri halde hiç sesimi çıkarmıyordum. Annem, banyoda kanlarımı temizlerken, "Neden? Neden?" diyerek dövünüp durmuştu. Sofia hıçkırıklar içinde beni anahtar deliğinden gözetlerken sesimi çıkarmadan uzanmış yatıyordum. Bunu, nasıl bir şey olduğunu merak ettiğim için yaptığımı onlara nasıl açıklayabilirdim? Hoş değildi elbet, ama daha önce hiç denemediğim bir şeydi. Tırtılların yeşili bana çok büyüleyici geldi. Çok hoş da olabilirdi. Aleyhte yapılan bu uyarılar, bana bu işin altından güzel bir şey çıkacağını düşündürmüştü.

Babam kuşkusuz tırtılları hatırlayınca, kararlı bir sesle, "Bu evde Casanova adı bir daha hiç ağza alınmayacak. Beni çok şaşırttın, Cecilia," dedi.

Sonra anneme döndü. "Bu kız kaç yaşında? On üç mü? On dört mü? Rahibeler manastırda ona böyle şeyler mi öğretiyorlar?"

İşte bu güzel bir soruydu. Çünkü bir süre sonra rahibelerin Casanova konusunda uzman olduklarını keşfedecektim.

Size Casanova'yı anlatmadan önce, şunu eklemeliyim ki Venedik hakkında bilmeniz gereken çok şey var... Yaşadığım olayların başladığı günlerde Venedik'in nasıl bir kent olduğunu size anlatmam gerek. Çünkü kentin çöküş içine girdiği o berbat günlerde, siz *poverino*ların, zavallıcıkların da tahmin

edeceği gibi, hem ben Cecilia Cornaro'yu, hem Giacomo Casanova'yı hem de öykümüzü yaratan o son derece mutlu kenti tanıyamazdınız.

Ah, biz mutlu bir kenttik! İşimiz gücümüz mutlu olmaktı. Mutluluktan deliye dönerdik. İçimiz dışımız mutluluk doluydu. Şu anda, 1782'nin Venediki'ni düşünürken, kendilerini eğlenceye vermiş, hayal mi, gerçek mi olduklarına karar veremeyeceğiniz yüz binlerce insanı da birlikte düşünüyorum. Yani, biz ancak karanlıkta parlayan bir sahnede büyük bir çöküşü yaşıyorduk.

Biz mutlu bir kenttik. Kimseyi incitmeyen, oldukça da yorgun düşmüş insanlardık; oynayıp zıplarken bile son derece ruhsuz ve beceriksizdik; çocuklardan hiçbir farkımız yoktu. İçimizde en ufak bir kötülük yoktu, ancak kıvançtan ne yapacağımızı bilemeyecek bir noktaya gelmişsek sınırı aştığımız da olurdu. El şakalarına bayılırdık. O kadar mutluyduk ki tiyatrolarımızda trajik oyunların sahnelenmesine hiç dayanamazdık. Acıklı bir oyunu sergilemeye kalkmış olmasınlar, bu, tam bir fiyaskoyla sonuçlanırdı. Komedi oyunlarında kötü adamların işleri bitirilince *Bravi i morti!* diye bağırarak cesetleri alkışlardık. Bravo ölülere! Felsefemizin temelini oluşturan şeyler de şunlardı:

A'a matina 'na meséta
Al dopo dinar 'na baséta
A'a sera 'na donéta.

Sabahları biraz ayin
Öğleden sonraları biraz kumar
Akşamları biraz kadın.

Çılgınlar gibi kumar oynardık. Venedik'te insanlar kumarda giysilerini kaybedince evlerine çırçıplak dönerlerdi. Kumarda kızlarını ve karılarını kaybedenler bile olurdu. Parayı kazanmadığımız için onun değerini takdir edemiyorduk. Kendimizi savunmak için gemiler inşa edeceğimiz Arsena-

le'de çeşmelerden sular gibi şarap akardı. Uyumayı da unutmuştuk; kendimizi sersem-sepet atıverirdik bir yere. Uygar kentlerde insanlar yataklarına girerken, biz gece eğlencelerimize başlardık. Kilise ayinlerimizi gala konserlerinden ayırt edemezdiniz. Bizde dilenciler bile şiirli bir dille konuşurdu.

Evet, biz mutlu bir kenttik. Ahlak kurallarımız gerçekten de her şeyi oldukça çabuk benimserdi. Kıyafetimiz açık saçık olabilirdi; çünkü kendimize ait olan her güzel parçayı herkese göstermeyi bir görev olarak kabullenmiştik. Evet, neşemizi, kıvancımızı ufak tefek, ahlak dışı, alışılmadık hareketlerle süslediğimiz de olurdu. Gerçekte, büyük balıklar gibi eti yenilecek duruma gelmiştik. Şehvet düşkünü fiiller enfiye kutularımızla kartvizitlerimizin üzerine bile kazınmıştı. Rahiplerimizin ipe sapa gelmez konuşmalar yaptığı hiç duyulmamıştır elbet. Düşünün ki annem gibi saygın ve soylu burjuva eşlerinin en az on katı kadar sosyete orospusu vardı. Ama gene de Venedik bir genelev sayılmazdı. Orası bir kadınlar cennetiydi. Onların *cavaliere servente*leri, erkek arkadaşları narin kulaklarına lagünün dalgaları gibi bitmez tükenmez iltifatlı sözler fısıldarlardı. Bütün yıl gerçek duygularımızı gizlemeye gerek duymazdık, çünkü aşk ilişkileri kurmanın mevsimi yoktu.

O mutlu kentte her şey birer süslemeydi. Bize lüks yakışırdı. Venedik'te, herkes aynadaki baş döndürücü görünümleri karşısında büyülenirdi. Hem görkemli yatak odalarındaki çilli aynalarda hem de sudaki aynalarda... Venedik'te bütün teknelerin pruvası köpükten birer küçük dantelle süslenirdi. Akşam olup da erkenden hava kararınca, barut stoklarımızın hepsini silahlanmak için değil havai fişekler için kullanırdık! Neyse ki biz düşmanlarımızı korkutacak kadar güzeldik; bizi fethetmeye güçlerinin yeteceğini akıllarına bile getiremezlerdi. Venedikli çamaşırcı kadınlara kadife, saten ya da siyah tilki kürk giymeyi yasakladıklarını işitince ancak o zaman bizim nasıl bir kent olduğumuzu anlamaya başlardınız.

Ah, biz mutlu bir kenttik! Venedik o kadar çok yaşlandı ki ikinci çocukluğunu yaşayan bir çocuk gibi her şeyi alaya almaya başladı. Papağanlar gibi çenemiz düşmüştü. Konuşur-

ken, tıpkı güzel laf eden bir çift şair gibi ellerimizi sürekli oynatıyorduk. Büyük bir tantanayla, sözde kontlarla bakireleri, falcılarla kandiller için iç yağı satıcılarını bile aynı sıcaklıkla karşılıyorduk. Sokak temizlikçileri ince ve narin balerinler gibi süpürgelerini dikkatle kullanarak tozlara havada birbirinden nefis kavisler çizdirirlerdi. Biz *acqua alta*nın, su yükselmesinin bile tadını çıkarırdık! *Passerella*larda, dar ve küçük geçitlerde, altımızda sular bizi yaşlı bir mürebbiye gibi gıdıklarken biz de balerinler gibi piruet yapardık. Sular altımızdaki sandalyelerle iç çamaşırlarımızı lagüne sürüklese de kıkırdayarak suda oynamayı sürdürürdük.

Deniz ne kadar günahımız ve anılarımız varsa hepsini alıp götürürdü. Her an değişen o garip sedefsi ışığını üzerimizden hiç eksik etmeyen deniz bize her şeyde ayrı bir renge bürünen sonsuzluğun ve gamsızlığın tadını tattırırdı. Uçarılıklar içinde kendimizi yorgun ve bitap hissetmeye başlamışsak tertemiz soluğunu yanaklarımızda hissedince yeniden dünyaya gelmiş gibi olurduk. Deniz her zaman ya önümüzde ya ardımızda olurdu. Bu arada ya bize göz kırpar ya da planlar yapmanın veya tedbirli olmanın boşluğunu anlatmaya çalışırdı. Bizim için deniz suyu kahve ya da sıcak çikolata kadar uyarıcıydı. Yatak çarşaflarınıza onun nemli ve cinsellik yüklü iç çekmelerini yasaklayamazdınız. Edepsiz fısıltılarına kulaklarınızı tıkayamazdınız.

Yılın altı ayı *karnaval*la geçerdi. Güzel ve birbirinden acayip maskelerimizi takınca istediğimiz her kimliğe girebilirdik. Maskeyi takınca bizi hiç kimseye benzetemezlerdi, biz de böylece bir üstünlük kazanmış olurduk. O günlerde, Venedik'te faaliyet gösteren tam sekiz yüz elli maskeci vardı. Çünkü maskeler yalnızca *Karnaval*larda kullanılmazdı. Onlar diğer gecelerde peri masalları yaşanırken de takılıyordu.

Meringata dediğimiz kaymaklı kurabiye ya da keten helvası gibi akıl almaz şeyler yerdik. O kadar şımarıktık ki kirazların taşlanmadan da ağaçtan düşebileceğini sanırdık. Arabistan'dan getirilen nar suyu şerbeti ve otlu ahududu kvası da içerdik. Sonra ipekli mendilleri doymak bilmez ağzımızın kı-

yılarına hafifçe dokundurur, sonra da onları fırlatır atardık! Yiyip içtiklerimizin döküntülerini ufalayıp ufalayıp kaldırım taşlarının arasına atardık; ta ki ayaklarımızın altında kabak çekirdeği, fındıklı şeker ve portakal kabuğundan bir pantomimci palyaço oluşturuncaya dek. Kalabalıkta, kadınlar özgürce okşanabilirdi.

Sanırım hakkımızda yavaş yavaş bir fikir edinmeye başladınız. Ancak Venedik'in mutlu bir kent olduğu yıllarda Venedikli olarak dünyaya gelmenin bir kıvanç kaynağı olabileceğini hiç aklınızdan geçirmeyin. Böyle düşünerek gerçeğe ulaşmış olmazsınız. Ben kendim, mutlu kentle arasına mesafe koymaya çalışan, mutlu olmaya değil de daha çok dindar ve doğru olmaya çaba gösteren bir aile ortamında yaşadığım halde, bu öykü başlamadan önce Venedik hakkında nedense bunları biliyordum.

Şimdi de, benim, yani Cecilia'nın, manastırda, Café Florian'da ve de sokakta mutlu kentin mutlu oğlu Casanova hakkında neler öğrendiğimi anlatacağım.

Avusturya Macaristan İmparatoriçesi Maria Teresa yedi büyük günah* konusuyla ilgilenmeyi kendine iş edinmişti. Sayılarının yedi olduğunu görünce, onların altısının görmezlikten gelinebileceğini düşündü. Maria Teresa şehvet düşkünlüğünden nefret ederdi ve şehvet düşkünlüğüne karşı açtığı savaşta tüm olanaklardan yararlanmaya çalıştı. Her görüldüğü yerde kökünün kazınmasını istiyordu. 1747'de, Casanova'nın Viyana'ya geldiği duyulunca Maria Teresa, Acil İffet Komisyonu adında bir dernek kurdu. Genç kızlar kendilerini Casanova'dan korumak için sokaklarda tespih çekerek dolaşmaya başladılar.

Giacomo Girolamo Casanova (telaffuz ederken insanın

---

* Yedi büyük günah: Kibir, açgözlülük, cinsel istek, kıskançlık, oburluk, öfke ve tembellik. (ç.n.)

** Satir: Eski Yunan'da yarı insan, yarı keçi olarak temsil edilen tanrı; günümüzde cinsel istekleri güçlü erkek. (ç.n.)

ağzı sulanıyor, dili dolaşıyor sanki) hakkında insanlar ne düşünüyordu acaba? Bir yatak odası satir'i** mi, ruh çağırıcı mı, kumarcı ya da simyacı mı, yoksa casus mu? Ya da Doglar Sarayı'ndaki Kurşunlu Hapishane de denilen korkunç zindandan firar etmeyi başarabilen tek adam mı? Çevirdiği her dolabın altında orostopolluk yattığı söylenemezdi. Yalnız, Tanrı saklasın, taşa dönüştürülecek olsaydı, Büyük Kanal'ın bütün sularını püskürtecek kadar muhteşem bir Priapus* heykeli çıkardı ortaya. Onu daha çok, siyah pelerinli, kabarık kravatlı siluetiyle evrensel boyutta beşeri cinsel duygunun bir simgesi olarak görmek istersiniz. Bir de hakkında, kadınları bir bardak şerbet içer gibi yalayıp yutuverdiğine, inanılmaz bir seksüel güce sahip son derece çekici bir erkek olduğuna ilişkin netameli bir duygu oluşurdu sizde.

Casanova anılarının ancak üçte birini aşk yaşamına ayırmıştır. Şu anda kendi yaptığım bir hesaba göre, cinsel istekli yanını tam otuz beş yıl sürdüren Casanova yüz otuz kadının gönlünü fethetmişti. Bu da her on iki ayda kurduğu aşk ilişkisinin dördü bile bulmadığını gösteriyor. Casanova'nın en güçlü organı *yüreğiydi*. Cinsel ilişkiden nadiren mutluluk duyardı. Çünkü o, aşkın kendisiyle sevişirdi. "Aşk olmazsa, bu denli önemli bir işin hiçbir değeri kalmaz," derdi.

Onu bir kapı aralığında taş bebek kadar güzel bir kızla gördüğümde elli yedi yaşındaydı. Çoğu Venedikli'den çok daha uzun boyluydu. Gözleri kocamandı ve bir Afrikalı gibi siyah tenliydi. Onunla, yaşamımın sonuna dek unutamayacağım birkaç aylık bir birlikteliğim olacaktı. Daha sonra, beni bir sihirbaz yamağı gibi aralarında ikiye bölecek olan biri daha vardı. Ben de tıpkı onun gibi hep rakamları düşünürüm: Casanova kör inançları olan biriydi; rakamların gizli, ruhani anlamlar taşıdığına, cebir ve alfabenin birbiriyle kaynaştığına inanırdı. Çizelgeler, türlü türlü nazarlıklar, tılsımlar üzerinde güzel güzel kafa yorduktan sonra kadınlarını ve onlarla bulu-

---

*Priapos: Eski Yunan'da şehvet ve bereket tanrısı. (ç.n.)

şacağı yerleri kendince bilimsel yöntemlerle seçerdi. Onu en sonuncu sevgiliyle buluşturacak olan randevu yerleriyle saatinin örtüştüğünü görünce çok sevinirdi. Bundan bir sonuç çıkmazsa bundan sonra da çıkmayacak demek değildi; böylece hem kendisini hem de sevgilisini öz güvensizliğin ve düş kırıklığının neden olacağı acılardan korumuş olurdu.

Onun gibi bir erkek tarafından arzu edilmek hem şaşırtıcı hem de hoş bir şeydi. Oynaşırken bile bir sadeliği vardı onun. Bizleri elde edebilmek için, her türlü fiziksel acılara, manevi aşağılanmalara katlanabilirdi, hem de serinkanlılıkla. Eğer zamanı bolsa, her şeyi kılı kırk yararak, birbirinden güzel, son derece ayrıntılı planlar kurarak gönlümüzü fethetmeyi bilirdi. Yok, eğer, zamanı darsa, işte o zaman, para ve armağana sıra gelirdi. Aşk çoğu kez pahalıya patlardı ona, elinde avucunda ne varsa alıp götürürdü. Casanova vitrinde olanların hepsini verir, depoda da hiçbir şey bırakmazdı. Bizleri fethetmiş olsa da, gerçekte, asıl kazançlı çıkan *kadınlar* olurdu. Çünkü yoğun bir uğraş vererek kendisini bizim mutluluğumuza adardı. Kadını mutlu etmek coşkuyla karışık bir inançtı onda; bu, kendi mutluluğundan bile önemliydi. Ne de olsa, *şölen bizim evde gerçekleşiyor,* diye fikir yürütürdü.

Sevdiği kadınların çok azı sonraları ondan nefret etmiştir; ben gerçekte biz kadınların bir tür kardeşlik duygusu içinde olduğumuz inancındayım. Biz hepimiz birbirimizi tanırdık. Yüreğini, canını ve cinsel yeteneğini ortak bir amaç için birleştirmeyi başarmış bir erkeği şans eseri tanımış olmanın bir araya getirdiği bir kız kardeşlik birliği gibi bir şeydi bu. Bir erkek, "İnsanı nasıl da büyülüyorsun öyle. Bunu nasıl beceriyorsun?" deyince bunu gerçekten de öğrenmek ister insan. Casanova, kafanızın içindeki bütün o gizli kıvrımlar üzerinde parmaklarını usulca dolaştırarak, sizinle ilgili ne varsa her şeyi, hatta içinizden geçenleri bile, bir bir sayabilirdi size. Bir erkek ki şeftali yemenizi seyrederken bile tahrik olurdu; o sırada şiir bile yazabilir; şiiri ve dudaklarınızdan çenenize doğru süzülen şeftali suyunu yalayarak şeftaliyi de sizinle paylaşırdı. Ertesi gün, pencerenizin önüne bir şeftali bırakır, o şef-

talinin görünüşü bile belleğinizi ve de döl yatağınızın her bir noktasını hamur haline getirmeye yeterdi.

Yani, böylece, hem size hem de şeftaliye sadık kalmış olurdu. Başka hiçbir kadının bu tarzda armağan aldığı hiç görülmemiştir. Günün birinde, Casanova, heyecan dolu anıları arasında öykünüzü anlatırken hem sizi hem de şeftaliyi sevecenlik de katarak ölümsüzleştirmiş olurdu. Öte yandan, her ay kasıklarınızda yaşadığınız sıkıntılarınıza o da ortak olurdu. Bacağınızın kıvrımını, poponuzun üzerindeki kabarıklığı hiç aklından çıkarmazdı. Avucunuzdaki yaşam çizgisini okur, ayrıca ne tür bir öpücükle içinizde yüreğinizin fıkır fıkır oynadığını bilirdi. Ekşi de olsa, tatlı da olsa, bedeninizden yayılan kokuya bayılırdı; sevişme sırasında teninizden süzdüğü terin kokusu Giacomo Casanova için dünyanın en tatlı kokusuydu.

Seviştiğimizde, döl yatağım neredeyse hiç işlevini yerine getirmezdi. İlk karşılaşmamızın onun için inanılmaz bir şey olduğunu söylemek isterdim, benim için de öyle. Gene de, çok denenmiş usullerle bana kur yaptı.

Casanova kedisini kullanırdı. Bu kedi, Venedikli kadınların arasında çok ünlenmişti, ama erkeklerin bundan hiç haberi yoktu. Eskiden, pencerelere tırmanıp oralardan inip çıkmakta Casanova'nın üstüne yoktu. Fakat sevgili olarak beni seçtiği sıralarda, 1782 baharının başlarında, kol ve bacakları ve omurgası artık esnekliğini yitirmişti. Bu yüzden bir haberci yolluyordu.

Kadınlar önce düşlerine girince farkına vardılar kedinin; kedi patisiyle art arda dokunarak onları uykularından uyandırmak istiyordu sanki. En sonunda, bir gece uyandıklarında kediyi, patisi tam boyunlarının üzerinde, yastığın üzerinde oturuyor bulurlardı. Boyun okşamak Casanova'yı en çok çağrıştıran hareketlerden biriydi. Yemek yemeye, yemek yiyen kadınları seyretmeye bayılan Casanova vücudun yemek atıştırma organına da çok düşkündü. Onun için, boyun zaten onun sevdiği en ateşli organların başında gelirdi.

Kadının başta bunların hiçbirinden haberi yoktur. Kedinin bakışları onu sinirlendirir. O sırada bütün vücuduna cinsel bir elektriklenmeyle karışık dayanılmaz bir hararet yayılmıştır. Bir sevgilisi, bir kocası olsa o anda hemen ona koşardı. Kadının ilgi beklediğini düşündüğü için, Casanova kadının uyku numarasına yattığını sanarak onu uyandırmaktan çekinir. Çünkü Casanova ön araştırmalarında kılı kırk yarar. Florian Café'de yeni bir aşk serüveni dile düşünce, Casanova içinden güler. Çünkü ihmal edilen bir eş ya da sevgili onu beklemektedir; kadının bundan haberi olsa da olur olmasa da.

Kadın, bu durumda ve heyecan içinde, su ya da şarap için mutfağa koşar; ya da hava almak için kanala. Ve orada onu beklemekte olan Casanova'yı karşısında bulur. Casanova onu ya mutfak masasının üzerine, ya beklemekte olan gondolun içine doğru sürükler. Her ikisi de gondolda karanlıkta yerlerde debelenerek üzerlerindekileri yılan gömleği gibi sıyırıp atacaklardır. Sevişme aralarında saatlerce tatlı tatlı konuşacaklar ve kadın yatağına eskisinden çok daha mutlu olarak dönecektir. Kadın bir daha onu ya görecek ya da göremeyecektir. Fakat kedi düşüne girince durumu anlayacaktır. Ya da kendisi kedi gibi mırıltılı sesler çıkarmaya başlayınca onun o yakınlarda kendisini beklemekte olduğunu anlayacaktır. Yaz geceleri, penceresinin dibinde Casanova'nın keman sesiyle uyandığında başını çevirir çevirmez gözlerinin içine bakan kediyi bulacaktır karşısında.

Kimi zaman kedinin kadife tasmasının içinde aşk mektupları taşıdığı da olurdu: Bunların kimi Casanova'nın elinden çıkmış birkaç sayfalık mektup, kimileri de kemanı gibi şakıyan notalar olurdu. Bu notalarla kadınlara nerede ve ne zaman buluşacaklarını bildirirdi.

Daha önce de açıkladığım gibi, beni kimi sayıların yardımıyla seçmiş olmalı. Yoksa yedinci ayın yedinci günü karşısına çıkan yedinci manastırlı kız ben miydim? Yoksa doğum günüm ya da anamın döl yatağına düştüğüm tarih onun yatağına koştuğum tarihle mi çakışıyordu? Yoksa çetin ceviz ol-

mamın da bir rolü oldu mu bunda? (Orta yaşlarını sürerken, gücünün azaldığı sıralar, duyguları körleştiğinde onu harekete geçirmekte zekânın büyük katkısı olduğunu bana çok sonraları itiraf edecekti. Oysa eskiden, güzel bir yüz, biçimli bir dirsek yüreğini hoplatmaya yeterdi.) Belki, kız kardeşim Sofia ile çekişmekten adamakıllı keskinleşen dilimin katkısı da vardı bunda. Belki de 1782'nin 1 Mayıs günü beni bu aç adamın önüne *piatto del giorno* ("günün mönüsü") olarak bırakan şey geleceğe ait hayallerimden biriydi. Bir düş, bir çocuk ya da bir sevgili hayali.

Daha ilerde yaşanacakları düşününce, bu sonuncunun iyi bir örnek oluşturduğunu sanıyorum. Anlaşılan iyi bir gelecek vaat ettiğim için seçildim ben. Fakat Casanova'yı tanıdığım için, gözlerimle ellerimin, ya da *torta al ciocolato*yı yeme tarzımın da bunda rol oynadığı düşünülebilir. Kapı aralığında o kızla yaptığı şey yoksa benim için gerekli bir eğitim miydi? O sırada bunu asla öğrenemeyeceğimi sanırdım. Öyle de olsa, yaşamımda ilk kez *fragolino* içtiğim, banyomu tasarladığımdan çok daha günahkâr olarak tamamladığım o gece bana neler olduğunu çok iyi biliyorum

Önlemlerimi almıştım. Annem ya da kız kardeşim tarafından kapı aralığından içerde ne yaptığım dikizlenebilir diye mantık yürütmüştüm. Hizmetçi kız banyoyu suyla doldurduktan, kapıyı kol demiriyle sıkıca kapatıp sürgülemiştim. Hizmetçi kız yanımdan ayrılırken, adaşım Santa Cecilia'nın inatçılığı yüzünden banyoda kızgın suyla nasıl cayır cayır yanarak can verdiğini hatırlatmayı da ihmal etmedi. Bu hikâyeyi de ne çok dinlemiştim? Su buğusu ve mum ışığında güçlükle görebildiğim, Tanrı buyruğunu haber veren bir meleği andıran hizmetçi kız uhrevi bir varlığa benziyordu. Geceliğimi başımdan çıkarıp salıverdiğim saçlarımı çıplak sırtıma şap diye bıraktığım sırada bana son derece dünyevi bir gülüş fırlattı. Ardından da, başını hafifçe oynatarak vücudumun ne kadar da geliştiğini onaylamış oldu.

Ortalıkta çıt çıkmıyordu. Banyoya girdim ve arada kekimi

bandığım kristal kadehten *fragolino*mu yudumlamaya başladım. Santa Cecilia'nın istiridye gibi çırpınan hayali yok olunca kendimi suyun içine salıverdim. Gündüzleri Venedik'te gözlerimizi ayıramadığımız su yansımalarının neden olduğu sevimli hayaletler gibi duvarlarda oynaşan mum ışığını seyrediyordum. Saçımın bir tutamı elimde, Boticelli pozumu takındım. Pencerenin içinde kediyi görünce son derece şaşırdım. Bana doğru yaklaşışını seyrettim. Banyonun kenarına oturdu. Yumuşacık patisiyle boynuma doğru uzandı. Ben kedi sevenlerdenimdir. Beni okşamasına izin verdim. İşte o sırada keman sesini işittim.

Kendimi bildim bileli keman sesine dayanamam. Buğulu banyo suyuyla iyice ısınan kanım, o gece, *fragolino* yüzünden kaynayıp duruyordu. Pencerenin beni içine alacak kadar geniş olduğunu gördüm. Çıplak bir halde, ıslak ıslak, yüzüm gözüm çikolata içinde, çenem *fragolino*dan yapış yapış kendimi pencereden aşağıya, onun kollarına bırakıverdim. *Fragolino* beni adamakıllı mahmurlaştırdığı için o sırada ağır çekiyor olmalıydım; fakat iriyarı bir adamdı, beni kaptığı gibi kolayca pelerininin altına gizleyerek ön avluyla kıyıdaki bahçe kapısından geçirerek gondolun içine attı. Kuru zemini birlikte geride bırakırken yalpaladığımı hissettim. Karanlıkta sarmısak, tarçın ve *prosecco* kokuyordu. Bileklerindeki tüyler sırtıma dokunuyor, buz gibi porselen düğmeler ıslak memelerimin üzerine bastırıyordu.

Venedik'te tüm gondolların rengi, yasa gereği, siyahtır. Bizim su gibi para harcadığımız o ilk şaşaalı günlerimizde gondollar, Büyük Kanal'ın üzerinden geçen cennet kuşları gibi renk renk olurdu. Daha sonra, harcamalara sınırlama getiren yasalar yüzünden tüm canlılıkları yok oldu gitti. Fakat bu dediğim onların dış görünüşleri içindi. Engizisyon mahkemeleri bile *felze*lerin içine, birbirinden süslü mahremiyetlerine müdahale edemedi. İşin tuhafı, gondolların rahat ve ferah kabinleri artık teknelerin en tepesine kuruluyordu. *Felze*nin siyah perdelerinden içeri ay ışığının süzüldüğü Casano-

va'nın gondolunun içindeki mor satenle kırmızı kadife kumaşlar insanın gözünü alıyordu. Üzerine sincap postu serilmiş bir divan gözüme ilişti. Casanova beni bir yumurta gibi usulca onun üzerine bıraktı. Başımı kaldırarak yüzüne baktım. Önce bir bir gözlerimi, ardından da gene bir bir ayaklarımı öptü. Dudaklarını açık duran dudaklarıma yapıştırdı. Çok uzun bir süre sonra, geri çekildi. Ben onun soyunmasını izlerken gözlerini gözlerimden hiç ayırmadı. Kumaş ve kadifeden ortaya çıkan bacaklarının üst kısmını ve dirseklerini görüyordum. Çıkarılan çoraplar görüyordum. Bağcıklı iç çamaşırlarının yerlere atıldığını görüyordum. Bu işler bitince önümde diz çöktü, elime doğru uzandı ve onu bacaklarının arasına yerleştirdi. Parmaklarım vücudunun her yerini dolandıktan sonra başparmağım en uygun yer olan bir sivri ucun üzerinde durdu.

Sevecen gözlerle bana baktı. "Sıcacık banyosundan yeni çıkmış Santa Cecilia'nın vücudu hâlâ ılık. Benim güzel mazlumem, az sonra bana bir özveride daha bulunacaksın," dedi.

Başını önüne eğdi, ama gözünü hâlâ üzerimden ayırmıyordu. Yüzümdeki çikolatayla omuzlarımdaki sıcak su damlacıklarını bir bir yalarken elimi üzerinden hiç ayırmıyordum. Bakışlarını yüzümden bir saniye bile ayırmıyordu. Soluğumu tuttum ve dilinin böğürlerime dokunuşundaki sıcaklığı hissettim. Hiç korkmuyordum. Yalnızca bu iş son bulmadan heyecanlanıp ölmekten korkuyordum. Karnımı, göğüslerimi, sonra boynumu öpmek için eğildi, orada bir süre oyalandı. Doğrularak dudaklarıma doğru uzanınca tam ağzımın içine "Evet mi?" diye sordu.

Evet. Bu sözcüğü yüksek sesle söylemiş olabilirim. Söyleyip söylemediğimi bile hatırlamıyorum.

Birinci seferinde, attığım çığlıkları saymazsak, bu arada o da bir çığlık attı, sonunda, çok suskunduk. Daha sonra titremelerim geçinceye kadar gencecik yüzüme ve boynuma doğru sık sık oflarken soluğunun serinliğini hissettim.

İkinci seferinde, vücudumun her yanını bir bir inceledi. Boynum, parmaklarım, göğüslerim ve böğürlerim için *güzel,*

nefis, büyüleyici gibi övücü sözler söylemesi ne kadar hoşuma gitti. Kulağıma o güne kadar işitmediğim sözcükler mırıldanması ne kadar hoşuma gitti. Benim ayaklarım çok iriydi; fakat Casanova'nın parmakları dokununca onlar küçücük narin Çinli ayaklarıymış gibi geldi bana. Beyaz tenimi mercan emayeye benzetirkenki fısıldamaları. O güne kadar vücudumun hiç hoşlanmadığım yerlerini sevmek için bahaneler bulabiliyordu: Upuzun kollarımla bacaklarım için, "Görüyorsun işte, bunlar bir erkeğe sarılmak için yaratılmışlar," dedi. Yüzüm için o güne kadar hiç bilmediğim şeyler söyledi: Kapalı gözkapaklarımı deniz kabuklarının kıvrımına benzetmesi, kedininkini andıran üçgen biçimindeki çenem, bir de dudaklarımın nar çekirdeği saydamlığı, bir de Tiziano kırmızılarıyla Tintoretto kahverengilerinin saçlarımdaki etkileşimi.

Sonunda, "Gözlerin yıldız taşlarını andırıyor, Cecilia," dedi bana. Ebeveynimin *palazzo*sunda altın kaplama kahverengi Murano camından kadehlerin pırıl pırıl parladığı aklıma geldi. *Demek benim yıldız taşlarını andıran gözlerim varmış meğer,* dedim içimden.

Çok erken yaşlarda renkleri birbirinden ayırt etmeye başlayalı beri her türlü güzelliklere karşı aşırı bir zaafım vardır. İnsanın aklını başından alan tırtılları hiç unutmam! Şu anda bana öyle geliyor ki güzellik insanın kendi benliğinde de bulunurmuş meğer. O kadar çok övülen elimi ay ışığına tuttum; evet, çok güzeldi! Casanova elimi tuttu, dudaklarının her dokunuşunu yeni yeni, çok daha zarif iltifatlarla noktalayarak parmak ucumdan bileğime kadar elimi tatlı tatlı öptü. Şimdi de sıkılmak nedir bilmeyen merakımla haz duyarak haz vermedeki içgüdüsel yeteneklerimi övüyordu. Bense ardı arkası kesilmeyen bu iltifatları muslin kumaş gibi emiyordum.

Saatlerce sonra, gondolomuzla San Vio'ya doğru yol alıp ay ışığında uzanarak kertenkeleler gibi sık sık soluk alıp verirken ona sordum: "Neden beni seçtin? Beni nereden tanıyorsun? Neden benimle olmak istiyorsun?" Ben birbirinden güzel o övücü ve tatlı sözlere hâlâ doyamıyordum. O geceden sonra da hiç doyamayacaktım.

Fakat bu kez Casanova elimi eline aldı ve ciddi bir tonla yanıt verdi. "Artık önemli mi? Sence de sevişmek güzel bir şey değil mi Cecilia? Bunun nereden çıktığını sorgulaman gerekir mi?"

Merakım bastırılacak gibi değildi. "Ama neden ben? Bakire olduğum için mi?"

"Bakirelerin kırılgan oldukları doğrudur; ilk meyveleri koparmaya bayıldığım da doğrudur. Döl yatakları mutlu heyecanlara hazır müstakbel gelinlerle de, küçük birer yolcu taşıdıkları için karınları burunlarında kadınlarla da seviştiğim oldu. Bu da dünyanın en güvenlikli şeyi demektir bence. Senin durumuna gelince, diyelim ki ben seni gördüm. Diyelim ki o anda beni ayartan sen oldun. Çünkü seni ele geçirmek çok zor olurdu benim için. Seni elde etmenin bana büyük uğraşlara mal olacağını görünce aşk ancak işte o zaman güç kazanır."

"Hiç başarısızlığa uğradığın oldu mu?" Umarım olmuştur diyordum içimden.

Parmaklarını oynatarak, "Başarısızlık olasılığını olanaksızlar grubuna indirmeyi yeğlerim." dedi. "Ama evet," diye ekledi. "O dediğin şey oldu. Olur da."

Parmağını hiç incitmeden gözkapaklarımın üzerinde gezdirdi ve burnumu öptü. Kemanı, kediyi, beklemekte olan gondolu, hizmetçinin işbirliğiyle banyo yapacağımı önceden öğrendiğini düşündüm. Kapı aralığında o yaptığı şeyi düşündüm. Yaşamımda bugüne kadar hiç kimse böylesi bir ilgi göstermemişti bana.

"Başarısızlığa uğramadığına sevindim. Bunu kuvvetle hissettim. İçimde bir şeyler oldu bana."

"Evet, olduğunu biliyorum, canım."

"Ben bunu çok sevdim. Onu bir kez daha denemek isterdim."

"Evet, isteyeceğini biliyordum, Cecilia," dedi. Boynumdan göğüslerime kadar her yanımı okşadı. Parmaklarını nazikçe meme başlarımın üzerinde gezdirdi. Bense sincap postunun üzerinde kıvranıyordum. Güldü. "Şu anda binek atım ahırda dinleniyor," dedi ve ıslak kıl yatağının üzerinde buruş-

muş olarak yatan cinsel organını gösterdi. Daha önce insanı bu kadar büyüleyen bir şey görmemiştim. Onu gözlerimi ayırmadan saatlerce seyredebilirdim. "Biraz ara verirsek iyi olur," diye sürdürdü. "Çünkü o sayede konuşmaya da fırsat bulmuş oluruz böylece. Konuşmak pek çok bakımlardan bu işin en güzel yanı bence."

"Ama kim olsa konuşabilirim ben. Kız kardeşimle de konuşabilirim."

Gondolun dışında, ay ışığı Santa Maria della Salute'nin parıltılı kubbeleriyle suyun üzerinde yüzüyordu. Bense içerde elimle ovarak binek atının bakımını yapmaktaydım. Casanova ise vücudumun her bir parçasına diliyle dokunarak konuşuyordu onlarla. Daha sonra bana, ileriye ait ne gibi hayallerim olduğunu sordu. Ona ressam olmak istediğimi söyleyince, oturduğu yerde doğruldu, ellerini iki yana ayırarak, "Benim portremi yaparsın," dedi.

"Fırçam yok."

"Sen de dilini kullanırsın, tüm müzik aletlerinin koruyucusu, sanırım orgun da mucidi olan, Santa Cecilia."

Kendi vücuduna ne kadar da güveniyordu. Başta kararsızlıkla, ama daha sonra büyük bir coşku içinde dilimle dokunduğum buruşuk çatlaklara, deminden beri yalayıp durduğum su gibi akan terlere hiç aldırdığı yoktu. Omurgasının tam altındaki küçük küçük sarkık deri torbacıkları, tüylü meme başlarını, tuzlu koltuk altlarını incelememe izin verdi. Buna hiç engel olmadı. Her şeye istediğim gibi dokunabiliyordum. Bir yerde merakımı giderince hemen ardından yeni yeni keşiflere çıkıyordum. Bana böylesi bir mutluluğu tattıran, şu anda sevinç içinde mırıltılı sesler çıkarmama yol açan bu nazik beden için daha önce hiç bilmediğim şeyler hissetmeye başladım. Onda tattığım hazza eşit bir arzu uyandırmak istedim. O anda içimden geçenleri anladı. Gözlerini sonuna kadar açtı, meme almadan önce annesine minnetle bakan bir bebekten farksızdı.

"Anladım!" dedi ve beni tekrar usulca sırt üstü yatırdı.

Üçüncü seferinde, birden geri çekilerek sevincini karnı-

mın üzerindeki boşluğa boşaltırken, kurumakta olan yapışkan şeyin içine bir şeyler çizdi. Aynı şeyi her seferinde yaptığını hemen anladım. Yalnız bu kez bunu ona soracak kadar toparlanabilmiştim.

Ne yazdığını okuyabilmek için boynumu güçlükle oynatarak, "Ne yazdın oraya?" diye sordum.

"Üzerine boşaltmış olduğum buyruk o. Yaratıcı Buyruk. Üretici Buyruk. Benim Buyruğum."

"Anlamadım."

"Yaşam şiirinin bir bölümü. Tanrı Buyruğu dünyayı yarattı. İnsan Buyruğu ise mutlu birlikteliğimiz sırasında bizden dışarı fışkıran bu coşkulu sıvıdır, Tanrı'nın dünyasını yeniden dolduracak bebekleri bu yapar işte. Bu yüzden, onu senin dışına akıttım; çünkü şu anda yeni yeni Cecilialara gereksinimimiz yok bizim. Kollarımın arasındaki bu Cecilia beni yeterince mutlu ediyor. Aşkımızı kendimize saklayabilmek için emrimizde başka başka icatlarımız da var."

Daha sonra, "İngiliz paltom," dediği küçük bir aygıt gösterdi bana. Söylediğine göre, bu soluk pembe saydam kese, şaha kalkmış durumdayken binek atının tam üzerine geçiriliyordu. Dibinden saten bir kurdeleyle sıkıca bağlandığı için Buyruk kendini içime boşaltmaya çalışırken kese ona engel oluyordu.

"Bir de buyumuz var!"

Deri bir kesenin içinden küçük bir altın küre çıkardı; ışığa tutulmuş bir ayna gibi parıldıyordu. Onu bir süre avuçlarının içinde ısıttı. Daha sonra bacaklarımı iki yana ayırdı ve topu yavaşça içime itti. Parmaklarını geri çekince top yoktu elinde. Topun içimde olduğunu hissetmiyordum.

"Neden... Nereye gitti?"

"Taa içerlere gitti. Biz bu topu kullanınca altının karşısında şaşkına dönen Buyruk döl yatağındaki görevini tamamıyla unutur."

Sanırım sonra uyuyakaldık. Evet, öyle yapmış olmalıyız; çünkü uyanınca ona doğru döndüğümü hatırlıyorum. Sonunda bizi istemeden birbirimizden ayıran Venedik'in altın

çanları oldu. Birbirimizle dudak dudağa ve vücut vücuda bir çift yılanbalığı gibi kenetlenmiş olarak güneş doğmadan bir saat önce *mattutin* ("sabah ayini") çanını dinledik. Daha sonra, aradan ancak birkaç saniye geçmişti ki, San Marco'nun *marangano*su tekdüze bir sesle bizden daha az ayrıcalıklı insanları işbaşı yapmaya çağıran şafağı haber verdi. Casanova beni eve götürürken ortalık daha yeni ağarmıştı. Sağa sola yalpalıyorduk. Sevişmekten sarhoş olmuştuk. Sendeleyerek yürüyorduk. Kolumuz bacağımız tutmuyordu. İnsanların duvarları dökülen tapınakların önünde dikilerek, sabah dualarını mırıldanıp Bakire Meryem'in resim ve heykellerini çevreleyen demir parmaklıkların arasına soluk çiçekler bıraktıkları sokaklardan geçtik. Hiç dikkat etmeden biz de dizlerimizi kırarak geçtik yanlarından. Her seferinde, Casanova tam başımın üstünden öpüyor ve "Küçük azizem!" diyordu.

Miracoli'de, tam bizim eve gidilen sokağın başındaki Santa Maria Nova Meydanı'na gelince şimdi ne olacak diye düşünmeye başladım. Casanova her şeyi önceden planlamıştı; önemli olan buluşurken de, ayrılırken de onun titizce hazırladığı yöntemi sıkıca uygulamaktı; pelerinine iyice sarınarak ocakları yakmaya başlayan yarı uykulu hizmetçilere görünmeden eve tırmanacaktım. Casanova aşırı dikkat isteyen bu sonuncu zaferimiz dahil, geçirdiğimiz gecenin her şeyinden hoşnuttu. *Palazzo*muzda hangi odanın bana ait olduğunu, ötekilerin hangi odalarda kaldıklarını önceden bir bir biliyordu elbet.

Son anda, "Yeniden buluşacak mıyız?" diye fısıldadım. Fingirdeme ya da edepli davranma konularında en ufak bir fikrim yoktu. Yeni keşfettiğim gereksinimlerim kolay şeylerdi, onları ifade etmek de öyle.

Casanova anladı. Kendisinin tahrik ettiği cinsel isteklerimin sorumluluğunu üstlendi; onların kolay kolay yatıştırılamayacağını bilirdi. "Sen hiç kaygılanma Santa Cecilia; sensiz kalınca benim bedenim de acılar içinde kıvranacaktır. Seni yeniden görünceye kadar yalnız Venedik'in güzellikleriyle avutacağım kendimi," dedi.

Bunun bir yalan olduğu sonra ortaya çıkacaktı; fakat Casanova'nın bütün yalanları gibi hem güzel hem de gerçekçi ve gerekli bir yalandı.

Casanova bu konuda Venedik'in sahici bir oğluydu. La Serenissima ("Son kerte dingin"), ki biz Venedikliler Venedik Cumhuriyeti'ni bu adla anardık, bir tavus kuşu kuyruğu gibi son derece güzel ve etkileyicidir. Güzellikleri uzun ömürlüdür. Onlara hayran kalmamak, saygı duymamak ve de ziyaretlerine gitmemek elde değildir. Birbirinden güzel Venedik *palazzo*ları çok pratiktir. Ailemizin şu anda karşımızda duran küçük *palazzo*su Büyük Kanal'ın kıyılarında suyun içinde yüzen geniş ve havadar konutların çok küçük bir benzeriydi. Tıpkı onlar gibi eski görkemini yitirmişti; cephesindeki hiçbir işe yaramayan süslemeler özel imalata girerdi; bir savaş gemisi gibi işini bilen, bir manastır gibi tutumlu bir canlı yaratıktı.

Bizim *palazzo*muz dört katlıydı; birinci kat, kanal üzerindeki rıhtımda babama ait ticari malların yükleme ve boşaltmalarının yapıldığı su seviyesideydi ve oraya *magazzino* ("ambar") denirdi. Onun üzerinde basık tavanlı *mezzanino* katı bulunurdu ki orada babamın bütün gün önlerindeki defterlerden başlarını kaldırmayan yazmanları çalışırdı. *Acqua alta* ("su yükselmesi") sırasında nemin tahribatından korumak istenilen değerli mallar buraya istif edilirdi. Onun üzerinde freskli kabul salonlarıyla ailemin geniş ve aydınlık yatak odalarını barındıran *piano nobile* vardı. En yukarda da, çatının hemen altında, hizmetçilerin yatıp kalktığı, ateş gibi yanan sıcak bir oda vardı. Büyük Kanal üzerindeki *palazzo*ların pek çoğunda iki *piano nobile* bulunurdu; birinde herkes kalabilirdi, ancak ötekinde yalnızca aile bireyleri kalırdı. Ailemin böyle bir *palazzo*yu satın alabilmek için yeterince parası olmuştu; fakat soylu Cornaro aile ağacının uzak ve görece aşağı bir dalı sayıldığımızdan o ekstra *piano nobile*yi bir güzel dayayıp döşememiz gerekirdi; bu da babamın asla yanaşmayacağı bir şeydi.

Casanova'yla tanışmadan çok önce, aile evimde hiç ol-

mayacak garip bir talepte bulunmuş ve *piano nobile*deki görkemli yatak odamdan bahçenin ancak birkaç ayak yukarısındaki *mezzanino* katında genişçe bir odaya taşınmıştım. Başta pek çok güçlüklerle karşılaştımsa da sonuçta ailem razı oldu. Belki de bunu onlara zorla kabul ettirdim dersem daha doğru olur. İlk talebim geri çevrildikten sonra, geceleri saatlerce *piano nobile*nin tahta döşemelerinde gıcırtılı sesler çıkararak bir aşağı bir yukarı dolaştığımı unutamam. Annemle babam ellerinde mumlarla gelip beni odama götürmek isteyince onlara bir türlü uyuyamadığımı söylerdim. Düşlerimde acayip yaratıklar gördüğümü söylerdim onlara; kimi zaman hayal gördüğüm de olurdu. Onlara karşımda üzerime tırmanmaya çalışan dev gibi su sıçanları gördüğümü söylerdim. Bazı geceler, bu sıçanların yumuşak ve sivri burunlu başlarının üzerinden uçar gibi doğru ebeveynimin yatak odasına koşar, annemi uyandırmak için yorganın üzerinden ayak parmaklarını ısırırdım. Onlar gene de alt katta oturmama izin vermezlerdi.

Bu işin peşini bırakmayacaktım. Onlara o kötü ruhların geceleri koridorlardan içeri süzülerek en çok *piano nobile*ye doluştuklarını söyledim. Hatta onlara göstermek için birkaç tane de dehşet sahnesi çizdim. Çizdiğim bu taslakları görenler bu açık saçık resimlerin bir çocuk elinden çıkmış olabileceğini düşünemezlerdi. Onları hâlâ saklarım. Çizdiğim ucubelerin talihsizlikleri sayıca çok ve tostoparlak oluşlarıydı. Pul pul soyulmuş yaralı bereli etlerini boyama yöntemini Tintoretto'nun kıyamet habercisi paletinden yürütüyordum.

Annem dehşet içinde, "Onları manastırda herkese gösterebilir," dedi babama. "Sakın Sofia görmesin onları."

Annemle babama bu görüntülerin beni köşe bucak aradıkları için onlara karşı son derece duyarlı olduğumu söyledim. Ondan sonra, kötü ruhları kovan bir rahibin yardımlarını kabul etmeye zorlandım. Adamın mırıldandığı tüm dualara ve dürtükleyip duran parmaklarına dayandım, fakat ertesi gece koridorlarda gene çığlıklar atıyordum. Sonunda onlara ancak yere yakın bir yerde, *mezzanino*da, yüzen ruhlardan kurtulabileceğimi haber veren bir düş gördüğümü söyle-

dim. O sırada annemin babamın kolunu sımsıkı kavradığını gördüm; tam tepemde yorgun gözlerle bakıştıklarını fark edince hiç belli etmeden hafifçe güldüm. Bir hizmetçi çağrıldı. *Mezzanino*nun bir tarafından ön avlunun bahçesine, öbür tarafından da Miracoli kilisesine bakan en güzel odası benim için badana edilerek yıkanıp temizlendi. İçinde özel eşyalarımın bulunduğu sandık oraya taşındı. Kazandığım zafer bütün o uykusuz geçen gecelere değdi. Sonunda, içinde bütün gece istediğim gibi kitap okuyabileceğim, resim yapabileceğim, kendime ait küçük bir krallığa kavuşmuştum. Beni burada kimsenin dinlemeyeceğinden emindim.

Casanova işte bu sayede beni buldu ve havada kaparak kollarının arasına aldı. Ancak birkaç ayak yüksekten bahçenin içine atlamıştım, hem de hiç kimse görmeden. Beni eve getirdiğinde, kız kardeşimle ebeveynimin yatak odalarının yanından geçmeden odama dönebilmiştim.

On üç yaşındaydım. Artık özgür ve özel bir yaşamım vardı. Bir geceyi Casanova'yla birlikte geçirince Venedik'in sahici çocuklarına sunduğu o tür mutlulukla ben de tanışmış oldum. Mutlu kentte yerimi almıştım. Genç kızlık safiyetimi geride bıraktığım için hiç pişman değildim. Kendime olan güvenim ve mutluluğum hiçbir şeyle kıyaslanamaz. İçimde taşıdığım bu duygunun benden sökülüp atılacağını söyleyen çıksa kimse inanmazdı artık.

Odamda, o mutlu sabahımda, aynanın karşısına geçip vücudumu seyrettim. Üzerimde beni mutlu eden yepyeni deneyimlerimden en ufak bir iz kalmamıştı. Casanova davranışlarında çok nazikti. Altın top hâlâ içimde mi diye merak ettim. İyice yokladım; sanırım yoktu. Parmaklarımdaki buyruğu kokladım, içimden güldüm, sonra onu kulaklarımın arkasına sürdüm. Uykunun sırası değildi. Giyindim. Manastıra gittim, iki önemsiz azizin yaşamlarıyla üç tane de Fransızca düzensiz fiil çalıştım. Eve döndüm. Yemek yedim. Yemeği bedenlerimizi değiş tokuş ettiğim kız yedi dersem daha doğru olur. Hoşgörüsüz küçük sınıf arkadaşlarım ergenlik çağına gelmiş keskin burunlarıyla benim ahlaki bir çöküntü içinde

olduğumun kokusunu almış olmalılar ki o gün benden her zamankinden daha da uzak duruyorlardı. Hiçbir zaman herkesçe sevilen bir öğrenci olamamışımdır: Konuşurken çok kırıcıyımdır. Ayrıca sağım solum da belli olmaz hani. Sanki bir Türkmüşüm gibi benden fellik fellik kaçıyorlardı.

Hiç aldırmadım. O anda kendim bir başka yerde, güzel bir yerdeydim. Bütün günümü yeni yaşadığım hazlarla baş başa geçirdim; her hatırlayışta gövdemi tatlı bir duygu kaplıyordu. Işığa ve gürültüye aşırı duyarlıydım. O zaman kendimi çevremden uzaklaştırıyor ve anılarımın içine kapanıyordum. Hatırlanacak o kadar çok şey var ki... Duygular, hazlar, buyruklar. Karanlıkta o kadar çok şeyler olmuştu ki Casanova'nın gondolundaki dünyaya yeniden girebilmek için gözlerimi kapamam yetiyordu.

Öğleden sonra, evime dönüp aynamın karşısına geçince çıplak vücudumun yavaş yavaş değişmeye başladığını gördüm. Uyluklarımda hafif morartılar vardı. Çenem pul pul olmuştu; altından parıltılı cildim ortaya çıkıyordu. Casanova'nın öpüşleri, tükürüğü, yanaklarını sürtmesi, kalçalarını bastırması ne de olsa beni örselemişti.

O gece, çırpındım durdum. Saatlerce bir türlü uyku tutmadı. Gözlerim yanıyordu. Casanova'nın *morosa*sı olmanın nasıl bir şey olduğunu bir kez olsun öğrenebilecek miydim? Onu bir kez daha görebilecek miydim? Neler neler söylememişti bana; ama hiç buluşma sözü vermemişti. Kapı aralığındaki genç kızı hatırladım. Kız onu bir daha gördü mü acaba? Belki de şu anda onunladır! *Fragolino* şişemi koklayınca cinsel arzularım ayağa kalktı ve daha önce hiç bilmediğim bir acı kapladı gövdemi; bu bir erotik kıskançlıktı. Yeniden banyo yaptım. Gene aynı sonuçları alacakmışım gibi çocukça umutlara kapıldım. Hizmetçi kız odadan çıkarken benimle göz göze gelmek istemedi. O çıkıp gidince çıplak çıplak pencerenin yanında bekledim. Tenimin üzerindeki su damlacıkları soğuyup iyice kuruyunca beklemekten sırtım diken diken oldu. Sonunda, düş kırıklığından yorgun düşüp yatağa girdim.

Fakat gece yarısı, *fragolino* şişesini bacaklarımın arasında

oynatıp dururken, tekrar keman sesini işittim. Onun için kolay değildi; Casanova birlikte geçirdiğimiz saatleri unutamadığı için ondan umudumu kesmiş olarak tek başıma oturmama gönlü razı olmazdı elbet. O mutlu saatleri büyük bir özlemle beklediğimi görünce beni bir tatlı sözden, bir okşamadan, bir iltifattan yoksun bırakmak istemezdi. Acaba yüreğinin hangi köşesindeyim kaygısına düşürmezdi beni.

İkinci gece gene aynı şey oldu, başka yok. Çünkü bir gün için de olsa, onu yitirmiştim, ama o, gözümde daha da değerliydi benim için.

Her sabah, tatmin olamadan yorgun düşüyorduk. Her gece birbirimizi ne kadar çok sevdiğimizi daha iyi anlıyorduk. Onunla geçiremediğim bir gece benim için ölüm demekti.

Ve ben her akşam kendimi onun kollarına atmadan banyo yapıyordum.

Banyoda, tıpkı Santa Cecilia gibi, şarkı söylüyordum.

Santa Cecilia'nın Öyküsü

VENEDİK'TE, MARCIANA KİTAPLIĞI'NDA BULUNAN 1780 TARİHLİ (*AZİZLERİN YAŞAMLARI*) ADLI BİR *AGIOGRAFIA*'DAN

EDİTÖRÜN NOTU: ***Kitabın bu baskısına açıklama yapmak amacıyla bazı açık saçık renkli krokiler eklendiğini göreceksiniz. Bazılarının ileri sürdüğüne göre, doğal cilt renginin dikkat çekecek kadar soluk yüz biçiminde çizilmesi, gözlerdeki cinsel isteği çağrıştıran parıltı, Venedikli ünlü portre ressamı Cecilia Cornaro'nun yapıtlarıyla belirgin bir benzerlik taşımaktadır. Fakat bu teori inandırıcı olmaktan uzaktır.***

Santa Cecilia, İsa'dan sonra üçüncü yüzyılda İmparator Aleksandra Severus'un hükümdarlığı sırasında yaşamış Romalı soylu bir kadındı. Gizli Hıristiyan olan annesiyle babası onu kendi inançları doğrultusunda, çocukluğundan itibaren son derece dindar biri olarak yetiştirdiler. Yanından hiç eksik etmediği kutsal kitabı, kendisi için pek kolay olmasa da, giysisinin kıvrımları arasında saklardı.

Annesiyle yaptığı özel bir sohbetten sonra, Cecilia yaşamının sonuna kadar bakire kalacağına söz verdi. O andan başlayarak, dünyanın bütün haz ve gösterişinden, bütün boş şeylerden uzak durdu. Onun yerine, büyük müzikal yeteneğini Tanrı'nın onuruna adadı. Kendi bestelediği akıl almaz güzellikteki melodilerden oluşan ilahiler okudu. Onu dinlemek için cennetten inen melekler onun sesine kendi sesleriyle katıldılar. Kendisini meleklerin ona verdiği her türlü müzik aletinin koruyucusu yaptı. Çevresinde ruhundan taşan kutsal armonileri dinletebileceği soyluları bulamıyordu. Bu düşkırıklığını giderebilmek için, Cecilia borusuz orgu keşfetti.

On altı yaşına gelince ailesi onu Valerius'la evlendirdi. Valerius genç, erdemli, zengin ve aristokrattı. Çok önemli sayılacak bir kusuru vardı: Hâlâ putperest inançlara bağlıydı.

Cecilia annesiyle babasının bu tercihini kabul etti. Gelinlik giysilerinin içinde, tapınağa doğru yürürken, Tanrı'ya verdiği sözü yerine getiremeyeceğini düşününce, binlerce kurtçuk tarafından ısırılmış gibi göğsü yanmaya başladı. Cecilia iffetli kalma sözünü yineledi; bir yandan da sözünde durmasına yardımcı olması için Tanrı'ya yakarıyordu.

Düğün gecesi, Cecilia bir punduna getirip Valerius'a, sürekli olarak tepesinde uçuşan koruyucu meleğinin ondan ölünceye kadar genç kızlık iffetini korumasını istediğini anlattı. Valerius onun bu dindarca davranışı karşısında din değiştirdi ve hem meleği görebilmesi hem de Cecilia'nın bu tavrına karşı saygılı davranması için gizli bir güç ulaştı ona.

Valerius bir süre sonra kardeşi Tibertius'u da bu yeni inançla tanıştırdı. Daha sonra üçü birlikte, şehit edilen Hıristiyanların onurlu bir biçimde gömülmeleri gibi daha birçok güzel işler yapmaya koyuldular.

O sırada, imparator Roma'da değildi. Devlet yönetimi sorumluluğunu Almachius adında hınzır bir *praefectus* üstlenmişti. Bu üç genci yanına çağırdı. Hıristiyan usulü yardımseverlik çalışmalarını onlara yasakladı. Onlar böyle bir öneriyi onaylayamazlardı. İki kardeş zindana atıldı; orada gardiyanlardan ikisini Hıristiyanlaştırdılar. Gardiyanlar iki kardeşin Jupiter'e kurban edilmesine yanaşmayınca onlar da idam edildiler.

Zavallı Cecilia onların cesetlerini gözyaşlarıyla yıkadı. Sonra da onları kendi giysilerine sardı ve ikisini birlikte Calixtus mezarlığına gömdü.

Praefectus bu kez de Cecilia'yı çağırdı; ona eski tanrılara kendisini kurban etmesini emretti. Bu emre karşı çıkmaması için onu korkunç işkencelerle tehdit etti. Cecilia bu emre karşı durunca ölüm cezasına çarptırıldı. Bütün saray halkı bu genç ve güzel kızın direnerek kendisini tehlikeye attığını görünce gözyaşlarına boğuldu. Cecilia o anda tam kırk canı Hı-

ristiyanlaştırdı. Almachius, saray halkı Cecilia'nın büyüsüne kapılarak Hıristiyanlığı seçince çılgına döndü. Cecilia'nın evine getirilmesini, banyosunda sıcak suda haşlanarak öldürülmesini emretti. Fakat kaynar su Cecilia'ya bir kaynak suyu gibi geldi.

Bunun üzerine, Almachius kılıçla kellesinin uçurulması için bir cellat yolladı. Fakat onu görünce, cellatın elleri titredi. Kılıcını üç kez boynuna ve göğsüne indirdi, fakat son derece acemice. Belli ki amacı öldürmek değil sakat bırakmaktı. Cecilia ancak üç gün yaşayabildi. O süre içinde sürekli dua etti ve bütün eşyalarını fakirlere dağıttı. Ruhunu teslim edinceye kadar güzel ilahiler okudu.

2

Bela coa, trista cavala.

Saçı uzun kadın, nereye istersen oraya gider.

VENEDİK ATASÖZÜ

Bana, "Resmimi yap," demişti, ben de yaptım. En başta, çoğu kez çikolata ve *fragolino*yla yaptım. Kurumuş gül petalleri ya da Fransa'dan ithal edilen konserve eriklerle de yaptığım oldu, Türk malı pelteyle de. Ya da Piemonte'nin beyaz yer mantarları, Lucca yağı, Dört Hırsız marka sirkeyle, ballı badem sübyesi, lagünün tombul menevişli istiridyesiyle. Bu sonuncusunu birbirimizin ağzından yerdik. İstiridye için en güzel sos her zaman sevgilinin tükürüğüdür derdi Casanova. Tükürüğün ağızdan ağıza aktarılması hem komik hem çok daha lezzetli olurdu.

Beni istiridyeyle beslerken, "Onları yemek acımasızlık olmuyor mu?" dedim. " Onlar canlı değil mi?"

İstiridyenin dudağımdaki ballı özünden bir damlayı yaladı. "Ah, sevgilim, sen hiç kaygılanma. Onlar uyuyorlar şimdi," dedi.

Bir seferinde, kız kardeşimin banyosundan getirdiğim suyla onu vaftiz bile ettim.

Paldır küldür banyo odasına dalıp da elimdeki kabı suyun içine daldırınca Sofia, üzerini örtmeye çalışarak, "Sen nereye gidiyorsun onunla?" diye bağırdı.

Suları taşıp duran elimdeki şişeyi havaya kaldırırken acımasız bir biçimde gülerek, "Santa Maria Formosa'ya; Hortlak kent içinde bakire kanı avına çıktığında seni kokundan

ayırt edebilsin diye," dedim. "Üstün niteliklerinden arta kalanlar hortlağın kanlı dişlerinin rengini daha da koyulaştıracaktır."

Kız kardeşimin çığlıkları koridorları çın çın çınlatırken *palazzo*yu terk ettim. Sevgili kızının başına neler geldiğini bir an önce öğrenmek isteyen, ama her şeyin benim başımın altından çıktığını aklına bile getirmeyen annemin ayak sesleri duyuluyordu yukarıdan.

Banyo suyunun yanı sıra bu hikâye de çok hoşuna gitti Casanova'nın. Burnuyla omzuma dokunurken, "*Conversazione,*" dedi. "Fakat Cecilia, espri yaparken cinaslı konuşmak yanlış olur. İğneli dil karşısındakini incitir."

Gondolun tamamıyla kapalı perdelerinin içinde saatlerce çırılçıplak uzandık. Arada bir de 'birbirinden tatlı' dediğimiz kavgalara daldık. Her gece ne güzel savaşlar yapardık birbirimizle. Bedenlerimizi olanca gücümüzle birbirimizin üzerine fırlatırdık. Bir seferinde, bir süre sonra iç gömleğime uzanınca Casanova elimi ittiydi

"Kendi bedeninden utanmana hiç gerek yok, Cecilia. Şu kediye baksana, bedenini önce nasıl geriyor, sonra da salına salına yürüyor, kaslarının tadını çıkarıyor. Bir de şu sokak köpekleri... Güneş tüylerini cayır cayır yakarken cinsel organlarını buz gibi serin kaldırım taşlarının üzerine yaymalarına hiç mi imrenmedin? Onların bundan keyif duyduklarını sanmıyor musun? Hayvanların hoşlandığı bu şeylerden neden kendimizi yoksun edelim? Ahlaksal açıdan onlardan daha mı yüksek düzeyde olduğumuzu düşünüyorsun?"

Hayvanların bu konuda kabullendikleri şeyleri bizim de kabullenmemiz gerektiğinde ısrar etti. Onlara katı davranmamalıyız, onların istedikleri şeyler için, neden olduklarını sandığımız sıkıntılar için kendimizi boş yere üzmeyelim, dedi. On üç yaşındaki bir genç kızda böylesine gelişmiş bir erotik yetenek bulunca da hiç şaşırmadı. Bunu doğal buldu.

Gondolda, Pietro Aretino'nun uyaklı biçimde yazılmış, biz insanların hayvanlardan daha talihli olduğumuz tam otuz dört pozisyonu gösteren resimli bir kitabını hiç yanından

ayırınazdı. Casanova eliyle işaret ederek, "Senin de gördüğün gibi, işte şu otuz beşincisinde bizim hayvanlardan hiç farkımız yoktur," dedi.

Yüzüstü uzanmış, her resmi dikkatlice inceliyordum. Bedenlerin her sayfadaki çiziliş biçimi karşısında hem tahrik oldum hem de meraklandım. Aretino'nun kitabındaki kahramanlar güzel ve sağlıklı hayvanlardı. Onların cinsel organlarındaki kıvrımlarla kabartılarını orasında burasında durarak parmağımla izliyordum.

O sırada, Casanova saçlarımı eliyle düzelterek Ancona'daki ev sahibinin son derece uysal kızını, Leah adındaki Yahudi kızını anlatıyordu. Onu kaz ciğeri ve Kıbrıs'ın Muskat şarabıyla baştan çıkarmıştı; ama kadını asıl yatağına çeken Aretino'nun işte bu kitabıydı. Kız ona her sabah sıcak çikolata getirmek bahanesiyle saatlerce odasında kalırdı. Casanova'nın kalbi cinsel istekle sık sık düzensiz biçimde hızlı hızlı atıncaya kadar resimleri tüm ayrıntılarıyla bir bir anlatması için onu ikna etmiş. Daha sonra, kızın aklınca sevgilisi olacak adamla aynı pozisyonları doğal sonuca ulaşamadan denemeye çalıştığı Casanova'nın gözünden kaçmadı. Gerçekte, her sayfayı bir bir ezberlediği halde kız gene de bakire kalmayı bilmişti.

Kitabı bir kenara ittim ve rahat rahat gerindim. Gözlerimi kapadım, Aretino'nun çizdiği resimlerin kafamda top gibi dönmesi için kendimi bıraktım. Yüzümü sincap postunun üzerine bastırdığım sırada Casanova'nın tam arkama uzanarak beni kollarının arasına aldığını hissettim. Alnımdan ta böğürlerime kadar her yanımı uzun uzun okşamaya başladı. Daha sonra saçlarımı kaldırdı, sıcacık ağzını bir sülük gibi enseme yapıştırdı. Ben hafif hafif, ağlar gibi sesler çıkarıncaya, kollarının arasında yüzüne bakmak için başımı yüzüne çevirinceye kadar emmeye devam etti.

Gülerek yüzüme baktı. "Sanat olmasa da onun dışında bize mutluluk verecek başka şeyler var. Kendi kendimize de tatmin olabiliriz. Aretino'nunki gibi bir kitap buna yardımcı olabilir. Sen zaten biliyorsundur herhalde. Bana Leah anlattı: Kızlar evlenmeden önce, gizli gizli de olsa, o işi yaparlarmış."

Daha sonra Casanova bana kendi kendime nasıl tatmin olacağımı öğretti, hem de benimle sevişirkenki kadar ustaca.

Kendi kendime tatmin olmaktan, yüzüm al al, neredeyse bayılıyordum ki Casanova elimi itti. Yumuşacık sesiyle Aretino'nun on yedinci sayfasını kulağımın içine fısıldadı. Aynı anda bana sımsıkı sarıldı; önce üzerimde sonra da içimde tatlı tatlı hareket etmeye başladı.

Sonraları, Casanova bu yeni öğrendiğim şeyi yaparken ölçüyü kaçırmamam için beni uyardı. "Hem sen o işe o kadar bel bağlama, sonu hayretmez. O an için kasıklarındaki ağrıya iyi gelmiş olabilir; fakat doğaya ters düşen bir şeydir, acısı sonra çıkar ortaya, doğa cinsel arzularını kat kat arttırarak intikam almakta gecikmeyecektir."

Nice geceler, sevişmekten yorgun düşüp kendimizi dinlenmeye aldığımızda Casanova daha pek çok anılara boğardı beni; acı ve tatlı anılardı onlar. Saçlarımı okşamaya bayılırdı. Kalın perdenin üzerinden kafa derimi parmaklarıyla tatlı tatlı okşamadan önce büklüm büklüm tüylerin ıpıslak olduğu belime kadar bütün bedenimi incelemeye alırdı sanki. Bir gece okşayarak beni ipnotize ederken, Adriana Foscarini olayını anlattı; onu o kadar çok hem de büyük bir umutsuzlukla sevmiş ki sonunda saçlarını yemiş. Saçlarını öğüterek un haline getirmiş sonra da şeker ekleyerek pastil yapmış onlardan, vanilya ve melekotuyla çeşni katmayı da unutmamış. Kadın bir iğneyle parmağını delince de Casanova akan kanları emmiş. Kadın ondan emdiği kanı bir mendilin içine püskürtmesini istediği halde o bir yamyam gibi hepsini yutmuş. Olay, kırk yıl kadar önce, 1745'te, Corfu Adası'nda geçmiş, o daha yirmi yaşındayken.

Bir de bana Marta ve Nanetta adındaki kız kardeşlerle San Samuele'de, bir tavan arasındaki yatak odalarında nasıl seviştiğini anlattı. Bu onun ilk kusursuz ve bedensel sevişmesiydi. O gece geç bir saatte, gondolumuz kedi aksırmasını çağrıştıran tatlı bir esintiyle ağır ağır sallanırken, ona Marcolina adındaki Venedikli kızı anımsattığımı söyledi. Pırlanta gi-

bi bir kızdı: Bir denizkızınınkini andıran upuzun saçları bukle bukle sarkan zeki ve muzip bir kız. Marcolina hem ot oburuydu, hem et oburuydu hem de bir türlü doymak bilmezdi. Casanova'ya söz verdi: Öteki sevgililerini asla kıskanmayacaktı: Yeter ki o da aynı yatakta onlarla yatsındı. Marcolina, içinde kendi cinsine karşı taşıdığı cinsel arzuyla sevişmelere hem katılırken hem de tanıklık ederken Casanova'ya paha biçilmez tatlar tattırmıştı. Tıpkı Casanova gibi o da bakireleri eğitmeye bayılırdı. Onlara nasıl bir tecavüzde bulunmuş olmalı ki kızlar tattıkları şeyler için yaşamlarının sonuna kadar ona minnettar kaldılar. Tanıdığı her kızı iç eteklik parolası ve Floransa usulü bir öpüşle denerdi; bir de öpüşme sırasında başparmağıyla orta parmağını kullanarak kızların yanaklarını çimdiklerdi. Casanova onu tanıdığında kız daha on yedisindeydi; o güne kadar eğittiği üç yüzü aşkın kız sevgilisi olmuştu. Bir türlü uslanmayan Marcolina erkeklerin sayısını çoktan unutmuştu.

"Nasıl oluyor da ben size onu anımsatıyorum?" diyerek hikâyesini yarıda kestim. "Siz benim tek sevgilimsiniz. Hem ben bugüne dek hiç kadın sevmedim."

"Sanırım senin zekân, bir de saçların anımsatmış olmalı. Bir de senin Venedikli olman. Biliyorsun, benim o kadar çok Venedikli kadın sevgilim olmadı. Sürgündeyken yıllar yılı onların özlemini çektim."

"Benim gibi Marcolina da ressam olmayı ister miydi?"

"Hayır, onun sanatçılığı yatak odalarıyla sınırlıydı. Yatak odasında o bir başyapıttı. Tıpkı senin gibi. Fakat asıl başyapıt resimler senin içinde Cecilia, çizilmeyi bekliyorlar."

Ertesi gün, Casanova bana tahta bir sehpa, bir palet, bir avuç dolusu grafit kalem bir de gerilmiş hazır bir tuvalle beş tane de ince resim fırçası getirdi. Tıpkı bir sihirbaz gibi, sonuncu armağanı olan bir tahta kutuyu açıp önüme bırakıverdi. Kutuda içi haşhaş yağıyla karıştırılmış toz boyalarla doldurulmuş küçük küçük yirmi kadar kabarık torba vardı. İçlerinden birini çıkardı, tırnağıyla bir delik açtı. Torba tuhaf bir ses

çıkararak bel verdi. İçinden mor bir toz, sıvı gibi aktı. Boyanın ağır kokusunu koklamak için birlikte kutunun üzerine eğildik. Şimdiye kadar sahip olduğum o ilk boyalar kadar keskin kokulu olanlarına hiç rastlamadım desem yalan olmaz.

O gece hava son derece saydamdı. Altımızdaki su uykudaymış gibi düzenli biçimde soluk alıp veriyordu sanki. Gondolun içinde, kollu gümüş şamdanın ışığında, sehpayı kurduk. Ellerim titreyerek paletin üzerine boyadan birkaç damla daha sıktım ve yağ kabını da ucundan deldim. Klik diye çıkardığı o ilk ses kusursuz bir öpücük sesini andırıyordu. Kalemlerden birini aldım, tuvalin üzerinde rasgele gezdirmeye başladım. O değerli birkaç saniyelik sevincimin daha da uzamasını istiyordum.

Casanova sordu: "Ne olacak şimdi o, sevgilim? Görüyorsun ya, tam bir güven içinde dehan karşısında şaşkına dönmeyi bekliyorum."

"O bir portre olacak," dedim vakur bir tonla. "Bundan sonrakiler de hep portre olacak."

Yanına kolay kolay yaklaşamayacağı ünlü bir ressammışım gibi, sol elimi sıkıca kavradı ve öptü. "*Ecco la qua!* İşte, karşınızda Cecilia Cornaro! Yüzlerin Ressamı." dedi.

"Ama benim daha öğreneceğim çok şey var."

"Her şey senin içinde hazır zaten, sevgilim. Tıpkı sevişir gibi, nasıl içinden geliyorsa öyle resim yapmalısın artık. Konularının resmini yaparken her zaman giysilerin altındaki çıplak bedenleri kafanda canlandırmalısın. Bir sevgili gibi büyük bir hayranlıkla bedenlerin gizli kıvrımlarını izlemelisin. Bedenlerin içine cinsel arzularını da ekle. Bak o zaman ne güzel portreler olacak!"

"Beylerin ve hanımların portrelerine de mi? Hayır, olmaz. Bu dediklerine inanmıyorum!"

"Sözümü daha bitirmedim... Çıplak bedeni yarattıktan sonra, ona en şık giysiler giydirirsin. Portreye güzellik katacak ayrıntıları unutma sakın. Sen artık bir sevgili değil, onların bedensel sırlarının terzisi, sırdaşı sayılırsın. Tüm sarkık kasları gizlemelisin. Kırışık boyunları örümcek ağı gibi çizgi-

lerle örtmelisin. Gizlenmesi gereken ne varsa hepsinin üzerini örtünce, işte o zaman kusursuz görünümleri karşısında nasıl da şaşırtacaksın onları! Satın alabileceklerinden çok daha güzel giysiler giydirmelisin, mücevherler takmalısın onlara. Üzerlerinde saten giysiler varsa gümüş işlemeli ipekli giysilere döndür. Altın bilezik takmışlarsa yeşim taşlarıyla süslemelisin onları."

"Ya yeşim taşı yoksa?"

"O tür ufak tefek kusurlar için seni kimse eleştirmeye kalkışmayacaktır."

"Neden kalkışmasınlar?"

"Bir portre ressamı ölümsüzlüklerin mimarıdır da ondan. Kadın olsun erkek olsun... karşısında poz verenlerin yüzleri konusunda ressam duyarlı olmak zorunda değildir, ama onların özlemlerine gelince işte o zaman çok dikkatli olmak zorundasın."

"Ne yapmam gerektiğini bana anlatmaya çalışacaklar mı? Ben yalnız kendi saygınlığını düşünen düklerin ve titiz baş rahibelerin portrelerini yapacağımı düşünüyordum."

"Büyük olasılıkla. Fakat benim dediğim ufak tefek şeyler. Onlar pek anlamazlar. Tek korkuları gelecek kuşaklar tarafından çirkin biri olarak hatırlanmaları. Senden portreye bir şey eklemeni istediklerinde, örneğin fazladan bir tutam saç, yanaklara bir parça canlılık, işte o zaman, bu, o günün en güzel haberiymiş, bu konuda onların izinlerini bekliyormuş gibi hafifçe gülmelisin."

"Ya onları biraz itici bulursam? O istedikleri ya hoşuma gitmezse ne olacak?"

"Senin için en güzel eğitim alanı o iğrenilen ciltleridir işte. Çünkü onların resmini yapmak dünyanın en zor işidir. Nefret ettiğin ya da hiç hoşlanmadığın insanların bol bol portrelerini yap. Bunda ustalaşınca herkesin portresini yapabileceğini anlayacaksın."

Benim hiç bilmediğim bu kadar çok şeyi nerede öğrenmişti acaba? Olsa olsa ressam olan kardeşi Francesco'dan. Aralarında pek de sıcak bir ilişki yoktu, ama gene de gözleri

birbirlerinin üzerindeydi. Casanova kardeşi Francesco'nun toz boyaları damla damla yağla karıştıracak birini çalıştıracak kadar paralar kazanmış olduğunu her nasılsa öğrendi. Fakat Francesco'nun fazla boyaları, yüksek kârla işleri yolunda giden öteki ressamlara satabilmek için adamını daha çok çalıştırdığını öğrenince Francesco'nun işlerinin daha da yoğun olduğunu anladı.

Casanova benim ilk portremdi elbette.

Grafit kalemi yere düşürünce fırçayı kaptığımı hatırlıyorum. Kedi de düşen kalemin peşinden koşmuştu. Casanova bana arada soluk almam gerektiğini hatırlatıncaya kadar soluğumu tuttuğumu hatırlıyorum. Boyayı yavaş yavaş tuvale ilk sürdüğüm anı, sonra da o kadar çok sevdiğim yüz hatlarının ortaya çıkışını hiç unutamıyorum. Gözleri için kahverengileri karıştırdığımı hatırlıyorum. Gözbebeklerine bir parça parıltı, bir parça insancıl duygu eklediğim anı da hatırlıyorum. Dudaklarına şekil vermek için ne kadar sil baştan yaptığımı unutamam. Öte yandan, bildik olmayan başka başka beceriler de ediniyordum. Benim yazgım da resim yapmayı su üzerinde öğrenmekmiş meğer. Ben çalışırken gondol sürekli hareket halinde oluyordu. Çok geçmeden resim çalışırken ritmimi gondolun sağa sola yalpalamasına göre ayarlamayı keşfettim, tıpkı sevişirken yaptığım gibi. Resim fırçamı boya kabına daldırmamla onu o sırada hafifçe yukarıya doğru kalkan tuvale dokundurmam bir oluyordu.

Portre çalışmalarımın sık sık kesintilere uğradığını da unutmuyorum. Genzimden kendiliğinden mırıltılı sesler çıkmaya görsün, Casanova hemen fark eder, pozu o anda bozulurdu. Aramızdaki mesafe birkaç santime inince de perspektif çalışmama engel olurdu elbet. Sonra da birbirimizin üzerine yuvarlanırdık. Ya da bir başka zaman, resme nasıl bir dokunuşla çalışıyor olmalıyım ki bundan tahrik olur ve sincap postunun üzerine sürüklerdi beni. Resmin hem de yüzlerce kez kazara yere düştüğü bile olurdu.

O, bir gece vakti portresiydi. O günlerde Casanova'yı

gündüzleri hiç görmezdim. Resim tamamlandığında, portremde her şeyin son derece abartılmış olduğu ortaya çıktı. Gözler çok iriydi; ağzın son derece aç bir görünümü vardı. Eller kocamandı. Cildindeki zavallılığında okunan umutsuzluğu gizlemeyi beceremiyordum daha. Onu sevdiğim gibi çizmek istemiştim; ne var ki bunu ne gerçekleştirecek denli usta ne de o denli becerikliydim. Onu ölümsüzleştirmek için yapmıştım o portreyi. Resmi görmesine ilk kez izin verdiğimde geri kaçtı. Fakat hemen toparlandı, içinden gelen son derece yumuşak bir tonla bana iltifatta bile bulundu.

"Cecilia, benim için soyluların cenaze törenlerine layık bir maske yapmışsın. Mademki hazır, ne zaman gereksinim duyarsam kullanabilirim onu."

Sonra da, büyük bir yüreklilikle resme dikkatlice bakarak, "Doğrusu, çok büyüleyici," dedi.

"O kadar da abartma. Büyüleyici mi? Sen bir gulyabaniye benziyorsun. Özür dilerim!"

"Bu portre çok büyüleyici, çünkü ölümün kendisi büyüleyicidir de ondan. Sonuçta bütün bu portrelerin yapılış nedeni de ölüm bence..."

"Neden? Ne demek istiyorsun?"

"Portreler bu dünyada yaşamış insanların belli bir anlarını betimler. Onlar ölünce, bedenleri mezarlarında dağılır gider, fakat portreleri bir zamanlar içinde yaşadıkların evlerin duvarlarında güzel güzel soluk almaya devam ederler. En iyi portre ressamlarının o kadar zengin ve ünlü olmaları bundan... Çünkü insanlar sonsuza dek yaşamak için kesenin ağzını açmakta hiç zorlanmazlar."

İleriki yüzyıllarda, Casanova portremi hayran hayran seyredecek insanlar canlandı kafamda. Onların resme iyice yaklaşırken aralarındaki konuşmaları, Venedik kiliselerindeki başyapıtların önünde birikmiş insanlar gibi yetkili bir tavırla resmin üzerinde parmaklarını oynatmaları canlandı gözümde. İnsanların hem sevgilime hem de yapıtıma ilgi ve övgülerle yaklaşacakları günleri iple çekiyordum.

"Onları nasıl mutlu edebilirim?" diye sordum. "Onların bakmaya doyamayacakları insanların portresini mi yapsam acaba?"

"Bu tamamıyla sana kalmış bir iş. Önemli olan hem seyircide merak uyandırmak hem de kaybolan bu canları ete kemiğe büriinmüş olarak tanıyamamış olmanın üzüntüsünü yaratmaktır."

"Gelecekte insanların sevişmeyi isteyecekleri kişilerin mi resmini yapsam yoksa?"

"Bunu yapabilirsen Cecilia, dünyayı fethettin demektir."

"Ya biri çıkar da..."

"Bir portre tıpkı Aretino'nun gravürleri gibi, sevişme olayını sergilemeden de insanları tahrik edebilir. Madrid'de, içinde Bebek İsa'yı emziren Bakire Meryem'in resminin yer aldığı bir kilise hatırlıyorum. Çıplak memesi nefisti. Kilise tıka basa soyluların bağışladığı olur olmaz şeylerle ve de kollu altın şamdanlarla doluydu. Kapısında o kadar çok araba kuyruk olurdu ki gidip gelen arabacılar arasında çıkabilecek kavgaları önlemek için bir de süngülü nöbetçi bulundurulurdu. Kasabada, bir soylunun, onun deyişiyle, Kutsal Bakire'ye saygılarını sunmadan şapelin önünden çekip gideceği düşünülemezdi. Erkekleri tanıdığım için bu sofuluk beni hiç şaşırtmadı. Erkeklerin kiliseye Bakire Meryem'e değil, memeye tapınmaya geldikleri apaçıktı.

"Çok mu güzeldi o meme?"

"İnsanın aklını başından alacak kadar. Ben kendim bir seferinde önünde diz çöktüm. İnsan memenin soluk alıp verdiğini duyar gibi oluyordu. Memenin başı tam olarak bebeğin ağzına yerleştirilmiş değildi. Bu yüzden, bebeğin çıkardığı buğuyla nemlenerek zevkten hafifçe büzülmüş meme beşının çevresindeki koyu renk et rahatça görülebiliyordu. Meme çok büyük sayılmazdı, avuca girecek kadardı; fakat düşünürken bile avucunun karıncalandığını hissedebilirdi insan."

"Oraya bir kez mi gittin?"

"Sadece bir kez. Birkaç hafta sonra bir trajedi yaşandı orada. Genç bir keşiş, memenin düşünde onu sık sık baştan

çıkarmaya başladığını ileri sürdü. Keşişin üzerinde memenin resmi bulunan bir de mendil vardı. İşte o tarihten sonra kilise fakir ve bakımsız kaldı."

"Meme senin de düşlerine girer miydi?"

"Geceleri yatağımda uzanırken memenin sırtıma sıkıca bastırdığını hayal ettiğim zamanlar olmuştur. Kollarımın arasında bir kadın yokken bile meme cinsel arzuların en güzelini yaşatırdı bana. Cecilia, sen işte böyle bir portre canlandırmalısın kafanda. Cinsel arzudan sarhoş olmuş bir kadın ya da bir erkek portresi... Cildinin her gözeneğinde aşkın okunabileceği bir yüz. Nasıl, bunun resmini yapabileceğini düşünür müsün, Cecilia?"

İlk Casanova portremle sevişmeyi göze alabilecek vampirden başka birini düşünemiyorum. Korkunç bir resimdi. Ama o bir başlangıçtı. Cinsel arzularımın açığa vurulması, aşk anlatımı gibi bir şeydi. O ilk portreden sonra hepsi de bir öncekinden daha başarılı başkaları sökün edecekti. Onu giydirdim, kuşandırdım. Onun kimi zaman aziz ya da günahkâr, kimi zaman da melek ya da ölümlü olarak portresini yaptım. O portrelere Casanova gibi erkeklere karşı duyduğum sevgiyi de ekledim. Onları çerçeveledim ve kaldırdım. O portrelere yenilik ve kişilik aşkımı da ekledim. Benim o Venedikli yanımı; yani kutsal ve kusursuz olana değil, kusurlu, ama yaşam dolu olana özlemimi de ekledim. Bu saydıklarımın hepsini onun yüzüne ekledim. Öteki kadınlar yaptığım bu portrelerdeki Casanova'yı dünyada tanıyamazlardı. Benim gözümdeki Casanova'yla onun gözündeki kendim vardı o portrelerde. Bu anlattığım şey her yeni portrede, birbirimizi daha çok sevdikçe, değişip durdu.

Casanova'nın ne kadar haklı olduğunu şimdi anlıyorum. Her ressam bu anlamda bir âşık sayılır. Portresini yaptığınız kişinin, örneğin burun kanatçığının parıltısı ya da kaşlarından birinin gölgesi için sonsuz bir meraka kapılırsınız. Bir portre ressamıyla bir âşıktan başka hiç kimse böylesi içten gelen bir

duyguyla başka insanlara dikkkatini veremez. Hatta bir sevgili bile bir kirpiği, dudaktaki her bir kırışığı, burun kanatçıklarının kasvetli kemerini bir ressam kadar aklında tutamaz. Elle tutulamayan bir şey, yüzün kaslarına gizlenmiş çok değerli bir hayat suyunu arıyorsunuz. İşte onu bulunca ne yapıp edip onun fırçanızın aklını çelmesini sağlamalısınız.

Belli yüzlerin belli portreleri, cinsel arzu dolu cevheri yakalamış portreler, aşka düşmenize ya da cinsel arzudan çılgına dönmenize neden olabilir.

Artık benim geleceğim önümde uzanmış beni bekliyor.

Çünkü yapmak istediğim tek tür portre işte o.

Ondan sonra, Cecilia her gece bizimle oldu ve uzun bir süre gondolumuza onunkinden başka kadın kokusu girmedi.

Yani, yalnızca insan kokusu. Çünkü ondan sonra, aylarca ve daha sonraki yıllar boyu o iğrenç pastel boya kokularını soluyarak yaşadım. Sevişmedikleri zaman Cecilia ya bir şeylerin krokisini çizer ya da resmini yapardı. Bense önceleri ıslak burnumu kırıştırırdım; fakat sonra o kokuya alıştım. Çünkü koku, okşamaların, dedikoduların habercisiydi. Cecilia iyi kadınlardandı, kedileri severdi.

Hiç de fena bir ressam sayılmazmış meğer. Önce her şeyin bir kopyasını çizerdi; fakat hemen ardından ona bazı eklemeler yapardı. Çizdiği aziz yüzlerinin hep Casanova'nınkiyle aynı olduğunu fark ettim. Bakire Meryemler de tıpatıp kendisiydi. Çocuk İsa resimleri yapmaktan hiç bıkmadı. Bir ara Casanova gondolun içine bir ayna koydu; ondan sonra Cecilia sonuna dek Boticelli'nin Venüs'ü, Tiziano'nun sedirdeki kızıl saçlı kadını gibi poz verdi durdu.

Sürekli insan yüzlerinin resmini yapıyordu. Ben de bunun doğal bir şey olduğunu düşündüm. İnsanlar bedensel algılamalarında pek de başarılı sayılmazlar. Bedenin havasına ve davranışlarına, kokulara son derece duyarsız olurlar. Birbirlerine verdikleri tek şey yüzleridir, yani kendileri. Hatta dazlak evlatlar dünyaya getirme olayını "yüz yapma" olarak tanımladıklarını bile işittim. Gerçekte benim kendi yumuşak görünümlü yüzüm Cecilia üzerinde çok etkili oldu. O sırada, Bi-

agio d'Antonio'nun Santa Cecilia adlı tablosunun kopyasını yapıyordu; zavallı kadın banyosunda kaynar su içinde can verirken herkesin gözyaşı döktüğü sırada beni de orada dizlerimi büküp çömelmiş olarak görmüş olacaksınız. Üç çeyrek profille hafifçe hanımıma doğru eğiliyorum. Bu duyarlı ölçülülük, yanıp tutuşan bir sevecenlikle dolu olmalı bence.

Resimlerde kedilerin belli bir sahneye alaycı bir muziplik eklediklerini fark etmediniz mi hiç? Salt varlığıyla bile, bir kedi fakir barakaların uğursuz görünümüne bir saygınlık ve insan sevgisi kazandırabildiği gibi ona bir yorum da getirebilir. Hatta kibar azizlerin gülünç ölümleri karşısında acıma duygusu uyandırabilir. Köpekler ve aslanlar sadece köpeklerle aslanların yaptıklarını yaparlar; fakat bir kedi... onun ne yaptığını o resimden çıkarabilirsiniz.

3

La fortuna l'é na vaca: a chi la mostra el davanti e a chi el dadrio.

Talih bir ineğe benzer: Kimine iyi yanını gösterir, kimine kıçını.

VENEDİK ATASÖZÜ

Gondolda her şeyi çabucak kavrayan bir öğrenciydim. Fakat manastırda, o kalabalık arasında derslerimde pek parlak sayılmazdım. Hiç uykum yoktu. Derslerde, bütün gün, kitaplarıma resimler karalayıp durdum. Kitap kenarlarını sevgilimin her gün biraz daha gelişen, yüz, göğüs ve öteki organlarının taslaklarıyla süsledim. Aretino'nun en sevdiğim pozisyonlarından birkaçının hiç de fena sayılmayacak kopyalarını yaptım. Bu sonuncusunu gören rahibeler beni azarlamak ya da bu çirkin hareketimi aileme haber vermek arasında bocaladılar. Fakat *Azizlerin Yaşamları* adlı kitabıma el konuldu.

O günlerde, manastırların durumu pek parlak değildi; fakat bizim manastırımız hayli yüksek bir düzey tutturabilmişti. İstenmeyen ya da evde kalmış soylu aile kızları için düpedüz bir ambardı. Dandolo ailesinin kızlarından biri olan başrahibe sözde bakire kızların yatakhanelerini kararlı bir biçimde yönetiyordu. Öğrencilerin çoğu ya çömez ya da rahibeydi; fakat Sofia ve ben tül takmak zorunda değildik. Babam hem bizlere bakacak hem de kızlarına drahoma hazır edecek kadar varlıklıydı. Bu nedenle de biz evimizde yatar kalkar ve haftada altı gün manastırdaki dersleri izlerdik. Orada şarkı söyler, şiir ezberler, ipekli üzerine nakış işler, biraz da Fransızca öğrenirdik. Zaten yüksek ya da orta sınıftan kadınları eğitmek için bundan daha fazlası düşünülmezdi.

Nasıl olsa ilerde asıl dersler Venedik sokaklarında öğrenilecekti. Biz manastırlı kızların, gözlerimizin okumak için değil başkalarını etkilemek ya da büyülemek için yaratıldığını, parmaklarımızın dikiş dikmek değil okşamak için, ağızlarımızın gramer kurallarını yinelemek değil insanları şaşırtan kahkahalar atmak için yaratıldığını öğrendiğimiz yer orasıydı. Venedik bize nasıl çekici ve kaprisli olunacağını, taklit lapis taşlarından yapılmış mozaiklerle Istrian mermerleri üzerinde iskarpinleri aşındırıncaya kadar nasıl dans edileceğini öğretti. Bize manastırda öğretilen Tanrı sevgisi en büyük özlemimizdi. Fakat sokaklarda, gondolcuların baladlarıyla dükkân vitrinlerindeki resimlerden öğrendik ki meğer Venedik'te ödüllendirilen aşkın kibar olanı bir öpücük kadar kısa, gene bir öpücük kadar tatlı olanıymış.

Şunu hemen eklemeliyim ki allame olacakları alınlarına yazılmamışsa oğlan çocukları bizden daha çok şey öğrenmiyorlardı. Bu, bizim aptal bir kent olduğumuz anlamına gelmez elbet. Açıkçası, bizim için eğitim bir çeşit eğlenceydi. Âdet ve geleneklerimiz sokaklarda bütün yıl hiç aksamayan renkli törenlerde yaşatılır ve böylece bize giyinip kuşanmak ve güzel kuklalar gibi hünerlerimizi göstermek fırsatı verilmiş olurdu. Kiliselerimiz bakan gözlere gerçek birer şölendi. Kutsal Kitap'taki en güzel öykülerin bizim için duvarlara parlak renklerle resimleri yapıldıktan sonra onu okumak gereğini kim duyardı? Yok hayır, bu, yazılı buyrukları küçük gördüğümüz anlamına gelmezdi. Yelkenli tekne yarışları, kadınların yelpazelerine işlenecek maniler yazan şairler, sone yazarlarının hepsi mutlu kentimizde serpildiler, boy attılar. Ne var ki, şanlı ve şaşaalı Venedik'imiz bu sonuncu yüzyılda herhangi bir konuda ciddi çalışmalar yapılan bir yer olamadı. Venedik'te, kitaplar tıpkı şeker gibi kiloyla satıldı.

Bu yüzden, portre, resim ve ressam konusunda edinmem gereken bilgilere ulaşmaya benim için hiç olanak yoktu. Casanova'yla karşılaştığım sırada, son derece çekici bulduğum bu konularda en ufak bir bilgim yoktu. Onunla tanışmadan önce, kiliseleri dolanır ve uzun uzun resimleri seyrederdim.

Onlara o kadar çok bakardım ki hepsi de gözlerimin içine gözlerim kapalıyken bile onları hâlâ görür gibi olurdum. Adlarını bile öğrenmeden, tenin hangi renklerden oluştuğunu, kumaşların neresine gölge düşmüş olması gerektiğini öğrendim. Bir azizin alnına düşen hangi parıltının onu azizleştirdiğini öğrendim. Tüm gerçek dışı şeylerin gerçeği anlatmak için çizildiğini öğrendim: Ressam, günbatımının sıcaklığına kadife bir pelerin giydirmek için inci beyazının içine olası olmayan bir sarıyı damlatmalıydı. Gerçeğin tanımına sadık kalmak için gerçeği çizmenin gereksizliğini öğrendim.

O kadar çok şey öğrendim ki resmin filozofu oldum. Bir filozof gerçek hayatın nasıl uzağındaysa ben de gerçek yapıtların o kadar uzağındaydım. Parmaklarım resim fırçasının özlemini çekiyordu; kimi zaman zanaatkârların sokağında dolanırdım; bir kedi gibi, ressamların renkli boyalarıyla yağ kokularını içime çekerken burnum seğirirdi. Casanova şimdiden her şeyi değiştirmişti; artık neredeyse her gece resim yapıyordum. Sabahın loş ışığında Casanova'dan ayrılırken, boya kutumu kilitler, tuvalimle onu gondoldaki küçük bir sandığın içine koyardık. Casanova soluk bir ipek mendille yüzüme sıvaşmış boya artıklarını silerdi. Ben de temizleme işimi eve gidince kaynar suyla banyomda tamamlardım.

Geceleri su üstünde resim yapmak hiç de doyurucu değildi. Bunu ikimiz de biliyorduk. Kendimi geliştirmeye hazırdım. Bir öğretmenden ders almam gerekiyordu. Casanova beni kardeşi Francesco'nun o sıralar Dresden'de yaşayan bir ressam arkadaşıyla tanıştırdı. Casanova ilişkilerinde kardeşlerine karşı son derece sinirliydi. Casanova Francesco'yu bir kardeş tavrıyla hafife alırdı. "Kardeşim iktidarsız. Düşün bir. Zavallı karısı buna karşın onu çok sever; tatmin olmanın yollarını başka yerlerde aramayı düşünmez. Çok hüzün verici bir şey. Francesco ayrıca atölyesinde de çok yeteneksizdir. Ama duman resmi çizmekte onun üstüne yoktur. Resim öğrenmek için seni onun yanına vermek istemem, Cecilia. Fakat onun portre ressamı bir arkadaşı var. Antonio şu sıralar burada, Venedik'te. Yarın öğleden sonra seni görecek. Annene ki-

liseyi bir evlenme töreni için donatacak rahibelere yardım edeceğini söylersin. Birkaç saatliğine ortadan kaybolman için bu kadarı yeterli olacak mı?

Söylediklerini başımla onayladım.

Ertesi sabah kafamı azizler üzerinde bir türlü yoğunlaştıramadım. Parmağımı sayfaların üzerinde rasgele oynatıyordum. Zaman o kadar ağır ilerliyordu ki; sanki saatin yelkovanıyla akrebi kuma saplanmıştı. Manastır boşalınca hızlı adımlarla kente daldım, sonra da doğru San Vio'ya. Casanova orada bir kuyunun kenarına yaslanmış beni bekliyordu. Yığılıp kalmış upuzun bir kukladan farksızdı. Onu ilk kez gün ışığında görüyordum. Biraz da kendine olan güvenini yitirmiş gibi göründü bana. Narin teniyle yüzündeki incecik çizgilerin gün ışığında ne hal aldığını o da biliyordu. Onlara baktığımı görünce, elimi eline aldı ve parmağımı çenesindeki kızanklığın üzerinde gezdirdi. "Bak, seni keşfettiğimden bu yana gülmekten ne kadar yıpranmış, Cecilia," dedi.

Ona en doğru biçimde karşılık verdim: "Senin her santimetren benim için her zaman sevimlidir."

Antonio'nun atölyesine giderken yolda keten şapkamı fırlattım attım; bağcıklarını avucumun içinde top edip cebime tıktım. Saçlarımı serbest bıraktım. Saçlarım dağınık olunca heyecanım yatışır gibi oldu. Yolda yürürken Casanova arkamdan sürekli saçlarımı düzeltiyordu. Antonio'nun atölyesi, iyice fakir düşmüş soyluların oturduğu Barnaba denilen *quartiere*deydi. İçlerinden bazıları büyük odalarını ressamlara kiralayarak ellerine geçen az bir emekli maaşıyla zar zor geçiniyorlardı. *Piano nobile*ye çıkılan merdivenleri tırmandık. Casanova, kapının önünde durakladığımı görünce, beni arkadan içeri itti. Gözüme ilk çarpan şey her tarafın tavanlara kadar portre, taslak ve boş çerçevelerle kaplı olduğuydu. Bir de, odanın gerisinde, içinde doldurulmuş kuşlarla kadife kumaşların bulunduğu kafes gibi bir şey gözüme çarptı. Bir de yüksekçe bir yerde bir platform üzerinde küçük bir taht vardı.

Antonio ellerini kurulayarak bize doğru yaklaştı. Ufak tefek, eli yüzü düzgün, iyi giyinmiş, yaklaşık elli yaşında hoş bir

adamdı. Casanova, üzerindeki redingotu çok beğendiğini söyleyince, kayıtsız bir tonla, "Bizim mesleğın icaplarından, anlarsın ya," dedi. "Buraya şıklık aramaya geliyorlar. Şık görünürsem bu onların kendilerine olan güvenini daha da artırıyor. Casanova beni Antonio'ya tanıtırken ilgiyle izliyordu. Ellerindeki boya kokusu insanı büyülüyordu, fakat Antonio'da Casanova'nın çekiciliği yoktu. Bence erotik aşk denince Casanova'nın üstüne yoktu. Öteki erkeklere kestirmeci bir gözle bakmayı henüz öğrenmemiştim.

Casanova'nın bana ne yapacağımı söylemesine gerek kalmadı. O ilk ziyaret sırasında, Antonio'nun minik portrelerinden birini çaldım. Arkasını döndüğü sırada cebime sokup bir yandan da büyük bir ustalıkla yapılmış bu narin yüzü başparmağımla kapamaya çalışıyordum. Bu, küçük, ama son derece mahirce yapılmış bir çocuk portresiydi. Antonio o küçük portreyle gurur duyuyordu. Onunla ne kadar gururlanıyor olmalı ki ben portreyi överken onu küçümseyen bir hareketle yere koymuştu. Onun aynısını ben kendim de yapacaktım. Bütün bir hafta çalışarak, portrenin usta elinden çıkmış, umut vaat edecek bir kopyasını yaptım. Bir dahaki ziyaretimizde, çocuk portresinin orijinaliyle kopyasını utanarak ve iç çekerek ortaya bıraktım. Kekeleyerek suçumu itiraf ettikten sonra, "Sizin gibi güzel resim yapabilmeyi ne kadar isterdim..." diye haykırdım. Sözlerimin umutsuz ve ağlamaklı bir tonla yavaş yavaş son bulmasına dikkat etmiştim.

"Cecilia, sana ders vereceğim," dedi. Beklediğim ve kabul ettiğim yanıt da buydu.

İki ay içinde, Antonio ile Casanova'nın bana öğretmeye çalıştıkları her şeyi öğrenmiştim. Antonio, Casanova gibi, bana çok iyi davrandı. Onu utandırmayacağımı görünce, dostlarıyla arkadaşlarını benim için poz vermeye ikna etti. Venedik'te, Casanova gibi, herkes her türlü yeniliğe açıktı. Müşteriler doğa harikası güzel bir kadına bir saatlerini vermekten mutluydular; çıkan sonuca da çok şaşırdılar. Başta, Antonio yüzler üzerinde çalışırken ben sadece giysilerin, kumaşların, poz verenlerin çocuklarının ya da köpeklerinin resmini yap-

makla görevliydim. Ne var ki fark hemen ortaya çıktı: Giysiler, perdeler, çocuklar ya da kedi köpekler sahiplerinden çok daha ilginç görünüyordu.

Çok geçmeden müşteriler asıl işi benim yapmamı istediler. Öneriyi severek kabul ettim. Antonio suratını asmaya başladı; bense atölyede öğleden sonraki çalışmalarımdan iyi para kazanıyordum. Kazancı Antonio ile paylaşıyordum. Fakat her gün biraz daha yayılan ünüm sadece bana aitti. Cornaro olan gerçek adımı kullanıyordum. O günlerde, Venedik Cornarolardan ve Cecilialardan geçilmiyordu. Fakat içlerinde benden akıllı olanı yoktu. Öte yandan, Büyük Kanal'ın ta karşı kıyısındaki Miracoli'de ailem kendi köşesine çekilmiş, yaşamını sürdürüyordu. Doğaüstü resimler yapan kadın ressamın ünü mutlu kente yayılırken bu gibi en son yenilikler bizim mütevazı soframızda hiçbir yankı uyandırmadı.

İnsan, benim gibi, resim öğretmenini büyük gelişme göstererek geride bırakabilir. Hatta resim fırçasının nasıl kullanılacağını öğrenmeden önce, kendime özgü bir üslup geliştirdim. Bu, en gizli kalmış duyguları hem gerçekçi hem de etkileyici biçimde ifade eden bir üsluptu. Casanova'nın söylediklerini hiç unutmamıştım. Cinsel arzularla kıvranan insanların resmini yapacaktım. Çerçevelerinden dışarı fırlayıp kendilerini seyircilerin kollarına atacak gibi görünenlerin resmini yapacaktım. Atölyeye her gün kucak dolusu yeni yeni fikirlerle gidiyordum. Yaptığım küçük bir hile temalarımı çok sevdikleri ya da onları heyecanlandıran ufak tefek seksi şeylerle taçlandırmama yetiyordu. Yeni doğmuş çocuğunu kucağına almış kadınların ya da buz gibi beyaz şarabını dudaklarına yaklaştıranların resmini yapıyordum. Sülfür koklayan askerleri, parmaklarıyla değerli kumaşları okşayan tüccarları. Gondolda, fazla olgunlaşmış meyvelerin ortasında duran Casanova'nın da resmini yapmayı sürdürüyordum. Bir de yaşamındaki varlığımı ima eden şeyler: Hüzünlü bir resim fırçası, bir parça *torta al cioccolato* ya da çenesinde bir küçük damla şeftali suyu.

Benim konum ciltti; kaymağı alınmış süt mavisinden kre-

ma sarısına kadar bütün soluk ciltler. Şeftali kabuğu ya da pişmiş toprak renginden Venedik güneşiyle yanmış canlı ciltlere kadar. Ben işte bununla keyif çatıyordum. Ciltle kürkün çelişkisine bayılıyordum. Modellerimin birçoğu, portrelerini yaptırırlarken, kedi ya da köpekleri dizlerinin üzerinde oturuyor olsun isterlerdi. Kürkle etin birlikteliği çoğu kez kadınla kocasının oluşturduğu birliktelikten daha mutlu görünürdü bana. Genç bir kadınla kedisi arasındaki katıksız dostluğun resmini yapmaya bayılırdım. Bir sepet içinde acı acı miyavlayan kedisiyle merdivenleri tırmanan müşterimin sesini duyunca dünyalar benim olurdu. Kısa bir süre sonra her ikisini de mutlu edeceğimi biliyordum. Kediyi sepetinden çıkarırken, onu sahibinin kucağına oturtmadan önce uzun uzun okşayarak yatıştırırdım. Kedi anlayışlı bir tavırla bana göz kırpardı. Bir kediyi bir saat kadar okşamış bir kadının sevgilisinin tüm dikkatini kendi üzerine çekebildiğini de bilirdim. Bütün bunlar benim amacımla çakışıyordu. Casanova bir kedi mırıltısının bile resmini yapabileceğime yemin ederdi. Boş yere hoşgörülü görünmek istemem... Yapabilirdim elbet. Kadınların mırıltısının bile resmini yapabilirdim; hazzın belli belirsiz parıltısını ciltlerinde taşıyan, sevgililerinin yataklarından yeni çıkmış kadınları bile.

Su da benim konumdu; ister bana poz verenin arkasındaki pencereden görünen, ister kırağı tutmuş cam bir kadehte duran su olsun, fark etmez. Onu, burada çok az yetiştiği için, Venedik'te icat edilecek olan renge, yeşile boyardım. Su renksiz olur; bu yüzden onun yeşili egzotik çiçeklerle donanmış balkonlardan ya da bakır kubbelerin paslarından yayılan yansımaların çalıntısıdır. Öteki renkleri suda bulduğum da olmuştur. Büyük Kanal'ın suyu herhangi bir gün, süt ya da bal, erimiş yeşim taşı, kıpkırmızı kan, bal özü ya da ağı renginde akabilir. Antonio'nun atölyesinde, çiçeklerin üzerindeki çiy damlacıklarının ya da kâse içinde duran meyvenin parıltısının resmini yapmayı öğreniyordum. Yaptığım resimler o kadar inandırıcı olurlardı ki avluya kurumaya bıraktığımda küçük küçük kuşlar onları gagalamaya gelirlerdi. Gondolda,

sevinçli anlarımızda vücudumuzdan yayılan buğuların resimlerini bile yapmayı öğrendim. Onları denizden esen tatlı bir rüzgârla kabaran perdelerin yardımıyla *felze*nin içinde dikkatlice kurutmaya çalışırdım.

Sanki salt bu iş için dünyaya gelmişim gibi gelirdi bana... Bu ettir, bu renktir, bu kadifedir işte diyerek resim fırçasını tuvale sürmek için.

Şimdiden modellerimin kemiklerini incelemeyi, etlerini orasından burasından az buçuk gererek olduklarından on yaş genç göstermeyi öğrenmiştim. Uyguladığım yöntem o günlerde biraz acımasızlık sayılsa da işe yarıyordu. Gerçekte ben onların dertlerini yok ediyordum; o tür dertlerden anlamadığım için de ne derece yok ettiğimi bilemiyordum. İstenmeyen çizgilerle sarkıklara mutsuz aşklar neden olmuştu. Onları yok ederek kendilerini daha genç, daha çevik hissetmelerini sağlamış oldum. Sanki ciltlerini bozan, güzelliklerini yara bere içinde bırakan korku dolu günlerini yaşamlarından silip atmıştım.

Antonio'nun yavaş yavaş başlayan mesleki kıskançlığı ya da kafasızlığı yüzünden es geçtiği şeyleri bana Casanova öğretti. Beni modellerimin iç dünyalarını öğrenip onları portrelerime yansıtmaya zorlayan Casanova oldu. Gerçek anlamda ünlü portreler insanı hayretlere düşürüyorsa bunun nedeni fiziksel gerçeği değil, daha çok konuya can veren cevheri dile getirmesindendir. İyi bir ressam kaskatı benzerliğe pek kafasını takmaz. Aslında ondan kurtulamaz da. Benzerlik alt tarafı portrenin kimyasal karışımına eklenen bir hammaddedir. Bazen resim fırçamı elime almadan önce bana poz verenlerle saatlerce konuştuğum olurdu. Antonio parmaklarıyla davul çalar gibi yapar ve gözlerine inanmıyormuş gibi yan yan bana bakardı. Ona hiç aldırmazdım. Bazen onlara seslerini işitmek için değil de kitabı nasıl tuttuklarını görmek için okusunlar diye bir şey verirdim... Onlar da ya yanaklarını sevgililerinin yüzüne yaklaştırır gibi ya da biraz uzakça tutarlardı. Her şey merakımdan ibaret değildi. Modellerimi avucumun içine almak derdinde değildim. Tek istediğim umutlarına da

düş kırıklıklarına da, aşklarına da, düşlerine de tanık olup ona göre hareket etmekti.

Casanova haklı çıkmıştı. İnsanların portrelerinde görmek istedikleri, öğrenmek istedikleriydi. Fakat bunu kendi yüzlerinde göremezlerdi ki. Bu, kendi gözlerinin gerisindeki iç gerçekleriydi. Aradıkları gerçek her zaman, *Acaba ne kadar sevileceğim?* sorusunda yatıyordu.

Benim bu ilk portrelerimde bile romanların derinlik ve karmaşıklığı görülür. Henüz teknik olarak kusursuz olmadığım için bu portrelerde bastırılamayan merakımın izleri bulunurdu. Eskizlerim aşk mektuplarından farksız olurdu. Etütlerim elyazması şiirlere benzerdi. Ne zaman başarılı olduğumu çok iyi bilirdim: Portreleri tamamlanıp da müşterilerim onları bağırlarına basarak uzaklaştıkları zaman.

Yol, üzerinde yürüne yürüne yol olur. Ben yolumu Venedik'te yaptım; beni paraya ve üne kavuşturmaya başlayan o oldu. Büyük bir başarıyla, düşler satıyordum. Bunlar, kendilerinden sonra gelecek kuşaklara, ailelerine ve sevgililerine olduklarından daha yüksek düzeyde görünmek isteyen insanların düşleriydi. Bütün Venedik artık beni tanıyordu. Sonunda ebeveyn evimin özel şatosuna bile giren öyküler bizim yemek odamızda da anlatılıyordu. O gün, böyle bir sansasyona kendi öz kızlarının neden olduğunu öğrenirlerse ne düşüneceklerini merak ettiğim sırada başımı önüme eğdim. Babamın duvarlarımızı süsleyen iç karartıcı öteki portrelere katılmak üzere benim ve kız kardeşimin portrelerini yaptırmaya karar vereceğini düşününce büyük bir korkuya kapıldım. Fakat neyse ki birden Sofia'nın yüzündeki sivilceler konusuna geçildi de canımı kurtardım.

Konu sofrada tartışılırken, boynunda, çenesinde ve yanaklarında gözüken sivilceleri işaret ederek, "Kim onların resmini yapmak ister?" dedim. Sofia ağlayarak sofradan kaçtı. Böylece konu kapandı; fakat annem Sofia'ya yardımcı olabilmek için çabalarını ikiye katladı. Artık Sofia'nın kızıl parıltılar içindeki yüzüne kocakarı ilaçları tatbik ediyordu. Sofia özel banyosunda uzanırken süte banılmış ve şerit şerit kesil-

miş dana etinden nemlendirici yüz maskesi takıyordu. "Onu ilk kez o biçimde süslenmiş olarak görünce dediklerimi sana söylemeye utanıyorum," deyince Casanova bana ısrarla, "Kaba davranma," dedi. Bana Sofia için bir küçük şişe içinde sinir otu suyu verdi. Fakat o arkasını dönünce şişeyi kanala boşalttım. Bu yaptığımda kabalığın rolü olduğunu kabul ediyorum, ama sadece kabalık değildi. Doğal olarak, evde, bunun da nereden çıktığını ya da benim bu denli hayırsever bir kardeş olduğumu onlara nasıl açıklayacağıma karar veremiyordum. Casanova'ya gelince onun her zaman benim iyi yanlarıma güvendiğini biliyordum.

O yılın mayısında yaşamım tamamen yoluna girdi. Geceleri aşk uğruna hâlâ yatak odamın penceresinden sıvışırken, öğleden sonraları da Antonio'nun atölyesinde birkaç saat geçirmek için yine evden tüyüyordum. Atölyede geçirdiğim süre için mantıklı bir neden uydurmuştum. Sözde ben manastırda sesimi beğenen ve işlerinde ona yardımcı olacağım San Lazzaro adasındaki Ermeni manastırının yaşlı kör rahibiyle olacaktım. Bunun karşılığında onun da bana Ermeni dili ve dinsel inaçları konusunda ders vereceğini söyledim. Ermeniler Venedik'te saygın kişiler olarak kabul edilseler de, annem ve babam benim bu yeni keşfettiğim sofuluk ve gayretkeşliğim karşısında huzursuz oldular. Açıkça bunun gelip geçici bir heves olduğunu düşündükleri için, Sofia'nın sivilceleri konusunda olduğu gibi, müdahale etmek gereğini duymadılar. Her ikimizi de aynı anne babanın dünyaya getirmiş olduğunu kimi zaman kafam almıyordu. Sofia'nın pahalı giysilere karşı bu yaşta aşırı bir tutkusu olduğu doğru. Fakat buna karşılık bana son derece ruhsuz göründüğü de doğru. Benimse öteden beri Sofia'nın asla anlayamayacağı bir yaşamım var. Onun parmağını bile oynatmasına gerek kalmadan yolu çizilmiş zaten. Giyim kuşam dışında, en ufak bir yenilikten bile nefret eder. Zaten günün birinde, Venedik soylularının altın kitabı olarak bilinen *Libro d'oro*'nun üst düzey topluluklarından değil de soylu bir ailenin küçük kardeş soyundan bir tüccarla evlenirdi. Kaybolan sivilceleri yüzünde inci gibi izler

bırakırdı; kalçaları daha da tombullaşır, çiçeği meyveye durur, kısa bir süre sonra da çenesi düşerdi. Ben de birkaç yıl içinde gönülsüz bir teyze olur çıkardım. Böyle bir hantal varlıkla aynı evde yaşamak çok garip. Fakat içi çocuksu bir kinle dolu olduğu için çok dikkatli olmam gerekiyordu. Evdeki sıkıcı hava beni hiç farkına varılmayacak kadar yumuşak huylu yapmıştı. Aslında, o sırada Sofia ile atışmak ya da kin ve gücü bir arada sürdürmek çok zordu benim için; ama kimi zaman bu alışılmadık barışçı yanımı ele vermeden bunun üstesinden geldiğim de oluyordu.

Annem her zaman Sofia'yı yeğlerdi. Kadın arkadaşlarına onunla ne kadar gurur duyduğunu söylerdi. Bir gün onlara cetlerinden birinin portresini göstererek, "Bakın, Aile Siması!" dedi. "Aile Siması'nın altına, yo hayır çok anlamsız, oraya elbette ki bir şey koymadım daha. Benim kızım bir prensesten farksızdır; iyilik sembolüdür o. Merdivenleri koşarak inmez. Bir şey söyleseniz dünyada karşılık vermez. Yalnız biraz ağırdır; zaten erkekler de atik kızlardan pek hoşlanmazlar."

Konuşmasını uzattığı için yüzü kızaran annemi hanımlar kutladı. Salonun bir köşesinde gizlice onları izlerken annemin briyantinden dimdik olmuş saçlarına dokunduğunu, yapış yapış olmuş pudralı bağanın üzerine yampiri bir biçimde yerleştirilmiş küçük yapma çiçekleri düzelttiğini görüyordum. Annem, mutlu bir kedi gibi hafifçe mırıldandı ve başını kaldırarak ona bakmakta olan Sofia'ya sarıldı.

Daha kibar kadınlardan biri, "Sanırım cildi de yavaş yavaş düzeleceğe benzer," diye ekledi.

Daha acımasız olanlardan biri de ağzından laf almak istiyormuş gibi "Peki Cecilia?" diye sordu.

Benim öyküm, Cecilia'nın öyküsü başkaydı. Annem beni de tıpkı Sofia'yı giydirdiği gibi giydirmeye çalışırdı. Biz ikimiz yetişkin küçüklerdik: Giyim kuşamımızla annemizin tipik bir minyatürü sayılırdık. Bütün Venedikliler gibi, biz de Merceria'daki bir mağazanın vitrininde teşhir edilmekte olan *La poupée de France* dedikleri bir manken kızın sergilediği

kurallara uyarak giyinirdik. *La Poupée*'nin minyatür kıyafetleri Paris'te olduğu gibi burada da sık sık değişirdi; bu arada, zengin olduğumuzdan bizimkiler de değişirdi.

Bayramlarda, bizi kısa kolları bağcıklarla kabartılmış altın işlemeli süslü Pekin kumaşından brokar giysilerin içine tıkıştırırlardı. Bazen de kalça üstü destekleri küçük masalar gibi çıkıntı yapan giysiler giyerdik. Yaka çizgilerimiz V biçimindeydi. Sokaklarda dolaşırken yollu satenden terlikler giyerdik. Soğuk havalarda giyilmek üzere keçi ya da deve tüyünden işporta malı pelerinlerimiz olurdu. Fanilalarımızın altın düğmeleri, parlak çoraplarımızın ise diz hizasında bağlanabilmeleri için ipek kurdeleleri vardı.

Sofia etekleri kafesli giysilere bayılırdı. Bu yüzden babam onu paylar dururdu. "Yıllardır bunun kadar berbat bir moda görmedim. Kuş yakalamak için kullandıkları ağ gibi bir şey bu! Düpedüz bir metal kap! Soylu kadınlar piçlerini saklamanın kolay bir yolu olarak düşündükleri için onu çok tutmuş olmalılar."

Babam kızlarının tıpkı bir *palazzo*ya benzemelerini isterdi: Dışardan pek göze çarpmayacak, ama içerde kusursuz olacak. Kürklerimiz ve değerli aile takılarımız da vardı; fakat onlar pek sergilenmezdi. Onları bize sağlamış olduğunu bilmesi babam için yeterdi de artardı. Mutlu kentte, böyle düşünen nadir insanlardan biri de babamdı. O bir Venedikliydi, güzelliğe karşı zaaf göstermekten geri kalmazdı, fakat onu nasıl frenleyeceğini çok iyi bilirdi.

Biz iki kız, Sofia ve ben, henüz küçük olduğumuz için saçlarımızı tam ortadan ikiye ayırır, arkada toplardık. Güne başlarken ilk işimiz beyaz keten şapkalarımızı giymek olurdu. Ne var ki eve döndüğümüzde, Sofia şapkasını hâlâ başından çıkarmamış, benim saçlarımsa darmadağınık olurdu. Saçlarının toplu kalmasını isteyen kimse peşlerinden gelen haykırmalara ve kabalıklara dayanamazdı elbet. Briyantinden nefret ederdim, pudranın ne kadar midemi bulandırdığını ve öksürttüğünü rol yaparak kanıtlamaya çalışırdım. Yanımda her zaman yabanıl bir koku taşırdım. Rahibeler sık sık anneme

hakkımda söylenecek suçlayıcı bir şeyler bulurlardı; fakat bir yerden sonra ipin ucunu bırakırlardı. Vücudum oldum olası kusurluydu. Uykudayken cildim ateş gibi yanardı; terlediğim için su içinde kalan çarşafımı her gün değiştirmek zorunda kalırlardı. Kışın ellerim sürekli üşürdü. Annem dolanmış buz gibi parmaklarımı açabilmek için kapanan kaslarımı sıcak suyun içine daldırır, sonra da onları birbirine vururdu. En sonunda parmaklarım küçük yengeç bacakları gibi canlanıverirdi.

Antonio'nun atölyesinde, parmaklarım onun kullandığı boyalara sık sık uzanmadıkça onlarla hiçbir sorunum olmadı. Poz verenlerin pek çoğu beni istiyordu; eski müşterilerinden biri aile portrelerini yapmam için karşımda poz verdikleri sürece Antonio'nun kendi kendine hesaplar yaparak vakit geçirdiği çok olmuştur. Onun için kazandığım kabarık bir para kesesini ona uzatırken bile onunla göz göze gelmeyi istemezlerdi.

Antonio'yla durumum çekilmez bir noktaya gelince, Casanova'nın yardımıyla kendime bir atölye buldum. Burası, San Vio'da, Palazzo Balbi Valier'e ait avlunun biraz ötesinde kocaman bir odaydı. Tirizli pencerelerinden karşıda Palazzo Barbaro'nun görkemini ve Büyük Kanal'ı rahatça görebiliyordum. Avlunun üç kemerinin arasından çıkarak deniz basamaklarına inebiliyordum. Sıcak günlerde, Venedik'in en can alıcı atardamarının buz gibi sularında ayaklarımı yıkıyordum. Sudan sopalar gibi usul usul ayak parmaklarıma çarpan su yosunlarını seyrediyor, içimde kanımın yatıştığını duyabiliyordum.

Casanova'nın, müşterilerim gittikten sonra gondolla gelip beni alıp götürmesi için burası aranıp da bulunamayacak bir yerdi. İşime karşı her zaman düşünceli davranırdı. Onun kokusunu alınca fırçam saçmalamaya başlasa bile yaptığım resmin son rötuşlarını tamamlamaya çalışırken hiç bıkmadan küp şekilleri karalayarak beklemeyi yeğlerdi. Kimi zaman birbirimize sarılarak ayakta durup yaptığım resme bakardık. Çoğu zaman aynı anda her ikimizin de ağzından aynı çığlık yük-

selirdi: *Sol gölgedeki yeşil aşırıya kaçmış! Sağ elin duruşu doğal değil! Kadının ağzı fazla hüzünlü!*

Casanova'nın kedisi atölyede kalmaya başladı. Artık avludan kolayca girebilen bizim *pantegane* dediğimiz Venedik'in dev gibi su sıçanlarının peşinde büyük bir ciddiyetle kol geziyordu. Kedi bana işimde de yardımcı oluyordu. Portrelerinin arka planına Venedik'in simgelerinin de yerleştirilmesini isteyen pek çok turist ya da Venedikli için kanatlı aslan pozları veriyordu. Patisi taş bir Kutsal Kitap'ın üzerinde gönüllü poz verdiği bile olurdu. Atölyeye girdiğimde yaptığım portresini pek çok defalar incelediğini gördüm dersem hiç abartmış olmam. O sırada biraz huzursuz ve süngüsü düşük görünürdü. Fakat hemen anlardım. Onunla hiç alay etmezdim; çünkü beni sevgiyle onurlandırıyordu. Kedi aşkı her zaman koşullara bağlıdır. Beğenip sonra da bırakıp gittiği dişilerin dışında kalan öteki kedilerin hepsini kovardı.

Casanova, "Sen çok bencilsin," derdi ona. "Burada yirmi kediye yetecek kadar aşk var. Napoli'de arkadaşım Crébillon'un on sekiz - yirmi kedisi vardı. Hiçbirinin okşanmamak diye bir sıkıntısı olmazdı." Kedi, bakış açımıza karşı son derece hoşgörülü, fakat her türlü dediğim dedik tavırlara karşı kararlı, kasıtlı olarak bacaklarımıza dolanırdı.

Bir gün Casanova'ya sormak istedim: "Sende *kaç kadına* yetecek kadar aşk var?" Çünkü o hafta Francesca Buschini adındaki bir kadın hakkında bir şeyler duymuştum. Fakat şimdilik, bende merak uyandırsa da, güven duygum ağır bastı. Casanova beni arzu ettiğim kadar seviyordu. Kedi gibi ben de bencil olmayacaktım.

Casanova beni bazen Camadolese tarikatına mensup keşişlerin oturduğu San Michele Adası'na götürürdü. Her ikimizin de sırayla, sırtımızda yosunların serinliğini hissederek üzerinde sevişmeye can attığımız, özelliği olan bir mezar vardı. Çoğu kez, yüz yıl önce ölmüş Fortunato adındaki genç bir rahibin yosunu son derece yumuşak mezar taşına giderdik. Bazen, daha sonra omzumda kalıbı çıkan mezar taşının birbirinden tatlı anlamlı deyişlerini okumaya çalışırdık.

Con culto d'amore
spargono fiori e pregono pace...
Aşk adına,
Çiçekler serpin ve huzur için dua edin.

... diede l' ultimo de'suoi dolci sorrisi...
...en tatlı gülüşlerinin sonuncusunu bize ayırdı...

Fortunoto
sempre estraneo alla terra
anima fatta per cielo...
Fortunato
Cennet için yaratılmış ruhuyla
Her zaman bu dünyaya yabancı gibiydi ...

San Michele'ye gelince çok heyecanlanırdım. Gökyüzüne doğru yükselen selvi ağaçları. Kilisenin, denizin içine doğru uzanan burnunun her iki kıyısını da yeşim rengi dalgalar yalardı. Vaftizhane uzamış beyaz uçlu kocaman bir memeyi andırırdı. Casanova onu görünce, bir ya da bazen iki sevgiliyle yaşanmış birbirinden tatlı keyifler üzerine sesli sesli düşüncelere dalardı.

Bu söz karşısında, kendimi incinmiş hissedebileceğimi düşüneceksiniz, ama hayır hiç incinmedim. O sözü öyle bir söyleyiş tarzı vardı ki en ufak bir kıskançlık duygusu yaşamadım; çünkü bu konuda şimdiye kadar hiçbir erkek onun kadar efendice hareket etmemiştir. Casanova her şeyden birlikte tat alıyormuşuz gibi bir duygu, onu mutluluğun doruğuna çıkaranın ben olduğum duygusunu uyandırdı bende. Onun dışında kalan her şey gelgeç bir hevesten başka bir şey değildi. Durum böyle olunca, bir şarap müptelasının sevdiği kadın sevgilisinin dudaklarındaki bir damla Merlot şarabını ona çok görmezse ben de ona anılarını ve fantezilerini çok görmüyordum. O sözler gerçekten de beni incitmedi. O günlerde aşk ve mutlulukta son derece etkileyiciydim. Bende merak güvensizlikten daha ağır basıyordu. Dahası, yaşadığı o

garip öykülerden hoşlanıyordum; çünkü aynı kumaştan dokunduğumuzu anlamaya başlamıştım; zaten bizzat kendim yeniliğin tiryakisiydim. Bana anlattığı her öykü bir yenilikti. Betimlediği her kadın bir yenilikti, bir başka yaşama şöyle bir göz atmaydı.

Şu anda onu dalgalara dalıp çıkarak hafifçe sağa sola yalpalayan gondolunun pruvasında görür gibi oluyorum. Oysa hiç de mezarlıkta sevişmek zorunda değildik. Öyle yapmak için özel bir yolculuk uydurmuştuk. Her ikimizi de heyecanlandıran şey, değişiklik ve erotizmi ölümle burun buruna yaşama duygusuydu, bir de gezintimizin hep aynı biçimde tekrarlanışındaki çekicilik. San Michele'nin ayartıcılığını hisseden sadece biz değildik. Ada o sıralar henüz bizim de ölülerimizi gömebildiğimiz bir mezarlık değildi; fakat adadaki bu küçük kabristan her zaman Venedikliler için uhrevi çekiciliğini sürdürmüştür. Çünkü biz hepimiz ölüme biraz da sevgiyle bakarız. Bu yüzden öteki mezarlardan ve öteki bahçelerden de yükselen fısıltılar, nemli gürültüler, soluk vermeler, hoşnutluğu dile getiren iç çekmeler hiç eksik olmazdı. Nemli gecelerde, mezar taşlarının üzerine akşamın gözyaşları damlar, selvilerin iğne yapraklarından kollarını açmış bekleyen toprağa, bir de çıplak tenlerimizin üzerine gözyaşı gibi damlacıklar dökülürdü. En çok o geceleri severdik. Sonra da, ruhlar dünyasının imbikten geçirilmiş kokularını tenlerimizde taşır, yeniden görüşünceye dek yıkanmamaya söz verirdik. İşte bu dönemde, manastırda hiç sevilmezdim. Babam kahvaltı masasında çıkardığım kokulardan rahatsız olurdu.

Her zaman süt ve sabun kokan Sofia, "Sen bataklık gibi kokuyorsun, Cecilia," dedi. "Hem de içinde bir şey ölüsü olan bir bataklık."

"Git de yıkan," dedi annem.

Yatak odamdaki evyeye gittim ve öç alır gibi şıpırtılı sesler çıkararak yerlere su septim. Soluk soluğa mermer döşemenin üzerine serilinceye kadar, Casanova'dan kalan kayganlığı hâlâ koruyan parmaklarımla kendi kendime dokundum dur-

dum. Manastırda da bütün gün, omzumu süsleyen kabartmaya parmağımla dokunup duracaktım.

Bugün San Michele'ye giderken, orasının cinsellik anlamında hâlâ peşimi bırakmak istemediğini hissedebiliyordum; çiftleşmeler nedeniyle bütün ruhlar orada. Sonuçta bu kadar çok yavrulama olunca bu küçük ölüm tarlasına da bu kadar çok doğal gübre çıkacak demekti. Bazen düşünüyorum da, acaba bu cesetlerin yaşarken kaçı istedikleri kadar sevişebilmişlerdi? Acaba kaçı onun yokluğunu hissedecek biçimde sevişmişlerdi? Casanova'yla birlikteyken, amansız iyimserliği bana da bulaşır, aşkımızın karanlık geleceğini düşünmek bile istemezdim. Hayır, yalnız o anı, o anki heyecanı ve bir dahaki yepyeni olanı düşünürdüm. Korkmayı daha öğrenmemiştim. O günlerde, kendime hiç sormazdım: *Benim neyim beni sana yaklaştırıyor böyle? Bunu hep böyle canlı tutabilecek miyim acaba? Hep böyle sürer mi? Ben buna değer miyim?* Bu soruları kendi kendime sormayı öğrenecektim. Aşkımızın sona ereceği korkusu içinde sürekli tetikte olmayı öğrenecektim. Beden ve ağız konuşurken onları sürekli izlemek... Artık elinin üzerine bastırmak için kılı bile kıpırdamayan bir elle ilk kez karşılaşmış olmak. Casanova'yla birlikteyken, bunları bilmek zorunda değildim. İçimde mutluluğumun tehlikede olduğuna ilişkin bir duygu yoktu. Mutluydum ve başka türlü de olabilirim diye bir düşünce yoktu kafamda.

Bazen benim bir yerde bulunuşuma kılıf hazırlardık; bir zamanlar Venedik'in cüzamlılarıyla cüzamlı olduklarından kuşkulanılan talihsizlerin kaldığı adaya, San Lazarro'ya gittiğimiz olurdu. 1717'de, Venedik Senatosu, adayı, Venedik Cumhuriyeti'nin eski düşmanı Osmanlılardan kaçan Ermeni keşişlerin kurduğu küçük bir tarikata bağışlamıştı. Yirmi yıl içinde, Ermeniler büyük çaba göstererek adayı kendi yağıyla kavrulan, uzaktan bakılınca insanın gözünü dolduran güzel bir tapınağa dönüştürmüşlerdi. Adayı görmeye gelenler, doğuya özgü çiçeklerle çevrili dingin revaklarını, Ermeni uygarlığının kırılgan, fakat dehşet dolu tarihinden kalma, içine dalınması oldukça zor belgelerle dolu kitaplığını rahat rahat zi-

yaret edebilirlerdi. Keşişler kurtarabildikleri Ermenice elyazmaları için kendilerini titiz bir araştırmaya adadılar. Irklarının yapıtlarını kurtararak onu yaşatmaya çalıştılar.

Bazen de San Lazzaro'ya salt adanın dinginliği için ya da sert bir yeşil zeytinin ağacından düşerken çıkardığı sesi, sonra da çekirdeği sevinerek kabul eden kupkuru toprağın çıkardığı çıtırtıları dinlemek için giderdik. Uzakta pederlerin gezinti yolları açmak için toprağı terasladıklarını, zakkum ve selvi ağaçlarını görürdük. Sonra da, birbirimize sarılarak gel git kıyısının otlarının üzerine uzanırdık.

Casanova, "Ben burada kendimi çok iyi hissediyorum," dedi. "Bana buranın bir resmini yapsana, Cecilia. Lütfen sevgilim." Cebimden bir resim fırçası çekti aldı ve kalçalarımın kıvrımının üzerinde fırçayı ağır ağır gezdirmeye başladı.

"Fakat ben manzara resmi yapmıyorum ki," diye karşı çıktım. Sevecen bir tonla ihtar eder gibi fırçayı hafifçe dokundurmaya devam etti. Fırçayı elinden kaptım; onunla pantolonunun içindekileri azarlamak sırası bana gelmişti. Fırçamın sincap tüylerini dokundururken binek atının yeni bir yarış için harekete geçtiğini hissedebiliyordum.

Tıkanıncaya kadar seviştikten sonra, resim yaptım. Bu yaşadıklarımızın nereye varacağını konuşuyorduk. Konuyu tartışırken aynı coşkuyla, sözcüklere basa basa bağırıyorduk. Aramızdaki yaş farkı önemsizdi. Casanova'nın geleceğe yönelik tasarıları benimkinden çok daha karmaşık ve muhteşemdi. Sanki sonsuz ve şatafatlı bir hayat bütün olanaklarıyla önümde uzanıyordu. Bu arada, kendisi de o güne kadar yaşadıklarını değerlendirmenin bir yolunu arıyordu. Hatta o sırada, daha doğrusu yıllardır, anılarını yazmayı düşünmekteydi. Neden olmasın? Ben ona güveniyordum. Konuşmalarını dinlemiş ve anlattıklarının büyüsüne kapılmıştım. Başkaları da aynı şeyi hissedeceklerdi, bundan hiç kuşkum yoktu.

Tüm tutkum ona olan sevecen ilgimden kaynaklanıyordu. Fransızcamı geliştirmek işi içime sıkıntı verirdi. "O dili konuşurken ince ve zarif bir kişilik kazanmış olmalısın," der-

di bana. "Kusursuz bir Fransızca'yla dünyanın bütün yemek salonlarındakilerle boy ölçüşebilirsin."

"Ben, örneğin, anılarımı Fransızca yazacağım; çünkü Fransızca rağbet gören bir dil. Anılarımın daha da çok okunmasına yardımcı olacaktır. Bütün uygar İtalyanlar, Almanlar ve hatta barbar İngilizler bile Fransızca konuşur. Tek bir İngilizce sözcüğe gereksinim duymadan aylarca Londra'da yaşadım. Fransızca, zarif bilgiçlerin konuştuğu dildir; zenginlerin özel kulüplerinde konuşulur, müşterilerinin üyesi olduğu kulüpler hani."

"Unutma ki İtalyanca bir roman yayımlanırken başlık sayfasının karşısındaki sol sayfaya "Fransızca'dan çevrilmiştir" diye bir açıklama eklenir; yoksa tek bir *gentildonna** balkonunda o kitapla boy göstermez! Unutma ki senin portre kahramanların olan Angelica Kauffman ile Rosalba Carriera, her ikisi de, su gibi Fransızca bilirlerdi. Onlar gibi olmaya çalış. Hatta İngilizce kaba bir dilmiş gibi görünse de, ilerde çok önem kazanacaktır. Orada da yürürlükte olan şeyler var."

"Benim sözcüklerle işim yok, benim işim renklerle; zamanımı resim yaparak geçirmek istiyorum."

Yeni atölyede, sehpamı kurduktan sonra, kocaman bir tahta perdeyi boyayıp üzerini sevdiğim bir dolu renk adlarıyla doldurmuş, yanlarında da onların nasıl kullanılacaklarına ilişkin notlar eklemiştim. Casanova bana o tahta perdeyi ve üzerine neler yazdığımı anımsattı.

"Sevgilim, sözcükler de bir anlamda renk sayılır. En azından, onlar ağzından çıkan, sözcüklerindir senin! Portrelerin şiire dönüşüyorsa nedeni bu işte! Aşk şiiri. Tıpkı ötekilerin tutkularını yaşadıkları gibi sen de renkleri hissediyorsun."

---

*Gentildonna: Kibar kadın. (ç.n.)

Deniz Mavisi - Mavilerin hem kraliçesi hem sosyete orospusudur, kendi tonunun en soylu ve en esnek olanıdır. Kral ve kraliçeler için de, sıradan insanlar için de kullanılabilir. En çok rağbet gören kibar fahişelerin gözleri bu renktir.

Kobalt Mavisi - Bazen daha soluk yüzlü görünmeyi yeğleyen gerçek bir burjuva kadını; serinkanlı ve etkileyici. Fakat daha durgun olabilir; bunu becerebilirsin. Mavisinin koyuluğunu korumak için biraz kurşun beyazı ekleyebilirsin.

Gök Mavisi - Saydamlığı ve parlaklığıyla kuşları büyüleyen bir renk. Mutlu insan portrelerinin arka planındaki gökyüzüne iyi gider.

Prusya Mavisi - Beyazla karıştırılınca yumuşak çocuk bakıcısı renklerine dönüştürülebilir. Orta yaşlı erkeklerle küçük oğlan çocukların potrelerine bu renk giysiler gider.

Çivit Mavisi - Baharlı bir tohum zarfi, koyu mavi-siyaha kadar değişik tonları vardır. Durgun bir yaz gecesinde gök yüzünü düşünün. Çivit mavisi odur işte. Gizemli bir geçmişi ima eden geri planlar için kullanılır.

Kırmız (böceği) Kırmızısı - Meksikada yaşayan bir böcek cinsinin kabukları dövülerek elde edilir. Kimi zaman, göz ucuyla bakınca, boya tasının içinde hayaletlerinin kıvrandığını görür gibi olursunuz. Dudaklar!

Kadmiyum Kırmızılarının Güleryüzlü Ailesi - Sarıdan maviye kadar uzanan tonları vardır. Işıkta solacakları için sakın açık havada kullanmayın; fakat atölye içinde parıldarlar. Bizim Venedik'te değişik tonları için kullanılan değişik adları

vardır: *Cremisino* (fes rengi), *scarlatto* (parlak kırmızı), *sanguineo* (kan kırmızı) ve sırasıyla yünlüler, ipekliler ve pamuklular için kullanılır; bir başka deyişle senatörler, kardinaller ve fahişeler için.

Zincifre (Sülüğen) Rengi - Parlak portakal rengi. Ah, o kadar pahalıdır ki! Modası çabuk geçen bir renk. Kuvvetli ışıktan korunmazsa kararır. Siz en iyisi onu serin ve loş salonlarda yaşayan soylu kadınlara saklayın.

Kırmızı Kökboyası ya da Kızılkök Kökboyası - Merlot gibi, kan kırmızıdan mor-kahverengiye tonları vardır. Rubia tinctorum kökboyasından çıkartılır. Dirseğin gölgeli kıvrımında çok hoş görünür.

Karmen Kırmızısı - Şarap rengi. Yalanmış bir dudağı anımsatan yarı saydam bir fes rengi.

Venedik Kırmızısı ya da Aşıboyası - Sonsuza dek solmaz; lav gibi parıldar.

Hint Kırmızısı ya da Terra Rosa - Bizim Venedik aşıboyasından farklıdır; fakat kenarlara doğru maviye dönüşebilir. Venedik aşıboyası giysiler giymekten hoşlanmayanlar için.

Cassel Toprak Rengi - Yıllar yılı çürümüş hayvan ve bitki kalıntılarından süzülen kahverengi sıvı. Toskanalıların aksine, biz Venedikliler kahverenginin tonlarını çok beğeniriz. Kaslara düşen gölgelerde yeşilleri yeğleriz.

Mumya Kahverengileri - Kadim Mısırlı ceset kırıntılarından elde edilir; ölümcül hasta ve melankolik yüzler için.

Yanık Sienna Toprağı - Soluk görünmesine aldanmayın; yağla karıştırılınca ateş gibi parıldar ve böylece renkli arka plandaki altın ve amber takılar iyice ortaya çıkmış olur. Genç erkeklerin saçlarına çok iyi gider.

Terra Verte - Daha çok yeşile çalan mavi-gri tonlu bir renk. Viridian'a yapışıp onu toprak rengine dönüştürebilir; dokunduğu tüm renklerin altından kahverengi görülebilir.

Kurşun Beyazı ya da Yaprakçık (Yonga) ***Beyazı*** - Aşçımızın rendelediği soluk renkli permazan peynirini andırır; Dışardan Cremona'ya benzer; bu yüzden ona Cremona Beyazı diyenler de vardır. Biz ona "bakire cildi" deriz.

Titanyum Beyazı - Mandıralarda süt bakracının içindeki kremanın üzerini kaplayan ince zarı andırır; (Aklıma gelmişken bir şey soracağım: Taç yapraklara sarılan sarımsı erkek polenlerin yumuşak tozları üstünüzü başınızı kirletince zambağın neden saflığın simgesi olduğunu açıklayacak biri var mı içinizde?)

Çinko Beyazı - Soluk ve yalın, ölünün dudaklarındaki soğuk maviyi çağrıştırır; ölüm gibi o da ressamı durgunlaştırır. Çünkü ölme süresini boş yere uzatmış olur.

Kandil Karası - Saf kömürden farksızdır; tam geri plandaki içi karanlık pencereler ve yaşamın ne kadar kısa ve boş olduğunu göstermek için masanın üzerine bırakılan kafataslarının göz çukurları için. Ben bu tür portreleri sevmem. Fakat bu renk, kıvrımların uçlarına düşen ışıkları rahatlatmak için kadife kumaşların uçlarında çok iyi iş görür.

Mangal Kömürü Karası - Katışıksızlığın somutlaşmışı. Hem bitkiden hem madenden elde edilir. Beyaz ve öteki boyalarla karıştırılınca *berettino* dediğimiz gri gölgeler için kullanılır. Beyaz kumaşların gölgelerinde gizlice varlığını sürdürebilir. Garip bir biçimde sıcaklık hissi uyandırır.

Napoli Sarısı - Kurşundan elde edilir. Birbirine çok iyi giden kahverengilerle yeşillerin arasını bozabilir. Cam üfleyicilerin dışında artık pek kullanılmıyor. Neşe dolu yaşlıca kadınların kostümleri için kullanılır.

Kadmiyum Sarısı - Portakaldan limona kadar değişen ve biraz da insanda heyecan uyandıran ilginç tonları vardır; tam genç kadınlara gidecek, heyecan uyandırıcı bir renk. Bir renk şerbeti.

Sarı Aşıboyası - Beyaz saten kumaşları sevindirmek istiyorsanız onu kullanın; katkısız saf ve iyi bir renk; topraktan.

Doğal Sienna - Sarı aşıboyasının daha esmer olan yeğeni. Son derece saydam; dokunduğu her yere bir iyilik meleği gibi kahverenginin sıcaklığını yayar. Ona bir de sarı eklerseniz, işte o zaman nefis bir açık sarımsı kahverengi *lionato* elde edebilirsiniz, yani aslanlarla meleklerin saç rengini.

Viridyan Yeşili - Erimiş zümrütü andırır; çok yağ kaldırır, yağı öteki renklerden çok fazla emer. Yeşil bir gölgelik yapmak için onu karalardan biriyle evlendirebilirsiniz.

Menekşe ve Kırmızı Göl - Bellini'nin yaptığı gibi, deniz mavisiyle karıştırırsanız uçuk leylak rengi elde edersiniz. Aşağı bakan üzgün gözkapaklarının altındaki gölgeler için. Fakat dikkatli olun, Menekşe ve Kırmızı Göller, arkalarında sadece ah etmeler bırakarak, ışıkta akar gider.

Ve portrenizin sonsuza dek solmamasını istersiniz elbet.

4

Ocio de pesse lesso, inamorà o fesso.

Balık gözlüyseniz eğer, ya âşıksınız demektir
ya da yarı akıllı.

VENEDİK ATASÖZÜ

Casanova, en son yaptığım portresine hayran hayran bakarak, "Sana gerçeği söylemem gerekirse, ben her zaman herkesin gözünde ünlü bir günahkârdım," dedi. Portrenin ortaya çıkışında kendisini bir suç ortağıymış gibi hissediyordu, gerçekten de öyleydi. Atölyede ayakta duruyorduk. Yeni tamamlanan portre alacalı ışıkta pırıl pırıl görünüyordu.

"Herkes konuşurken yaptığı benzetmelerle hep bana ilişkin gerçekleri dile getirirdi. Resmimi yapan ilk sevgilim sen oldun Cecilia. Ama ölümsüzlüğümün portresini yaparken bir günahkârmışım gibi çizdin beni."

Doğruydu. Fakat artık o portreye baktığımda, biraz değişik görünüyordu bana. Günahkâr yanı sanki azalmıştı biraz.

Bir portre, sehpasından indirildikten sonra da kendi gelişmesini sürdürür. Casanova'nın portresi, o günlerde, daha emekleme çağındaydı, çocuk sayılırdı. Genç ve toy bir portreydi; kırmızı kökboyası ve yonga beyazı hâlâ birbirlerine oldukça yabancıydı, Menekşe Gölü soluk geleceğiyle daha tanışmamıştı bile.

Bir portre tıpkı bir pencere gibi biçime sokulur. Konu, geçmişinin içine kapanmış olarak, gözlerini dikip size bakar; o anda görünmez bir camın üzerine burnunu bastırmaktadır. Portrenin içine kapanmış olan, hem modelin, hem ressamın

hem de ikisinin arasındaki ilişkinin öyküsüdür. Bir ressam yıllarca önce yaptığı portreye bakarken, o yitik dünyaya yeniden girer. Süreç nadiren ufak tefek acılar yaşanmadan tamamlanmıştır. Yıllar bir bir yaşanırken acı daha da büyür. Vermilionlar daha önce dediğim gibi sıkça siyaha dönüşür; çinko beyazı kurur ve kırmızı göller parlaklığını anılarınıza geri verir. Böylece yitiklerle baş başa bırakılmış olursunuz. İnanın bana, bugünlerde, bana öyle geliyor ki, yaşamımızın seyri ağır ağır yol alan, yitirme ve geri vermelerle geçen bir süreçten başka bir şey değildir.

Öyleyse portresini yaptığım bu adam kimdi? Casanova gerçekten de ünlü bir günahkâr mıydı? Yoksa benim tuvalimde kötülükçülüğün havasını mı kazanmış oldu? Yoksa yaşamının son döneminde onun kötülükçü yanı resmimin tandonlarıyla mı kaynaştı? Yoksa ona vernik gibi sürülmüş mü oldu?

Güzel bir adam mıydı? Artık öğrenmek istediğiniz bu. İlginç bir insan olduğunu zaten biliyorsunuz. Bunu daha anlatmayacağım size. Şimdi, öğrenmek istediğiniz daha önemli şeyler var. Benim yaptığım portrelerin dışında, ki onları şu anda kimse görmemektedir. Casanova'nın başka portrelerine pek rastlayamazsınız. O bir Casanova olduğu için, hiç kımıldamadan zorla bir yere oturtulmaya razı olmayacak kadar meşgul bir insandı. Kendisinin fiziksel güzelliğin önemi üzerine çok keskin görüşleri vardı. Casanova'ya sorarsanız, güzelliğin saf ve soğuk estetik ölçülerine oranla aşkın aşırı merak ve içgüdülerle çok daha sıkı bir bağı vardı.

"Kadınlar," derdi. "Bir kitaba benzer. Baş sayfasından okumaya başlarsınız. İlginç bulmazsanız, okumaya devam etmek içinizden gelmez. Gerçekte, ilginçlik güzellikten çok daha iyidir. Güzel bir baş sayfa ilginizi çekebilir, ama kitap ilginç değilse, okumaya devam etmezsiniz."

"Kitap okumaya düşkün olanlar her zaman yeni yeni kitaplar okumaya merak salarlar; bazen, salt yenilik aşkına, aşağılık ya da kafadan çatlak biri tarafından yazılmış kitapları bi-

le okumak isteyebilirler. İşte bunun gibi, pek çok hem de güzel sevgilileri olmuş erkekler, onlara yeni geliyorsa eğer, çirkin kadınları da merak etmeye başlamışlardır."

Ona, "Öyle görünüyor ki amaç yeni birini bulmak. Bu, gerçekten de o kadar önemli mi?" diye sordum.

"Asla, çünkü hikâye aynı hikâye. Ortada baş sayfadan başka değişen bir şey yok." Okuduğu hikâyelerin sayısını düşününce kendi kendine güldü.

"Kendinizi aldattığınızı mı hissediyordunuz peki?"

"Kendimi mi aldatıyorum? Belki. Bundan yakınıyor muyum? Hayır, yakınmıyorum. Benzer hikâyelerden birinin tadını çıkardığım sırada, âşık olduğum yeni yüzün yerine geçen baş sayfanın üzerinden hiç ayırmaksızın gözlerimi hep kapalı tutardım. İnsanın o sırada mutlu olmaması elinde mi?"

Her zaman kendisi için şunu söylerdi: "Peşinde olduğum şey güzellik değildi. Çok daha iyi bir şeydi o, ama anlatması o kadar zor ki."

Casanova'nın pek çok portresi, bu dediği şeyi ona anlatmaya çalıştı; fakat bunu başarabildiklerini sanmıyorum. Ben kendim de bunu tam olarak başarabilmiş değilim. Şu günlerde, en parlak günlerinde Casanova'nın resmini yapmış öteki şanslı ressamların görebildiklerinden bir şeyler çıkarabilmek için fırsat buldukça öteki portrelerini inceliyorum.

Nasıl görünüyordu? Günümüzde, pek çok kimse bunu bana yüksek sesle sormaya cesaret edemiyorsa da, bunu öğrenmek istiyor; ama ne istediklerini yüzlerinden okuyorum. İnsan yüzü dendi mi bu konuda herkesten daha hırslı olduğum için bana neyi sormak istediklerini hemen anlıyorum.

Onlara yardımcı olabilmek için, onları önce Anton Raphael Mengs tarafından yapıldığı ileri sürülen doğal boyuttaki sözde portresine gönderirdim. Portre sanırım 1760'larda yapıldı. Ben de o portrenin önünde durup Mengs'in birbirinden sevimli fırça darbelerinin içinde Casanova'yı keşfetmeye çok çalıştım. Casanova o resimden hiç söz etmedi; fakat eminim ki, belki de onun portredeki narin varlığı hâlâ tartışma konusu olduğundan, işin içine onun adını da karıştırdılar.

Casanova belki de o portreyi hiç görmedi. İyi gün dostu ve çekilmez bir alkol bağımlısı olan Mengs'i Casanova pek sevmezdi. Casanova belki adamı hatırladı, resmi de bu yüzden sevmedi.

Ama ben severim.

Etli kulakların üzerindeki küçük saç sorguçları, yumuşak ve pürüzsüz alnı çok severim. Pembe kas torbacıklarının içine gömülmüş dinlendirici, kahverengi gözleri de severim. O iri burnu da severim: Eli açıklığı çağrıştıran bir görünüşü vardır. Öpücüklerle acayip bir biçimde dümdüz edildiğini düşünebileceğiniz ağzı da seviyorum. Parmakları çok uzun olmayan tombul elleri seviyorum. Öte yandan, Casanova, anılarında, kendisininkini geleneksel ölçülere göre kabul edilen İngilizlerin *sekiz* inch uzunluğundaki en iyi gebelik önleyici meşinlerden daha uzun olduğunu yazacaktır. Bu biraz kuşku götürür işte (Yapmacık bir özgüvensizlik göstermiyorum. Sevişme sırasında kim vakit bulup da onu ölçebilir ki? Herkes bilir ki bir erkek sevgisine göre büyütür onu).

Mengs'in portresinde, Casanova otuz yaşlarında olmalı. Üzerinde aşırı pahalı altın düğmeleri olan deniz mavisi bir redingot. Onun altında titanyum beyazı ve Napoli sarısı çiçekli bir kumaştan bir yelek. *Ecco*, işte, boynunda bembeyaz bir de boyunbağı; bileklerinde pileli dantela. Üzerindeki kostüm, *Lütfen, sizden biriymişim gibi beni de aranıza alın,* diye yüksek sosyeteye yalvarmakta. *Güzel giyinmeyi bilirim. Menüet'i benim kadar güzel oynayanı görmemişsinizdir.* Büyük olasılıkla reddedileceğini biliyormuş gibi her an incinebilir bir hava içinde. Derisi soyulmuş gibi bir görünümü var. Bu, yüzde yüz doğru. Çünkü, pürüzsüz bir yüzle çizilen portre, onun hayat dolu Afrikalı rengini üzerinden kazımış atmış sanki. Onu soldurmuş, eski rengini örtbas etmiş. Ne kadar renk kaybı olduğu da sizin bakış açınıza bağlı artık.

Birinden bir şey rica ediyormuş gibi elinde açık bir kitap tutmakta. *Lütfen beni ciddiye alın,* diyor bu poz. *Bugüne dek pek çok makale ve çevirilerin, tarih ve kurgu kitaplarının altına imza attım. Tıp, kimya, ilm-i simya,* **kabala** *gibi konularda*

yetkili bir dille konuşabilirim. Küpün yinelenmesi konusunda yazdığım denemeyi Descartes göklere çıkaracaktır. Fransa kralı adına görevler yüklenmiş bir diplomat olarak çalıştım. Fransa'yı kurtaran lotaryacılığı ben başlattım. Felsefem ve yaratıcılığım sayesinde adım gelecek kuşaklar tarafından da anılacak. Fakat kitabın hemen altında, göğüsleri çıplak altın işlemeli bir kadın, gölgede kaldığı için okunmayan bir metne sırıtarak bakmaktadır.

Onu fark etmemiş olamazsınız.

Yumuşak ve pürüzsüz yüzüne bakarak kendisinin kuşkusuz edilgen bir efemine olduğunu bile sanabilirsiniz. Pespembe çene çizgisini çevreleyen, krem rengi ve Karmen kırmızısı, kolayca seçilebilen belli belirsiz bir sakal çizgisi var. Hemen gerisinde, beyaz ve fes rengi tüylü kanatları ve cinsel organları olan yağız tenli bir *putto,* bir çocuk, bir karanfil sunmaktadır.

O tarihten bu yana dünyanın epeyce ilgisini çekme şansını yakalayacak olan Casanova bacaklarını rahatça açmış; fakat cinsel organının üzerini yumuşak bir kumaş parçası uygun bir biçimde örtmekte.

Genel olarak, ben bunun, Casanova sevmese de başarılı bir Casanova portresi olduğunu düşünürüm. Bu pembe adam, bir satir, (şehvet düşkünlüğünü çağrıştıran bir mitoloji yaratığı) değildir. Belki bir cinsellik delisi, ama sadece talep edildiğinde. Son derece nazik bir görünüşü var. Bu adamın sizden esirgemek isteyebileceği bir haz düşünülemez. Kendi teninin içinde son derece rahattır, onu seve seve sizinle paylaşmak isteyecektir. Ancak eğer buna hazırsanız ve bu arzunuzda ısrarcıysanız. Bir köşede rahat rahat oturup sonsuz bir sabırla soyunmanızı izleyecektir. Kesinlikle lambayı söndürmek yanlısı değildir; çünkü karanlık sizi bir iltifattan yoksun bırakabilir. Bütün bu saydıklarım Mengs'in portresinden çıkarabildiklerim; çünkü o iyi bir portre.

Kardeşi Francesco tarafindan 1750 ve 1760 yılları arasında, yani öbüründen birkaç yıl kadar önce, yapılan portrede o yüreklendirmelerin hiçbiri yoktur. O portre de Casanova üs-

tüne pek çok öyküler anlatır. Yalnız bu, Mengs'in cepheden yaptığı resimden farklıdır. Francesco'nun sol profilden yaptığı Casanova portresinde soluk pişmiş toprak rengi ve *berettino* grisiyle yapılmış değişik gölgeler var.

Yüz aynı yüz; yani kibar bir yüz. Gene o kocaman riyasız ve hafif soğan biçiminde gözler; fakat bu kez burunda aşikâr bir şişlik görürsünüz; cömert burun kanatçıkları ve gene o dümdüz dudaklar, yumuşak bir çene ve bir de çeneyle kalın boyun arasındaki sevimli tombulluk. Yüz üzerine dökülen hafif dalgalı saçlar. Bir kurdeleyle sımsıkı tutturulmuş bukleli uzun atkuyruğunun birazı omzunda. Taslaktaki yüz tam bir balık yüzü; ama köpekbalığı yüzü değil, hiçbir kötülük gelmeyen ot oburu bir balığın yüzü.

Franco'nunki kesinlikle bir kardeş elinden çıkma. Mesafeli ve çekici bir çalışma. Fakat resimde en ufak bir canlılık yok, kuşkusuz heyecan da yok. Kız kardeşim Sofia'yı düşününce, ki nadiren düşünürüm, onun şöyle bir resmini yapmak isterdim: Soluk ve kendi *gösteri*sinin baş oyuncusundan çok ana karakter oyunculardan birinin kardeşi.

Bu durumda, Casanova'nın geride çok az portresi var demektir. Sevgilimin öteki görünümlerini meraklılarıyla paylaşamam; çünkü onları ben kendim de göremedim daha. Bütün o uzun yolculuklarımda, onları bulmaya çalıştımsa da, benden fellik fellik kaçtılar. Kendimle birlikte alıp götürüyorum onları. Şu sıralar, Casanova'nın Londra'da sevdiği güzel ve gizemli Pauline için yaptırdığı minyatür Portekiz'de bir yerdedir. Ressamının Jeremiah Meyer olduğu sanılıyor. Onu görmeden kesinlikle sizlere bir şey söyleyemem.

Onun Anton Graff tarafından yapılmış küçük boy bir portresini Genova'da bir özel koleksiyoncuda görebileceğinizi sanıyorum. Pierre Antoine Baudoin tarafından yapılmış bir başka portresi daha var ki neşeyi ve mutluluğu çağrıştıracak hiçbir şey bulamazsınız onda. Bir de Casanova'nın, altmış üç yaşındayken, Johann Berka tarafından yapılan oyma baskı çalışması vardır. Onun da bir eş-örneğini gördüm. Ona bakınca tüküreceğim geliyor. Adam Casanova'yı yaşlı bir vahşi do-

muza benzetmiş. Allessandro Longhi'nin iki portresini yaptığı sanılıyor; ama ben onlara inanmıyorum. Neredeler peki? Hele bir çıksınlar ortaya, ancak o zaman onların gerçek olup olmadıklarını söyleyebilirim.

Bir de benim Casanova portrelerim mi?

Özür dilerim; ama onları göremeyeceksiniz.

Kısa yolculuklarda onların pek çok şey geldi başlarına; sık sık üzerlerine bir şeyler devrildi, pek çok resmin boyaları kabardı, tuvallerinden ayrılarak yok oldular. Venedik'i canından bezdiren her türlü nemin neden olduğu yara bereler yüzünden boyaları döküldü. Bütün bu saydıklarıma karşın gene de hayattalar.

Ama onları siz göremeyeceksiniz. Gondolumuzun tüm gizemleri benimle birlikte yok olacak. Sır deposu olmakta biz Venediklilerin üstüne yoktur. Dile getirilemeyen, dile getirilemedikçe daha da tatlı olan her türlü iş bizde. Dudaklarımızdan dökülen gizem dolu sözler bakışlarımızda daha da belli eder kendini. Bir Venedikli, bir köşe başında, bir kedi gibi, havada insanı tedirgin eden bir koku bir de kafa karıştırıcı bir duygunun dışında tek bir iz bırakmadan gözden kaybolabilir. Şu satırları yazdığım mutlu günlerin sonlarında bize keyif veren şey, bitap düşünceye dek yaşadığımız aşk ve entrikaların sırlarını saklamaktı. Sır saklama, mutluluklarımızın tadı tuzuydu; öyle ki tadını yorgun damaklarımızda bile hissedebilirdik. Kentin karanlık dehlizlerinde, ayaklarımız kaldırım taşlarının üzerinde hafif sesler çıkarırken ağızlarımızı maskelerimizin arkasına gizlerdik. Evet, biz Venedikliler susmanın ve ser verip sır vermemenin ustalarıydık.

Casanova farklıydı. Yalnız bu konuda, Venedik'in gerçek oğlu sayılmazdı. Sık sık sürgüne gönderildiyse bunda açık sözlülüğünün de büyük payı vardı. Dile getirilmemesi gereken mutlu geçmişini anlatmaktan kıvanç duyardı. İyi ya da kötü, hiçbir şeyi saklamadan ortaya dökerdi. Sonunda, geriye bıraktığı o kaba efsanenin üzerine kendi anlattığı birbirinden güzel anıları bir bir toplayarak tüm ayrıntıları bir araya getirdim. Hatıra eşya olarak geriye hiçbir şey kalmadı. Ömür

boyu göçmen hayatı yaşamış biri için bu çok zordu elbet; çünkü her zaman yollarda olacaksın. Bana sadece ay ışığında dokunabileceğim anıları kaldı geriye. Casanova anılarından söz ederken, bir zamanlar ne idiyse gene öyle görünürdü bana.

Lagünde tatlı bir *sciroccon*un, lodos rüzgârının, ağır ağır salladığı gondolda sarmaş dolaş olduğumuz bir gece bana çocukluk yıllarını anlattı. Beni aldı geçmişine götürdü. Öykü anlatmakta ustaydı. Fısıltılı konuşmalar az sonra eli yüzü düzgün bir öyküye dönüşürdü.

O gece bana güzel şeyler anlatan bir aşk şarkısı söyledi. Geçmişinden resimler çizdi bana; kendisinin ortaya çıktığı yerde sepyayla* başlayan anıları yengeç çorbası, gözyaşı, çiçek ve ter kokularıyla donanmış bir tuvale dönüştü.

---

*Sepya: Mürekkepbalığının salgıladığı sıvıdan yapılan kahverengi bir boya. (ç.n.)

Bir orkestra çukurunda ana rahmine düştüm.
O gün bugün hep çaldım oynadım ben.

Beni bir pansiyona yolladılar.
Açlıktan ölüyordum.. Yemeyi içmeyi öğrendim orada.

Avukat olacaktım, kâtip oldum.
Fakat içimdeki orkestra çukurunda yeni notalar kımıldayıp duruyordu.

San Samuele'de ilk vaazımı verdim.
Bir süre sonra, bağış tasının içini aşk mektupları doldurmaya başladı.

San Samuele'de ikinci vaazımı verdim
İçkili olarak, görevimi yerine getirdim; fakat az sonra bir genç kıza sevinçten çığlıklar attırdım.

Zengin ve yaşlı bir adamın *neolyte*'i oldum.
Ama sevdiği kadın dahil her şeyi benim oldu.

Mocenigoların, Barbaroların, Dandololarin *palazzo*larında genç bir tanrı gibi yaşadım.
Ama kendi palazzo*m için bende ne asil kan ne servet vardı. Asla da olmayacaktı.*

Yaşadığım zamandan korkmaya başladım.
Bir de bana ilgisiz kalan insanlardan.

Yaşadığım mutluluklar aynı biçimde sürdürülmek istendi; ama kimse benim kadar bu işin derinine inemedi.
İşte o zaman emin oldum beni unutmayacaklarından.

5

Tuti quanti semo mati
per quel buso che semo nati.

Deliler gibi, çıktığımız o deliğin
peşinde koşup dururuz.

VENEDİK ATASÖZÜ

Venedik onu sevenlere aittir; onu sevenler içlerinde her zaman Venedik'in gizli bir haritasını taşırlar.

Casanova'nın portresini yaparken, o da Venedik'in asla silinmeyecek bir haritasını çizdi bana. Hatta Casanova gittikten sonra, gezi tasarıları bile bana kaldı.

O gün bugündür, Calle della Commedia'dan inerken, annesi tiyatro oyuncusu Zanetta Farussi'nin, onu karnında taşıdığı sırada sürekli aşerdiği yengeç çorbasının kokusu gelirdi burnuma. Doğum sırasında Zanetta'nın attığı çığlıklarla Casanova'nın ağlama seslerini duyardım. Onun için ünlü Goldoni bir de tiyatro oyunu kaleme almıştı. O kargaşa içinde, babası varsayılan Zanetta'nın kocası aktör Gaetano'nun yatıştırıcı sesini duyardım. O sırada çok daha zarif bir erkek sesinin yükseldiğini fark ederdim; bu ses Casanova'nın babalık onuruna ötekisi kadar aday birine, Venedikli soylu Michele Grimani'ye aitti. Yoksa Zanetta'nın bir başka sevgilisi, bir başka paralı patronu mu demeli? Hiç önemli değil. Casanova hem bir kadının erkeği hem bir annenin oğlu olarak dünyaya geldi. Ne yazık ki, annesi içinde ona karşı en ufak bir analık içgüdüsü taşımıyordu.

Casanova, o gece öğrendiğime göre, onu okşayacak elle-

ri çok erken yaşta başka yerlerde aramak zorunda kalacağını anladı.

*

Casanova çocukken dilsizdi. O yalnız burnuyla konuşurdu; burnu sık sık kanardı. Bir çocukta bu kadar bol kan nasıl olabilirdi? Çamaşırhane her gün kıyıma uğramış manastırdan farksızdı. Hayatta kalacağına kimse inanmadı. Bu suskun çocuktan neredeyse herkes umudunu kesti. Casanova daha bir yaşındayken, Zanetta ve Gaetano, küçük kardeşi Francesco'nun 1727'de dünyaya geldiği Londra'ya hareket ettiler. Eve döndüklerinde Casanova'nın hayatta kalacağını düşünemedikleri için, onu evde tek başına bırakırlardı. Fakat o hayatta kaldı.

Casanova bana, lüks ve düzen içinde gürültülü patırtılı geçen kendi çocukluğuma hiç benzemeyen o akıl almaz suskun çocukluğunu anlatmak gereğini duydu. O sıralarda, Casanova'nın burnu artık onun hem gözü, hem kulağı, hem ağzıydı. O konuşurken, içimin daraldığını hissederdim. Anlattığı şeylere kendimi kaptırınca, dizlerimi büküp halının üzerinde çömelince, eski püskü döküntülerin çıkardığı pis kokular, bir de kalkan tozların kokusu gelirdi burnuma. Ortada kurumuş salya ve sütten kaskatı olmuş oyuncaklar. Henüz bebeklikten çıkmayan küçük kardeşinin ağlama sesleri gelirdi kulağıma. Bir de burunlarının dibinde kirli çiş bezlerinin iğrenç kokusu. Kutuların içine tıkıştırılmış mektupları, gözlerimin önünde ışıldayan kitap sırtlarını, rafların altlarına itilip unutulmuş eski püskü iskarpinleri görürdüm. Ortalığa yaydıkları ter kokuları gelirdi burnuma. Sağa sola koşuşturan yetişkinlerin dizlerini görürdüm. Sürekli ya kucağa alınırdım ya da saçlarım okşanırdı. Çok tuhaf, bu heyecansız yaşam biçimi su altında yaşamak gibi bir şeydi. Casanova yedi yaşına gelinceye dek dünyayı böyle gördü.

Sonra durum değişti. "Artık gözlerim ve burnum geniş beyaz önlüğümle aynı hizadaydı. Önlüğümün üzerine bulaşmış *marmelatta* ve tavuk eti kanlarını görürdüm, hem de ko-

caman parmak biçiminde. Benden biraz yüksekte duran koltuk altlarının tuz kokusu gelirdi burnuma. Sonra birden kaldırılıp kucağa alınınca burnum aynı koltuk altının içine yerleşiverirdi. Yaşlıca bir kadının tatlı bir Venedikli ağzıyla, "Dünyanın en sevimli çocuğu kimmiş bakalım?" dediğini duyardım."

Sözde babası Gaetano ölünce, küçük Casanova az ilerdeki evlerden birinde oturan çok sevdiği büyükannesi Marzia Farussi'nin yanına yerleşti. Küçük Casanova, Zanetta'nın ona bir türlü veremediği sevgiyi, okuma yazması olmayan, anaç vc tutkulu bir kadın olan babaannesi verdi. Marzia Nine onu ilerde, sırasında başını belaya sokacak, sırasında ona çok para kazandıracak büyüyle tanıştırdı. Gördüğünüz gibi, biz Venedikliler pratik insanlarızdır. *Önce Venedikliyiz, sonra Hıristiyanız,* diye bir söz vardır bizde. Geçimimizi sağlamak için karşımıza çıkan her firsattan yararlanırız.

Dokuz yaşına geldiğinde, burnundan oluk gibi kanlar boşalan Casanova hâlâ konuşmuyordu. Sonunda Marzia Nine onu Murano Adası'nda oturan bir büyücüye götürdü. İlk anısını bana ballandıra ballandıra anlatırdı: Cadı kadının oturduğu yıkık dökük bir ev, bedenimin üzerinde gezinen yumuşacık eller, burnuma dayatılan hoş kokulu otlardan yükselen nefes kesici dumanlar, bir de içirilmeye çalışılan acayip sıvılar. Cadı kadın önce onu bir güzel soymuş ve sonra da tahta bir sandığın içine yerleştirmişti. O sırada bir yandan da sihirli sözcükler mırıldanıyormuş. Onu merhemle güzelce ovarak derin bir uykuya daldırmış. Ertesi gece, büyükannesiyle kaldıkları evde, bacadan onu okşamaya inen güzel bir kadın görünmüş gözüne. Belli ki cadı kadının yaptığı büyüler, stres nöbetleri dışında, burun kanamasını iyi etmişti; bundan böyle burun kanatçıkları şiddetli bir akıntı sırasında korkularını dışa vurabilecekti. Ne olduysa oldu, Murano'da geçirdiği o geceden bir ay kadar sonra Casanova konuşmayı da, okumayı da öğrenmiş oldu.

Annesi, anlaşılan ister istemez, çocuğunun geri zekâlı ol-

madığını yavaş yavaş anladı. Ona bir şeyler yapması gerekiyordu. Zanetta oğlunu bir tekneyle Doktor Antonio Gozzi'den ders alması için Padova'ya götürdü. İterek kakarak, onu zorla bir pansiyoncuya teslim etti. Altı *zecchino* tutarında bir kaparo ve bir de küçük sandıkla oraya bıraktı

"Topu topu altı...?" diye soracak oldum. Casanova başıyla sorumu evetledi.

Saçı başı dağınık Slovanyalı kadın çığlığı bastı. Çünkü bu para çocuğun yeme içme ve yatıp kalkma gereksinimlerini karşılamazdı. Fakat anne çoktan çekip gitmişti. Casanova üzüntülü bir ses tonuyla, "İşte benden kurtulması böyle oldu," dedi.

"Gerçekten de böyle mi oldu?"

"Arkasına bile bakmadı."

Pansiyoncunun pislikten geçilmeyen evinin tavan arasında uyumaya çalışırken tepesinde fareler cirit atıyordu. Üzerinde dolaşıp duran o berbat böceklerin her üç cinsi de etini delik deşik ederek kanını emerlerken ona fare korkusunu unutturmuş oluyorlardı. Fare korkusu da onu böcek ısırığı işkencesini kafaya takmaktan kurtarıyordu. Böylece açlık çekmenin nasıl bir şey olduğunu ilk kez yaşamış oldu. Bir türlü gideremediği anne sevgisi açlığının yanı sıra bu da onu yaşamı boyunca hem yemek masalarında hem yatak odalarında aç bir kurda çevirecekti.

Altı ay sonra, büyükannesi onu oradan kurtardı. O güzelim bukleli saçlar ne hale gelmişti. Hepsini de dipten kesmek zorunda kaldılar.

Sonunda, Zanetta Venedik'i temelli terk etti. Önce Verona'ya, sonra Sen Petersburg'a, en sonunda da, büyük oğluna en ufak bir ilgi göstermeden, yaşamının geri kalan bölümünü geçireceği Dresden'e gitti. Ayrılmadan önce, onu son bir kez Venedik'e çağırdı.

Pek çok kez, ona, "Annen nasıl bir kadındı?" diye sorardım. Bana tutarlı bir yanıt vermezdi. Öyle görünüyor ki, aradan o kadar uzun zaman geçtiği halde, hâlâ annesinin güzelliğine ve cazibesine hayrandı. Oğlunu son kez gördüğünde,

belli ki oğlunun bu durumu Zanetta'yı hiç etkilememişti. Sadece peruğunun renginin kaşlarına hiç gitmediğinden yakınmıştı.

Fakat yemekte, Casanova annesini etkilemenin bir yolunu buldu. Kendi bestelediği zarif ve nükteli Latince bir şarkıyı tıngırdattı. Şu anda onu hatırlamayı çok isterdim; çünkü bana onu söylediğinde büyük bir hünerle yan yana getirdiği açık saçık nükteli sözler karşısında gülmekten yerlere yattım. Ama hiç hatırlamıyorum.

Bununla birlikte, sonuçta neler olduğunu iyi hatırlıyorum. Çevresi annesinin şık konukları tarafından sarılan küçük çocuğu kafamda canlandırabiliyorum. Kısa bir sessizlik ve şaşkınlıktan sonra, kimi kahkahayı patlattı, kimi kıkır kıkır gülmeye başladı. Bu bir sevgi gösterisiydi. Annesi, nasılsa, o akşam daha sonraki saatlerde, onu ne kadar da çok seviyormuş gibi davrandı. Sofradaki en sevdiği yemeklerden sunuldu ona. Annesi birkaç kez gülerek, hem de kuşku götürmeyecek biçimde ve doğrudan ona baktı. Hatta iyi geceler diyerek onu öptü; bu aynı zamanda bir veda öpücüğüydü, elbet. Bu, annesinin ona sevecenlikle ilk dokunuşuydu ve asla unutamıyordu. Özel öğretmeni Gozzi'ye de bir altın saat armağan edildi.

Fakat o akşam, Casanova'ya çok daha değerli bir şey verilmiş oldu. Daha on bir yaşındaydı; ağzı zekice sözler eder, doğru zamanlamayı kıvırabilirse o ağza nice öpücükler ve de birbirinden tatlı nice tatlı şeyler kazandırabileceğini öğrenmişti. Aklını kullanarak saldırgan da olabilirse, işte o zaman geceleri geç saatlere kadar sürecek birbirinden değişik hazlar onu bekliyor demekti. Sanırım o sırada onda, onu içlerinde erişilmesi güç annesinin de olduğu kadınların gözünde çekici kılabilecek yetileri geliştirme tutkusu doğmuş oldu. O da annesi gibi bütün Avrupa'da mesleğini icra edecekti. Annesi işini sahnede ve yatak odalarında sürdürüyordu, o ise oturma odalarıyla yatak odalarında, laboratuvarlarda, rahibeler manastırında, genelevlerde ve gazinolarda sürdürecekti. En çok da Venedik dedikleri o küçük ve son derece güzel süslü sahnede sürdürecekti.

Casanova'nın hiçbir şey söylemeden de her şeyi anlatabilen burnuna gelince, o da eğitilmeye başlamıştı. Onu geri zekâlı olarak düşündüklerinde bile, o büyük ve duyarlı organ bazı şeyleri kavrayabiliyordu. Kanarken bile, vücudunun kalan bölümlerine yarayabilecek önemli bazı şeyleri öğreniyordu. Kanaldan, balık pazarından, çevredeki sokaklardan yayılan kokuları, ter ve seks kokularını algılayabiliyordu.

"Cecilia," dedi. "Düşün bir, o günlerde Venedik ne güzel kokardı. Duyularım her an alev almış gibiydi! Kanın sürekli kızışmış bir halde olduğu bir yaşta, tam senin yaşındaydım. Yeni bir koku ya da esinti duymayagöreyim, bir köpek yavrusu gibi nereden geldiğini öğrenmek ve de tatmak isterdim."

Venedik'te, sokaklarda canlıların açlıktan, ölülerin çürümekten kokuştuğu Cannaregio'nın o berbat kokularını duyduğunu anlatırdı.

Padova'da, o korkunç pansiyon evinin tavan arasından füme edilmiş ringa balıklarının, tuzlanmış sucukların, kilerdeki çiğ yumurtaların kokusunu alır ve hepsini gövdeye indirirdi.

Yaşadığı deneyimler ona yeni yeni kokular öğrettikçe, tat zevkini de geliştirdi. Bir süre sonra, bir sevgilinin ter kokusunu sevmeyi de öğrenecekti. Bozulup kokma noktasına gelmiş her şeye bayılırdı, hele son tat parıltısı burun kanatlarını harekete geçirirdi. Küçük kurtçuklarla titreyip duran peynirlere, asılı duran av etlerine, buğusu üzerinde yer mantarlarına, sarmısaklı İspanyol yahnisine, Napoli usulü makarnaya, ıstakozlara, Newfoundland'den ithal edilen yapışkan ve tuzlu morina balığına bayılırdı.

Casanova, işleri yolundaysa, bana bunun gibi lezzetli yiyecekler getirirdi; işleri yolunda değilse, ona bizim mutfaktan aşırıp ben getirirdim onları. Konuşurken sürekli bir şeyler atıştırırdık. Bu bir tür anı paylaşımı gibi bir şeydi onun için. En çok yemek, aşk ve yaşam üzerine konuşurduk. Özellikle üçü bir arada konuşulunca çok daha hoş olurdu. Samanyolu'nun ışıktan iğne delikleri halinde, neredeyse inip inip tepe-

mizde asılı kalmış gibi göründüğü bir geceydi. Örümcek ağını andıran ışığının altında, bana ilk karşılık görmeyen aşkını anlatırken, tuzlu ringa balığından ayrılmış keskin kokulu yassı parçacıkları çiğnemeye çalışıyorduk.

Casanova, Padova'da öğretmeninin sevimli küçük kız kardeşi Bettina'ya âşık olmuştu; Bettina insanı rahatsız edici okşamalarla onunla eğleniyor, fakat parmaklarının ona vaat ettiği tatları ona bağışlamaya hiç yanaşmıyordu. Öte yandan, kız genç bir öğrenciyle kurduğu gizli ilişkisini de sürdürmekteydi. Gizli sevgilinin sinirli yapısı kızın direncini kırdı ve Bettina çiçek hastalığına yakalandı. Genç kız korkunç bir hezeyan içinde kıvranırken küçük Casanova yatağının başından hiç ayrılmadı. *Aşk insana neler yaptırıyor,* dedi içinden. Kızın vücudu iltihaplandığında bile, Casanova onu daha çok seviyor, onu korumak istiyordu. Bundan olumlu bir sonuç çıkarmayı düşündüğü yoktu. Bildiği tek şey, ne pahasına olursa olsun, onu daha çok sevmek istediğiydi. Ama bunun ona pahalıya patlayacağını anladı. Neye mal olursa olsun, razıydı.

Bettina, korkunç yara izleri içinde kurtuldu. Casanova Padova'yı terk etti ve gene Venedik'e döndü. Casanova da silinmeyecek biçimde aşk kokusuyla dağlanmıştı; artık nereye gitse derin derin kokusunu çekiyordu içine. Velileri onu rahip olmaya yolladılar; ama ilk vaazından sonra bağış torbasının içini aşk mektupları doldurdu. İkinci vaazını tamamlayamayacak kadar sarhoştu. Kendini aşağılanmaktan kurtarmak için, bayılmış gibi yaptı. Daha sonra, yetmiş yaşındaki patronu Malipiero'nun sevgilisi Teresa İmer'le *in flagrante,* uygunsuz vaziyette, yakalandı. Malipiero, pencereden bahçeye atlayarak canını kurtarmadan önce, onu eşek sudan gelinceye kadar patakladı. Olay Venedik'in her yanında duyuldu. Kadınları ayartan acımasız Casanova efsanesine böylece ilk vernik vurulmuş oldu. Babam yemek masamızda Casanova adının anılmasını kesinkes yasakladığında, sevgilimin Palazzo Malipiero'dan kaçışı belki de onun zihninde tıngırdayıp duran ilk tacizci düşüydü.

Belli ki genç Casanova'nın kiliseyle geçinmeye niyeti yok-

tu. Zavallı Bettina'nın çektiklerini düşününce, tıp ve kimya eğitimi almak istedi. Fakat onu bir avukatın yanına verdiler. İş mutsuz güzel kadınlarla tanışmanın en uygun yoluna dönüşünce, bunun da Casanova için uygun bir meslek olmadığı ortaya çıktı. Orduya katılmayı denedi, Korfu ve İstanbul'a yolculuğa çıktı. Gene başarısızlığa uğrayınca Venedik'e döndü.

Yirmi yaşında San Samuele tiyatrosunun orkestrasında keman çalmaya başladı. Gozzi ona keman çalmayı da öğretmişti; kemanın, sesi gibi, kadınları hayran bırakacağını keşfetti. Bu yeni işi yüzünden horlandı; ama hiçbir zaman aşağılanmadı. İnsanlar onu küçümseyebilirlerdi, ama o aşağılık biri olmadığını bildiği için kendini avuttu. Her zaman olduğu gibi çok iyimserdi. "Yalnız, günün birinde şans çarkının gene bana dönmesini bekliyorum, dönecek elbet," diyordu.

Ne zaman Rialto'daki Calle do Spade'ye yolum düşse, Casanova'nın kısa, ama yoğun eğlencelerle geçirdiği bir geceden sonra, bir şeyler içmek için uğradığı küçük barın önünde dururdum. Mutluluk içinde geçirdikleri bir geceden sonra yorgun argın bir halde akın akın genç adamlar gelirdi oraya. İçlerinden hangisinin genç Casanova olduğunu ilk görüşte hemen tahmin edebilirdim. Önce onun sıcak çikolatası akıtılırdı; bardak, doldurulması için, az sonra gene uzatılırdı. Bardağının dibinde hiç içki bırakmadığı gibi cebinde para, vücudunda tohum da bırakmak istemezdi; eğer dayanabilirse tabii.

Casanova'nın gençlik portresi bana o kadar gerçek görünmüştü ki şimdi bile hemen gözümün önüne getirebiliyorum. Fakat bana anlattığı yer ve insan adlarıyla ve de olaylarla ilgili anılarım çoktan silindi gitti. Bugünlerde, ben daha geniş hayal gücü içeren tuvaller görüyorum. Mutlu kentle Casanova üstüne kurduğum hayaller aynı palette birleşti. Artık ayrıntıları da, renkleri de, ana hatları da hatırlamıyorum.

Palette, arkadaşlarıyla birlikte maskeli ve gizemlice ya da maskesiz ve saldırganca Venedik'in tavernalarıyla sokaklarını

sık sık ziyaret ettikleri iyi günleri de, kötü günleri de görebiliyorum. Casanova, bunaltıcı yaz günleri, kanallarından iğrenç kokuların yayıldığı, yirmi bin sosyete orospusunun yaşadığı, dünyanın zengin, nüfuzlu, geleceği parlak kenti, Avrupa'nın oyun alanı Venedik'te koşturup durdu. Yıkılmanın eşiğine gelmiş bir kent gibi artık hiç sevilmiyordu. Doğu'ya ve Amerika'ya yeni yeni ticaret yolları açılıyordu. Venedik ticari alandaki eski görkemini tamamıyla yitirmişti. Kent korkunç kasılmalar içinde ve içgüdüsel olarak yeniden artık eski büyüleyici yanı kalmayan çılgınca bir orospuluğa başladı; Casanova'nın ününün doruğuna ulaştığı günlerde, Venedik Cumhuriyeti, ahlaki bir çöküntü içinde, onlarca yıl sürecek olan, herkesin çağrılı olduğu düşsel bir kıyafet balosuna, bir maskeli baloya hazırlıyordu kendini. Venedik'te, artık herkes kendilerine yakıştıracakları rolü seçebilir ve tam anlamıyla tadını çıkarabilmek için istedikleri maskeyi takabilirdi.

Maske kendinize yakıştırdığınız bir portredir.

Maske takmanın nasıl bir şey olduğunu bana öğreten gene Casanova oldu, elbet. Yüzünüz çevrenizdeki insanlardan gizlenince yaşadığınız ani ve tehlikeli bir duygudur bu. İçlerinde nelerin gizlendiğini öğrenmesi için, herkesin bunu denemesi gerekir. Çünkü maske, mantıksızca da olsa, içinizdeki o yanı dünyaya açacaktır. Aklınıza gelen her şeyi yapabilirsiniz! Her şeye izin verebilirsiniz. Daha çok tehlikeleri üstlenebilirsiniz. Maskeli yabancılarla evlilik dışı ilişkide bulunmak için cinsel organınızı açabilirsiniz, ama yüzünüzdeki maskeyi kaldırmadan. Hiç tatmadığınız yiyecekler atarsınız ağzınıza, kanalın ta dibine kadar yaklaşarak yürüyebilirsiniz. Ne kadar yaklaştığınızı anlamazsınız; çünkü çevrenizi tam olarak göremiyorsunuzdur; çünkü ne göreceğinizi size maske söyleyecektir; tıpkı başkalarına sizi ne kadar görebileceğini, size neler yapabileceğini söylediği gibi.

Bir gece Casanova ve ben maskeli olarak çıktık; bana otuz yıl önce aylak aylak dolaştığı yerleri gösterdi. Bu benim ilk maske takışım olmalıydı. Daha önce hiç böyle bir fırsat geçmemişti elime. Casanova kendine kanca burunlu, beyaz kafa-

taslı Pulcinella'yı* seçti. Bana da, uzatmalı baykuş gözleri, burnumu ve dudaklarımı gizleyecek fırfırı olan ve de flört anlamına gelen La Civetta satın aldı. Kurdeleleri saçlarımın arkasından bağlayıp beni tekrar kendine doğru döndürürken içimden neler geçtiğini çok iyi hatırlıyorum. Tepemden büyük umutla bana bakıyordu. İçimde ani bir değişiklik oldu. Maskesinin içinde olunca, kendini güçlü ve tehlikeli hissediyordu insan. Karşı cinsten birine tecavüz edebilir ya da cinayet işleyebilirmiş gibi geliyordu insana. Doglar Sarayı'na girip kapı uşağını, hatta Dog'un kendisini ayartabileceğimi hissediyordum. Toplum içindeki gerçek yerimi yitirdim. Artık ben, saygın ve varlıklı bir tüccarın kızı olan Cecilia Cornaro değildim. Her istediğim kişi olabilirdim.

İçimden geçirdiklerimi ona anlatınca, "*Ecco!*" diye haykırdı Casanova. "İşte şimdi anladın Cecilia."

Maskeli Casanova müzikçi dostlarıyla Venedik'in altını üstüne getirirdi. Gece mesaisinden sonra, bir tavernaya dinlenmeye giderler, orasını ancak geceyi bir genelevde geçirmek için terk ederlerdi. Yatak odalarının başkaları tarafından tutulduğunu görünce, bir an önce toz olmaları için içindekileri, korku ve şaşkınlık içinde pantolon düğmelerini ilikleyemeden yaka paça dışarı atarlardı. Sonra da Casanova ve dostları aç kurtlar gibi adamların bırakıp gittiği orospulara saldırırlardı. Kadınlara tek kuruş koklatmazlardı; çünkü zavallı kadınlara verdikleri haz onlar için yeter de artar diye düşünürlerdi.

İşsiz oldukları günleri skandal yaratacak muziplikler tasarlayarak geçirirlerdi; geceleri de onları uygulamaya koyulurlardı. Ebeleri uyandırıp onları gebe olmayan kadınları doğurtmaya yollarlardı. En ufak bir sağlık sorunu olmayan soylulara son dinsel ayinlerini icra etmeleri için papaz gönde-

* Pulcinella: İtalya'da karagöz benzeri bir oyun kahramanı. (ç.n.)

rirlerdi. Geçtikleri her sokakta, kapıların çan iplerini hiç acımadan bir bir keserlerdi. Kapılardan birini kilitlenmemiş bulunca da, bağırıp çağırarak içeri dalarlar ve sokak kapılarının açık kaldığını söyleyerek ev sakinlerini uykularından ederlerdi. En sonunda da sendeleyerek merdivenlerden inen bir dizi kirli takkelerin karşısında dikilip kahkahayı basarlardı.

En sonunda, *Karnaval* sırasında, bir gece Onlar Konseyi'nin subaylarıymış gibi bir tavernadan üç talihsiz dokumacıyı kaçırdılar ve şakacıktan duruşmalarını yapıp onlara bir ceza verdiler. Dehşet içinde kalan zanaatkârlar San Giorgio Maggiore Adası'nın taşlı kıyılarına bırakıldı. Rehinelerden birinin güzel karısı o sırada büyük bir mutluluk ve kıvançla kendini maskeli korsanların âşıkane kollarına teslim ediyordu. Mutlu kadın olaydan sonra sağ salim evine döndü; kapıda ona eşlik edenlere bu incelikleri için en içten teşekkürlerini bildirdi. Sonunda, kocası ertesi sabah şafak vakti San Giorgio Adası'ndan evine döndüğünde karısını yatağında mışıl mışıl uyuyor buldu. Kadına herhangi bir zarar verilmemişti. Karısının kendisini tutsak edenler aleyhinde en ufak bir yakınması olmadı. Adamların kendisine son derece centilmence davrandıklarını söyledi ve zaten de öyleydiler, dedi.

"O kadar çok erkekle birlikte olmaya karşı çıkmadı mı?" dediğimi hatırlıyorum. Bu olay karşısında çok tedirgin olmuştum. Casanova'nın verdiği yanıtı hiç unutamam.

"Bu bir tür taraflarca paylaşılan bir coşku sayılır. Biz hepimiz sevişmenin normal olan göreneklerinin dışına çıkmayı kabul ettik. O geceyi hepimiz o görenekleri unutarak yaşadık. Saygın bir kadındı; fakat ona böyle bir firsat verilince doğasının hayvansı yanı bizi son derece anlayışlı karşıladı. Daha sonra, evine gidince, eski normal evililik yaşamına döndü; hem de çok daha mutlu bir kadın olarak. Yaşadığı o tatlı anıyı da hiç unutmadan."

Biraz düşününce, "Bizim o ilk gecemizden sonra sanırım ben de aynı şeyi hissettim," dedim.

Casanova ve dostları için artık geri adım atmaları söz konusu olamazdı. Sonuçta, dokumacının karısıyla hoşça bir ge-

ce geçirmekte değil, Onlar Konseyi'nin subaylarının kılığına girmekte fazla ileri gitmiş oldular ve bu serüven yüzünden suçlu bulundular ve her biri beş yüzer *ducato* para cezasına çarptırıldılar. Para cezasının bu kadar düşük olmasına çok sevindiğini söyledi. Sonuca çok fazla üzülmemişti. "Biliyorsun, liderimiz Balbolar ailesindendi. San Vio'lu Balbolar. *Palazzo*'ları senin şimdiki atölyenin bulunduğu semtte hani." Engizisyoncular bile bir patrisyeni cezalandırmak istemezdi.

Bununla birlikte, Sekizler Topluluğu bu olaydan sonra dağıldı ve böylece gece eğlenceleri de sona erdi.

"Biz kadere meydan okuyacak kadar gözü pek değildik."

"O zamanlar."

"Evet, o zamanlar."

Üç ya da dört ay sonra, Casanova olayın tüm ayrıntılarının engizisyonculara bildirildiğini öğrendi; hem de olaya karışanların kimliklerine varıncaya kadar. Onun da adı kayda geçmiş ve hakkında bir de dosya açılmıştı. Bundan böyle maskeli ya da maskesiz olarak Venedik Cumhuriyeti'nin huzurunu kaçırdığında, yalnız o gece yaptıklarının değil başka başka zamanlarda yaptıklarının da sonuçlarına katlanacaktı.

Casanova, "En küçük bir hata daha işleseydim ciddi olarak başım derde girecekti," dedi.

Ailem yüksek tüccar sınıfındandı. Babam yakışıklı, çalışkan ve annemin aileye erkek mirasçı doğuramamış olmasının dışında mutlu bir insandı. Günün birinde, babama sürpriz yapacağımı, başarısızlık duygusunu gurura dönüştürerek bu kaygısını gidereceğimi umuyordum. Ama daha erkendi. Çünkü o sıralarda biliyordum ki etkinliklerime, eğer keşfedilirse, hayal bile edemeyeceğim kadar ağır bir biçimde karşı çıkacaktı. Olay bütün dikkatleri, hem de en berbat türden dikkatleri, ailemin üzerinde yoğunlaştıracaktı. Onu en güzel biçimde şaşırtabilmem için zamanını bekliyordum.

Babam kumaş ve Venedik Cumhuriyeti'nin doğu sınırlarından giren *objets d'art** ticaretiyle uğraşırdı. Aşağı kattaki

---

* Objets d'art: Sanat eşyaları. (ç.n.)

*magazzino*da adamları içleri devekuşu tüyleri ile dolu hasır sepetlerle Ormuz'dan gönderilen inci dolu çok özel sepetleri, pırıl pırıl parlayan top top Şam kumaşlarını, Hindistan'dan gelen Masulipatam muslinlerini ve içi Ermeni biblolarıyla dolu acayip ahşap kafesleri teknelerden boşaltırlardı. Buna karşılık, son derece zarif lüks mallarımıza bayılan çok uzak kentlere de Venedik'in ünlü elişi ürünlerini ihraç ederdi. Babama çalışan Venedikli zanaatkârlara yapacağı ziyaretlerde onunla birlikte gitmeye can atardım. Biz yanlarına yaklaşınca, ipek dokumacılarıyla ütücülerin ellerindeki harika şeyleri sıkılgan ve çalımlı hareketlerle açtıklarını görürdük; dantelacılar da o sırada kendi hayal ürünü yaratılarının üzerine iki büklüm eğilmiş olurlardı; o kadar nefis şeylerdi ki insan bakınca soluğunun kesileceğini sanırdı. Babamın yönlendirmesiyle, nakışçılar o sırada gümüş ve altın telciklerden çiçeklerle bezedikleri kırmızı ipekten meyve baharları yapıyor olurlardı. Babam benim de görebilmem için o renkli şeyleri ışığa tutar ve adlarını bana bir bir sayardı. Bir de dünyada yalnız Venedik'te dokunan ve bizim lagünün yüzeyi gibi parlak ve dalgalı görünmesi için suda çırpılan *marezzato* dediğimiz bir cins hareli ipek kumaş vardır. Venedik'te ayrıca ışığa tutup sağa sola çevirdiğinizde göz kırpıyormuş gibi yapan yanar-döner kumaşlar da dokunur. Yumuşak kadife kumaşlara, bizim *altobasso* dediğimiz gelgit olayını, yani suların alçalıp yüksekdiğinde ortaya çıkan farklılıkları çağrıştıran birbirinden ilginç modeller işletiriz. Ailemizin parasal varlığı işte bu renkli kumaşların getirisiydi. Babam güzel olan her şeyden anlardı. Venedik'te onu zengin eden de buydu. Babam taşlı ve emaye enfiye kutusu ticaretiyle de uğraşırdı. Servetini o kumaşlardan çok, asıl bu enfiye kutuları sayesinde gerçekleştirmişti. Enfiye kutusu denilen bu ufak tefek şey, günümüzde önemsizmiş gibi düşünülebilir. Düşünün, ancak avuç içine oturacak boyutta cici bici minnacık bir şey. Fakat ben burada zarif şeylerin güzelliği karşısındaki hayranlık duygumuzu tutsak eden enfiye kutusunun altın çağından söz ediyorum. Uzun boylu düşünmeden bir an şöyle bir bakıp bıraktığımız, üze-

rinde fazla kafa yormadığımız şeylerdi onlar. Çünkü o günlerde, Venedik görkemli ve tantanalı şeylerin değil, cicili bicili ufak tefek şeylerin özlemini çekerdi. Her şeyi kolay kolay beğenmeyen meraklı insanlardan değildik. Aşırı kabalığa kaçmayan, görkemli, fakat sıradan şeyler hoşumuza giderdi. Ufacık ev içi manzaraları çizen Pietro Longhi ile Rosalba'nın neşeli resimlerine bayılırdık. Ünlü Goldoni doğuştan nazik insanlar, gümüş kaşıklar ve kadınların benleri üzerine şiirler yazardı. Kilise yerine, o günlerde, ince mozaiklerle enfiye kutuları bezerdik. Her mevsim için ayrı enfiye kutularımız olurdu: Açık mavi emayeliler yaz için, üzerine zümrüt ve yakut serpiştirmiş bağadan olanlar sonbahar için. Kemik porselenden yapılmış enfiye kutuları da vardı. Saf altın işlemeli, inci kakmalı gümüşten olanlar da vardı. Babamın atölyelerinde çalışan ustalar küçük el aletlerine okşar gibi dokunurlardı. Her gittiğimizde, küçük kadife yastıkçıkların üzerine yatırılmış yeni yeni çok daha güzel kutular bulurduk karşımızda.

Babam, pek çokları gibi, enfiye kutusuna hiç el sürmezdi. Asıl amaç enfiye kutularını kullanmak değildi zaten. Amaç, dünyada böylesi güzelliklerden bir parçaya sahip olabilmekti. Sahibinin değerli taşlarla bezeli parmakları, bakımlı elleriyle caka satarak bir fiske darbesiyle kapağını açabilmekteki zarafetti. Babam bu tür şeyleri görünce kaşlarını çatardı. Daha önce de söylediğim gibi, güzel şeylerin sergilenmesinden hiç hoşlanmazdı. Miracoli'deki *palazzo*muz dışardan eski püskü görünürdü. Binanın renkli cephesine nüfuz eden sis ve nem onu yeyip bitirmişti. Boyası yer yer dökülüyordu. Gurur uğruna doğanın açgözlülüğüne engel olmaya çalışmanın anlamsız olacağı görüşündeydi. Fakat *palazzo*muzun içinde her şey tertemiz, güzel ve son derece lükstü... Kadim bir deniz kabuğunun içi gibi bize özeldi.

Venedik'teki yerimizin neresi olduğunun neredeyse farkında bile değildik. Çünkü o yıllarda, babam bile, maskelerin arkasında, Venedik'te yaşanılan genel çöküşle birlikte toplumun en uç kesiminde bir erimenin başladığının bilincindeydi. Düşünün ki tiyatro işleten soylular bile vardı! Kitaplıklar-

da sosyete orospularına rastlamak olağandı. Süngüsü düşmüş aristokratlar gazinolarda yıldızı parlayan hırslı zıpçıktılarla buluşuyordu. Artık Venedik'in çevresinde o bildik duvarlar yoktu; bugünlerde içinde de yok artık. Herkes ve her şey satılıktı. Soyluların altın kitabı olan *Libro d'oro*'a parayı bastıran herkes girebiliyordu. Yüksek soylular sınıfı küçüle küçüle içine kapanık dar bir çevreye dönüştü: Aristokrasi yüzyıllardır süren sefahat yüzünden hastalandı, yatağa düştü. Üstelik, çılgınca duygular el edip durduğu için, eldekiler eski çekiciliğini yitirdi.

Yalnız bir kişi, fırsatları iyi değerlendirebildiği için, biraz da rastlantıların yardımıyla, kökeninin aslını astarını bir süre unutarak, soyluların o küçük ve dar çevresine girmeyi başarmıştı. Bu kişi Casanova'ydı elbette. Bu, anlatmaya doyamadığı bir öyküydü. Özellikle olaylarla yakın ilişkisi olanların ya ölmüş ya da kocamış oldukları şu sırada, onu arka sokaklardan alarak yepyeni bir konuma ulaştıran olayların iç yüzünü rahat rahat anlatabilmişti. Sokulgan, saf ve zengin üç Venedikli soylunun çok sevilen o akıl almaz öyküsünü.

Tam iki gece sürdü, fakat gene de öyküyü eksiksiz anlattı bana. Bu kez sincap postundan kendimizi çekip almaya ve Venedik'in meyve ve meyve sularını tatmaya karar verdik. Kadın erkek herkesin Casanova'yı adıyla, beni ise imalı ve halden anlayan gülüşlerle selamladığı dar sokaklardaki küçük barları dolaştık. Oturduk ve *Mezo boca'éto,* yarım yudumluk bardak dediğimiz küçük toprak kâselerden *fragolino*muzu yudumladık. Pastacı dükkânlarına girip çırpılmış kremalı kâğıt helvalarımızı yedik. Sonunda bir *magazen*'e gittik; burası tefecilik de yapılan geneleve benzer şarap dükkânı gibi bir yerdi. Çapkınlık yapacaklara ayrılan odalardan birini tuttuk. Casanova'ya, "Neden senin dairene gitmiyoruz...?" diyecek oldum, her zamanki gibi arada bir ısırdığım parmağıyla nazikçe ağzımı kapattı.

Odamıza çıkılan tozlu merdiven basamaklarını tırmanırken, içi şarap dolu bardaklarını sıkıca kavramış iki garibana rastladık. "Borç parayla şarap içiyorlar," dedi Casanova. Son-

ra burada eşyalarını rehine bırakan insanların, ellerine geçen az buçuk bir parayla ancak çok berbat duruma düşülünce içilebilecek ucuz şaraba fit olmak zorunda bırakıldıklarını anlattı. Bizim ise evin mutfağından çalarak pelerinimin içinde gizlice getirdiğim lezzetli lokmalardan oluşan nevalemiz vardı. Üst katta, pencerelerin sımsıkı kapalı olduğu yatak odasında, bitişik odadaki şilteden yayılan ritmik müziği dinleyerek, boyun atkımın üzerine *prosciutto* dediğimiz domuz sucuğunu, ekmek, şarap ve zeytinleri yaydık. Pahalı ve lezzetli yiyeceklerimizin üzerine, Casanova şarap bardağını savurgan hareketlerle sık sık havaya kaldırıp ağzı dolu halde konuşarak, bana gençlik yıllarında yaşadığı en ilginç olayı anlatmaya başladı.

Olayın geçtiği sıralarda, Casanova daha yirmi bir yaşındaydı. 1746 yılının 21 Nisan gecesiydi. Girolamo Cornaro della Regina ile San Polo'dan Soranzo ailesinin kızlarından birinin düğününde Casanova, Palazzo Soranzo'da orkestrede keman çalıyordu.

"Sanırım, kuzenlerinden biri olmalı," dedi Casanova. Ben başımla söylediğini onayladım. Ailenin oldukça tedbirli dallarından biri olan benim kendi ailem, bu türden ikinci dereceden bir şenliğe kuşkusuz çağırılmamış olmalıydı. Bu çok ünlü şenlik tam üç gün aralıksız devam etmişti.

Casanova, sonuncu yorgun gecenin sessizliğinde, düğünden ayrıldığı sırada, Matteo Bragadin adında kırmızı kaftanlı Venedikli bir soylunun yanından geçiyordu. Tam o sırada, senator'un cebinden havada savrularak yere bir mektup düştü.

"Düşün o düşen mektubu," demişti Casanova. "Hiç aklından çıkarma sakın. İşte o kâğıt parçası yaşamımın yönünü değiştirdi. Mektubu oracıkta bırakarak çekip gitmiş olabilirdim. Ama çekip gitmedim."

Casanova, nazik bir tonla, soylu adamın dikkatini mutlaka çekmişti. Sevimli bir hareketle mektubu almak için Casanova'nın nasıl yere eğildiğini, mektubu yaşlı adama uzattığını; Matteo Bragadin'in *palazzo*nun tam önünde demirlemiş

olarak bekleyen özel gondoluna kadar kendisine eşlik etmesini söyleyince bu kibar daveti nasıl sade bir incelikle kabul ettiğini zihnimde canlandırabiliyorum.

Fakat gondolda, Bragadin ani bir kasılmanın ardından olduğu yere yığıldı kaldı. Güçsüz bir tonla, kolunun uyuştuğundan yakındı. Gözlerinin feri yavaş yavaş kayboluyordu. Casanova yaşlı adama evine kadar eşlik etti. Semt doktorunu uzaklaştırdıktan sonra, az buçuk tıp bilgisine birkaç da anlamsız sözcük ve hareketler katarak yaşlı adamın hayata dönmesine çalıştı. Allah'tan, Bragadin kurtuldu. Adam, tedavisinin, onu kurtarmış olan adamın gerçekleştirdiği mucizenin dışında aranması gerektiği düşüncesini hiç ciddiye almadı.

Bragadin, bu mucizevi iyileştirmenin tanıkları sıfatıyla, eski arkadaşları olan Dandolo ve Barabaro adlı soyluları içeri çağırdı. O sırada, Casanova'nın genç ve sağlıklı bedeniyle Bragadin'in çalışma odasındaki deri koltuğa nasıl yerleştiğini, üç yaşlı adamın çocuksu bir heyecanla fısıldaşarak etrafında fır dönerken büyük bir alçakgönüllülükle sürekli önüne baktığını gözümün önüne getirebiliyorum. Kendisine soru sorulunca, Casanova kocaman duru gözlerini kaldırarak onlara bir bir baktı ve onlarla öylesine inandırıcı, imalı ve tutkulu bir tonla konuştu ki soylular kendilerinden geçtiler. Onlara, kendisine istediği her şeyi bilebilme gücü kazandıran matematiksel bir büyü formülüne sahip olduğunu ima etti. Bragadin, Dandolo ve Barabaro'ya Casanova'nın sırrının *cabbala* denilen Kral Süleyman'ın köprücük kemiği kültüyle bağlantılı olduğunu bilgece açıklamaya çalıştı.

Casanova bunu yadsımadı. Doğrulamadı da. Casanova bu üç yaşlı arkadaşın gizemli sanatlarla uğraşarak hoşça vakit geçirdiklerini zaten tahmin etmişti. Sevimli ve gizemli bir gülüşün onların her türlü tumturaklı sorusunu karşılayabileceğini anladı. O geceden sonra Bragadin ve dostları Casanova'nın gizem dolu güçlere sahip olduğuna inanacaklar, Casanova da buna hiç sesini çıkarmayacaktı. Böylece onların vazgeçemiyecekleri kâhinleri oldu Eğer onu ellerinden kaçır-

mazlarsa, o efsanevi Felsefe Taşı'nı ele geçireceklerini ve onunla dünyanın altını üstüne getireceklerini ve hatta sıradan metalleri altına çevirebileceklerini düşündüler. Casanova'yı ellerinden kaçırmamak için, üç soylunun zorunlu olarak kendilerini onun hizmetine adamaları gerekiyordu.

Böylece, Calle Della Commedia'nın orkestra çukurundan, yaşadığı o sefil hayattan çekilip alınan Casanova, Santa Maria dei Miracoli yakınındaki Palazzo Bragadin'de yaşamaya başladı. Gerçekten de bu mucize gibi bir şeydi onun için; çünkü artık kendisinin bir dairesi vardı; yepyeni giysileri, hizmetçisi ve hatta bir de gondolu vardı. Ev sahibinin sofrasında yemek yiyeceği gibi bir de her ay on *zecchino* tutarındaki harçlığın tadını çıkaracaktı. Patronuna minnettar kalmak zorunda olmayacaktı; o artık özgür bir aracı idi. Şans tekerleği gerçekten de tümüyle ona dönmüştü.

Bragadin, saf bir tonla, "Ne de olsa, hayatımı size borçluyum," demekten haz duyuyordu.

Casanova bunun hiç de doğru olmadığını iyi biliyordu; fakat öyle sanılmasına göz yummakta hiç sakınca görmedi.

Bragadin, onun ne kadar temiz ve iyi huylu olduğunu söyleyerek, "Eğer oğlum olmayı arzu ediyorsan, beni babalığa kabul etmen yeter," diye ekledi.

O kadar da saf olmayan Casanova, asla bir soylu, bir soylu oğlu olamayacağını biliyordu. O, her zaman, sürekli bir işi olmayan bir tiyatro oyuncusunun oğlu olarak kalacaktı. Fakat gene de en iyisi buydu. Keman bir yana atıldı; alçakgönüllülükten eser kalmadı. Yapacağı tek şey yeni babasıyla dostlarına güzel vakit geçirtmek, onların büyücülük bilimine olan açgözlülüklerini tatmin etmekti. Bu amaçla, içinden çıkamayacağı zor konularda akıl danışabileceği Paralis adında bir ruh icat etti; ne yapacağı hiç belli olmayan Paralis ya tılsımlı ve çift anlamlı sözcükler kullanarak konuşur ya da bazen hiç konuşmazdı. Bazen Bragadin, Dandolo ve Barabaro'yu eğlendirmek Casanova ve Paralis'in tam sekiz saatlerini alırdı. Paralis her şeye kendisinin sahip olmasını isteyen dünyanın en zorba ruhuydu; soyluların sevgisini kazanmaya yel-

tenen olursa onları hemen def ederdi, olası bir eş bile olsa.

Ortalık daha ağarmamıştı. Kir pas içindeki yatağımızın üzerinde doğrulduk. Sabaha karşı Casanova'nın sesi yavaşlamış, çalıntı saçlarımın arasında soluk alıp verirken sesi tamamıyla duyulmaz olmuştu.

Buruk bir tadı olan, fakat gene de bize çok tatlı gelen öpücüklerle birbirimize sarıldık. Önce sevecenlikle, fakat daha sonra tutkuyla. Çan seslerini işitince, her zamanki gibi, birbirimizden ayrılmak zorunda kaldık. Dönüşte Miracoli'ye kadar benimle yürüdü. Eve gizlice girmeden önce, ertesi gece San Geminiano Kilisesi'nde buluşmak üzere ayrıldık.

İki saat sonra beni yatağımda derin derin uyur halde bulan annem beni bir türlü kaldıramadı. Bütün günü uyuyarak geçirdim; dışarda gölgelerin iyice çekildiği bir sırada, yatağımın yanında genzimi yakan kaynatılmış bitki buğularıyla uyandım. Havayı kısa kısa burnuma çekerek uyandım. Babam üzerime eğilmiş bana bakıyordu.

"Sen iyi değil misin, Cecilia?" diye sordu.

Gülmeye başladım; fakat, hasta ve çok halsiz görünmeye çalışarak, dudaklarımı geri çektim. "Biraz daha dinlenirsem hiçbir şeyim kalmaz. Bu akşam yemeğe inmeyeceğim."

"*Va bene,* Cecilia. Tedbirli olmakta yarar var. Gerçekten de biraz solgun görünüyorsun. Ben annene söylerim; seni hiç rahatsız etmesin."

Babam gider gitmez ben hemen evden sıvıştım. O gece kiliseden çıkıp Casanova'yla gondoluna kadar yürüdüm; öykünün kalan bölümünü dinlemem için gondolun burnunu San Vio'ya doğru çevirdik.

O öyküde, kafamda canlandırdığım Casanova eli kalem ve fırça tutan şairlerin en mutlu günlerini yaşayan mutlu kenti anlattıkları öykülerde bizi baş başa bıraktıkları şeylerle iç içedir. Casanova'nın, kenti zengin bir genç adam olarak yaşadığı yıllardır.

Artık Casanova'nın, Bragadin'inkine hiç benzemeyen çıl-

gın, savurgan, arzu ve istek dolu gençliğini yaşamasına olanak çıkmıştır. Hayat onu nasıl da değiştirmişti! Artık onun oyun alanı kadınların, zamparaların ve aydınların buluşma yeri olan sosyete hayatının en pahalı olduğu San Marco Meydanı'ydı. Gene sefil bir hayat sürüyordu, ama bu kez mükemmel bir biçimde. İçlerinde çok azının toplumca kabul edilebileceği eğlencelerinin sonu yoktu. Her türden son derece pahalı çapkınlıklarla geçirdiği gecelerden sonra evine dönerken yolda, San Geminiano Kilisesi'nin gölgesinde dualar mırıldanırdı.

Her zaman olduğu gibi, karşısına çıkan fırsatları geri çevirmedi ve onları sonuna kadar kullandı. Toplumun mağrur ve kibirli çevrelerine adım atması sonucu ömür boyu sürecek bir sınıf atlama saplantısıyla baş başa kaldı. Fakat Venedik onun özgeçmişini çok iyi biliyordu. Kendisini *Libro d'oro*'ya kolay kolay kabul ettiremezdi. Yüksek sosyete içinde, gerçek kimliğini gizleyip kendisine yakışacak değişik çehrelerden maskeler taktığında o sadece bir soytarı ya da bir eğlendiriciydi. Neredeyse kendilerinden sayılırdı; fakat onun eğlendirdiği genç soylular onun nasıl yoksulluk içinde doğduğunu unutmayacaklardı. Yıllarca, birlikte keman çaldığı arkadaşlarını hiç unutmadı. Onların arasında, sahte davranışlarla, kaba bir lehçeyle konuşup arkadaşlarının kız kardeşlerini baştan çıkarıyordu. Hem neredeyse kendilerinden biri hem de çok çekiciydi; fakat aşağı tabaka yaşamından tanıdığı eski arkadaşları ondaki yetenekleri, onun incelmiş zevkini hiç unutamıyorlardı. Casanova dengesizdi, bir cıva damlası gibi bir eğlenceden bir eğlenceye yuvarlanan özgür bir benliğe sahipti. İnsanı büyüleyen parlak bir ögeydi. Para kesesinde bol bol altın, yüzünde maskesi, her şeyi denedi. Her türlü yeniliğe meraklıydı, yeniliksiz olamıyordu.Yeni yeni yüzlere, yeni yeni olaylara doyamıyordu. Ondaki bu merak onu sıkıntılara sokuyordu, ama ilginç sıkıntılardı bunlar. Casuslarla sansürcülerin cirit attığı o günlerde, onunla ilgilenenler hem de tehlikeli biçimde ilgilenenler çoğaldı.

Kendisinden daha seçkin erkeklerin karılarıyla ilişki ku-

ran, yabancılarla düşüp kalkan, yasaklanmış kitaplar bulunduran bu asi genç adamla engizisyoncular da ilgilenmeye başladı. Artık eşek şakaları yaparken ölçüyü kaçırıyor, iyice cıvıtıyordu. Bir de Casanova'nın bir mezarı kazarak içinden çıkardığı kaskatı olmuş bir insan kolunu tanıdıklarından birinin yatağına bırakması olayı vardı. Bu oyun çok kötü sonlanmıştı; çünkü bu eşek şakasının kurbanı, Signor Demetrio, yatağının üzerindeki kanlı kolu görünce felç geçirmiş ve bir daha düzelememişti.

Artık Venedik Casanova'ya çok küçülmüş, çok kızışmış geliyordu.

Böylece, 1748'de, yirmi üç yaşındayken, tutuklamalarına firsat vermemek için Casanova dış gezi hazırlıklarına girişti. Kendisini neyin nesi olduğu pek bilinmeyen yerlere attı; oralarda hakkında bilinenler büyülü bir pusla kolayca gözden saklanabilirdi. Kazançlı bir iş ya da en azından kazanç sağlayacak eğlenceli bir uğraşı bulmak, yeni şeyler tatmak, yeni yeni insanlarla tanışmak (hepsinin kadın olması gerekmez) amacıyla geziye çıkmıştı. O süre içinde, yazarlarla, rahiplerle, diplomatlarla ve serüven meraklılarıyla tanıştı. Generaller ve sahte hekimlerle tanıştı. Yolculuk sırasında, Büyük Katerina, Madame de Pompadour, Kastrato* Farinelli ve papalarla tanışıklığını sezdiği herkesin karşısında gösterişli bir reverans yaptı. Buna özel bir dikkat gösterdi. Çünkü her yeni yüz onun için hazine değerinde bir yenilikti.

Ben eminim ki Casanova'nın kendisi, tam da tanıştığı insanların yorgun düşmüş damaklarına uygun düşecek bir lokmaydı. Onunki gibi, bir esans kokusu kadar etkileyici olan büyülü özellik Avrupa'nın esneyip duran bütün toplantı salonlarında son derece sıcak karşılanırdı. Casanova'nın gençliği ve canlılığının dışında bir parlak yanı daha vardı: O bir Ve-

---

* Kastrato: Ergenlik döneminden önce hadım edilerek ses alanının geniş, esnek ve güçlü hale gelmesi sağlanan erkek soprano ya da erkek kontralto. (ç.n.)

nedikliydi. Efsanevi mutlu kentten gelen resmi olmayan bir elçiydi. Onda adını koyamadıkları, fakat yanına yaklaşmaya can atacakları bir yan vardı.

Casanova bana hiç unutamayacağım bir şey söylerdi: "Bir İngiliz'e, bir Fransız ya da bir Polonyalı'ya, bir Alman'a, bir İspanyol'a, "Ben bir Venedikliyim," deyince, yüzlerinde uzaklarda bir şeyi hayal ediyorlarmış gibi bir görüntü oluşur. Çünkü o anda kafalarında işittikleri şudur: "Yozlaşmış bir debdebeyle kokuştum. Karanlık sokakların şifresiyim ben. Ben apayrı bir yaratığım. Bir çöküş döneminde yumurtladılar beni, suda yaşarım. Ben size hiç benzemem, fakat Türk ya da balık da sayılmam."

Avrupalılar büyülenir, etkilenir ve daha da önemlisi böyle bir ayrıcalığın bedelini ödemek isterlerdi. O günlerde, Casanova dışarda yaşayan tek Venedikli değildi. Paris, Prag, Londra, Madrid, Viyana, Moskova, Dresden ve İstanbul arasındaki tali yollarda ona katılanlar arasında Canaletto ve Belletto, Goldoni ve Rosalba, Ricci'ler ve Tiepolos'lar da vardı.

"Günün birinde, o yollarda sen de onlara katılacaksın, Cecilia," dedi Casanova. "Sen bu yeteneğinle, içi gerilmiş tuvallerle dolu banyo küvetinle dünyayı tanıyacaksın, dünya da seni tanıyacak. Dünya için ne hoş bir şey bu!"

Güldüm. Böyle bir şeyin olasılığını düşünmeye başlayalı çok oluyordu. Şu anda atölyemdeki sehpada duran portreyi düşündüm. Yabancı bir ülkenin sarayında bir başka sehpayı daha düşündüm. Çevremi saran kalabalık bir Fransız grup neşe içinde el kol hareketleri yaparak benim yapıtımı gösteriyorlardı.

Casanova üzerime doğru eğildi, beni kollarının arasına alarak kucakladı. "Beni seviyor musun, Cecilia?"

Dizlerimin üzerinde doğrularak küçük bir kurbağa gibi üzerine atladım. Dudaklarını ısırarak, "O kadar çok seviyorum ki seni olduğun gibi mideme indirebilirim," dedim

"Böyle konuşma, Cecilia; bir seferinde beni yiyen bir kadını tanımıştım da."

Kadın Şapkacısı'nın Öyküsü

YAZAN: GIACOMO GIROLAMO CASANOVA
SEINGALT ŞÖVALYESİ, VENEDİKLİ OZAN

Olayın geçtiği yer...
Daha önce hiç anlattım mı?
İspanya'dan yeni firar etmiştim.
Üç kana susamış katili yolladılar peşimden
Beni sınırda öldürsünler diye.
Bir olasılıkla Ricla Dükü'nün adamlarıydı onlar.
Ki onun aşağılık Nina'sı...
Büyükelçi Mocenigo'nun metresi Manuzzi de olabilirdi;
Patavatsızlık yapıp gücendirdiğim kadın hani.
O günlerde düşman kazanmak bir erkek için o kadar
kolaydı ki.
Boşboğazlığım sömürge valiliğime mal oldu
Az kalsın yaşamıma da mal olacaktı.
Ben de başımı alıp kaçtım. Bu başka bir öykü.
Anlatacağım bir kadın şapkacısı üzerine bir öykü.

La Pérause'nin metresi;
Bir kadın şapkacısıydı. Sevimli, narin, hoş.
Solgun yüzü buruşuk keten bezini andırır,
Ama neşeli olunca olgun bir çilek gibi yanakları
çukur çukur olan sarışınlardan biriydi.
La Pérausa bize böyle anlattı onu.
Derken efendim, bir pazar günü Eucharist'in yerine,
onu terk edince

Kadın şapkacısı portresini yuttu adamın ve öldü.
Önce ağzını yedi,
Dudaklarını pek çok kereler şefkatle yutmaya çalıştığı
ağzını.
Sonra başka kadınların kokusunu keşfetmek için sık sık
kokladığı burnunu,
Sonra da kendi elleriyle bitlerini ayıkladığı saçlarını yedi.
En sonunda gözlerini yedi;
Çünkü artık bakmıyorlardı ona eskiden baktıkları gibi.
Çeşit çeşit içi çamaşırı, çorap ve şapka dolu
Küçücük dükkânında,
Üzerine kapanınca onun soluksuz kaldı ve öldü.
Bir cebinde aşk mektuplarını buldular onun,
Bir cebi gözyaşı doluydu.

6

El leto xe 'l paradiso dei poveri.

Yatak fakirlerin cennetidir.

VENEDİK ATASÖZÜ

Birlikte olduğumuz sırada, Casanova, elbette kentin bir başka semtinde, bir başka kadınla yaşıyordu; birbirlerini de gerçekten seviyorlardı. Bir terzi olan Francesca Buschini, Venedik'in kuzey kesiminde, Barberia delle Tole yakınlarındaki Casanova'nın küçük evini çekip çeviriyordu.

Casanova bana Francesca'dan çok az söz ederdi; bunu ona açık açık sorsaydım, biliyorum benden hiçbir şey saklamazdı. Fakat bu konuyu onunla tartışmak istemiyordum. Francesca'nın nasıl bir kadın olduğunu başka yollardan öğrenmeyi yeğlemiştim; tıpkı sevgili olmadan önce, sokaklarda, manastırda, Florian Caffe'de kurnazca yaptığım araştırmalar sonucu onun hakkında bilgi topladığım gibi. Artık çeşitli kaynaklardan öğrenmiş bulunuyorum ki hap kadar evini yalnız onunla değil, erkek kardeşi ve annesiyle de paylaşmaktaydı. Francesca onun üzerine titriyordu; demek ki onu yeniden Venedik'e dönmek zorunda bırakan yorgun ve avare geçen onca yıldan sonra kadının ona bu denli yürekten sığınmış olmasına ihtiyacı varmış.

Çünkü bana o kadar coşkulu görünen Casanova'nın hayatının en sefil günlerini yaşamakta olduğunu anlamaya başlamıştım. Benim gözümde o mutluluğumun imparatoruydu; fakat redingotunun yıpranmış etiketiyle külot pantolonunun yamaları gözümden kaçmıyordu. Yalnızca bir çift ayakkabısı olduğununun farkındaydım, hem de adinin adisi ve burunla-

rı çarpuk çurpuk olmuş ayakkabılar. Peruğunun altından bukle bukle dışarı firlayan kırlaşmış saçlar görüyordum. Seviştikten sonra başımı göğsünün üzerine koyunca kalbinin üzerinden hırıltılı sesler çıktığını duyuyordum. Bana her gece yaşattığı o gençlik günleri şu sıralardaki zavallılığıyla kıyaslanamazdı. Artık iyice anlıyordum ki kendisini her şeyi eleştirmeyen, olur olmaz şeye burun kıvırmayan, asilzadelik taslamayan biriyle birlikte olmak zorunda hissedecek kadar kötü günler geçirmekteydi. Dalkavuklukla geçen yıllar sinirlerini adamakıllı yıpratmıştı. Dalkavukça gülüşlerin sonucu yüzünde oldukça belli olan tikler oluşmuştu. O gülüş şöyle diyordu: "Fakat, elbette ya, son derece de haklısınız, algılama yeteneğinizin bizlere bahşetmiş olduğu mutluluk..."

Casanova'nın kimi zamanlar kadınlarla birlikteliğinin başarısızıkla sonuçlandığını tahmin edebiliyordum. Kadınlarla, özelikle Francesca gibi kadınlarla olunca, gülmek ya da yüz çizgilerinin gevşemesine izin vermek, hatta ağlamak, hiçbir şey düşünmeden pahalı kumaşlardan değil de basit ve ucuz bezden yapılmış perdelere tutunarak pencere kenarında dikilmek bile içinden gelmezdi. Kadının bolluk ve bereket vermeye hazır göğsünün üzerine başını koyarak uyuyabilirdi.

Parası da yoktu, elbette. Bana getirdiği akıl almaz yiyeceklerle o güzel resimleri satın almak için parayı nereden bulduğunu da Tanrı bilir. Bragadin'in koruması altında geçirdiği, kendisi için çok değerli olan o birkaç yılın dışında, yaşamı boyunca parasızlık çekmişti. Az buçuk bir para için kendisini küçük düşürürdü. Eline geçince de çarçur etmişti. Doğru dürüst bir kadının geçimini sağlayabilmek için yeteri kadar parası olmadı.

Francesca'nın yanında, kendisini zayıf, yaşlı ve korku içinde hissetmiş olabileceğini anlıyordum. Kadının kolları arasında uyur, düşlerinde iniltili sesler çıkarır, Francesca'nın omzuna yaşlı bir adamın salyasını, ince yastık yüzüne ucuz makyaj malzemesini, kadının geceliğinin üzerine pomat ve istekli ağzının içine bir tel kırlaşmış saçla biraz da zorlamalı meni bırakırdı. Ben bunun nesini kıskanabilirdim?

Benimle iken, güçlü, korkunç ve büyüleyici olabilirdi. Fakat asla onurlu olamazdı! Onur dedikleri şey erotik bilincin baştan çıkardığı manastırlı bir kızın umurunda mı?

Elbette, kimi zamanlar gündüz düşlerine daldığım da oldu. Gerçeği görmemi engellesin diye parmak eklemlerimi gözlerimin üzerine bastırırdım. O sırada insanın kanını kaynatan karanlıkta Casanova çıkar yatağıma gelir. Cennettir şimdi orası.

"Cecilia, sana önemli bir şey söylemek istiyorum."

İçinde saygıdeğer Francesca'dan kesin olarak ayrılışının acısı, belli belirsiz hıçkırırken omuzları titremektedir.

"Sana hayatımı teslim ediyorum, Cecilia. Ona her iki elinle sarılman için sana yalvarıyorum."

Başka bir söz söyleyemez; çünkü ağlamamaya çalıştığı için ağzı biraz çarpılmış gibidir. Gözyaşları içinde, sendeleyerek gelmiş buraya kadar; yolda da bir yerlere düşmüş. Sol jartiyeri dizlerinden aşağıya dökülüyor, sarkık çorabının üzerinden ince bir çizgi halinde kıpkırmızı kan süzülüyor.

Hızla ona doğru seğirtiyorum. Burnunu, gözlerini, dizindeki yarayı öpüyorum. Dağılmış saçlarını düzeltiyorum, jartiyerini bağlıyorum. Her ikimiz de yere diz çöküyoruz. Başını tam kucağımın üzerine bırakıyor. Kollarıyla uyluklarıma sarılıyor.

"Ben sana bakacağım, Casanova," diyorum ona.

Beni daha sıkıca tutuyor, hafifçe inliyor.

O sırada, cebinden bir halka inci dökülüyor.

"Bunlar benim için mi?" diyorum.

Evlilik incileri bunlar. Venedikli gelinlerin evliliklerinin birinci yıldönümünde taktıkları incilerden.

7

Le done ga do scarsèle:
una per la làgreme, una per la busie.

Kadınların iki cebi olur:
Biri gözyaşları için, ötekisi yalanları için.

VENEDİK ATASÖZÜ

Ertesi gece Casanova'yla buluşmaya giderken yeni bir merak sarmıştı beni. Öğrenmek istediğim tek şey şuydu: Casanova acaba neden hiç evlenmedi? Merak ettiğim bir şey daha vardı: Acaba benimle evlenmek ister miydi? Cebimde camdan yapılmış iki tane de küçücük yüzük taşıyordum. Karşılıklı konuşurken parmaklarımın arasında, arada birbirlerine sürterek, onlarla oynuyordum. Onu dinlerken, yüzüklerden bıktım. Etekliğimin içinde küçük kastanyetler gibi tıkırtılı sesler çıkarıyorlardı. Sonunda onları parmaklarımın arasında kırdım. Kırılan parçaları cebimden boşalttım ve içi boşaltılmış çiçek dürbününden çıkan şeyleri andıran renkli tozlara dikkatle baktım.

Casanova parmaklarımdaki kırık parçaları üflerken, "Nedir bu, Cecilia?" dedi.

Ona hiçbir şey söylemedim; o gece anılarının çiçek dürbününde Teresa'yı, bir de Henriette'i gördük.

Gondolumuzla Giudecca eğlence parkına gittik ve kameriyelerden birinin altında oturduk. Ay ışığında, Casanova'nın yüzüne demir parmaklıkların izleri vurmuştu, bu da dövme izlenimi bırakıyordu insanda. Yüzünde maske varmış gibi gö-

rünüyordu karşıdan. Fakat konuşurken, ağzımdan az önce uzaklaştırdığı ağzından çıkan ses sıcak ve çarpıcıydı. Elini tuttum ve parmaklarını okşayarak öyküsünü dinlemeye koyuldum.

Casanova, 1754'te, yirmi dokuz yaşındayken, kastrato olduğu ilk bakışta anlaşılan Bellino'yla tanıştı. Genç adamın sesi nefisti; fakat havasında insanın aklını çelen gizemli bir şey vardı. Casanova, hangi cinsten olduğunu anlayamadan, çarpılmış gibi o anda, yaratığa âşık oldu. Bellino'yla şehvetle seviştiği sırada, vücudunun, gerçekte, kadın vücudu olduğu hissedilebiliyordu.

Fakat Bellino'nun içine giydiği çamaşırlarını her araştırmaya koyulduğunda bu istek anında geri çevrildi. Arzu duyduğu bu insanın cinsiyeti hakkındaki kuşkusu, biraz da aşırı cinsel arzularının etkisiyle, Casanova'nın içini kemirmeye başladı. Öte yandan, kendini tuzağa düşürülüp köşeye sıkıştırılmış hisseden Bellino, Casanova'yı iki kız kardeşiyle yatıştırmayı denedi.

Bunu duyunca, ben kaşlarımı kaldırdım. Fakat Casanova şaşırmış gibi ellerini havaya kaldırdı.

"Elbette, kabul ettim Cecilia. Sen kendini benim yerime koysana. Birincisi bir başka Cecilia'ydı," dedi. "Senin gibi, ama daha genç ve de bakireydi. Sonra bir de öteki kız kardeşi Marina vardı; onlarla geçidiğim gecelerde hiç incitmeden sevdim onları. Güzelliklerini hâlâ unutamam. Fakat benim asıl özlemini çektiğim Bellino'nun bakireliğiydi ve de Bellino'nun aşkıydı. İnsanın o güzelliği bir lokmada yutabilmesini sağlayacak tek ilaç aşktır. Küçük kızlar sadece ana öğünümde iştahımı kabartabiliyorlardı. Onlara, ilerdeki yıllarda yardımcı olabilecek eğitim vermekten çok hoşnuttum."

Ben, çocuksu bir hareketle, yalnızca burun kıvırdım. Casanova burnumu öpmekle yetindi ve öyküsünü anlatmaya devam etti.

Cinsel istek arzusuyla kıvranan Casanova, Bellino'nun sırrını çözmek için planlar tasarladı. Sonunda Bellino'nun gizli bölgesi nasılsa gözüne ilişti ve sevişmek için kudurduğu

insanın gerçekten de erkek olduğunu öğrenince o anda yıkıldı. Fakat hâlâ saplantısından vazgeçemiyordu. Casanova'nın iyimserliği sonunda onun bu hazin sorununa bir çözüm yolu buldu. Gördüğü şeyin azman bir klitoris olabileceğini düşünerek kendi kendini kandırınca merakı ve aşkı yeniden alevlendi. Nasıl bir tutkulu yapı olmalı ki böyle bir etkileyici organa kendini bu denli bağlanmış olsun!

Sonunda... Bir insan bu kadar ısrarlı ve nazik tavırlara nasıl karşı koyabilirdi? Bellino adının Teresa olduğunu açıkladı ve böylece müzik kariyerinde yardımcı olur umuduyla kendine kastrato süsü veren yoksul bir kız olduğu ortaya çıktı. Ailesinin geçimine ancak böyle destek olabilirdi. O günlerde, kastratoların sık sık girmek zorunda oldukları sınav sırasında kendisini kimsenin aklına gelmeyecek bir aygıtla donatmıştı. Casanova'nın gözüne çarpan ve onu uzun süre perişan eden şey işte oydu. Artık rahatlamıştı.

Casanova, başparmağıyla öteki parmaklarını kullanarak, o şeyi bana tüm ayrıntılarıyla anlattı.

"Başparmak kalınlığında beyaz, uzun ve yumuşacık bir bağırsak parçasıydı. Bu acayip şey, beş altı inç uzunluğunda, iki buçuk inç eninde, son derece saydam ve ince, oval biçiminde bir deri parçasının tam ortasına tutturuluyordu. Bu deriye kitre denilen zamktan sürerek, Teresa kendi dişilik organını böylece gizlemiş oluyordu."

Casanova ona o şeyi takmasını rica ettiğini söyledi. Parmağıyla hafifçe dokunduğunda, Teresa'nın gerçekte var olan o büyüleyici giriş boşluğunu yumuşak pandandifin engellemediğini keşfedince çok sevindi. Bu yeni organ onu o kadar tahrik etti ki, biraz tuhaf kaçsa da, onunla hemen hermafroditçe tatlı tatlı sevişti.

O sıradaki açgözlülüğünü kafamda canlandırabiliyordum: O yanını çok iyi bilirim. Bir şeyi canı çekmeye görsün, gözleri büyük bir coşku içinde parıldarken dudaklarını büzerdi.

Casanova, "Bana böyle bir yaşantıyı sağlamış olan Tanrı' ya teşekkür etmeyi de ihmal etmedim. Ona, şu anda, senin

için de teşekkür ettiğim gibi, Cecilia," dedi ve beni öptü.

Teresa bir örnek oluşturdu. Artık Casanova kadınların cebinde her zaman ilginç şeyler bulunabileceğini anlamış oldu. Gözyaşı da, aşk da, yalan bir şey de olsa Casanova bilmek istiyordu. Bilmeliydi. Daha önce hiç denemediği bir şey bulabilirdi.

Onun en büyük aşkı olan Henriette, son derece gizemli Provence'lı* soylu kadın, Casanova ona, onun dişiliğine önem vermeden önce, askeri üniforma giyerdi. Parma'da cennettelermiş gibi tarifsiz, mutlu bir üç ay geçirdiler. O güne kadar hiçbir kadına bu denli bağlanmamıştı.

"Sabahları çırılçıplak bir halde kaplanlar gibi birbirimizin üzerine atılmak için uyumaya giderdik. Sonra da derin bir aşk içinde yatağımızdan kalkardık. Bir kadının bir erkeği gece gündüz her saat böylesine tatlı anlar yaşatamayacağını ileri süren varsa Henriette'i tanımamış demektir."

"Hiç kavga çıkmaz mıydı aranızda? Birbirinizden bıkmaz mıydınız?"

"Hem bedensel, hem ruhsal hem de zihinsel anlamda ona kenetlenmiş bir durumdaydım. Tek bir gül petalinin bile aramızda kıvrılıp kaldığı olmadı."

Fakat üç ay içinde, bu mutlu günler sona erdi. Çünkü Henriette'in artık hiçbir ilginç yanı kalmamıştı. Kendi tabiriyle, çuvalında ne var ne yok hepsini boşaltmıştı. Ayrılırlarken de, ki bunda her ikisinin de en ufak bir kusurları yoktu, Henriette ona mutluluktan da tatlı bir hüzün bırakmıştı. Henriette yazdığı bir mektupta paylaştıkları o güzel düşü unutmamasını söylüyordu. Cinsel iffet peşinde koşarak kendisini yiyip bitirmemesini söylüyordu. "Yeniden âşık olmanı, hatta yeni bir Henriette daha bulmanı isterim," diyordu mektubunda.

"Neden Henriette ile evlenmedin?"

"Yaaa, gerçekten de. Kimi zaman, Tanrı bana Henriette

---

*Provence: Güney Fransa'da bir bölge. (ç.n.)

gibi bir kadını sunduktan sonra, başka kadınları severken utandığım bile olmuştur."

"Peki ya evlilik...?"

"Ben şu nikâh denilen şeyden nefret ederim. Evlilik aşkın mezarıdır. 'Evlilik' sözcüğü, daha çok kadınlarla erkeklerin tutkularını... Fikirlerini okşamak için kullanılan saygınlık maskesinden başka bir şey değildir. Ben maskesiz olan tutkuyu yeğlerim."

"Öyleyse, senin aşkın ancak bir gün sürer, öyle mi?"

"O zaman da. Her zaman da. Böylece Henriette'i kaybettim."

"Ama beni kazandın."

"Doğru, sevgilim; fakat sonuna kadar hep birbirimizle mi olacağız? Beni her zaman isteyecek misin? Sen yenilikleri seven ilginç bir kadınsın. Hani şu bana anlattığın tırtılları hatırlasana. Yeni yeni tatlara, anlattığım öykülere ne kadar bayıldığını hatırlasana. Sen onları ne kadar ilginç buluyorsan ben de seni o kadar mutlu ediyorum demektir. Seninle aynı cinsteniz. İnsanları sadakatsiz yapan şey tecessüstür. Bütün kadınların görünümleri de, kafaları da aynı olsaydı erkekler onlara bağlı kalmakta en ufak bir güçlük çekmezlerdi. O zaman, ben bile hiç âşık olmazdım. Öyle olsaydı erkekler karşılarına çıkan ilk kadınla evlenir ve ölünceye kadar da onunla mutlu bir yaşam sürdürürlerdi. Fakat biz öyle değiliz. Biz yeniliğin köleleriyiz. O da bizi kendi amaçları için kullanır hep."

Gecenin geç bir saatinde, kumardan bir hayli zararla kalktıktan sonra, gazinodan gizlice sıvıştık. Casanova beni pelerininin altına gizledi; fakat o sırada aklı başka yerlerdeydi. Kalbi gazinoda hesaplaşma sırasında bırakmak zorunda kaldığı küçük altın enfiye kutusundaydı. O enfiye kutusunu ona Henriette vermişti. Gondolcuya da saatlerce beklememesini söylemiştik. Ay ışığında eve yürüyerek gidecektik. Dikkat çekmeksizin San Geminiano Kilisesi'nin yanından San Marco Meydanı'na geçtik

O saatte *acqua alta* yüzünden, Meydan su içinde kalmış-

tı. Işığı meydanın tam ortasına yansıyan dolunay gülüyordu. Savcılık binasının basamaklarına çarpan sular alay eder gibi kıkır kıkır gülüyordu.

"Rialto'da şöyle biraz dolaşalım mı?" diye sordum. Kimi yerlere sular hâlâ ulaşmamıştı.

"Hayır, sevgilim," dedi Casanova. "Biz Venedikliyiz, biz sudan korkmayız. Su bizim ana öğemizdir."

Beni kollarının arasına aldığı gibi, geniş adımlarla üzerine ay ışığı yansıdığı için sütümsü bir renge bürünen suların içine daldı. Dizlerine kadar suya battığı için bacakları görünmüyordu. Göğsüne iyice bastırarak yere verev olarak taşıyordu beni. Bense omzunun üzerinden geride bıraktığı dümen suyunu izledim, sonra da tepemizdeki ayı görmek için başımı çevirdim. Meydanın sütunları suya yansımıştı; yanından geçerken yansımalar başımızı döndürdü. Casanova'nın ılık soluğunu ensemde hissediyordum. Ayağımdan fırlayan sol iskarpinimi su tatlı bir lokma gibi yutuverdi. Çıplak ayak parmağımla Casanova'nın uyluklarını okşuyordum. Meydan'ın Formosa ucuna ulaşınca, Venüs şekerlemeleri gibi sudan çıktık.

O sırada, yanımızdan bir rahibe geçti. Üzerindeki beyaz önlüğü kan lekeleri içindeydi. Gencecik yüzündek katı görüntü beni korkuttu. Bu saatte, bir doğumdan ya da bir hasta yanından geliyor olmalı diye geçirdim içimden. Fakat tek başına ne yapıyordu bu saatte?

Casanova, bir sütunun arkasında gözden kayboluncaya kadar rahibeyi gözüyle izledi. Daha sonra hiç ortaya çıkmamış gibi rahibe görünmez oldu. Bir an kuşkuya kapıldım.

"Yoksa biz...?" diye soracak oldum Casanova'ya.

O sırada düşüncelere dalan Casanova hâlâ beni yere bırakmamıştı. Beni sımsıkı tutuyordu.

Alçak bir sesle, "Evet canım, bir rahibeydi,"dedi.

Ona sordum: "Sen şimdi ne düşünüyordun?"

1753'te, Casanova çıktığı yolculuklardan sonra, büyü, farmasonluk, yıldız falcılığı, astronomi ve *cabbala* konuların-

da bir hayli bilgi edinmiş olarak, Venedik'e geri döndü. Fakat onlardaki açık seçik olumsuzluğu da birlikte getirdi. Dahası, edindiği bu yeni bilgileri kendisine filozofik bir uğraş değil, daha çok eğlence olarak kullanmak niyetindeydi.

Venedik'e dönünce, Casanova gazinolarda, ki o sıralar sayıları yüz otuz ikiyi bulmuştu, keman çalıyordu. O günlerde, gazino ve *ridotto* dediğimiz dinlenme salonları kumar oynanılan, dans edilen, kışkırtıcı konuşmaların yapıldığı buluşma yerleriydi. Resmi olmayan kulüplerdi. Ayrıca sosyal katmanların birbirine karıştığı yerlerdi. Venedik Cumhuriyeti yavaş yavaş dağılırken, ilk ortadan silinen yerler de işte bu gazinolar oldu. Kararsızlar sınıfından olan Casanova, keskin esrar kokuları içinde dumana gömülmüş en beğendiği gazinoda kendini evindeymiş gibi hissederdi. Kapının her açılışında, buz gibi bir hava içeri doluşurken, yeni bir sevgili mi, yeni bir hami mi, bir kumarcı ya da öğretilecek yeni bir oyun mu içeri girecek diye meraklanarak, heyecanla başını kadırırdı.

Kadınların ceplerinin içinde, kim bilir daha ne renkli sürprizler bekliyordu onu. Örneğin, Casanova o güne kadar dokunduğu, sevişmeye en teşne vücutlardan ikisini rahibe giysilerinin içinde keşfetti. Kimliklerini saklamak için, rahibelere Venedik maskelerinin yerine geçen adlarının baş harfleriyle, C.C. ve M.M. diye hitap ederdi. Onların o baş harfleri, Casanova için, göreneksel ve yasak olmayan, yarı-adı konmamış çok özel bir cinsel arzu alfabesinden çıkartılırdı. Anlattığı öykülerdeki o sahici kadınları çoğu kez işte bu biçimde, baş harflerini gizleyerek, onları özgürlüklerine kavuşturarak yeniden vaftiz etmiş olurdu. M.M. ve C.C.'yi, Matmazel XVC'yi ve daha nice madamları işte böyle sevdi; öyle görünüyor ki bunu A'dan Z'ye kadar sürdürebiliriz. Böylece baş harflerinin altına gizlenerek, tıpkı maskelerinin altında gizlendikleri gibi, istedikleri kişiliğe bürünebiliyorlardı.

Casanova, rakibinin M.M.'nin sevgilisi Fransız elçisinden başkası olmadığını öğrenince çok sevinmişti. Geleceğin kardinali yusyuvarlak de Bernis, San Moisé'deki özendirici erotik resimlerle bezeli küçük odada Casanova'nın rahibeyle bu-

luşarak keyif çattığını gözetleme deliğini gizlice dikizleyerek öğrendi. Gerçekte, onu kimin izlediğini herkes biliyordu; bu, herkesi daha da eğlendirdi. İşin asıl güzel yanı, Casanova'nın o unutulmaz geceyi her iki rahibeyle birlikte geçirmesiydi. O geceyi, üçlü sevişmenin zorluğunu geometrik deyimler kullanarak ballandıra ballandıra bana da anlattı. "Her üçümüz de aynı cinsiyettenmişiz gibi, birbirimizin her şeyiyle kendimizden geçtik."

"Peki bu durumu öğrenemediler mi? İki rahibeyle birlikte olduğunu, yani?"

Rahibelerle öteki serüven haberleri yavaş yavaş Venedik'in dedikodu salonlarına ve asıl resmi çevrelerin kulağına da sızdı. Casanova'nın yaşamı tehlikedeydi. Büyük bir gürültü kopararak dikkatleri üzerinde toplamıştı. Venedik'te duvarlar kentin yalnız kulağı değil, aynı zamanda ağzıydı da. Kent çevresindeki duvarlara gömülü taştan aslan heykelleri yüzlerini nefretle ekşiterek ağızlarını açmış, Casanova'yı suçlayan yazıları teslim alıyorlardı. Bu mektuplar doğruca engizisyonculara gidiyordu. Yıllarca önce açılan dosyalar bu suçlayıcı raporlarla daha da kabarmıştı.

Casanova'nın, şansının yaver gideceğini inandığı için, hiçbir şeye aldırdığı yoktu. Kendi yaşamını o kadar çok seviyordu ki onun dışında hiçbir şeyi gözü görmüyordu; tehlikenin farkında değildi.

Sonunda, Casanova'nın o saldırgan şansı bir noktaya gelince tükendi. Pek çok uyarılar almıştı; fakat onları duymazlıktan geldi; Casanova olduğu için işleri çok yoğundu. Bir gece, patronu Bragadin üzüntü içinde onu kucakladı ve "Engizisyoncular seni benden alacaklar, oğlum," dedi. Casanova da onu gerçek bir sevgiyle kucakladı. Bu adam ona ne kadar nazik davranmıştı! Hâlâ kimsenin kılına bile dokunamayacağını sanıyordu.

Fakat ertesi sabah, 25 Temmuz 1755'te, Casanova tutuklandı. Ateistlik, cinsel yönden denetimsiz bir yaşam sürdürmek ve farmasonluk gibi konularda casusluk yapmakla suçlanıyordu.

Oturduğu dairede, engizisyoncuların sadık adamları Aristo'nun, Horace'ın kitaplarıyla *Le Portier des Chartreux* adında bir büyücülük kitabını, Aretino'nun otuz beş yararlı cinsel ilişki pozisyonunu anlatan kitabını buldular. Daha da kötüsü içlerinde *The Key of Solomon, Cabala*nın en önemli kitabı olan *The Zecorben*'nin de olduğu farmasonluğun bütün efemerid'lerini buldular. Bir de her türden cinleri anımsatmaya yarayan büyü ve kokular oluşturmakta kullanılan *Picatrix* diye bir kitap vardı aralarında.

Tutuklanan Casanova'ya, sanki düğüne gidiyormuş gibi, ipekli ve dantelalı bir giysi giydirdiler. Aktörün oğlu hâlâ bir soylu rolünü oynuyordu. Hakkındaki suçlamayı hiç kimse ayrıntılarıyla belirtmedi. Nasıl olsa yakında serbest bırakırlar, her zaman olduğu gibi, Bragadin bunun bir çaresinc bakar diye düşündü.

Fakat özlem köprüsünden geçip de bir hücreden içeri tıkılınca, işte o zaman yalnız başının belada olmadığını, aynı zamanda büyük bir tehlike içinde bulunduğunu anladı. Engizisyoncular o kadar güçlülerdi ki yapamayacakları şey yoktu. O günlerde, yasadışı işlere karışanlar sokaklarda kaybolurlardı. Günlerce ya da yıllarca sonra da sakat bırakılmış ya da boğulmuş ya da bazen mutlu kentin sakinleri bu tür akıbetlerden güzel bir ders çıkarsınlar diye herkesin görebileceği bir yerde tek bacağından asılmış olarak bulunurlardı.

Casanova her çeyrek saatte bir su dökmeye çıktığını fark etti; ilk kez böyle bir şey geçiyordu başından. Büyük boy iki oda lazımlığını koyu renk sidikle doldurdu.

"Ne berbat bir durumda olduğumu vücudum yeteri kadar belli ediyordu," dedi Casanova. "Bu durumu bir türlü kabul etmek gelmiyordu içimden. Fakat her şey birden ayan beyan olmuştu. Mahvolmuştum. Bütün bu olanlara tamamıyla kendim neden olmuştum. Ne ondan önce ne ondan sonra ağzımda böylesi acı bir tat oluştuğunu hatırlamıyorum," dedikten sonra, bu acı ve korku dolu anılarının beni incitebileceğini düşününce eğilip dudaklarımı öptü.

Dudaklarını dudaklarımdan uzaklaştırırken, bana baktı; o sırada, *bir pantegano,* iri bir su sıçanı, San Vio'ya doğru seğirtiyordu. Bu kadar büyük olanını hiç görmemiştim. Kedi hırladı, o bile azman yaratığın peşine düşmeye kalkmadı.

"Eski düşmanlarımdan değerli bir elçi," dedi Casanova. "O zaman, nerdeyse bir yerime çarpıp beni yaralıyorlardı."

Venedik'te, Doglar Sarayı'nın Zindanlarındaki Su Sıçanlarının Şarkısı

Süslü züppe beyler geliyorlar işte
Makarna ve sucukla doyurmuşlar karınlarını, besbelli
İpek yeleklerinden dışarı taşmış iri göbekler
Redingotlarının üzerinde gözyaşı gibi içki artıkları
Yüzlerinden belli genelevden geldikleri
Ya da her yerleri cinsellik kokuyor karılarıyla sevişmekten
Az sonra gene çıkmayı düşünüyorlar.
Ha!

Ringa balığı gibi koca karınlı, gelincik suratlılar
Süpürge sopalarının üzerinde ölü başları gibi
Dans ettiklerinin üzerinden çok vakit geçmedi daha
Bir yandan yaralarını kaşıyarak
Yılanbalığı gibi şiş karınlarını elleriyle kavrayarak
bir yandan
Küçüklerini yemeye hazır olduklarını bas bas
bağırıyorlar.
Kimi kızlar yalvaryakar kanamalı olduklarını söylüyorlar
Ama burada ölülerin kanı akmaz ki
Frengili postları parça parça eriyip dökülüyor zaten
Çıplak sivilceli derilerini oğuyorlar bütün gün
Az sonra konuşmayı keserler
Ya da peynirin içine gömülmüş bir fare gibi geveleyip
dururlar
O sırada gözle göremediğimiz mikroplar gibi koku
salarlar
Biz de böylece tazeleri ile bayatları

Ölenler ile ölmek üzere olanları birbirinden ayırt
edebiliriz.

Bunun ne demek olduğunu anlamadığımızı mı
sanıyorsunuz?
Unutun gitsin!
Midedeki bir kurtçuk bizi kandıramazdı.
Yatak odası gizemliliğinde çeşni odalarına yelken açmayı
biz de isterdik!
Fakat onlar çok pis olurlar
Cinsel organlarımızı onların içine sokmayı ister miyiz
hiç?
Yediklerimiz slubber de gullions değil ki!
İçirdikleri yemek artıklarıyla bize
Yayvan bağırsaklarında gürültü patırtı vermiş olurlardı
ancak.

Fareler ülkesinde noktayı koyduk.
Biz onlarla sevişmek istemiyoruz
Kırmızı paçavraları andıran dillerimizde lanetli bir
tatsızlık
Yoksulluk ne pis kokular salıyor apışıp kalmış bir halde.

Bitler, pireler, karasinekler, sivrisinekler
Yani sıradan insanlar gibi orospuya gereksinme
Duymayanlar... bitmez tükenmez bir çekişme mi gider
aralarında
Onlar keskin ağızlı, eklembacaklı hayvanın tekidirler.
Onlar ne yaptıklarını bilirler.
Züppe beyler frengi yüzünden saçları dökülmeden
Karınlarını doyurmaya bakıyorlar.

8

Tutte le volpe finisse dal pelisser.

Tilkinin dönüp dolaşıp geleceği yer kürkçü dükkânıdır.

VENEDİK ATASÖZÜ

A*rmadio*mda sakladığım eskiz defterlerimden biri Casanova'nın *Piombi* de dedikleri Doglar Sarayı'nın tavan arasındaki ünlü kurşunlu hapishaneden nasıl kaçtığının resimli öyküsüdür. Çünkü, eskiz defterimi almış ve olayı bana anlattığı gibi, kullandığı sözcüklerin etkisiyle ipnotize olmuş gibi elimi kâğıt üzerinde rasgele dolaştırarak irade dışı resimler çizmiştim.

Bu, Casanova'nın öyküyü bana ne ilk ne de son anlatışıydı. Öykünün kendisi başlı başına canlı bir sanat yapıtıydı. Anlatırken sert ve haşin sözcük dağarcığını arıtmıştı; konuşmasında her şeyi bildiğini vurgulayan tonlamalar, derin derin soluk almalar yoktu. Geçmişinin bir bölümünü satılığa çıkaracağından ilerde bunları kaleme alacağını düşünerek üslubunu inceltmeye çalışıyordu. Sanırım bunu her ikimiz de biliyorduk. Çoktandır kemanı bıraktığı halde, demek ki kendi yemeği için her zaman keman çalıyor olacaktı.

Fakat bu kez, sözcükleri yalnız benim için kullanıyordu; bana yol açıyordu sanki. Sıcak bir haziran gecesiydi. Gondolu Santa Maria della Salute'ye götürmüş ve durağan küçük bir kanalda özel köprülerden birinin altında demirlemiştik. Parıltılı dalgalar, tıpkı bizim de yaptığımız gibi, olanca güçlerini kullanarak çevremizde tembel tembel çırpınıp duruyorlardı. Az sonra, dalgaların üzerinde yüzen bir keman sesi, Ca-

sanova'nın keman sesi duyuldu. Lagünden Salute'ye doğru esen tatlı bir rüzgâr kadife perdelerden içeri girince biz de rahatlamaya başladık; sırtımızın ne kadar terlediğini ancak o zaman anlayabildik. Casanova *felze*nin ipek tavanına dokunmak için elini uzattı.

"Üç ayak karelik kâğıt gibi ince kurşun levhalarla kaplı bir tavan düşün," diye başladı anlatmaya. "Orada bir kambur gibi tabutta yaşadığını düşün."

"Dünyada öyle bir yere kapatıldığını düşünebileceğim en son kişi sen olurdun," dedim.

"Dünyada oraya dayanabilmiş tek kişi ben oldum," diyerek bana katıldı.

Casanova böylece büyülü yaşamından koparılarak ayakta durulamayacak kadar dar bir hücreye kapatıldı. Dışarıyı görebilse, bir zamanlar onun da rol aldığı, hâlâ görkemler içindeki San Marco Meydanı'nın oyun alanına bakıyor olacaktı. Bununla birlikte devlete karşı çıkmış mahpuslar için böyle bir ayrıcalık yoktu. Casanova, Doglar Sarayı'nın damının altında, hiçbir şey görmeden, boğucu ve dondurucu tam on beş ay geçirdi. Tavşan gibi iri fareler tepesinde cirit atıyor, böcekler etiyle kendilerine ziyafet çekiyorlardı. Burası ona çocukken onca sıkıntılar çektiği Padova'daki pansiyonu hatırlatmıştı. Gerçekten de, burada kendisini son derece çaresiz ve uyuşuk hissediyordu.

Casanova kurşunlu hapishanedeki yatağında uzanırken ki, bu onun yapabildiği tek şeydi, ayakları dışarda kalıyordu. Kafası bir yere dokunup berelenecek korkusuyla döşemeyi adımlamayı bile göze alamıyordu. Bu daracık yerde öfkesini nasıl dağıtabilirdi? Ne yer ne içerdi? Kadınsız nasıl olunurdu burada? Üstelik burada en ufak bir yenilik yaşanmıyordu. Kurşunlu damın altında her geçen gün bir öncekinin aynıydı. Zapt edilmez arzular içinde kıvranıp duruyordu. Kimi zaman, karamsar olduğu bir sırada, küçük küçük kurşun çiviler meme başlarıymış gibi görünüyordu gözüne, elleriyle dokunuyordu onlara.

Sessiz geçen o kadar günden sonra, hâlâ aleyhinde hiçbir suçlama yapılmamıştı. Bu sessizliği iyimserce yorumladı: Suçlamalar tutmadı demek, yakında serbest bırakırlar, diye düşündü. Yeterince cezalandırılmıştı. Üç hafta sonra, o hâlâ soylu koruyucularının onu her an dışarı çıkaratabilecekleri umudundaydı.

Ona en ufak bir açıklama yapılmadan, haftalar, ardından aylar geçti. Önce kementi sonra engizisyoncuların efsanevi yeşil zehrini düşünmeye başladı. Daha şimdiden kendini kimliği belirsiz bir cesetmiş gibi hissediyordu.

Kurşunlu çatının altında, korkuları gibi sıcaklık da dayanılmaz bir noktaya ulaşmıştı. Casanova, üzerinden sular gibi ter boşanırken, şık giysisini üzerinden sıyırıp attı ve bir sandalyenin üzerine süssüz ve çırçıplak oturdu. Kurşunlu hapishanenin ona bir armağanı olan ve ölünceye kadar da bir türlü kurtulamayacağı hemoroidleri bu arada iyice büyümüştü. Hemen ardından yüksek ateş başladı. Ziyaretine gelen doktor yanından ayrılmadan önce ona bir şırıngayla arpa suyu bırakmış ve "Lavman ile idare et" demişti.

İşin kötüsü, kurşunlu hapishanede Casanova'ya kâğıt kalem de vermemişlerdi. İlk kez, sağlığının bozulabileceği korkusuna kapıldı. Gaipten sesler işitiyordu. Adinin adisi tatsız tuzsuz fantezilerle dolu iğrenç düşler görüyordu. Okuması için ona sadece aşırı fanatizm içeren dinsel risaleler veriliyordu; risalede Santa Cecilia ve biraderlerine yapılan, Casanova'nın da çok korktuğu işkenceler anlatılıyordu. Eğlence olsun diye, yalnızca tırnaklarını kesmesine izin vardı, tıraş olmasına yoktu.

Pis ve çıplak mahpusun saçı sakalı birbirine karışmıştı. Noel'de, Bragadin'in ona kürk yakalı bir sabahlıkla içi pamukla doldurulmuş ipek bir yatak örtüsü ve bir de kış günleri ayaklarını soğuktan koruyacak, ayı postundan oluşan lüks armağanlar yollamasına izin çıktı. Oysa o sıralar hava ağustos gibi son derece sıcak geçiyordu. Geceler de çok uzundu. O kış gününün on dokuz saatini zifiri karanlıkta geçirdi.

Hâlâ bir haber çıkmamıştı. Hücresi, Onlar Konseyi'nin

görüşmelerinin yapıldığı salonun tam üzerindeydi. Altında, yaşlı adamların rahatça anlaşılmayan ve mağaradaki su seslerini anımsatan fısıltılarını işitiyordu. Fakat ona yazgısını haber vermeye kimsenin geldiği yoktu.

Casanova kaçmaya karar verdi; o sırada ölürse de ölürdü. Vahşi bir kedi gibi kafesinde ortalığı kolaçan etmeye başladı. Gardiyanının elinden yiyecek aşırdı. Özgürlüğüne kavuşabilmek için güçlü kuvvetli olması gerekti. Hap kadar hücrenin içinde, dokuz ay kapalı kaldıktan sonra, yalnız ona bir ayrıcalık tanındı. Bundan böyle hücresinin önündeki koridorda yarım saat volta atabilecekti. Volta attığı sırada bir gün bir kol demiri buldu ve onu canı gibi sakladı.

Her gün sabırla çalışarak, hücresinin zemininde bir delik açmaya koyuldu. Ağustos ayında, delik, onu bile içine alacak kadar büyümüştü. Gardiyan onu daha güzel bir hücreye nakledecekleri haberini vermeye gelmişti ki olan oldu. Deliğin keşfedildiği an dünyası yıkıldı; deliğin ortaya çıkması özgürlüğüne mal olurdu. Fakat Casanova, ihmali yüzünden bundan onu sorumlu tutacaklarını söyleyince gardiyanı ikna etmiş oldu.

Casanova'nın İncil'inin içinde sakladığı o alet onunla birlikte yeni hücreye de geldi. Ona orada bir kalem verilince dünyayı bağışlamışlar gibi oldu. Sonunda bir de komşusu vardı. Köyünde üç bakire kızı gebe bıraktığı için bitişik hücrede yatan Peder Balbi adındaki sevimli mahpusla arkadaşlık kurdu.

Casanova değerli kol demirinin Balbi'ye iletilmesini başardı. O da sekiz gün uğraşarak kendi hücresinin tavanında bir delik açtı. Papaz, çatısına kâğıt kaplamasına izin verildiği için elindeki dinsel yayınlarla eserini gizlemeyi başardı. Dokuzuncu gece, Balbi tombul bedenini delikten Doglar Sarayı'nın yatay kirişleriyle hücrelerin çatıları arasında kalan mağara gibi karanlık boşluğa çekmeyi başarmıştı. Sonra da yerde sürünerek Casanova'nın hücresine yaklaştı; tavanın üzerini parçalayarak açınca Casanova da yukarı tırmandı.

Doglar Sarayı'nın eski çatısında, ellerini kollarını kullanarak birlikte küçük bir delik açtılar. Bu da çok kolay oldu; çün-

kü yaşlı kadın heykeli o kadar yıpranmıştı ki üst kısmı incelmişti. İyice zayıflamış tahtayı parmaklarıyla sağa sola oynatınca heykel ellerinde kaldı.

Tırmanarak açık havaya ulaştılar. Denizin keskin kokusuyla o kadar zamandır yoksun bırakıldıkları görünümü karşısında ağızları açık kaldı. Aşağılarında, Venedik oynuyor, ağır ağır geziniyor ve uyuyordu. Casanova'nın heyecandan ayağı kaydı ve düştü, nerdeyse gidiyordu; neyse ki paslı bir boruya takıldı o sayede kurtuldu. Fakat o sırada bacağında kanlı bir çizik oldu. Çatının üstünde öylece asılı kaldı. Ölümle hayat arasında gidip geliyordu. Sarayın cephesinden aşağı inmenin bir yolu bulunmadığı anlaşıldı. Şimdi hücrelerine dönmek zorundaydılar; aşağı inebilmek için başka bir yol bulmalıydılar. Bir çatı penceresi buldular; pencereyi kırarak tekrar içeriye doğru tırmandılar.

Labirentteki kurnaz ve kızgın fareler gibi, iki adam pek çok odanın içinden güçlükle kendilerine yol bularak ikinci kata ulaştılar. Hâlâ kapanın içindeydiler. Gün ağarması, ile Doglar Sarayı'nın iç avlusundaki süt gibi beyaz taşlar yavaş yavaş ortaya çıkıyordu. Casanova, büyük bir umutsuzluk içinde, yüzünü bir pencereye bastırdı. Kan lekeleri içindeki bu şık hayalet, (çünkü Casanova başında kuş tüylü ve kordonlu İspanyol şapkasıyla o gün gene çok şık giyinmişti), kendilerine doğru seğirten nöbetçi tarafından görülmüştü. Adam onların kazara bütün gece kilit altında tutulmuş saray adamı olduklarını düşünmüştü. Bu daha önce de olmuştu.

Casanova kendini çekip dikleşti; dizindeki sargılar soylu duruşunun itibarını zedeliyordu. Casanova ve Balbi nöbetçinin özür dilemesini sevinerek onayladılar. Daha sonra son derece onurlu bir edayla iç avludan çıkıp Küçük Meydan'ı dolanarak Özlem Köprüsü'nün üzerinden Riva degli Schiavoni'ye doğru yürüdüler. Nöbetçinin gözünden kaybolur kaybolmaz, suyun ucuna doğru koşarak karşılarına çıkan ilk gondolla özgürlüğe, sürgüne doğru açıldılar.

1756 yılının Tüm Azizler Günü'ydü. Salute'nin kubbeleri güneşin ilk ışınlarıyla pırıl pırıl yanıyordu.

Bana bu öyküyü anlatırken ben de sayfaları peş peşe küçük küçük resimlerle dolduruyordum: Casanova kendisine dar gelen yatağında uzanırken, tombul Balbi tavanına delik açıyor, çatıda tehlikeli bir an... Çizdiğim son taslakta Casanova'yla Balbi'yi gondolda ayakta gösteriyordum. Geriye dönüp Salute'ye, sabahın sisi içinde yavaş yavaş ortaya çıkan ve uzaktan kurumaları için asılmış incecik çoraplara benzeyen Venedik'in dev gibi çan kulelerine bakıyorlardı.

Casanova'yı otuz yaşında, aşırı heyecan ve üzüntü içindeki yüzüyle çizdim. Resimdeki Casanova, zorla okulundan alıkonulan bir çocuğa benzer. Venedik'i terk ederken, bir daha geri dönemeyeceğini sandığı için gözyaşlarını tutamamıştır.

9

La novità le piase a chi non ga gnente da perder.

Yenilik, kaybedecek hiçbir şeyleri olmayanlara
hoş görünür.

VENEDİK ATASÖZÜ

Bütün Venedikliler yeniliğe bayılır! Bazı kentler nasıl ciddi ciddi savaşın özlemini çekerse Venedik de yeniliklerin özlemini çeker.

Venediklileri sonsuza dek güzelleştirecek son sevimli yenilik mi dediniz? Başaracağı muhakkak!

Yeni atölyemi açtıktan sonraki birkaç hafta içinde, portre yaptırmaya gelenlerin adlarını not ettiğim defter, *Libro d'oro*-nun en gizli kalmış çevresinin eski unvanlarını taşıyan soylu adlarıyla dolup taşmaya başladı. Defterimi kendim tutmakta kararlıydım: Peşin yapılan ödemeler, sipariş edilen resimler, tamamlanan resimler, en son ödemeler... Casanova defterime bakarken büyük bir kıvançla başını sağa sola oynatırdı. Bir şeftalinin üzerine bir çiy tanesini oturtabilen genç bir kadının bu kadar çok para kazanabilmiş olması hoşuna gidiyordu.

Casanova'nın önerisi üzerine, kazandığım paranın bir bölümünü atölyemin iç dekorasyonunda kullandım. Tavanın boyasını kendim yeniledim. Pahalı mobilya ve halılar aldım. Porselenler Sévres ve Limoges idi. Bitişikteki kahveden gümüş tepsilerle Fransız usulü sıcak çikolata ve koyu aromalı kahve getiriyorlardı. Divanımın üzerine goblen kumaş kaplı yastıklarla çiçekli Pekin ipeğinden sarı bir örtü yayıldı. Atölyemdeki bu göz alıcı bolluk, kişisel konforumdan çok, mes-

leki kazanç içindi. Daha önemli müşterileri kazanabilmem için onları etkilemeliydi. Zengin müşterilerim için konforlu sandalyelerim vardı; yerden tavana kadar her tarafta tamamlanmış portreler teşhir edilirdi. Herkesçe bilinen konularda yaptığım çalışmaların göze çarpacak biçimde teşhir edilmesine dikkat ediyordum. Gençler, öteki ressamlar da atölyeme geliyorlardı. Onların burada görünmeyi istedikleri için geldiklerini anlayınca buna çok sevindim.

Müşterilerim, özellikle orta sınıftan olanları, yalnız kendi yüzlerinin burada güzel bir rol aldıklarını görmeye değil, ayni zamanda zevk ve üslup da aramaya geliyorlardı. Atölyemden ayrılırlarken duygu ve davranış inceliklerimden birazı umarım onlara da geçmiştir derdim içimden. Onlar evlerinde ilerde kullanılmak üzere pahalı ipekli kumaşlar depo ederlerdi. Hangi kumaş topunun daha pahalı olduğunu bilirlerdi; fakat estetik anlamda hangisinin hangisinden daha güzel olduğunu çıkaramazlardı. Yaptığım portrelerde, çevrelerini süslediğim ipekliler, geri plan için seçtiğim renkler içinde gösterirdim onları. Sadece özgüvenli portreler değil, ayrıca özgüven de verirdim onlara.

Portre yaptırmaya ilk gelenlerin bana olan güvenleri sonsuzdu. Yanlarına yerleştirdiğim müzik aletleriyle klasik büstlere şükran dolu hayranlıkla bakarlardı. Bazen dirseklerini kırık bir sütunun üzerine koyarak gözlerini uzak bir noktaya dikmelerini isterdim. Böylece onların ne kadar bilgili insanlar olduklarını göstermiş olurdum (Latince bilip bilmedikleri hiç fark etmezdi). Bazen de kozmopolit *savoir faire*lerini* göstermek için onlara güzel bir tahta kürenin yanında poz verdirtirdim. Ya da parıldayan ne çok görüşleri olduğunu göstermek için ellerine birer çiçek dürbünü tutuştururdum. Bazen de, bu bilgili seçkinler dünyasında ne kadar rahat olduklarını göstermek için bacak bacak üzerine atmış olarak portrelerini yapardım. Yaptığım açıklamaları onlar da aynen arkadaşlarına aktarırlardı: "Görüyorsun ya, yere sertçe basan şu

---

* Hüner, beceriklilik. (ç.n.)

ayak, yaşamın kararlılığını gösteriyor. Ötekisi, parmaklarının ucuna basarak yürüyen ayak ise ruhun ne denli özgür ve dinine bağlı olduğunu gösteriyor."

Daha deneyimli olanlar kostümleriyle çevre düzenlemelerini kendileri seçerdi. Venedikli kadınlar bazen çok garip pozlar verirlerdi. Fransız modası egemenliğini hâlâ sürdürmekteydi. Öyle ki süt sağan soylu kadınların acılı Marie-Antoinette dönemine benim bile katlandığım olurdu. Soylu doğmuş süt sağan kadınlar, büyük bir hünerle yapılmış saç biçimi, bakışlarına kazınmış pahalı serüvenleriyle hiç de inandırıcı olamazlardı. *Poupée de France,* Merceria'da ulaşılmaz saltanatını hâlâ sürdürmekteydi. Ne zaman yeni bir kostümde kendini gösterse Venedikli kadınlar hiç vakit geçirmeden deli gibi koşup onu taklit ediyorlardı. Ne zaman, rengi tutturulamaz türden acayip derecede parlak, dokusu abartılı kumaştan bir hazır giysiyle geçse yanımdan, ona yumruklarımı sallardım; benim hanımlar poz için oturdukları sandalyelerinden kalkmadan giysilerinin modası geçmiş olabilirdi. Bu kez de portrelerinin en son modelle yapılması için ısrar ederlerdi. Ben de alaycı bir gülüşle, "Sen sadece bir taş bebeksin," derdim. Üzerime diktiği gözleri cam gibi haince parlardı. Aşırı saten ve kordonlarıyla pek çok Venedikli kocayı mahva sürüklemişti.

Kendi manzaralarımla kumaş resimlerimi hâlâ kendim yapıyordum; oysa bazı rakiplerim yaptıkları resimleri tamamlanmaları için böyle işlere uygun götürü iş yapan ressamlara gönderiyorlar ya da böyle işlere eli yatkın küçük Cecilialan çalıştırıyorlardı. Bir resmin önce şu üç farklı adrese yollandığını bilmeyen yoktu: Kadın giysi ve takıları üzerine uzmanlaşmış kişiler, yaprak resimleri çizen ressamlar, bir de antik yıkıntı uzmanları. Kostümleri aşırı pahalı, fakat dayanıklı olmayan, geri plandakilerin ise hangi döneme ait olduğu bilinmeyen hazır resimler de satın alabilirdiniz. Resimde, sadece portre ressamının yaptığı başın yerleşebileceği kadar bir boşluk bırakılmış olurdu.

Casanova bana bu arka planların çok önemli olduğunu

öğretmişti. Bunlar portre yaptıranların karakterini tamamlardı; bunlar portrenin bir parçası sayılırdı. Venedik elbette ki bana gerçek hayatı yansıtan rustik bir arka alan yerine geçebilecek gerçekçi bir model verememişti. Bu durumda, ben de arka plan manzaralarım için atölyemde küçük fantastik modeller oluşturdum; ağaç yerine brokoli başları, yıkık kuleler yerine satranç taşları gibi. Ya da portre yaptıranlar yaratıcı olmama izin verince, içlerindeki duygularını çizmeye çalışırdım; umutlarını, düşlerini ve korkularını bulutlar, dağlar ve cennet kuşları gibi vermeye çalışırdım.

Ressam başkalarını eğlendirmeyi kendine meslek olarak seçmiş biridir. Atölyede, olduğumdan daha yaşlı, daha dünyevi görünmek için, göze hoş görünecek şeyler giyerdim. Kendimi müşterilerime estetik zevki gelişmiş biri olarak sunmak zorunda olduğumun bilincindeydim. Portre yaptırmaya gelenler beni adını bile bilemedikleri kumaştan yapılmış pahalı giysiler içinde görünce rahatları kaçardı. Cinaslı konuşmalardan kaçınmalı, onlarla sohbet etmeye özen göstermeliydim. Başarılı bir ressam olabilmek için arkadaş canlısı olmak, resim yaptığın sürece kesiksiz konuşmak ve de insanlara güler yüz göstermek gerekiyordu. Şımarık, bezgin ve zengin müşterilerim için resim yaptırtmak zevkli bir şey olmalıydı. Eğer mutlularsa bu nasıl olsa yüzlerine de, yaptığım portrelerine de yansırdı.

Ortada bir yerde, bütün ünlü ressamlar hakkında bilgi veren kitapçıklar bulundururdum. Özellikle Fransız ressamlar çok etkileyici oluyordu. Onlar, kumaşın bedenden aşağı dökülüşünü de, belli bir işte eğitilmemiş kimseleri etkileyen başka ayrıntıları da çok iyi gösterirdi. Bana kalırsa, kuralları nasıl kıracağımı öğrenebilmem için bu gibi şeyleri de öğrenmek zorundaydım; fakat portre yaptıranlar onları görünce nasıl olsa rahatlıyorlardı. Paralarının yabana gitmediğini hissediyorlardı.

Ben aletlerimi severdim. Kendi yaptığım renkleri karar-ken mutluluk duyardım. Atölyemin bir köşesinde bir bileği taşı ve damla damla akıtılan yağla inceltilecek kavanozlar do-

lusu renk renk tozlar bulunurdu. Fakat işlerim yoğunlaştığında, hazır karılmış boya satın alırdım. Hazır boyaları domuzların içleri yağlanmış sidik torbaları içinde bekletirdim. İçlerindeki nefis boyaları boşaltmak için onları sivri uçlu bir çiviyle delince tatlı tatlı göğüs geçirirlerdi.

İster mumlu iplerle sopalara sarılmış at kılından olsun, isterse sert kuş tüylerine geçirildikten sonra ince ahşap çubuklara yerleştirilen küçük sincap postlarından olsun ben fırçalarımı da severdim. Fırçalar, onları verirken çok acı çeken kuşların bedenlerine göre sınıflandırılırdı: Karga, ördek, küçük kuğu, büyük kuğu... Tüyleri bedenlerinden koparılan kuşların hâlâ hayatta kalıp kalmadıklarını öğrenemedim; fakat bazen onların gönülsüz armağanlarından yapılmış bir fırçayı elime aldığımda ciyak ciyak sesler çıkardıklarını işitir gibi olurdum.

Bazı portreleri yaparken poz veren müşterimden en az altı ayak uzaklıkta çalışırdım, tuvalden de altı ayak uzaklıkta olabilmem için altı ayak uzunlukta ince bir fırça kullanırdım. Böylece izleyicilerin de görebileceği aynı mesafeden portreyi inceleme olanağına kavuşmuş olurdum. Portre ressamları konularıyla da, portreleriyle de teklifsiz bir dost gibidirler. Ressam zaman zaman, tuvaliyle yeniden sıcak bir ilişki içine girmeden, birkaç adım geri çekilerek daha sonra herkesin göreceği gibi resmi uzun uzun inceler.

Pastel boyaları acele yapmam gereken eskizlerim için kullanırdım; fakat onlar çabuk bozulurdu. Onları mutat işlerimde kullanamazdım, yoksa hayranlarımın sevgisini yitirirdim. Pastel boyalar İsviçre'den gelirdi ve iyi boya oldukları kokularından anlaşılırdı. Bir süre sonra onları parçaladığım da olurdu. Eğer o sıra havamdaysam olanca parlaklığıyla elimde yağ gibi kayardı. Çalışırken çok bastırdığım için hemen her seferinde ikiye ayrılırdı.

Bir ucu ilk bakışta ısırılmış gibi görünen öbür ucu kıvrımlı ağaç paletimi de severdim; fırçalarım bunun üzerinde dururdu. Çalışmaya başlamadan önce, boyayı belli ölçüde yağ ve terebentin de ekleyerek paletin üzerine akıtırdım. Önce

bir ucu tebeşirli, öbür ucu kırmızı beyaz renkte olan iki başlı çubuğumu elime alırdım. Bununla portrenin ışıklı kısımlarıyla gölgeli kısımlarının taslağını çizerdim. Sonra da, boyama işine başlamadan önce, tebeşirleri usulca üfürürdüm.

Boyayı sürme işlemini tam olarak anlatmak o kadar da kolay değil; çünkü bunun nereden başladığını kendim de bilemem. Modelimin önünde oturduğumu, birkaç saat sonra da harekete geçtiğimi biliyorum, o kadar. Resim de ancak o zaman az buçuk ortaya çıkmış olurdu. Portre ortaya çıkmış gibi olunca, elimde el desteğim, normal çalışma tempomu yakalamış olurdum. El desteği, birkaç gün geçmeden kesinlikle kurumayan yağların elime bulaşmasını önlerdi. Boyayı bazen fırçayla sürerdim, sonra da onu parmaklarımla düzeltirdim.

Bunu bir başka yıldızın sakinlerine anlatacak olsaydınız, sadece şunları söylemeniz gerekecekti: "Bir benzerliğin ana hatlarını çizdim, sonra da içini boyadım." Fakat bu işlem sadece kâğıdın üzerinde hoş bir şeyler yaratır, o kadar. Sizin orada asıl soluk alıp veren, öpen, gülen ve sevişen kişiyi yaratmanız gerekir. Bu da renkler birbirine bulaşarak sarmaş dolaş olmadan gerçekleşemez. O sırada yeni bir şey hazırlanıyor demektir. Simya başlamıştır.

Bir *getto*nun, tomurcuğun resmini yapabilirsiniz; son dokunmalarınızı da bir oturumda tamamlarsınız. Ya da ona yıllarınızı verebilirsiniz. Ama dünyada tam olarak bitirilmiş bir resim yoktur, mutlaka bir eksiği kalır. Fırçanızı yerine koyarsınız, fakat ancak onu yeniden elinize aldıktan sonra portre bitmiş olur. Üzerinde bir gün daha çalışsanız, resim daha da bitmiş görünecektir gözünüze.

İmzalayıp satsanız bile resim değişmeye devam eder. Yağlıboyanın birkaç gün içinde yapışkanlığı kaybolabilir; fakat yıllar geçse de kolay kolay kurumaz. Bezir yağı üç gün içinde, haşhaş yağı da, ceviz yağı da ancak beş günde kurur. Sonra da resmin yaşlandıkça gerçek anlamda ölümsüzlük süreci başlar. Önce yağ sağlam bir tabaka oluşabilmesi için havayla birleşir. Başta, o tabaka hassas ve esnektir, tıpkı bebek cildi

gibi; yıllandıkça sertleşir, fakat kolay kırılır. Bazen de yağın içinde yeşil bir pas oluşur. Sonra boya çatlakları başlar; portrenin yüzünde incecik çizgiler oluşur. Ne kadar uğraşsanız da yaşlanmış resimdeki bu çizgileri her zaman önlemeyi başaramazsınız. En iyisi, resmin yaşlanınca nasıl görüneceğini önceden kestirmek, o zaman da güzel görünmesini sağlamaya çalışmaktır.

Ben de tıpkı Antonio gibi, portre yaptırmaya gelenleri yüksekçe bir platform üzerindeki rahat bir sandalyeye oturturdum. Ben sehpanın yanında ayakta dururken, onların gözleriyle benimkiler aynı seviyede olurlardı. Böylece, başkalarından farklı bir durumda olmak gibi bir duyguya kapılırlardı. Bulundukları platformdan, gözlerini hafifçe sağa sola oynatarak, resim masasından palete, paletten tuvale gidip gelen kol hareketlerimi izlerlerdi. Kalemimi kaldırıp da kâğıda doğru uzanınca derin bir soluk alırlardı. İpek bir mendille tuval üzerindeki ufak tefek fazlalıkları silince de sanki ruhlarını yok ediyormuşum gibi her seferinde irkilirlerdi. O sırada, gözlerinden, parmaklarından, ağızlarından esinlenip esinlenmediğimi çok merak ettikleri gözlerinden okunurdu. Onları öpmek ister miydim acaba? Onlardan hoşlanıyor muydum? Ölümsüz imgelerini çok güzel yapabilecek miydim acaba?

Bazı müşterilerim, çalışmalarımı daha iyi izleyebilmeleri ve sırasında beni uyarabilmeleri için arkamda ayna olsun isterlerdi. Aynalardan hiç rahatsızlık duymadım. Kaygılı bir müşteriye aynalar yardımcı olabilirdi. O sayede, canlılığını, çekiciliğini ve alımlılığını en dengeli biçimde sürdürebilirdi. Gıdısındaki sarkan etlere gözü takılmadan, kocaman göbeğine bakıp bakıp kendini koyvermeden aynadaki çekiciliğini uzun süre izleyebilirdi. Ayna müşterilerimi portre bitinceye kadar oyalamayı bildi. Zaten kimse kendini seyretmekten bıkmaz.

Portre yaptırmaya gelenler kaygılı olmakta hiç de haksız sayılmazlardı.

İçgüdüsel olarak biliyorlardır ki siz portre yaparken müşterinizden çok ona olan tepkinizin resmini yapıyorsunuzdur.

Ayrıca o günkü duygularınızı, kızgınlıklarınızı, bir gün önce geçirdiğiniz o kötü geceyi, kendi aybaşınızı da sokuyorsunuzdur yaptığınız resme. Bütün bunların içinde resmini yaptığınız kişinin nasıl göründükleri ve nasıl koktukları gibi sizde bıraktığı izlenimler de var. Söyledikleri bir kulağınızdan girip öteki kulağınızdan çıkıyordur. Hatta o sırada bu iş için size kaç para ödeyeceklerini düşünüyor da olabilirsiniz. Fiziksel görünümlerinin ayrıntılarını gözünüzle bir bir zihninize kaydederken ruhunuzda çok daha anlamlı bir tutkusal resim basılıyordur o sırada. Az sonra fırçanızı kaldırır ve o anda öğrendiğiniz ne varsa hepsini bir bir fırçanızın kıllarına yüklersiniz.

Böylece, bana tanınan süre içinde, tamamıyla başkalarının ölümsüzlüklerini yaratmaya ve o ölümsüzlüğü güzelleştirmeye çalışırdım. O sırada kendi sorunlarıma ilişkin gündüz düşlerine daldığım da olurdu. Bütün o ölümsüzlük üzerine yaptığı konuşmalarla, Casanova kendi ölümsüzlüğüme özen göstermem için beni heveslendirdi.

Daha şimdiden bütün dünyada, *'die Seelen Mahlerin'*, insan ruhlarının ressamı, olarak ünlenen kahramanım, benden yirmi yedi yaş büyük Angelica Kauffman gibi olmak istiyordum. Düşlerimi gerçekleştirdiğini gördüğüm için, ondaki bu gelişmeyi kıskançlıkla izliyordum.

Angelica'ya minnettarlık duyuyorsam bunun pek çok nedenleri vardır. Gerçekten de, bazı teknik konularda, arka planlarla ilgili birkaç tema için ve örneğin insanların burun kanatçıkları hakkındaki yorumları için kendimi ona borçlu hissediyorum.

İlerde, neredeyse resmimden de önemli sayılacak araştırma becerimi de Angelica'ya borçluyum. Angelica'dan güç kazanarak, zihnimi sürekli meşgul eden bir başkasının öykülerine benim öykümmüş gibi sarılarak öğrenme becerimi uygulamaya koydum. Siz buna casusluk da diyebilirsiniz. Ben buna araştırma diyorum, daha doğrusu *damıtma.* Onun hakkında, bir zamanlar onun da müşterisi olan müşterilerim-

den hiç acele etmeden zahmetsizce bilgi edinmenin yollarını öğrendim. Geride bıraktığı skandal ve başarı haberleri için *Giornale* ve *Osservatore* gibi günlük gazeteleri taramayı bana o öğretti. Dedikodu sayfalarındaki haberleri okumak için kahvelere giderdim. İngilizce ve Fransızca ve hatta bizim Venedik gazetelerini okumanın, buruşuk bir deste kâğıttan avım hakkında bir damla yeni haber süzmenin yollarını öğrendim. Dedikodulardan nasıl gerçek bilgiler çıkarılacağını öğrendim. Yapıtlarını nasıl anlayacağımı öğrendim; çünkü bir ressam her zaman resimden anlar. O resimlerden benim için önemli olan bilgileri çıkarmayı öğrendim.

Angelica, hiç farkında olmadan, bana bir şey daha öğretmişti: Tutkulu olmak ve bir de entelektüel ve fiziksel karizmalarıyla çağımıza damgasını vurmuş insanların resmini yapmayı istemek. Bu beni cehenneme götürecek bir dersti.

Kendimi hükmüm altına alıp götürüyorum işte.

10

Al la puta aziosa el diavolo ghe bala in traversa.

Her aylak kızın önlüğünün altında
dans eden bir iblis vardır.

VENEDİK ATASÖZÜ

Angelica Kauffman yüzlerin yanı sıra kişilikleri de ele geçirmenin yolunu bilirdi. Uzun yaşamı boyunca, bir türlü tatmin edemediği sadece iki müşterisi oldu. Bunlardan birisi ne yazık ki Goethe'ydi. Fakat Goethe gene de ona hayranlığını sürdürdü. Benim yaptığıma çok gençken başlamıştı, benden bile gençken. Como Piskoposu Monsignor Cappucino portresini yapması için onu işe aldığında on bir yaşındaydı. Arkadan Modena Düşesi ve ötekilerin görevlendirmeleri sökün etti. Angelica'yı artık kimse tutamazdı.

Bir ressam olarak kopyasını yaptığınız resimleri seçerken kendi mesleğinize çekidüzen veriyorsunuz demektir. Öteki resamların fırça darbelerini izleyerek onların neler becerdiğini öğrenmiş olursunuz. Angelica, nice özlemlerle dolu hayal gücümün benim için açtığı yolu izledi. Çok sevdiğim Piranesi ile perspektif üzerine çalışmış ve Uffizzi'deki ünlü yapıtları kopya etmişti; bunu yapmayı ben de çok istedim. Benim de özümsemeyi çok arzu ettiğim aynı resimleri, Raphaelleri ve Ghirlandaiosları, aynı azizleri, aynı Madonnaları seçmişti.

Daha sonra, 1765'te, ben doğmadan üç yıl önce, Angelica Kauffman Venedik'e gelmişti. Tintorettolarla, Veroneselerle yiyip içerek, oraları ziyarete gelen, ayrıca onun resimlerine çeşni katan İngilizlerin portrelerini yaparak tam bir yıl

Venedik'te kaldı. Londra'ya döndü ve Soho'nun dar sokaklarında yüksek bir ev satın aldı. Londra'daki komşuları arasında, daha önce Palazzo Mocenigo'da oturan Lady Mary Wortley Montagu da vardı. Venedik ve Londra'da Angelica herkesi tanıyordu. Üstün yeteneği ve cana yakınlığı sayesinde herkes ona kapısını açıyordu. Son derece yetenekli, çılgın Henry Fuseli ona âşık oldu.

Onun yerine, kendisini İsveçli bir soylu gibi gösteren, gerçekte bir sahtekâr olan sözde Count de Horn'la evlendi. Kısa bir süre sonra yeni kocasının iki eşli biri olduğu ortaya çıktı. Durumu ortaya çıkınca, bu kez de tehditle Angelica'dan para sızdırmaya çalıştı, daha sonra da onu kaçırdı. Adam neyse ki 1780'de öldü. O sırada otuz dokuz yaşında olan Angelica böylece tekrar özgürlüğüne kavuştu.

Bunun dışında hiçbir zaman özgür kalamadı; çünkü hırslı babası tarafından sürekli çalışmaya zorlanıyordu. Babası, tembellik günahtır diye demeçler veriyordu gazetelere, tembel olursa insan günahın elinde oyuncak olur çıkar. Böylece Angelica safiyetinden bir şey kaybetmeden sonuna kadar üretken kaldı. İngiltere kralı bile 1768'de ona portresini yaptırdı.

Sonra onu daha çok resim yapmaya zorlayan ikinci bir koca geldi. Londra'ya tavan süslemeleri yapmaya gelen, kendisinden on beş yaş büyük, Antonio Zuchhi adında bir Venedikliyle evlendi. Fakat kısa bir süre sonra adam ünlü karısının çok kazandığını görünce rahatı seçti. Venedik'in Doğulu kafası bazen erkekleri üzerinde çok etkili oluyordu. Bizde bir söz vardır: *Venedikliler yorgun doğar, bu yüzden de hep uyumak isterler.* Hatta o bizim güzel binalarımız bile doğuştan dayanıksız ve yorgun olduklarından, sabahları sisler içinde ne güzel görünürler, birkaç yıl içinde düşmemek için birbirlerinin üzerine abanırlar.

Angelica, Zucchi'yle nişanlı olduğu sırada, eli kanlı Fransız devrimci Marat tarafından sözde baştan çıkarıldı. Bu skandal haber Venedik'e ulaşınca, herkes bu evliliğin bozulacağını sandı. Zuchhi'nin yakınları, oğulları hakkında bu dost-

ça sorulara dudak bükerek karşılık verdiler. Bununla birlikte, evlilik 10 Temmuz 1781'de gerçekleşti. Daha sonra da yeni evliler mutluluklarını aileleriyle paylaşmak için Venedik'e döndüler.

Zucchi'ler ünlü gelinlerine Venedik'in her yanını gezdirdiler. Onu tanıyınca hiçbiri Marat olayına inanamadı. Sağlıklı görünüşüyle kişiliğindeki büyülü özelliğin dışında Angelica inanılmaz güzellikte bir vücuda sahipti: Porselen gibi bir cildi, derin ve anlamlı gözleri ve de son derece zarif elleri vardı. Herkes Angelica ruhlarının portresini yapsın istiyordu. Aralarında, bütün Venedik'in tantanalı geçit törenleri ve hatta boğa güreşleriyle karşılamaya hazırlandığı Rusya Büyük Dük ve Düşesi'nin de bulunduğu müşteriler ondan yararlanmanın yollarını arıyordu. Dükün ona tutulduğu yolunda söylentiler çıkınca Venedik halkı deliye döndü. Ben onu yalnızca bir kez, zengin bir İngiliz müşterisiyle Küçük Meydan'da dolaşırken gördüm. Yanlarına pek yaklaşamadan onları izledim; narin vücudunun hatlarını, kusursuz profilini, saç modelinin katı düzenliliğini doya doya seyrettim. Müşterisi gözlerini ayırmadan hayran hayran ona bakıyordu. Paltosunun cebinden uçup yere düşen *Carte de visite*i eğilerek yerden aldım. Çok daha sonra, 'M. Bowles, Grove, Wanstead'ın ona düzinelerle resim ısmarladığını öğrendim.

Ben de onunla nasıl karşılaştıklarını tüm ayrıntılarıyla anlatmaları için annemle babamı çok zorladım. Bazı soruları sormak istediğim halde bir türlü soramadım. Sorsaydım bile yanıtlamaya dilleri varmazdı.

Angelica Kauffman, 1782'de, benim, daha doğrusu azizliğe yakışmayan Cecilia'nın, günaha batarak yaptığı banyosunun bir kedi tarafından yarıda kesildiği günden hemen önce, Venedik'i terk etti. Angelica, kraliyet ailesinin portrelerini yapmak üzere Napoli'ye davet edilmişti. İngiliz konsolos Sir William Hamilton ona bir Penelope ısmarladı ve görünce de çarpıldı. Konsolos, William Beckford adlı genç bir İngiliz'e şunları yazacaktı: *Angelica'ya gelince, o benim taptığım kişi.* William Beckford'u hatırlarsınız, öykümüzde onun da yeri

var. Öte yandan, Angelica Roma'ya gitmek üzere yola çıktı.

Angelica, zamanı gelince, bana nasıl yol gösterdiğini öğrenemeden, varlığımdan haberdar olacaktı. Napoli kraliçesinden ve de Hamiltonlardan, Goethe ve ötekilerden bana da iş teklifleri gelecekti. Eskiden güzel güzel resimleri yapılan bir müşteri için, portre ressamlığı da bir başka tiryakilikti. Angelica'nın resimlerini yaptığı kişiler, günün birinde, gelecek kuşaklara kalmak üzere yüzlerindeki hangi güzellikleri süzerek çıkaracağımı öğrenmek için bana da resimlerini yaptırmak isteyeceklerdi. Ben üstelik bir İtalyan'dım, kendilerinden biri olduğum için resimlenmeye değer yanlarını daha kolay keşfedebilirdim. Angelica ruhlarınızın resmini çizebilir ve sizde onlarla tinsel bir iletişim kurma isteği uyandırabilirdi. Fakat ben... ben sizde onlarla sevişme arzusu uyandırabilirdim. Parmaklarını parmaklarınızın üzerinde, dudaklarını dudaklarınızın üzerinde hissettirebilirdim.

Elimdeki bu güzel paletin bana ilk Casanova tarafından verildiği acemi günlerimi, Casanova ve anlattığı öykülerin gerçekliğini öğrendiğim, kollarının arasında onları onun ağzından dinlemek ayrıcalığına sahip olduğum günleri konuşurken isterseniz karanlık gelecekten söz etmeyelim artık.

11

Bezzi fa bezzi, e pèoci fa pèoci.

Para parayı, bitler bitleri.

VENEDİK ATASÖZÜ

"Kurşunlu Hapishane'den sonra, on sekiz yılı aşkın bir süre, Venedik'ten uzak sürgün hayatı yaşadım," dedi Casanova. "Bu, senin yaşadığın yıllardan çok daha uzun bir süre demektir, Cecilia. İnsanın evinden, yurdundan uzak yaşayamayacağı kadar uzun."

Ona sımsıkı sarıldım. Atölyemdeki divanın üzerine, sarı ipek örtünün üzerine uzanmıştık. Boynumu okşadı, sonra öyküsüne devam etti. Bu gece çok mutluydu. Güzel bir yerden başladı anılarını anlatmaya.

En başta, kaçtıktan sonra, Casanova Paris'e dönmüştü. Doğru zamanlarda hiç sesini çıkarmayarak, ama sırasında etkili biçimde konuşarak, lotaryacılığı amaçlayan cesur bir tasarı için kredi koparmayı başarmıştı. Kaygılı bakanları lotaryacılığa arka çıkmaya, tasarıya elden geldiğince bol para ayırmaya ikna etmişti. Fransızların bu gibi konularda doğru değerlendirme yaptıklarını bilirdi.

"Bu iş," diye açıklıyordu bakanlara, "bir göz kamaştırma işidir. Herkesi tatmin edecek bir şey. Zaman zaman yeteri kadar heyecan yaratamayan bozuk bir yaşamı rayına oturtmak işidir bu."

Fransa bu işe hayran kaldı. Casanova, yaşamında ilk kez, çok zengin bir adam oldu. Parislilere nasıl yaşayacaklarını, nasıl yemek yiyeceklerini ve de nasıl sevişeceklerini gösterdi.

Parisliler onun büyüsüne kapılarak harabeye döndüler. Onlara sunduğu ne kadar lüks ve pahalı şeyler varsa hepsini gövdeye indirdiler. Fakat kısa bir süre sonra, her zaman olduğu gibi, daha çok aşk, daha çok para uğruna yeniden yollara düştü. İçi değerli taşlarla, poliçelerle ve saatlerle dolu kutularla Fransa ve İtalya'yı bir boydan bir boya, hem de birkaç kez dolaştı.

Bana yaşamımı kurtaracak bir vurgun gerek diye düşünüyordu.

Büyük bir vurgun.

1758'de, Casanova Madame d'Urfé için ayrıntılı bir plan hazırlamaya koyuldu. Plan kusursuz bir gözbağcılık gösterisi olacaktı.

Jeanne d'Urfé simya ve büyü tutkunu zengin ve pörsük bir markizdi. Kadın şimşeği çeksin diye boynuna geçirdiği kocaman bir mıknatısla dolaşırdı. İlk karşılaşmalarında Casanova'yı laboratuvarına götürdü. Casanova, kadının on beş yıldır sürekli alev üzerinde tuttuğu bir cisim gösterilince hayretler içinde kaldı; kadın onu orada dört beş yıl daha tutacaktı. Cisim izdüşüm özelliği olan bir tozdu ve hazırlandığında herhangi bir metali bir dakika içinde altına dönüştüreceğine Casanova'yı inandırdı. Madame d'Urfé elini sımsıkı kavrayarak isteklice, uzun uzun ona baktı. Bacasının içi siyah kurum doluydu; yüzü nice eski arzu ve burukluklardan çizgi çizgi olmuştu. Uzun bir süredir ailesiyle kavgalıydı. Onların yerine geçebilmek için planları hem de büyülü planları vardı.

Bragadin olayında olduğu gibi, Casanova kadının yeteneklerine kendininkileri de ekleyince bütün bu dinlediklerinin büyüsüne kapıldı. Madame d'Urfé'nin en büyük hayali güçlü ruhlarla aynı dinsel inancı paylaştığına olan inancıydı. Bragadin gibi, o da Casanova'nın sıradan bir ölümlü olduğuna kesinlikle inanmıyordu. Casanova da, Bragadin olayında olduğu gibi, kadını düş kırıklığına uğratmaması gerektiği sonucuna vardı.

Bir zamanlar Venedikli patronunu tam anlamıyla kendin-

den geçiren eski yaratıcı ruh Paralis'i hatırladı. Casanova, güven uyandırabilecek birkaç ufak tefek büyü numarasıyla markizi kolayca avucunun içine aldı. O zaten buna çoktandır can atıyordu. Onun her şeyine hükmeden artık Casanova'ydı. Ona canını vemeye hazırdı.

Aralarında tatlı tatlı tartışarak beş yıl geçirdiler; bu süre içinde Madame d'Urfé onu pek çok dertten kurtardı, ona para yolladı, ona birbirinden güzel giysiler aldı. Bundan böyle ipe sapa gelmez acayip laflar etmemek için kendine moral verdi: Görünmez mürekkeple yazılmış gizemli elyazmalar, ritüel banyolar, mum ışığında törenler, aydan gelen haberler ve çıplak peri kızları, artık bunların hepsi üstün yetenekli o kâhin-ruh Paralis tarafından yağlayıp ballayıcı bir incelikle düzenleniyordu

Casanova sonunda Madame d'Urfé'yi kadının kendi ruh sıçramasıyla hamile bırakmayı kabul etti. Casanova ona meni salıverme demek olan bir "buyruk" verecekti; bu da yaşamı yaratmak için boşalan şeydi. Böylece, ölümlü bir kadınla ölümsüz ruhun birleşmesiyle Casanova Madame d'Urfé'un kendi ruhunun erkek bir bebeğe geçmesini gerçekleştirmiş olacaktı.

"Sen böyle bir plana bir an olsun inandın mı?" diye sordum.

"Hayır, bir saniye bile inanmadım, Cecilia."

"Fakat gene de böyle bir şeye giriştin, öyle değil mi?"

"Ben girişmeseydim, bir başkası girişecekti. O günlerde, Avrupa şarlatandan geçilmiyordu. Hiç değilse ben onun saplantılarına karşı çok nazik davrandım. Onun tüm gizemlerine zenginlik kazandırdım. Ben ona umutlanabileceği bir şey, gerçekleştirebileceği gizli planlar, parasını harcayacağı çok güzel yollar gösterdim. Harcayamayacağı kadar çok parası vardı. Akrabalarından nefret ediyordu. Ben onun ailesi oldum."

"Aile mi? Ona o yaptığından sonra kendini bağışlayabiliyor musun?"

"Onun o üşütük görüşlerine kendimi kaptırınca onu al-

datmış olmak gibi bir duygum olmadı. O zaten kendini o kadar aldatmıştı ki artık uğraşsam da ona doğru yolu gösteremezdim. Bu yüzden onun istekleri doğrultusunda rol yapmayı kabul ettim. Unutma ki onları kendim yaratmış değilim. Ve gerçekten de bir anlamda onu hem sevdim hem de saydım. Sen de görüyorsun ki o bir kaçıktı; fakat son derece zeki olduğu için kaçıktı."

Madame d'Urfé'nin ruh sıçraması kuramına pek çok yanlış çıkışlar oldu. Önce yardımcı peri kızlarından biri önemsiz bir kusur işledi. Madame d'Urfé'ye Casanova'ya karşı dikkatli olması için imzasız uyarı mektupları geliyordu. Fakat Casanova alayişli hareketlerle ve de tatlı bir dille kendini savundu. Önce Madame d'Urfé'in gözlerinin içine baktı, sonra da o gözlerde derin anlamlar gizlendiğini düşünmüş olmalı ki daha fazla bakamadı. Yüzünü duvara dönerek, yeni yeni gizli ritüeller düzenleyebilmesi, ona daha iyi hizmet edebilmesi, gizemli armağanlarını hak edebilmesi için paraya ve zamana gereksinimi olduğunu söyledi. Yaşlı kadın elini kavradı, sıkça nefes alarak, hiçbir istediğini geri çevirmeyeceğine söz verdi.

Sonunda, çok büyük bir meblağ karşılığında, Casanova çoktandır beklenen töreni gerçekleştirdi. Madam d'Urfé'nin kendisini gebe bırakmak için üç kez peş peşe kendi bedenini kullandı. Hayal ettikleri gizemli dünyada, elbette ki bu önemli işi yüklenen Casanova değil Paralis'ti, onun ölümsüz ruh sıçramasıydı. Sevgilisi Madame d'Urfé de kendi bedeninin tanrıça Seramis'in bedeni olduğunu açıkça dile getirdi.

Ay ışığında, güzel bir yatak odasında buluştular ve birer birer soyundular.

"Madame d'Urfé hem çok yaşlı hem de çok çirkindi, öyle değil mi?"dedim.

"İğrenç ve ucube, zavallı kadın."

"Peki sen buyruk çıkarabilmek için yarış atını şahlandırmayı nasıl başardın?"

"O sıralar, bana yardımcı olabilecek Marcolina adında Venedikli bir meleğim vardı. Bu tür sefil durumlarda, tanrıça Seramis'in göremeyeceği ustaca bir yöntemle beni rolüme

hazırlayan Marcolina olurdu. Marcolina gözden kaybolunca da ben gözlerimi kapardım."

İlk ritüelde, Casanova inleyerek ve de tere batarak yarım saat çalıştı. Seramis o sırada Casanova'nın kaşlarına süzülen pomad ve pudra karışmış terlerini siliyordu. İkinci döğüş elli beş dakika sürdü. Marcolina en tahrikçi okşamalarıyla onu etkilemeye devam etti. Bir yandan da, Seramis'in diriltici güçü kalmamış kupkuru bedeni karşısında kararsızlık gösteren kabarıklığı o haliyle sürdürmeye çalışıyordu.

Üçüncü seferinde, Paralis, en can alıcı noktada, bütünüyle bayılmış gibi yaptı.

Bu büyük bir başarıydı. Seramis kuşkusuz buyrukla döllenmişti. Yüzü al al ve dingin, Paralis'e onu ölümsüzleştirdiği için teşekkür etti ve dolgunca bir keseyi daha eline sıkıştırdı.

"Sen gerçekten de onu hamile mi bıraktın?" diye sordum.

"Bundan kuşkuluyum. Onu aldattığımı itiraf etmeliyim. Yalnız ilkinde buyruk çıkarmayı başarabildim. İkinci ve üçüncü seferinde son kasılmalarım numaraydı. Ne de olsa, gebe kalabilme çağını otuz yıl geçmişti."

Daha sonraları bu konuyu düşünürken, kafamda o olaya ilişkin yeni bir kuram şekillendi.

Casanova'yı, kendini suçladığı kadar bile az buçuk da olsa suçlayamıyordum.

Ne de olsa, yaşlı Seramis zamanının en ünlü ve genç sevgilisiyle yaşamının en tatlı orgazmının tadını çıkarmıştı. Bu durumda belki de ortada aldatılan biri yoktu. Sanırım, Madame d'Urfé bir bedel ödediyse karşılığını da aldı.

Bunları ona ima ettiğimde, Casanova düşünceli bir tavır aldı ve neşeyle güldü.

"Haklı olabilirsin, Cecilia. Herkesin bir fiyatı vardır. Bazıları bunun için ilan bile veriyor."

Yer Adları Listesi, London Daily Advertiser
15 Temmuz 1763

...Lady, her türlü konfora sahip, dayalı döşeli, hizmetçili ya da hizmetçisiz, her an oturulmaya hazır birinci kat daire en uygun koşullarla, yemekli ya da yemeksiz olarak, para kazanmak için değil, daha çok bir dost kazanmak amacıyla kiraya verilecektir. Burası sıradan bir pansiyon olmadığı gibi yeri herkesin çok beğendiği Pall Mall Sokağı'ndadır, derhal görülebilir. Her türlü bilgi için, St. James'ta, Hay Market'ın çok yakınında, Pall Mall Sokağı'nda, Bay Deard'un Oyuncakçı Dükkânı'nın tam karşısında Bayan Redow'un yerine başvurunuz.

12

Amar e non venir amà,
xe come forbirse el culo senza aver cagà.

Sevilmeden sevmek
sıçmadan kıçını yıkamaya benzer.

VENEDİK ATASÖZÜ

Birkaç gün sonra ona, "Hiç aşkta yenik düştüğün oldu mu?" diye sordum.

Casanova tekrar atölyeme gelmiş, ayakta dikilerek dalgın dalgın ahşap küremi çeviriyordu. Küre yavaşladı, yavaşladı sonra istemese de durdu. İngiltere'nin pembe ana hatları parmaklarının altında oyalandı. Önüne baktı, yüzünü ekşitti ve bir fiskede koca ülkeyi olduğu gibi öte yana çevirdi. Küreye sırtını döndü ve sehpamın yanına geldi.

Hiçbir özelliği olmayan buruk bir tonla, "Şu gönül dedikleri ne aptal şey," dedi. Sonra da hüzünlü bir sesle açıkladı: "Evet, yenik düştüğüm oldu, Londra'da. Oraya bir daha gitmem artık, Cecilia. Acımasız bir yer."

Casanova'nın kendisine acımamı istediğine çok az tanık olmuşumdur. Ressam taburemde yanıma oturması için ona yer açtım. Bir koluyla belime sarıldı, ötekisiyle resim fırçamın sapını kaldırdı. Oraya gittiğinde ne kötü şeylerle karşılaştığını, Londra'nın mutluluğunu nasıl yerle bir ettiğini anlattığı sırada işime devam etmem gerektiğini göstermek için resim fırçamı sehpanın üzerine koydu.

Oysa Londra ona neler vaat etmemişti. Tanrıça Seramis onu paraya boğmuştu. Madame d'Urfé onu Paris'teki perde-

li yatağına aldığında, onun sözde doğum yapmasını bekleyen Casanova Londra'ya gitmeye hazırlanıyordu. Büyük bir güven içinde, Fransa'da olduğu gibi Londra'da da lotarya için yasa çıkartabileceğinden emindi.

Pal Mall'da bir ev kiraladı; bir de hizmetçi tuttu kendine. Her gittiği yerde olduğu gibi burada da içtenlikli hoşça vakit geçireceğini umuyordu. Fakat Casanova, korkunç bir yalnızlık içinde, suskun ve tek başına yedi yemeğini. Doğal olarak yerel lezzetli yemeklerin sadece tadına bakılabiliyordu; Worcester soslu, yumuşak bir tür yılanbalığıyla füme yeşil kaz et suyunu yemeye gücü yetmezse kokusundan da haberi olamıyordu. Her zamanki gibi eski dostlarını aradı. Burada o tür besleyici gıdalar bulunmuyordu. Hatta Londra'nın yeni ev sahibesi Madame Cornelys olarak ortaya çıkan eski sevgilisi Teresa İmer bile ona gönülsüz bir konukseverlik gösterdi. Utana sıkıla bir kadın pansiyoncu için gazeteye ilan verdi; o yüzden de maskara oldu. Fakat başvuru sahipleriyle mülakat yaparken çok eğlendi. O ilan ona Henriette'i hatırlatan gizemli Portekizli Kontes Pauline ile tanışma firsatını verdi. Kadın, başının çaresine bakmak için, Henriette'in yaptığı gibi onu sap gibi ortada bırakınca neye uğradığını anlayamadı.

Onu daha başka acılar da bekliyordu.

Pauline'i yitirdiği için keyfi kaçan Casanova'nın kalbi, görür görmez âşık olduğu sinir küpü İsviçreli orospu La Charpillon için bir oyuncaktan başka bir şey değildi. Casanova kadının onu deli gibi sevmesini istiyordu. Oysa o ondan nefret ediyor, onu aptal yerine koyuyor, neredeyse onu soyup soğana çeviriyordu. Ondan çekmediği kalmadı; oysa kendini ona adamıştı. Kadın pek çok kez ona bedenini sundu, amacı sevişirken son anda onu faka bastırmaktı. Bir seferinde Casanova onu berberiyle uygunsuz durumda yakaladı. Kadının hâlâ onu reddetiğini görünce şiddete baş vurdu; artık kendinden nefret ediyordu. Casanova ona dayak atınca kadın ölüyormuş numarası yaptı, ama numarasını yutmadığını anladı

Casanova, Londra'nın soğuk ve insana ürküntü veren sokaklarında, yaşamında ilk ve son kez intihar etmeyi düşündü.

Ceplerini kurşun bilyalarla doldurarak kendini Thames Irmağı'na atmayı bile tasarladı. Fakat nazik Sir Wellbore ile karşılaşması, bir tabak istiridye ve kör müzisyenlerin eşlik ettiği müzikle üç çıplak orospunun dansı, bütün bunlar içindeki yaşama isteğini canlandırmaya yetti.

Daha sonra sözde ölen Charpillon'un Ranelagh'ta menüet dansı yaptığını öğrendi.

"Onu tekrar dövdün mü?" diye sordum.

Onun da istediği gibi, aramızda konuşurken bir yandan da çalışıyordum; üzerinde çalıştığım portrenin arka planındaki Şam işi kumaş perdeyi boyuyordum. Büyük bir hayranlıkla kumaşın parıltısını işaret ederek beni yanıtladı: "Beni tanırsın, sevgilim, acımasızlık benim yapıma terstir. Zaten çevirdiği dolaplar beni mahvetmişti, elimi kaldıracak halim mi kalmıştı. Sağlığıma kavuşmak için yatağımdan çıkmamaya karar verdim. Onun o aşağılamalarından kurtulmak istiyordum. Londra'da herkes benimle alay ediyordu. İngilizlerin ağızlarını elleriyle kapatarak soğuk soğuk hırıldamaları ve kıkırdamaları yok mu! Yatağımda uzanmış bu çektiklerimi düşünüp dururken birden bir başka plan takıldı kafama."

Kuş pazarında, Casanova şirin bir yeşil papağan satın aldı. Yatak odasında, yüksek sesle yinelemesi için ona çok basit birkaç sözcük belletti: "La Charpillon annesinden de berbat bir orospudur" İki haftaya kalmadan, itaatkâr papağan sözcükleri o kadar doğru öğrendi ki sabahtan akşama hiç bıkmadan onları yineledi durdu. Papağan her seferinde sözcükleri kendi doğaçlamasıyla da süslüyordu. Sözcükler ağzından çıktıktan sonra, alaycı bir de kahkaha patlatıyordu arkasından.

Papağan Casanova'nın karyola direğinin üzerinde, alaycı alaycı gülerek, "La Charpillon annesinden de berbat bir orospudur! Gaaaaak! La Charpillon annesinden de berbat bir oropudur!" diyordu.

İşte şimdi yataktan çıkıp yeniden yaşamaya koyulmanın zamanıydı.

Casanova geveze papağanı borsada elli guineaya satışa çıkardı. Tehlikeyi o anda sezen, La Charpillon'un sonuncu hayranının papağanı satın almasıyla sonsuza dek susturması bir oldu. Fakat Londra'da herkesin sözünü ettiği kapari tomurcuğu La Charpillon'un kötü ruhunu Casanova'nın göğsünden kovdu. Birkaç ay sonra Casanova onu Londra sokaklarında görünce adını bile hatırlamakta zorlandı.

Bununla birlikte, bu onun için bir dönüm noktasıydı. "Ben La Charpillon'u tanıdığımdan beri zaten ölmeye başladım sayılır," dedi

"Ama sen gençtin o sıralar!"

"Otuz sekiz yaşındaydım."

Kuşkusuz La Charpillon'dan sonra, her şey hızla değişti. Eski incinmeler yeni incinmelere eklenince bir acılar mozaiği çıktı ortaya. Casanova, kederli bir papaz duasını ezberden okur gibi bana başarısızlıklarını hatırlatıyordu. Venedik'te taş yürekli Angela, Roma'da soğuk mu soğuk Marchesa G. vardı. Adriana Foscarini ise, tümüyle dışlamıştı onu. Artık sadece onu iç gömleklerinin altındaki iğrenç veba hastanesini bulması için yataklarına alan kadınlar vardı. Kendisi de birden yaşlandığını fark etmişti. Sevişmenin verdiği tatları hayal ettiği kadar hoş ve duyarlı bulamadığı zamanlar oluyordu. Seviştikten sonra artık şöyle rahat bir uyku çekemiyordu. Yani aşk kazanılabildiğinde. Kadınlar hiç farkında olmadan rakiplerinin arasından artık onu seçmiyorlardı. Artık onunla bir gece geçirmek için fedakârlık yapabileceklerini düşünemiyorlardı. Daha önceleri özgürce ve kendiliğinden akıp duran tatlar için şimdi para ödemek zorunda kaldığı bile oluyordu. Çevireceği dolaplar çok daha karmaşıklaşmıştı. Kadın bulmak ona oldukça pahalıya mal oluyordu; özelikle de cebinde onları satın alacak kadar parası yoksa. Asıl kötüsü, Casanova erkeklerin sevgililerini ellerinden almaya kalktığında hiçbiri buna bozulmuyordu.

"Kadınları ilk bakışta etkileme gücümü yitirmiştim; oysa yıllar yılı düşüp kalktığım kadınların sayısı hadsiz hesapsızdır."

Elimdeki fırçayla kendimi işaret ederek ona ilk gecemizi hatırlattım: "Ama ben hariç," dedim

Ucundan boya damlayan fırçayı beyaz *fisiu*mdan usulca kaldırarak düzeltti. "Zavallı çamaşırcı kadınlar, Cecilia!" Belli ki bu söylediklerimle avunmayacaktı. "Seni kazanmak için ne dolaplar çevirdiğimi, ne çok uğraştığımı hatırlasana."

Londra'dan sonra, Casanova için her şey daha da zorlaştı.

Çiçek dürbünümüzü La Charpillon'dan sonraki yıllara çevirince Londra'da alacaklılarından fellik fellik kaçtığını, yeteneklerine kayıtsız kalan sarayların lütuflarını kazanmak için Riga'ya, Saint Petersburg'a yaptığı semeresiz kalan yolculuklarını gördüm. Paris'te düellolar, sürgün cezaları, aşağılanmalar, Madrid'de hapislikler gördüm. İçinde gizlenip havasızlıktan boğulacak gibi olduğu gardıroplar gördüm. İğrenç tavan aralarındaki çalıntı ve çılgın sevinçler, sağlıksız kombinezonların altında kısa süren gezintiler gördüm. Hem başkalarının hem kendi çılgınlıklarına altın yetiştirebilmek için çelik kasanın sürekli açılışını gördüm. Venedik çevresinde dolanıp durduğunu, yorgun ve beş parasız, sıla özlemi içinde kıvrandığını gördüm.

Öykülerde anlatılan Casanova gittikçe yaşlanıyor ve takatten düşüyordu; gücüne olan güvenini yitirmişti. Kollarımın arasındaki Casanova ile öykülerdeki Casanova'yı uzlaştırmakta ben de yavaş yavaş zorlanıyordum. Bu Casanova ölümlülüğünü hissetmeye, zamandan korkmaya başlamıştı. Sürekli yolculuklar yaptığı sıralar, zamanı durdurmaya çalışmıştı. Maske taktığı sıralarda, gene zamanı durdurmaya çalışmıştı; çünkü kimse onun maskesinin arkasında sararıp solmuş olduğunu göremiyordu. Benim gibi genç kadınların aşkıyla Casanova zamanı durdurmayı deniyordu. Ben bir şeyi anlamaya başladım: Neden sevgililerinin çok azı Juliet'ten büyüktü? Bir şeyi daha anlamaya başladım: Neden tek bir kadınla yetinmiyordu? Çünkü onun yanı sıra onu ne kadar çok sevse de, belli bir ölçüde yaşlanmış olurdu.

Yaşamını yabancısı olduğu bir göğün altında savunmasız olarak sürdüren Casanova'yı kafamda canlandırmaya çalıştım.

Ve de umutsuz. Yalnızlığı seviyordu, birileriyle yeniden yakınlık kurup kuramayacağını merak ediyordu. İçinde aşk olduğunu biliyordu. İçtenlikli olmayı öğrenmişti, doğru dürüst sevmenin ne demek olduğunu iyi biliyordu. Ama bugünkü yaşamı, o eskilere kıyasla, kirli bir pencereye yansımış bir mum ışığından başka bir şey değildi. Ya da içtenliğin çiçekbozuğu bir aynaya yansıyan izi. Bu dünyada olumlu bir izlenim bırakmamıştı; ardında bıraktığı tek miras bir zamanlar sevdiği kadınların gelgeç yürekleriyle tenlerinde bıraktığı izler oldu. Artık içinde çalışan yalnızca kötü bir simyaydı. Casanova bugün artık özgüvenini yiyip bitiren açıklanması zor, kemirici bir ekşilik içindeydi. Gençlik yıllarında, kimseye kin beslememişti. Fakat bugün, sağanak halinde kötülükler yağıyordu üzerine. Zaman zaman kalın dudaklarından fokur fokur kin ve öfke dökülüyordu. Aşırı yüke dayanamayan pantolonları bedeninden aşağı sarkıyor, bu yüzden yere kapaklanmaktan korkuyordu.

Casanova'yı her geçen gün biraz daha yıpranmış arabalarda başını atların ritmik hareketlerine uydurarak cama dayamış olarak canlandırdım kafamda. Ellerinin dış yüzündeki iyice koyulaşmış damarlara, düzelen ya da yeniden ortaya çıkan yara berelere ya da eski sevdalardan arta kalan izlerin üzerindeki sivrisinek ısırıklarına bakıyordu. Hakaretlerin onu ne kadar berbat ettiğini unutamıyordu; onların yarattığı yıkımı artık yeni deneyimlerin hiçbiri hafifletemezdi. Madame d'Urfé'nin sarkık çenesindeki kılları bildiği kadar, Piza'dan Paris'e giden yollardaki gezintileri de bilirdi. Fakat artık yol boyunca hiçbir yerde aradıklarını bulamıyordu.

Casanova, son *zecchino*sunu olduğu gibi yemeğe harcadıktan sonra avucunun içinde bıraktığı izlerden onu ne kadar sıkıca kavramış olduğunu şimdi şimdi anlıyordu. Paranın yazı yüzünün çevresinde birbirini izleyen şu sözcükler yazılı olurdu: MARC. FOSCARINUS DUX VENEZIA. Zevk ve eğlence yerleriyle kumar masalarında az mı Venedik *zecchino*ları, Fransız *louis*leri, Osmanlı kuruşları, İngiliz *guinea*ları, Milano *philipo*ları, Portekiz *reis*i, İspanyol *maravedis*i saçılmıştı

elinden. Kumar masasında gidenlerin pek azı geri dönmüştü ona.

Casanova, kendi uydurduğu peri masallarından, utana sıkıla, para kazanmaya başlamıştı. Meraklı zenginler öykülerini dinlemek için bozuk para veriyorlardı ona. O günlerde ilgi gösterilmesini o kadar özlemişti ki onları parasız da anlatırdı. Casanova Fransızcayı sevimli İtalyan erkek aksanıyla konuşmanın ne kadar değerli bir şey olduğunu bilirdi. Sözcüklerin tüylerini abartılı hareketlerle düzeltirdi... O sırada yüzükleri rehine bırakılmış boş parmaklarda çiçekler ve değerli taşlar hayal ederdi. O günkü konuşması beğenilmişse güzel yemeklerle karnını doyurması için yalağa götürülürdü. Arkasından iyi aileden kişilerin kıs kıs güldüklerini işitirdi. Her zaman kulaklarında metronomun tik-takları... Para çantasında kum saatindeki kumların ince bir çizgi halinde boşluğa sızması. Ayakkabısının içine gizlediği o günkü kazandıklarıyla soylu evinden telaşlı adımlarla çıkarken, halden anlayan garsonun gülüşü, sonuncu *Qui, Monsieur* deyişini allayıp pullamasına yetecek kadar uzun sürmezdi.

Çiçek dürbününde Casanova her zaman *Arlecchino* kostümünü giyerdi. İşini o kadar güzel icra ederdi ki herkes şaşırırdı. Trajedisinin ağır ağır kanadığını kimse hissetmezdi. Ne de olsa, onların acımalarını istemezdi. Acıma yumuşak sırtında üzüntüyü taşır. Casanova üzüntünün acıya yol açmış olmasına dayanamazdı, bunu çekemezdi. Sürekli olarak alıştırma yaptığı tek sanat, tüm olasılıklara karşılık, mutluluk sanatıydı; mutlu etmenin ve mutlu edilmenin sanatı. O bundan bir de kült, bir farklı tören çıkarmıştı. O, mutlu kentin mutlu olmayı seven son çocuğuydu.

Eski günlerde olduğu gibi, mutluluğu yaşayabileceği Venedik'e dönmeyi çok istiyordu. Avrupa'da yeteri kadar kanun kaçağı olarak yaşamıştı; salt Casanova olduğu için yeteri kadar horlanmış, ceza boyunduruğuna vurulmuş, alaya alınmış, yüz çevrilmiş ve hatta hapse atılmıştı.

Casanova, yarı açık bulduğu kapının önünde telaşla parmaklarını hareket ettiriyordu.

"İzin verin de gireyim," diye yalvardı.

Onlar Konseyi, "Belki," diyerek eğlendiler onunla.

Ve Casanova böylece, mutluluğun özlemi içinde ve ondan umudunu asla kesmeyerek, Trieste'de bekledi.

Casanova olanca iyimserliğiyle akıntıya kürek çekiyordu. Onun asıl korktuğu, modasının geçme olasılığıydı. 1774'te, Venedik'ten bir yumuşama haberi beklediği sırada, Goethe'nin bir melankoli başyapıtı olan *Genç Werther'in Acıları adlı* kitabı yayımlandı. Kitabın genç ve üzgün kahramanı soylu, fakat umutsuz bir aşkın sonucu intihar etmeye karar verir. Kitap büyük bir merak ve heyecan uyandırdı. Napoléon Bonaparte kitabı yedi kez okudu. Vatikan tarafından ise yasaklandı. Fakat artık çok geçti. Kitap amacına ulaşmıştı. O yıl bütün Avrupa'da intiharların ardı arkası kesilmedi. Moda olmaktan çıkan mutluluğun yerini kasvetli bir şey dolduruyordu.

Casanova bir türlü zamana uyamıyordu; yalnız intiharı değil, moral bozukluğunu bile reddetti.

Affedilmeyi beklerken, daha önce birçok kez yaptığı gibi, sevdiği dostlarını yardımına çağırdı. Onlar da topu topu birkaç kişiydi. Casanova'ya 1000 *ecu* tutarında bir kambiyo senedinin dışında hiçbir şey bırakmayan patronu Bragadin çoktan ölmüştü. Koruması altına aldığı kişi gibi o da elinde ne var ne yok hepsini son meteliğine kadar çarçur etmişti. Signor Barabaro da ölmüştü; Dandolo ise hastaydı.

Bir de Casanova'ya minnettar olmaları gereken kadınlar vardı. Eski sevgilileriyle yeniden buluştu, onlarla hasret giderdi ve hatta bazılarıyla cinsel ilişkide bile bulundu. Sabık sevgililerinin minnettar kocaları, yıllarca önce onların evlenmelerini yoluna koymak için Casanova'nın harcadığı paraları ona geri ödediler. Eğer şu anda çoktan büyümüş olan ailenin ilk doğan çocuğu bir günahkârın bir şeysine benziyorsa... Casanova büyük bir coşku içinde mutlu marifetini hemen tanırdı.

Casanova hâlâ Trieste'deydi; ona Venedik Devleti'ne

ufak tefek hizmetlerde bulunmak fırsatının verildiği o günlerde Onlar Konseyi'nin yanıtını bekliyordu.

Sonunda, 3 Eylül, 1774'te, güvenli geçiş kâğıdını elde edebildi. Çoktandır beklenen belge kendisine teslim edildi; belgeyi okudu, tekrar okudu, belgeyi birkaç kez öptü, daha sonra kendini derin bir sessizliğe gömdü. En sonunda da hüngür hüngür ağladı.

Casanova sonunda yurduna dönebiliyordu; bu hiç de onurlu sayılmayacak, kıvançlı yanı kalmamış bir yurda dönüştü. Venedik'e dönerken Casanova'nın yeni bir adı ve de yeni kişiliği vardı. Adı Antonio Pratolini idi ve bir casustu.

Kendi türümüzden birinden hoşlanmıyorsak ya da çok yaşlanmışsa ya da bir tarafı sakatlanmışsa onu hemen öldürürüz. Oysa insanlar daha da acımasız oluyorlar.

Toplumdan dışladıkları birinin büyülü çevrelerinin tam ucundan arada bir, "Ce!" deyip kaçarak çömelip içeriye bakmasına göz yumarlar. Balık kızartmalarını koklamasına, hatta birkaç damla kızgın yağın partal giysilerinin üzerine sıçramasına bile izin verirler.

Onlardan sanki hemen oracıkta değillermiş gibi söz ederler.

Ona yapabilecekleri en kötü şey budur işte.

Ölümden de beter bir şey.

Casanova'nın kadınlar hakkında bildiği şuydu: Onlara sürekli ilgi gösterirsen hemen senin olurlar. Onlara bir de düşlerinde bile göremeyecekleri türden bir ilgi gösterirsen, işte o zaman senin düşlerini gerçekleştirirler.

Ama hiç ilgi göstermezsen kadınlar da, kediler de, Casanovalar da solup gider.

13

A l'ostaria bever, o magnar, o zogar
or bestemiar or far la spia.

Tavernada ya yer içer, ya kumar oynar ya da
söver sayarsın... ya da casusluk yaparsın.

VENEDİK ATASÖZÜ

Casanova, affedildiğini bidiren belgeyi aldıktan tam dokuz gün sonra Venedik'e ulaştı. Yolculuğu onurlu olmaktan uzak, doymak bilmeyen tutkularının telaşı içinde geçti.

Ona Dandololarn *palazzo*sunda bir oda verildi; Rialto'da, Merceria'da ve bir de doğal olarak San Marco Meydanı'nda modası geçmiş kıyafetiyle dolaşmasına izin verildi. Yıl 1774'tü; engizisyoncular dinlenme salonlarının doldurduğu eski oyun alanını daha yeni kapatmışlardı. Kumar, karşılıklı fingirdeşme, bir iki içki alma gibi vazgeçilmez etkinliklerin özel kişilerce işletilen mekânlara yayılması engellenemiyordu. Sıcak karşılanıp karşılanmayacağını buralarda denedi; pek öyle tantanayla karşılanmadıysa da arada bir şarap ve yenilenmiş dostluk elleri uzatılıyordu ona; kimi zaman da onu kimse tanımayınca, daha da kötüsü, tanımazlıktan gelinince utancından yerin dibine geçiyor ve gizlice dışarı sıvışıyordu.

"Casanova burada, sonunda döndü işte, dünyaya yenilmiş olarak," diyordu acı bir yüzle. "Elliye merdiven dayamıştım. Olgunluk çağımın en güzel günlerini sevgili Venedik'in kollarında geçirmeyi tasarlıyordum."

O, ne de olsa, hâlâ Mocenigoların, Memmosların ve Grimanislerin dostuydu. Pietro Zaguri ve Lorenzo Morosini'nin

her türden zenginlikleri yansıtan gazinolarında hâlâ son derece sıcak karşılanıyordu. Belli ki herkes onu görmek istiyordu... Avrupa'da yaşadığı binbir serüvenle dolu öykülerini, yolculuklarını ve asıl kurşunlu hapishaneden ünlü firarı, Polonya'da Branichi'yle yaptığı kanlı düelloyu, Fransa'da lotaryadan kazandığı milyonları, en az yüzlerce kadınla o milyonların altından girip üstünden çıktığını onun kendi ağzından dinlemeyi kim istemezdi? Engizisyoncuların onu yemeğe çağırdıkları bile söylenirdi; Casanova'nın bu öyküleri başından savmak gibi bir niyeti de yoktu.

Son derece cesur görünmesine karşılık, gerçekte, umutsuzluk dedikleri bıçağın ağzında sekip duruyordu. Barabaro tarafından vasiyet edilen altı *zecchino* tutarındaki yaşlılık maaşıyla geçinemiyordu.

Casanova, Avrupa'daki nüfuzlu dostlarının yoğun çabaları sonunda, Homeros'un İlyada adlı yapıtının yerel Venedik diline yaptığı çevirisine tam 339 abone kaydetmeyi başardı. Fakat parasızlık yüzünden, bu işi yarıda kesmek zorunda kaldı. Kitap çevirme işinden aldığı para soslu istiridye ve ördek dışında peynir ekmek almaya bile yetmeyecekti.

Sonunda Casanova, nam-ı diğer Antonio Pratolini, engizisyoncuların gizli ajanı oldu. Onlara en az elli rapor yazdı; fakat bu işe pek de hevesli olmadığı belliydi. Casanova raporlarını umutsuzca sürdürebildi. Engizisyoncularla sürekli olarak maaşını tartıştı durdu. Onların ne Signor Pratolini'nin tavrından ne de yaptığı araştırmaların ciddiyetinden hoşnut kalmadıkları görülüyordu.

Birlikte olduğumuz sıralarda, Signor Pratolini'nin Tribunal'e ("Mahkeme") rapor yazmasına bazen ben de yardım ettim. Casanova'nın o raporları yazarken neşe içinde dişleriyle yanaklarını nasıl şişirdiğini engizisyoncular asla öğrenemedi.

Belki de, üzerinde biraz kafa yorunca, öğrenmişlerdir.

Casanova, "Haydi bakalım," derdi bana. "bugün teatral bir şey yapalım." Sonra engizisyoncular için, *"Tiyatroda ışıklar sönünce ortaya çıkan yüzkarası özgürlük üzerine,"* başlıklı gerçek dışı hoş bir şey yakalardı.

İşin iç yüzünü bizden iyi kimse bilemezdi.

Bazen, bir hastalık numarası uydurarak, evdekilerle yemeğe oturmadığım zamanlar da olurdu. Karnımın üzerine bastırarak yatak odama çekilir, vücudumun yorganın altındaki biçimine uydurmaya çalışarak yatağımı yastıklarla doldururdum. Bu iş için Sofia'nın bir taraflara attığı saçları benimkiler gibi darmadağan olmuş bebeklerinden birini yürütmeyi de unutmazdım. (*Sofia'nın neden bana benzeyen bebekleri olduğuna da* şaşar şaşar kalırdım.) Bebeğin kâküllerinden birkaçı yastıktan dışarı taşıyor olurdu. Ben daha önce de yaptığım için işi bir çabuk bitirirdim... Sonra da Casanova'nın bana verdiği siyah kukuletalı mantoya sarınarak evden dışarı sıvışır ve önceden kararlaştırdığımız gibi tiyatronun kapısında onunla buluşurdum. Kırmızı kadife kaplı locamızda bir gözümüzle sahnedekileri izlerken ağızlarımızla ellerimiz tam anlamıyla birbirine kenetlenirdi. Hiçbir zaman tamamıyla soyunmazdık; çünkü muzip bir oyuncunun elinde yanmakta olan şamdanı havaya kaldırarak seyirciler içinde zina yapanları ne zaman haber vereceğini kimse bilemezdi. Localardan yükselen iç çekişlere keskin kulak kabartmadan, ancak benim bilemeyeceğim o doğru anı onlar nereden bilebilirdi?

Ne yazık ki engizisyoncular Casanova'nın sandığı kadar salak çıkmadı. Düzenli olarak yapılan on beş *ducato* tutarındaki ödemelerin kısa bir süre sonra arkası kesildi. Casanova bu kez gene yazı yazarak geçimini sağlamaya karar verdiyse de yoksulluğun pençesinden yakasını kurtaramadı. Daha sonra tiyatroya el atmayı denedi; hem yapımcı, hem eleştirmen hem de tanıtımcı olarak çalışacaktı. "Ne de olsa, tiyatroculuk benim kanımda var," diyordu bana. Fransız oyunculardan oluşan bir grupla Sant Angelo tiyatrosunu kiraladı. Casanova her zamanki gibi her şeyi erken tahmin edebilenlerdendi. Afiş ve panoları, reklamı da unutmadı.

Bir gece, Casanova ve ben Miracoli'deki evime giderken Sant Angelo tiyatrosunun yanından geçiyorduk. Tiyatro kapalıydı, içerisi de karanlıktı.

"Bu durumda ne yapmayı düşünüyorsun?" diye sordum.

"Korkarım, söyleyebileceğim bir şey yok, canım."

Casanova daha önce, oturdukları yerde ceviz kıran, şurasını burasını kaşıyıp duran seyircilerin karşısına dikilerek, gerçekleştirdiği bu eğlencelerin incelikli ayrıntılarını neden anlayamadıklarını öğrenmeye çalışmıştı. Birkaç kez onları bu hoşnutsuzluklarından burnundan şakır şakır kan gelerek uzaklaştırabildi. Kalabalığın dağılmaması, koltuklarını terk etmemeleri için, onlara kurnazca söz vermiş olduğu o parlak anı bekleyerek, onların oyunla ilgili istekleriyle biraz da dalga geçerek, her öğrendiği yöntemi uyguladı. Oyunun bitiminde, oyuncular daha sahneye çağırılmadan, onların sıvışmaları için yeteri kadar zamanları olduğu kanısına vardı. Yoksa sahne sebze yağmuruna tutulacaktı.

"Patates ve ıspanak yağmurundan korunabilmek için benim de tam vaktinde sıvışmak zorunda kaldığım zamanlar çok olmuştur," dedi. "Fakat, oyunu beğenmemişlerse ayaktakımı serserilerin tiyatronun altını üstüne getirdiği Londra'nın yanında bu gördüklerin hiç sayılır."

Casanova bu kez gene yazarlıkta karar kıldı. Haftalık bir tiyatro eleştiri dergisi çıkarmaya başladı. Dergiyi sıkça uğradığı tiyatrolarda ve kahvelerde kendisi dağıtıyordu. Dergi ancak on bir sayı yayımlandı. Casanova'nın tiyatro emprezaryosu mesleği böylece sona ermiş oldu. Tiyatro ona tek kuruş kazandıramadı; şimdi meteliğe kurşun atıyordu. Bir zamanların fakir adamına kıyasla şimdi daha da yoksullaşmıştı. Gözü hâlâ pahalı yemeklerdeydi. Sabah akşam, durumları iyice kötüleşen San Barnabalı soylular gibi, fakir işi deniz ürünü çorbası, mısır bulamacı ya da bir dilim karpuz yemekten iflahı kesilmişti.

Biz iki sevgili olduktan sonra, bizim evin mutfağında her gün onun için çapulculuk işimi sürdürüyordum. Sofia bir seferinde, yarım saat önce yemekte tıka basa karın doyurduğumuz halde, beni elimde beş ince dilim *prosciutto,* domuz pastırması ve on tane de bıldırcın yumurtasıyla yakalayınca şaşkına döndü. O yıl evimizde birbirinden güzel bol bol yiyecek vardı. Babamın işleri, Casanova'nınkinin tersine, yolunda gi-

diyordu. Büyük kızının tersine hiçbir kötü alışkanlığı yoktu. Ailenin serveti sandıkların içinde birbirlerine sürtünmekle vakit geçiriyorlardı. Babam, gerçek bir servet gösterisi çılgınlığına kapılmış kentte hâlâ bir keşiş yaşamı sürdürmekteydi.

Şurdan burdan aşırma yiyecek lokmaları Casanova'nın moralini düzeltmeye yetmedi. Atölyemin avlusundan, bir zamanlar birbirinden nefis yemekleri midesine indirdiği, enayice bir cesaretle oyunlar sergilediği Palazzo Barabaro'yu rahatça seyredebiliyordu. Şimdi bile şamdanlı avizeler dört bir yana ışıklar saçıyordu. Bardakların şıngırtısı pahalı şarabın bardağın içinde kalan damlacıkları yüzünden işitilemiyordu. Esans kokularına karışmış gürültü şamata suyun üzerinden aşarak atölyeme, sürgünden yeni dönmüş sürgüne kadar ulaşabiliyordu. Gene de kendi yurdunda kendini kilit altındaymış gibi hissediyordu

Palazzo Barabaro'nun yeni sakinlerinin gözünde ünlü Casanova ciddiye alınacak biri değildi, canlılığını çoktan yitirmiş işe yaramaz bir ihtiyardı. Biraz da olağanüstü sayılacak çağdışı bir kişiliğe sahip aşağılık bir serüven düşkünüydü. Fakat Casanova insanların ilgisinden, karmaşık yiyeceklerden o denli uzak kalmıştı ki bu yüzden bir daveti anında kabul eder ve herkesi eğlendirmek için topaç gibi bir o yana bir bu yana dönüp arada yüzünü çarpıtarak kendisini gülünçleştirdi. Gizleme gereğini bile duymadıkları kahkahalarına, dudak bükmelerine dayanamazdı. Fakat bütün bunlara ancak yemeklerinden şöyle biraz tadabilmek için katlanırdı. Onların yemek artıklarına bile razıydı, yeter ki hizmetçilerin yatıp kalktıkları yerlerde karnı doymasındı.

Casanova gerçi hâlâ gururundan bir şey yitirmemişti. Hâlâ geçinmek için kumar oynamamak niyetindeydi. Hiçbir zaman da o amaçla kumar oynamadığını savunurdu. Ama o konuşurken de, yürürken de kumar oynardı; hem doğal hem de soğukkanlı olarak. Kumar masasında yaşamını bu yeteneği sayesinde kazanabilmek için hile yapmak zorundaydı. Casanova'nın yaşadığı devirde sosyeteye girmek için kumar pasaport yerine de geçen apayrı bir dildi. Oyundan anlamak, oyu-

nın nasıl oynanacağını bilmek, gereklerini yerine getirmek çok önemliydi. Hile yapmak oyunun ayrılmaz bir parçasıydı "şansı düzeltme" gibi bir şeydi; tıpkı dolandırıcılığın da modaya uygun yaşamanın bir parçası olduğu gibi. Yüksek sosyetemizin dibe çökmüş tortuları sayılan ahlaksız kesimin el altından işlerini yürütmelerine izin verilirdi; şu "şansı düzeltme" denilen şey öyle bir beceriyle kullanılmalıydı ki yenilenler aşağılandıklarının farkına bile varmamalıydılar.

Casanova genellikle ne kumar masasında ne de başka yerde hileci olmadı. Casanova, şansın kumarcıya kazandırdığı sürprizlere bayılırdı; onu, ister şanslı ister şanssız gününde olsun, kötü amaçla kullanmayı göze alacak kadar da severdi. Casanova o günlerde, bütün yaşamı boyunca olduğu gibi, oyunda kaybetse bile, büyük bir zevk ve savurganlık içinde hâlâ kumar oynuyordu. Üzeri numaralı bir topu çıkarmak için kadife kesenin içine elini her uzattığında bu iş daha önce hiç görmediği bir şeymiş gibi iştahı kabarırdı. İkiye ayırdığı antepfıstığının ya da bir zamanlar güzel bir omuzdan sıyırdığı kombinezonun içi gibi bir şey.

Bir gece gene yatağımın üzerine yastıkları yığdım ve onunla birlikte, Büyük Kanal'ın tam dirsek yaptığı noktadaki Palazzo Mocenigo'da verilen bir partiye gittik.

Casanova'nın özgeçmişinde Mocenigoların belli bir yeri vardı. 1750'lerde, Venedik'in Paris büyükelçisi ve Madame de Pompadour'un yakın dostu Alvise II ile arkadaşlık kurmuştu. Venedik'in İspanya büyükelçisi Alvise V ise tanınmış bir çift cinsiyetliydi. Erkek sevgilisi de Casanova'yı hapse attıran Manuzzi'ydi. Casanova'nın, onunla aynı yılda doğan Alvise V.'ye karşı öteden beri sonsuz bir sevgisi vardı. O da tıpkı Casanova gibi Onlar Konseyi'nden çok çekmişti. Madrid'den sonra, bir bahane bulup onu yedi yıllığına Brescia kalesine sürmüşlerdi. Alvise V. geçenlerde öldü; fakat Mocenigoların, Alviselerin ve daha pek çoklarının mali destekleri hâlâ sürmekteydi. Alvise V. iki kız evlat babasıydı. Casanova'ya bu çok özel davetiyeyi yollayan da o kızlardan biriydi.

Biz, suyun kıyısındaki aslan rengine boyalı *palazzo*ya gittik. Binanın burnu Mocenigolara ait mavi çizgili direklere bağlanmış gondollara doğru çevriliydi. Başımı doğrultunca, *piano nobile*nin pencerelerinin üzerindeki beyaz üçgenlerin içine yontulmuş tam on iki aslan başı saydım. Mocenigoların orası birbirinin içine geçmiş pek çok *palazzo*dan oluşmaktaydı. Gittiğimiz parti ortadaki *palazzo*nun salonlarında veriliyordu. Mocenigoların bu bölümü bizim Venedik'teki gotik peri masalı yapılardan değildi. Venedik için, alçak ve sadeydi. Onu Pall Mall ya da Oxford Street'e koysanız dönüp ikinci bir kez daha bakmak istemezsiniz. Fakat Büyük Kanal'ın üzerinde, krallara layık tören giysileri içinde, balkonlarından aşağılara kadar sarkan çiçekleri, alev alev yanmakta olan meşaleleriyle Mocenigo *palazzo* o akşam bize yeter de artardı bile.

Mocenigoların deniz kapısındaki görevli, kadife ve altın işlemeli yelek giymiş kişi, bizi büyük bir tantana içinde, kırmızı kadife ve ayna maskaralıklarıyla acayip biçimde donatılmış karanlık girişten geçirerek fenerleri duvarlara zorla gömülmüş taş kolların taşımakta olduğu merdivenlerin oraya götürdü.

Yukarı katta, konukların eğleştiği salonun havası genç Madame Pompadour'un Mocenigolara Paris'ten yolladığı gül esansıyla iyice ağırlaşmıştı. Milyonlarca çiçeğin ezilen canlarından elde edilen parfüm şu son yıllarda hâlâ rağbetteydi. Hepimiz de maskeliydik. Venedik sosyetesinin tüm kaymak tabağı, ünlü kadınlarla sosyete orospularının da kaymak tabağı oradaydı; bu sonuncuların bazıları sanki birbirinin aynıydı. Hepsi de *Poupée de France*ın katı kurallarına uygun bir biçimde giyinmiş, yüzlerine de ona göre makyaj sürmüşlerdi. O günlerde, soylu bir kadınla sevişmek yumurtayı kırıp hoş olan tadını ve kokusunu dışarı çıkarmaktan farksızdı.

Marina Benzona da oradaydı; tıpkı Longhi'nın yaptığı portresine benziyordu; elinde içi çikolata dolu Sévres porseleni bir çanak, özenle yapılmış saçlarına tutturulmuş altının içinde yıldız gibi parıldayan değerli bir taş... Göz kamaştıran canlılığı pek çoğunun huzurunu bozuyordu. Rosalba Carri-

era'nın yaptığı Lucrezia Basadonna Mocenigo'nun portresini doya doya seyrettik. Güzelliği korsesinden dışarı fırlayacakmış gibiydi. "Zavallı kadın, bir İngiliz'in köpeğinin ihanetine uğradı," dedi Casanova.

Portresini yaptığım yüzler kalabalıkta bir görünüyor bir kayboluyorlardı. Maurizio Mocenigo birden tepemde beliriverdi. Bana yiyecekmiş gibi bakıyordu. Portresini yapalı beri, mağarayı andıran karanlık yüzünde aç bir ifadeyle sık sık atölyemde boy göstermişti. O da Casanova'nın bir arkadaşıydı; benim yeni bir sevgiliyle ilgilenebileceğimi düşünüyor olmalıydı. Elimden geldiğince nazik bir biçimde gülerek yüzüne baktım. Bir müşteriyi kaybetmeyi göze alamazdım, özelikle bir Mocenigo'yu.

Casanova *Bribissi* oynanılan masalardan birine oturdu. Göğüslerimle bastırdığım sırtını ısıtmaya çalışarak tam arkasında durdum. Oyun taşlarına ve özelikle de üzerindeki tam otuz altı renkli karelerle canlıymış gibi görünen masaya baktım. Gözlerimin önünde fır fır dönen armut, kiraz, kartal, ananas, tavus kuşu, tek boynuzlu hayal ürünü at, kumru, lale, baykuş, köpek, ayı, melek, birbirinden tatlı ve son derece süslü ev giysileri içinde ve de her iki cinsiyetten aslan, palyaço resimleri... Bunlar masanın üzerine sevimli bir naif üslupla çizilmişlerdi. Ben olsaydım onları çok daha güzel çizerdim diye düşündüm.

Casanova'nın oyunda fena halde kaybettiğini görünce kaygılandım. Elinden tuttum, gül rengi oturma odasından dışarı süzülerek karanlık ve acayip bir çalışma odasına geçtik. Tam anlamıyla birbirimizin tadını çıkardık; neyse ki duvara dayalı kocaman boş bir kafesin arkasındaydık. Kuşkulu dilencilerden farkımız yoktu. Mermer bir panele dayanmışız. Casanova'nın ağzı benim ağzımda. Eteğim darmadağan, havada uçuşuyor. O anda, mutluluğun dışında hiçbir şeyi düşündüğü yok. İçeri biri girip de bizi bu durumda bulsa... belki giren oldu da biz kendimizden geçtiğimiz için farkında olamadık. Herhalde sevişmemiz bir portreyi andırıyordu o sırada.

Az sonra, Casanova kafesin içinden çıkmama yardım

edip, bir yandan da saçlarımı düzeltirken, "İlerde, insanlar bütün gün evlerinde oturup bunun gibi hareketli resimleri seyrederek dünyada neler olduğunu öğrenecekler," dedi.

O geceyi birlikte olduğumuz en tatlı gecelerden biri olarak hiçbir zaman unutmayacağım. Kafesin arkasında seviştikten sonra onunla terasta tatlı bir sessizlik içinde dikildiğimizi hatırlıyorum. Yan kanallardan birinin kıvrıldığı yerde, Venedikli ünlü oyun yazarımız Goldoni'nin evinin ay ışığında tabak gibi ortaya çıktığını gördük. O ev Casanova'ya annesini hatırlattı. Yüzü soldu, bir garip hüzün çöktü üzerine; kumardaki zararını hatırladı. Kaygısını hafifletmek için elini tuttum; Rialto yakınındaki Capaccio'nun evini göstererek dikkatini başka yöne çevirmeye çalıştım. Frarilerle Saint Barnaba'nın soylu bir binek atı gibi şahlanan kuleleriyle kanal kıvrımı boyunca uzanan çatılarda boynuz gibi filizlenmiş dikilitaşları gösterdim. Birlikte geçirdiğimiz bir geceden sonraki gözkapaklarımızı andıran pencerelerin kapaklarını işaret ettim. Hâlâ başını önüne eğik tutuyordu.

Sonunda, usulca partinin verildiği salona daldım ve masalardan birinden bir şeyler yürüttüm. Terasta hâlâ kımıldamadan duran Casanova'nın yanına döndüm; kocaman deniz kabuklularından birini ağzına ittim. Bana döndü ve hemen beni kollarının arasına aldı.

"Sen zor ele geçirilen değerli bir insansın, Cecilia Cornaro. Seni seviyorum. Sana saygı duyuyorum. Günün birinde sen çok ünleneceksin; bense herkesten önce seni tanımış, seni sevmiş bir insan olarak anılacağım. Senin aşkın kadar bu düşünce de beni avutuyor."

Her zamanki gibi, benim avuntumu bir öyküyle değiş tokuş yaptı. Bana Palazzo Mocenigo'nun geçmişini bir bir anlattı. Bana İngiliz Lady Arundel'in engizisyoncuları destekleyenlere burada nasıl korkusuzca karşı çıktığını anlattı. Kadın sevgili olarak hain bir Venedikliyi seçmekle suçlandı. Angelica'nın bir zamanlar yakın bir komşusu olan Lady Mary Wortley Montagu, bu *palazzo*lardan birinde tam yirmi yıl oturmuştu. Lady Montagu, Venedikliler arasında, kir pas içinde-

ki peruğundan dışarlara sarkan tarak yüzü görmemiş bakımsız, simsiyah yağlı saçlarıyla ünlenmişti. Kadın, konuklarını kabul ederken, içindeki çadır bezinden kirli ve iğrenç kombinezonunu daha da ortaya çıkaran eski bir atkı alırdı boynuna. Yüzünün bir yarısı eski sivilce izlerinden olacak her zaman şişti. Bir yarısı berbat bir plasterle, öbür yarısı ucuz cinsten beyaz kremle örtülü olurdu. Bununla birlikte, erkekleri baştan çıkarmakta üstüne yoktu; Osmanlı Sultanı'yla da seviştiği söylenirdi. Fakat, Venedik'te kendisine bir İtalyan sevgili bulmak için boşuna bekledi.

"Bu, nedense, İngilizlerin hayran kaldığı bir *palazzo*dur. Oysa Mocenigoların onları hiç de mutlu ettiği görülmüyor," dedi Casanova.

Yarı yarıya boşalan oyun masalarına geri döndük ve hâlâ oynamaya devam eden tiryakilere biz de katıldık.

Şu anda benim de yaptığım gibi, Casanova'nın *Biribissi* oynadığını siz de gözünüzde canlandırsanıza. Yüzü kendinden geçmiş gibi, gözleri havada yapraklar gibi uçuşan kartlarda... Benim gibi siz de düşlerimde Madame d'Urfé'nin kâğıt gibi ince sert dokunuşlarına dönüşen Bohemya güz yapraklarını canlandırın gözünüzde. Artık karabasanlara dönüşen o düşlerde, Casanova oyunun sonundadır; ün ve karizmasından çok, kesesinin el verdiği son bir eldir bu. Kendisi oyuna davet filan edilmiş değildi zaten, oyuncu eksikliğinden oradaydı. Artık onun yeri istenmeyen insanların yanıydı. Adamlar ona korkusuzca ve sırıtarak bakıyordu.

Fransa'da, duvarları birbirinden komik *danse macabre* ("ölüm dansı") freskleriyle donanmış tam yedi kilise vardır. Bir *ölü* piskopos, bir *ölü* aristokrat, bir de *ölü* kadının yaptığı ölüm dansları. Bedenlerini çarpıtan, acayip biçimde ölü bir gülüş. Toplumda mevki sahibi olmuş şanslı kişilerin dingin ve vakur bir duruşları vardır. Her gece oynanan kumar da ona benziyor işte. Gazinolardaki masaların çevresine doluşursanız göreceksiniz: Bir ölü erkek, bir ölü kadın, bir ölü erkek daha...

Mocenigo'daki partide, insanların sürekli ya kazandıklarına ya da kaybettiklerine tanık oldum. Parti denilen şu acımasız şey. Sürekli kazanıyor ya da kaybediyorsunuz, hem de yalnız oyun masasında değil. Altınları kaybedebilirsiniz; o sırada bir sevgilinin yer değiştirdiği gözünüzden kaçmıştır. Ama az sonra yüzü al al geri dönmüştür. Oyununuzu oynarsınız, zarları atar ve ardından kadife keseye uzanırsınız. Şans da, ün de ne olacağına bağlı...

Biribissi oynamayı işte o gece öğrendim. Sonra eve gittim, hepsi de soylu konuklardan birinin başı olarak tasarlanmış her bir hayvanı ve çiçeği aklımda tuttuğum kadarıyla ben de çizdim. Ertesi gün, çizdiklerimi biçimsiz bir saatte götürüp onlara teslim ettim; onların Palazzo Mocenigo'da nasıl bir heyecan yarattığını bilemem!.. Ama ondan sonra onları sürekli kullandıklarını sanıyorum. Ne var ki, iskarpinlerini bile ayaklarına doğru dürüst geçirmeden sendeleyerek atölyeme koşan soylu müşterilerin sayısı arttı.

Yıllar sonra, o *Biribissi* tahtası gene karşıma çıkacaktı; ama ona bir türlü dokunamayacaktım.

Sonunda, Cecilia'nın yıldızı bütün dünyada parlarken Casanova'nınki de yavaş yavaş sönmeye başladı.

Kadın modasında tek söz sahibi olan hırçın *Poupée de France*'ın, biliyorsunuz, bir oyuncak kedisi vardır. Kendini hanımının giyim kuşamına uydurmak için tasması değişir durur. Hatta küçük küçük fare derilerinden yapılmış tek parmaklı eldiven bile takar, hem de hani şu hepimizin bildiği özdeyişe karşın: *Gatta guantata non piglia sorci* ("eldivenli kedi fare yakalayamaz").

Bazıları mankeni seyretmeye gelirler; ama bence onların pek çoğu gerçekte kediye bakmaya geliyorlardır. Siz de bilirsiniz, kedinin göz kamaştıran üç köşeli bir gülüşü vardır. Onun bir bildiği olmalı.

Kedi, mankenin pörsük yüzlü Madame d'Urfé kadar yaşlanmış olduğunu, kadife ve ipekli giysisinin altında eski püskü bir çift külot gizlendiğini bilir. Kedi o külotların içinde bir de bulaşıcı hastalık hastanesi bulunduğunu da bilir. Tahta kurtları *Poupée de France*'ın mahrem organlarını kemirip duruyordur. Bu tahta kurtları sessiz ve çalışkan olur. Partilere düşkün Venediklilere hiç benzemezler.

1797'de, oyuncak kedi, *Poupée* Venedik Cumhuriyeti gibi, Venedik'te ne kadar kumar oynayan varsa hepsiyle birlikte toprak olacağını hesap etmektedir.

14

Chi ghe n'à ghe ne sémena.

Adam bel suyu gibi para harcıyor.

VENEDİK ATASÖZÜ

Casanova bir kahkahayla atölyeme daldı. "Beckford döndü," dedi. Geldi arkamda durdu ve tamamlamakta olduğum Maurizio Mocenigo'nun portresine hayran hayran bakarken bana sarıldı.

Onu öpmek için başımı çevirirken, "Beckford mu?" diye sordum. Ne kadar heyecanlandığını dudaklarından okudum. "Ha, evet. *Beckford.* İngiliz."

"Evet, bugüne kadar ısınabildiğim tek İngiliz. Bir de kitabı var yanında."

"Evet, tahmin ediyorum," dedim gülerek kendimi Casanova'dan ayırırken. Fırçamı yeniden elime aldım. Portrenin simgesel arka planını oluşturan *putto*nun, kanatlı bebeğin son rötuşlarını tamamlıyordum. Ertesi gün resmi teslim almaya soylu adamın kendisi gelecekti. Atölyemde boy göstermek için başka da bir bahanesi yoktu.

"Haydi şimdi Cecilia. O kadar da yerici olma. Beckford'un yazdığı bir kitap bu. Şu anda yapması gereken tek şeyin buraya kadar gelip sana bir portresini yaptırmak olduğuna onu ikna ettim. Bu yeni yazarın yüzü ölümsüzleşmeli! Onun portresini yapacak mısın Cecilia? Yüzünü güzel yapacaksın, değil mi meleğim? Cildini ve de gözlerini yaparken her türlü hünerini göster, olmaz mı?"

"Önce onunla tanışmalıyım. Hakkında edindiğim bilgi-

lerden çıkardığım kadarıyla, pek de öyle portresi yapılabilecek birine benzemiyor. Hatırlat bana..."

Casanova belleğimi tazeledi. *Putto*yu tamamlamaya çalıştığım sırada, o da bu pek orijinal gencin, William Beckford'un, öyküsünü bana bir kez daha anlattı.

William Beckford aşırı derecede heyecanlı, şımarık bir gençti. Varlıklı ve siyasi nüfuz sahibi bir racanın tek meşru oğluydu. Beckfordların evinde her şeyin en mükemmel olanı yapılırdı. Zengin bir evin yaldızlı koridorlarında çocuğa son derece sıkı bir klasik eğitim yüklendi. Ona müzik dersleri vermeye doğa harikası Mozart tutuldu. Babası ölünce, çocuğa bir milyon nakit parayla yıllık yüz bin tutarında bir gelir kaldı.

Öylesine görkemli bir çocukluktan ise gerçek anlamda sevgisiz, ruhsal durumu karanlık, hastalıklı bir kişilik ortaya çıktı. Her şeyin en korkunç olanıyla bir de kokuşmuşluğun aşırı olanı... Çocuk ancak bunlarla güzel güzel kıkırdayabiliyordu. Çocuk *Binbir Gece Masalları* gibi hafifmeşrep aşk masallarının bağımlısı oldu.

On üç yaşına geldiğinde, su gibi Fransızca, İtalyanca ve de hiciv yanı kuvvetli İngilizce'yi çok güzel konuşabiliyordu. Duyarlı yanları çok iyi gelişmişti. Bir müzik delisi oldu çıktı. Kendisi hem yüksek perdeden hadım sesiyle hem de bir hadımın kadınsı sevecenliğiyle şarkı söylerdi. Bir kadınınki gibi tombul kalçaları vardı; bir kadın gibi de iri burunluydu. Bu burun ilerde yaşlı bir dulun gagasına dönüşecekti. Fakat o günlerde, çok gençti hem de gençlik döneminin o cana yakın olanca çekiciliğiyle.

Erginlik çağına girip de kekeleyerek konuşmaya, utançtan yüzü kızarmaya başlayınca, Lord Courtenay'ın on bir yaşındaki sevimli oğlu William'a karşı tuhaf bir tutku içinde buldu kendini. Sanki bu olağandışı durum yetmiyormuş gibi, kendini kanıtlamak için olacak, yeğeninin karısıyla dengesiz bir aşk ilişkisine girişti.

Başı dertte olan varlıklı genç İngilizler için tek çare vardı,

Beckford da ona sarıldı. 19 Haziran 1780'de, on bir ay sürecek Büyük bir Akdeniz gezisine çıktı. Milyonlarını bir şair gibi harcamaya, tiksinebileceği ya da hoşlanabileceği mazoşizm ve tabularla gotik kültürün kökenlerini incelemeye kararlıydı.

Falmouth'tan yola çıkarak, önce İspanya'ya gitti. (Yıllar sonra, aynı yolları tepmek benim de alnıma yazılıymış meğer.) Beckford aynı yılın ağustosunda Venedik'e ulaştı. Zaten daha önce kitaplığına kapanarak kentin adalarını ve kilise kubbelerini anlatan kitap ve resimleri incelediği için Venedik pek tanıdık geldi gözüne. Fakat kenti daha çok arada daldığı gündüz düşlerinden anımsadığı karanlık sokaklarında işlenen gizemli cinayetlerden, dolaşık köprülerinde yapılan düellolardan tanıyordu. Bir de çürüyen *palazzo*ların kasvetli odalarında gerçekleştiğini kafasında kurduğu, ama hiç dile getirmediği olaylardan.

Bir akşamüstü ilk aramıza katıldığında, gökyüzü masmaviydi, hafif bir esinti yanaklarını okşuyordu sanki. Bu okşama küçük Courtenay'ın kaybını Venedik'in ona unutturacağını müjdeliyordu. Beckford Venedik'in günaha ve bedensel zevklere düşkünlüğünü dengelemenin tüm yollarını şimdiden sezebiliyordu.

Ertesi sabah, saat beş sularında, Beckford su şıpırtıları ve ardı arkası kesilmeyen bir şamatayla uyandı. Sendeleyerek terasa çıkınca bambaşka bir Büyük Kanal buldu karşısında. Mavna ve sallarda ırgalanan sebze ve meyvelerden suyun yüzü görünmüyordu. Birbirlerine çarpıp duran, üzeri pırıl pırıl yiyeceklerle dolu tablaların arasında en ufak bir dalga kırıntısı görünmüyordu. Kıvrak bedenleriyle ustalıklı biçimde kayıktan kayığa atlayanlar vardı. Adalardaki çiftliklerinden gelen yüzergezer *contadino*lar(*) bir araya gelince maskeleri ve siyah giysileri içinde, daha da gizemli oluyorlardı. Bunlar, barbut çılgınlığının peşinde geceyi kumar masalarında geçiren soylu doğmuş kişilerle, eğlence peşinde koşan aşağı tabakadan in-

---

* Contadino: Köylü. (ç.n.)

sanların partal kalıntılarıydı. Düşlerindeki insanı canlandıran karanlık dağılırken, soluk bir şafak daha da soluk yüzlerine yansımış, düş kırıklıklarını ortaya çıkarıyordu. Bu insanlar, eve gidip gündüz uykularına, yatmadan önce ayıltıcı ilaç niyetine kısa zamanda etkisini gösteren bir miktar şeker ya da meyve yemeye can atarlar. Şafakta, su yosunlarının asırlık *palazzo*ların eteklerinden dökülen boyaları okşadığı yerde su sıçanlarını andıran ayartılmış ya da mastürbasyon yapmış Venedikliler her zaman bulunurlardı.

Dört köşe kalın taşlar açık sarı kızarmış taze balık rengini aldılar; ötekiler taptaze pembe yengeç çorbası gibi ısındılar. Beckford midesinin açlıktan zil çaldığını fark etti; otelden çıktığı gibi bir gondola atladı. Kendine Şiraz şarabı, birkaç küçük kek ve üzümden sabah nevalesini almayı denedi. Meyve tablasının başında duran kaba bir adamın konuştuklarından hiçbir şey anlamıyordu; gözü kaldığı üzüm salkımını satın almak için ne kadar bağırdı çağırdıysa da meramını anlatamadı. Küstah herif çürümüş yer mantarlarını havada sallarken elindeki bardaktan Beckford'un beyaz kıravatına birkaç damla brandy sıçradı. Adam kısa ve esmer değil de hem sarışın hem uzun boylu olduğu için çok bozulmuştu. Adamın aksanının çekici bir yanı yoktu; yalnız bu sesi Lord Courtenay'ın domuz çiftliğinde bir kez işitmiş gibi geldi ona. O anda koca kent üzerine yıkıldı sanki. Yabanıl çekiciliği berbat bir hal aldı gözünde, gizemleri kayboldu. Bu ufak tefek şeyler genç Beckford'u bu denli derin bir üzüntüye boğmaya yetti. Çünkü her türlü nezaketten uzak ayrıntıya karşı duyarlı bir yapısı vardı.

İşte tam o sırada Casanova, Beckford'un imdadına yetişmişti.

Elimdeki fırçayla Casanova'yı işaret ederek, "Beckford'a karşı çok nazik davranmışsın," diyerek fikrimi açıkladım. "Bana sorarsan, çok nazik bir davranış bu."

Beckford'un sol omzunun üzerinden tatlı bir mırıltı duyuldu. "Üzüm mü istiyorsunuz, efendim," diye sormuştu

Casanova. Büyük bir tantanayla parası ödenen üzümler genç Beckford'a uzatıldı. Kendi kendime düşündüm de, o kötü günlerinde birkaç *zecchino*nun Casanova için ne anlam taşıdığı hakkında Beckford'un hiçbir fikri olamazdı. O sırada sadece Casanova'nın her şeyleri anlatmaya hazır o şahane gülüşünü görecekti. Gülüş elbette uzuyordu da; çünkü Casanova Beckford'da kuşku götürmez bir başka yenilik daha keşfetmişti.

"Özgürlüğün tatlı meyvesi işte bu," dedi Beckford. İlgi uyandırmış olmanın ürkekliği içinde birden özgüvenini yitiren Beckford bu tatlı yüzle rahatladı.

Casanova, "Özgürlük gerçekten de çok tatlıdır," dedi. "Venedik'in ünlü Kurşunlu Hapishanesi'nin adını hiç duymuş muydunuz?"

"Neden sordunuz, elbette duydum. Hani şu kimsenin firar edemeyeceği o korkunç Venedik zindanları."

"Ama ben ettim."

"Kurşunlu Hapishane'den hiç kimse firar edememiştir, yalnız bir kişi..."

Casanova uzun bir kavis çizerek hafifçe öne eğildi. "Ben, Giacomo Girolamo Casanova, hizmetinizdeyim, efendim. Asker, kemancı, kumarcı, şair, rahip ve de kadınların hizmetkârı. Hem de bir Venedikli."

"Ben William Beckford, geçmişte nice hastalıklara neden olmuş tehlikeli kokuları araştıran, toplum kaçkını, yazar ve gönülsüz bir İngiliz centilmeni. Büyüyle uyuklarken düş görenlerden."

Karşılıklı gülüşler ve el sıkışmalardan sonra iki adam tahta revakların gölgesinde San Giacommo'nun merdivenlerine oturmaya gittiler. Karşılıklı yaşamöykülerini anlatırlarken bir yandan da üzüm yiyorlardı. Kabuklarının içindeki üzüm etleri güneşte kaldığı için şimdiden pelteleşmişti. Casanova ve Beckford yan yana oturmuşlar, tatlı üzüm taneciklerini ağızlarının içinde ezip mayhoş çekirdekleri dilleriyle dışarı fırlatıyorlardı. İşte o anın, ilerde onları birbirine bağlayacak olan samimiyetin başlangıcı olduğunu, Casanova bana şimdi anla-

tıyordu. Bu da, her anlamda eşi bulunmaz bir dostluktu.

Bu, henüz tanımadığım Casanova'nın beni banyodan kaptığı gibi alıp götürdüğünden bir buçuk yıl önceydi; fakat o sırada henüz tanımadığım William Beckford'un yaşamıma girişi onların tanıştığı günlere rastlar. O sabah, Casanova Rialto'da Beckford'la dostluğunu pekiştirdiği sırada, ailemin bireyleri arasında bir yabancı gibi yaşadığım *palazzo*muzda yeni uyanıyordum. Bir avuç meyveyi Casanova ve Beckford aralarında paylaşırken, yatağımda uzanmış, sincap tüyü resim fırçalarıyla onlara dokunabileceğim günleri düşünüyordum. Daha sonra, Beckford Venedik'te başıboş dolaşırken, manastırdaki sıramda oturmuş, *Azizlerin Yaşamöyküleri* adlı kitabın kenarlarına rahibelerin birbirinden iğrenç karikatürlerini çiziyordum. Beckford'la Casanova dostluklarını ilerletirken, ben de normal manastırlı kızların öç almaları peşindeydim. Annemle kız kardeşimden kopuk, fakat hızla gelişiyordum. O ay hizmetçi kadın bana keten bezler getirmek ve bunların nasıl kullanılacağını açıklamak zorunluluğunu hissetti. En ufak bir *brivido,* ürküntü hissetmiyordum.

Yazgımda ne varsa ona razıyım diye düşünüyordum.

Sonunda Beckford yaşamıma girdi. Yaşamıma şahsen kendisi girecekti; bu, ilerde, hem bu kez daha da anlamlı bir biçimde sürecekti. Bana sık sık uğrar, kara mizahla karışık, aklın ve hayalin erişemeyeceği, birbirinden berbat şeyler anlatırdı. O sırada ben de portresini yapıyor olurdum. Ben ona nasıl yaşamöykümü kendim anlatmışsam, onun da yaşamöyküsünü kendi ağzından dinledim. Beckford hakkında bilgi edinmek için birtakım gizli yöntemlere başvurmazdım. Ağzından laf almaya hiç yeltenmezdim. Çalçene genç adam hiç saklamadan her bir şeyi anlatırdı bana. Onlara kafasında uydurduğu acayip şeyler de katardı. Bu hayal ürünü öykülerle bana tehlikeli bir şey çizmiş olurdu.

Casanova bu anlatılanlardan birini bile öğrenmiş olsaydı beni hemen koruması altına alırdı; hem Beckford'u hiç tanımıyormuş gibi çekip giderdi yanından. Neye gereksinimi olduğunu bilse bile görmezlikten gelirdi. Bir daha da Beck-

ford'u atölyeme getirmezdi. O tehlikeli oğlanı yalnızlığa terk ederdi.

Casanova bunların hiçbirini öğrenmedi. Nasıl öğrenebilirdi ki?

15

L'amor non l'è amor, se no'l se desgusta sete volte.

İnsanda yedi kez tiksinti uyandırmayan aşk
aşk sayılmaz.

VENEDİK ATASÖZÜ

William Beckford o ilk gelişinde burada bir ayını geçirdi; yüksek sosyete sohbetlerinin en aranılan konuğu oldu. Milyonları hakkında anlatılan masallar buraya ondan önce ulaşmıştı. İngiltere'den gelecek bu yeni kişiyle bütün Venedikli soylular, ancak kendilerine özgü bir ruhsuzluk içinde, ilgileniyorlardı. Ne var ki biz onu büyük bir düş kırıklığına uğrattık. Ateşli kavgaları, havaya fırlatılan eldiven teklerini, taşlı ve sivri uçlu bir bıçağın havadaki parıltısını, terasın soluk döşemesinde koyu kan lekeleri bırakarak kadife perdelerin üzerinde sürünen bir soylu cesedini boşuna beklemiş oldu. Soylular kahvelerini içtikten sonra esnemeye koyuldular; belli ki hiç kımıldamaya niyetleri yoktu. Beckford da adalarda, saraylarda ve manastırlarda onu korkutacak ya da tiksindirecek bir şeyler aramak için yolculuklara çıktı.

Ve sonunda, Doglar Sarayı'nda, en çok aradığı korku dolu heyecanı Venedik'in geçmişine ait hayaletlerde bulabildi. Kasvetli resimlerle kaplı duvarları seyre doyamadı. Acaba hangi despot hükümdar, tam tepesindeki kurşunlu hapishanede mahpusların her anlarını inleyerek, ağlayarak geçirdiklerini bile bile, verdiği görkemli balolarda yiyip içip dans etti? Hangi egemen kişi, altında içindekilerin farelerle burun buruna yaşarken eriyip gittiği nemli ve kasvetli zindanların bulunduğu döşemelerin üzerinde dans edebildi acaba?

Beckford'un zihninde yavaş yavaş bir fikir oluşmaya başlıyordu.

Özlem Köprüsü'nün üzerinden götürülen mahpuslar için iç geçirdi. Nazik Casanova da onlardan biriydi. Çok sevdiği yeni arkadaşından ne çok pire öyküleri, bedensel yoksunluklar ve ağza alınamayacak iğrenç lavman öyküleri dinlemişti!

Beckford, bunun üzerine, tir tir titreyerek nasıl eve koştuğunu aç karınla yatağına girmeden önce küflenmiş aynadaki benzi uçuk görünümü karşısında nasıl da sevindiğini anlatmıştı Casanova'ya. Ertesi sabah uyandığında, güncesinin dünyada bir eşine rastlayamayacağınız son derece ayrıntılı, birbirinden korkunç manzara resimleriyle dolu olduğunu gördü. Bir de, Venedik'te keşfettikleri arasında beş sarayın beş uğursuz çatı tipinin her şeyin üzerinde belirdiğini.

Büyük bir inatla ve de Casanova'nın yardımıyla, Beckford Venedik'in o güne kadar karanlık kalmış yanlarını keşfe çıktı. Ve onu aramaya gerek kalmadan bir kilisede Kutsal İsa'nın yaşam dolu suyunu andıran yarasa kanıyla dolu bir vaftiz kurnasıyla karşılaştı. Türkleri ve kâfirleri bulmak umuduyla başıboş dolaştığı kentin misk kokulu mahallelerinde, Doğu'ya özgü acımasızlık ve ahlakızlığın nefis örneklerinden birkaçını deneyimle öğrenebilmek uğruna Beckford babasının mirasından bol bol para harcadı.

Ve o sırada Beckford kendisi için umutsuz bir dram yaşadı. Benim Cornaro ailemin en aristokrat dalının erkek bireylerinden birine âşık oldu. Oğlanı tanıyordum; uzak bir yeğenimdi. Çok deneyimli bir baştan çıkarıcıydı. Beckford belli ki oğlanın son derece saf ve masum olduğunu sanıyordu; oğlanın zarif fısıltılarla ima etmeye çalıştığı ufak tefek zevk verici şeylerden birkaçını Casanova'ya anlattığı sırada tir tir titriyordu. En büyük kötülüğün insanı ayartan o dile izin vermekte yattığını o da biliyordu. Tehlike, insanın içindeki isteğin daha da güçlenmesine neden oluyordu. Öte yandan, uğursuz oğlanın kız kardeşlerinden biri de Beckford'a âşık oldu. Kız kardeş evliydi, genç İngiliz'le birlikte olabilmek amacıyla kocasının işini bitirmek için zehir satın aldı. Beckford ona aile-

sinin bir başka bireyini sevdiğini açıklamaya çalıştı. Beckord'un arzuladığı şanslı kişinin küçük kız kardeşi olduğunu sanan kadın zehri kendisi yuttu. Olayın nahoş, ama tehlikesiz olduğu ortaya çıktı. Bununla birlikte artık çok geçti. Olay duyulunca Venedik çok sarsıldı.

Beckford'un adını ilk kez bu vesileyle işitmiş olmalıydım. Bunu da annemin kadın ahbaplarıyla olayın dedikodusunu yaparken öğrendiğimden eminim. O sırada, Beckford'u kentimize âşık olunca çılgına dönmüş bir yabancıdan başka biri olmadığını sandığımdan da eminim. Öbür konu hakkında, yani şu baştan çıkarıcı oğlan hakkında bazı imalı sözler işittimse de o sırada onlardan hiçbir anlam çıkaramazdım.

Beckford, kafası karışık bir haldeyken, Napoli'deki yakın dostları Hamiltonlar tarafından avutulmak üzere kaçıp gitti. Fakat aralık ayında yeniden aramıza karıştı. Casanova, yeni yılın kutlandığı gece daha sonra da ocak ayının karanlık geçen ilk günlerinde onunla görüştü. Casanova'nın beni bulmasına ve ardından iki sevgili olmamıza daha bir yıl vardı. Ailemin, 1781 yılbaşısını görkemli yemek salonumuzda sade bir yemekle kutladığını daha dünmüş gibi hatırlıyorum. Daha sonra da, annem, babam, Sofia ve ben hep birlikte Riva degli Schiavoni'de havai fişekleri seyretmeye gittik ve sarhoş filan olmadan eve döndük. Kalabalıkta bir yerde Casanova'yla umutsuz genç Beckford'un yanından geçtiğimizi, onları birbirleriyle vedalaşırken gördüğümüzü düşünmek bile hoşuma gider. Genç Cornaro'nun büyüleyici bakışlarını geri çevirmek için bir an önce İngiltere'ye dönmek zorunda olduğunu artık Beckford da anladı. Casanova ile Beckford, bir yıl içinde kardeşliklerini yenileyeceklerine yemin ederek birbirlerinden gönülsüz de olsa ayrıldılar. Beckford İngiltere'ye döndü.

Fakat Venedik olanca dayanılmaz büyüsüyle onu çağırıyordu.

Sonunda, 1782 mayısında, Beckford İtalya'ya gitmek üzere Paris üzerinden yola çıktı. Bize doğru yaklaşırken, Venedik ruhunu yeniden bürümeye başlamıştı. Doglar Sara-

yı'nın korku ve dehşeti içinde ortaya çıkan fikir biçim almaya, fikirler sözcükleri yavrulamaya başladı. Sözcükler soluyarak sayfaları içine çekiyordu. Sonunda bir kitap oldu. Paris'te, üç gün iki gece süren tek bir oturuşta içinden dışarı döküldü. 11 haziranda Padova'ya ulaştığında, sandığının içinde yalnız bir yıl öncesini anlatan gezi notları yoktu; nerdeyse tamamı Fransızca yazılmış küçük bir de elyazması vardı.

Adı *Vathek*'ti

13 Haziran 1782'de, gün batarken, Beckford Venedik'e döndü, hem de ortalık kararırken ve en sevdiği uğrak yerlerinin ışıl ışıl aydınlanmaya başladığı bir saatte. Yer yer kızıla çalan kapalı gökyüzünü uzun uzun seyre daldı; lagün belli belirsiz açık bir yara rengindeydi, adalar kehribar gibi parlıyordu.

Casanova, gün batımının kızıllığını her yana yaydığı sırada, bana Beckford'un geri döndüğünü haber vermek için atölyeme daldı. Ertesi sabah, Beckford'u atölyeme getirdiğinde her taraf güneş içindeydi.

Sözcüklerime en ufak bir kinayeli ton katmadan, "Sizinle tanışmaktan çok mutlu oldum, bugüne kadar hakkınızda çok şeyler öğrendim," dedim. Gözlerimi, griye çalan gözleri, upuzun burnu ve pürüzsüz bedeni üzerinde dolaştırırken, *Yonga Beyazı, Napoli Sarısıyla Kırmızı Kökboyası,* diye geçiriyordum içimden, *Çenesinin altındaki gölgeler için Viridian Yeşili hiç de fena gitmeyecek.*

"Bu arada, Matmazel Cecilia, şunu da belirtmeliyim ki anladığım kadarıyla siz insan yüzlerinin simyacısı, insan teni üzerine şiirler yazan birisiniz. Fırçanızın insanların cinsel arzularının gizemini ve ruhlarını keşfettiği inacındayım. Şu anda görüyorum ki bütün bu saydığım erdemler o denli *tehlikeli* biçimde güzel olarak ortaya çıkıyor ki ilk bakışta insanların yüreklerine zorla girmeyi başarıyor. Gene anladığım kadarıyla cinaslı konuşmalarınız karşısında çok dikkatli olmalıyım. Ha evet, şu anda bana gülerken farkına vardım; gülüşünüz de çok güzel."

Hafifçe öne eğildi, "Unuttuğum bir şey var mı Casanova?" dedi. Sesi biraz tiz perdeden çıktı, ama bunun yapmacık bir tavır olduğunu düşündüm. Yoksa tam bir erkek görünümündeydi.

Hemen yanı başımda duran Casanova, "Yalnızca onu gözümden bile çok sevdiğimi," dedi ve beni başımın tam üstünden öptü.

Beckford, "Ha elbette, bu o kadar belli oluyor ki," dedi. Portre yaptırmaya gelenlerin o sinir bozucu aşırı iltifatlarına alışmış olmalıyım ki bu söyledikleri bana ters gelmedi. Son derece parlak Fransızcasına, bir de mizah anlayışındaki ince ayrıntılara bayıldım.

Onu nasıl ölümsüzleştireceğimiz konusunu tartışırken tam anlamıyla ciddileşti. Bu konuda farklı düşünüyorduk; ama benim konuyu sözcüklerle tartışmak yerine daha güzel bir yöntemim vardı.

Ben bu konuyu daha sonra fırçamla tartışacaktım, hem hiç konuşmadan, hem alt edilemeyecek bir biçimde. Beckford küçük boy, kalın elyazmasını da beraberinde getirmişti. Portresi yapılırken kitabın çılgın sayfaları hemen yanında olsun istedi. Yüzünün resmini yaptığım sürece, Beckford bana *Vathek*'i baştan sona okudu. Kitabı daha kimse görmeden ben onu *dinledim.*

Vathek, 1786'ya dek imzasız olarak İngilizce yayımlanmayacaktı; benim için çok önem taşıyan 1809 yılına dek, gene öyle, hiç yayımlanmayacaktı. İngiliz kamuoyunun, genç ve güzel kızlar ve nefis yemeklerden sonra ağzında hâlâ içtiği likörün tadı, bir bakışıyla insanları öldürebilen bu astığı astık kestiği kestik aşırı Doğulu hükümdarla kafası allak bullak oldu. Vathek'in annesi hınzır Kraliçe Carathis'in adı geçince tir tir titreyeceklerdi. Kraliçenin buyruğunda özel bir ekip halinde çalışan ahraz* ve katil, tek gözlü zenci kadınlar tarafından, dostça gülüşlerle boğazı sıkılarak öldürülmüş cesetlere,

*Sağır ve dilsiz

en uzak mezarlıklardaki ölü et kokularını bile alabilen Albufaki adındaki dev cüsseli devesine şaşıp kalırlardı. Kirmit Adası'nın kaysılarına ağızları sulanır, pırıl pırıl parlayan Frangistan emayeleri karşısında gözleri kamaşırdı. Vathek'in o korkunç kulesi ve gözü dönmüş rahatına düşkün beş duygusu için yaptırdığı beş görkemli saray karşısında hayran kalmamak ellerinde değildi. Vathek'in büyük aşkı, her görende cinsel istek uyandıran Nouranihar'ın görüntüsü karşısında derin derin iç çekerlerdi. Nouranihar'ın yiyiciliği ve cinsel yanı prensinkinden de güçlüydü. Sultanların hazineleriyle Giamdchid'in ışıl ışıl parlayan Carbuncle'si için yanıp tutuşmakta prensi bile aşardı. Vathek'in şeytani ciddiyetsizliği ile neşeli hovardalığını taklide kalkışacak biri çıkmayacaktı... Ta ki dünyasından geçip düşünmeye başlayanlar onun hizmetine koşmayıncaya dek.

Evet, Vathek'in İngiliz kamuoyunu baştan çıkaracağını tahmin etmiş olmalıydım. Fakat, Newstead Manastırı'nın varisi George Gordon adındaki genç İskoç aristokratı üzerinde nasıl bir etki bıraktığı hakkında en ufak bir fikrim yoktu... Şimdi konu bir kez daha benden uzaklaşmış olacak.

Kuşkusuz, çalıştığım sırada, *Vathek* beni neşelendirdi durdu; yazarın daha kusursuz bir portresini yapmama yardımcı oldu. Bana resmim için benzetmelerle süslenmiş gerçek bir arka plan kazandırmış oldu. Çünkü, bütün o korkunç olayların içinde iğrençliği her nasılsa daha da pekiştiren tatlı bir mizah vardı. Resmi izleyeceklerden çok, Beckford'a hitap eden bir şeydi bu, diye düşünüyorum.

Hatta o sırada da öyle düşünüyordum.

Beckford'un portresini yaparken, porselen düğmeleri de olan en sevdiği yeşil paltosuyla, griye çalan göz rengine çok iyi giden çizgili deve tüyü yeleği üzerindeydi. Hoşuna gitsin diye, portresine beş saray biçiminde satranç taşları, bir de Albufaki'yi andıran pişmiş topraktan kocaman bir deve modeli yerleştirdim. Omzumun üzerinden resme bakmakta olan Casanova sevinç içinde gülüyordu. Vathek masalını daha dinle-

memişti. Daha çok yemek sanatıyla nefse düşkünlük konularında imalarda bulunuyordu.

Beckford hakkında çok şey biliyordum, yapıtımda o yanını gizlemeyi hiç akıl etmedim. Onu anlamakta bir yanılgıya düştüm. Kara mizahçı yanı ağır basan böyle bir insanın kendisini de alaya alabileceğini sanıyordum.

Beckford'da güç kavranabilir klasik İngiliz espri anlayışı vardı; *seraglo, bagnio,* berhane, kervansaray ve karga yuvası gibi gösterişli sözcükler konusunda bilgisi sonsuzdu... Onda objektif, fakat kıvançlı, eğlence içeren paragraflar döktürmesine engel, olağan bir ahlak bozukluğu yoktu. Öte yandan, kendisine yöneltilebileceği mizah duygusundan yoksundu. Şu bir gerçek ki böyle bir şey yapabilseydi çok komik durumlara düşebilirdi. Kişiliğinin en acı öğesi, içindeki aydınlık yanları boğmaya çalışıyordu.

Beckford sonunda portresini ilk gördüğünde bir okul çocuğu gibi neşe içinde derin bir soluk aldı. Fakat portreye ikinci kez baktığında, dehşete kapıldı; çünkü resme Venedik ve genç Cornaro'yu çağrıştırabilecek sinsice bir yığın şeyler yerleştirmiştim. Resmin arka planında ise pembe saten bir korseyle bir şişe yıllanmış şarap ve barbut zarını yanılgıya yer vermeyecek biçimde ima eden şeyler vardı. Bütün porselen düğmelerin üzerine Cornaro'nun armasını kondurmuştum. Bu da benim çok özel hünerlerimden biriydi. Bunu müşterim o gün için atölyeyi terk ettikten sonra cam bir büyüteçin yardımıyla yapardım. Beckford'un portresindeki asıl başyapıtım, arka plandaki yan yatmış bir aynaydı. Resmin yanında ve belli bir açıda durursanız küçük Cornaro'nun büyük bir keyif içinde kendi başparmağını ya da bir olasılıkla bir başkasının başparmağını emmekte olan ağzını görürdünüz. Bir de açık olarak yerde duran küçük bir kâğıt üzerine kulamparalığın şeytanca hazlarını ifade eden Venedik atasözünü kondurmuştum:

L'ànema a Dio, el corpo a la tera
e'l bus del cul al diavolo per tabachiera

Ruh Tanrı'ya, beden toprağa
Kıç şeytana, enfiye kutusu olsun diye.

Beckford kendini toparlayıp konuşmaya başlayınca, sesi çok cılız ve sitemli çıktı. Berbat resmi eliyle göstererek, "Cecilia, ben Venedik stili bir portre isterken, Tintoretto'nun yolundan giderek, beni burada insanı rahat bırakmayan şeylerden kurtarmış olarak kolay anlaşılır bir portremi yapacağınızı sanmıştım," dedi. "Casanova bana beni çok güzelleştireceğinizi söyledi. Büyülü parmaklarınız olduğunu söyledi, herkesin taparcasına sevdiği resimler yaptığınızı söyledi." Bir kız öğrenci gibi somurtarak yere baktı. Nutkum tutuldu, hiçbir şey diyemedim.

İşin sarpa sardığını görünce Casanova hemen lafa karıştı. "Portreyi almak istemiyorsanız hiç de almak zorunda değilsiniz, *caro mio*," dedi.

Beckford, "Ben o tür insanlardan değilim," diye fısıldadı

Casanova, "Olmak zorunda da değilsiniz," diyerek onu yatıştırdı. Kolunu Beckford'un omzuna koyarak onu uzaklaştırdı. Casanova omzunun üzerinden paylar gibi bana doğru gülüyordu. Ne demek istediğini anladım: Portreleri insanlara eziyet etmek için kullanmamalıydım. Beckford gibi insanların kendi acıları kendilerine yeter de artardı bile.

Vathek'i dünyaya getirmiş olan acının benim yaşamöykümün bir parçası olacağını nereden bilebilirdim? Kitabın günün birinde, hem de dayanılamayacak biçimde, benim de yaşamıma dahil olacağını nasıl bilebilirdim? Fakat *Vathek*'in iletilerine hiç kulak verdiğim yoktu. Nasıl olsa, çok daha dayanılmaz olan acımla karşılaşmak üzereydim.

16

La lingua no ga osso ma la rompe i ossi.

Dilin kemiği yoktur, ama kemikleri kırar.

VENEDİK ATASÖZÜ

Sonuçlardan neden o kadar çok nefret ederiz? Çarparak kapanmış bir kapının arkasında duran ve gözyaşları içinde kıvranırken işleri yoluna koyabilmek için yaltaklanmaya hazırlanan Casanova'yı canlandırıyorum kafamda. İç dünyasındaki sürecin, ağzıyla gözlerinin çevresindeki küçük kasları tutan ve onları dik durmaya zorlayan gücün nerdeyse bir kâğıt üzerine taslağını çizebilirim. Onun bir kurt gibi yemek yiyişine şaşmamak gerek. Dışlanmaya karşı çıkmayı, daha doğrusu Casanova'lığı oynayabilmesi için her gün bir gazino dolusu yengeç çorbası ve kruvasan yemesi gerekiyordu. Binlerce eklemleri olan bir kuklanın iplerini çekmek, erotik, entelektüel ve bedensel gereksinimlerini vs. giderebilmenin başka yolu yoktu. Bir de ek olarak aşk ve kitaplar vardı. Mideye indirilen her bir lokma, sevişme ve kitap okuma ile beslenmeliydi.

Bende, Casanova'nın Büyük Kanal'ı seyrederken yaptığım bir resmi var. Avlunun kemerleri arasında durduğunu görüyorum. Silueti suyun yeşilimsi mavisi üzerine düşmüş. Hiç insana benzemiyor; daha çok hüzün dolu garip bir noktalama işaretine benziyor, acıyı gösteren bir işarete. Hemen arkasında ölü patronu Barbaro'nun yüksek sarayı görünüyor. Altında binbir çeşit taşkınlıklar yaparak bir türlü yerinde duramadığı avizelerin parıltısı vurunca bedeni koyu bir gölge

gibi ortaya çıkıyordu. O avizeler artık onun için yanmıyordu. Artık *piano nobile*nin parıldayan ışıkları içinde hareket eden siluetleri ancak uzaktan seyredebiliyordu. Onları sadece aşağıdaki karanlıktan izliyordu. Partiye katılanların konuşmaları Kanal'ın üzerinden kendisine doğru yaklaşıyor, fakat sözcüklerin hiçbiri anlaşılmıyordu. O güzel günlerden bu yana nice yıllar geçti.

Bende onun yazgısına razı oluşunun, kendisini bundan sonraki koşullara yeniden hazırlayışının bir resmi var. Umutsuz anlarında imdadına yetişecek güç ve cesareti depolayabilmek için canını dişine taktığını görüyorum.

Mürekkepli kalemle Casanova'nın arkadan bir resmini yaptım. Bu onun en garip portresi oldu. Biz İtalyanlar siyah-beyaz demeyiz de beyaz-siyah deriz, öteden beri iyimseriz de. O resimde geleceğini siyahtan beyaza dönüştürmeye çalışan Casanova'yı görürsünüz.

Bizde kurbağayı yutmak anlamına gelen *ingoiare il rospo* diye bir deyim vardır, Casanova'nın yaptığı şey de buydu işte. Şimdi o başına bela kesilen yeni bir belanın zehrini zorla yutmaya çalışıyordu.

Casanova beni terk ediyordu. Venedik'in resmi makamlarıyla başı belaya girmişti. Demek gururunun kırılabileceğini düşünmediği gibi çok güvendiği diline ve hareketlerine hiç dikkat etmemişti. San Marco Meydanı'nda pek çok kez şişinerek, kurum satarak dolaşmıştı. Belki de, benimle tanışmadan önce, uygunsuz bir patrisyen rahibin uygunsuz kızını ya da mutsuz ve uygunsuz karısını avutmuş ya da *Libro d'oro*daki, sayıları gittikçe azalan soylu bakirelere saldırmıştı. Bu suçların biri ya da birkaçı yakayı ele vermesine yetmişti. Ortada neden gitmek zorunda olduğunu açıklayacak somut bir olay varsa da, asıl sebep kuşkusuz o kızlardan biriydi. Koruyucusu Bragadin'in ölümünden sonra savunmasız da kalmıştı.

Sonuncu kez sürgüne gönderilişinin görünen öyküsü kısaca şöyleydi: Son tiyatroculuk serüveni başarısızlıkla sonuçlanınca, Cenovalı diplomat Carlo Spinola'nın sekreteri olarak

çalışmaya başlamıştı. Spinola zengin ve sıradışı bir insandı. Padova yakınlarında lüks bir villada oturuyordu. Yeni işe aldığı adamı onu eğlendiriyor, o da Casanova'yı masal anlatma ve yemek pişirme gibi beceri gerektiren konularda yüreklendiriyordu. Casanova en başta zamanının bir bölümünü Venedik'te, bir bölümünü de Padova'da geçiriyor ve Spinola adına, büyük bir sevinçle, zararsız denebilecek ufak tefek entrikalarla meşgul oluyordu.

Fakat her zaman olduğu gibi, mutluluğu uzun sürmedi.

Casanova'yı işe almadan önce, Carlo Spinola, Carletti adında biriyle bahse tutuşmuştu. Ama Spinola 250 *zecchino* tutarındaki bahsi kaybetti. Bununla beraber, adam bu konuyu hiç ciddiye almadı, böylece Carletti'ye de hiçbir şey ödenmemiş oldu. Carletti konuyu Casanova'ya açtı; o da hizmetini karşılıksız bırakmazsa bu konuda arabuluculuk yapacağına söz verdi. Fakat olay çok tatsız sonlandı. Verdiği hizmete karşılık beş para bile ödenmediği, kibarca katıldığı Grimanilerin sarayında verilen suarede, Carletti hem sille tokat hem de küfrederek Casanova'nın üzerine saldırdı. Hem aşağılandığı hem de şiddete maruz kaldığı için dehşete kapılan Casanova geri çekildi, sonra da orasını terk etti. Kendisini savunmaya çalışmadı.

Carletti, "Piç!" diye bağırdı ona. "Orospu çocuğu!" Carletti'nin öfkesi son bularak gücü kuvveti tükenip yorgun düşünceye kadar yumrukların ardı arkası kesilmedi. Casanova'nın sözde dostu Carlo Griman hiç sesini çıkarmadan öylece ayakta dikildi. Casanova yüzü gözü kan ve gözyaşı içinde, topallayarak evden çıktı ve Francesca Buschini'nin yanına döndü. Onu daha sonra günlerce görmedim. İnsan içine çıkabileceğini sandığı güne kadar bana değil Francesca'ya gereksinimi vardı. Kendinden tiksindiği zayıf bir anında bana yük olmak istememişti

Fakat neler olduğunu öğrendim. Olay Venedik'te herkesin dilindeydi. Pelerinimi giyerek haber toplamak için bütün kahve ve barları bir bir kolaçan etmeye çıktım ve olayın iç yüzünü anlamaya çalıştım. Herkesi dinlemeden bir sonuca var-

mak olanaksızdı. Bazıları Casanova'yı tutuyordu, bazıları Carletti'yi. Fakat Casanova'nın yenik düşen bir köpekten farkı olmadığında herkes aynı görüşü paylaşıyordu. Korkak diye yeni bir lakabı daha olmuştu onun. Hep o lakapla anılacağını anlayınca hüzünlendim. Adamlar aşağılayıcı biçimde parmaklarıyla onu gösterirlerken çok mutluydular. Anladım ki toplum içinde yeniden boy göstermeyi göze aldığında, o güne kadar onun için açık kalmış birkaç kapı varsa onlar da suratına kapatılacaktı. Venedik burjuvazisi, soylular ve hatta gondolcular, Casanova geçerken, maskelerinin altında takındıkları yüzüyle onu dışlayacaklardı. Casanova kendi kentinde gene bir yabancı gibi yaşayacaktı.

Biz Venediklilerin, *Kapana kıstırılan kedi aslan kesilir,* diye bir sözümüz vardır.

Aslan gibi kapana kıstırılan ve kendi toprağında sürgün yaşayan Casanova haksızlıkları dile getirmek için kendine bir sözcü buldu. Kin dolu bir taşlama yazdı ve adını da *Né amori, né donne, ovvero la stalla ripulita* koydu. ("Ne aşk, ne kadın ve ne de kürelenmiş ahır"). Kitabın büyük bir ustalıkla kimlikleri gizlenen ana karakterleri havlayan bir köpek olarak betimlenen Carletti ile gayri meşru bir oğlan çocuğu olarak betimlenen Grimani'ydi. Kendisini de Grimani'nin gayri meşru üvey kardeşi, Grimani'nin babasıyla oyuncu bir orospu arasındaki ilişkinin zürriyeti olarak betimlemişti. Casanova bunda biraz ileri gitmişti. Olanca huysuzluklarını dışa vuran ayartmalara boyun eğmişti. Carletti olayı pek çok kez bir aşağılama olarak verilmişti.

Kitapta, Casanova ortalıkta olmayan Carletti'ye hitap ederken, sesini yükselterek, "Bana, piç diye hitap ettin," diye bağırıyordu. "Piç olacağım." Casanova kitabın büyük bir bölümünü, kalemini kâğıtların üzerine iyice bastırarak ve de arada bir homurdanarak atölyemde yazdı. Onun ara sıra homurdandığını, onu bu denli öfkelendiren insanlarla konuştuğunu işitirdim. Yanına gider, başımı başına dayardım. Sol eliyle yüzümü okşar, sağ eliyle de yazı yazmaya devam ederdi.

"Özür dilerim," dedi başını kaldırarak. Sonra acı içinde gözlerini sonuna kadar açtı. "Kafamı toparlamama izin ver."

"Elbette," dedim yanından uzaklaşırken. Gecenin geç saatlerine kadar yazı yazmaya devam ederken mırıldanarak küfretti durdu.

Ortaya çıkmadan önce elyazmalarını okumama izi vermedi. Deli gibi çalışır, yazdıklarını sarıp sarmalayıp basılması için gününde teslim ederdi. Bu iş bitince çok rahatlar, çok daha sevecen ve kendi kendinin sırdaşı olurdu. Biraz da sevgiye ihtiyacı olurdu, hem almak hem de vermek için.

Yayıncının vitrininde ilk göründüğünde, bu incecik imzasız kitap kimsenin ilgisini çekmedi. Fakat neyin nesi olduğu aşağı yukarı biliniyordu. Kitabın baş sayfasındaki gizemli yirmi adet çiçek resmi kimseyi kandıramadı. Kuş tüyü adları da, taşlamalar da sosyeteden kimseye bir şey söylemiyordu; Casanova'nın istediği de buydu.

Korktuğum başıma geldi ve bu yazdığı şey ona hiçbir dost kazandırmadığı gibi küplere binen Venedik sosyetesinin şimşeklerini üzerine çekti. Geç de olsa, Casanova fazla ileri gittiğini anladı. Kendini temize çıkarmak yerine kendini eleştirdi durdu. Birkaç gün sonra, bana suçunu itiraf ettiyse de artık çok geçti. Herkes ondan bucak bucak kaçıyordu. Denilebilir ki yakında kentine hasret kalacaktı, hem de en acımasız, en kurnazca yöntemle.

Yaşamının birinci sahnesi, La Charpillon'un duygularıyla oynadığı 1763'te sona ermişti. Şimdi de bana söylediğine göre, yaşamının ikinci sahnesini Venedik bitiriyordu. Onu, su duvarlarının içinde bile, kendine bir yabancı gibi algılıyordu.

"Üçüncü sahne ne olacak?" diye sordum.

"Anılarım olacak elbette," dedi. "O zaman, anılarımı yazıp bitirince, bu komedi de sona erecek. Bu kez de ıslıklanırsa kulaklarımı tıkayacağım."

"Islıklanmayacak. Bunu nasıl yapabilirler sana?"

Kolları iki yanına sarkık olarak pencereden dışarıyı seyrediyordu. Uzun bir süre orada durdu. Sonunda, ona arkasından yaklaşarak parmaklarımı parmaklarına doladım. Parmak-

ları parmaklarımı kendiliğinden okşamaya başladı. Yumuşaklığını esirgemek diye bir şey defterinde yazılmamıştır.

"Seni seviyorum," dedim. "Bunu unutma."

Daha başka sevgi dolu sözler de söyledim ona. Durum düşündüğümden de ciddiydi. O gece, benim haberim olmadan, Casanova, Francesco Morosini'nin savcı sıfatıyla yolladığı bir celp kâğıdı aldı. Kâğıtta, onun artık Venedik'te hiç kimse tarafından sevilmediği yazılıydı. Venedik'i bir an önce terk etmediği takdirde, yeniden Kurşunlu Hapishane'ye atılacağı bildiriliyordu.

Elinden geldiğince yumuşak bir tonla bana her şeyi anlatmaya geldi. Atölyemde sandalye üzerinde beni kucağına oturttu ve yüzünü göğüslerimin arasına gömdü. Ürkek bir hayvan gibi keskin ve yabani bir koku salıyordu. Fakat onu iyice kendime doğru çektim. Soluğunun sıcak buğusunu tenimde hissediyordum. Dimdik olmuş saçlarını okşadım. Gözlerini öptüm. Hiç başını kaldırmadı. Kollarımın arasında titrediğini duyuyordum. Korsajımın üzerine birkaç damla gözyaşının düştüğünü hissettim. O güne kadar rastladıklarının içinde en güzelinin benim göğüslerim olduğunu söyledi. Ellerimi tuttu, parmaklarımı bir bir öptü. Onların erkeklerin ancak düşlerinde görebileceği parmaklar olduğunu söyledi. hâlâ başını kaldırıp yüzüme bakmıyordu.

Bu övücü sözlerde bir şeyin sonlanmakta olduğu vehmine kapılınca ben de korkmaya başladım.

Gözlerinin içine bakabilmek için onu kendimden biraz uzaklaştırdım. Bir çocuk gibi biraz daha sokulmak için tekrar üzerime atıldı.

Göğüslerimin arasında, "Ben Venedik'i terk etmek zorundayım," diye mırıldandı.

Ben eminim, Casanova kafasını iyi çalıştırmıyordu. Umutsuzluk zihinsel dengesini bozmuştu. İçeri girdiğinde bunu yüz ifadesinden, gözlerinin parıldayan aklarından çıkarmış olmalıydım. Bunu avuçlarının ter içinde olmasından anlamalıydım. Fakat anlayamadım. Kendi sıkıntılarımın içinde

kaybolmuştum. İlk kez, yüzlerimizi birbirimize çevirmedik. Bir kez bile, konuşurken, birbirimize bakmadık. Her ikimiz de dehşet içindeydik; kendimizi toparlayamıyorduk. Birbirimiz hakkında yanlış şeyler hesaplıyorduk.

Casanova, yaşamı boyunca, alınyazıları sonucu ya da karşılanamayacak talepler yüzünden onu terk eden sevgililerinin her zaman uzun vadeli maddi gereksinimleriyle ilgilenmeye çalışmıştı. Sevgililer, bu yüzden, onlara iyi bakabilecek bir başkasına aktarılırdı. Benim durumuma gelince, sanki her hangi bir sevgiliymişim gibi beni de sarayında *Biribissi* oynadığımız, boş bir kafesin gerisinde eğlendiğimiz Maurizio Mocenigo'ya teklif ediyordu.

"Mademki seni terk etmek zorundayım Cecilia, sen de ona git. Portresini yaptığından beri seni pek sevdi. Ben kendisiyle konuştum. Resim yaptığın sürece o sana bakacak. İşinin dışında hiçbir şeyi düşünmek zorunda kalmayacaksın. Onun sevgilisi olmak zorunda da değilsin. O senin sadece 'koruyucun' olacak. Seni hep bekleyecek."

Onu hemen üzerimden ittim ve kucağından yere attım kendimi. Hâlâ birbirimize bakmıyorduk. Odanın içini bir aşağı bir yukarı adımlamaya başladım. Casanova, başı ellerinin arasında, hâlâ sandalyede oturuyordu. Bedeni, alt kenarından ta üst kıvrımlarına kadar, pejmürde saten frakının canlı bir benzerini oluşturuyordu. Kedi karanlığın içinden çıktı ve gelip önünde durdu; Casanova'yı tehlikeli bir öfkeye karşı savunmak istermiş gibi kuyruğunu ve kulaklarını dikmişti.

Sonunda konuşmaya başlayınca, ağzımdan çıkan sözcüklerin son derece acımasız olmasına özen gösterdim. Asla dayanamayacağı bir fikri kafasına sokmaya çalıştım: "Demek sonumuz buymuş öyle mi, Casanova? Bana ne güzel bir gelecek hazırlamışsın meğer! Bu ne incelik!"

Ardından, "Beni kollarına alacak olan Maurizio Mocenigo'dan kıskanmayacak mısın?" diye fısıldadım.

Casanova yutkundu, beni o kadar alçak sesle yanıtladı ki söylediklerini tam olarak işitemedim. "Yüreğimde olmandan kafamda olman daha önemli benim için."

Hâlâ önüne bakıyordu; dingin bir sesle, "Efendi bir insan tarafından candan bir aşkla sevildiğinden emin olmak istedim," dedi.

En ağır bir biçimde kendimi kontrol edemeyecek bir duruma geldimse buna sanırım onun teslimiyetçi tavrı neden oldu. Demek mutluluğumuzu çoktan geçmişin karanlığına gömmüştü, hem de bana danışmadan.

"Korkak!" diye bağırdım ona. "Beni doğru dürüst terk edemez miydin? Çünkü senin yaptığın bu. Sen beni terk ediyorsun. Neden bunu kabul etmiyorsun? Yoksa kendine yeni bir sevgili mi buldun? Gene bir çift kız kardeş mi? Özel Montgolfier balonu da olan bir kontes mi yoksa? Neden bana sensiz daha iyi bir yaşam veriyormuş havası takınıyorsun öyle? Ben senin o her şeye boyun eğen küçük Bettina'larından, Henriette'lerinden değilim." Bunun üzerine irkildi, fakat ben devam ettim: "Daha iyi bir yaşamım olsun isteseydim, senin yardımın olmadan bunu ben kendim yapabilirdim. Çoktandır da yapıyorum."

Öç alıcı bir tonla, ekledim: "Zaten, senin bana nasıl bir yardımın dokunabilir ki? Bir başka sevgilim olsun istesem, onu ben kendim de bulurdum. Fazla bir güçlükle karşılaşacağımı da hiç sanmıyorum." Göğüslerimin atölyedeki boy aynasına yansıyan imgesini gösterdim.

Doğruca ona bakmadığım için, başını omuzlarının içine gömmüş Casanova'yı aynı aynanın içinden izliyordum; fakat hâlâ bir şey söylemiyordu. Kedi kulaklarını yeniden tık diye kaldırıverdi ve başladı miyavlamaya. Sesini yükselterek, yaltaklanırca sızlanmaya başladı. Odanın içini acı acı miyavlamalar ve çığlıklar, bazen de inlemeler ve gıcırtılı sesler doldurdu. Küçücük gövdesinin derinliklerinden acıyla dolu notalar çıkardı. Önce bana, ardından Casanova'ya baktı. Ve yeniden ağlamak için ciğerlerini havayla doldurdu. Onun böyle sesler çıkardığını şimdiye kadar hiç işitmemiştim; hatta avluda su sıçanlarıyla kavga ederken ya da çatılarda şık sevgilileriyle savaşmaya giderken bile. Kadife tasmasını o kadar çok geriyordu ki neredeyse boynundan fırlayacaktı.

Kedinin çıkardığı gürültüyü bastırmak için bağırdım. İçim hâlâ kin ve hınçla doluydu; konuşmazsam içimi boşaltamazdım. Ona, "Beni daha çok sevmiş olsaydın beni kaybetmekten de korkardın ve o kitabı yayımlamazdın," dedim. "Yeni yeni serüvenlere atılabilmek için belki de bu bir bahane. Git ve kokusuyla seni yeniden kımıldatacak rasgele bir kadın bul kendine. Bir daha da sakın o koca burnunla buralarda görünme."

Kedi sesini daha da yükselterek acı acı miyavladı. Miyavlamaya çalışırken de vücudunun arka tarafı havaya kalkıyordu. Hayvan ağzını o kadar çok açtı ki ağzının içindeki küçük küçük kemiklerin pembe beyaz katedrali, nefes nefese kalmış boğazının içine kadar her şeyi rahatça görülebiliyordu.

Casanova sızlanarak gözlerini açtı, fakat hiçbir şey söylemedi. Anlaşılan söz ve hareketleriyle incittiği kadınlar için hazırlanmış bir metin yoktu elinde. Yaşamı boyunca, bu tür sözler söylemek zorunda kalmamaya çalışmış olmalı.

"Söyleyebileceğin hiçbir şey yok," dedim ona. "Ebeveynini düş kırıklığına uğratmış küçük bir çocuk gibi başını eğiyorsun. Sen hiç büyümemişsin, ama yaşlandın. Senin o yaptığın hataları yapmak benim hiç içimden gelmez. Sen sözcüğün tam anlamıyla gülünç ve acınacak bir insansın! Venedik artık seni istemiyorsa buna hiç şaşmamak gerek. Bakıcısından usanmış yaşlı bir bebekten hiç farkın yok. İnsan sana ancak duygusal nedenlerle katlanabilir; çünkü sen artık eski Casanova değilsin, karşındaki insanda en ufak bir istek uyandıramazsın. Sen artık gerçekte bizim için dayanılamayacak kadar namussuz birisin."

Her ikisine de sırtımı döndüm. Kedi hâlâ olanca gücüyle ağlamaklı sesler çıkarıyordu. Uzun bir süre öylece durdum.

Casanova'yı bir daha asla görmeyeceğimi bilseydim hemen arkama dönerdim. Onu kendime doğru çeker ve gözlerini öperdim; burnunu yalardım. Eprimiş frakının önünü yırtar gibi açarak içine girmeye çalışır, göğsünü öperdim. "N'olur beni de götür!" diye yalvarırdım ona.

Fakat bilmiyordum. Gözyaşlarım dininceye kadar sesimi

çıkarmadan durdum. Sonra, büyük bir hışımla arkamı döndüm.

Fakat Casanova gitmişti. Hâlâ umutsuz aryasını şakıyıp duran kedinin çığlıkları yüzünden, o giderken ayak seslerini işitememiştim.

Kediyi kaldırdım, onu hâlâ Casanova'nın gözyaşlarıyla ıslak olan göğsüme bastırdım. Patilerini ve kulaklarını okşadım. Kafasının tam tepesine bir de öpücük kondurdum. Kedi burnunu bedenime dokundurdu, başıyla bana biraz daha sokulmaya çalıştı. Sonra sesini kesti; şimdi sadece heyecandan vücudunun titrediğini duyuyordum. Başını doğrultup uzun uzun yüzüme baktı, benim de yüzüne bakmam için hafifçe çeneme dokundu.

"Özür dilerim," dedim ona. Gözlerine bakmaya utanıyordum. "Her şeyi yeni baştan yoluna koyacağız."

Bir hafta sonra, ben atölyedeyken, bana teslim edilmek üzere kurdele bağcıklı, düz ve uzunca bir paket geldi. Paketi yırtarak açınca, koca koca güllerin kuru petalleri gibi, yüzlerce açık pembe renkte İngiliz paltoları elimden yerlere kaydı. Ardından da bir altın topun trink! diyen sesi duyuldu. Ben paltoları *armadio*ya, içinde tamamlanmış ya da tamamlanacak tuvallerimi sakladığım yüksek dolaba tıkıştırmaya çalışırken, kedi de altın topun üzerine saldırarak bir süre onunla oynadı. Topu kedinin elinden kaptığım gibi tuvallerimi ıslattığım küvetin içine attım. Koyu renkli sıvı, topu anında ve tek yudumda yutuverdi. Hem utandım hem de öfkelendim. Onun dışında bir başka erkeğe de arzu duyabileceğimi düşünmüş demek!

Kızdığımı görünce, kedi gene ağzını açtı. Hızla onu yerden aldım ve omzuma oturttum; kulağıma erişinceye kadar saçlarımı eşeleyip durdu. Sırtını sertçe okşayarak onu yatıştırdım. Ağzını burnunu kulak mememe dayadı ve büyük bir keyifle mırlamaya başladı.

Casanova'nın, cinsel birleşmeden sonra da, dişilerine karşı yumuşak ve sevecen davranmak gibi bir yeteneği vardır.

Oysa biz erkek kediler dişilerimize haz versek bile, seviştikten sonra onlarda şiddet ve nefret hissi uyandırmaktan geri kalmayız. Gerçi kısa bir süre birbirimize karşı özen gösterip cinsel birleşmemizin ardından hafif bir uyku çekmekten mutlu oluruz. Fakat sonuçtan hoşnut kalmamışız gibi tuhaf sesler çıkararak karşımızdakini tırmalar dururuz. Üretici cinsel organımızın dikenli oluşu bir tasarı kusurudur. Organımızı içeri sokarken küçük küçük dikencikler dümdüz olur; fakat onu dışarı çekerken ters yola girdikleri için dişilik organının nazik yatağını zedeler. Dişilerimizi terk ettiğimizde, bizden nefret etmelerinin nedeni işte o sırada duydukları acıdır.

17

Fato el buso, pol passar qualunque sorze.

Bir delik açılmayagörsün, önüne gelen fare içine girer.

VENEDİK ATASÖZÜ

Onu ağır bir dille haşladığım aynı gün Casanova'nın Mestre'ye hareket ettiğini haber aldım. Öyle anlaşılıyor ki birkaç ay kadar Venedik çevresinde dolandı durdu; hatta Francesca'nın evindeki kişisel eşyalarını toplamak için bir tekneyle Venedik'e gelmeyi bile başardı. Sanırım o hâlâ engizisyonculardan bir af çıkacağını umuyordu. Oysa ortada böyle bir işaret görünmüyordu. Anlaşılan, daha sonra sürgün buyruğunu alınca o da önce Avusturya'ya, sonra da Fransa'ya hareket etti. Venedik'teyken, içine engizisyonculara hitaben yazdığı imzasız bir mektubu yerleştirmek için Venedik elçisinin diplomatik çantasına sızmayı başardı. Mektup, buyurucu bir tonla, 25 Mayıs 1783'te, Venedik'in bir depremle sarsılacağını ve kentin denizin dibini boylayacağını ileri sürüyordu. Mektup öylesine bir korku yarattı ki pek çok patrisyen kenti terk ederek özel kır evlerine kaçtılar. Bu söylenti, tam otuz yıl önce Lizbon'un altını üstüne getirmiş olan depremin dehşetini hâlâ unutamayan Venediklilik bilincinin korkudan ödü kopan büyük bir bölümünü çok fena etkiledi. Biz Venedikliler de suçluluk duygusuna kapıldık. Yenilgiye düşme sırasının bize geldiğini anladık. Ayakta kalmak artık bizim için çok geçti. Peri masallarındaki yaramaz çocuklar gibi, bizi de kötü bir son bekliyordu. Bir sel felaketi mi, bir yangın felaketi mi, yoksa bir göktaşı felaketi mi bilmem. Bizim Venediklile-

rin koyu kör inançları nasıl olsa bu tehditlere bir karşılık bulurdu.

Palazzo Balbi Valier'deki deniz basamaklarına oturdum, ayaklarımı yemyeşil ılık sulara daldırdım; Büyük Kanal'da yalpalayarak ilerleyen her biri birer servetle yüklü sıra sıra gondolları seyre koyuldum. 20 Mayıs itibarıyla Venedik'te taşınmaz malların fiyatı yarı yarıya değer yitirmişti. Bir hafta sonra teknelerin utanılacak bir durumda, hem de gizlice geri döndüklerini gördüm. Bir süre o basamaklarda vakit geçirdim. Hâlâ Casanova'nın soluduğu havayla, hâlâ onun görüşlerinin izlerini taşıyan tuvallerle dolu atölyeme girmek içimden gelmedi. Gittiğine bir türlü inanamıyordum. Elbette gitmesine ben izin vermiş değildim. Gidişini onaylamadım da; hele bunun sonsuza dek sürmesini hiç onaylamadım. Ben onu sadece bekledim.

İngiliz paltoları paketinin dışında ondan mektup da almadım.

Bana vermiş olduğu eğitimle Venedik'te yapayalnız kaldım. Kaybımın bedenimin kanalıyla düşüncelerime sızmasına yavaş yavaş izin verdim. Arkadaş olunabilecek bir kedi yavrusu gibi burnu koltuk altlarımda, onun kollarının arasında uzanmış olmayı ne çok istemişimdir. Artık kimsenin kollarında uzanmıyorum; acımasız bir ilgisizlik hissettim hep. Bozguna uğramış olmanın acıları içinde, pek çok geceler Boticelli Venüs'ünün pozunu takındım. Fakat Casanova haklıymış; kendi kendini tatmin daha fazla kıvanca ulaşmaya sadece yardımcı oluyormuş meğer. Ona bakılırsa, demek sadece cinsel arzumu harap olmaktan koruyormuş.

Her sabah uyandığımda, tatminsizlik yüzümden okunuyordu. Sokakta yanımdan geçen oğlan çocuklarıyla adamlar durup yüzüme bakıp hiç seslerini çıkarmadan bana yardımcı olmayı istiyorlardı. Annem kıskançtı. Kızkardeşim Sofia kıskançtı. Eskiden çok daha ince ve zarif güzellikler için sakladıkları o hayran bakışlarını ve yorumlarını artık bana yöneltiyorlardı. Annemle kız kardeşim Sofia'nın, her ikisinin de, Bonifacio de' Pitati'nin yaptığı bohça böreği suratlı *Gusti-*

zia'nın bakışları vardı. Saçları ıslak ipek gibi hem güzel hem yumuşaktı. Her ikisinin de inanılmayacak kadar küçük ayakları vardı. Sofia yetişkin kadınlar gibi giyinmeye bayılıyordu. Şapkalarının üzerinde bol bol içleri doldurulmuş küçük kuşlarla kelebek ölüleri olurdu. İçinde annesinin saçlarından yapılmış bir de saç lülesi bulunan saçlarını tam tepede *pouf a sentiment* biçiminde toplamaya başlıyordu. Bazen de bir madalyon içinde küçük bir portresi olurdu. Artık saçları pudralanıyordu; ama hafif bir rüzgârda yüzü gözü toz içinde kalıyordu. Tüm bu büyüleyici şeylere karşın erkekler gene de bana bakıyordu.

Sofia, "Birlikte yürürken, senin yüzünden herkes beni görmezlikten geliyor," diye yakınıyordu.

Annem göğüslerimi ayıplıyordu. Ben de. Bence bu işin içinde bir terslik vardı. Şu son birkaç ay içinde gelişmiştim. Bende, küçük, ama özgür göğüsleri olan kadınların havası vardı; neredeyse kaburga kemiklerine yapışık ve başkalarının dikkatini çekmeyecek göğüslerdi onlar. Oysa, yolda yürürken dalgalanan göğüslerimi görünce erkekler hayran hayran seyreder, bebeklerse gülerdi. Tıpkı Madonna'nın göğüsleri gibi yumuşak, beyaz ve naziktiler. Madrid'deki Modonna'nınkiler gibi, bence de, başkalarınca da, yanılgıya yer vermeyecek biçimde cinsellik taşıyordu. Gömleğimi başımdan her sıyırışımda, kumaş onları okşarken düş kırıklığına uğramış bir cinsel arzunun acısını yaşardım.

Bir gün, bir grup genç erkek, hem yapışkan bedenleri, hem göğüslerim üzerine ettikleri ileri geri laflarla etrafımı sardı: *'Stupendi!' 'Perfetti!' 'Complimenti!' 'Fidanzata?'* gözlerimi, başlarının üzerinde belli bir noktaya dikerek ve de onları küçümseyerek aralarından yürüdüm. Bana yol vermek için iki yana ayrıldılar. Ellerimin anlamlı havasını bozmamaya çalıştım. Onların da bu dünyaya verecek şeyleri vardı elbet. Böylece oğlanlara hiç aldırmadım; bu da onları çok kızdırmış olmalı; çünkü göğüslerimin onlara vaat ettiği bir şeyler vardı. Oğlanların arkamdan, Lagün'ün Kemik Adası'ndaki serseriler gibi havladıklarını işittim. Beni canım çıkıncaya kadar dü-

zeceklerine söz veriyorlardı. Gülmekten ölecektim, öyle söylediler. Venedik'te, aşk ve ölüm anlayışlarıyla aşkın ve ölümün anlatım biçimleri her zaman birbirine çok karışır.

Bana dokunmak için ellerini uzattıklarında, onlara sertçe, *"Le mani a casa vostra,"* diye bağırdım. "Ellerinizi kendinize saklayın!"

Sonunda, içimdeki ardı arkası kesilmeyen cinsel çağrılara dayanamayacak duruma düştüm. Başkaları bunu benden önce fark etmişlerdi. Fakat ben bunu uzun bir süre yadsımıştım. Casanova ayrıldıktan sonra, *armadio*yu açtım ve içindeki İngiliz paltolarını dışarı çıkardım. Casanova'nın bana dediği şeyi yapacaktım; hayvansı zevkleri tadacaktım. Ama bu, sokakta bana bağıran oğlanlarla olmayacaktı. Bedenimin üzerindeki beceriksiz ellerin, bencil ve katı kasların bana bir yararı olmazdı.

Yaşamımın kalan yılları boyunca, bir tanesi hariç, kulaklarının arkasındaki bir taç yaprağı kadar duyarlı, tembel ve savunmasız noktaya geceleri dudaklarımı rahatça bırakabileceğim, ağzıyla burnunun arası kusursuz konumda olan, dudaklarında hafif kıvrımları bulunan, alınları bunca yılın deneyimiyle kırış kırış olmuş, yüz çizgileri orgazm sırasında yavaş yavaş çözülen, elleri son derece temkinli yaşlı erkekleri yeğledim. Bu hoş insanların bana sahip olmalarını değil, benim onlara sahip olmamı yeğledim. Böylece kendimi her zaman onların gerisinde bulundurarak onlara sahip olacaktım. En son dakikada, bir dizimi usulca onların dizlerinin arasına kaydıracak, gevşeyen bacaklarını uyluklarımla sımsıkı kavrayacaktım. Eğer beni seviyorlarsa işte o sırada ellerini ellerime uzatırlardı. Yok, yalnızca beni istiyorlarsa, daha sonra da beni isteyebileceklerse, kendilerini ölü gibi derin bir uykuya bırakmadan önce ayaklarını kasığıma sürerlerdi.

Casanova gittikten sonra, bunların hepsini, erkeklerin her çeşidini denedim elbette; kimi genç, kimi yaşlı, kimi bedensel özürlü, kimi de son derece kusursuz yapılıydı... Bazen kedi de orada olur, bizi seyrederdi. *Corteggiatore*'lerimden, hay-

ranlarımdan biri, ayrılırken, ilgisizliğini belirtmek ister gibi, kuyruğunu oynatarak kinayeli konuşmasını noktalardı.

Kuyruk şöyle derdi: "Haydi gene, güzel bir herif seçmişsin!" Bu kesinlikle tam tersini kastediyor demektir. Umalım, kedi, düşük düzeydeki kendi aşklarını benimkinden çok daha doyurucu buluyordur.

Venedik, uygunsuz bir erkekle olmak için hiç de hoş bir yer değildir, adam her şeyi doğru dürüst yapıyor olsa bile. Pek çok kez, yıllardan beri, omzumu dişleyen, parmaklarımı okşayan uygunsuz bir erkekle renkli palazzoların yanından kayıp giden aynı gondola oturmuşum. Yanlış şeyler yapan, ama bana uygun olan adamı yıllarca sonra bulabildim, ama o daha da beter çıktı.

Casanova'nın bana bir türlü öğretemediği şeyleri o zaman öğrendim; bunlar acı çekmekle ilgili şeylerdi, başarısızlıkla ilgili şeylerdi. Yüzümüze kapanmış bir kapının önünde çok uzun bir süre dikildiğimizi öğrendim. Yaşamımızı kuşatan duvarlarda milyonlarca kapıyla delikler açılmış olduğunu anlamamız çok zaman aldı. Kimi zaman, ağlamaktan kör olmuş bir halde, sendeleyerek en yakın olanına dalarız. Bunun bazen tamamıyla kötü bir seçim olarak karşımıza çıkmış olmasına şaşırmak mı gerekir?

Casanova beni terk ettikten sonra, her nereye baksam acı dolu anılar çıktı karşıma. Beni kolunun altında gizleyerek, arka sokaklarda uzun adımlarla yürümeyi başarmıştık... Ama artık. Onun yokluğunda, kollarının altında ufacık tefecik yeniyetme sevgilileriyle dolaşan pek çok yaşlı adam görüyordum. Bu ne biçim hareket böyle! Bu ne biçim kişiye özel, bu ne biçim her şey içinde bir hareket böyle! Hiç kimseyi hesaba katmayan, ama sevgiliyi de neredeyse bir lokmada yutacak bir hareket bu. Bunu ben çok iyi anladım; birinin kolu havaya kalkıp öbürünün omzu aşağı inerken karşılıklı bakışmalar... Bedenlerin hızla dostluğa dönüşü, hızla güven perçinleyen sıkıştırma ve ardından küçük yavru kuş. Ve sonra da öpüşme... Artık başka şeylerden söz etmeliyim.

Çifte yaşamlar ötekilerden iki kat tehlikeli, iki kat da hızlı yaşanır buralarda. Sonunda, benimkisi de keşfedildi elbette. Ne de olsa aldırmazlık ruhuma işlemiş. Bir gün, parşömen kâğıdına yazılmış bir iş teklifi aldım; fakat imza mührünü yeterince dikkatli okumamışım demek. Üç gün sonra babamın bir arkadaşı annemin de arkadaşı olan etli butlu karısıyla atölyeme daldı.

Üç gün sonra kendimi yatak odama kapattım; üst katta *piano nobile*deki aile toplantısında yeni okunan notalara kulak kabarttım. Önce amcalarımın babamın omzuna avuçlarıyla hafifçe vurduklarını işittim. Arada, annemin kız kardeşlerinin cıvıltıları geliyordu kulağıma. Birkaç kez de Angelica Kaufman'ın adı geçti konuşmalarda. Rosalba Carriera'nın da birkaç kez adı anıldı. *Libro d'oro*nun üst düzeyinde yer alan mutlu müşterilerimin adları da geliyordu kulağıma. Bizim ev artık temize çıkmıştı. Annemle babam benimle öğünebileceklerine karar verdiler. Sonunda odamdan çıktığımda, benim açımdan her şey yolunda gidiyordu. Palazzo Balbi Valier'deki atölyeme müşterilerimi rahat rahat kabul edebilirdim. Bir anda, kendi yazgısının sorumluluğunu almış, yetişkin bir iş kadını olmuştum.

Cecilia, 'düşük düzeydeki kendi aşkları' derken neyi kastediyordu acaba? Oysa hiç de eleştiri yapacak durumda değil o.

Kendi hesabıma, evet, kabul ediyorum; benim İranlı bir haremim olduğu doğrudur; ama kaba saba kedilerden de hoşlanırım ben. Bazen Getto'dan gelmiş ufak tefek bir tekir kediden hoşlandığım da oldu ya da San Polo'dan süt beyaz yaşlı ve evlenmemiş bir kız örneğin. Yeniliğin hiç sonu gelmez. Her kedinin yüzü farklıdır; yakından bakınca her yüzün ayrı bir kişiliğe sahip olduğu görülür. Bazen her bir gözün bile ayrı bir ifadesi olduğunu görürsünüz. Bir de kokuları var!

Yılın belli aylarında, dişi kedilerden yayılan şiirin kokusunu alamayan insanlara acırım. İyi ve suluca bir şeyin havayı bozduğunu anlamak için o zavallıların olayın gözlemcisi olarak aynı odada bulunmaları gerek. Biz kediler haberi kanımızda taşırız ve üç çatı ve iki sokak ötede hazır bekleyen dişinin kokusunu alırız.

Erkek kediler arasında, cinsel arzuların dört ayrı çeşidi vardır:

Andar sui copi, *kiremitlerin üzerine çıkmak*

Kızıştıklarında, Venedikli kediler tarzında sevişmeye acil ihtiyaçları olduğunda miyavlamalarıyla gürültü patırtı çıkararak birbirleriyle çatıların tepesinde buluşmak.

Restar imatonio, *taş misali edilgen kalmak*

Mevsim dışı kalmak ve bedensel sorunlara hiç ilgi duymamak.

Mandar in squero, ***gondola-işyerine gitme gereğini duymak***
Genellikle, insanların *Karnaval*'in ardından yaptıkları gibi, dişileriyle çekiştikten sonra, daha ciddi konulara yönelmek.

El ze tuto un cain de folpi, ***ahtapot havuzuna dönüşmek***
Bu deyim, işlevselliğini yitirmemiş cinsel bir güce sahip olduğuna inanan yaşlanmış kediler için kullanılır.

18

La colpa l'è na bela putela, ma nissun la vol.

Kabahat peri kızı olmuş, kimse yüzüne bakmamış.

VENEDİK ATASÖZÜ

Mesleğimi sürdürmekte özgürlüğüme kavuşunca tutkularım kolay kolay tatmin olmamaya başladı. Daha iyi bir ressam olabilmem için daha çok şeyler öğrenmem gerektiğini anladım. Daha çok şey öğrenmek istedikçe daha çok şeylere layık görüyordum kendimi.

Örneğin, portre yaptırmak için karşısında oturan kişinin kıyafetinin altında ne varsa her şeyi bir ressamın bilmesi gerekir; yalnız cildini değil, kaslarını ve kemiklerini bile. Aksi halde, yapacağınız portrelerin içleri doldurulmuş taş bebeklerden hiç farkı kalmaz. Kendimi geliştirmek istiyorsam, gerçek yaşamdan insan figürleri çizmek zorundaydım. Bu da dişi ressamlar için bir sorundu. Kraliyet Akademisi'nin ilk dişi üyesi olan Angelica, erkekliğin kas düzenini doğru dürüst çizmediği için alaya alınmıştı. Bir şair yazdığı bir taşlamada, portresini yaptığı erkekle evlenecek olsaydı, Angelica'nın evliliklerinin ilk gecesini son derece sıkıcı bulacağını ima ediyordu.

Bunda Angelica'nın bir kusuru yoktu elbet! Johann Zoffany'nin, 1772'de, Londra Kraliyet Akademisi üyelerinin topluca göründüğü bir resminde iki de dişi üye vardır; orada Angelica ile rakibi olan Mary Moser'in bilinçli ve ciddi meslektaşlarından hiçbir farkları yok gibidir, *ama bu sadece duvara asılı portrelerinde böyledir.* Zoffany'nin resminde, erkek

akademi üyeleri tarafından incelenmekte olan güzel bir çıplak erkek modelinin gerisinde Angelica ve Mary son derece soluk ve donuk durmaktadırlar. Kadınların erkek modelin ön kısmındaki organlarını görmelerine ya da tartışmaya katılmalarına izin verilmez. Onlar orada hiçbir şeye katılmayan birer sanat yapıtıymışlar gibi hiç seslerini çıkarmazlar.

Unutmayın ki bu dünyada 'ressam' sözcüğü, ayrıca kadın olduğu belirtilmedikçe, ister istemez erkeği akla getirir. Her kadın ressam kendi türünün ender rastlanılan bir bireyi olarak ün kazanmaya, merak konusu olmaya alışıktır. Bizim resimlerimiz erkek meslektaşlarımızınkinden daha az para getirir. Bana resim yaptırmaya gelen pek çokları parasal güçleri yetmediği için çok istedikleri halde bir Ingres'e, bir Jacques-Louis David'e portrelerini yaptıramadıklarından söz ettiler. Biz kadın ressamların ne olacağını bilemeyeceğimiz ileriki yıllarda bekleyebileceğimiz tek bir şey vardır: Ölümümüzden sonra, erkek meslektaşlarımıza kıyasla az sayıda ve niteliksiz resimlerimiz bize atfedilmiş olsun. Ne yazık ki çoğu zaman, en iyi yapıtımız en başlarda bize öğretmenlik yapan ustalarımıza atfedilir. Bazen, bu durum Antonio ile benim de başımıza gelecek mi diye çok merak etmişimdir. Fakat artık, o günden bugüne yaşadıklarımı düşündüğümde, bundan şüphe ediyorum.

Kadın ressamlar her zaman ressam modelleriyle ilişkili görünmemeye çok dikkat etmek zorunda kalmışlardır. Çünkü bu, erkeklerin gözünde hafifmeşreplik, ahlaksızlık anlamına gelir. Bir kadının gözlerini dikerek bir erkeğe, hatta aynada kendisine saatlerce bakmasını halk çoğu kez çapkınlık olarak nitelemiştir. Ben, hatta Angelica kendi portrelerimizi yaptıysak, bu birer erdemlilik modeli olarak düşünülmüş olmalıydı. Görüyorsunuz ya, ne kadar çok erkeklere benzemezsek o kadar güçsüz, o kadar az saldırgan, o kadar da çözümsellikten uzak, ama çok daha değerli oluyorduk. Biz kadın ressamlar, bazı erkek eleştirmenlere kalırsa, yalnızca sevimli varlıklarımız gibi zararsız, körpe ve sevimli şeyler olan bebek ve çiçek resimleri yapmalıydık. Biz kadın ressamlar öteden beri

renklerden aşırı derecede zevk almakla, onları deriye kozmetik boyalar sürer gibi uygulamakla suçlanmışızdır; onların gözünde resim yapmakla makyaj yapmak arasında hiç fark yoktur. Biz kadınların kurnaz olduğumuz kadar tehlikeli biçimde doğaya bağlı ve içgüdüsel olduğumuz da sanılır. Casanova'nın sevecen bir hayranlıkla söylediği gibi, biz kadınlar içimizde son derece belalı, beyinlerimizle bağlantısı olmayan, saygın erkekleri korkutan doymak bilmez bir döl yatağı taşırız.

Fakat kadın da olsanız, bu alanda kendi stilinizle kendinize nasıl bir yer edinebileceğinizi öğrenmişseniz, portre ressamlığının oldukça parlak bir dönemiydi o yıllar. Paris Kraliyet Akademisi portre ressamlığının gerçek sanat hiyerarşisindeki yerini daha yeni kabul etmişti; sıralamada bizimki tarihi resimlerden sonra geliyordu. Natürmort, manzara ve öteki türler bizim altımızdaydı. Toplumumuzda değer yargılarının tam olarak oturmamış olması da bize yardımcı oldu. Yükselen burjuvazi, evlerinin duvarlarını aristokrasi mirasının cilasıyla süslemesi için ressamlar tutuyordu. Biz ressamlar portrelerini yaptığımız bu insanlara meşruluk kazandırmış oluyorduk. Ressam elinden çıkmış yüzlerinin soylularınkinden hiçbir farkı yoktu. Hatta yeni gelen müşterilerin bazıları eski zaman giysileri içinde portre yaptırmak istiyorlardı. Böylece, soyluluk geçmişlerinin daha eskilere kadar uzanmasına katkıda bulunduk.

İstediğim gibi resim yapma özgürlüğümü kazandığım o sıralar, hâlâ portre yapmayı sürdürmekteydim, insan tenini daha yakından tanımayı da istiyordum. İçimde Angelica'ya ulaşmak, hatta onu geçmek gibi bir tutku vardı. Cinsel arzunun, arzu edilebilirliğin resmini yapma konusunda ünlenmenin özlemini çekiyordum. Casanova'nın haklı olduğunu şimdi anlamıştım. Bunu başarabilirsem dünyayı fethettim demekti. Fakat uygulamada bazı zorluklar vardı.

Çıplak kadın vücudunu çok erken yaşlarda özümlemiştim. Kendi bedenimi tanıyabilmek için, öteden beri sıkça ayna karşısına geçerdim, bazen de başkalarına çaktırmadan

mum ışığında seyrederdim kendimi. Tutkularımın kızıştığını nasıl anlayacağımı bilirdim. Fakat evlenmeden, çıplak bir erkeğe ulaşmayı nasıl gerçekleştirebilirdim? Evlenmeyi istemiyordum. Casanova'dan sonra, evlilik bana biraz saygısızca, sanırım biraz da gereksiz bir şey gibi göründü. Böylece erkek vücudunun anatomik yapısını öğrenebilmek için eğlenceli bir yol buldum kendime. Hem de en eğlenceli olanı. Ya da, dürüstçe konuşmam gerekirse, sınırlı bir ölçüde eğlenceli bir yoldu bu. Kimi zaman, yeniliğe ve de bilgi toplamaya olan açlığım sayesinde tiksinmeyi bile unutmuştum.

O günlerde, daha çok nazik ve yaşlıca erkekleri yeğlediğim halde, fiziksel özellikleri portrelerini yaptığım erkek müşterilerime uygun düşen tipleri seçiyordum. Eğer resmini yaptığım kişi, diyelim ki Kont Alvise, tıknaz ve kır saçlı ise seçeceğim sevgili de öyle oluyordu. Portresini yaptığım erkek türleri balık sürüsü gibi geliyorlardı sanki. Bazen durgun gözlü, kirpikleri seyrek sevgili diyetine girmek zorunda kaldığım oluyordu. Kimi zaman da organları çirkin ve orantısız, dayanma güçleri insanı düş kırıklığına uğratan cinsten genç erkekler... İşte böyle.

Erkeklerimi, kokuların Venediklileri giysilerinin içinde bile canlı tuttuğu balık pazarında buluyordum. Önce karşılıklı bakışıyorduk, sonra da atölyeme kadar peşimden geliyorlardı. Ya da San Marco'da, Çan Kulesi'nin altındaki piyango çadırının mavi beyaz çizgili tentesinin çevresini dolduranlarla kalçalarını güneşe verip hükümet konağının merdivenlerinde uzananların içinden seçerdim onları. Bazen de hemen arkamda derin derin soluk alıp verildiği olurdu; kasıtlı olarak durur ve... Anlaşılan benim gibi gözlerinin içine bakan kadınları bekleyen, peşlerine düşeceğimizden çok emin erkekler sayılamayacak kadar çoktu. Artık ne çıkarsa bahtıma; daha sonra yorgun düşüp de uzandıkları zaman onların taslaklarını çizerdim. Ya da onu müşterimin istediği biçimde oturtabilmek için dil dökerdim. Pek çoğu, karısı onu evde beklemiyorsa eğer, istediğimi yapardı.

Ne kadar istesem de bir türlü soğukkanlı davranmayı be-

ceremiyordum elbette. Bana yeni bir haz tattıracağı umudumu yitirmeden hiçbir erkeğin kollarına atılmadım. Ancak o umudumu çok azıyla gerçekleştirmiş olarak ayrıldım onlardan. Ya da insanı düş kırıklığına uğratan öpücüklerine karşılık vererek. Son derece duyarsız, son işi yapıp bitirmeyi sağlama almak için uydurulmuş öpücüklerdi bunlar. Ağzınızı gerçekten sevdiğiniz ve sevildiğiniz erkeğin ağzına yapıştırdığınız andaki tadı o öpücüklerin hiçbirinde bulamazdınız. Ne yazık ki, sevimsiz bir öpücüğün telaşlı huzursuzluğunda insan doğru dürüst bir öpücüğün hoş tadını hatırlamadan edemiyor.

Benim bu beden modeller düzenim atölyede kimi zaman karışıklığa da neden olurdu. Bir ara her şeyi unutur, sonra da daha önce tattığım çıplak vücudu soylu müşterimin giysisi içinde canlandırırdım kafamda. İçimdeki isteklilik çoğalır çoğalır, sonra da beni, örneğin o sırada, tıpkı beden dublörünün farkında olmadan yapmaya çalıştığı gibi divanımın üzerine çıkmaya çalışan gerçek Alvise'ye götürürdü. Bu çeşit uyuşulmuş portreler için kesinlikle para kabul etmezdim; böyle yapınca da karşı tarafın ketum kalacağını sağlama almış olurdum. Böyle bir olayın sıkça yaşanmasına izin vermeyi ise göze alamazdım.

Ben Kont Alvise'leri de severdim; onları ellerimle hissetmeyi de severdim. Akıllı ellerinin bedenimin üzerinde dolaşmasını da severdim; övgü dolu homurtularını bile severdim. O homurtuların bende en ufak bir tiksinti yaratmamış olmalarını severdim. Bir damla terlerinin göğsümün üzerine düşerken flop diye ses çıkardığını işitmek de hoşuma giderdi. İçime girerlerken yol bulmalarına yardımcı olmayı bile severdim. Daha sonra işi bitirdikten sonra baygın bir sesle özür dilemelerini de severdim. Seviştikten sonra, yüzlerini portre ressamına doğru çevirişleri de hoşuma giderdi. Bir adamı hem de yaşlı bir adamı birkaç kez bu işi yapmaya zorladım. Onu gelecek kuşaklara daha sevimli gösterebilmem için bana yardımcı olmasına fırsat verdim. Günlerce sonra, tüm Venedikliler gibi, sokakta karşılaştığımızda bu soylu adamların ba-

na bakma tarzlarına bayılırdım. Neci bu kadın? Şaşırdıklarını görürdüm. Ressam mı, yoksa âşık mı? Onu nasıl selamlamam gerekir? Yılankavi bir hareketle ve de gülerek hızla yanlarından uzaklaşırdım. Onlara yeniden gereksinim duyacağımı düşünerek şaşkın bir durumdalarken yanlarından ayrılmayı yeğlerdim.

Dişi portrelerimin hatırı için birkaç kez de Safovari serüven yaşamayı göze aldım. Ama benim için soyunan bir kadınla her seferinde sevişmek zorunda kalmadım. Kimi zaman ona sadece para vermekle yetindim. Sonunda, *faxoléti* kontes ve hanımefendilerime bedensel dublörler aramak için gecekonduları ziyaret edecektim. Ellerine birkaç *zecchino* sıkıştırarak atölyeme gelmeleri için onların akıllarını çelecektim. Orada, birkaç saat sonra zengin ve şımarık hemcinslerinin, kıymetli kumaşlara sokak kokularının sindiğinden tamamıyla habersiz olarak üzerine oturacakları aynı kadife koltukta iri ve solgun bedenlerini çırçıplak soyduracaktım. Kasları kaslarına benzeyen kadınların göğüslerini, karınlarını, dizlerini ve kalçalarını gösteren skeçlerimi görünce soylu hanımefendiler kimbilir nasıl bir dehşete kapılırlardı. Grafit kalemle yapılan ve ışıklı kısımları beyaza boyanmış bu skeçleri anahtarı bende olan bir dolapta saklardım. İçinde ne kadar demokratik ten cümbüşü olan bir dolap! İçerde *Faxoléti* ile Kont Alvise'lerin çıplak bedenleri sözde *kontes ve doges*'lerin başları ile birbirine sıvaşıyordu.

Çocuklar da sorun oluyordu. On yaşındaki Kral Louis XV'in portresini yapan Rosalba Carriera umutsuzluğa düşmüştü. Poz vermeye ilk gelişinde otururken genç kralın silahı birden yere düşünce papağanı ölmüş ve heyecana kapılan küçük köpeği ise deliye dönmüştü. Öteki çocuklar da yanlarında getirdikleri öteberileriyle ressama büyük işkence yaşatıyorlardı. Bir de anneleri vardı. Bu annelerden hiçbiri portreleri yapılan çocuklarının sateninden hoşnut kalmazlardı. Ben de hoşnut kalmazdım, elbette... Fakat... Bir daha mı... Bir daha mı..

Bizim mesleğimizde portre yaptırmaya gelen yaşlı kadın-

ların sayısı parmakla sayılacak kadar azdır. İçlerinden pek azı bu işe hevesli olur. Ama ben her biçim ve görünümde kadın portreleri yaptım. Sevdiğim kadın ressamlardan biri de Ingres'tir; tıpkı onun gibi ben de onların yapısal özellikleri, kullandıkları çanta, ayakkabı gibi şeyler, gizemli özellikleri için kadın portreleri yapmayı yeğledim. Resimlerimde onların üzerine hikâyeler anlatırdım. Yanı başlarında duran gümüş bir tabağın üzerinde sevgililerinin adının yazılı olduğu kartvizitin mum ışığıyla aydınlanmasına özen gösterirdim. Renkli porselen düğmelere hilelerimi ustaca katabilirdim. Öte yandan, hoşlandıklarımdan da yardımımı eksik etmezdim. Çoğu kez yardıma gereksinimleri hiç eksik olmazdı.

Tanrı bize karşı neden bu kadar acımasız? Neden zarif bir kadına bir acuze kafası tıpalar? Ya da neden güzel bir yüzü kaba saba bir bedene oturtur? Bu gibi durumlarda, onlara yardım edebilmek için olanca hünerimi gösterirdim. Örneğin, eski Ingres ayna hilesi benim bir türlü gizleyemediğim kusurları seyircinin dikkatinden uzaklaştırırdı. Portresini yaptığım kadını, sırtı aynalı bir şömineye dönük olacak biçimde yerleştirirdim. Şömine rafı, içinde nefis kır çiçeklerinin bulunduğu bir vazoyla donatılırdı. Kadın, önden bakıldığında şık bir salonda dekolte bir kadın görünümü kazanırdı. Ama resmin gerisinde resim yöntemi sayesinde kadının çıplak boynu sanki bir çayırlığa yansımış gibi görünürdü. Yani bahar masumiyeti ile görgülü şehvet düşkünlüğü aynı anda bir arada yer alırdı. Boynun baştan çıkardığı seyirci yüzde başkaca bir güzellik aramazdı. Arkalarındaki aynalara yansıyan kadın boyunlarının her şeyi ele vermeye çalışan ense çukurlarını ön plana çıkarmalarını her zaman sevmişimdir. Onların gerçek hikâyelerini anlatan da bazen dimdik, bazen çökük duran işte bu boyunlardı.

Portresini yaptırtmak istediği genç ve güzel sevgilisiyle atölyeme gelenler de oluyordu. Bu yakınlarda tecavüze uğramış olanları yüzlerine bakınca hemen anlardım. Genç kadın, şaşkınlığını, endişesini ve kafasından geçenleri hiç saklamadan, yaşadığı acılara karşılık kendisine verilen yeni ve güzel

oyuncak bebeği usul usul eliyle okşuyordu. Kafası karmakarışık olmuş küçük kızı, ablasınınkilere benzeyen giysiler giydirerek hazırlardım. Saçlarını yapınca tıpkı bir prensesin saçlarına benzerdi... Fakat yanındaki beyaz masa örtüsünün üzerindeki pewter* kadeh yana yatmış olurdu. Kadehten sızan kırmızı şarap ise onun son özverisi anlamına geliyordu. Benimkisi kadar şaşırtıcı olan yaşadığı o ilk deneyimi hiç beklemediği hemen belli oluyordu zaten.

Gerektiğinde, portresini yaptığım kişiyi küçük düşürmenin yollarını da bilirdim. Portre yaptıranlar kendini beğenmiş kişilerse ve kendilerine bunu yakıştırıyorlarsa alçak bir yerden bakarak çizerdim onları. Böylece portrenin 'okur' u, kibirli *kontlara* ve *konteslere* yukardan bakan portredekinin konumunu o anda anlardı. Portre yaptırmaya gelenlerin karakter noksanlıklarını cezasız bırakmamayı da bilirdim. Yakası, kaskatı boynuna güzel oturmamışsa, yaşlı adamı alaya almak için saatinin altın kösteğini göğsüne iki kat ilmik atarak dolardım. Uzaktan bakıldığında, bir çift sarkık göğüs görünürdü. Müşterimin kibirliliğinin böyle bir hileyle yok olabileceğine pek güvenemezdim. Çünkü o anda ne yaptığımı anlayabilmesi için, portreden oldukça uzak olan yerinden kolay kolay kalkamazdı. Arkadaşları bunu ona kesinlikle anlatmazdı; ailesi ise göze alamazdı.

Gerçekte acımasız bir priapos** olduğunu bildiğim halde, kendisini portrede bir erdemlilik modeliymiş gibi göstermemi isteyenler de karşıma çıkıyordu. Ben de, üzerinde doğruluğu çağrıştıran aletler bulunan bir masanın yanı başında gösterirdim onu. Fakat koltuğunun cilalı tahtasına vurmuş küçük bir yansımada yüzü gözü çizikler içinde, darmadağın ve kanlı bir yatağın üzerine uzanmış orospunun minnacık bir resmini rahatça görebilirdiniz. Kıçıkırık bir filozof karşımda oturduğu sürece abuk sabuk konuşmalarla beni canımdan

*Kurşun ve kalay karışımı

**Yunan mitolojisinde, Dionysos ile Aphrodite'in oğlu, olağanüstü bir cinsel organı olan bereket tanrısı. (ç.n.)

bezdirince elbette onu da cezasız bırakamazdım. Gezegenlerin hareketlerini gösteren disklerin çevresinde halkalar çizdiği küre biçimindeki Güneş Sistemi modelini çamur ve ince ince çatlaklar içinde gösterirdim, salt tatsız tuzsuz görüşleriyle alay edebilmek için.

Portre yaptırmak için karşımda oturanların düş ve korkularını benden talep ettikleri şeylerden çıkarabiliyordum. Adam nişanlısının portresini kucağında bir çift güvercinle yapmamı istemişse, genç kızın iffetinden kuşkulandığı sonucunu çıkarırdım. Kadın elinde bir aşk mektubuyla poz vermişse eğer, sevgilisinden mektup almadığını anlardım.

Bazen de arka planlarımda modellerinin geleceklerini, hastalıklarını, başarılarını ve başarısızlıklarını anlatan resimler yapardım; tıpkı sofu bir ressamın, Madonna ve çocuğunun arkasındaki donuk bölgede uğursuz bir haç çizmesi gibi.

Sıcağın ve soğuğun resmini o kadar güzel yapabiliyordum ki portrelerimin o sırada hangi mevsimi yaşadığını hemen söyleyebilirdiniz. Bu da müşterilerimin gerçek yüzlerini ortaya çıkarmanın bir başka yoluydu. Paletim içlerindeki hava ve su yerine geçmiş oluyordu. Bana kış portreleri ısmarlayanlar cesur olmayı göze almalıydılar. Onlar da Venedik'in o benzersiz soğuğuna karşı kendilerini hazırlarlardı... Kanalların üzerine çöken buz gibi bir sis, giysilerinizden içeriye girmeye, kolunuzu ve bacağınızı felç etmeye hazırlanan sinsi bir soğuk. Kışları. Venedik'in ayazı iliklerinize işler. Kış aydınlığı... Farklı olur. Yaz aydınlığı hiçbir fark gözetmeden her bir yana dağılır. Kışları ise, ya bir *palazzo*nun penceresinde ya da bir mozaiğin taşında parıldar. Az sonra ne yapacağı hiç belli olmaz. Benim yaptığım yaz resimlerinde kadınlar çoktan gebe kalmışlardır da yakında evlenmek üzeredirler.

Her zaman Angelica'nın yolunu izlerdim; çünkü insanların benden istediği de buydu.

Daha önce de söylediğim gibi, portre ressamlığı bir tür bağımlılıktır. Bazıları, tıpkı yeni bir giysi ısmarlar gibi, ya da çok zenginlerse, sadece yeni bir giysiyi kutlamak için sizden yeni bir portrelerini yapmanızı isterler. Bazılarıysa onları yas

içinde gösteren portrelere bayılırlar; çünkü onların sevecen yanlarını ve sonsuz zenginliklerini yansıtırlar. Her bir kehribar düğme ya da her bir siyah farbala, ölülere ödenen ek birer baçtır. Angelica gibi, Ingres gibi, ben de Napoli Kraliçesi Caroline Murat'ın resmini yaptım. Her üçümüzün de portrelerinde, kraliçe kardeşi Napoléon'un karısı olan yengesi Josephine için görkemli bir dekor içinde karalar bağlamış olarak betimlenir. Her üç portrede de, hemen arkasında, Vezüv'den usul usul duman tütmektedir.

Hemen eklemeliyim ki Kraliçe Caroline bize tek kuruş ödemedi; böyle bir şeye niyeti olmadığını gözlerinin kıyıcığındaki parıltıdan çıkarabilirdiniz. Bu da bizim işimizin rizikolu yanıydı.

Portre yaptırmaya gelen ne kadar ulu bir kişiyse ondan para çıkarmak o kadar zor olurdu. Kraliçe Caroline'den sonra, bir süre de tüccarlara resim yaptım. Burjuvalar, tuvali sağ elleriyle alırken sol elleriyle de para kesesini uzatırlardı. Çerçevelerin biraz daha kalın olmasını, altın varakların biraz daha bol tutulmasını istemişlerse, *va bene,* tamam, derdim.

Ben en çok kendi insanlarımın, Venedik Cumhuriyeti'nin, Venediklilerinin resmini yapmayı sevdim. Benim portrelerim onların mutlulukları üzerine söylenmiş son söz, son bir gözlem olacaktı. Gözlerdeki parıltılarda sönmekte olan neşeyi yakalamayı bildim. Kaslarının ağırlığını hissettim ve onu biraz da abartarak değerli taşlarla süslenmiş ışığa dönüştürdüm. Ben güz çiçeklerinin resmini, yani çürüme başlamadan önceki son parıltıların resmini yapıyordum. Belki de arsızlık ve gözüpekliğin şatafatlı görüntüsünün gerisinde çürüme çoktan başlamıştı bile. O canlı yüzlerde Cumhuriyet'in çöküşünün resmini yaptığımı bilmiyordum. Sadece geleceğe ilişkin korku ve endişenin resmini yapıyordum. İnsanın bütün bunları kavrarkenki çırpınışı, yakın bir gelecekte sona erdirilecek olan zevkler karşısındaki gözü doymazlık. Dünyanın her yerinde olduğu gibi, Napoléon Bonaparte dahil, Venedik'te de portrelerimin gördüğü bu rağbete şaşmamak gerek.

Yarı saydam duman rengi Venedik kumaşlarının ışık saçan

göğüslerdeki duruşuna bayılırdım. Rialtolu bir kuyumcunun elinden çıkmış bir bileziğin çıplak bir kolda bıraktığı ize hayran kalmamak elimde değildi. Dirseklerdeki ince çatlaklara bayılırdım. Öpüldükten sonra pürüzsüz ve bulanıklaşmış görünen bir ağız yapabilirdim. Giotto'nun azizler için sakladığı o hoş ışığı kullanarak saf ve doğal bir ten rengini daha da aydınlatmaya ya da Tiziano'nun geliştirdiği gölgeleme yöntemiyle yoz ve pis bir teni karartmaya bayılırdım.

Bütün Venedik, annemle kız kardeşim Sofia'nın düşlerinde bile göremeyecekleri oturma odalarında *Libro d'oro*'daki ünlü kadınlarla erkeklerin portrelerini konuşuyordu. Müşterilerim günün birinde beni aşırı biçimde pohpohlar da Venedik artık gözüme küçük görünürse işte o zaman Casanova'nın kehaneti gerçekleşir, ünüm dünyaya yayılırdı. Ben de böylece, içi tuval dolu banyo teknemle, kadınlığımın en güzel yıllarını İtalya yollarında geçirirdim.

Ama her seferinde evime dönerdim.

Casanova beni terk ettikten, bense üne kavuştuktan sonra, ailem olan yabancılaşmış varlıklardan kopmamış olmam size şaşırtıcı görünebilir. Fakat ben bir İtalyanım. Çevremde kan bağım olan kişilerin eksikliğini duymamalıyım. Arka planda onların seslerini işitmeye bayılırdım. Tam tepemde evin uyandığını işitmek hoşuma giderdi. Günlük yaşamın mahremiyeti de hoşuma giderdi. Sofia'nın yüzündeki sivilcelerin, göçmen kuşlar gibi, bir görünüp bir kaybolması da hoşuma giderdi. Annemin elindeki gergef işinden başını kaldırmayışına bayılırdım. Doklardan eve dönen babamın tuzlu kokusunu hiç unutamam. Bu saydıklarımı onlara söylemezdim elbette. Fakat onlara bağışladığım değişken ve incitici, fakat bir o kadar da eğlenceli varlığımı sürdürmemden bunu anlamış olmalılardı.

Belki de, şu kadar yıldan sonra, annemin bana, benim de ona olan ilgisizliklerimizin değişeceğini sanıyordum. Sofia'dan umudumu kesmiştim; yakında evlenir ve bizi terk ederdi. Babama gelince, tek umudum onu düş kırıklığına uğ-

ratmamış olmaktı. Ona istediği gibi bir kız evlatlık yapamamıştım. Günlük dualarında, Tanrı'ya evinin üstün bir sanatsal yetenekle kutsanmaması için yalvarırdı. Babam yalnızca daha çok ipek satabilsin, daha çok müşterisi olsun, ona Doğu'dan daha çok mal sevkıyatı yapılsın ve sattığı mallara talebi artıracak daha çok *Karnaval* baloları düzenlensin diye Tanrı'ya yalvarırdı. Yaşamında daha çok sevgi olsun diye yalvarmazdı. Bir metresi olmadığından emindim. Çünkü ölçülü bir adamdı. Döküntü gazinolardan birinde ya da *Karnaval*da karanlık köşelerde vücutların bir çift davul tokmağı gibi titreyip durduğu, havaya güzel kokuların yayıldığı arka sokaklarda onunla kazara karşılaşabilirim diye hiç endişeye kapılmadım.

Ben bu yüzden evimi terk etmedim işte. Venedik gibi, ben de yararcı görüşe yatkındım. Ailemden her istediğim şeyi aldığımı, ama ona çok az şey verdiğimi kabul ediyorum. Saygılı kız evlat rolünü Sofia'ya bıraktım. Kendim de, yeterince eğitilmemiş, kediden daha da nankör ev hayvanı rolünü üstlendim. Cinaslı konuşmalarımla herkesi yaraladım. Söylediğim o korkunç şeyleri size yinelemeyeceğim. Yalnız o yüzden acı içinde kıvrandığım için kendimi bağışlıyorum. Sohbete, içtenlikli bir sohbete özlemim vardı. Onsuz olunca, düşünme yeteneğim yara alıyor, içime kapanıyordum. Başarım sürdükçe, yavaş yavaş öyle bir noktaya gelmiştim ki hiç kimse hakkımda fikir yürütmeyi göze alamıyordu.

Ama her gün eve gelirdim, neredeyse her gün. Daha önce de açıkladığım gibi, geceyi birlikte geçirebileceğim çok az sevgilim oldu. Akşam olunca, Balbi Valier'deki atölyemden Santa Maria del Miracoli Kilisesi'nin yanındaki *palazzo*muza kadar yürümeye bayılırdım. Sevimli tuğla duvarların yanında inanılmaz bir açı yaparak dışarıya doğru çıkıntı yapan ve oraya dikkatli bir çocuk eliyle oturtulmuş gibi görünen küçük bebekli kiliseyi her gün görmekten hiç bıkmazdım. Venedik'teki tüm kiliselerin içinde Miracoli benim gözümde eşsizdi, ama salt onun gölgesinde doğduğum için değil.

Odamı da çok severdim. Ön avludaki bahçeden, özellik-

le de yağmurdan sonra, parlak bir ışık yayılırdı odama... Bu, insanı tedirgin eden bir ışıktı; bugüne kadar bunun tam olarak açıklamasını yapamadım. Odam öbür tarafta kanalın yeşim yeşili sularına, bir de pencereme gölgeleri düşen Miracoli'nin pembe ve gri mermerine bakardı. Casanova ayrıldıktan sonra, onunla dünyanın en güzel zevklerini tattığım yerlerin freskleriyle odamı süsledim; San Michele'deki Fortunato'nun mezarı, San Lazarro adasında, suların gel-git yaptığı kıyılardaki yüksek otlar, gondolumuzu bağladığımız San Vio'daki kanal, teknenin aşırı derecede süslenmiş içi ve heyecanlı sevişmelerle geçen bir geceden sonra parlak kırışıklar içinde sağa sola dağılmış çarşafları. Bir de, Palazzo Mocenigo'da insanın içine işleyen muhteşem canlı resimler yaptığımız çalışma odasındaki boş kafesin resmini çizdim. Ayrıca Mocenigo'daki aynı geceden bir anı olarak *Biribissi* tahtasının gerçek boyutunda bir benzerini çizdim. Penceremin çevresini Beckford'un *Vathek*'indeki peri masalı saraylarının ve de, evet, deve Abulfaki'nin resimleriyle süslemiştim. Odam, gerçek dünyanın dışında, benim kendi mahrem dünyamdı. Oraya gider ve anılarımla fantezilerimin arasında yaşayabilirdim.

Dayanılmayacak kadar bencil göründüğümü biliyorum; ama gene de herkes mutluydu. Uzaktan bakılınca, insanı her an bir skandalla burun buruna getirebilecek olağandışı bir meslek sahibi olmama karşın, evde akıllı uslu ve mazbut bir insan olduğum sanılırdı. Durumumun ortaya çıkışı ailem tarafından kabul görerek sonuçlandı. Kısa bir süre içinde de yaşanılan bu küçük deprem *palazzo*muzda unutuldu gitti. Ailemin çevresi eskiden olduğu gibi gene duvarlarla örtüldü. Gece yarıları evden çıkıp şafakla eve döndüğümden, banyo suyumu hazırlayan hizmetçinin dışında, kimsenin haberi bile olmuyordu. Onunla hiçbir şey konuşmuyordum; fakat önünde soyunduğum için hiçbir gizlim saklım yoktu. Kanlı ve terli giysilerimi alıp yıkamaya götüren oydu. Boynumdaki ısırık izlerini, sırtımdaki tırnak çiziklerini gören de oydu. Fakat gene de onunla hiçbir şey konuşmazdım.

Freskoları tamamladıktan sonra, annem odama sadece bir

kez indi. Hizmetçilerin aralarında freskolardan söz ettiklerini işitmişti. Hizmetçilerin kendi ahlakını bozabilecek bir şey yapmadığımı, Cornaro adını dedikodu kumkuması Rialtao'nun diline düşürmediğimi ya da babamın işleri gereği soylularla görüşmeye gittiği Doglar Sarayı'nın revaklarının altındaki *Broglio*'da anlamlı fısıltılara neden olmadığımı anlamak istiyordu.

Hafifçe kapımı tıklattı ve ancak ben buyur ettikten sonra içeri girdi. Uzun uzun yüzüne baktım; güzel giysileri içinde tombul ve kaygılıydı. Tüm yeniyetmeler gibi, sarkık ve zayıf yüzünden geleceğimi çıkarmaya çalıştım. Yüzünün resmini yapmayı geçirdim içimden. En iyisi genç ölmek, diye düşündüm kendini beğenmişlikle.

Annem odamın içinde birkaç adım ilerledikten sonra Medusa sanki onu gözünden yakalamış gibi dehşet içinde hiç kımıldamadan durdu. Tir tir titriyordu. Odamın duvarlarında kumar, cinsellik, Doğu'ya özgü ahlakdışılık ve korktuğu her şey vardı hem de olanca canlılığı ve utanç verici renkleriyle.

"Seni ben mi doğurdum?" diye sordu. Hiç kızgın değildi, sadece şaşırmış ve biraz da korkmuştu.

Onun için üzüldüm; fakat elini elime alıp onu rahatlatabilmek için hiçbir şey yapamadım. Ona sadece, "Bilmiyorum Anne. Bu senin kusurun değil," dedim ve babam bu resimleri görmezse daha iyi olur diye aramızda anlaştık.

Odadan çıkarken, "Sana bir de en yumuşak huylu azizenin adını takmıştım," diye fısıldadı.

Zavallı Annem! Babam kim bilir kaç kez onun kusuru olduğumu yüzüne vurmuştu. Artık babamla göz göze gelemezdim; nelerle karşılaşacağından korkardı. Babam oldum olası sert ve buyurgan bir insandı. Babamın bulunduğu yerde, özgeçmişi daha soylu, fakat serveti dikkate değmeyecek kadar az olan annem yumuşak huyluluğun canlı bir örneğiydi. Annemin de kendine göre gizli arzuları vardı. Sanırım ben onları merak bile etmiştim. Babam ona hâlâ bir kız evlatmış gibi davranıyordı. Annem babamın ağzından çıkan her sözü önüne bakarak dinlerdi. Yalnız zaman zaman küçük parma-

ğıyla dördüncü parmağına vurur dururdu; bunun dışında doğrusu kibarlığına diyecek yoktu.

İtalyan annelerin izinden giden annem kediler gibi Sofia'ya dokunur dururdu; her zaman ya tükürükle ıslattığı parmağıyla kaşlarından birini düzeltir ya da incecik pembe dudaklara bulaşmış minnacık bir kırıntıyı alıverirdi; ta başından beri, ikisi birlikte aralarında bir çeşit kumpas kurmuşlardı, ama beni dahil etmeden. (Umurumda değildi elbette.) Annemin istediği gibi Sofia çok güzel gelişti. Ona ayılmalar bayılmalar öğretildi; kötü bir haber ya da korkunç bir gürültü duyunca çok güzel bayılma numaraları yapardı. Başını tümüyle örten, belini iyice saran esnek muslin *zendalétosunun* içinde küçük bir Madonna'ya benzerdi. Beni zorla onun içine soksalar tımarhaneden kaçmış bir deliden farkım kalmazdı.

Fazla resmi olduğu için, Sofia'nın kişisel eşyalarımı karıştırabileceğini kurardım. Bu yüzden benim için önemli olan ne varsa hepsini atölyede saklıyordum. Bir seferinde, salt onu eğitmek amacıyla, ona Aretino'nun çok daha aşırı sevişme pozisyonlarının birkaç kopyasını bıraktım. O akşam yemekte onu görünce kopyaları bulduğunu hemen anladım. Yüzü solgun ve lekeliydi; babamla göz göze gelmemeye çalışıyordu. *Onlardan babamda da var* diye düşündüğünü hemen anladım. O düşündüğü şeyi babamın annemle birlikte kullandığını bir türlü aklı almıyordu, hem de Aretino'nun önerdiği biçimde. *Bu yakınlarda öğrenecektir* dedim içimden. Çünkü Sofia geçenlerde babamın en saygın müşterilerinden biriyle nişanlandı. Yakında evi terk eder. Bir daha şuyumu buyumu kurcalamaz artık diye düşününce her istediğim şeyi odamda bırakmaya karar verdim. Ama yanılmışım, çünkü odam alt üst olmuştu.

Salt ailemi hoşnut etmek için onlarla kiliseye giderdim. Günah çıkartmaya giderdim; ama rahibin günah çıkartma hücresinde vücudunu sağa sola oynatıp cinsel arzu içinde kıvranarak sık sık soluk alıp verdiğini işitebilmek için müşterilerimin ne kadar günahları varsa, kendi günahlarımmış gibi, bir

bir sayıp dökerdim. Salt müşterilerimin nasıl bir cezaya çarptırılacaklarını merak ettiğim, (çünkü bu tür şeyleri kendilerinin itiraf etmeyeceğini biliyordum) bir de kendi günahlarımı itiraf etmekten kaçındığım için başkalarına ait günahları sıralardım. Benimkilerin ceremesini nasıl çekeceğimi zaten biliyordum.

Tek başıma kalarak günahlarımın ceremesini çekecektim. Sofia'ya ve anneme yaptıklarımın cezasını sap gibi ortada kalarak, atölyede işlediğim kaba bedensel günahlardan sonra Casanova'nın beni sevgiyle kucaklamasını özleyerek çekecektim Fakat ben gene de sahte günah çıkartmalarımdan buruşuk bir yüzle ortaya çıkarak annemi ve kız kardeşimi kırdım. Gene ne haltlar karıştırdığımı komşuların yüzüme bakınca hemen anlayacaklarından ve bu yüzden onların da benim de toplum içindeki kuşkulu konumumuzun yeniden gündeme geleceğinden korktukları için, sağa sola bakınıp durdular.

Casanova gideli çok olmuştu. Onun gidişi, Casanova'nın skeçlerini yazıp kenarlarına notlar düştüğüm defterimi Sofia'nın *mezzanino*daki resimli odamda yatağımın altında bulup onları annemle babama teslim etmesinden sekiz yıl önce olacaktı. Daha onu susturmaya fırsat bulamadan, attığı çığlıklar hizmetçi ile iki gondolcunun kulağına çalınmıştı. Olay öğleyin Florian Cafe'dekilerin diline düşmüştü. O gece, Doglar Sarayı'nda verilen büyük bir zayafette bile konuşulmuştu. Aynı görkemli sofrada, benim son sevgililerimden ikisi çorbalarının içinde çırpınıp durmuşlardı.

O sırada sırlarımın açığa çıktığından haberim bile yoktu. Asolo'da, kasabanın ileri gelenleriyle çirkin karılarının resimlerini yapıyordum. İki gün sonra Venedik'e döndüğümde kendimi yepyeni bir yolla ünlenmiş buldum. Her nasılsa şöyle bir haber çıkmıştı: Venedik'te Giacomo Girolamo Casanova'nın son sevgilisi Cecilia Cornaro'ydu.

19

El baso xe 'l rufian del buso.

Öpücük deliğin pezevengidir.

VENEDİK ATASÖZÜ

Ben size bir de Casanova'nın beni nasıl öptüğünü anlatayım. Size iyi gelecektir. Bana da iyi gelecektir. Çünkü epey zamandan beri beni hiç kimse öyle öpmedi.

Önce, örneğin, Palazzo Mocenigo'nun balkonunda ya da Campo San Vio'daki kuyunun yanında nasıl öpüştüğümüzü anlatayım size. Bunlar, bizden daha az şanslı olan kişilerle, yani nasıl öpüşüleceğini bilmeyenlerle paylaşmaktan çekinmediğimiz aleni öpücüklerdi. O sırada, birbirine yapıştırdığımız ağızlarımızla uzun boylu bir erkek ve ufak tefek bir kadın heykeli gibi adı sanı belirsiz kişiler olurduk.

Kollarımızı birbirimizin bedenlerine dolamakla başlayan bu öpücük için ayakta dururduk. Daha sonra dudaklarımız birbirine dokunur ve bir çift mekanik bebek gibi gözlerimiz kapanıverirdi. Sonra bir iki saniye kadar geri çekilir ve birbirimizin gözlerinin içine bakardık. Sonra öpüşürken burunlarımız birbirine dokunmasın diye başlarımızı birimiz hafifçe bir yana, öbürümüz öbür yana eğerdik. Sonra da elimi başının tam arkasına koyarak onu kendime doğru çekerdim. Casanova da bir kolunu omzuma dolar, öbür koluyla belime sarılırdı. Gerçek öpücük o zaman başlardı işte.

Bu öpücüğün kendine özgü bir de dil ve dudak uçlarıyla ön sevişmesi vardı. Önce tıpkı istiridyeler gibi birbirimizi emerdik. Bu öpücüğün gene kendine özgü yumuşakça ağzın

içine girişi ve hızlanan bir ritmi olurdu. Bütün o süre içinde, sanki böylesine mükellef bir öpücük bedenlerimizin içini doldursun diye ellerimizle omuz başlarımıza, bellerimize ve böğürlerimize dokunur dururduk.

Böylesine güzel ve bir o kadar da tehlikeli bir öpücük ne pahasına olursa olsun kaçırılmamalıydı.

Daha sonra, onun başı hafifçe saçlarıma yaslanmış benimse başım göğsüne dayanmış olarak birbirimizin derilerine gömülürken bu öpücüğün de kendine özgü bir doruk noktası, kendine özgü dünyevi bir kendinden geçme hali olurdu. Birbirimizin boyunlarını ter içinde bırakırdık. Yarış atı ve hazineyle spor yapmış olsaydık bu kadar çok yorulmazdık. Oysa bu biçimde öpüşünce her ikisi de tahrik olur ve hafifçe nemlenirlerdi.

Fakat bu tür öpüşmelerden sonra sevişmezdik.

Öteki öpüşmelere Venedik'te biz arkadan gelecek sevişmelerin pezevenkleri derdik.

Fakat bu tür öpüşmenin de kendine göre alacağı bir yol, ulaşacağı bir menzil vardı.

Casanova gittikten sonra, şu anda atölyemde tek başıma özlemini çektiğim işte bu öpücüktü.

20

Gh'è più zorni che luganege.

Sucuklardan daha çok günler var.

VENEDİK ATASÖZÜ

Benim onu unuttuğum kadar Casanova beni unutmadı. Çünkü onun bana olan aşkı korunmadaydı; tıpkı öpüşürken verdiğimiz söz gibi, bal kâsesindeki güneş gibi, yabandomuzununun sucuğa geçen misk kokusu gibi.

Onsuz geçirdiğim o hüzünlü ilk yıl boyunca nasıl olsa benimle ilgili tüm anılarını yüreğinden söküp atmış olmalı diye düşündüğümü biliyorum. Daha iyisini hak etmediğimi de biliyordum. Zayıf ve muhtaç durumdayken, iğneleyici konuşmalarımla onu ne hallere düşürmüştüm.

Beni sevmekten vazgeçmeyeceğini nereden bilebilirdim?

Her şey ortada işte. Yazılı kanıtı elimde. Balbi Valier'de nereye, hangi duvara bakıp içini kazısanız orada değerli mektuplarımı sakladığım zulamı bulabilirsiniz.

Onunla kavga ettikten tam bir yıl sonra, ilk mektubunu aldım. Mektupta, "Sevgili Ceciliacığım, canım," diyordu. Bu sevgi dolu sözcükleri okuyunca gözlerim doldu. "Artık ölsem de sana yazmadan edemeyeceğimi anladım. Seni huzur içinde terk etme arzumun sana olan aşkıma, senin için vehmettiğim korkulara yenik düştüğümü anladım."

Mektupta kararsız ve endişeli bir hava vardı. Bana mektup yazdığı için sürekli özür diliyordu. Ondan haber almayı isteyip istemediğimi bilemeyeceğini yazıyordu.

Mektubu göğsüme bastırdım. Sonra koklaması için onu

kediye uzattım. Kedi, mektup az önce seviştiği dişi kediymiş gibi, havaya kaldırdığı kuyruğunu titretti. Ben de aynı şeyi hissettim. O mektuba âşıktım sanki. Nereye gitsem mektubu da üzerimde taşıyordum. Bütün gün, atölyemde resim yaparken, vereceğim yanıtı kafamda evirip çevirerek toparlamaya çalıştım. Sağ elimle resim yaptığım sırada Casanova'nın cebimdeki mektubunu sol elimle okşadım durdum. Arada sırada başparmağımla mektubun dik köşeciklerine hafif hafif dokunuyor ya da işaret parmağımı üzerinde dolaştırıyordum. Kendimi kollarının arasına bıraktığım iç avluya bakan Miracoli'deki yazı masamın başına geçtim ve hiç ara vermeden karmançorman tam on beş sayfalık bir mektup yazdım. Birbirinden hoş anılarımı ve fikirlerimi aktardım ona; birçoğu özlemlerimi dile getiriyordu. Bileklerinin her bir tüyünü, yarım ay biçimindeki göz kapaklarını nasıl özlediğimi yazdım. Nasıl öpüştüğümüzü anımsattım ona. Saçlarımın arasına yayılan soluğunu, kendimi kapattığım her yerde neler düşündüğünün tüm ayrıntılarını özlediğimi anlattım.

Beni bağışlamasını rica ederken lafı fazla uzatmadım. Uzatmam gerekmezdi. Dediklerimi onayladığı görünüyordu; çünkü kurbağayı yutmuştu. Sözümü geri almak kabalık olurdu; çünkü ona acı çektirdiğimi, tam on iki ay ayrı kalışımızın nedenini yadsımak olurdu. Bu yüzden, mektubu yazarken o korkunç günü hiç yaşamadığımızı düşünmeye çalıştım. Casanova gibi, ben de aramızda böyle bir olay geçmemiş, aşkımızda bir kesinti yaşanmamış gibi görünmeye çalıştım. Olayı önemsizmiş gibi gösterdim. Beni ondan bu kadar çok uzaklara taşıyan şeylerin neler olduğunu ona sormadım. Tam bir yıldır sürdürmekte olduğu suskunluğunun nedenini de sormadım.

Birkaç gün içinde mektubun yanıtını aldım. Ve bu böylece sürdü gitti. Sürgünde yaşadığı ya da gizlendiği, utancın, talihsizliğin ve yaşlılığın onu fırlatıp attığı dünyanın ünlü ve karanlık köşelerinden bana mektuplar yazdı. Bazen bu bazen öteki suratına yediği şaplaklar gibi feleğin bu acımasız sillele-ri, sonunda onu serseme çevirmişti.

Suskun geçen o ilk yıldan sonra, her birkaç haftada bir aldığım heyecan yüklü nefis el yazısı mektuplar kucağıma sığmıyor yerlere taşıyordu. Onu elimden geldiğince avutmaya çalışarak ben de ona yazıyordum. 'Casanova, soruna bir de şu açıdan bak: Sen yeniliği seviyorsun. Talih bu kez bundan önceki yolculuklarında özlemini çektiğin şeylerin örneklerini seriyor önüne. Tam ortasında kesiliveren öykülerin sonuçlarını sunuyor sana. Onların ne anlama geldiği konusunda enine boyuna düşünebilmen için sana bir fırsat veriyor. Şu anda bana yazdığın gibi ilerde başkaları için de yazacaksın. Ne kadar da güzel yazıyorsun! Resimle anlatamadığım senin bu uzun süren serüvenini sözcüklerle ne güzel çiziyorsun öyle!'

Yanıt olarak o da şöyle yazıyordu: 'Felsefe yapma, Cecilia. Serüvenlerimi senin için yazdım; çünkü seni kollarımın arasında hissetmek istiyordum. Yazarken yüzünü görüyorum, sıcacık elinin mürekkebini bulaştırmak ister gibi onu elime yapıştırdığını hissediyorum. Çünkü, bunu sen de biliyorsun, senin için kaygılanıyorum. Yolunun üzerinde ne çok zorluklar olduğunu da sakın unutma, canım.'

Böylece, tıpkı Venedik sokaklarınınki gibi bu mektupların da ıcığını cıcığını çıkarmaya başladım. Bütün sapaklarını ve girişlerini, güneşin parıldadığı ya da yağmur sularıyla yürünemeyecek duruma gelen berbat yerlerini bir bir öğreniyordum. Benim için neden o kadar çok kaygılandığını ise hiç anlamıyordum; hani sanki bir şeyler biliyormuş gibi geliyordu insana. Beni ne korkunç ve berbat şeylerin beklediğini zaten biliyordum. Fakat kullandığı her bir uyarıcı sözcüğü öylesine bir sevgiyle sarıp sarmalamıştı ki onları kendisi için değil daha çok karşısındaki için tasalanan o aşkın, o gerçek aşkın, bir parçasıymış gibi algıladım.

Casanova'nın bu mektuplarına siz isterseniz aşk mektupları da diyebilirsiniz. Hepsi de güzel kokular sürülmüş, içi tıka basa aşk ve sevgi dolu mektuplardı. Fakat anılarını yazmaya hazırlanan birinin alıştırmalarına da benziyordu. Bu mektuplar pek çok âşıkları bir bütün haline getiren aşk mektupları zincirinin bir halkasını oluşturuyordu. Sizi dişleyecek gi-

bi olan arzuları her seferinde yeni baştan anlatan mektuplardı. Bazen bir sözcük takılır kulağınıza ya da çok bayıldığınız hoş bir deyim olur hani, "Ah! ben onu neden öyle söylemedim?" dersiniz kendinize. Bir dahaki sefer, bir aşk mektubu yazarken, öyle söylersiniz olur biter. Farkında olmadan taklit etseniz ya da aklınıza esip bir yerden aşırsanız da, karşınıza çıkan sözcükleri alır hemen postalarsınız.

Bunun için, Casanova'dan gelen bu aşk mektuplarının, benim dışımda, yüz otuz iki ayrı aşkı, yüz otuz iki aşkın ve onların yazılı okşamalarının yaklaşık yüz otuz iki aşkını simgelediğinden hiç kuşkum yok. Casanova'dan gelen mektuplarda, C.C.'den öğrendiği çok özel bir dil oyunuyla ilk kez M.M.'den işittiği bir de deyim ve aceleyle çiziktirilmiş Henriette'den aşırma bir ah çekme ile Marcolina'dan hoş, fakat açık saçık bir espri de vardır. Anılarını hiç görmedim elbette, ama görseydim hemen tanırdım onları; çünkü onlarda ötekilerin arasına karışmış benim kendi sözcüklerimi de bulurdum. İtiraz eder miydim buna? Hayır, etmezdim! Onurlanmış olurdum. Birkaç seçkinin arasına ben de dahil edilmiş olurdum. Çünkü ben adamakıllı sevmişim demek.

Casanova'nın ilk mektubunu geçmişte nice zaferler kazandığı kentte, Paris'te olduğu sırada aldım. Ressam olan kardeşi Francesco'nun yanında kalıyordu. Fakat sokağa çıktığında onu selamlayacak kimseyle karşılaşmıyordu. Tiyatro afişlerinde tek bir tanıdık aktris adı yazılı değildi. Zenginler her şeylerini yitirmişler, fakirler zenginliklerini en kaba biçimde sergiliyorlardı. Sosyete orospuları bile yeni bir sınıfın özel türüydü. Eskiler ise cinsel heyecan yaratan güzelliklerinin yüz kırışıklıklarını baştan çıkartıcılığa dönüştürdüğü taşrada yeni bir kimlik kazanmaya gitmişlerdi. Tek bulduğu ve hiç hoşlanmadığı şey politikaydı. Polisler bile artık Casanova'yla ilgilenmiyorlardı.

Paris'te, Avenue d'Italie'deki kahvelerden birinde, önünde bir bardak ucuz şarap, soğuk ve mesafeli davranıldığı için tek başına oturup kamburunu çıkararak bana mektup yazdı-

ğını düşünebiliyor musunuz? Burasının İtalya'yla ne ilgisi var? Ve de Venedik'le? Venedik'teki renkli yaşam burada ne gezer? Ya bir Fransız vampir bu rengi atmış sokağın kanını emmiş ya da bir Fransız çamaşırcı kadın sopa gibi kollarıyla rengini ağartmış olmalı. Casanova tahta bir sopayı andıran kolların bile sırasında insanı mutlu edebileceğini umut edebiliyordu.

"Ve gördüğüm her kol bana seni özletiyor, Cecilia," diyordu mektubunda.

Bir de onun Paris'te, bir dükkânın vitrininin önünde durduğunu canlandırın kafanızda. Bir resim, hem de çok kötü bir Venedik resmi, buz gibi olmuş vitrin camını nefesiyle buğulatacak kadar ilgisini çekmiştir. Dükkândan içeri girerken, bırakılıp gidilmiş bir bebek odasında eski bir oyuncağın çıkardığı sesi anımsatan bir zil çıngırtısı duyulur. O sırada taş gibi duygusuz kadınlar erkeklerin ve önemli kişilerin arzu dolu bakışlarından kurtulmak için kıvranıyor gibidirler. İçleri doldurulmuş maymunlar sopaların üzerinde kamburlarını çıkarmış öylece duruyorlardı, Casanova, frağının kuyrukları havada uçuşarak, müzik kutularındaki oyuncaklar gibi sağına soluna bakındı. Her bir yanı kir pas içinde kalmış aynalar gözüne ilişti. O kadar çok yansımadan şaşkına dönmüş gibiydiler. Kimse ona servis yapmaya gelmedi. Onu ilgilenmeye değer bulmadıklarını anlamıştı. Kimsenin karşısında el pençe divan duracağı bir durumu yoktu. Üstü başı dökülüyordu. Görür görmez midesini harekete geçiren tablo gondolda yan yana uzandığımız San Lio'nun resmiydi

"Bu mektubu al San Lio'ya götür: Ağzını güneşe aç, onu benim için ısıt," diyordu mektubunda.

Bir de onu zengin bir patronun sofrasında *foie gras,* ciğer ezmesi, yiyişini canlandırın gözünüzde. Adam Casanova'nın onu eğlendireceğini ummaktadır. Ağzında eriyen etin pahalılığı güvensizliğini yatıştırır: Bu kaba Fransız, sofrasında sözde Seingalt Şövalyesi Giacomo Casanova'yla birlikte olmanın ayrıcalığını yaşamak için kesenin ağzını açmaya hazırdı elbet. Casanova mektubunda, birine yemek ısmarlamak aşk için pa-

ra harcamak gibi bir şey, diyordu. Bu da öyle bir ziyafetti işte. Casanova yalnızken bir canavar gibi saldırırdı yemeğe. Fakat topluluk içinde, hareketleri ancak doymak bilmeyen midesinin izin verdiği ölçüde zarif olabiliyordu. Mektubunda, istiridyeleri aklından çıkaramadığını, her şeftaliye sevgiyle dokunduğunu, sülün etini göğüs kemiğinden nasıl usulca ayırdığını yazıyordu bana. Soslu ördek eti, yengeç çorbası ve Antep fıstığı gibi pahalı yiyeceklere bayılırdı.

"İşte böyle, zengin sofralarında korkudan bir köşeye büzülerek anlattığım öykülerle herkesi hoşnut etmeye çalışıyorum."

Casanova'nın, Place des Vonges'da, kapının hemen yanındaki bir masada tek başına oturup ısıra ısıra *salade frisées lardons,* domuz yağlı kıvırcık salata yediği, fakat dışarı çıkarken kapının arkasından sertçe kapandığı da olurdu. O günlerde yemek seçmek durumunda değildi; çünkü çok açlık çekiyordu. Önüne kırmızı pancar ve yumurta gibi münasebetsiz bir tabak getirseler, onu bile yemeyi denerdi.

Fakat o, her zaman güzel günleri, Paris'te milyoner olduğu günleri, gençliğinin Paris'ini, yatağı gibi sofrasının da ünlü olduğu Paris'i hatırlamak isterdi. Mektuplarında ayrıca nadiren de olsa karanlık bir odada tuttuğu ve pirinçle beslediği tavuklardan söz ediyordu. Etleri hem kar gibi beyaz hem de son derece lezzetli olurmuş. Böylece kusursuz Fransız mutfağına İtalya'nın ayrıntılarla dolu dehasını da eklemiş oluyordu. "Biz İtalyanlar, ne de olsa, dünyada en duyarlı damağı olan milletizdir. Bizim damağımıza kalırsa, şerit makarnayla boru makarna arasında dünya kadar fark vardır. Ancak bizim ulusumuz bu denli ince bir farkın ayırdına varabilir. Bu aynen şeye benzer, hani öperken..." Casanova, yemekleri kendisinin ısmarladığı günlerde, konuklarının ağızlarının tadıyla yemek yemelerine bayılırdı. Özellikle de makarnası, pirinç pilavı ve piliç kanatları herkesin dilindeydi. Sofrasında yalnız Vambre tereyağı servisi yapılırdı. Maraschino'su ise Dalmaçya kıyılarındaki Zadar kentinden gelirdi. Piyango işine daldığı, Madame d'Urfé'yi istediği gibi kullanabildiği, birbirinden ilginç

kadınları her istediği anda kucaklayabildiği günlerdi o günler. Yok yoktu onun için.

Oysa şimdi sürekli açtı; boş mideyle oradan oraya dolaşıp duruyordu; yanında bir sevgilisi olmadığından turistlerin kendisinin paylaşmadığı izlenimleriyle karnını doyurmaya çalışıyordu. Tek başına, Place des Vosges'te, bir zamanlar altlarında hayran hayran dolaştığı lambalarla aydınlanan görkemli konutlara bakıyordu. *İçeri buyurun, içeri buyurun, istediğiniz her şey var burada* diyerek sanki el kol hareketleriyle onu içeriye çağıran tıka basa akıl almaz yiyeceklerle dolu bakkal dükkânlarının önünden geçiyordu. Gerçek değildi bu. Bir kapı daha suratına kapatılıyor demekti bu.

Bana öyle geldi ki, dondurucu bir akıntıya kapılmışken bir ara nefes nefese suyun üzerine çıkarabildiği başını havada tutarak boğulmayı kafasına koymuştu. Yıllar sonra, ben Paris'teyken, o gece Place des Vosges'te yüzüne kapatılan kapıyı bulmaya uğraştım. Ölümünü kabullenmiş yaşlı bir köpek gibi alanı tam üç kez dolaştım. Her seferinde, elime hiçbir şey geçmediği için, biraz daha fenalaştım. Casanova olanca sefaletiyle 1783'te oradaydı. Kendi sefaletimle onlarca yıl sonra şimdi ben de oradaydım. Beni de, onu da birbirimizden uzaklara fırlatan bu nasıl bir acımasızlıktı? Oysa beni kollarının altında, pelerinine gizleyerek birlikte ne güzel dolaşabilir, bileklerimizi birbirine kenetlerken soluğumuzla çıkardığımız buğular karanlık geceye karşı yumuşak kabarcıklar halinde birbirlerine dolanır durabilirlerdi.

Mektupların ardı arkası kesilmedi. Böylece Hollanda ve Avusturya'ya yaptığı yolculuklardan, bir gazete çıkarma teşebbüsünden, Narbonne'dan Bayonne'a bir kanal açma tasarısından, hatta Madagaskar Adası'na yelkenliyle sefere çıkma niyetinden ve Mongolfier kardeşlerin gazla çalışan balonlarıyla ilgilendiğinden haberim oldu. Ondan bundan parasal yardım talep etmek durumuna düştüğünü ve son olarak yıllık bin florine razı olarak kendini yüzüne bakılmayacak duruma soktuğunu görüyordum. Bu da onun en acıklı, son sürgün cezası oldu.

Artık kimsenin yüz vermediği biri olup çıkmıştı; şimdi oturup her şeyi enine boyuna düşünmenin zamanı gelmişti. Yalnız bana değil, daha çok dünyaya, geleceğin dünyasına yazmanın zamanı gelmişti.

Kucağımdaki mektupları elimle evirip çevirerek Büyük Kanal'ın basamaklarında oturdum. Mektupları kokluyor, elimle düzeltiyor ve onların hoş kokusunu içime çekiyordum. Ve onlardan hâlâ aklımdan çıkmayan bir sorunun yanıtını çıkarmaya çalışıyordum.

Cecilia'nın onu ne kadar sevdiğini bilirsiniz. Son söyledikleri arasında ima ettiği soru ve yanıtın ne olduğunu anlamışsınızdır. Casanova acaba Cecilia'nın neden kendisiyle birlikte gelmesini istemedi? Belki de bunu çoktan tahmin ettiniz. Casanova'yı tanırsınız. Cecilia'nın iğneli konuşmalarıyla zehirlediği odadan çıkarken onu zaten bağışlamıştı bile.

Siz, sanırım, çok zeki olduğunuzu sanıyorsunuz. Cecilia'ya asla teslim edilmeyen bir mektup var ki onu da kendinize göre yorumlarsınız. Evet, sanırım, bazı şeyler apaçık ortada. Goldoni ve öteki oyun yazarları, gerçekte özel yaşamımızın sadece bir parçasını oluşturan olayla rastlantıyı alışılmışın dışında bir şeymiş gibi göstermişlerdir.

Evet, böyle bir mektup vardı. Fakat hayır, mektup yerine teslim edilmedi. Fakat tembelliğim ya da beceriksizliğim yüzünden değil, mektup Cecilia istemediği için teslim edilmedi; bunu da hemen fark etmiş olmalısınız.

Kavga ettikleri gün Cecilia atölyeden çıktı ve doğruca Miracoli'ye gidip kendisini odasına kapadı. O durumda mektubu teslim edemezdim. Bu da benim suçum değildi elbet. Kedilerin dünyasında suç diye bir şey kabul edilemez. Mektup su kanalının ızgaralarının arasına düştü. Evet, kabul ediyorum, bütün dikkatimi bir serçeye verdiğim sırada mektubu düşürdüm. Huyum kurusun. Bu yüzden özür dileyecek de değilim.

Casanova'nın bütün bir gece San Michele Adası'ndaki küçük Fortunato'nun mezarında onu boş yere beklediğini Cecilia asla öğrenemedi. O sırada Casanova'nın yanında yalnız ben vardım. Gece sona erdiğinde, Casanova'nın Cecilia

tarafından reddedilmiş olmayı her zamanki inceliğiyle sineye çektiğini anladım. Oysa bunda Cecilia'nın hiçbir suçu yoktu. Bu yeni "uzaktan sevgili" rolünü üstlenen Casanova her şeyi arkasında bırakarak tek başına yeniden sürgüne çıktı. Casanova ona bir kez daha sormayı göze alamadı; çünkü sanırım, Cecilia'nın olanca yeteneğini kullanarak onu sap gibi ortada bırakacağından korkmuştu. Oysa bunu düşünmek bile onun kaldıracağı şey değildi.

Boş verin!

Günün birinde, nasıl olsa gerçek bir *acqua alta* mektubu yerinden çıkaracaktı. Ama öyle ufak tefek bir su yükselmesi değil, Venedik'in bütün tıkanmış irili ufaklı kanalizasyon kanallarının içlerini temizleyecek güçte bir su yükselmesi. O zaman Casanova'nın mektubu da suyun üzerine çıkacak, ben de mektubu alıp Cecilia'ya götürmek için hazır olacaktım.

Fakat, 1792'de, onu Cecilia'ya geri götüremeyeceğimi biliyordum. Casanova kendini suçlu hissediyordu. Orada kalacaktı. Cecilia'ya gelince, ön avlumuzdaki kuyuda yaşayan su sıçanlarının şahını yakalayamayacağımı da, onu benim için kendisinin yakalayamayacağını da biliyordu. Fakat kucağında oturabilir, o benim kulaklarımı okşarken birlikte düş kurabilirdik.

Cecilia evde oturup gözyaşlarını boş yere Büyük Kanal'ın sularına akıtırken bir yandan da ondan aldığı mektupları okurdu; içinden onu yanına çağırmasını beklerken ona illallah dedirtinceye kadar aptallarla çok bilmiş kişileri denemeye çalışırdı. Casanova da o süre içinde Avrupa'nın kan rengi yollarını tepiyor olurdu.

Onun özlemini çekerken gözyaşı döktüğüne çok tanık oldum. Bazen onunla birlikte ben de yüksek sesle ağladım.

Hava kararırken, Cecilia'yı yalnız bırakmamak için ortaya çıkarım. Büyük Kanal o saatlerde, kulağınız iyi duyuyorsa eğer, çok gürültülü olur. Kedilerin insanlarınkinden daha keskin kulakları olduğunu siz de bilirsiniz. O sırada derin derin uyuyormuş gibi görünsek de kulaklarımız seğirir. Her türlü bedensel acıya karşı duyarlıyızdır. Çevrede ondan bol ne var.

O sırada öteki kediler de bize katılınca birlikte müzik yaparız.

Şarkı ve gözyaşı birbirine karışınca koro hiçbir şeye benzemez. Biz kederliliğe doymayız, onu silip süpürürüz. İnsanların mutsuzluğunu yok etmekte kedilerin üzerine yoktur. Postumuzla mutsuzluğun üzerine gideriz.

Kedilerin saati yaklaşıyor. Güneş akşamın kollarında yavaş yavaş yok olurken biz kediler de çatılarımızın yolunu tutarız. İspanyol atları gibi pençelerimizi havaya kaldırarak, kiremitlerin üzerinde aklınızın alamayacağı kadar dikkatlice yürürüz.

Venedik'te, suyun altında kedi ve insan ölülerinin kemikleri bir arada dibe çökmüştür. Sevgide de, sevinçte de, sevdiklerimizi yitirirken de bize layık insanlarla birlikte oluruz.

Şu anda, Cecilia bana layık değilmiş gibi görünebilir. Ama biraz sabırlı olun.

O beni hak edecektir.

21

La lagrema più grossa xe quela che va in carozza.

Gözyaşı damlasının en büyüğünü bir at arabası zor taşır.

VENEDİK ATASÖZÜ

Paris, 10 Ekim 1783

Sevgili Cecilia,

Nasılsın? Son mektubunu alalı çok oluyor. Senin için ne kadar kaygılandığımı biliyorsundur. Beni habersiz bırakma. Bu tadına doyulmaz mektuplaşmaya başlayalı beri, bundan böyle onsuz yapamayacağımı anladım.

Bildiğin gibi, artık kardeşim Francesco'yla Paris'teyim. Burada birkaç ay daha kalacağım. İnsan böyle zamanlarda aile gereksinimini duyuyor. (Annemin böyle bir gereksinim duyduğunu hiç sanmıyorum.) Francesco yaşamı boyunca doğal olarak beni çok kıskandı; fakat sonunda kıskançlığı sevecenlikle uzlaştırmayı başardı. Francesco zengin biri olmalıydı. Paris bir zamanlar onu çok sevdi. İmparatoriçe Catherine'in* Hermitage Müzesi için ondan da resim satın aldığını biliyor muydun? Ah, Cecilia! Bunu öğrenince üç köşeli yüzünün nasıl da haşin bir ifadeye büründüğünü görür gibi oluyorum. Francesco'nun hepimizi geçindirecek kadar çok parası olmalıydı. İki mutsuz evlilik ve kazandıklarını çarçur etmesi sonucu sap gibi ortada kaldı. Öteden beri yatak odalarında olduğu gibi o artık her anlamda iktidarsız biri. Onun buyruğunu Tanrı bana verdi sanıyorum; o kadar ki dünya

(*) Rusya Çariçesi Büyük Katerina. (ç.n.)

zevklerinden yoksun kalmak durumuna düştü. Kim bilir? Belki de kendi payıma düşen için ona minnettar olmalıyım.

Francesco senden ne yapıp edip, onu görürsen, Antonio'ya selamlarını iletmeni rica ediyor. Soylu müşterilerini elinden aldığını bağışlayıp bağışlamadığını da bilmiyorum. Fakat, Antonio'nun günün birinde, ünlü Cecilia Cornaro'ya başarılı mesleğinde yol gösteren bir portre ressamı olmakla gurur duyacağını şimdiden tahmin edebiliyorum.

Paris soğuk ve yabancı gibi davranıyor bana. Burada ne güzel günler geçirdiğimi kimse hatırlamıyor. Sevdiğim kadınları da hiç hatırlayan yok. Her gece düşlerimde Venedik'i görüyorum. Bir de Kurşunlu Hapishane'den kaçtığım sabahın o ak aydınlığını unutamıyorum. Bir de San Barnaba'da suyun üzerinde ölü bir şeyin yüzdüğünü görür gibi oluyorum. Arkamda çarşaf gibi uzanan dümdüz suyu ikiye ayıran sessiz bir gondolun oluşturduğu anafor. Sokakta yürürken penceredeki başların içeriye kaçışları yok mu? Hiçbir yerde ne bir sıcak gülüş ne de Giacomo Girolamo Casanova'ya uzatılan bir el.

Bu arada, her zaman olduğu gibi, güzel Marie-Lousion O'Morphy'nin uzun bir süre kralın hareminde kaldıktan sonraki bir ilişkiden doğan oğluyla, Mr. Benjamin Franklin gibi tanıştığım ünlü kişiler de var elbette. Portreler, portreler! La Morphy'yi krala takdim eden de bendim, unutma. Bende kadının çırçıplak poz verdiği bir portresi vardı. Butları ve kalçaları bakanları kendine hayran bırakacak kadar muhteşemdi. Ressam eseriyle o kadar gurur duyuyor olmalı ki portrenin birkaç kopyasını daha yapmıştı. Kral portreyi görünce, ben bunun orijinalini görmek isterim diye tutturdu. Kadını görünce de ona hemen el koydu. Bazen düşünüyorum da, sanki ben yardıma muhtaç güzel kızları mutlu etmek amacıyla çıkmışım bu yolculuklara. İffeti az buçuk bir sevgiyle cazip hale getirmek her zaman iştah kabartıcıdır.

Mektubumu burada kesiyorum; çünkü beni oturma odasından çağırıyorlar. Biraz gülmeli, başımı hafifçe öne eğmeli ve biraz da nutuk atmalıyım. Biliyor musun ki yıllar önce Ro-

ma'da öğrendiğim Fransızca burada çok işime yaradı. Küçük öğretmenim Barbaruccia, onun erkek kılığına girerek âşığına kaçtığını hatırlamak insanın nasıl da içini hoş ediyor. Bu olay bana erkek kılığındaki rahibe M.M.'yi de hatırlattı. Zannipoli'de, ay ışığında pantolonunun içinde kalçalarını oynatmamaya çalışarak yürürken nasıl peşine düştüğümü hatırlamaya çalışıyorum.

Ah! Onların hepsi de hayal meyal aklımda.

Ama benim gözümde artık gerçek olan yalnız sensin.

Hoşça kal, küçük Cecilia'm. Güzel güzel resimler yap. Seni sevdiğimi unutma. Kendine çok çok önem vermeyi de unutma.

Senin Casanova'n.

Paris, 21 Kasım, 1783

Cecilia, Cecilia'm,

Bugün Venedik'te sağlık şenliği var. Şu anda senin elinde bir mumla bir peri kızı gibi, ama üstün başın yağ kokuları içinde, peri masallarına layık kiliseye girdiğini gözümde canlandırabiliyorum. Yarın da, ne rastlantı, ama senin aziz günün. Umarım onu da değerlendirirsin. Sakın işlerine dalıp da Azize Cecilia ile banyosunu unutayım deme! Benimle banyo yaptığın gece tanıştığını düşün...

İnsana nelerin yurt özlemi çektirdiğini düşünmek çok tuhaf. Bu sabah Monmartre'da bir kahvede oturuyordum. Birden bir kaşığın bir kahve fincanında şıngırdaması aldı beni ta San Marco Meydanı'na, Cafe Florian'a götürdü. Binlerce Venedikli kahvelerine şeker ekleyerek zaten çok tatlı olan yaşamlarını daha da tatlandırıyorlardı. Senin de onların arasında olduğunu bilmek benim için ne dayanılmaz bir acı; düşün ki ben yokum orada.

Önümüzdeki üç gün içinde, kardeşim Francesco'yla birlikte Viyana'ya hareket ediyoruz. Francesco, orada Prens Ka-

untiz'in koruması altında olacak. Ben de başımın çaresine bakacağım, sevgilim. Bir iş bulmam gerek.

Seni öperim. Nasıl olduğunu merak ediyorum.

Senin Casanova'n.

Not: Bu yılki *Karnaval*'da Venedik'te bir gazlı balon uçurulacağı haberi doğru mu? O balonu görmeyi ne kadar isterdim.

Viyana, Şubat ortaları, 1784

Sevgili Cecilia,

Altmış iki gün süren, fakat bana yıllarca dizlerimin üzerinde duaya durmuşum gibi gelen bir yolculuktan sonra bir iş bulabildim. Gene kendimi Viyana'da buldum. Ve Büyükelçi Sebastino Foscarini'nin sekreteri oldum. Hükümete yollayacağı savaş bültenlerini kaleme alacağım. Kibar bir adam. Ona tam 500 frank boçlandım. Bunu ona nasıl ödeyeceğimi bilemiyorum; ama ben daha ölmedim.

Burada bana seni hatırlatan genç bir kızla karşılaştım, sevgilim. Caton M.'de senin yeteneklerinden hiçbiri yok. Fakat onun çarpıkça gülüşüne bayılıyorum. Dün onun pencere kenarlığında uçuşan iç donlarını görünce tahrik oldum; ama tam bir tahrik sayılmaz.

Sen yanımda olmayınca, cinsel arzularım neredeyse yok oluyor. Umarım, seninkiler tam formundadır. Böyle bir şeyi dinlemekten nefret edeceğini biliyorum, Cecilia, ama ben gene de sana anlatmalıyım: Yaşadığın sürece pek çok aşklar yaşamanı istiyorum; hem alacağın hem vereceğin aşklar. Birlikteliğimiz o kadar kısa sürdü ki. Sana verdiklerimden çok daha fazlasına layıksın sen. Doğa gereği bu.

İç çamaşırları derken aklıma geldi; ünlü bilginlerden İskenderunlu Clement'in gözlemlediğine göre, kadınların zihinlerine sımsıkı kök saldığı sanılan edeplilik gerçekte sadece iç çamaşırlarını mesken tutmaktadır; çünkü kadınlar onları çı-

karmaları için ikna edilince edepliliğin zerresi bile kalmaz geriye.

Senin iç donlarını hiç hatırlamıyorum, Cecilia. Sanırım onları hiç giymezdin de ondan.

Fakat pek emin olamıyorum. Hakkında bilmediğim o kadar çok şey var ki. Seninle hiç bir arada yaşamadık. Birbirimizin kolları arasında tek bir kış geçirmediğimiz gibi sabahları uyanıp birbirimizin buz gibi olmuş burunlarını bile öpemedik. Tek yapabildiğimiz şey şafaktan önce mahmur gözlerle uyanmak ve alel acele vedalaşmaktı. Seni uykudayken hiç seyredemedim; düş gördüğün sırada göğsünün inip inip kalktığını da göremedim.

Ertesi sabah

Dün gece düşümde senin giysilerini giyiyordum. Kokularını bol bol içime çektim. Sonra buyurgan bir tavır içinde sen çıktın karşıma; elini yaka çizgimden içeri sokarak meme başımı çimdikledin. Sonra kendi göğsünü açarak ağzıma dayadın ve ben soluk soluğa kalıncaya kadar onu uzun bir süre orada tuttun.

Sen ne kadar benimsen ben de o kadar seninim.

Ama dikkat et kendine, sevgilim.

Senin Casanova'n.

Not: Şu balondan biraz daha söz etsene bana, sevgilim. O da tıpkı Tiepolo tavanı gibi boyandı mı yoksa? Çiçeklerle bezenmiş bir konaktan bırakılan kabarcıklar gibi havalara yükseldi mi? Paris'te öyle oluyor da.

Kurtuldun, bir tanem,

Hollandalıların Venediklilere karşı açtığı savaş sona erdi! Hem de neredeyse başlamasıyla sona ermesi bir oldu. Başkalarından işitmeden önce bunu sana rahatça söyleyebilirim.

Patronum Foscarini ile Hollanda büyükelçisi burada buluşarak bir anlaşma imzaladılar. İmparator Joseph* bize yardımcı olmak için duruma müdahale etti. O büyük adamla buluşmak üzere ben de yollara düşünce kurtuluşa benim de katkım oldu. Ve Casanova böylece hem Venedik Cumhuriyeti'ni hem de onun güzel kadınlarını bir kez daha kurtarmış oldu.

Sürekli tehdit altında yaşamakta olduğun o koşullardan seni de kurtarabilseydim, Cecilia! Sen de biliyorsun ki yüreğimde yalnız ve yalnız sen varsın. Bana seni doğru dürüst sevebilmeyi öğreten öteki kadınlarca tehdit edildiğin duygusunu içinde yaşatmayacak kadar güçlüsün. Bu konuda seninle aynıyız, sevgilim. Çünkü sen her ne kadar ağzı sıkıysan da, son günlerde yazdığın mektupların satır aralarından yanaklarının al al olduğunu çıkarınca çok seviniyorum,

Birkaç ay önce, büyükelçinin verdiği bir yemekte Dux Kontu Charles de Waldstein adında ilginç biriyle tanıştım; adam mason. Daha otuzunda bile olmadığı halde işleri yolunda. Kumar ve at yarışlarına meraklı. Onunla Süleyman'ın klavikulasıyla büyü ve esrar gibi çok az insana hitap eden bazı gizemli konularda sohbet ettik. Kendimi evimdeymişim gibi hissedince bağırdım: *'Oh! Che bella cosa!* Ne güzel, bunlar benim bildiğim şeyler.!"

"Sen öyleyse benimle Bohemya'ya gel. Ben yarın yola çıkıyorum," dedi Waldstein.

Adam sanırım ciddi. Söylediğine göre Bohemya'daki şa-

---

* Avusturya-Macaristan İmparatoru Joseph II. (ç.n.)

tosunda tam 40.000 ciltlik bir kitaplığı varmış. Büyük bir içtenlikle beni oraya davet ediyor. Bir konuk olarak değil; istersem orada oturabilirmişim de. Bana kütüphanecilik görevi veriyor.

Cecilia, Casanova'nı bir kütüphaneci olarak bilgiçliğin ve güçsüzlüğün simgesini neredeyse hiç solumadan ortalıkta dolaştığını düşünebiliyor musun? Ya da canlı ruhların arasında bir maskara gibi? Şu sahte keşiş gibi hani? Tiyatrosu ya da gazinosu olmayan dünyadan habersiz Bohemya'da bir yer mi yani?

Asla!

Kont Waldstein eşi bulunmaz muhteşem sofrasıyla öğünüyor (görüyorsun ya, adam benim ufacık bir zaafımı bile sezmiş). Bohemyalı bakire bolluğundan, soylu konuklarının ne denli seçkin kişiler olduğundan dem vuruyor. Ama kimse beni baştan çıkaramaz.

Her zaman olduğu gibi, sen hariç, elbette.

Bana iyi ve güven içinde olduğunu anlat sevgilim, bilmek istiyorum.

Senin Casanova'n.

Viyana, 1784

Ah Cecilia,

Sonunda senden bir mektup alabildim; ne kadar mutlu olduğumu bilemezsin.

Mektubun ağzına kadar hoş kokularınla, yağlı boyalarınla, öz sularınla dopdolu. Bu dünyada soluduğumuz ne kadar haz ve mutluluk varsa hepsi mektubunda sevgilim. Sana tekrar bakabilmeyi o kadar çok istiyorum ki. Bir de Venedik'te olmayı. Seni kollarımın arasına almaya, tüm kaygılarım meğer ne kadar yersizmiş diye avunmaya o kadar ihtiyacım var ki. Güven içinde olduğuna, kimsenin sana zarar vermeyeceğine inanmak istiyorum.

Fakat işinin büyük bir başarıya ulaşmış olmasından o ka-

dar mutluyum ki. Seni Londra'ya mı davet ettiler? Tıpkı çok sevdiğin Angelica gibi! Şimdilik Venedik'te kalmakta haklısın, sevgilim. Kendini hazır hissettiğinde, bu yolculuklara sonra da çıkabilirsin. Ve umarım hiç İngiliz peyniri tatmamışsındır. Ya lapa gibi ya da mukavva gibi olurlar. Üstelik ekşi ekşi de kokarlar. Kuzeyin peynirleri de tatsız tuzsuz şeylerdir. Her tür İtalyan peynirinin kendine özgü kokusu, tıpkı ezbere okuduğum şiirler gibi, hâlâ damağımda. Sanırım bir gün bu anılarımı... akılda kalanlarla yazarak *Bir Peynir Sözlüğü*ne dönüştürebilirim.

Bildiğin gibi, ben hâlâ Viyana'dayım.

Biliyor musun ki Cecilia, artık her nereye gitsem orada kendimi yabancı bir ülkedeymişim gibi hissetmeye başladım. Yıllar yılı Venedik'te olmak için yanıp tutuştuğum halde, döndüğümde sanki benim öz yurdum değilmiş gibi göründü gözüme. Tıpkı annem gibi bana son derece soğuk ve acımasız davrandı. Sen neredeysen benim yurdum orası. Onun dışında her şey bana yabancı. Bütün ailem, sarayım ve *palazzo*m sensin benim. Sensiz her şey hüzün veriyor bana. Hatta pencereler bile gözyaşlarıyla dolup taşıyor! Bitmez tükenmez bildiğimiz o Cermen rutubetinin umutsuz damlacıklar halinde ince ince sızdığını görüyorum. İşte bak! Mektubun tam köşesinde bir gözyaşı damlası ilişti gözüme. Nasıl da mürekkebi kâğıdın üzerinde ağlatıyor!

Bana gene yaz, Cecilia. Yüreğinin en çok nereye yakın olduğunu söyle de benimkini de oraya taşıyayım.

Senin Casanova'n.

Not: Benim şeytan kedim neler yapıyor? Hâlâ su sıçanlarının korkulu rüyası mı? Onu düşlerinde görünce ya da onları yemek için yuvalarına yaklaşırken sıçanların korkudan tuzlu sakalları seğiriyor mu?

Bir not daha: Cecilia, iyisin, değil mi? Bana doğruyu söyle. Bir terslik olup olmadığını bilmek istiyorum.

Viyana, Aralık, 1784

Çok sevgili Cecilia,

Zavallı Beckford'dan hiç haber aldın mı? En sonunda evlenmiş, fakat çok da gözden düşmüş. Anahtar deliğinden içerileri koklamaya meraklı sofu bir lord onu küçük Courtenay'la suçüstü yakalamış ve şimdi de, bana anlattıklarına göre, olayın öyküsünü o berbat İngiliz gazete sayfaları balandıra ballandıra yayımlıyorlarmış. Beckford'un kendisinden hiçbir haber alamıyorum. Sanırım o artık vaktini ibadetle geçirenlere karışmıştır.

Acaba *Vathek*'i gün ışığını görebilecek mi? O portre hâlâ sende mi? Onu almayacak mıydı? Onun saraylarıyla resimlediğin yatak odanı o kadar görmek isterdim ki. Ne güzel olmuştur kim bilir? Her gece mum ışığında gördüklerini zihnimde canlandırabileyim diye mektubunla birlikte taslakların da yazı masamın üzerinde dayalı olarak duruyor.

Bununla birlikte, düşler gördüğün odanı *Vathek*'ten esinlenerek yaptığın resimlerle süslemiş olman beni hiç şaşırtmadı. Beni zaman zaman korkulara boğan son derece gizemli bir yanın var senin. Parlak aynı zamanda da öfke dolu zekân kimi zaman tehlikeli uçlara kadar uzanabiliyor. *Vathek* kötülüğün en üst sınırlarıyla senli benli olurken öyle bir gülüyor ki bu da benim huzurumu bozuyor. Buna densizce kahkaha atmak da denilebilir. Bıyık altından gülerken hiç ayırt etmeden hem son derece ulu hem son derece dehşet verici olabiliyor. Bana kalırsa bu Aretino'dan çok daha "edepsiz." Çünkü Aretino hiç değilse dürüst. O otuz beş sevişme pozisyonunu adam, kimseyi incitmeden, içinden geldiği gibi anlatmış. Uygunsuz insanların eline düşerse *Vathek* zararlı olabilir.

Sana ucuz kâğıtlara yazılmış mektuplar yollamaktan nefret ediyorum. Belçika'dan parşömen ya da filigranlı kâğıtlara yazılmış mektuplar göndermeyi yeğlerdim. Çünkü mektuplarımı parmaklarınla okşamak isteyeceğini biliyorum, Cecilia.

Bir de senin ve Venedik'in kokunuzu taşıyan o nefis kâğıtlara yazdığın mektupları düşün. Onları büyük bir iştahla bir solukta okuyuverdiğimi, arada açıp katladığımı, sonra da geceleyin yastığın altında onları avucumun içinde ezdiğimi düşünebiliyor musun?

Demek benim yaşlı şeytan kedim gene baba oldu! Yalnız *morosa*'sı ıslak bir portrenin üzerine yavrulamakla ayıp etmiş. Ne var ki bu kusurunu düzelteceğine kalıbımı basarım. Sen o *gattino*lardan, eniklerden, birini sakla, olur mu Cecilia. İhtiyar Tom sonsuza dek yaşayacak değil ya. Hem çok şey istiyor hem de çok zor dövüşebiliyor. Su sıçanlarından biri onu zayıf bir anında yakalayınca tahtalı köyü boylayacak.

Tıpkı benim gibi.

Senin Casanova'n.

Viyana, 21 Nisan, 1785

Sevgili Cecilia,

Patronum büyükelçi çok hasta, sanırım can verecek. Bu da, yakında gene yollara düşeceğim demektir.

Ben gene tatlı bir düş gördüm, Cecilia. Nasıl yorumlayacaksın bakalım, merak ediyorum. Düşümde soylu kadınlardan oluşan bir kalabalıkta beni açık artırmaya çıkarmışlar. Üzerimde saten redingotum var. Sen o redingotu hatırlayacaksın. Fakat yırtık pırtık olmuş. Kadınlarınsa son derece pahalı takılar var üzerlerinde. Hepsi de tombul mu tombul. Açık artırma sırasında, kadınlar üzerleri nefis yemeklerle donanmış birer masada tek başlarına oturuyorlar. Ama her masa iki kişilik, öbür sandalye boş duruyor. Salonun bu garip atmosferinde, her kadın önünde duran 'içindekiler' levhasının yerine geçiyor.

Önce dil balığı bana fiyat biçiyor, sonra *Foie gras en sa Gelée,* jöleli ciğer ezmesi, en sonunda da insana tatlı tatlı bakan, keten peçetenin altından kızarmış ekmek tanecikleri dökülen *Crab Bisqoe,* yengeç çorbası. Fakat şimdi ciğer ezmesi kazanı-

yor... Bir parmak gün ışığı jölenin üzerinde titreşip duruyor. Soluk ciğer dilimlerinin yanında duran buruşmuş, ama gene de gergin sapsarı tanecikler sanırım Beyaz Fransız şarabının üzümleri olmalı. Bak, kazanamadı işte. Bir başkası öfkeli bir sesle fiyat veriyor. Bu bir sert ve kaba ekmek topağı; kirli ve çıplak bir masanın üzerinde duruyor. Ekmek o kadar sert ki ikiye ayıramazsın, belli. Hepsini kazanmayı içimden geçiriyorum. Bayan ekmek temkinli, zeki ve titize benziyor. Masanın üzerinde ekmeğin yanında sayfaları açık kalmış bir kitabı var.

Bana yazmış olduğun lime lime olmuş mektuplarına bakıyorum. Onların yırtık pırtık olduklarını görmek beni çok fena ediyor, tıpkı hitap ettikleri adam gibi. İlerde, han köşelerinde tek başıma kalınca ya da yol kenarlarında beklerken onları yeni baştan okurum. Bugünlerde anlıyorum ki onları açık tutmalıyım; çünkü nemli olduklarından sayfaları birbirine yapışmış. Senin o gıcır gıcır güzel kâğıtların ne hale gelmiş. Her okuyuşumda, sevimli el yazın biraz daha soluklaştı. Kimi zaman yalnız süslü çizgileri kalıyor geriye. Ben artık bu kadar çok hüzünlenmelere dayanamam. Ancak üzerinde hâlâ soluğunun asılı durduğu yeni yazacağın mektuplar beni derleyip toparlayabilir.

Bu yüzden o mektupları sana yolluyorum. Lütfen onları benim için benden aldığın mektuplarla birlikte sakla, olmaz mı, eğer onlar hâlâ sendeyse. Aşk öykümüzün atölyende yaşamaya devam etmesini çok isterdim. Böylece Casanova'nın bir parçası Venedik'te kalır, kimse de sana ve Venedik'e olan aşkımı sürgüne gönderemezdi; her gün biraz daha değerini yitiren kendi bedenim hariç elbette. Sen de arzularımı canlandırarak benim için yaşarsın artık.

Su katılmamış bir aşkla yazılan bu mektuplar belki de seni her türlü kötülüklerden koruyacaktır, sevgilim. Umarım.

Senin Casanova'n.

Patronum, Büyükelçi Foscarini, bugün öldü. Ben gene bir koruyucudan yoksun kaldım.

Ah, Cecilia'm, kendimi bir türlü güven içinde hissedemediğim bu yaşamdan o kadar çok, o kadar çok bıktım ki bilemezsin. Ben bundan böyle marmelat soslu ördeğin nasıl pişirileceğini hangi aşçıya tarif edeceğim! Ağızları sımsıkı kapalı kalmış kabukları kırılınca içleri çürük çıkan Antep fıstıklarını nereden bulacağım! Bana sabahları bol ılık suda eritilmiş çikolatamı getiren hizmetçi nerede!

Herkes öldü; Kurşunlu Hapishane'den birlikte firar ettiğimiz Peder Balbi, küçük kardeşim gerzek Gaetano. O kadar çok kayıp ve ölüm haberleri alıyorum ki. Her sabah kalktığımda ağzımda buruk bir tat. Sen de biliyorsun ya, bu hiç bana göre değil, Cecilia. Beni Venedik'ten sürünce, beni kendimden ettiler. İçimde saklı olan tatlılığın kalıntıları karnımda pıhtılaşıyor gibi. Bunlar sıklaştıkça Venedik'in daha da uzağında buluyorum kendimi. Bendeki bu değişiklikten çok korkuyorum.

Geçen yıl Bohemya'da tanıştığım Dux Kontu Waldstein'ı hatırlıyor musun? O sırada, ille benim yanımda çalışacaksın diye tutturmuştu. Büyük kitaplığında kütüphanecilik gibi itibarlı bir görevim olacaktı. Onu o zaman onur kırıcı bir tavırla reddetmiştim. Hatta ölürüm de kütüphaneci olmam demiştim içimden.

İnsana birinin teklifini geri çevirmek her zaman kolay gelmiştir. Sonunda o teklifi kabul etmek durumunda kaldım. Tüm umut ve dayanaklarım sona erdi. Sürgünlüğüm de onaylandı. Ben artık Bohemya'da ölürüm.

Fakat bu arada benim de söyleyeceklerim olacak ve dünya onları duyacak. Kırk bin ciltlik kitaplığında hizmet verirken bir yandan da kendime ait şeyleri yazmaya koyulacağım. Evet, sanırım Casanova'nın anıları Dux'te ortaya çıkacak. Bundan da Venedik utansın.

Seni bir daha hiç mi kollarıma alamayacağım? Ya da en iyisi, bana arkamdan sarılarak bir dizini dizlerimin arasına sokmaya çalışmayacak mısın?

Casanova'n.

Eylül, 1785

Cecilia, canım,

Dux'e ulaştım. İlişikte sana bir de harita yolluyorum. Gördüğün gibi, burası Most ve Plzn.'ye giden ana yolun üzerinde, Teplitz'in beş mil batısında bir yer. Çok güzel bir kasaba, sonbahar güneşinin altında pırıl pırıl. Fakat yemin ediyorum, daha ilk kışında ben burada ölürüm. Belki de bu mektup eline geçtiğinde, senin mutsuz Casanova'nın çoktan yaşamı sona ermiş olacak; çünkü onu hizmetçiler zehirleyecek. Bohemya çok karanlık ve tehlikeliymiş gibi geliyor insana. Aşçının bana bakışları hiç hoşuma gitmiyor.

Kedimin yavrularıyla birlikte senin için de dua ediyorum. Ölümden hiç korkmuyorum. Sevdiğim kadından uzak, seni bir kez daha kucaklayamadan, yabancı topraklarda öleceğime üzülüyorum. Bir de anılarımı daha yazamadan.

Ertesi sabah

Dün akşam çok yorulmuş olmalıyım.Gün ışığında neşem yerine geldi. Uzun bir süredir ilk kez, uyandığımda binek atımın şahane bir biçim aldığını gördüm. Hemen seni düşündüm ve çarşafların altında hiç de yabancısı olmadığım fantezimin keyfini yaşadım. Keten çarşafım yıkanmış ve el sürülmemiş olarak gıcır gıcır geri geldi. Sanırım burada bir süre daha varlığımı sürdürmeye devam edeceğim.

Yaşamımda ilk kez, maddi gereksinimlerimin gözetildiğinin ayırdına vardım. Hiçbir sorun çıkmadan, hem yiyip içiyor hem de ücretimi alıyorum. Çiroza dönen sıskacık Casano-

va'nın fiyatı ne biliyor musun? Yılda sadece 1000 florin. Topu topu bu kadar, işin kötüsü, ben buna bile şükrediyorum.

Anılarım hakkında notlar alarak boşu boşuna derin düşüncelere dalmaktan kurtuldum. Senin de tahmin edebileceğin gibi, eski sevgililerimi ziyaret etmek beni mutlu ediyor. Senin de ısrarla söylediğin gibi, ihtiyarlamıyorum da, onun yerine büyüyorum ben. Bunu da yeni keşfettim.

Sen zaten her zaman çok akıllısındır.

Umarım, kendine yeteri kadar bakmayı da öğrenmişsindir.

'Herr Bibliothekar'. Bay Kütüphaneci, Casanova.

Not: Öyle görünüyor ki Bohemya'da herkes cüceler ırkından. Uzun boylu Casanova'na bütün yorganlar kısa geliyor. Bu yüzden terziye yollayıp iki yorganı birbirine birleştirttim.

Ekim, 1786

Sevgili Cecilia,

Kızkardeşinin evlendiğini öğrenince çok sevindim. Gelin giysisi gerçekte zevksizliğin bir başyapıtı gibi görünür bana. O kadar da acımasız olma Cecilia. Ona mutluluklar dilerim. Genç Venedikli kadınların, evliliklerinin birinci yılı boyunca evlilik incilerini taktıklarını görmekten o kadar mutlu olurdum ki. İncilerin zenginliğiyle kadınların gençliği ve tazeliği her zaman duygusal bir uyum içindedirler ve birbirlerinin güzelliğine güzellik katarlar. Bu da, bu konulardan anlayan kişilere kalırsa, kadınların özel bir ilgi bekleyip beklemediklerini anlatmanın bir başka biçimidir. Evliliğin ilk yılı, bu da sıkça görünen bir şey değildir ya! Bu da bana, bir baloda taşkınca dans ederken efsanevi Doğu malı inci kolyesini yerlere saçan Catherine Querini'nin yaşattığı o inanılmaz olayı hatırlattı. Kadın incileri yerden toplayacağına, onları ayaklarıyla ezerek dansına devam etti! Fakat o, Venedik'in mutlu bir kent olduğu yıllardı elbette.

Şu senin enişten nasıl bir adam? Baban gibi bir beyefendi mi yoksa hergelenin teki mi?

Hergele dedim de aklıma geldi; sana, *Soliloque d'un penseur,* Bir düşünürün iç-konuşması, adlı yeni yapıtımı yolluyorum. Senin de anlayacağın gibi, şu domuz Cagliostro türü serüvenci herifleri hedef alan usta işi bir polemik. Onu dikkatle oku, Cecilia ve öyle erkeklerden uzak dur. Onların sert ve acımasız yapıları şefkat ya da suçluluk bilinci gibi şeylerden hiç etkilenmez. Amaçlarını kolayca gerçekleştirmelerinin nedeni de budur. Karşısındakini ikna etmekte son derece ustadırlar, ayrıca kendini beğenmiş insanlardır. Kendilerine ün sağlamak amacıyla tatlı tatlı konuşarak seni kandırmak için atölyene kadar gelebilirler. Çok dikkatli olmalısın, canım.

Hayır, Goethe'nin portresini yapmış olmana karşı değilim. Seni atölyende arayıp bulmasına çok sevindim. Onun genç kadınlara düşkün yaşlı bir keçi olduğunu söyleyenler de var. Umarım gereksiz aşırı serbest hareketlerine izin vermezsin. Adam kuşkusuz gerçek bir üstün yetenek; fakat eminim ki Alman ulusunun onu mizah zevkinden yoksun olarak putlaştırması yatak odasında poz takınan bir mukavva parçası durumuna getirmiştir. Fakat bu kuramımı da sakın denemeye kalkma, Cecilia. Benim öteden beri kıskanç olmadığımı bilirsin, fakat gene de burada bir çizgi çekiyorum.

Demek bizim Venedik Cumhuriyetimize "bu kunduz cumhuriyeti" diyor, öyle mi? Peki kendisinin geldiği o karınca tümseğine ne ad koymalı? Weimar'da onca yıl devlet görevlisi olarak bulunduktan sonra, şiiri dosya dolabından berbat ve pis kokular yayıyor. Çocukken oyuncak bir gondolu olduğunu, kollarında bir gondolla portresini yaptırdığını duyunca çok güldüm. Her halde o pozuyla bir Adriyatik hükümdarına benzediğini sanıyordur.

Demek Venedik'i çok kalabalık buluyor? Evlerimizi de daracık mı buluyor yoksa? Büyük Kanal için 'yılan' mı diyor? Venedik'te gerçekleştirilen yeni sağlıksal düzenlemeler hakkındaki düşüncelerini ve bu konuyla ciddi olarak ilgilenecek bir polis müfettişliğinin ön hazırlık tasarısını okuyunca katıla

katıla güldüm. Tipik bir Cermen kafası işte! Düpedüz uygulanamayacak bir tasarı. Demek dansçılarımızı da pek delişmen buluyor? Balemiz de yetersiz demek? Hoşlandığı tek oyun *Chioggia'da Çekişmeler ve Ağız dalaşları* mı? (O oyunu benim de çok sevdiğimi itiraf etmeliyim!)

Biz Venedikliler sürekli konuşuyoruz, ha?

Öyleyse neden kendi ülkesi olan suskun ve ruhsuz Weimar'a çekip gitmiyor?

Fakat kendi şapkasını kendisi süsleyen insanların şık giyinerek üstünlüklerini kanıtlamak istedikleri yolundaki eleştirisi çok hoşuma gitti. Çok da akla yatkın. Evet, *Karnaval* sırasında Venedikli dansçıların oldukça delişmen hareket ettikleri doğru olabilir. Fakat onlar bu konuda Parisli dansçıların eline su dökemez. Paris'in ünlü dansçısı Camargo'yu hiç unutamam. Ben gördüğümde altmışına merdiven dayamıştı; hoplayıp zıplarken her tarafından cinsellik taşardı. Kendisini külot giymek gibi bir sıkıntıya sokmazdı. Çekici olan nesi varsa hepsi de kırk yıldır sürekli herkesin gözü önündeydi. Bütün bunlar, İngitere'de yapılagelen "Morris dansı"nın yanında hiç kalırdı.

Burada, hizmetçiler akıl almaz işkencelerle sürekli olarak beni delirtmeye çalışıyorlar. Aşçıbaşı kasten ya mısır unu çorbamı yapmayı unutuyor ya da ağzımı haşlayacak kadar sıcak sıcak önüme bırakıyor. Ahır sorumlusu ise arabamı kullanmaya tehlikeli ve deli bir sürücüsünü yolluyor bana. Bir başka hizmetçi bütün gece penceremin altında havlaması için köpeğini salıveriyor. Sinirlerimi bozmak için akordu bozuk bir sürek avı borusunu bağırtıp duruyorlar. Benimle alay ediyorlar, benimle hep alay ediyorlar. Kont da doğru dürüst disipline sokmuyor onları.

Önceki akşam, etkileyici bir sesimle İtalyanca şiirler okudum. Rahibeler gibi kıkırdayıp durdular. Üzerlerinde saygınlık uyandırabileceğimi umarak, onlara bir de Fransız şiirlerimden okumaya kalkıştımsa da onlar gene alay etmeye başladılar.

Ne zaman bir balo için altın işlemeli ipekli elbisemle si-

yah kadife yeleğimi giyip beyaz tüyümü taksam, yapay elmas tokalı ipekli çoraplarımı da bacağıma geçirsem hemen gülüyorlar. Menüet dansımla da alay ediyorlar. Tam altmış yıl önce en ünlü dans öğretmeni Marcel'in bana öğrettiği adım atışlarımla da alay ediyorlar.

Ben de, çoğu zamanımı odama çekilip yazı yazmakla geçiriyorum. Hele bir anılarım yayımlansın, aşağıda benimle dalga geçmeleri şıppadak kesilecektir.

Seni taparcasına seven Casanova.

Haziran, 1787

Sevgili Cecilia,

Goethe ve dans üzerine konuşuyorduk, öyle değil mi? (Çünkü, ben bu mektuplarımızda hâlâ birbirimizle konuştuğumuzu düşünüyorum da.)

Şu kontun hizmetçileri, tıpkı Madrid'de dans ettiğim gibi, bir de *fondango* yaptığımı bir görselerdi! O dansı ilk seyrettiğim günü hiç unutamayacağım. Bütün çiftler kastanyetlerle donanmış olarak yüz yüze dans ediyordu; her üç adımda bir yüzlerce baştan çıkarıcı poz takınıp binlerce cinsellik dolu hareketler yapıyorlardı. Bir de onların yüzleri! Erkeklerin kendinden geçmişçesine karşılık verdikleri aşk gösterileri. Kadınlarınsa boyun eğme, kendinden geçme ve de karşısındakini kendinden geçirme gösterileri. *Fondango*da, arzu dolu ilk fısıltılarla başlayıp zevkten nefes nefese kalındığı son ana kadar devam eden aşkı tüm ayrıntılarıyla görebilirdiniz. Böyle bir dansın ardından bir balerinin partnerinin herhangi bir isteğini geri çevirebileceğini nasıl düşünebilir insan! *Fondango,* doyurulması gereken bütün yaşamsal duygular üzerinde uyarıcı bir etki bırakır. İlk gördüğümde bağırmak geldi içimden. Tıpkı portre çizerken yaptığın gibi *fondango* da insanın cildinden cinsellik damıtır. Onu sana bundan daha iyi nasıl anlatabilirim? Her neyse, ben balodan ayrıldıktan sonra, kendime bir dans öğretmeni buldum ve *fondango*yu Mad-

rid'deki öteki İspanyollardan daha güzel oynamayı becerinceye kadar tam üç gün başka hiçbir şey yapmadım.

Dans demek yaşam demektir. Cecilia. Yazık ki seninle hiç dans edemedim. Son mektubunda danstan hoşlanmadığını yazıyorsun. Ben de sana diyorum ki kol ve bacaklarının nasıl bir sevinç kaynağı taşıdığını sen daha bilmiyorsun. Bırak da göğüslerin dans etsin diyorum. Kendini onların güzelliğine teslim et. Benim yokluğumda göğüslerinin nasıl da büyüdüğünü bana anlatmaya çalışırken çılgınlar gibi seni arzuluyorum. Doğru saraya koşuyorum. Bana göğüslerini anımsatan yuvarlak ne varsa elimi üzerine kapıyorum. Elmaları, onlar da ne kadar sert, hizmetçilerin yamru yumru olmuş iğnedenliklerini deniyorum. Sonunda pencerenin çıkıntısında güneşte ısınmış bir çift şeftali buldum. Şimdi de oturmuş, sol elimde şeftaliler, sana bu mektubu yazıyorum.

Evlilik incilerini hâlâ çıkarmayan kardeşin Sofia'yı eniştenin aldatmış olmasına çok üzüldüm. Onu hiçe saymakta enişten haksız. Cecilia, kız kardeşine karşı nazik davran. Ne kadar acı çektiğini düşün.

Burada, beni hiçe sayan yalnız hizmetçiler değil. Kont da bana gerektiği kadar iyi davranmıyor. Hizmetçiler bunun farkında. Pek çok kez, soylu konuklar ana masayı tamamıyla dolduracağı için, yemeğimi sofranın yanına konulan küçük bir masada yemem istendi. Ben, Casanova, lezzetli lokmalardan uzak küçük bir masada, beni aralarına almadıkları görkemli sofranın çevresinde değerli takılara bürünmüş olarak oturan domuzlara uzaktan gülümseyip başımı hafifçe öne eğiyorum.

Kont beni önemli ziyaretçilere tanıtmak gereğini bile duymuyor ve kitaplıkta bir şey aramaya geldiğinde ben yokmuşum gibi davranıyor. Ben de dehşete kapılmış büyük salonun pembe duvarlarına bakınırken rahatım kaçıyor. Ve o sırada, Plazzo Macenigo ile havadar *palazzo*larımızın tavanlarına vurmuş suyun yansımaları aklıma geliyor. Ve yüreğim, içimdeki Venedik özlemiyle, *fondango* oynar gibi güp güp ediyor.

Birinin bu tarafa doğru geldiğini duydum. Mektubu burada kesmeli ve onlar görmeden hemen mühürlemeliyim. Beni kızdırmaya yönelik bir şeyler bulmak umuduyla, hizmetçilerin gözleri sürekli üzerimde.

Senin Casanova'n.

Not: Beckford'un *Vathek* adlı yapıtının sonunda İngilizce olarak yayımlandığını gördüm.

Eylül, 1787

Sevgili Cecilia,

Kurşunlu Hapishane'de geçirdiğim zor günleri, oradan nasıl kaçtığımı anlatan kitabım şu anda önümde duruyor: *HISTOIRE de ma FUITE DES PRISONS de la Republique de Venise**. San Vio'ya yanaştırdığımız gondolda sana uzun uzun anlatmıştım hani. Başıboş kişilerin keyifle okuyabilmesi için deri ciltli ve de yeni baştan gözden geçirilmiş haliyle şimdi hazır işte.

Demek Angelica'nın eski müşterilerinden Napoli'deki kraliyet ailesinin portrelerini yapıyordun? Yalnız, oradan ayrılmadan önce paranı tahsil etmene bak, Cecilia!

Günün birinde Angelica Kauffman'la tanışacağından eminim. Umarım düş kırıklığına uğramazsın. Bana kalırsa sen ondan daha üstün bir ressamsın, Cecilia. Çok yakında daha da ünleneceksin. Çünkü sen içleri buyruk dolu erkekleri, o buyruğun özünü çıkarabilecek güçte son derece istekli kadınları çiziyorsun. Onun çizdiği insanlar çok güzeller, ama başkaları için içlerinde en ufak bir arzu taşımıyorlar. Bir başka deyişle, onlar ölü kişilerdir. Kontun konuklarını ağırladığı günler, güzel ya da çirkin ayrımı yapmadan, zenginlerse eğer, hepsine ünlü Venedikli portre ressamı Cecilia Cornaro'dan söz ediyorum ve yaptığı portrelerde yüzlerdeki kasları nasıl da taç yapraklarına dönüştürdüğünü, yüzdeki o arzulu bakı-

* Venedik Cumhuriyeti Cezaevlerinden Kaçışımın Öyküsü.

şı sonsuza dek koruyabilecek portreler yaptığını anlatıyorum. Sana Avrupa'nın dört bir yanından müşteriler yollayacağım, ta ki kasanda yaşamım boyunca görebildiklerimden çok daha fazla *zecchino*ların oluncaya kadar.

Eski dostum Lorenzo Ponte'yle burada gene karşılaştım. Avusturyalı dâhi çocuk Mozart'ın yapıtları için librettolar yazıyor. Bilirsin, Beckford'a çocukken piyano dersleri veren dâhi çocuk hani! Da Ponte, çocuğun *Don Giovanni* adlı yeni operasının sözleri için birlikte çalışmamızı önerdi. Bunu benden daha iyi kim yapabilirdi? Benim de bir operaya imza attığımı hatırlamış olmalı! O operayı İspanya'daki belalı günlerimde yazmıştım. Onu yazmam iki haftamı almıştı ve de büyük bir coşkuyla karşılanmıştı.

Ben şimdi gene küçük Mozart'a döneceğim. Prömiyere iki gün kala, opera hâlâ hazır değildi! 27 Ekim'de Prag'da buluştuk. Mozart o sırada, aynı gün yapılacak kostümlü provaya uvertürü yetiştirebilmesi için bir odaya kapatılmıştı.

Elimden geleni yaptımsa da, Da Ponte'nin Don Giovannisi Casanova'ya hiç benzemedi. Operanın Don'u kadınlardan nefret eden, onlar gözyaşı dökerken karşılarında keyfeden, eğlenen biri. Çekirdekten yetişme bir baştan çıkarıcı; çok yetenekleri var, ama kadınları sefil ve perişan durumlara düşürmek için kullanıyor onları. Benim tam zıttım olan bir tip! Benimle Don Giovanni arasındaki farkları düşünürken birden ve de ilk kez Londra'da La Charpillon'la yaşadığım trajedinin gerçek yüzünü fark etmiş oldum. Önce kendisiyle sevişmem için beni bilinçli olarak özendiriyor, fakat ardından bana dünyayı zehir edecek kadar kötü davranıyordu. Bir Donna Giovanna olarak somutlaşıyordu.

Her neyse, opera oynandı ve önerim oldukça anlayışla karşılandı. Operayı gala gecesi seyrederken kafama başka bir şey takıldı. Oyuncuların yüzlerini düşündüm; bu da bir portre ressamının, yani senin işindi Cecilia. Don rolünü icra eden ses sanatçısının yüz makyajı onu son derece sağlıksız gösteriyordu. Yüzüne birbirinden berbat kalın çizgiler ve de gölgeler kazımışlardı. La Charpillon'a gelince, onun hali daha da

berbattı. Benim tanıdığım o ucubeyle hiç ilgisi yoktu. Bana ve daha yüzlerce erkeğe ne mal olduğunu kanıtlayan kadın, tıpkı bir meleğe benziyordu.

Umarım sen hiç onun gibi bir kadın ya da dengi olan bir erkek portresi yapmazsın. Karşına çıkan yakışıklı bir erkeğe çok dikkatli bak ve o güzelliğin gerisinde neler sakladığını sor ve öğren. Ama kendini koru, sevgili Cecilia'm. Günün birinde güzel bir insan yüzünün sana dünyayı zindan edebileceğinden korkuyorum.

Senin Casanova'n.

1788

Sevgili Cecilia,

Demek şimdi senin de bir yeğenin var, Cecilia. Yeğenin Sofia'ya benziyor mu? Vaftiz törenini bana olduğu gibi anlat. Kimler neler giymişti o gün? Konuklara kim bilir ne nefis yiyecekler ikram edilmiştir! Venedik'te yaşanılan yortu ve eğlenceler hakkında anlatılanları ne kadar dinlesem doyamam, bunu sen de bilirsin.

Tüm yazdıklarımın yayın haklarını sevgili Kont Walstein'e satmış bulunuyorum. Yani, şu ana kadar yazmış olduklarımdan söz ediyorum. İnsanın cebinde para olduğunu hissetmesi ne güzel şey.

Bu gece, yüzü ay kraterini andıran bir kadınla tanıştım. Çok mutluyum, çünkü sonunda artık ben de yüzü ay kraterini andıran bir kadınla sevişmeyi merak etmiyorum doğrusu; ayrıca daha önce böyle bir şeyi denemedim hiç. Ben tükendim. Artık eskisi gibi hazlardan zevk alamıyorum. Fakat bu zorunlu edilgenlik durumu anılarımın tadını çıkarmam için bana bol bol zaman kazandırdı; tıpkı mükemmelliğe erişip sofraya getirilmeye hazır duruma gelen yıllanmış şaraplar gibi. Ben hâlâ anılarımın üzerinde çalışmayı sürdürüyorum; yer yer üçüncü taslağıma geldim sayılır.

İnsanın kendi mezar taşına yazınsal bir metin hazırlama-

sının nasıl bir sorumluluk taşıdığını bilemezsin! Her gün on üç saat çalışıyorum.

Demek ünlü Mrs. Thrale de Venedik'e geldi ve sana portresini yaptırdı? Umarım bu arada İngilizce'ni ilerletme fırsatın olmuştur. İngilizce'nin, ormanda cevizlerin sert zemine düşerken çıkardığı sesi anımsatacak kadar kulağa kaba gelen bir dil olduğunu bilirim. Fakat, ilerde senin ona gereksinim duyacağını hissetmek gibi tuhaf bir duygu var içimde.

Senin Casanova'n.

1790

Sevgili Cecilia,

Demek sonunda bizi keşfettiler? Sofia not defterini buldu ha? Sonunda herkesin gizli gerçeğimizi öğrenmiş olmasından gurur duyduğunu söylemelisin bana; gerçekte bununla en çok gurur duyan ben oldum. Eskiden senin sevgilin olduğumu, hayır *hâlâ* sevgilin olduğumu, bütün Venedik'in öğrenmiş olması umarım seni hiç rahatsız etmemiştir. Belki de bu sayede, seni tanıma fırsatını yakalayabilmek için, müşterilerinin sayısı daha da artacaktır. Umarım bu durum tehlikeli, kaba ve saplantılı insanları peşinden sürüklemez. Eminim, annen baban bu şoku çabuk atlatırlar. İlişkimizin açığa çıkarak dedikoducuların diline düşmesi aramızdaki ilişkileri asla değiştirmeyecek diyorsun. Ben de aynı fikirdeyim, canım. Mektuplarımızda aramızda hâlâ akıp giden simyayı dedikodu asla bozamaz.

İçinde hazinemin saklı olduğu çekmeceyi açıp iki adet taş şeftaliyle atölyenden çaldığım yağlı bir bez parçasına, isyankâr saçının bir teline, San Lazzaro'da yaptığın kendi portrene uzun uzun bakıyorum. Sondan bir önceki mektubunu yeniden okurken güzel kokusunu içime çektim. Mektubun kenarlarını güzel kedimizin resimleriyle süslemiş olman büyük bir incelik. Ne kadar akıllı bir hayvandır o. Mektup elime ulaştığında yağa banmış gibiydi ve yer yer saydamlaşmıştı.

Ama gene de sözcükleri rahatça okuyabiliyor, iki yana yayılmış bıyıklarla pırıl pırıl parlayan gözleri görebiliyorum. Benim sadık habercim. Lütfen ona annenin mutfağından bir topak tereyağı çal ve saygılarımla takdim et.

Şu son bir yıldır ilginç sayılabilecek bir olay yaşamadım. Gene bir süre, kızarmış çayır kuşlarının her zamanki gibi son derece lezzetli olduğu, Dresden ve Leipzig'de kaldım.

Kitapların girip çıkanlarını sayarak dökümünü yaptım.

Yazı yazdım.

Bir de cebimden aşırdığı elyazmalarımı parça parça ederek parmaklarımla yerleri eşeleyip bulmam için onları kirli döşemelere atan Feldkirchner tarafından eziyete uğradım.

Seni çok özledim, çok da merak ediyorum.

Senin Casanova'n.

13 Eylül, 1791

Cecilia,

Bana neden hiç mektup yazmıyorsun? Senden neden hiç haber alamıyorum? Büyük bir iyimserlikle mektubunun posta arabası yüzünden geciktiğini umut ediyorum. Hemen yanımda, pejmürde kılığımla işgal ettiğim sandalyeden çok daha büyük, brokar kumaş kaplı bir sandalye duruyor. Orada, benim tam karşımda, Cecilia oturuyor olmalı diye düşündüm içimden; daha güzel bir sandalye olduğu için, hiç kimseyi oturtmadan onu sana sakladım.

Gerçi burada, o sandalyeyi senin için sürekli sıcak tutan bir arkadaş var; bir ev köpeği edindim. Adını Melampyge koyduğum küçük bir terrier. Ben çalışırken gözünü üzerimden ayırmıyor. Tatlı bir söz ya da bir bakışla ona güzel güzel yanımda oturmasını buyuruyorum. Fakat Teplitz'te, sokak ortasında herkesin gözünün önünde dişi bir köpeği gebe bırakarak beni rezil etti. Bu becerisi yüzünden muhatap olduğum uluorta eleştirileri de artık sen tahmin et.

Uşak Feldkirchner kan davasını sürdürüyor; bu işi azıttı artık. Tam iki hafta öce en acımasız yardımcılarından birine beni Dux'te sokak ortasında sopayla dövdürttü. Hâlâ topallıyorum. Benim yardım aracı olarak kullanabileceğim kalemimden başka bir şeyim yok. Feldkirchner'e hitaben yazdığım yirmi bir mektubu tamamlayabildim. Yayımlandığında eşekten düşmüşe dönecek, ne ünü kalacak ne de şanı. Hoşlanmadığın birinin portresini tamamlayınca sen kendini nasıl rahatlamış hissedersen ben de öyleyim şimdi.

Bu mektuplarla bir süre oyalandıktan sonra, şimdi de hiç yorulmadan kendimi anılarımın üzerinde çalışmaya verdim. Sanırım bu yaptığım haklı bir iş. Bir gün, öyle sanıyorum ki, bütün dillere çevrilecek. Senin de tahmin edebileceğin gibi, anılarımı Fransızca yazıyorum. Cinsel istek peşinden koşan Fransızlar onu seve seve satın alacaklardır. Biz zavallı İtalyanların böyle bir kitabı satın almaya güçleri yetmez. Bu yüzden onu ancak çok azımız okuyacaktır. Benim kitabım dünyevi zevklerden tat alan bilgili ve görgülü insanların okuyabileceği bir kitaptır. Yaşam öykümün özelliği nedeniyle kitap elbette nazik ve terbiyeli ülkelerde yasaklanacaktır. Ele geçmesi güçleşince de inci gibi değer kazanacaktır. Kitabım onları nasıl büyüleyecektir kim bilir! Onu giysilerinin içinde saklayacaklar, mum ışığında gizlice okuyacaklardır!

Ancak şu üç bin sayfalık anılarımı tamamladıktan sonra birden, kitap basılınca, başıma neler gelebilir diye düşünmeye başladım. Okuyanlar, karanlık ve dürüst olmayan hareketlerime ilişkin bütün itiraflarıma yüzeysel değeri ne ise ancak o kadar katılacaklardır. Fakat beni olduğum gibi yansıtan gerçeklerin hiçbirine inanmayacaklardır. Tanıdığım kişileri zor ve ahlakdışı durumda bırakan olayları açıklayarak kendime pek çok düşman kazanmış olacağım. Onların gerçek adlarını vermesem de nasıl olsa herkes tahmin edecektir. Her iki durumda da, huzurum kaçacak demektir. Avrupa'nın kocaları ve eşleri bu anıları düşünürken korkudan ürperiyor olmalılar! Kitap bir yayımlansın, bak göreceksin, Venedik beni asla unutamayacaktır. Benim bu sürgünlüğümü gırgıra alacaklar,

ölsem de beni her zaman anacaklardır. Dogların adlarını unuttukları halde yıllar yılı benden söz edeceklerdir.

Ben gene de Venedik Cumhuriyeti'nin bana karşı öfkeli davranmasını istemem.

Biliyorsun Cecilia, ben Venedik'i çok sevdim; başkalarının kılığına girmiş Venedikli kadınları seyretmeye doyamadım. Onların, ışıl ışıl parlayan ipekli tüllerin altından etrafı ateşli bakışlarla kolaçan edişlerini hiç unutamam. Bir de evli kadınların siyah tülleriyle kenarları sincap kürküyle çevrili pelerinlerini... bir de yerel giysili Yahudileri, Türkleri, Ermenileri, İranlıları, Faslıları, Yunanları ve Slavları... hiç unutamıyorum. Venedik'in peri masallarını anımsatan yaşamını, renkli maskelerini nasıl özledim, bilemezsin! Biz bir zamanlar işte böyle mutlu bir kenttik!

Burada herkes açık gri ve herkes açık gri giyiniyor. Açık gri konuşuyorlar, açık gri yulaf lapası yiyorlar ve dışardan gri yağmur tanelerinin dövdüğü açık gri pencere camlarının arkasında saatlerce oturuyorlar. Bu da bana bütün Avrupa'da sert bir kış daha yaşanacağını haber veriyor. Bense Venedik'in kar altındaki kış manzaralarıyla insanı dinlendiren dondurucu ve bağışlayıcı puslarını düşünüyorum.

Not: Beckford'la ortak dostumuz olan Hamilton'un sevimli küçük Emma'yla evlendiğini işittim. O da ne kadar erken başladı boynuz takmaya?

1792

Sevgili Cecilia,

Venedik'te buzlar yavaş yavaş erimeye başlamıştır herhalde! Başladığını anlatsana bana biraz. Ne acı bir şey! Babanın öldüğü haberini verdiğinden bu yana seni her zamankinden daha çok merak etmeye başladım. Bu da, gerçek anlamıyla bir koruyucudan yoksun kaldın demektir. Eniştenin halini hiç beğenmiyorum. Kız kardeşine gelince... bundan sonra ne

olacak onun hali? İnsanın yavrucuğunu kaybetmesinden daha acı ne olabilir? Ona karşı çok nazik olmalısın, Cecilia. Ya annen, o nasıl? O yaşta dul kalmanın şokunu insan kolay kolay atlatamaz.

Şok dedim de aklıma geldi: Fransa'da insanın kanını donduracak olayların yaşandığı haberleri geliyor buraya. Ben artık bir daha oralara dönmem. Suçsuz insanların idam edildiklerini duyunca korkudan tüylerim diken diken oluyor. Bu adamlar tam anlamıyla kana susamış; şimdi de gözlerini kırpmadan kan akıtıp duruyorlar.

Feldkirchner ipe sapa gelmez lakırdılar eden yaşlı bir keçi, şehvet düşkünü biriymişim gibi davranıyor bana; o yüzden ben de kendimi öyle biriymişim gibi hissetmeye başladım. Fellik fellik saklanıyorum ondan. Kitaplıktaki beyaz kemerlerin altında oturup Venedik'in mavi gökyüzünü, bir de gondolumuzda seyrettiğimiz tepemizdeki yıldızları düşlüyorum.

Gözlerimi kapayınca, karşımda sanki sen varmışsın gibi geliyor bana... Palazzo Mocenigo'da kafesin arkasında öpüştüğümüzü hatırlıyor musun? Bir de Campo San Dio'daki kuyuya yaslandığımızı? Sen benim için bir resmini yapsaydın da onu burada doya doya seyretseydim.

Senin Casanova'n.

1793

Sevgili Cecilia'm,

Bu berbat günlerde, Paris'te olmadığına o kadar seviniyorum ki. Atölyende olduğunu düşündüğüm bir yerde, Venedik'te daha güven içinde sayılırsın. Sen artık o kadar ünlü bir ressam oldun ki tanınmış kişiler portre yaptırmaya sana gelecekler. Onlar sana gelecekler, elbette. Bu, senin fiyatını da yükseltecektir. Sen artık banyo küvetini sırtlayıp yollara

düşmek zorunda olmayacaksın. Sen istemedikçe, bir yenilik peşinde koşmadıkça, elbette.

İlerde bir gün, şu Fransızlar sonunda birbirlerinin boğazlarına sarılmaktan vazgeçip de Avrupa barış ve huzura kavuşunca, eninde sonunda belki bunu da isteyeceksin.

Ah, burada kendimi o kadar yalnız, o kadar yalnız hissediyorum ki. Fakat hayır, hiç de yalnız sayılmam. Burada sana mektup yazıyorum. Anılarımı yazıyorum. Anılarımda, bir de bakıyorum ki birbirinden ilginç komediler kaleme almışım meğer. Bir odada tek başımayken bile kendi kendime gülebiliyorum. Bu dünyada kötülükten çok iyilik yaptığımı öğrenince bundan çok, mutlu oluyorum. Yaşamımda, vecit hali değilse eğer, mutlu bir anı yaşattığım için bana kendini boçlu hissetmeyen tek kişi yoktur. Ve şöyle düşünüyorum: Bütün dünyanın betimlediği gibi ahlaki açıdan herkesin uzak durduğu biriysem eğer, uygar dünyanın kraliyet saraylarında neden o kadar sıcak karşılandım?

Sana bir de iyi haberim var. Kont sonunda o aşağılık Feldkirchner'in işine son verdi. Umarım bütün düşmanlara işte böyle aşağılanarak yol verirler. Mektuplarında bana hiç tatsız olaylardan söz etmiyorsun, Cecilia; fakat sanırım senin de birtakım sorunların var. Sen de benim gibi bir insansın sonunda.

Benden hiçbir şey saklama. Bir şey varsa eğer, bilmeliyim. Lütfen bildir bana.

Senin Casanova'n.

Canım Cecilia,

Bu kez, patronumun amcası Prens de Ligne'e olan saygımdan, anılarımı gözden geçirerek düzeltmeler yapmayı sürdürüyorum; yatakta becerdiği kadın sayısının ünlü Casanova'nınkileri geçtiğini göstermek için olacak, anılarımı okumak istiyormuş. Hayret, kasıklarının gücüne çok güvense de, prens benimkiyle dünyada kıyaslayamayacağını çok iyi bilir... çünkü onun gerçekleştirmeye çalıştığı ikili dövüşlerin sayısı bir sopa üzerine atılmış birkaç çentiği geçmez... Neyse bunları sana anlatmayı gereksiz buluyorum.

Şu benim *Peynirler Sözlüğü* çalışmalarımı artık kesmeye karar verdim. Tarihsel belge niteliğindeki yazınsal anıtımın *gravitas'ını,* ağırbaşlılığını, sulandırmak istemiyorum; çünkü, o, bir anlamda, benim gerçek yaşamöyküm olacak.

Sana küçük bir portremi gönderiyorum. Üzerimdeki saten ceketin mektuplarımda sıkça sözünü ettiğim ceket olduğunu eklemek zorundayım. (Pek çok büyük kentte, erişkin yaşa gelmemiş saraylı bakire kızlara sürtünmekten aşınmış olmalı.) Hem Thames, hem de Seine kıyılarında yer alan büyük oturma odalarında sansasyonlara neden olduğumda ben o ceketleydim işte. Posta arabalarının koltuklarında kaç kez bütün bir gece o ceketimle uyuduğumu hatırlıyorum. Sürekli hareket halinde olmaktan hastalandığımda üzerine kusmuk sıçrattığım işte o ceketti. O ceket atlı posta arabalarında, kabriyole de denilen tek atlı körüklü arabalarda, dört tekerlekli berlinlerde, iki küçük tekerlekli el arabalarında az mı yolculuk yaptı? O da benimle yaşlanıyor şimdi. Yakından bakarsan, artık onun da benim gibi çaptan düşmüş olduğunu anlarsın. Kravatıma gelince o gerçekten bir mostra. Onu Paris'e gittiğimde satın almıştım. Yazı yazdığım sırada kravatı takmış olmam güzel bir rastlantı olmuş. O da yaşlanıyor. Tıpkı benim gibi, o da miyadını doldurmuş. Louis XV öldü, Louis XVI giyotinde can verdi; fakat kravatım hâlâ yaşıyor. Sararmış, fa-

kat hiç olmazsa üzerine kan sıçramamış ve üzerine başımın gölgesi düşüyor.

Külot pantolonumu göremediğin için çok mutluyum; çünkü yamalar içinde olması beni utandırıyor. Ona her baktığımda, İspanya'da, ön kapağı olmayan yeni moda fasa fiso pantolonum yüzünden yaşadığım bir rezalet aklıma gelir. Kilise, önü kapaksız pantolonları ancak cellatların giyebileceğini ilan ederek yıldırım hızıyla yayılmış olan bu modayı engelemenin yolunu buldu. Bana öyle geliyor ki önü kapaklı pantolonlar bu fermandan sonra revaç buldu; çünkü kimse bir cellatla karıştırılmayı istemezdi!

Ben bu anıma gülerken, hem son derece sofu hem de çok ünlü bir nemfomanyak olan Villandarias Düşesi'yle ilgili bir başka anım aklıma takıldı. Döl yatağı kızışıp da büyük bir heyecana kapılınca hiçbir şey onu engelleyemezdi. İçgüdüsünü heyecanlandıran erkeğe hemen saldırır, erkek de onu hemen oracıkta tatmin etmek zorunda kalırdı. Ben İspanya'dayken, bu olayın hem de birkaç kez herkesin önünde yaşandığına tanık oldum. O sırada orada bulunanların bazısı olayı seyre daldı, bazısı da hemen tabanları yağladı.

Bir kadının döl yatağı, doğanın onun için özel olarak yarattığı o cisim tarafından işgal edilmezse elbette kızışır. Döl yatağı öyle inatçı, öyle zaptedilmez bir hayvandır ki akıllı bir kadın onun geçici isteklerine karşı çıkmadan onlara uymalıdır. Ne var ki bu insafsız organı da ancak bir noktaya kadar kullanabilirsin... ondan sonra...

Küçük Melampyge'm sizlere ömür. Saatlerce ağladım, cenazenin başında bir de Latince konuşma yaptım. Prenses Lobkowitz bana Berlin'den başka bir köpek yolladı. Küçük Finette, benim istediğim gibi, nasıl da sadık bir dost oluverdi bana. Bayatlamış sosisler gibi pis pis kokan, -gözleri azizlerinki gibi- suçlayıcı köpeklerden hiç hoşlanmazdım. Fakat sonra sahiplerinin geğirmelerinden ne kadar çok utandıklarını fark ettim. Yeni gelen bu küçük köpek de iyi yetiştirilmiş bir genç kız kadar nazik. Onu huzursuz eden bir görevi ye-

rine getirmek gerektiğinde, odayı bana bırakarak çekip gidiyor.

Beni huzursuz eden bir görevim kalmadı artık; buna da alıştım. Yaşlanmış olmalıyım, Cecilia.

Senin Casanova'n.

1795

Sevgili Cecilia,

Prens de Ligne anılarımın ilk bölümlerini okudu sayılır. Vardığı sonuçları sana aktarıyorum: 'Üçte biri beni güldürdü, üçte biri penisimi kaldırdı, üçte biri de beni bol bol düşündürdü.'

Hapishanemden kurtulmak için bir teşebbüste bulundum. Weimar Dükü'ne pek çok dilekçeler yazdım. Oralara kadar gidip ön odalarda bekledim; kimse beni ne kütüphaneciye benzetti ne de bir uşağa. Altı hafta sonra hiçbir şey beceremeden ve beş parasız olarak Dux'e geri döndüm. Artık bir daha buradan dışarı adımımı atacağımı hiç sanmam, Cecilia.

Bununla birlikte, döneli daha bir hafta bile olmadan gene onur kırıcı hareketler başladı. Bu gece tatlı olarak çilek veriliyordu sofrada; herkese benden önce servis yapıldı, ama sıra bana gelince çilek tükenmişti.

Önümdeki boş tabakla baş başa bırakılınca ben de tabağın şıklığıyla avunmaya çalıştım. Yengeç çorbanızı ya da meyve kompostonuzu içtikten sonra dibinde keşfe değer bir şeyler bırakan mavi çanlı kâseler öteden beri en bayıldığım servis takımıdır. Sanki üzüntünüzü giderebilmeniz için bu güzel şey en sona bırakılmıştır. Ben de baklava biçimindeki servis tabaklarının zarafeti, keskin kokuyu muhafaza edemeyecek kadar narin görünen yüzük gibi minnacık fincanla yapılan kahve servisinden hoşnut kalmakla yetindim. Böyle şeylerin günlük yaşamda hâlâ yeri olan bir yerde yaşayan talihli kişilerden olduğumu biliyorum.

Sana her zaman olduğu gibi sevgi ve öpücükler yolluyorum.

Seni özleyen Casanova.

Not: Küçük resmimin eline ulaşmadığını öğrenince deliye döndüm. Ressam da gitti. O resimden bir daha yaptıramam ki. Bu, kapı uşağının marifeti olmalı. Zaten beni hiç sevmez.

1796

Sevgili Cecilia,

Kapıcının kızının çocuğunun babası olmakla suçluyorlar beni. Görüyorsun ya, yetmiş bir yaşıma geldiğim halde, büyük Casanova'nın ünü hâlâ yerli yerinde duruyor. Beni, gebe bırakmakla onurlandırmak istedikleri kadının adı Dorothy Kleer. Fakat, ne yazık ki, böyle bir onur üzerinde hak iddia edemem ki.

Bu olay beni durup düşündürdü. Şimdi bir bir saymaya başlıyorum. Seni kollarımın arasına alıp o enfes etine girişimden bu yana tam on beş yıl geçmiş, Cecilia; gene de hâlâ tüm sıcaklığını daha dünmüş gibi hatırlayabiliyorum. Coşku ve heyecan dolu aşkımızı birbirimize kaç kez ve nerelerde kanıtladığımızı saymaya çalışıyorum. Kendini kollarımın arasına bıraktığın o ilk gece, pencerenin önünde beklediğim dakikaları sayıyorum

Ben bu mektubu yazarken, Napoléon'un Brescia'yı işgal ettiği haberi geldi buraya. Ne kadar da yaklaşmış senin oraya! Demek Venedikli soylular devrimden onlara da bir pay vereceğini umuyorlar, öyle mi? Yani önemli adam, ha? Hiç alışılmadık bir şey bu! Nasıl bu kadar saf olabiliyorlar? *Hangi* devrimden söz ediyor bunlar? Venedik'teki ayrılıkçı hizipler o kadar güçsüzdür ki kimse onları ciddiye almaz. Fakat, bu, Napoléon üzerine yapılan tam bir üç kâğıtçılık, o da eğer başarılı olabilirse. O durumda, Napoléon Venedik'i üzeri yaldızlı bir süs eşyası gibi satacak demektir.

Kentimiz onurlu bir savaşta parça parça olmayacak, fakat bu savaşta en ufak bir rolü bile olmayan ilk gelene satılacaktır. Venedik bir orospu gibi pezevengi Napoléon tarafından pazarlanacaktır. Müşterisi de, korkarım, Avusturya olacaktır.

Senin Casanova'n.

1797

Cecilia'cığım,

Mektuplarında ne dehşet dolu haberler veriyorsun bana.

Demek ki Büyük Konsey kendi kendini feshetti? Bu durumda, 12 Mayıs, 1707 tarihi benim yaşadığım dünyanın sonunu belirliyor demektir. Venedik öldü.

Bana, Venedik'in, sonunda, Napoléon'a karşı küçük çapta da olsa silaha sarıldığını anlatınca, göğsüm gururla kabardı. Derlenip toplananların malı mülkü elinden alınmış fakir insanlar olduğunu biliyorum, elbette. Çünkü onların kaybedecek hiçbir şeyleri yoktu; daha doğrusu sahip oldukları sadece Venedik'ti. Sokaklarda nasıl koşuştuklarını, soyluların yüzüne tükürür gibi bağırarak San Marko'ya doğru yürüdüklerini kafamda canlandırabiliyorum... Evet, halk ona kimin ihanet ettiğini çok iyi biliyor.

Mektubunda bana, Fransızların kente girdiğini anlatınca, Venedik'in bin yılı aşkın bir zamandan beri taşlarının üzerinde düşman yüzü görmediğini düşündüm.

Mektubunda, Napoléon'un *Libro d'oro*'nun yakılmasını buyurduğunu okuyunca, içimi karmakarışık duygular doldurdu. Marina Benzano'nun bir Atinalı gibi vücudunu böğürlerine kadar açıkta bırakan omuzlardan askılı iç eteklik giyerek San Marco Meydanı'ndaki 'Özgürlük Ağacı'nın orada yarı çıplak dans ettiğini bana uzun uzun anlatınca benim için her şey özetlenmiş oluyordu. Tıpkı Venedik gibi yolunu şaşırmış güzel bir kadın! Napoléon *Libro d'oro*'yu yakarken

müşterilerinin adlarını da yaktığını söylüyorsun bana. Benim anılarımdaki kişileri de yakmış oldu.

Sen nasıl resimlerini sıkı sıkı koruyorsan ben de benimkileri, mutluluk ve cinsel arzu dolu anılarımı koruyorum. Biliyorsun, ben de bir portre ressamı sayılırım. Sen, Venedik'e gelerek seni bulan kontlarla prenslerin yüz resimlerini yapıyorsan ben de anılarımda bütün sarayların resimlerini yapıyorum... Madam de Pompadour'un Fransası'nı, Frederick'in Prusyası'nı, George'un İngilteresi'ni. Üzerlerindeki tülleri bir bir kaldırıyorum. Ben senden daha özgürüm. Çünkü sen, zorunlu olarak, emeğini karşılayacak kadar zengin olanların görkemli kafeslerine kendini hapsedersin; oysa ben bir çatı odasından baloya, bir barakadan saraya kolayca hareket edebilirim. Varlıklı bir millet ya da Çingene çadırı, ne fark eder ki!

Artık panorama önümde hazır duruyor. Çünkü, yaşamımın yirmi altı yıl öncesine kadarki anılarımın yazımı, düzeltmeler de dahil, sona erdi. Artık, senin tarafından sevilmemle seni sevmemin dışında, şu son yirmi yıla hiç değinmek istemiyorum. Çünkü o yıllar benim için de, okurlar için de pek o kadar önemli değil. Bu yüzden sen benim yaşamımın bir gizemi olarak kalacaksın, Cecilia. Çünkü, gönlünü nasıl çaldığımı, bir daha asla yaşayamayacağımız o geceleri dünyada kimse öğrenemeyecek.

Yazdıkça, her şeyin birbirine bağlantılı olduğunu daha iyi anlayabiliyorum. Olayların sadece başrol oyuncuları değil onları başlatanların da biz olduğumuzu görüyorum. Bu yüzden, dünyada başımıza gelen her önemli şey sadece başımıza gelmesi zorunlu olan şeydir. Biz kendi hareketlerimizle, onların sonuçlarına katlanmış oluyoruz. Kurşunlu Hapishane'de kaldığım ayları düşünürken çekilen cezanın tam olarak bir despotluk gösterisi olmadığı sonucunu çıkardım. Ben, bile bile özgürlüğümü kötüye kullanmışım meğer. Yazgımdan kıvancını çalmışım. Yazgım da özgürlüğümü çalmış benden. Ya da öyle bir şey.

Venedik'in başına gelen de bu işte. Zavallı küçük Vene-

dik, Napoléon'un amansız iradesiyle yönetilen savaş gemisinin altında, tıpkı bir gezi teknesi gibi, çırpına çırpına battı. Sen bu dediklerimi bir yere yaz. Napoléon mutlu kente layık bir insan değildir. Mutluluk onun neyine. Sevimlilik, güzellik, tatlılık, gürlük, fingirdeşme ve bol bol yeme içme onun neyine. Küçücük çizmesiyle tüm mutluluğumuzu ezip geçecek. Fakat Venedik düşüncesizce mutluluğun peşinden koşarak onu feda etmeye çoktan razı oldu.

Senin Casanova'n.

1 Kasım, 1797

Çok Sevgili Cecilia,

Hem ufalmış hem de kökünden koparılmış gibi hissediyorum kendimi. Bir sürgün, Venedik Cumhuriyeti'nin düşüşü hakkında neler mi hisseder? Casanova ile Venedik'in her ikisinin de pes ettikleri görünüyor. Bence her ikimiz de o kadar çok yaşlandığımız halde kimse zayıflayıp ölebileceğimizi aklına getirmedi. Ölümsüz gibi görünüyorduk. Oysa ben hâlâ Venedik'ten ve kendimden söz edebiliyorum.

Bugüne dek neler yaşadığımı hesapladım: Bir Venedikli ne kadar mutlu olabilmişse ben de o kadar mutlu olmuşum. Saten ceketimin içinde uyumuş, ay aydınlığında çamur içinde yürümüşüm. İpekli bağcıkları çözünce vebalı bedenlerle karşılaşmışım. Fakat en güzeli seni tanımışım, Cecilia Cornaro, yüreğimin yüreği. Seni tanımak büyük bir mutluluk olmuş benim için, bir kez bile bir tatsızlık bulaşmadan. Benden daha ünlü, daha sevimli birini sevmenin nasıl bir şey olduğunu öğrenmişim.

Hastayım canım. Artık hiç çaresi yok.

Benim durumumda bir insan bile ölümü kabullenmek istemiyor. Ölümsüz olup olmadığımı öğrenmeyi pek de merak etmiyorum doğrusu. Sadece duyularla yaşanmış bir ömrün sonunda kazanılan bir gerçek insana çok pahalıya oturuyor.

Artık bir başka şeyin ucuna geldik sayılır. Yeni yüzyılın

kokusu hiç hoşuma gitmiyor. Onunla hiçbir ilişkim olmayacak. Soğuk ve bencil olabileceğini düşündüren bir his var içimde.

İyi olan şeyleri sev, tehlikeli olan şeyleri sevme, Cecilia, yeni de olsa kötüden uzak dur. Senin için ne kadar korktuğumu bilemezsin. İyi görünen her şeyin cazibesine kendini kaptırma. Eski bir kötü, yeni giysiler de kuşanmış olabilir.

Sevgilin Casanova.

28 Mayıs, 1798

Sevgili Cecilia,

Hastayım. Ne kadar acı çektiğimi bilemezsin.

Akbabalar toplaşıyor. Yeğenim Carlo Angiolini de burada; sanırım bu da yakında öleceğim anlamına geliyor. Carlo, dostça olmasa da, çok nazik.

Elise von Recke bana kerevit çorbası yapmaya söz verdi, ama artık hiç umudum kalmadı. Nehirler kabardığı için kolay kolay kerevit yakalanmaz. Yatağımda sağa sola dönerken, Venedik sokaklarında kızartılan balık kokuları geliyor burnuma. Tat anıları geliyor aklıma, okul kaçağı sevgililer gibi. Düşlerimde, Venedik yemeklerinden kendime bol bol ziyafet çekiyorum; sardalye balığı, yengeç çorbası ve *çiroz.* Aşağıdaki mutfaklardan ise herhalde gene Bohemya lahanasının tarifsiz iğrenç kokuları geliyordur; ama ben hiç duymuyorum. Tüm duyu organlarım iflas etmiş durumda. Nerede olduğumun farkında bile değilim. Sona yaklaştığımı daha çok bundan anlıyorum.

Hoşça kal. Seninle San Michele'de, küçük Fortunato'nun mezarında olduğumu düşlüyorum; arkanda durup sana sımsıkı sarılıyorum, seni arzuluyorum. Saçlarını kokluyorum, yüzünü bana çeviriyorsun. Çocuğun mezar taşındaki yazıların güzel alnını süslediğini görüyorum. Gülerek bana doğru yaklaşıyorsun. Cecilia, o anı yeniden yaşayabilmek için rahat rahat canımı feda edebilirdim. Bir de Schiavoni şapelinde Car-

paccio'nun resimlerini görmeye gittiğimiz günü hatırlıyorum; resimlerin parlak yüzeyleri mum ışığında jöle gibi kımıldadıkça kızarıp bozarıyorlardı. Sana, canavarın yalayıp yuttuğu genç kadınlarla erkeklerin iskelete dönüşmüş yüz kalıntılarını gösterdim. Bazen de Palazzo Mocenigo'da kafesin içinde kendimizden geçerek seviştiğimiz aklıma gelir. Beckford'un portresini yaptığın, bir yandan da, sen resim yaparken, onun o garip öyküsünü dinlediğimiz günü hatırlarım.

Biri çıkıp da Dux'te on üç yılımı geçireceğimi söyleseydi, o anda karnımı deşmek için bir bıçak isterdim ondan. On üç yıl geçip gittiği halde, ben hâlâ buradayım. Fakat gene de, anılarımla baş başa kalarak geçirdiğim, yaşamımı yeni baştan yaşadığım o yılların tadını çıkardım sayılır. Bu ikinci seferinde, ağzında güzel günlerin tadını anlayınca kötü günleri tükürebilir insan. Belki de bu ikinci yaşam ilkinden daha güzeldir; çünkü gülmeyi bir kez daha tatmış oldum. En ufak bir acı hissetmiyorum artık. Gerçekte, o acıları alaya alıyorum. Binek atım zamanlamayı beceremez oldu, basurlarım kanamaya başladı; dişlerim önümdeki tabağın içine düşüyor, tıpkı yaşlı dostlarımın tabutun içine düşmeleri gibi. Ama gene de yazdıklarıma bakınca geçmiş canlanıveriyor.

Şan ve şöhretimi, onur ve gururumu, her şeyimi yaşarken tükettim. Ölümüm için geriye bir şey kalmadı. Bunda da Venedik'ten hiç farkım yok. Mobilyalarını satıp savmaya çalışan yaşlı bir kadını andırıyorum. Artık biraz daha Venedik'e benzer oldum. Venedik, yaptıklarım yüzünden değil kimliğim yüzünden beni sürgüne yolladı sanıyorum. Yaşlandım ve hurdaya döndüm. Ben Venedik'e geçmişiyle sonraki durumu arasındaki iç karartıcı çelişkiyi anımsatınca bana dönerek şunu söyledi: "Onu sürgüne yollayın! Kendimizi o biçimde görmek istemiyoruz."

Venedik, satılığa çıkarıldığı şu sırada, nasıl bir utanç ve umutsuzluk içindedir kim bilir. Adi bir yaşlı sosyete orospusu gibi görünüyordur herhalde. En çok sararıp solanlar da güzel sosyete orospuları olmalı. Yırtık pırtık eşyalarının işini bilir üniformalı genç adamlar tarafından arabalarla götürül-

düklerini uzaktan seyrediyordur. Adamlarınsa onun güzelliğinden haberleri bile yok. Ruhları en ufak bir şiirsellikten yoksun.

Ah. Onlar Venedik'i bir de mutlu bir kentken görebilselerdi!

Yaşlı Venedikliler, kendimizi tek bir kişiye teslim etme fikrine katlanamazlardı. Bir Dog bir tür Venedik usulü koca sayılırdı; yalnızca adı sanı olan, alışılmadık bir törenle onurlandırılan, fakat arkadan tam anlamıyla boynuzlatılan yönetici bir kişi. Venedikliler için, bütün dünya onların *çapkın erkeği* sayılırdı. Onlara yaşlı kocalarının gerçekleştiremediği gibi kör gözlerle baktığı heyecan dolu ve nefes kesici anları yaşatan sevgiliydi. Venedik artık servetini bacaklarının arasında değil, yavaş yavaş sayıları azalan hesap dairelerinde saklayan yaşlanmış bir kadındır. Mutluluğumuz ya uçuruma yuvarlanacak ya da tepetaklak dipsiz bir kuyuya düşecek.

Sana veda ediyorum.

Benjamin Franklin, bir insan ölünceye dek tam olarak doğmuş sayılmaz, derdi.

Ben belki de bir kadın olarak yeniden doğacağım. Böyle olmasını çok isterdim.

Seni sonsuza kadar seveceğim, Cecilia. Senin için kaygılanıyorum. Güçlü görünsen de gerçekte kırılgansın. Her şeyleri, onların resmini yapmak amacıyla değilse de, derinden derine hissedersin. Aşk ve acı yüzünden erkeklerden çok kadınlar ölüyor; sana tehlikeli boyutlarda aşkı ve acıyı tattıracak erkeklerden kendini sakın. Hatırım için, bu yazdıklarımı düşün, Cecilia. Sev, fakat kendini kırdırma.

Senin Casanova'n.

Not: Biscay Körfezi'nde bir başka geminin daha, bütün tayfa ve aralarında bir de Angelica'nın bir resminin bulunduğu sayılamayacak kadar çok değerli sanat yapıtlarıyla battığını haber aldım. Değerli bir şey söz konusu olduğunda sakın denize güvenme. Deniz onu hemen yutar.

6 Haziran, 1798

Sayın Bayan Cecilia Cornaro,

İlişikte sunduğum size yazılmış mektubu ne acı ki iki gün önce dünyaya veda eden dayım Giacomo'nun kişisel eşyaları arasında buldum.

Aranızda nasıl bir ilişki olduğu hakkında en ufak bir bilgim yok; fakat uzun bir hastalığın ardından hiç acı çekmeden öldüğünü öğrenince sevineceğinizi sanıyorum. Ölürken yanındaydım. İleri yaşına rağmen, kalbi son ana kadar bir yorgunluk belirtisi göstermedi. Ölümüne neden olan hastalık mesane kanseriydi. Bununla birlikte, son gününe kadar iştahı yerindeydi, güzel yemeklere hiç dayanamazdı. En son yediği yengeç çorbası oldu. Doğumdan bir gün önce, annesi aktris Zanetta'nın yengeç çorbası diye tutturduğunu karım anlatmıştı. Dayım da aynı tutkuyla dünyaya gelmiş olmalı ki bu tutku beşikten ölüm döşeğine kadar sürdü. Yengeç çorbasını burada kaç kez doya doya yediğini bilemeyeceğim.

Son yıllarda, çok yoğun çalışmış olmalı ki her taraf tamamıyla Fransızca yazılmış kâğıtlarla dolu. Yeni kütüphaneci göreve başlamadan önce burasını bir güzel derleyip toparlayacağım; bu yüzden gereksiz olanları bir an önce yakmalıyım. Hizmetçiler çok kaba insanlar, bana hiç yardımcı olmuyorlar. Dayım bu adamlardan çok çekmiş olmalı.

Ben ve karım Marianne'dan başka mirasçısı yok. Karım, şövalyenin Dresdenli kız kardeşi Marria Magdalena'nın kızı olur. Dayım geriye maddi değeri olan en ufak bir şey bırakmadan öldü; gene de bu kalıntıların içinde değerli olabilecek bir şeyler bulunabileceğini düşünüyorum. Fakat bundan hiç umudum yok. Anlaşılan yaşamı boyunca nesi var nesi yok har vurup harman savurmuş, hatta elinde avucunda olmayanları bile.

Ne olduklarını pek anlayamadığımız kâğıtları paketlerken oğlum da bana yardımcı oluyor. Tek umudum bunların nasıl olsa günün birinde oğluma miras kalacağı. Bazı sayfalar ilk

bakışta insanı rahatsız ediyordu, bu yüzden bu eseri karımın görmesini hiç istemem.

En derin saygılarımla efendim.

Carlo Angiolini.

22

Morir xe l'ultima capèla che se fa.

Yaptığımız en son aptalca şey ölmektir.

VENEDİK ATASÖZÜ

O öldükten sonra oraya bir kez gittim, o da Casanova'nın sabık patronu Kont Waldstein'ın yeğeninin portresini yapmaya. Bir parkıyla bir de gölü olan son derece şık ve uyumlu olan şato Fransız mimari üslubuyla inşa edilmişti. Onlara Casanova'nın yatak odasında çalışıp çalışamayacağımı sordum. Casanova'nın on üç yılını geçirdiği odada biraz vakit geçirmek istemiştim. Kendi sandalyesinin yanında bana ayırdığı brokar kumaş kaplı sandalyede oturmak istiyordum. Son model mobilyalarla kaplı odanın içi temiz ve paktı; perdeler insana huzur veriyordu. Fakat brokar kaplı sandalye yerinde yoktu. Sevgilimin yavaş yavaş ölüme yaklaştığı bu serin ve tozsuz odada ondan en ufak bir iz kalmamıştı.

Casanova, Dux'te, Saint Barbara'nın kilise avlusunda gömülüdür. Fakat mezarının yeri belli değildir. Dışarıda kilisenin duvarındaki plakada şunlar yazılıdır:

Jakob
Casanova
Venedig 1725
Dux 1798

Şu k'larla g'ler ne kadar da aptal şeyler öyle! Nerede benim o tatlı Giacomomla Girolamom. İtalyanca'nın ünsüz

harflerden oluşan o narin ses dokusundaki su gibi akan heceleri nerede? Tıpkı geceleri San Michele'de, Fortunato'nun mezar taşında yaptığımız gibi, plaketteki yazılar omzumda iz bıraksın diye üzerine sırtımı dayadım. Ne en ufak bir mutluluk, ne o, ne de hiçbir şey, hiçbir şey hissetmedim.

Bu plaketin Casanova'yla en ufak bir ilgisi yok, dedim kendi kendime. Onu ölümsüzlüğe taşıyacak olan şeyin, gerçek mezar taşının, anıtının ancak onun anıları olabileceğini düşündüm.

Belki de sevdiği kadınların mutluluğu onun en büyük anıtı olacak. Minnettarlıklarını ancak anısını canlı tutarak gösterecek olan biz şanslı kadınlardık onun anıtı. Nasıl mı canlı tutarız? Çocuklarımıza anlatacağımız öykülerde, resimlerle ve yazılarla, elbette.

Çok uzakta, Venedik'te, ziyaret edeceğim bir mezarlık daha vardı.

1791 kışında, Venedik lagünü tamamıyla donmuştu.

İlk kar yağmaya başladığı günü hatırlıyorum. Soğuk üzerimizdeki pençesini bir an gevşetiyor ve gökyüzünde bağışlayıcı iç çekişleri anımsatan minik minik şeyler uçuşmaya başlıyordu. En başta, hiç erimeden kaldırımlarla kanalların tepesinde uçuşuyor, taç yapraklar gibi pırıl pırıl suların üzerinde dolanıyordu. Fakat soğuk ona hükmedebilmek için karanın ve denizin ta derinliklerinden sessizce ilerliyordu. Bir süre sonra Büyük Kanal ve lagün buzlandı. Ardından kar iyice bastırdı. Önce saman kümeleri gibi gökten lapa lapa dökülmeye başlayan kar, ardından daha da hızlandı. Gökyüzünün niyeti bozuktu; sanki Mısır'daki kum tepelerinin içinde kaybolan efsanevi kentler gibi bizi de sonsuza dek karın içine gömmek istiyordu. Daha sonra kar, evlerin pencere önlerini tamamıyla örtünce beyazlığın dışında hiçbir şeyi göremez olduk. *Palazzo*ların her yanını buzlar kaplayınca pırıl pırıl parlayan kiremitlerle porfirlerimizin rengi soluk pastel rengini aldı. En sonunda kar bembeyaz bir çarşaftan ayırt edilmeyecek yoğunlukta yağmaya başlayınca, buz tutan ölü kentin üzeri-

ni bir kefen gibi örttü. Daha sonra kar dindi ve her taraf ölü bir sessizliğe gömüldü.

Çılgınca gülüp oynayarak korkumuzu belli etmemeye çalışıyorduk. Ne için korkuyorduk? Bizim bu yanımızı Venedikli olmayanlar kolay kolay anlayamayacakları için açıklamam gerek. Venedik duvarlarla çevrili bir kenttir; fakat onunkiler sudan yapılmış duvarlardır. Sudan yapılan duvarlar imparatorların yeni giysilerine benzer: Onlar yalnızca istekli gözlere hitap ederler. Onların her biri göz bağcılıktan öteye gitmez. Biz Venedikliler, bizi koruyan saydam ve hareketli bir duvarla, başka gözbağcılık oyunları oynamayı öğrendik. Tavus kuşu tüyleri gibi caka satarak açılıp yayıldık, keyfimize baktık. Kendimizi ulaşılamayacak kadar zenginmişiz gibi gösterdik. Kimse bize saldırmayı göze alamadı. Fakat buz sudan duvarlarımızı bizden çalmıştı. En büyük korkumuz birilerinin kaskatı olmuş lagünün üzerinden yürüyerek bize sahip çıkabileceğiydi. Sudan duvarlarımız olmayınca yeni doğan çocuklar gibi savunmasız kalmıştık.

Aklımda kaldığı kadarıyla lagün tam beş kez tamamıyla donmuştu. Her seferinde, biz Venedikliler korkularımızı yenmek için çılgınca eğlendik. Bir de duvarsız *Karnaval* düzenlerdik. Koluna bacağına güvenen herkes kendini buzların üzerine atarak sanki ayakları yokmuş gibi kayma ya da birbirinden ilginç düşme yarışına giriştiler. Süslü el arabalarını belli bir noktaya kadar iten genç insanları seyretmek için insanlar balkonlardan başlarını uzatıyorlardı. Daha sonra el arabaları itilerek lagünün açığındaki buz mu yoksa su mu, olduğu pek belli olmayan karaya doğru buz üzerinde kaydırılırlardı. Altımızda, sulara gömülen eski günahlarımızın ağırlığını kaldıramayan buz sürekli inlerdi. Biz de, Palazzo Labia'daki kadim *Karnaval* şölenlerinde pencerelerden dışarı fırlatılan efsaneleşmiş altın tabaklarla cesetleri acaba görebilir miyiz diye dikkatle buza bakıyorduk. Fakat buz kapkaranlık içini bizden gizlemişti.

Aynı yıl, yeşil bir kurdeleyi andıran kaskatı olmuş Büyük Kanal'da son derece eğlenceli bir at yarışı düzenlendi. Aile-

cek hep birlikte biz de bu olayı seyretmeye gitmiştik. Carita Kilisesi'nin yanına kurulmuş kırılgan bir tahta platforma tırmandık ve yüzlerce Venedikli ve kar-çarpmışlığın şaşkınlığından kurtulamayan bir avuç turistle biz de kendimize oturacak yer bulduk. Ben iki yeğenimin ortasında oturuyordum; annem ve Sofia arkada, babam da önümüzdeydi. Küçük kızlar minnacık ellerini panter derisi manşonlarının içine sokmuşlardı. Babamın çıplak başı buz gibi olmuş, bu açık havada renksiz ve narin görünüyordu.

Tören boruları çalıp da bayraklar sallanınca yarış başladı. Atların toynakları buz üzerinde izler bırakırken havaya cam gibi kıymıklar sıçrıyordu. Başlangıçta yarışçılar ok başı düzeninde yan yana atlarını dört nala sürüyorlardı. Birkaç saniye sonra, atlardan biri sürücüsüyle birlikte dengesini kaybederek ana gruptan koptu. Atın sivri burunlu başının büyük bir hızla üzerimize doğru savrulduğunu, sürücünün ağzını açarak bir çığlık atmak üzere olduğunu gördük. Sürücü ve atı tahta platforma toslayınca ana direğin çatırdadığını işittim ve buzun üzerine doğru uçuyorum sandım. Dişlerim takırdayarak pat diye karnımın üzerine düştüm. Yere yüzüstü serildiğimde göğüslerim zonkluyor, güçlükle nefes alabiliyordum.

Uzun bir süre, kırılan kemiklerin çatırtısıyla kol ve bacakları ezilenlerin çıkardığı seslerin dışında en ufak bir ses duyulmadı; bir de buzun üzerinde pıhtılaşan kanın sss diye çıkardığı ıslık sesi.

Doğrularak oturduğumda, ağzımdaki kırılan dişimi de buzlarla birlikte tükürürken yerde hâlâ topaç gibi dönüyordum. Sofia'nın attığı çığlıklar ötekilerin inleme seslerini bastırıyordu. Ayağa kalkmaya çalışırken ilkin ellerime baktım. Yarası beresi yoktu. Sofia sürünerek platforma doğru yaklaşıyordu. Annem sersemlemiş durumda hemen yanımda sessizce yatıyordu. Elini tutunca bir taş bebek gibi gözlerini açtı. Elimle gözlerini kapadım; çünkü az önce Sofia'nın neden çığlık atmış olduğunu hemen anlamıştım.

Bütün cesetler yıkıntıların içinden toplanıp bir yere konulduğunda aralarında babamınkini de gördüm. Sofia'nın

büyük kızı da onların arasındaydı. Babasının kırılmış boynuna sarılan Sofia'yı kimse ondan ayıramıyordu.

İki gün sonra, San Stefano'daki *campo dei morti*de, mezarlıkta, onları hep birlikte toprağa verdik. Babamı düşünürken dudaklarımı oynatarak birkaç dua okudum. Onunla hiç sohbet edememiştim. Fakat birbirimizi anlamıştık. Her ikimiz de güzelliğin ticaretini yapıyorduk. Onun parlak renklere olan hayranlığı yeni bir biçimiyle bende vücut bulmuştu. İçimde üzüntüden çok pişmanlık diyebileceğim bir duygu vardı. Ağlayamıyordum. Güleç yüzlü küçük yeğenim geldi aklıma. Onu bulduğumuzda, solgun yüzünde ağzının kıyıcığından incecik bir şerit halinde hâlâ kan sızıyordu. Sanki uykudaymış gibi bir elini nedense başının üzerine koymuştu. Yüzündeki kan, boynunun garip bir biçimde bükülüşü aramızdan ayrıldığını gösteriyordu. Sofia'nın duygularını hiç aklım almıyordu; fakat onun için çocuğunun bir portresini yapmaya karar verdim. Zaten odamda çok sayıda eskizlerim vardı. Bu düşüncelere dalınca bir cenaze töreninde olduğumu unuttum. Aynı duyguları paylaşan küçük gruptan ayrılarak biraz uzaklaştım; bir süre mezarların çevresini dolduran koyu renk selvi ağaçları gibi öylece kaldım.

Sofia ve kocası anneme sarılarak ağlaşıyorlardı; kendimi yalnızlığımın içine gömerek orada biraz daha durdum. O anda dikizcilik yapıyormuş gibiydim. Sofia ve kocası üzüntülerini birbirleriyle paylaşıyorlardı. Annemin kızıyla damadı vardı. Benim kimim vardı?

Benim de işim vardı.

Ünüm gittikçe yayılıyordu. Sonunda, yeni bir yüzyıla girerken, onun yolunu izlemeye koyuldum. Gözüm Venedik'in ötesindeydi, hatta İtalya'nın bile ötelerindeydi. Böylece yolculuklara başladım.

Casanova gibi ben de, ayaklarımın altında yılankavi uzanan kanal sularının yumuşaklığını değil, toprağın sert düzlüğünü hissetmem gerektiği noktasına gelmiştim. Denizin keskin kokusu yerine hendeklerden yükselen iğrenç kokuları içi-

me çekiyordum. Benim de onun gibi sayısız hanların adını koyamayacağım odalarında başımı yastığa koyduğum oldu: Berlin'in Üç Zambak, Napoli'nin Crocelle, Viyana'nın Kerevit, Genevre'nin A la Balance, Montpellier'nin Beyaz At ve Aix'in Üç Yunus hanları... hepsi de elli yıl önce onun keman çaldığı, nice dolaplar çevirdiği ve de çok sevdiği yerlerdi. Hepsi de anlattığı çeşitli öyküleri anımsattı bana. Her bir anısını, Venedik'teki gibi, onun adına bir kez daha yaşadım. Ama bu kez beni saran kollarının sıcaklığını hissedemeden.

Kısa bir süre sonra da, soylu ailelerin evlerindeki hatta saraylardaki mini daireler hanların yerini aldı. Anlaşılan Avrupa'da herkes bu kadar şaşırtıcı resim yapabilen Venedikli bir kadın ressama portresini yaptırmak istiyordu. Herkes benden söz ediyordu; yalnız kadınların iş görebileceği konuların son derece sınırlı olduğu bir zamanda böyle bir mesleği yürütebilen bir kadın olduğum için değil ebette; ayrıca doğa harikası biri olduğum sanılıyordu. İnsanlar doğaüstü yeteneklere sahip olduğuma inanıyorlardı; çünkü tuvalde soluk alıyormuş gibi görünen insan resimleri yapabiliyordum. Yaptığım portreler yalnız soluk almıyorlardı; aynı zamanda o portrelerde cinsel anlamda kuşku götürmez bir iç gıcıklayıcılığın heyecanını ya da tatmin olmuşluğun derilerdeki solukluğunu da yansıtabiliyordum. Ağız ya da göz kıyılarında bir şeyler bulunabileceğini tahmin edecek bir şeyler bırakmayı da biliyordum. Yüzlerde öz geçmişlerin öyküsünü yazıyordum. Her baktığınızda, sanki yüzleri tuvalin gizli bir yerinde hâlâ devam eden bir yaşamın etkisiyle yeni baştan renklendiği için biraz daha değişik görünen portreler de yapabiliyordum. Uçları flu bırakmaya bayılırdım. Saygın kadınları heyecan verici fahişelere benzetmek ya da hiç olmazsa içlerindeki şırfıntılığın pır pır ettiğini göstermek hoşuma giderdi. Resimde insanlara ikinci bir görünüş kazandırmak, bir şeyi hafifçe uyumsuz biçimde çizmek eski bir ressamlık hilesidir. İnsanlar her zaman yaptığım resimlerin önünde biraz dururlar ve onları uzun uzun seyrederlerdi. Bunu görünce de gülerdim. Ne yaptığımı çok iyi biliyordum. Onlarda ilgi uyandırdığım şey

cinselliğin kolay kolay fark edilemeyecek olan kokusudur. İnsanların eğilerek resmimi gizlice kokladıklarını görünce bu işi başardığımı anlardım.

Kişiliğin gerçek simyasıyla yetenek ve şans gibi şeyler benim gibi bir ressam için çok değerli ödüllerdi. Kendi fiyatımı kendim saptayabiliyordum. İnsanlar sanırım benden korkuyorlardı. Ben yalnız insan yüzlerinin değil, sözcüklerin de simyacısıydım. Lafını esirgemeyen biri olduğum haberi her tarafa yayılmıştı. Casanova bana dillerle ilgili bir öneride bulunmuştu: Ben şimdi Fransız, Alman, İngiliz ve İtalyan dillerinde onun uygulamalarını yapıyordum. Artık kendim için bir maiyet, lüks at arabaları ve muhteşem daireler talep edebilirdim. Ve gerçek bir *prima donna* gibi hareket edebilirdim. Fakat, banyoda olsun, yolculuklarda olsun kendi işimi kendim görmeyi yeğlediğimden o dediğim şeyi nadiren yapıyordum. Her gün biraz daha lüks yerlerde yatıp kalkmalarıma umursamazca bakıyordum. Fakat makul sınırlar içinde arzu ettiğim her şeyi isteyebileceğimi bilmek beni mutlu ediyordu.

Bunu daha önce bilseydim Dux'e elbette gitmek isterdim.

Cecilia yalnız kalınca dolabına gider, Casanova'nın bütün portrelerini dışarı çıkarır. Başını bir eline dayayarak oraya oturur ve bir yandan da parmaklarıyla Casanova'nın gözlerini, burnunu ve ağzını okşar. Kimi zaman bir damla gözyaşının şıp diye düştüğünü işitirim. Bazen de onunla konuşuyormuş gibi dudaklarını oynatır.

Sahibim için ben de yas tutarım. Gerçi o bir kediden çok bir köpeğe benzer, olsun, ben gene onun için yas tutarım.

Casanova'nın hareketleri her zaman apaçıktır. Bir kadına karşı arzu duymaya görsün, kızışma mevsimindeki dişisine yaklaşan bir köpeğe benzer. O zaman onu elde etmekten başka hiçbir şey düşünmez. Bütün beyni bir cinsellik organına dönüşür. Tıpkı biz Venediklilerin dediği gibi, *cazzo non vuol pensieri,* (düzüşmek kafa yormayı gerektirmez).

Fakat o kedilerin anladığı her bir şeyi anlardı. Örneğin kızışma mevsimimizde çıkardığımız öfke dolu çığlıklarımızın nedenini. Cinsel istek işkenceden başka bir şey değildir. İnsan olsun kedi olsun, her âşık kasıklarında bir ağrı hisseder. Bizi ağrılar içinde kıvranmaktan kurtaracağı için cinsel ilişkinin tadını çıkarırız; böylece yeniden tahrik oluncaya kadar kısa bir süre rahatlamış oluruz.

Demek ki son yıllarda günlerini iki küçük köpekle paylaştı? Eh, onu bağışlıyorum. Duyduğuma göre, o küçük köpekler de neredeyse kediler kadar efemine yaratıklarmış.

Casanova yaşadığı sürece bazı hatalar yaptı.

Fakat her zaman bana çok yakınlık göstermiştir. Her seferinde istiridyelerini de, ciğer ezmesini de benimle paylaşırdı. Parasız günlerinde de, kuru ekmeğini benimle paylaştığı gibi, makarnasının sosunu yalamama izin verirdi. Giacomo Casanova kedilerin sevebileceği bir tipti. Fakat biz kedilere sık sık sevme fırsatı verilmezdi ki.

İkinci Bölüm

1

Novantanove a mi, e una per ti.

Çok çok bana, nah sana.

VENEDİK ATASÖZÜ

Ah Casanova, zamanın çarkı donduğu için ben seninle nasıl konuşabilirim artık? Seni ancak parmaklarımın ucuyla öpebiliyorum; dudaklarını ancak onları çizerken izleyebiliyorum.

Sana, her şeyden önce, rakamlar vermek istiyorum, sen onları öteden beri severdin zaten. Şimdi sana en önemli olanlarını sıralayacağım.

On dokuzuncu yüzyıla hoş geldin Casanova. Şu anda sana bunları yazarken yüzyıl başlayalı dokuz yıl olmuş; bu da benim için tehlikeli sayılacak bir dönem. Sen beni ıslak ıslak banyomdan kapıp götüreli, yani kollarımın arasında seninle son kez uzanalı, demek onca yıl geçmiş. O sıralar yaşlı değildin, hiç öyle sanma. Unutma ki aramızdaki aşk, yaptığım ilk portrenle yaşıt. Ve doğal olarak benden on üç yaş daha genç sayılır. Sensiz olunca topal aksak geçen o uzun yıllarda, altı yüz otuz yedi portre yapmışım. On beş ülkede yolculuklara çıkmışım. Goethe'nin ikinci bir portresini daha yapmışım. Napoléon'un portresini de. Senin kedi bu süre içinde dört yüz seksen beş kez hem baba oldu hem büyükbaba. Kaç kadife tasma satın aldığımı artık sen hesapla. Ben anlatamam. Ha evet, Casanova, Venedik'te herkes hâlâ seni konuşuyor. Senin anılarınsa, hayır canım, onlar daha basılmadı.

Benim de kendi anılarım var, daha yazılmadı, ama tenime

hakkedilmiş durumdalar. Kaç sayfa tutacağını bilmiyorum; çünkü daha bitmiş değil. Artık ben de zaman zaman güzel anılarla bezeli olsalar da hem bedensel hem ticari yıkımlarla sonuçlanmış dizi dizi öyküler anlatabilirim. Seni iyi tanırım, tensel serüvenlerim için benden hiç nefret etmezdin. Beni kıskanmazdın, onlarla kıvanç duyardın. Kaba fiziksel aşkın insanlara Tanrı'nın bir armağanı olduğunu, biz insanların kol ve bacaklarıyla büyük bir haz içinde birbirine sarılarak değil, onun yerine tıpkı somon balıkları gibi uzaktan da çiftleşebileceğini ya da bitkiler gibi üreme tohumları serpebileceğini bana sen söylerdin. Sen onların hepsini sevdin. Güçlü ve hareketli bacakları, biçimli ayakları, yumuşak kolları, teri, tükürüğü, tohumu, sevinç gözyaşlarını (*tuzlu değil tatlı* derdin her zaman) bir de dişil salgıları. Bir de sorardın: *Öpücük dediğin şey insanın sevdiği birini yemek içmek arzusunun somut bir sonucundan başka nedir ki?* Aşkın gösteri ve kıvanç dolu o gürültücü dağarcığını sevmeyi bana sen öğrettin. Bizim nasıl müziğimiz, resmimiz, şiirimiz ve öteki takım taklavatlarımız varsa cinsel taşkınlıklarını ifade edebilmek için hayvanların kendilerine özgü hırıltıları, bitkilerin de çiçekleri vardır. Sense, Casanova, onların hiçbirine doyamazdın.

Sen hiç kimseyi tavlamadın, bu yüzden senin hiç kurbanın olmadı. Mutluluğun tadını çıkarırken kadınlar senin *suç ortakların* oldular. Her zaman söylediğin gibi, *birbirine âşık olmuş iki kişinin her ikisi de aşka kanmış kişilerdir; biri bir şeyler kazanırken öbürü bir şeyler kaybeder.* Aşka kanmış olmayı sen de sevdin. Sen kadınları sevdin. Seni reddettiklerinde bile onlardan nefret etmedin. Senin nefretini hak eden La Charpillon'dan bile nefret etmedin. En çok da kadınların kendisini değil, onların seni arzulamalarını özledin. Tek yanlı tatmin olmaktan nefret ederdin. Karşındakine aldırmadan kendi başına doyuma ulaştığını hiç hatırlamıyorum. Yüzümdeki terleri usulca silmeye çalışırken gözlerimin içine bakarak, üst üste birkaç kez, *görüyorum ki sana tattırdığım mutluluk neredeyse benimkine ulaştı* dediğini hiç unutamam.

Senin sevgin tıpkı lagünümüzün sınırları gibi her an oy-

nardı. Hiç çevremizden uzaklaşmazdı, ama ne kururdu ne de başını alıp giderdi. Bazen, kaderin cilvesi, ay ışığıyla ta uzak kıyılara çekilir, fakat şafağın ışıkları onu ne zaman olursa bize geri getirirdi. Aşk yoksunu bir kadını, tıpkı başka erkeklerin sıcak ekmeği ya da bayat birayı kokladığı gibi, ya da kadınların bebeklerinin başlarını kokladıkları gibi koklardın. Yoksun kalmış bir aşkın kokusu senden çok kötü olan öteki erkeklere nasıl itici gelirse seni de öylesine baştan çıkarırdı.

Seni tahrik eden arzuların sorumluluğunu da üslenirdin. Ne var ki İngiliz Paltosu (kaputu) bulmak olanaksızlaşır ya da beklenilen etkiyi gösteremezse (bu da ancak sen uzaklara gittikten çok sonra ortaya çıkardı) birkaç yıl sonra, ilişkinin bir yavrulamayla sonuçlandığını öğrenmek seni hem sevindirir hem de hayran bırakırdı; bir o kadar da öteki erkeklerin sözde baba olmalarına izin vermek mutluluğuna da ermiş olurdun. Cinsel ilişkilerle bulaşan bir hastalığa yakalanmışsan bulaşıcı *tütsüleri*ni içimize fışkırtmamak için kendini frenlerdin. Bu, senin gözünde, bağışlanmayacak bir günah sayılırdı.

Bedenlerimizin mahrem organları için çirkin sözcükler kullanmazdın. Üzerimizdekileri çıkarırken, bir an önce *hazinemizi*, *pembe küçük mücevheri*mizi, *haz ve mutluluk tapınağımızı*, *küçük şuyumuzu buyumuzu*, *dinlenme oda*mızı ya da *tapınağımızın en kutsal köşesi*ni görebilmek için kendinden geçerdin; (Onun, soğuk Andriana Foscarini'nin "öldürücü tonoz" deyimiyle betimlenmesinden nefret ederdin.) Cinsel organlarımızla koltuk altlarımızdaki tüyler bizim *süsleri*mizdi. Senin erkeklik organınsa bir *küçük arkadaş* ya da (paltolu olduğu için) *maskeli bir kişi* idi. Ya da *yıldırımdan bir kıvılcım*, fakat çoğu kez senin *binek atı*ndı. Bizlerle birlikteyken önce sütunları bir güzel açar sonra da bir an önce *aşk odası*na kapağı atmaya bakardın. İçimize girince, ilk iş *şefkatli özveri*yi gerçekleştirmek ya da *saygılar sunmak* ya da çoğu kez *sevginin en coşkulu kanıtını* göstermek olurdu. Bizlere duyduğun hayranlığın en büyük kanıtı da senin o kabarmış binek atındı.

Uzun süren ateşli sevişmeler sırasında, her zaman *tatlı bir*

boğuşma ya da *karşılıklı bir kendinden geçme* yaşanırdı. Seviştiğin bir bakireyse eğer, ya *meyveyi toplar* ya da *çiçeği koparırdın*. (Her seferinde de kopardığın çiçek daha önce kopardıklarından çok daha güzel olurdu.) En sonunda da ya bir *liqueur* ya da bir *nectar* sunardın. Tam kendimizden geçtiğimiz bir sırada, bana da her zaman en sevdiğim şey olan bir *Buyruk* sunmuş olurdun. Bazen o kadar bol sunardın ki ondan, *Buyruk* kana bulaşmış olurdu. Ondan daha tatlı bir armağan olamayacağını ancak senin sayende anlayabildik.

Sevişirken de, seviştikten önce ve sonra da, bizlerle konuşmaya bayılırdın. Her okşamayı sevgi dolu sözcüklerle daha da koyulaştırmayı çok severdin. Hiç konuşmadan, insan mutluluğun tam olarak tadını çıkaramaz, derdin. Konuşmasız geçen sevişmeleri kokusuz yemeklere benzetirdin, onlardan hiç tatmin olmazdın. Onunla oturup karşılıklı Shakespeare diliyle sohbet edemedikten sonra İngiltere'nin en ünlü sosyete orospusu Kitty Fishere'e bile yüz vermezdin. Her gününü sevdiğin kadınla aşk üzerine konuşarak geçirmek isterdin. *Doğanın bu konuda insanlara sunabildiği tek büyük konu bu,* derdin. Çapkınlığın sadece bedensel yanıyla ilgilenmiş olman seni hüzünlendirir, biraz da küçültürdü. Fakat yeni ve gerçek bir aşk olasılığı seni her zaman harekete geçirirdi.

Kimi zaman, coşkulu bir anında, istemeyerek de olsa bize yalan söylemişsen, buna bin pişman olurdun. *Yaşamım boyunca, pek çok kez sevdiğim kadına yalan söylemek zorunda kaldığım da oldu,* diyerek bana itirafta bile bulundun. Fakat bunu salt onurumuzu korumak, aşkımızı ve mutluluğumuzu bir süre daha canlı tutabilmek için yapardın.

Eğer aşk gerçek bir aşksa kimse onda kusur bulamaz, derdin. Gerçek aşk her zaman karşılıklıydı, kıvançlıydı; en ufak bir suçluluk duygusu taşımazdı. Asıl aşk dediğimiz oydu işte. Günahla en ufak bir alışverişi olamazdı. Ahlak dersi verenleri hiç ciddiye almazdın. Sana göre, onların bu konudaki yargıları kökten yanlıştı. Çünkü çiçekler taç yapraklarını güneşin sıcak diline doğru serperken yanlış bir şey mi yapıyorlardı? Bir dalga tam tepesini rüzgârın tatlı soluğuna karşı dikleşti-

rirse yanlış bir şey mi yapmış olurdu? Öyle olsaydı, ancak o zaman aşk da hata yapmış sayılırdı, diye fikir yürütürdün. Aşk tüm doğalarımızın binbir renge bürünmüş tanrısıdır, diyerek kendini savunurdun. Konu aşk olunca nasıl olsa elimizden bir şey gelmezdi. Gene de elimizden bir şey gelmez. *Doymuşluğu* çağrıştıran aşktan başka bir sözcük yok zaten. İçindeki arzular kendi üretme gücünü çoktan aşmış bile. Yaşamın boyunca, sevdiğin kadınların arzularını tatmin edecek güçte olamayabileceğin korkusunu taşıdın içinde.

Evet, yüz otuz sevdiğin kadın oldu. Hepsini de sırası geldiğinde sevdin; arada birkaçını birden sevdiğin de oldu. Bir de, ayrı bir uzmanlık alanına girebilecek kız kardeşler var. Bir seferinde, Londra'da, en genç ve en tatlıları olan Gabrielle'i en sona bırakarak, beş kişilik aile bireylerini sevmeyi nasıl başardığını anlattındı bana. Sen yalnız senin mutluluğunu ikiye, kendi mutluluklarını üçe katlamaktan haz duyabilecek kız kardeşlerle olmayı arzulardın. Sen, bu işi hiç çaktırmadan ya da kavgacı bir yöntemle gerçekleştirmelerine aldırmadan, kadınların başı çekmelerine izin verirdin, yeter ki seni mutlu edebilsinler. Bu gibi durumlarda, '*Benim yaptığım şey baştan çıkarma sayılmaz. Öyle bir şey yapmışsam bile, kendim baştan çıkarıldıktan sonra bilinçsizce yapmışımdır,*' diyerek kendini savunurdun. Sanırım anılarında bu nokta üzerinde durmuşsundur. (Anılarından çoktandır haberdar olduğum için, onları okumayı ne kadar arzuladığımı bilemezsin. Fakat korkarım bu yeni yüzyıl onların tadına varamayacaktır. Çünkü devir değişti, Casanova, her şey kötüye gidiyor.)

Hiç evlenmedin: çünkü sen kendini iyi tanırdın. Sen deliler gibi ve de sırılsıklam âşık olsan bile evlenme düşüncesi seni ürpertmeye yeterdi. Her türlü yeniliğe düşkün olduğun için, senden iyi bir koca çıkmayacağını bilirdin. Sonunda taparcasına sevdiğin kadınlarla evlenmeyerek onları korumuş oldun. Onlara zaman zaman özveri *sundun,* o kadar. Manon'la, olmazsa Esther ya da Teresa'yla evleneceğine içtenlikle söz verseydin bile ne yazık ki yazgı buna izin vermezdi. Sevdiğin kadınların kollarından koparılmış olurdun, hem de

tekrar tekrar. Bizleri hiç reddetmedin. Ayrıldıksa bunu bize koşullar zorladı, bizim yapabileceğimiz bir şey yoktu. Bizi bir zarara uğratmadan terk ettin, kendimize olan hayranlığımız azalmadan. Ya da pişmanlıklarının kusursuzluğu ve sevecenliği sayesinde birbirinden güzel nitelikler kazandığımızın bilinci içinde, seni biz terk ettik. Karşımıza çıkacak, bir sorumluluk alma ya da yaşam boyu bir arkadaş edinme fırsatını, bu seni çok üzdüyse de, hemen kabul etmemiz için bizi her zaman yüreklendirdin. (Ben bunu şimdi anlıyorum. Demek anlayabilmem için üzerinden onca yıl geçmesi gerekiyormuş.) Seni mutlu ettikten sonra senin de rızanı alarak bir başka şanslı erkeği mutlu etmeye giden yitirilmiş bir kadını sana ait eski bir hazineymiş gibi değerlendirmeyi sen kendin öğrenmiş oldun. '*Yazgıyı bir kadına benzetmişlerse bunda bir gerçek payı var,*' derdin. '*Çünkü Yazgı öteki kadınları kıskandığı için her zaman onları benden almaya bakar.*'

Casanova, sen kadınlarını severdin; fakat onları senin kadar büyük bir tutkuyla olmasa da yemek sonrası dedikleri evcil ve dingin bir aşkla, yaşlılığın mutlu kayıtsızlığına kadar idare edecek dayanıklı bir aşkla sevecek iyi huylu erkeklerle evlenince düğünlerinde dans etmek de hoşuna giderdi. Yaşamları boyunca, o kadınlar, başlarına böyle bir belayı sarmış olan erkeğin anısını yaşatmaya devam edeceklerdi. Oysa o, bu belayı onlarla bir arada bir gün bile yaşamaya katlanamazdı. Oysa o, kısa bir süre için de olsa, onlarla birlikte olmaktansa ölmeyi bile göze almıştı. Oysa o, dudaklarının birbirine dokunmasını ulaşılabilecek mutluluğun doruğu olarak nitelemişti. Oysa o, aşk gösterisine vahşi ve bir o kadar da hoş bir tat vermişti ki onun da nasıl bir şey olduğunu ancak bir kez anlayabilmişlerdi. Sen kadınları, aşka ve kendilerine ilişkin kutsal anılarla baş başa bırakarak terk ettin. Onların istedikleri tek şey çocuklarının senin de çocukların olmasıydı. Ben de onu istedim. Bu yüzden oğluma senin adını verdim... Ben gene de kendimden kaçıyorum.

Bir kadın senin olduğu sürece, sen de onun oldun. Mutlu günlere götüren mutlu bir zamanlama. Aşk seni her za-

man, birkaç istisna dışında, güzel yerlere götürmüştü. Belki de, uygunsuz diyebileceğimiz aşklar seni dünyanın garip yerlerine götürmüştü desek daha doğru olur; onlar da senin içindeki garip yerlerdi. Bütün öykülerini hatırlıyorum. Kambur Lepi'yi, onun o inanılmaz eğilip bükülmelerini, hatırlıyorum. Takma gözlü Roman Margherita'yı hatırlıyorum; takma gözü sahici olanından biraz büyük, ayrıca da değişik renkte olduğu için aynısından porselen bir göz yaptırtıp bir gönül borcu olarak ona armağan etmiştin. Trieste'de seni çok mutlu eden zenci hizmetçi kadını hatırlıyorum; en sevdiğin özdeyişlerden birinin doğru olmadığını sana nasıl öğretmişti! *Lambayı söndürünce bütün kadınlar aynı olur*, dermişsin hani. Bir de Torino'da sık sık yellenen, senin üzerine abanmalarına poposunun deliğinden çıkardığı solo trompet parçayla eşlik eden bir hizmetçi kız vardı. Her kadın o sırada senin için sevgiliydi, ötekilerin sevgililiği anılarda kalırdı.

Aynı anda tek bir kadın sevdin, hem de doğru dürüst sevdin; sonra bir başkasını, hem daha da güzel sevdin.

Keşke bütün aşklar Casanova'yla başlayıp onunla son bulsaydı! Sana daha önce de söylediğim gibi, arkadan gelen bir başka erkek daha vardı. "Ben aşka yapıp bitirmem gereken bir iş gözüyle bakarım," derdi. Ve de öyle yapardı.

Her aşk acı bir komedidir; bazen soluk kesecek kadar tatlıdır, bazen sevgilileri buhar olup uçuncaya dek etkisi altına alan yakıcı bir tutkudur. Byron en narin organlarımız için yalnız tek heceli Anglo-Saxon sözcükler kullanırdı. *Gıdaklama, kuş sakatatı, düzüşçü* gibi çirkin sözcükleri hiç istemediğim halde ondan öğrendim. Bir kadının yemek yemesini seyretmeye katlanamazdı. Eski sevgililerden birini görmeye de katlanamazdı. Daha ertesi sabah, anılarında çoktan bayatlamış olur, bir gün sonra da kokuşmaya başlardık. Ona sorarsanız, kadın vücudunun cinsellik kokusu sokaktaki sidik kokusundan farksızdır. Bu da, onda, aynı anda hem tahrik olmak hem iğrenmek gibi iki ayrı duygu oluşmasına neden olurdu. Birden fazla çok sayıda aşkı aynı anda yaşamayı yeğlerdi, hem de

çok kötü biçimde. Aşkı kadınlardan zorla çekip çıkarırdı, tıpkı solan bir çiçeği topraktan söker gibi.

Aşk mı, yoksa *bitirilmesi gereken bir iş* mi? Böyle bir saptırmaya benim Casanova'm kim bilir nasıl öfkelenirdi. Ama o sıralar Casanova'nın aşkları tonlaydı; işin tuhafı hem saf hem de yaşatan aşklardı onlar. Göletler kımıldayınca insanın içini ürperten sağlıksız bir pustan başka ne çıkabilir ortaya? Bu adamın, zaman zaman, ya çok ünlü ya da çok zavallı bir âşık olduğunu söylemişlerdi. Öyküde, kendi hesabımı vermeye hazır olduğum noktaya gelindiğini sanmıyorum. Bir de şunu düşünün: Byron şiirinde cinsel arzuyu dile getirmeyi bile başaramadı, yalnızca onu alaya aldı.

Yalnız, bu âşık kişinin kadınlarla ilişki kurmakta çok başarılı olduğunu düşünürseniz bunda haklısınız elbet. O da kendine göre, Akdenizli Casanova'm kadar başarılı sayılırdı. İpek gibi küçücük elleri vardı; para ve kadınlar içlerine kolayca süzülüverirdi. Fakat küçücük avucunu açınca dışarı fırladıklarında yere düşüvermelerine izin verirdi. Sevdiği kadınlar için mutluluğu günaha, günahı da mutluluğa dönüştürmekte ustaydı. Kadınlarla işi bitince, onlar için geriye intihar etmeyi düşünmekten başka bir şey kalmazdı.

Onunla ilişki kurmakta kadınların da başarı gösterdiği zamanlar oluyordu. Byron, tepeden bakan bir umursamazlıkla kadınların egosuna hitap ederdi. Kadınlar onun işte bu yanını kızıştırmak isterdi. Byron da onların kendisini ince bir güzellik, işinin uzmanı bir el, arzuyla bakan bir göz ya da cinsel bir espri gibi özel yetenekleriyle büyüledikleri yanılgıları içinde bir süre daha kulaç atmalarına izin verirdi. Bu konuda, her zaman kadınlarla ilgili özel bir şey bulup ona sahip olmayı bilen Casanova'dan hiç farkı yoktu. Byron da tıpkı Casanova gibi, geçici de olsa çevresinde nefes kesen bir atmosfer, öbürlerini unutturacak bir hava yaratmayı bilirdi.

Sizi nasıl edip de daha önce hiç gülmediğiniz gibi güldürebildiğini nasıl anlatabilirim? Kibar bir gülüş de sayılmazdı hani. Nefes nefese kalınca çıkardığımız ya da insanın iç or-

ganlarından kopan tangırtılı sesi andıran bir gülüş; çünkü o, bu dediğimi bile yapmayı göze alabilirdi. Kara mizahı kasım ayının karanlık ve buz gibi gecelerinden farksızdı. Alaycı ve acımasız bir dille her şeyi ve herkesi aşağılarken onun suç ortağı olduğunuzu nasıl açıklamalı? Bazen de herkesin katıldığı oldukça kaba kahkahaların kasılmalarında bütün o kin ve nefretin nasıl da uçup gittiği görülürdü. Ardından gelecek olan kahkaha ve gözyaşları onun direttiği aynı saygısız teklifsizliğin birer parçasıydı. Sizi ne biçim tanıdığını, sizi kendiniz olmaktan utandırdığını nasıl ifade edeceğimi bilemiyorum. Aynı utanç duygusu, onun biraz daha eksikliğini duymanıza neden olup da kendinizi o yüzden güçsüz hissedince onun yok edici tutkusundan uzak kalmaya can atardınız.

Emin olun ki, sonuç olarak, George Gordon Lord Byron'u yakından tanımaktansa hakkında yazılanları okumak çok daha keyfli bir iş.

Onunla tanışmamdan yıllarca sonra, bir gün her zamanki kumarhanesine gittikten sonra, Byron'un çalışma masasının her tarafını didik didik aradım. Ona akıl hocalığı yapan Lady Melbourne'a yazdığı yarım kalmış bir mektubunu buldum. O sıralar, İngilizcem mektubu okuyup anlayabilmem için yeterliydi. Fakat başta kullandığı şifreleri görünce dehşete kapıldım. Mektubu parmaklarımın arasına alarak oturdum ve birbirinden garip İngilizce ünsüz harfleri yüksek sesle telaffuz ederek okumaya başladım. Fakat hemen anladım. Mektupta, Byron'un tanıdığı başlıca kadınlar büyük harflerle belirtiliyordu. Lady Caroline Lamb 'C', karısı Annabella 'sizin A', üvey kız kardeşi Augusta 'benim A' ya da sadece '+' olarak işaret edilmişti. Bu şifre Casanova'nın, adların baş harflerinden oluşan gizli alfabesinden çok faklıydı; yarım buçuk kibarlık, ama tam tutku. Onun durumunda, kadınların tam adlarını vermek onların yaşamına tam olarak girdiklerini itiraf etmek olurdu. Bu da hiç uygun düşmezdi. Byron, bu yüzden, kadının olduğu gibi kendisini değil, gereksinme duyduğu parçaları alarak, yeni bir sevişme sistemi mekaniği icat etti. Sonuç-

ta, bitirilmesi gereken iş, bir Frankenstein ucubesi, çıldıran ve mutluluğu katleden bir aşk oldu çıktı.

Byron'un ne zaman Byron'luğu terk edip Byronik'liğe başladığını söylemek çok zor. Fakat bedensel gelişmesinin, aynalarla, gazete sayfalarına yansıyan yüzüne duyduğu hayranlığın erken yaştan itibaren yaşamının en önemli ilgi alanı olduğunu kendisinden öğrenecektim. Byron, bakımını üstlenmesi için yanına verdikleri kaba saba ve şişman annesini reddederek, aşırı duyarlı yanını besleyerek kendi öz benliğini bulmuş oldu. Başkalarına ulaşabileceğimiz yaşa geldiğinde, Byron'la kendisi arasında oluşan tutkulu karmaşık aşk öyküsünün içinde artık tek bir can yoldaşına yer yoktu. Yalnız bu öyküye ek diye niteleyebileceğimiz aşklara, ha evet, kuşkusuz portre ressamı için de yer vardı elbette...

Yakın bir geçmişte Lord Byron unvanı verilen ince, soluk benizli, her zaman siyah giysileri yeğleyen Byronik kahramanımızı size tanıtayım. Sıradan olmadıkları için gotik diyebileceğimiz bir anneyle babanın yetim ve öksüz bıraktığı bir çocuk. Vücudunda doğuştan var olan araz, insanı isyan ettirecek ve de saplantı yaratacak kadar acımasız. Önce son derece ateşli davrandığı kadınların karşısında daha sonra soğuk ve mesafeli olmaya başlayınca içlerine korku salar onların. Bunun da altında, içindeki yaralarını kapatıp bir türlü salıvermediği aşka bugüne kadar hiçbirinin ulaşamaması yatar. O aşkın etkileyebileceği biri olma düşüncesi bile kadınlar için hem ürpertici hem dayanılmaz bir duygu. Byronik kahramanın hiç aklından çıkarmadığı korkunç bir gizemi vardır. Fakat başkalarıyla iletişim kuramadığı gibi, onlar da ruhundaki düğümü bir türlü çözemez. Konuşurken ne demek istediği pek açık seçik değildir; yalnız kendisi hakkında içinden konuşurken son derece etkili bir konuşmacı olabilir, hem de hiç susmadan. Bedensel arzulara aşırı ilgili; fakat her nedense az buçuk da yoksulluk içinde debelenir durur. Genç yaşta ölür: Dikkatler bu yüzden yaygın bir biçimde trajik doğumu üzerine yoğunlaşmış olur. Tıpkı Casanova gibi, Byron da bir yafta, bir metafor sayılırdı. 1700'lü yıllara *özgü* ne varsa her şeyi Casa-

nova'nın somutlaştırdığını şimdi şimdi anlıyorum. Bu soğuk ve parlak yeni yüzyılda Byron'un da bir şeylerin belirtisi olacağını tahmin etmeyi göze alabiliyorum. Bu tahminimde haklıysam eğer, geleceğin kadınlarına acırım. Bu da, güzel günlerimiz geçmişte kaldı demektir.

Evet, Byron çağının ruhu, çağının yeni fikriydi, onun yıldızı, onun biblosuydu, *créme de la créme*'i, kremasının kremasıydı. Tıpkı Casanova'yla ilişkilerimde olduğu gibi, daha önce sözü edilmiş ne varsa her şeyi yeniden sınayınca, herkes bana karşı ona göre bir tavır sergiledi.

Byron belki de böyle bir şeye dayanamazdı? Bazen olaya o açıdan bakmaya çalıştığım da oldu. Onu yakından tanıyanlar, örneğin Mary Shelley ve Hobhouse, bana, Byron'un içinde taşıdığı saçma sapan heyecan verici ani değişikliklerle karman çorman olmuş güzel ve talihsiz özelliklerini her zaman rahatça ayırt edebildiklerini söylediler. Sevdiği kadınlar da aynı şeyi söylerlerdi. Biz bunu böyle kabul etmek zorundaydık. Her aşk ilişkisinde, içinize girişi o denli gizemli, ruhunuzu ele geçirmesi o denli mükemmeldi ki bu da aile içi cinsel ilişki gibi bir şey olurdu. Birbiriyle örtüşen aile içi taciz ve cinsel ilişki. Kendini beğenmişliğin öteki yüzü, yani tecavüz etmenin en uç noktası demek olan aile içi cinsel ilişki, belki de Byron'un doğuştan edindiği bir özelikti.

Byron 22 Ocak 1788'de, yani kız kardeşim Sofia'nın ikinci kızını doğurduğu aynı gün dünyaya geldi. Sofia'nın loğusalığı olaysız geçti; çünkü bebeğin kız olmasının dışında en ufak bir kusuru yoktu. Ebe gittikten sonra, biz Katolik İtalyanların her zaman yaptığı gibi, Sofia'nın odasında toplaştık ve bu annelik olayına hayranlığımızı gösterdik. Sofia'nın yüzü biraz soluktu, biraz da yorgun görünüyordu. Eniştem ise bir kız çocuğu daha olduğu için bozuk çalıyordu, fakat bunu yüzüne yansıtmamaya çalışıyordu. Zaten iki erkek piç evlat edinmiş bir babaydı; o oğlanları üreten tohumun kendisinden olduğunu da biliyordu. Eniştemin yeni doğan küçük kızın başının üzerinden Sofia'ya baktığını gör-

düm. Evet, kız kardeşimin ona bir erkek çocuk doğurmasını arzuladığı çok belli oluyordu.

Annem Sofia'nın yüzündeki terleri silip onu belki de yüzlerce kez küçük küçük öpücüklere boğarken, ben de gözlerini fal taşı gibi açmış, büyük kızlarını kucağıma almıştım. Sofia sanki her öpücüğü şifalı bir su gibi nemli derisinden içeri emiyordu. Sofia ve annem, evde yaşayan her bir şeyin üstünlüğünü ele geçirmiş oldukları için, nüfuz ve etkinliği birlikte yürütürlerdi. Sofia bebeğine meme verirken etrafina gittikçe daha çok mutluluk saçıyordu. Odanın gerisinde bir süt anne aşırı bir gayretkeşlik göstermeden dikilmiş bekliyordu. Belli ki Sofia onu hiç istemiyordu. Babam duyarlı, ama sıkıntılı bir hava içinde yatağa yaklaştı, Sofia'ya pembe kadifeden bir mücevherat kutusu uzattı. O sırada, öbürünün benzeri, açık mavi bir kutunun sabahlığın cebinden başını dışarı çıkardığı da gözümden kaçmadı. Babamın her iki olasılık için de hazırlandığı belli oluyordu. Sofia'nın yeni bebeğini kucağına aldığı için ellerini kullanmayacağını düşünen annem kutuyu onun yerine kendisi açtı. Altın bir bilezik, keten yatak örtüsünün üzerine kayarak örtünün gümüş telciklerinin arasına karıştı. Eniştem de mutsuz bir yüzle eğilip bileziği düştüğü yerden alarak kendini alçaltmış oldu.

Babam eliyle eniştemin koluna dokundu ve dingin bir tonla, "Mutluluklar dilerim, Giovanni. Kız evlat sahibi olmak da önemlidir," dedi.

Babam yüzüme hiç bakmadı; fakat bu iltifat salonun içine su gibi yayılıverdi. Hiç kimse bana yaklaşmayı ya da benimle göz göze gelmeye gerek görmedi. Fakat sapkın bekâr teyzelikten ev halkının yeni kıvancına dönüştüğümü hemen anladım. O sırada yeni bebek kedi gibi sesler çıkarmaya başlayınca herkes beni gene unuttu. Yeğenimi anneme uzattım ve sessizce odadan çıktım. Beni bir kontun beklemekte olduğu atölyeme gitmek için kış güneşinin altında yürümeye koyuldum. Evet, 22 Ocak, 1788 Venedik'te mutlu bir gündü.

Çok uzaklarda, Londra'da, Byron'un doğduğu odada,

herkes çığlıklar atıyordu, içlerinde en çok bağıran da annesiydi. Bana daha sonra anlattığına göre, Lady Catherine doğum yaptığı sırada korsesinin balinleri tehlikeli bir biçimde böğründeki yağlı kasların arasına saplanmış, bu yüzden de yorgan oluk gibi akan kanlarla ıpıslak olmuştu. Yirmi dişi kediyi ayrı ayrı çuvallara koyup çuvalların ağızlarını diksen, o kediler gene de annesinin onu döl yatağından dışarı atmaya çalışırken çıkardığı iğrenç ve iç paralayıcı iniltileri dünyada çıkaramazlardı. Kadının o kadar çok canı yanıyordu ki o sırada onu açıkça öldürmeye çalışan yaratığın savaşı kaybedip vücudunu terk ettiğinin farkında bile değildi. İlk bakışta küçük deri parçasının hiç insana benzer yanı yoktu. Kafatası ihtiyar bir ceset gibi bumburuşuk görünüyordu.

Bebeğin, başının üzerinde plasentaya bağlı bir zar parçasıyla birlikte ortaya çıktığını ancak az sonra fark edebildiler. Bu da, yaygın bir inanca göre, çocuğun ilerde talihli ve seçkin biri olacağının işaretiydi. Ayrıca onun suda boğulmaları önleyici bir yanı da vardı. Daha yakından bakılınca, sağ bacağının anormal denilecek kadar ince, ucundaki ayağın ise belirgin biçimde içe doğru eğik olduğu ortaya çıktı: Bebeğin ayağı çarpıktı. Byron yıllarca sonra, küçük çarpık bacağı gösterdiklerinde annesinin attığı çığlıkları asla unutamadığına yeminler ederdi. Anlaşılan gebeliğin ta başından beri annesinin en korktuğu şey buydu.

Byron bir Aquarian* olarak dünyaya geldi, sonra da çarpık ayaklı olarak. Saplantılı bir anneyle, berbat bir herif olduğu sonradan ortaya çıkacak olan bir babanın tek oğlu, parasız pulsuz bir aristokrattı. Hem kutsanmış hem sakat olarak doğdu. Belki de onun için başka türlüsü düşünülemezdi. George Gordon Byron ailenin tek çocuğu olarak kalacaktı. Bu da onun için ayrı bir anlam taşıyacaktı. Bana bir gün, "Bu da benim kısmetim işte," diyecekti. "En acımasız hayvanlar bir batında inanılmayacak kadar az yavru yaparlar."

O şans getiren zar parçası çocuğun başının üzerinden

*Dinsel törenlerde şarap yerine su içmeyi yeğleyen erken Hıristiyanlık mezhebi.

kepçeyle alınarak on iki yıl sonra bir deniz kazasında ölecek olan bir aile dostuna verildi. Byron, belki de o zar parçası sayesinde, hiç sudan korkmadı. Gerçekte, o suyu severdi. Suya girince, suyun altında da olsa her şeyin çarpık göründüğü su üzerinde de olsa, sakatlığı hiç belli olmazdı.

Evet, suyu severdi. Zaten, tam on yıl önce, 1809'da, bana gelişi de su yoluyla oldu. Her ikimiz de yurdumuzdan uzaklardaydık; aklımıza getiremeyeceğimiz kadar vahşi, acımasız, lüks ve konforlu, bir daha asla göremeyeceğim, bir başkasının bana bir daha asla anlatamayacağı bir yerdi.

Şimdi size Arnavutluk'u anlatacağım; anlatmam gerekiyor da ondan.

2

Se ocio no smira, cuor no sospira.

Göz bakmazsa, gönül arzulamaz.

VENEDİK ATASÖZÜ

1809'un yazında, ötekilerin hepsinden çok farklı bir görevi kabul ettim.

Başında püsküllü bir fes, her iki kolu silme bilezik dolu ufak tefek bir haberci Miracoli'deki *palazzo*muza geldiğinde öğle yemeğimizi yiyorduk. Babamın ölümünden beri, evcek hepimiz lüks içindeydik. Sofia ile Giovanni, korsan hazinesi gibi varlıklarını yıllar yılı büyük sandıkların içinde sürdürmüş gümüş sofra takımını kullanmaya bayılıyorlardı. Fransız bitki özleri, şaraplı soslar soframızdan artık hiç eksik olmuyordu. Annem, Sofia ve kızı sabah giysilerinin içinde son derece şıktılar. Benimse, *invece,* tam tersi, geceyi atölyemde uykusuz geçirdikten sonra üzerimden çıkaramadığım yağlı ve rengârenk giysilerimle dilenci kadınlardan hiç farkım yoktu. Ama onlar beni olduğum gibi kabul etmeyi öğrenmişlerdi; hatta o günlerde mesleğimin kokusu hakkında tek bir fikir beyan ettikleri yoktu.

Sofia, Giovanni, annem ve o sırada hayatta olan yeğenim ve ben hep birlikte sofraya oturmuş yemek yiyorduk ki sinirli ve tedirgin hizmetçimiz yabancı ziyaretçiyi içeriye aldı. Kara derili haberci -*Doğal Sienna ve açık pembe kök boya,* diye geçirdim içimden- yerlere kadar eğildi ve ağır gözkapaklarını nemli çikolata rengi gözlerinin üzerine indirdi -*Doğal toprak rengi ve kahverengi kök boyası.* O güne kadar onunla aynı renk

tonlarını taşıyan hiç kimsenin portresini yapmamıştım. Yaşını çıkaramadım; ama herhalde benimkine yakındı. Bize armağan olarak bir sepet dolusu kokulu kavun getirmişti. Sonra da, önce ince uzun parmaklarıyla havada özenle bir spiral çizip saçlarına sürülmüş yağın egzotik kokusunu burunlarımıza sunarak bize hitap etti. Barok türü bir Fransızca konuşuyordu; r'leri ağzında o kadar çok yuvarlıyordu ki uzadıkça uzayan sözcüklerin ardından beni son derece esnek, koyu kırmızı dilinin çevresine sarıp sarmalamışlar gibi hissettim.

"Ben Mouchar'ın oğlu Mouchar, Venedik'te Cornaro'ların onurlu evine çok güzel bir haber getirmekten onur duyarım. Epir Valisi, Batı Yunanistan ile tüm Arnavutluk'un efendisi olan Ali Paşa, ressam Cecilia Cornaro'nun lütfedip bir süre sarayına gelerek hem majestelerinin kendisinin hem de çocuklarıyla eşleri arasında en sevdiklerinin resimlerini yapmasını buyurur."

Mouchar'ın oğlu Mouchar ancak konuşmasını noktalayınca, biraz da nefes nefese kalmış gibi, soluk aldı. Sevimli ve de umutlu bir yüz ifadesiyle bize baktı; yakaladığı fareyi sevgili hanımcığına sunan bir kediye benziyordu. *Bu vezirin gerçekte Vathek'ten hiç farkı yok! Öyle ya, elbette!* diye düşündüm. Ağzımın iki kıyısında sarsak bir gülüşün eli kulağındaydı.

Giovanni, "Bu cüce ne söylüyor?" diye sordu. Fransızcası zayıftı. "Yoksa gümüş takım türünden bir şey mi satmak istiyor bize? Şu bileziklerden olsaydı belki almayı düşünürdük. Onun *capo*su, reisi kimmiş acaba? Reisinin Ali Paşa olduğunu söylediğine yemin edebilirim; hani şu Arnavutluk'taki katil ve ırz düşmanı herif. Fakat sakın bu bücür yaratık yağlı levanten tüccarlardan birinin hizmetçisi olmasın."

Neyse ki Giovanni her zamanki gibi aksanlı konuşuyordu. Güzel Mouchar dingin görünmeyi sürdürdü; belli ki Venedikçe'yi bildiği dillerden saymıyordu. Gırtlaktan çıkarabildiğimiz yerel dilin Mouchar'ın tarzı olmadığı az önce içime doğmuştu. "Hayır," diye açıkladım, "o bir tüccar değil, o bir diplomat. Ali Paşa'nın portresini yapmam için Arnavutluk'a davet ediliyorum. Daha doğrusu, bu bir *buyruk.*"

Annem istavroz çıkardı. Sofia eliyle ağzını kapadı ve kolunu kızının omzuna doladı. Giovanni hızlı hızlı konuşmaya başladı. "Ama çok saçma bir şey bu. Sanki acımasız insanların yaşadığı o yerlere gitmek istermişsin gibi, Cecilia... Cecilia beni işitiyor musun? O adamın bir kadın katili olduğunu biliyorsun. Hem de tam on beş kadının katili! Hayır, Cecilia! Oraya gidemezsin!" Çünkü bu işe hevesli olduğumu yüzümden anlamıştı. 'Arnavutluk' sözcüğü kafamın içinde sevinçten hoplayıp zıplıyordu. Fırıl fırıl dönen dervişler, sarıklı prensler, türbanlı prensesler, çöl manzaraları ve develer bir bir gözümün önünde canlandılar. Gerçek yaşamın içinde, genç Beckford'un *Vathek*'teki dünyası canlandı zihnimde. Kafamın karanlık gözünde, tehlikeli cinsel arzular, parıldayan gizemler, acımasız dipsiz kuyuların üzerine abanmış yalın ve kaba saraylar keşfettim. Ah, şu benim baş belası yeniliğe düşkünlüğüm, Arnavutluk denince nasıl da içimi dalgalandırdı!

Sofia yumuşak bir tonla, hiç sitem etmeden, biraz da sempatiyle, "Gene her tarafı tırtıllar sardı," dedi. Küçükken, ön avlumuza inip, salt daha önce böyle bir şeyi denemediğim için, bir de küçük yeşil hayvancıklar çok güzel olduklarından, böceklerin beni ısırmalarına nasıl izin verdiğimi bir bir Giovanni'ye anlattı. Bir de, elbette, salt bunun benim için çok kötü bir şey olduğu söylendiği için. Annem masanın üzerinden koluma doğru uzanarak yumuşacık parmağıyla böceklerin küçük küçük beyaz ısırık yerlerini izliyordu. Elimi hızla çektim ve eşyalarımı toplamak için aşağı kata koştum.

İki gün sonra, düşünceli Mouchar ve paşanın sarayında çalıştırılacak olan hamur işi yemeklerin ustası Venedikli genç bir aşçıyla birlikte Venedik'i terk ettim. Yalnızca küçük bir giysi sandığı, bir de içine fırçalarımla boyalarımı, pigmentlerimi ve tuvallerimi doldurduğum banyo küvetimle yola çıkmıştım. Mouchar koyu renk güzel kaşlarını havaya kaldırınca, ona, "Bütün kadın ressamlar kendi banyo küvetlerini yanlarında götürürler," dedim. Ben ona bütün kadın ressamların ilk doğan çocuklarını yediğini söylemiş olabilirdim; o zaman

o da benim için ne tuhaf bir kadın bu derdi içinden; hem Venedikli, hem kadın hem de ressam, ama kendisine ait ne bir kadın hizmetçisi var ne de bir erkek hizmetçisi. Annem ısrarla yanıma kadın hizmetçilerden birini almamı söyledi; fakat bende her zaman yalnız kalma eğilimi vardı. Mouchar'a karşı sonsuz bir güven duymaktaydım; ne yapıp edip beni Venedik'te bulmuştu. Ayrıca hem Doğu'nun hem de Batı'nın yollarında kendini bu kadar rahat hissetmesine akıl sır ermezdi.

Mestre limanından çıktıktan sonra, Dalmaçya kıyıları boyunca bir tekneyle o denizde nasıl giderler? Her sabah, şaşmaz biçimde karanlık denizin üzerine doğan güneşi görebilmek için şafakla uyanıyordum. Güvertede ayakta dikilerek, *"Ben ne yapıyorum?"* diye soruyordum kendime. Sonra da, *"Casanova'nın yapmak istediği şeyi yapıyorsun,"* diye yanıt veriyordum. *"Kendini tehlikeye atmış olmuyor musun?"* diye soruyordum kendime. *"Umurumda bile değil,"* diye yanıt veriyordum. Kıyıların baharatlı kokusu beni heyecanlandırıyordu. Teknedeki yemekler o güne kadar tatmış olduklarımdan çok farklıydı. Acayip biçimdeki baharatlı balıklar, bir de tuzlu ve ıslakça bisküviler. Güvertede günlerimi hoş bir yol arkadaşı olduğunu kanıtlayan Mouchar'la birlikte geçiriyordum.

Biz önce, güneş batarken, Arnavutluk'un güneyindeki liman kenti Preveze'yi gördük. Kuzeydeki kentlere hiç yaklaşmıyorduk. Anlaşılan onlar ev sahibimizle savaş durumundaydılar. Uzaktan bakınca, Preveze'nin kuleleriyle minarelerinin tıpkı Venedik gibi suyun üzerinde yüzdüklerini sanıyordu insan. Mouchar, onların gerisinde uzanan Suli dağlarını gösterdi. İnsanın içine korku salan siluetiyle, kamburunu çıkararak derin bir düşünceye daldığı izlenimi uyandırıyordu. İskeleye doğru yaklaşırken, hem bana hem de banyo küvetime türküler çağıran çalgıcı ve uşaklardan oluşan süslü püslü bir kalabalık tarafından karşılandık. Sonra birden çok uzaklardan bir uluma sesi geldi kulağıma; adamlar, içlerinde Mouchar da vardı, dizlerinin üzerine kapaklanıp tozlu alınlarını yerlere sürtmeye başlayınca ödümü kopardılar. Fakat birkaç dakika sonra ayağa kalkarak gene işlerine koyuldular. Mouchar, "Bu

gördükleriniz sakın kafanızı karıştırmasın, Cecilia. Arnavutluk'ta biz böyle dua ederiz," diyerek beni yatıştırdı.

"Açık havada mı dua edersiniz?" diye sordum. "Sizin kiliseleriniz yok mu? Nasıl şeylerdir onlar?"

"Ne yazık ki hem yabancı hem de kadın olduğunuz için onların içine giremezsiniz, Cecilia. Fakat sizinkilerden çok farklıdır. Bizde Tanrı'nın resimleri olmaz. Tanrı'ya karşı duyduğumuz saygıyı sadece söz ile ifade ederiz. İnsana benzeterek Tanrı resmi yapmak bizde hiç hoş karşılanmaz. Yasaktır."

"Ama paşa benden yüzünün resmini yapmamı istiyor."

"Paşanın işleri hem çok önemlidir hem de bizim aklımız ermez; biz fakir kulları onun yaptıklarına kolay kolay akıl erdiremeyiz."

Biz at binmeyi beceremezdik; böyle bir ayrıcalığa pek az Venedikli kadın sahip olabilmiştir. Bir benim için, bir de tuval ve boya pigmentlerimi doldurduğum banyo küveti için iki küçük at ayarladılar. Kısa bir süre sonra kıyıdan uzaklaşıp içerlere dalınca, verimsiz kırlık alanlarda sarsıla sarsıla yol alırken kanallarımızın özlemiyle yanıp tutuşmaya başladım. O güne kadar insanlara bu denli yabancılık hissettiğimi hiç hatırlamıyorum. Konuşmalarındaki sert vurgular onlara Kuzeyli bir hava veriyordu. Mouchar bana Arnavutların beş farklı alfabeleri olduğunu, en üstün olanının üzerinden hâlâ kanlar akmakta olduğunu söyledi. Arnavutlar Fransızcayı tıpkı Mouchar gibi aynı barok tonlamalar ve sözcüklerin peri masallarını çağrıştıran romantik çekiciliğiyle konuşuyorlardı. Pazar yerlerini dolduran kalabalıklarda, Arnavutların başlarına yüksek şapkalar geçiren Tatarlar ve sarıklı Türklerle kaynaşmış olduğunu görürdünüz. Arnavutlar, resimlerde gördüğüm İskoç eteklerini hatırlatan, diz kapağına kadar inmiş etekleri içinde uzun adımlarla yürüyorlardı. Fakat gür bıyıklarının yukarıya doğru kıvrılışı, etli dudaklarının insanda cinsel arzu uyandırışı, duygu dolu gözkapaklarının aşağıya doğru hafifçe bükülüşü insana azarlar gibi bakan ince dudaklı İskoçlardan onları kolayca ayırabiliyordu. Beyaz eteklerinin üzerine işlemeli tunikler ya da keçi derisinden yapılmış altın işlemeli pe-

lerinler ya da altın rengi bağcıkları olan kırmızı kadife ceket ya da yelekler giyiyor, gümüş kakmalı tabanca ve hançer kuşanıyorlardı. Elim, taslaklar çizdiğim defterimin üzerinde sürekli bir şeyler karalamaya çalışıyordu. İlginç masallar dinlemeye hazırlanan bir çocuk gibi, duyduğum her gürültünün altından neler çıkacağını merak ediyordum. Davullar ve kulelerden yükselen ezan sesleri sanki bana kan davaları ve yıllanmış azgın aşk öykülerini anlatıyordu. Beckford ve onun *Vathek'i* hiç aklımdan çıkmıyordu. Her şey bir bir canlanır gibi oluyordu. Her an, azman deve Albufaki ile, bacaklarını iki yana ayırarak ona binen cesetlerin kokusunu almış zalim kraliçe Carathis'le karşılaşabilirmişim gibime geliyordu.

Eylül ayının son günü, tepemizde kartallar, akbabalar ve şahinler dolaşırken, camilerin, keçi sürülerinin ve portakal bahçelerinin doldurduğu bir vadiden geçerek dört bir yanı derin hendeklerle çevrili Yanya'ya ulaştık. Kent, Pindus Dağları'yla insana ürküntü veren gri bir gölün arasında, büyük bir kaya çıkıntısının üzerinde kümelenmişti. Kent kapılarından önce, küçük kafilemiz bir yere gelince zınk diye durdu. İlkel bir kasap dükkânının karşısında, çengele asılmış satılık koyu renk bir et parçasını andıran bir şey gözüme ilişti. Biraz daha yaklaşınca, gördüğümüz şeyin bir insan koluyla gövdesinden bir parçanın ağaçtan sarkan bir sicime geçirilmiş hali olduğu ortaya çıktı. Bir çiviyle tutturulmuş kırık bir parmağın ucunda sallanıp duruyordu.

Tüccarlar aralarında homurdanmaya başladılar; Venedikli aşçı bayıldı. Ben o sırada gövdeden dışarı fırlayan kaburga kemiklerine bakıyor, gördüğüm şeyi kendimce bir natürmort çalışması olarak algılamayı deniyordum. Aklımca kusmamaya çalışıyordum. Mouchar olayın iç yüzünü öğrenmek için usulca atından indi. Sonra hemen geri döndü. Söylediğine göre, gövde bir soyguncuya aitti; gövdenin öteki parçalarının kentin öteki mahallelerinde sergilendiğini görecektik. Bu da yeni işverenimin konukseverliğine bir örnekti.

Yanya'da tam altı gün aylak aylak dolaştık durduk. Bu süre içinde, Mouchar ailesiyle hasret gidermek için bir süre or-

tadan kayboldu. Bana anlattığına göre, annesi Venedik denilen kâfir kentine yaptığı tehlikeli ziyaret sırasında şu ya da bu nedenle oğlunun başına bir bela gelmediğinden emin olmak istermiş.

Bense kafilemizin öteki bireyleriyle birlikte bize tahsis edilen havadar bir pansiyonun mutfağında kaldım. Böylece mesleğimin tuhaflığı yüzünden kadın olduğum için bana uygulanmakta olan her zamanki zoraki sınırlamalardan kurtulmuştum. Artık sofranın etrafında çömelerek yemek yerlerken aralarına katılmama izin veriyorlardı. Bense dirseklerle koltuk altlarının arasında otururken bir yandan da Casanova şu anda şu vahşi ter cennetinde olsaydı kim bilir ne kadar mutlu olurdu, diyordum içimden. Hemen yanımda bir gölge gibi yeniden ortaya çıkan Mouchar bana alçak sesle Arnavut hamamlarında insanların birbirlerine sabun alıp vermelerinin uğursuzluk sayıldığına ilişkin bir kör inançtan söz etti: Böyle bir şey yapmak aşkı yok edermiş. Burnuma yemek kokuları gelince canlandım ve kızarmış etleri, yumurtaları, ıvır zıvır sebzeleri mideye indirdim. İçlerinden biri bana nargileyi uzatınca Mouchar keyif verici kokulu dumanı nasıl içime çekeceğimi anlattı. Minnacık fincanlardan okkalı kahveler içtim. Tüccarlardan biri bana uzun saplı pipo gibi bir şey verdi. Onu da denedim. Mouchar o sırada, *kadın ressamların nadir bulunur, gerçekten de inanılmz bir insan soyu* olduğunu düşünüyor olmalıydı.

Daha sonra bir Yahudi'nin kukla gösterisine gittik. Kuklalar, yani yağlı mukavva kâğıtların siluetleri, gevşek kol ve bacaklarını takırdatarak küçücük bir sahnenin çevresinde sağa sola deliler gibi koşup duruyorlardı. O sırada, kirli bir perdenin arkasından, kalabalığı kahkahalara boğan tiz erkek seslerinin küfürlü ve tehditli konuşmaları duyuluyordu. Olaylar dizisini anlamakta hiç de güçlük çekmedim: Genç başrol oyuncusunun cinsel organı o kadar büyüktü ki bir iple boynuna bağlı olması gerekiyordu. Cinsel organın, söz dinlemeyince, önce yumrukla sonra da bıçakla cezalandırılmasına gerek duyuldu. Gerçekten de, cinsel organın o kadar inatçılığı

tuttu ki onu bıçakla ikiye ayırarak zorla poposundan içeriye yerleştirmek zorunda kaldılar. O sırada kadın kuklaların da bu yapılanlara sert tepki vermeleri görülmeye değerdi.

"Venedik'te kukla gösterileri nasıl yapılır, Cecilia?" diye sordu Mouchar.

Gülerek yüzüne baktım. "Ah Mouchar, zaten Venedik'in kendisi bir kukla gösterisi sayılır. Bir farkla ki o sırada biz maskelerimizi takmış oluruz."

Bilgiç bir tavırla başını oynattı. O sırada kendimi bir kusur işlemiş gibi hissettim.

Ertesi sabah şafak sökerken, paşanın ikamet ettiği, sert arazide ancak dört günde ulaşılabilen, yetmiş beş mil uzaklıktaki Tepedelen'e gitmek üzere yola koyulduk. Atların omurgaları, içi türlü erzak ve malzeme, bir de benim banyo küvetimle dolu deri kaplı sandıkların ağırlığı altında bel veriyordu. Ali Paşa'nın son derece süslü giysiler giymiş muhafızları bu değerli şeylerin, kim bilir belki de çok değerli Venedikli ressamın soygunculara karşı güvenini sağlamak için yanımızdan hiç ayrılmıyorlardı. Belki de onların gözünde Venedikli hamur yemeklerinin ustası olan aşçı çok daha değerliydi. Hem, ne de olsa, o bir erkekti. Gerçekte, koyun çanlarının uğursuzca çıngırdadığı açık havalarda bile, kimler tarafından gözetildiğini anlamadan, bu tepelerle buz tutmuş vadileri muhafızsız aşmak söz konusu olamazdı. Bazen geceleri uğursuz inleme sesleri duyuyordum. Kolu bacağı kesilmiş soyguncunun hayali hâlâ belleğimizden silinmemişti.

Benim doğum günüm olan 8 Ekim'de, dağ geçitlerinden inince batan güneşin kırmızı ışık demetlerini delik deşik eden Tepedelen'in kuleleriyle minarelerini gördük. Tepedelen Yanya'dan daha da yabancı, daha da heyecanlandırıcı geldi bana. Pazar yeri her ırktan insanlarla dolup taşıyordu. Her taraf davul sesleri, bir de yerlerinde duramayan ürkünç savaş atlarının nal sesleriyle inliyordu. Siyah köleleri saydım ve boğazlarından çıkarabildikleri cılız bir sesle ilahiler okuyan oğlan çocuklarını izledim. Sarayın çatısındaki bayrak paşanın konutunda olduğunu haber veriyordu.

Biraz daha üsteleyince, ev sahibim hakkında daha başka şeyler de öğrenmiştim. Mouchar belli sorulara belli yanıtlar veriyordu; suskun kalınca öteki sorularımın yanıtlarını kendim çıkarıyordum. Bir gezginin Venedik'i anlatan kitabındaki resminden çıkarabildiğim kadarıyla, Ali Paşa'nın ufak tefek, yetmiş yaşlarında etli butlu, ak sakallı, yabancılara karşı son derece nazik bir insan olduğu anlaşılıyordu. Mouchar'ın dediğine göre, paşa, kulları arasında, herkesin içinden geçenleri kolayca anlayan biri olarak tanınırdı. Paşa karşısındaki insanın onu aldatmak isteyip istemediğini o anda anlardı.

Mouchar hararetli bir tonla, "Kimse onun nurlu yüzüne her şeyi bildiğinden habersiz bakamaz ki," diyerek rahatladı.

Paşanın, tüm o manevi derinliklerine karşın, düşmanını ateşte diri diri kızartacak bir yapıda olduğu anlaşılıyordu. Yanya'daki idam alanını görmüştüm: Tüccarlardan biri bana işte orada yüz derileri soyulan adamların, kabukları soyulmuş şeftaliler gibi, omuzlarından asıldıklarını anlatmıştı. Ali'nin, kırk iki yıl aradan sonra, kız kardeşinin gönlünü çelen adamı nasıl ele geçirip idam ettirdiğini bana gene Mouchar anlattı. "Hakkında yalan yanlış şeyler söylenmeye görsün, ne yer ne zaman, hiçbir şey intikamını almasına engel olamaz. Böyle olayın üzerinden ne kadar çok zaman geçmişse, sonuçları da o kadar ağır olur; çünkü uzaması nefretini daha da artırır."

Güzel gözlerindeki acıyı görünce, öldürülen on beş kadının öyküsünü ona sormaya cesaret edemezdim. Bu olay, Venedik'te paşa hakkında anlatılan öykülerin başında gelirdi. Kendi öz gelinine sahip olabilmek için onu uyuşturucuyla uyuttuğu söyleniyordu. Gelin uyandığında, bacaklarının arasına sıvaşmış ıslak şeylerden olayın iç yüzünü öğrenince intihar etmeye karar verir. Olayın görgü tanığı olan haremden on beş kadın sarayın süsü olarak yaptırılan gölde paşanın siyahi ahrazları tarafından boğdurtulur. Bir başka söylentiye göre, kadınlar Ali'nin dikkatini çektikleri için idam edildiler. Bununla birlikte, son günlerde mali yönden gittikçe artan harem giderlerini hafifletebilmek için kadınların toplu kıyıma uğradığını da ima eden bir başka söylenti daha vardı.

Mouchar'a efendisinin bu denli acımsız oluşunun asıl kaynağını sormayı göze alınca, bunu enine boyuna anlatmaktan son derece mutlu oldu. Mouchar'ın kafasını karıştıran bazı doğrularla gelişigüzel anlattığı renkli olaylar arasında, Ali Paşa'nın Tepedelen'de sıradan bir paşanın oğlu olarak doğduğu sonucunu çıkardım. Doğduktan kısa bir süre sonra babası ölünce, hırslı ve buyurgan bir anne tarafından yetiştirildi. Dokuz yaşına gelince de öksüz kaldı. Bu kadar ün, bu kadar şan ve şeref onu tatmin etmeyince, sonunda soyguncu bir savaş ağası oldu çıktı. Savaş ve ganimetlerle, Arta ve Yanya'ya kadar uzanan tüm toprakları hükümranlığı altına aldı. Her iki oğlunu da Avlonyalı İbrahim Paşa'nın kızlarıyla evlendirdi. Daha sonra yeni akrabalarına savaş açtı ve güç kullanarak tüm varlıklarını ele geçirdi.

Ali Paşa, Mouchar'ı beni Venedik'te bulmaya yolladığında, nüfuz ve zenginliğinin doruğundaydı. Mouchar'ın anlattığı öykülerden anladığım kadarıyla, paşa hem kendisinin hem de kazandığı başarıların, bir eşi daha bulunmayan görkemli yönetiminin resim ve öykülerle sözde Batı Avrupa'nın uygar krallıklarına ulaştırabilecek Batılı bir ressam tarafından ölümsüzleştirilmesini istemişti. Onu gelecek kuşaklara güzel gösterebilecek, atölyesine ünlü kişilerin portre yaptırmaya geldiği, gelenleri duvarlardaki resim taslaklarının karşıladığı ünlü bir ressam bulması için bir casus da görevlendirmiş olmalıydı. Hakkımda bilgi toplayan kişi, duygularını dışarı vurmadan Arnavutluk'a gitmek için tek başına yola çıkmayı göze alabilecek bir kadın olduğumu da keşfetmişti elbet. Belki özel yaşamımla ilgili daha başka gerçekleri de öğrenmişti. Fakat Casanova'yla aşk ilişkimin paşanın çalışkan casuslarının kulağına çalınması olasılığının bulunmadığını anlamıştım.

Öte yandan, yapacağım işin hem niteliği hem de süresi hakkında pek fazla bir şey sormamıştım. İç güdüsel olarak, Mouchar'ın bana göz kulak olacağı sonucunu çıkardım; ve onunla her gün biraz daha derinleşen dostluğun tamamıyla güvenliğime yönelik olduğuna kendimi inandırmaya çalıştım.

İç avlusunda Ali Paşa'nın çok sayıda hizmetçisi tarafın-

dan karşılandığımız saraya ulaştık. Sarıklı ve giysileri ta yerlere kadar sarkan kalabalığa hafifçe başımı oynatarak gülümsedim. Mouchar özel konutuma kadar bana eşlik etti, ben içerde çok az sayıdaki özel eşyalarımı havadar taş odama yerleştirdiğim sırada o da kapının önünde saygılı bir biçimde bekledi. Odamın pencereleri insana ürküntü veren, kamburunu çıkarmış dağlara bakıyordu. Yatağın yerlere kadar inen beyaz ipekten örtülerini elimle okşadım. Yerlere serilmiş keçi postlarının nefis kokusunu içime çektim. Daha önce hiç görmediğim çiçeklerin kösele gibi sert taç yapraklarına dokundum. Tıpkı keçi başlarına benziyordu; çürük meyve kokusunu çağrıştırsa da şaşılacak kadar güzel kokuyordu. Yüzümü gözümü yıkadıktan sonra üzerimi değiştirdim, yollarda sıskası çıkmış fırçalarımı bir güzel ıslattıktan sonra Mouchar'la koridorda buluştum. Üzerimdeki pembe giysiyle boynuma bağladığım benekli *fisiu*mu beğendiği bakışlarından belli oluyordu. Kibar bir dille üzerimden çıkardığım giysilerimin kirli ve pejmürde olduğunu, bu yüzden hoş karşılanmayabileceğini ima etmekten kendini alamadı. İnceliğin cin fikirliliğinde Mouchar'ın üzerine yoktu. Kimi zaman laf dokundurmalarım yüzünden beni utandırdığı bile olurdu.

En azından bana görmemde sakınca bulunmayan yerlerini göstermek için beni sarayın içinde gezdirdi. Mavi çinili koridorlarla mermer döşenmiş kemerlli yollardan geçtik. Paşanın sarayının, içi altın, resim, cam ve ipekli kumaşlarla tıka basa doldurulmuş bir ambardan hiç farkı yoktu. Mouchar'ın bana anlattığına göre, bu eşyaların bir bölümü ona genç yaşta ölen ikinci karısından kalmıştı. Ötekilerin büyük bölümü düşmanlarından gaspettikleriydi. Bir İngiliz ressamının suluboya peyzaj resminin yanıbaşındaki ejderha resminin Carpaccio'dan başkasına ait olamayacağını hemen anladım. Binanın içinin zevksiz bir milyoner tarafından düzenlenmiş bir kermesten farkı yoktu. Yağma edilmiş eşyaların stilleri o kadar değişikti ki. Konuları ve stilleri düşünülerek bir düzenlenme yapılmış değildi. Belki de asıl amaç çokluklarını ön plana çıkarmak, diye düşündüm. Mouchar, "Cecilia, paşa bizi bekli-

yor," deyince resmin önünde daha fazla oyalanma hevesim kursağımda kaldı.

Bir çocuk gibi ayağımı sürüdüm. Korkuyordum. Böylesi bir ihtişamı sürdürmenin hiç de kolay olmadığından emindim. Burasının huzur bozucu havası nice insanların öldürüldüğünü fısıldıyor gibiydi. Aklımdan kötü kötü şeyler geçiriyordum. Paşanın aile bireyleri arasında nice buruklukar yaşandığını zaten öğrenmiştim. O kadınların toplu kıyıma uğradıklarının tanıkları olmalıydı. Çok şeyler bilen, fakat susturulmaları gereken insanlar olmalıydı. Gizemi garantilemek için onları susturanların da işleri bitirilmiş olmalıydı. Mouchar, bana paşanın, "çok sevgili halkının güvenliğini korumak" amacıyla dağlarda peşlerine düşüp yakaladığı sonra da ya idam ettiği, kafasını kestiği ya da kolunu bacağını kopardığı, ya da cayır cayır ateşte kızarttığı, kazığa oturttuğu düşman kabilelerle soygunculardan söz etmişti. Yanya'ya girişimde görmüş olduğum da işte o soygunculardan birinin bir parçası olmalıydı.

Paşanın mülkünün içerlerine doğru yürüyorduk. Sarayın içinde tek bir kapı yoktu. Direklere gerilmiş, renkleri haince koyulaştırılan İran halıları aynı işi görüyordu. Yanından biri geçerken hemen dalgalanan bu hoş kokulu perdelerin gerisinde sivri uçlu silahların mı, yoksa insana haz verecek şeylerin mi gizlendiğini merak eden ziyaretçilerin güvenini sarsacak düzenler de vardı. Burada neredeyse hiç duvar yoktu; onların yerine biz yanlarından geçerken iç çekiyormuş gibi sesler çıkaran değerli ve hafif kumaşlarla kaplı, özenle işlenerek birbirine sımsıkı geçirilmiş ahşap kafes ve paneller vardı. Bir ara uzaklarda bir yerde askerlerin ayak seslerinin yankılanmalarını işittiğimi sandım. Bu, hiç çaktırmadan bizi izleyen çıplak ayakların yerlere dokunurken çıkardığı takırtılar da olabilirdi. Mouchar hiç tedirgin olmuşa benzemiyordu; bu yüzden kafamdaki imgeleri bastırmaya çalışarak midemden kaynaklanan korkunun gürüldemelerine aldırmadan ben de onun yanında oldukça rahat yürüyordum.

İçimde birileri tarafından izlenmekte olduğum duygusu

vardı. Zaman zaman tam ensemde kesik kesik soluk alma sesleri işittiğime yemin edebilirdim. Havada, bir kutunun içinde çırpınıp duran güvercinlerin kanat seslerini çağrıştıran, insanı rahatsız edici patırtılar işitiyordum. Bir ara bir şarkının küçük bir parçasını işittim. Bir seferinde açıkça bir kıkırdama sesi geldi kulağıma. Birden sağıma soluma döndüm. "Ne bu?" diye sordum. Mouchar, bu kez, Ali Paşa'nın hareminde beş - altı yüz kadar kadını elinin altında tuttuğunu, bunların dışında bir o kadar da kadınsı delikanlının bulunduğunu söyledi. Bu halsiz ve güçsüz genç insanlar kilit altında tutuluyorlardı. Yaldızlı tahta kafeslerin gerisinden kulağıma gelen onların şarkılarıyla kahkahalarıydı.

Kabul salonuna geldiğimizde, tamamıyla sessiz ve hareketsizdim. Gerçekte, o kadar sinirliydim ki hiç olmayacak bir anda güleceğim diye korkuyordum.

Mouchar, "Sizi ona takdim ettiğim sırada, efendimiz tarafından size bir şey sorulmadan sakın ağzınızı açmayın," dedi. "Fransızca konuşun, fakat yavaş yavaş. Sakın huzursuzluk göstermeyin. Sinirli insanlardan hiç hoşlanmaz. Onun hem kibar hem de çok nazik bir insan olduğunu göreceksiniz. Sizi sevmeye çoktan hazır."

Tiz ve yüksek bir sesle, "Beni sevmeye mi?" dedim.

"Bir kız evladı gibi."

Mouchar eliyle onu beklememi işaret ederek, duvarları kalın renkli kumaşlarla kaplı aralıktan içeriye doğru yürüdü. Koridorda durdum; boğazım kurumuş, ellerim ateş gibi yanıyordu. Burun kemiğimin üzerinde dolaşan baş ağrısı yüzünden hafif bir yanma hissediyordum. Mouchar, dizlerini kırarak kollarını sallaya sallaya saltanat odasına girer girmez, paşanın akortsuz tenor sesiyle iyi niyetini ve mutluluğunu mırıldanarak karşısındakini kandırmaya çalışan tatlı bir tonla bir şeyler buyurduğunu işittim. Mouchar tekrar yanıma geldi ve gülerek beni eliyle yanına çağırdı.

Mouchar'ın talimatına uyarak, odaya girerken derhal son

derece saygılı bir biçimde dizlerimi kırarak bir reverans yaptım. Doğrulduğum sırada bile, gözlerimi hâlâ açmamıştım. Sonra onları yavaş yavaş açtım. Paşanın, inanılmayacak kadar büyük, yer yer dalgalı bir aslan postunun süslediği bir kerevetin üzerine yaslanmakta olduğunu fark ettim. Gözüme takılan ilk şey postun hırıltılı sesler çıkaran avına dişlerini geçirmiş ağzı oldu. Paşanın ise en başta dizlerini gördüm. Büyükannelerinki gibi tombul tombuldu; parlak bir ipek kumaşla sarılıp sarmalanmıştı. Kurumuş kan rengi Şam kumaşından tüniğinin etekleri gözüme ilişti; daha sonra beline kuşandığı değerli taşlarla bezenmiş uzun hançerini gördüm.

Paşa, yumuşak ve etli ayaklarını hareket ettirerek, "Doğrul, doğrul sevgili yavrum," dedi. Gözlerini hiç üzerimden ayırmadan, "Doğrul ki yüzünü görelim. Ha evet, çok güzel, gerçekten de çok güzel. Aferin sana, Mouchar. Çok hoşnut kaldım," dedi. "Portre işi yarın sabah başlayacak, Madam Cecilia Cornaro. Sen bana baktığın sırada ben de sana bakmaktan çok mutlu olacağım."

Bu söylediklerinin hiç de insanın gözünü korkutan bir yanı yoktu. Fakat gülüşünde alaylı ve küçümseyici, kıkırdayışında ise korkunç bir yan vardı. Birden, gözleri tıpkı kertenkele gözleri, dedim içimden. Onlara kendime göre renkler ayarlamaya çalıştım. Şimdi yeni modelimi biraz daha inceleyebilirim. Üzerindeki koyu renk kürkün kırmalı yuvarlak yakaları omuzlarından aşağıya dimdik iniyordu. Başındaki kocaman sarık, boru biçimi verilmiş küçük küçük sarımsı muslinlerle bezenmişti. Yüzünde en ufak bir kırışıklık yoktu; timsah gözleri, yüzünün ölçüleri içinde, hem çok küçük hem de çok parlak sayılırdı. Bir bebeğinkini andıran tombul bedeni keten ve Şam kumaşları içinde bir o yana bir bu yana rahatça oynayıp duruyordu. Kerevetin rahat, kırmızı kadife örtüsünün üzerinde yayılıp otururken kendi doğal örtüsünün içinde kaygısız bir görünümü vardı... Bir kedi yavrusu gibi arada bir nargilesine hafifçe dokunuyordu.

Ressam olarak o anda keyfim yerine geldi. Her zamanki

konuyu irade dışı inceleme işleri beynimin içinde harekete geçmişti. Paşanın elmacık kemiklerinin ölçülerini belleğime geçirmeye başladım bile. Sesi şimdiden hangi renkleri kullanacağım hakkında bana yeterince fikir vermişti. *Kan kırmızısı. Çivit rengi ve Lamba karası.* Resim, hatasız ve kesin olarak hazır, diye düşündüm; ama cildinin çocuksu kırmızımtıraklığını daha yakalayabilmiş değilim. *Beyaz, sarı aşıboyası ve Vermillion,* diye geçirdim içimden. *Biraz da gül kırmızısı katmalı içine.* Pürüzsüz yüzünde gözlerinin içi gülüyor, biraz da cinsel zevk peşinde koşma hali okunuyordu.

Paşa, "Bizim burada bazı konuları görüşmemiz gerektiği için, artık sen gidebilirsin sevgili yavrum," diyerek beni başından defetmiş olduğunu bilmemi istedi. Bu da ertesi sabah işe başlayıncaya kadar özel konutumda yatıp dinleneceğim anlamına geliyordu. Odama döndüm, kendimi güzel yatağımın üzerine attım. Tam on yedi saat deliksiz uyumuşum.

Böylece Tepedelen Sarayı'na yerleşmiş oldum. Önce, paşanın onu ilk karşılaşmamızda bulduğum biçimde bir portresini yapıverdim. Resmi görünce, onaylar biçimde başını oynatarak gene Mouchar'a baktı; bana dönerek gülümsedi. "Evet, çok güzel yapılmış, hem de ne kadar benziyor bana. Bir dahaki sefere, bütün dişlerimi ortaya çıkarmalısın, lütfen. Dişlerim harikadır." Ağzı ejderha ağzı gibi açılınca diş mineleri olduğu gibi ortaya çıkıyor. O anda birden, paşa sakın portrelerini yaptırırken Batılı emsallerini korkutmak istiyor olmasın diye bir kuşku düştü içime.

O günden sonra, paşa benimle neredeyse hiç konuşmadı. Talimatlarını bana Mouchar iletiyordu. Bir gün, örneğin, yeşil sabahlığıyla paşanın profilden bir portresini yapacaktım; ertesi gün, vergi tahsidarlarıyla toplantı yaptığı bir sırada iki saat poz verecekti. Öğleden sonra, en sevdiği kızının renkli bir portresini yapacaktım; paşa portreyi o akşam sofrada yemek tabağının üzerinde görmek istiyormuş. Ertesi gün, en küçük torununun pastel boyayla bir portresini yapacaktım... işte böyle.

"Hepsi bu mu?" diyerek şaka yollu Mouchar'a takıldım. O güne kadar, portrelerimi ne zaman ve nasıl yapacağıma ilişkin kimse bana karşı buyurgan havalara girmemişti. Yalnız itiraz etmemi gerektirecek kadar kendimi aşırı bir baskı altında hissetmiyordum.

Mouchar hafifçe öne eğilerek, "Bir de bu var, Madam Cecilia," dedi ve bana dolgunca bir kadife kese uzattı. "Paşa, olağanüstü yeteneğinizin ödülsüz kalmayacağını bilmenizi istiyor."

Çoğu günler paşanın resmini yapıyordum. Tuvalimin başına oturuyor, tutsak aldığı insanları nasıl korkuttuğunu, nasıl ayarttığını kolluyordum. Korkudan tir tir titreyen bir zalimin tepesine dikildiğini ya da sadık bir hizmetçisini yumuşacık elleriyle okşadığını görüyordum. Bana hiç aldırdığı yoktu. Üst düzey yöneticileriyle subaylarının içeri girip çıktıkların, tahsildarlarının iki büklüm, geri geri giderek odadan çıktıklarını görüyordum. Saygın konuklarının bir gün içinde gizli kumpaslarla nasıl mevkilerinden alaşağı edildiklerini görüyordum. Haremine yeni getirilen toy bir genç kızı pençesiyle nasıl kavradığını ya da dal gibi bir delikanlının saçlarının arasında parmaklarını nasıl gezdirdiğini görüyordum. Paşa, daha güzel portrelerini yapabilmem için, yaşamını benimle paylaştı. İlk sezgilerimin doğru olduğu kısa bir süre içinde ortaya çıkmıştı; öteki müşterilerimin tersine, benden saptamamı istediği şey cinsel coşkusu değildi, iktidarıydı.

Özel konutuma her gün çok pahalı ve nadir bulunan çiçekler getiriyorlardı. Su ibriğim her zaman soğuk ve temiz suyla dolu olurdu. Leğenin içinde gül çiçeğinin taç yaprakları yüzerdi. Konutuma bitişik küçük bir odada mermerin içine gömülmüş bir banyo küveti keşfetmiştim. Orası, her istediğimde, kokulu kaynar suyla doldurulur, fırça kullanmaktan yorgun düşen omuzlarımı dinlendirmek için suyun içine uzanırdım. Yemeğimi paşa ve maiyetiyle birlikte yiyordum. Paşanın sofrasında yeni yeni tatların, yeni yeni kokuların keyfini çıkarıyordum. Körili yağmur kuşu, çilekli su çulluğu, antepfıstığıyla çeşnilendirilmiş katı, fakat ağza gelecek kıvamda

pelteler. Casanova böyle bir yaşantıyı benimle paylaşmaya nasıl da bayılırdı kimbilir. İşimden çok hoşnuttum, özellikle de nazlı büyütülmüş küçük prenseslerin portrelerini yaparken. Tuniklerinin kadifeleri ve süslü kumaşları beni saatlerce eğlendiriyordu. *Poupée de France,* hasetinden çatlar dedim içimden, çünkü paşanın kadınlarının yanında neredeyse pejmürde kalırdı. Hizmetçiler sıkılgandı; fakat hem çok nazik hem de çok meraklıydılar. Onları pek çok kez tuvalimin başında toplaşıp aralarında çene çalarlarken bulurdum. Beni görünce gülüşerek serçe sürüsü gibi gözden kaybolurlardı.

Giysilerim özenle temizlenip yasemin ve lavanta kokan odama bırakılıyordu. Bu arada bana başka kadife keseler, hatta değerli takılar da veriliyordu.

Doğulu bir hükümdarın manevi kız evladı olmak meğer hiç de fena değilmiş.

George Gordon, Lord Byron'un, büyük kabul salonunda Arnavutluk'un Ali Paşa'sına saygılarını sunmaya geldiği gün ben de oradaydım.

Geleceğine ilişkin söylentiler zaten her tarafta duyulmuştu. Tıpkı benim gibi, o da daha önce birkaç gününü Yanya'da geçirmiş, orada hem kendini hem de kötü alışkanlıklarını, merak eden herkese, bol bol göstermişti. Yanya'dan gelen atlılar buraya her gün yeni yeni dedikodular taşıyorlardı. Genç lorddan söz ederlerken onun hem bir melek kadar güzel olduğunu hem de her iki cinsiyetten olanlara karşı doymak bilmez bedensel bir yakınlık duyduğunu söylüyorlardı. Bir kaplumbağa kadar da güzel yüzüyordu. Yanında taşıdığı eşyaları duyan olsa inanmazdı: Üç yatak ve şaşılacak büyüklükte en az dört deri sandık. Sadık Mouchar'ın bana aktardığı bütün bu bilgilerin kaynağı da haremde sabahtan akşama kadar kıkırdayıp duran kadınlar; Mouchar'ın dediğine göre bütün önemli haberleri herkesten önce onlar öğrenirmiş.

Mouchar'a, "Burada yaşamının tehlikede olduğunun farkında değil mi?" diye sordum. Arnavutluk'ta İngilizler hiç sevilmezdi.

"Sanırım paşa, genç lordlara, çünkü anlaşılan iki kişilermiş, nazik davranmak yanlısı. Bildiğiniz gibi, İngiliz kuvvetleri Yunan adalarını Fransızlardan daha yeni aldılar. Zafer kazanan bir ulustan iki soyluya karşı sıcak bir ilgi göstermek Arnavutluk davasına zarar vermez."

"Ama Lord Byron asker değil ki."

Mouchar, "Evet, değil," dedi gülerek. "Bence o zengin İngiliz, bir çeşit ozan. Ötekine gelince, arkadaşı olan, o da bir yazar; ama hiç ozana benzemiyor."

İngilizler, o gün öğleden sonra, Tepedelen Sarayı'na geldiler, bir saat içinde de paşanın huzuruna çıkarıldılar. Ali Paşa onları zemini mermer döşeli geniş bir salonda kabul etmeyi yeğlemişti; tam ortasında renkli Hollanda fayanslarının üzerinden çeşmenin suları aralıksız akmaktaydı. Gördüğüm kadarıyla bütün saray halkının aklı güzel ve romantik genç ziyaretçilerdeydi. Çeşmenin yanında tuvalimle oturmuş yeni bir portreyi tamamlamaya çalışıyordum; Mouchar da yanımdaydı. Paşanın çevresini dolduran subay ve vergi tahsildarları, beyaz giysiler içinde renkli takılar takmış olarak ev kadınları gibi ya aralarında çene çalıyorlar ya da iç çekiyorlardı.

Giriş bölümünde iki toy yeniyetme gibi hareket eden ziyaretçilerin önü sıra bir uşak göründü. Karanlık kemerli yolda, onları önce pek seçemedim. Hantal duruşlarından çok genç oldukları anlaşılıyordu. Mouchar, paşanın önünde yerini alıp hafifçe öne eğilerek artık iyice alıştığım ön hazırlıklara başlayınca onlar da bodur atlar gibi kımıldadılar. Mouchar sonunda, "George Gordon, Lord Byron ve arkadaşı John Cam Hobhouse. Hoş geldiniz. Efendimize yaklaşabilirsiniz," dedi.

O sırada, biri gösterişsiz, ötekisi güzel, iki adam karanlık bölümden dışarıya adımlarını attılar. Önce Hobhouse çıktı ortaya. Uzun boylu, iri kanca burunlu bir adamdı. Biçimli ve pembe bir ağzı vardı. *Benzer parçalar beyaz, sarı aşı boyası ve Vermillion,* diye düşündüm. Herkes açıkça düş kırıklığına uğramıştı. Biz onun omzunun üzerinden bakıyorduk.

Bana mı öyle gelmişti, yoksa derin bir soluk mu almıştık o sırada, bilemiyorum.

Byron, yürüyüşüne başını öne doğru eğip eğip kaldıran bir kuşun kıvraklığını vermeye çalışarak odaya girdiğinde sanki çevresinde her şey gözden kayboldu, karanlığa büründü. Karanlıkta yanan serin, katışıksız ve temiz saydam mermerden bir lambaya benziyordu... Bir yanı ciddi ve ağır başlı bir yanıysa cinsellik doluydu.

O ilk birkaç saniye içinde, kusursuz yüzünün tüm güzelliklerini tespih çeker gibi bir bir belleğime geçirdim. Mouchar haklıymış: Lord Byron bir ozana benziyordu. Hem de baştan ayağa. Fakat ayaklarından birinin hafifçe aksadığı gözümden kaçmadı. Yaptığı bu çetin yolculukta kendini incitmiş olmalı, diye düşündüm. Daracık beli, alabildiğine geniş göğsüyle gerçekten de bir ozana benziyordu. Bu, ev sahibiyle gerçekleştireceği ilk görüşme için seçtiği kusursuz askeri tören kıyafetinden de belli oluyordu. Bir ozan olduğu, paşanın önünde zarif ve hoş bir reverans yapışından anlaşılıyordu. Reverans yaparken muhteşem süvari kılıcı yerleri okşar gibi sıyırıyordu.

Onunla daha önce hiş konuşmamış bile olsam, göz çukurlarının yüzüne nefis bir biçim verdiği, insanın içini gıcıklayan donuk bakışları için Byron'a âşık olabilirdim. Yanağındaki uzunca siyah kamçı izi için bile ona âşık olabilirdim. Üst dudağıyla burnu arasındaki biçimli kıvrım için de Byron'a âşık olabilirdim. Kestanerengi saçlarındaki parıltı, yüzünü çevreleyen sağlıklı bukleleri ve böylece bir kedininkini andıran son derece orantılı üçgen biçiminde bir baş ortaya çıktığı için de Byron'a âşık olabilirdim. Kaşlarının etkileyiciliği, onların gözleriyle uyuşmazlığı bile Byron'a âşık olmama yeterdi. Çünkü bana öyle geliyor ki, onu gördüğüm ilk birkaç saniye içinde bile, o kaşlar herkese tepeden bakarcasına havaya kalkarak, sanki, "Bunların benim için hiçbir önemi yok," derken, gözkürelerindeki parıltı, "Şu anın şiirli havası beni yaralıyor," diyordu.

Byron'un beni gördüğü hiç belli olmuyordu.

"Sayın efendim," diye mırıldandı; tam o sırada gözlerini önüne eğince solgun gözkapakları deniz kabukları gibi yanaklarının üzerine bükülüverdi. *Kurşun beyazı. Yüz için gül rengi kırmızı boya,* diyordum içimden. *Ağız ve çene çevresindeki mavimsi gölgeler için Fransız deniz mavisi ve sarı aşıboyası. Dudaklarda, burun kanatçıklarında ve kulaklarda göl moru, beyazla biraz açılacak.*

Hafif çıkan sesi nefis Fransızcasıyla şaşılacak kadar uyumluydu. Hobhouse, hemen arkadan, zarif olmaktan uzak ve daha boğuk bir sesle onu taklit ederek konuştu.

Byron'u ayağa kalkarak karşılamayı akıl edebilen Ali Paşa sağına oturması için ona eliyle yer gösterdi. Mouchar paşanın her iki hareketinin de büyük bir iltifat olduğunu, çünkü Türk'ün sosyal konumu kendisinden aşağı olan bir konuğu ayakta karşılamak istemeyeceğini açıkladı.

Paşa, Hobhouse'a oturması için köşede küçük bir tabureyi işaret ederek ona da kibar davrandı. Ardından bir sohbet başladı; bir yanda Ali Paşa'nın ağır ağır konuştuğu eski çağ bir Fransızca öte yanda özenli iltifatlar. Ali Paşa, karşısındakini hoşnut etmeye çalışan iyiliksever yaşlı bir amca gibi, en sevdiği altın ve gümüş oyuncaklarını bir bir genç adamlara gösteriyor, Tepedelen'in karşısında ta uzaklardaki tepelerde duran bir atlıyı İngiliz teleskopuyla seyretmeleri için ısrar ediyordu. "O adam, düşmanım olan İbrahim Paşa'nın önemli bir danışmanıdır; efendisini yüzüstü bırakarak üzerime yürümek istiyor," dedi. Hobhouse ve Byron bakıştılar; atlının başına neler geleceğini merak ettikleri yüzlerinden okunuyordu.

Ali Paşa birden, yüz ifadesini hiç değiştirmeden, konuklarına ilk sorusunu yöneltti. "Şimdi anlatın bana, sizi buralara hangi rüzgâr attı?" Ses tonu hiç yumuşak değildi, soğuk ve tatsızdı.

Byron'un, korku ve şaşkınlık içinde, sessiz kalmayı yeğlediği görünüyordu. Hobhouse ise tehlikeyi uzaklaştırmak ve etkisiz hale getirmek için daha erken davranmayı bildi ve "Sizin gibi önemli bir kişiyi görme arzusu," dedi.

Paşa güldü. "Demek adımı İngitere'de bile duydunuz, öyle mi? Orada hakkımda neler söylüyorlar?"

Byron kendini toparladı. "İngiltere'de bütün konuşmaların ortak konusu sizsiniz. Gerek iktidar çevrelerinde, gerekse halk arasında herkes saygılı bir dille sizi konuşur. Kadınlar adınızı birbirlerine fısıldarken korkudan ürperti geçirirler."

Ali Paşa bu tür pohpohlanmaktan hemen etkilenirdi. Sohbet gittikçe daha da koyulaştı. Paşanın her söylediğinden sevecenlik ve efendilik taşıyordu. Byron'a bu genç yaşta neden Britanya'yı terk ettiğini sordu. "Bu kadar uzun süre annenden uzak kalmaya nasıl dayanacaksın?" dedi. Sorusunu yanıtlamakta Byron'un zorlandığını görünce, paşa konuyu değiştirdi. Byron'u, güzelliğinden dolayı, iltifatlara boğdu.

"Adamlarım hakkınızda bilgi edinmeselerdi, siz de takma bir adla bu yolculuğa çıkmış olsaydınız, sizi bu gece değerli bir konuğum olarak alıkoyardım. Bir lord öteki lordları hemen tanır. Sizin doğuştan bir soylu olduğunuzu kulaklarınızın küçük oluşundan, bukleli saçlarınızdan, bir de o küçücük beyaz ellerinizden hemen anlardım."

Byron kızardı ve hafifçe başını öne eğdi. Bu söylenenlerden o kadar hoşnut kalmıştı ki onları not edebilmek için parmaklarıyla görünmeyen bir tüy kalemi kavradığını görebiliyordum. *Dünya yakında işte bunu duyacak,* dedim içimden. Acaba, Arnavutluk'ta, bu tür kişisel iltifatlar öteki bedensel ve cinsel niyetlerden ayrı düşünülebilir miydi? Acaba Byron bunu anlar mıydı? Acaba bu fikre karşı çıkar mıydı? Yoksa tahrik mi olurdu? Bir türlü yerinde duramayan Hobhouse, Byron'un boyun atkısına sinirleniyordu. Paşa yüksek sesle, "Arkadaşınızın alımsız bir yüzü var, fakat şapkası gerçekten de çok korkunç," diyerek Byron'a fikrini belirtti. "Onu nasıl bağışlayabiliyorsunuz? Hıristiyanlıkta böyle bir şey var mı?"

Hobhouse'un yalnız bu aşağılama yüzünden değil, başka şeylerden de irkildiğini gördüm. Ali Paşa'nın arkadaşına aşırı bir sevecenlikle baktığını sezinlemişti. Fakat Byron belli ki büyülenmişti. Gevşemeye başladı. Görgü kurallarına aldırmadan, hafifçe eğilerek eliyle beni gösterdi. Kıpkırmızı oldum.

Resim fırçam tuvalin üzerinde hiç kımıldamadan öylece kaldı. Zaten Byron içeri girdikten sonra fırçayı hep o biçimde tutmuştum.

"Kim bu kadın?" diye sordu paşaya. Mouchar kaşlarını çattı. Subaylar derin bir iç geçirdiler.

Fakat Ali Paşa hoşgörülü olmaya yatkındı.

"Hiç kimse, o bir ressam. Bu ressam Venedik'ten geldi. Eee, sevgili genç lordlar, fakir soframıza sizin de katılmanızı istiyorum. Geçenlerde Venedikli bir aşçıyı işe aldım; bana söylediklerine göre, şekerden hem kuleler hem de çiçekler yapabiliyormuş. Ödediğim parayı hak edip etmediğini ya da "küçük çapta bir cezalandırma" yoluna gitmek zorunda kalıp kalmayacağımı bana siz söyleyeceksiniz."

"Küçük çapta cezalandırma" sözü saray halkı üzerinde bir heyecan dalgalanmasına neden oldu.

Byron ve Hobhouse, paşayı son bir kez daha selamladıktan sonra odadan çıkmak üzere yanından ayrıldılar. Byron kapıya doğru sekerek yürüdü; son derece zarif süvari kılıcıyla oradakileri bir kez daha şaşırtarak geri dönüyordu. Hareketindeki bu aşırılık onu zor duruma düşürmüştü. Çünkü Byron hafifçe aksıyordu. Hobhouse aksamasına engel olmak için hiç belli etmemememeye çalışarak ona kolunu uzattı. Ayağındaki hasarın kalıcı olduğunu ancak o sırada anlayabildim. Demek bu kusursuz genç adam bir sakattı.

Aynı şeyi paşanın da keşfettiğini anladım; Byron'un bacağına bakarken gözlerinin pır pır ettiğini görüyordum. Ama o pürüzsüz bir sesle, "Kısa bir süre sonra, umarım gene bir arada olacağız, sevgili lordum," dedi.

Byron hafifçe öne eğilince dengeli ruh hali yeniden canlandı.

"Zaten onun dışında başka bir şey düşünemiyorum," diye mırıldandı.

Bunları söylerken gözleri benim üzerimdeydi.

3

El tempo, el culo e i siori
i fa quel i vol lori.

Zaman, bir de götlerle lordlar;
ne isterlerse yaparlar.

VENEDİK ATASÖZÜ

Paşanın yemek salonunda, yerine oturmadan önce iki büyük tabancasını masanın üzerine bırakan Byron'la Hobhouse'un arasına yerleştirildim. Byron çevreye bir göz attı. Evet, herkes ona bakıyordu.

Servis tabaklarını taşıyan sarıklı köleler çevremizde dönüp duruyorlardı. Mis gibi pirinç pilavının üzerinde, konuklara selam verir gibi başlarını kibarca oynatan kızarmış kuzu gövdeleri. Yağ içinde yüzen, üzerine kakule tohumları serpiştirdikleri flamingo etiyle hazırlanmış güveçler. Bir de gözleri çıkarılıp yerlerine parlak kabokon zümrütler yerleştirilmiş bütün halde balıklar. Balık gözleri aralarına taze otlar da eklenerek küçük küçük şişlere dizili olarak ayrıca servis yapılıyordu. Bir de anlamlı bir biçimde kavis verilmiş, içlerine kuru üzüm ve kıyma doldurulmuş yanık görünüşlü sebzeler. Kocaman tabaklar içinde kirazlar ve en çok da beyaz şeftaliler. Üzerlerinde de cinsel isteği artırıcı başka tür siyah bir meyve; parlak tohumları hemen alttaki soluk renkli şeftalilerin üzerine saçılsın diye daha önce tam ortalarından keserek ikiye ayırmışlar. Gümüş kâselerden cam kadehlerimize nar suyu dolduruluyordu.

Venedikli aşçının kendisini bile aştığını görünce rahatla-

dım. Tamamıyla şekerle yapılmış Tepedelen Sarayı'nın minyatür bir benzeri yemek salonunda göz alıcı bir biçimde dolaştırıldı. Pasta yanından geçerken, Ali Paşa kulelerden birini kaptığı gibi ağzına attı. Kuleyi hem emip, hem şapur şupur çiğnerken herkes başını önüne eğdi.

"Çok güzel olmuş," diyerek fikrini belirtince herkes konuşmaya ve ağız tadıyla yemek yemeye başladı.

Byron, hizmetçilerin sürekli olarak boşaltıp yerine az bulunur pahalı yiyeceklerle doldurdukları altın tabağının içindekilere hiç elini sürmedi. Onun bu hareketini kaprisli iştahını kabartan bir meydan okuma olarak yorumladıkları görünüyordu.

Paşa, daha önce uzun süre Fransızca konuşmaktan yorgun düşmüş olacak ki, biraz uzakta adamlarıyla birlikte oturuyordu. Bir yandan da tüm dikkatini Byron'un üzerinde yoğunlaştırmıştı; arada bir edalı edalı el kol hareketleri yapıp göz kırpıyordu. Neyse ki Byron'un yemeğini olduğu gibi geri çevirdiğinin farkında değildi. Hobhouse ise sadece ekmek ve elbette ki birkaç dilim de etle yetindi. Hobhouse o sırada Mouchar'a bir şeyler anlatıyordu; Mouchar ise İngiliz'in gür sesi ve konuyla ilgisi olmayan karmaşık sözcüklere ya da asla içinden çıkamayacağı telaffuzlara daldığı için onu dikkatle dinliyordu.

Bana gelince, zihnim o kadar karman çormandı ki hiçbir şey yemek gelmiyordu içimden. Hâlâ, bir saat önce, Byron'la göz göze geldiğimiz o anı yaşıyordum. Kendimi son derece farklı hissettiğim, fakat tam olarak bir türlü de tanımlayamadığım garip ve çok hoş bir andı. Bildiğim tek şey, kulaklarımın hâlâ uğuldadığı ve bir de Byron'la birlikte olmak arzusuydu. Ayrıca bu heyecanlı duygunun onun içini de kaplayıp kaplamadığını öğrenmek istiyordum. İşin acı yanı, Byron'un daha sıradan, daha kaba bir ruhsal duruma teşne olduğu görünüyordu. Önce, tam tepemde Hobhouse ve o, İngilizce konuşuyorlardı. O sıralarda, o kaba dili doğru dürüst kavradığım söylenemezdi; böyle olunca da bol bol şifreli sözcük kullandıklarını sanmam da doğaldı. Onları anlamakta zorlanıyordum. Bir ara, Latinceye benzeyen "Plen and Opt See"

diye bir deyim kullandıklarını işittim. Fakat hiçbir anlam çıkaramadım.

Daha sonra, tam bardağıma uzanırken, dirseğim Byron'un dirseğine hafifçe dokundu. Ona yalnışlıkla elimle dokunmuş olmaktan korktum. Fakat o sırada bana dönünce yüz yüze gelmiş olduk. Paşanın kabul salonunda bana uzaktan yöneltmiş olduğu insanın içine işleyen aynı büyüleyici bakıştı. Ama bu kez çok yakınımdaydı; o kadar yakındı ki yüzünün perspektifini kaybetmiş, sadece gözlerinin içine bakabiliyordum. O gözlerde, insanın başını döndüren tek bir saniye içinde, Casanova'dan beri bugüne kadar görmediğim bir şeyi görmüştüm. Benim bakışlarımın kumaşından sayılacak bir şeydi sanki. Fakat, Casanova'nınkinin tersine, can sıkıcı ve haince diyebileceğim ani bir yakınlıktı bu. İnsanı kendinden geçiren bir sevgili görünümünde o güne kadar hiç karşılaşmadığım erkek kardeşimi keşfettiğimi sandım. Sanki çok geç olarak bir yakınımı keşfetmiş gibiydim.

Bu söylediklerimi Byron'un gözlerinden okurken, masayı sımsıkı kavrayan parmaklarının eklemlerinin beyaza kestiğini gördüm. Ama konuşurken sesi dingindi.

Bana güzel Fransızcasıyla, "Siz Cecilia Cornaro olmalısınız," dedi. "Hakkınızda çok şey işittim. Goethe'nin portresini yapmışsınız, öyle değil mi? Napoléon'un da resmini yapmışsınız, doğru mu?"

Hâlâ bakışlarındaki anlamı çözmeye çalışırken, hiç farkında olmadan, "Evet, doğru," dedim.

"Ayrıca Venediklisiniz. Bugüne kadar hiç görmediğim en güzel kenttir. Günün birinde oraya gideceğim."

Ateş gibi yanan ellerimi masanın altında saklamaya ve sohbetimizin konusuyla bakışlarımın uyum içinde olmasına çalışarak, "Çok seviniriz," dedim.

"Bana kendinizden söz edin. Nasıl oldu da sizin gibi bir kadın ressam kendini burada, Ali Paşa'nın sofrasında buldu böyle?"

Ona kısaca anlattım; Goethe ve Napoléon hakkındaki sorularını yanıtladım. Onlar alışılagelen sorulardı, ben de alışı-

lagelen yanıtlar verdim. Bu da beni sakinleştirdi. Evet, Goethe, portresini yaptığım sırada sonsuz bir coşku içinde saatlerce konuşmuştu. Hayır, Angelica Kauffman'ın sevgilisi olduğu aklımın kıyısından bile geçmedi. Evet, gerçekten de Kauffman'la kıyaslanmaktan onur duydum. Evet, Napoléon'nun ufak tefek ve huysuz biri olduğu doğrudur; fakat hayır, hareketleri pek de zarif sayılmazdı. Hayır, Venedik'i yakıp yıkmamıştı, fakat kiliselerimizi baştan başa sökerek, manastırlarda eğitime son vererek, kanallarımızı doldurarak, sokaklarımızı numaralayarak üzerimizde çok iz bıraktığı doğrudur. İki yıl kadar önce Büyük Kanal'da onuruna düzenlenen kayık yarışlarını seyrederken Napoléon'un nasıl portresini yaptığımı anlattım. Portreyi yaparken, arka planda göklere yükselen yapı iskelelerinden madeni sesler duyulduğunu, taşların aşağıya yuvarlanırken çıkardıkları tok sesleri de anlattım.

Byron, "Evet, sanırım şimdi de siz benim yaşamöykümü dinlemek isterdiniz," dedi.

"Daha fazlasını öğrenmek isteyeceğimi hiç sanmıyorum," dedim.

Ses tonumun hafifçe alaya kaçışı karşısında güldü ve bana biraz daha sokuldu. Öbür yanımda oturan Hobhouse'un huzursuzlanarak yer değiştirdiğini, rahatsız olduğunu belirtecek biçimde tam ensemde soluduğunu hissettim. Başımı çevirmedim.

Böylece çocukluğuyla soyu sopunun acayip öyküsünü Byron'un kendi ağzından dinlemiş oldum. Bu da artık herkesin iki penny toka ederek satın alacağı çarşaf gibi bir dedikodu gazetesinden kolayca öğrenebileceği bir öyküydü. Geçmişini bana hiç sıkılmadan anlattı. Her şeyi bu arada bedensel özrünü bile hem soğukkanlı hem de yansız bir biçimde anlattı. Bir süre sonra da hikâyenin havasına kendini iyice kaptırdı. Canlandı. Anekdotları, onlara yarı mizah yarı melodram havası katarak anlattı. Sanki içindeki sıkıntıdan kendini kurtarmak istermiş gibi derin derin soluk alarak konuştu Annesinin, uşağının ve hatta çocukluğunda yaşadığı dramda ufak tefek rolleri olan öteki kişilerin bile seslerini taklit ede-

rek konuştu. O sırada onun bir ozandan çok bir öykü yazarı olduğunu düşündüm. Belki de şiir yanı eksik olan anlattığı öykünün kendisiydi; ama onun yerine öykü *Binbir Gece Masallarında* anlatılan birbirinden farksız olaylarla dolup taşıyordu. Böyle bir öyküyü insanlar eskiden tozlu tavan aralarında saklarlardı. Fakat Byron'un yüz kızartıcı öyküleri çok değerli şeyler olarak hazine gibi sakladığı görünüyordu.

Acaba Byron bana portresini yaptırmaya şimdiden karar vermiş miydi? En beğendiği kahramanın, Nopoleone'un portresini yaptığım için mi, yoksa gelecekteki rakibi Goethe'nin portresini yaptığım için mi karar verecekti buna? Kendisini bana sadece bir model olarak mı sunacaktı? Yoksa niyeti güzel ağzının kıvrımları ve parmak hareketlerindeki zarif yaramazlıklarıyla beni baştan çıkarmak mı? *Hem de önceden düşünüp taşınarak.*

Ses tonu neredeyse kişisel duygularını hiç yansıtmıyordu. Sanki kalabalık bir dinleyici kitlesi içinde, sıradan biriydim. Tiyatro salonunun ışıkları karartılmış, ben de koltuğuma oturup sahnede onu seyrediyordum. Daha önce onu dikkatle gözlemiştim. Etkileyici olabilmesi için en küçük hareketlerine bile özen gösterdiğini, bu öyküyü anlatış tarzının *maksatlı* olduğunu biliyordum; bu yüzden öykü doğrudan bana hitap ediyordu. Bana sunmak için seçtiği kendini oynama seçeneği son derece trajik, kaba bir güldürünün başrol oyuncusu olmaktan farklı değildi. Çalkantılı bir suda yüzen çiçek tozu gibi sormayı düşündüğüm soru şuydu: Böyle bir hikâyeyi kendisi tasarladığı için mi bu biçimde anlattı bana? Bu biçimde anlatılması benim gibi bir kadını etkiler miydi? Durum böyleyse, nasıl oluyor da daha şimdiden hakkımda bu kadar çok şey bilebiliyor?

Çiçek dürbününü yana yatırarak Byron'un çocukluk anılarının alt alta üst üste yuvarlanıp giden kırık dökük parçalarını birlikte sabit gözlerle seyrederken yeniden Casanova aklıma geldi.

Bana öyle geldi ki George Gordon, Lord Byron'un soru-

nu nefsine düşkünlük üzerine kötü planlanmış acımasızlığın ağırlıklı olduğu bir evlilikti. Gordon ailesi hırçın ve geçimsizdi; işin asıl bayağı olan yanı, Byronların hem mali hem cinsel yönden kanun kaçağı olmadıklarıydı. Bu soylular birlikte su gibi akıp çoğalarak, Byron'un hikâyesinin başlangıcında açıkladığına göre, Borgia*larınkinden daha berbat bir tarih üretmiş oldular.

Byron doğduğunda yüksek bir soyluluk unvanına sahip değildi. Soylu ailesinin dünya yeniliklerinden payını alamamış bir kesiminde dünyaya geldi. Daha sonra ona şans getiren ölümler, kısır döl yatakları ve yazgının buyruğu, onu herkesçe "Zalim Lord Byron" olarak tanınan büyük dayısının ardından aile servetinin bir sonraki varisi yapacaktı. ("Çok geçmeden *ilk* Zalim Lord Byron olmak üzere," diye anlattı bana göz kırparak. Göz kapakları, bir an gri mavi parıltıyı söndürerek, gözlerini zarif bir biçimde kapatıverdi.)

Aberdeen İlkokulu'nda öğrenciyken küçük Byron misket ve bilya oyunlarında şampiyonluğu kimseye kaptırmazdı. Böylece acımasız bir mizacı da geliştirmeye başlamış oldu. Komşularından biri onun için "ele avuca sığmaz bir oğlan" derdi. Annesi kilisede dua ederken onun tombul koluna iğne bile batıracaktı. Zavallı kadının kolu kanlar içinde kalınca oğlunu bir güzel pataklayacak, dayağın yara izi aradan yıllar geçse de silinmeyecekti. Daha başlangıçta anne ile oğulun değiş tokuş ettikleri bu tür armağanlar pek çoktu.

Byron, tam karşımda konuşurken bir yandan da yumuşak beyaz kollarının kaslarını gerip gerip bırakıyordu. Kolunun narin kıvrımının farkında olmadığımı söylemeyeceğim. Annesinin canını acıttığı yeri hatırlayınca parmak ucuyla dokunmak için elini kasığına doğru uzattı. Gözümü ondan ayıramıyordum. Öyküsünü anlatmaya devam etti, ama eli hâlâ masanın altındaydı.

Ne acı ne utanma duygusu çocuğu bir türlü yola getire-

---

*15. yüzyılda İtalya'ya yerleşmiş ve bazı üyelerinin hainlikleriyle ünlenmiş İspanyol kökenli aile. (ç.n.)

miyordu, hatta annesinin ona bağırıp çağırmaları bile. Byron daha şimdiden annesinin olsun, başkalarının olsun aşağılayıcı tavırları karşısında adamakıllı kaşarlanmıştı. Lady Abercromby, annesine suç işleyince küçük Byron'u pataklamasını önerdiğinde çocuk üzerine yürüdüğü gibi suratına bir de yumruk indirdi. "Bu da işime burnunu soktuğun için," dedi. Sokakta bir kadın güzel yüzünü beğendiğini söyledikten sonra topalladığı için ona acıyınca, küçük Byron elindeki kırbacı kadının suratına indirir ve "Bana bir daha ondan söz etme," derdi. Şimdi de karşımda çocukken öfkelendiğinde nasıl peltek peltek konuştuğunun taklidini yapıyordu, hem de sevimliliğini yitirmeden.

Evde, şiddet daha da artardı. Dışarda eller ve dillerle yaptıklarını evde maşa ve ateş karıştırıcılarla sürdürürlerdi. Bir seferinde, ana oğul, birbirlerinden habersiz, gece vakti gizlice o gün ötekisinin zehir satın alıp almadığını öğrenmek ve böyle bir işi önlemek için eczacının yolunu tuttular. Byron bana annesinin sinirli İskoç aksanlı konuşmasını taklit ederdi. Catherine ona, "Topal velet," diye bağırmıştı. İşin asıl berbat yanı, "Sen gerçek bir Byron'sun," diyerek çocuğun geçmişini yüzüne vurmuştu.

Anne bu aşağılayıcı tavırlarının ne gibi sonuçlar doğuracağını hesap etmemişti. Bu söylenenlere aldırmadan, geleceğin Lord Byron'u, daha şimdiden, yaşlanmış ceddinin söylencesiyle keyif çatıyordu. Gerçekte onu yeterince tanımıyordu. Zalim Lord, ceplerinde tabancaları eksik olmayan bir düellocu, bir katildi. Patagonya açıklarında geçirdiği bir deniz kazasında, hayatta kalabilmek için çok sevdiği köpeğinin derisiyle patilerini yemek zorunda kalmıştı. İngiltere'ye dönünce de bir vahşi gibi yaşamaya devam etmişti. Byron'un bana anlattığına göre, Zalim Lord, bir gün melunluğu tutunca, talihsiz Lady Byron'u aile evi Newstead Abbey Manastırı'nın yapay gölüne atacak ve bir kızgınlık anında da arabacısını tabancayla vurup öldürecekti. En sonunda eşini terk edip bir hizmetçi kızla evlenecekti. Sonra da Zalim Lord, kumar yüzünden çıkan bir tartışma sırasında, komşusu William Cha-

worth'un tam karaciğerine kılıcını ölümcül biçimde saplayacaktı.

Mirasçısının gözünde, yaşlı Zalim Lord'un Newstead Abbey Manastırı'nı çürümeye terk etmesi asla bağışlanamazdı. Kumar borçlarını ödeyebilmek için ormanları kestirmiş, derebeylik arazisinde yeterince otlayan tam iki bin zavallı geyiği öldürmüştü. Kirli amaçlı eğlenceler için ormanın içinde bir de küçük şato inşa ettirmişti. Gölün ucunda, orada bütün günlerini hayali deniz savaşları yöneterek geçireceği taştan iki tane kale yaptırmıştı. Bazen, mutfağın dört köşe taşlarla döşenmiş zeminine uzanarak vücudunun üzerinde hamamböceği yarışları düzenlerdi. Hizmetçiler, elinde kırbaç, saman çöpleriyle sıraya sokmaya çalıştığı kara böceklerin efendilerini tanıdığını söylerlerdi.

Murray adındaki ihtiyar uşak genç Byron'a, şimdi de onun aksanını harfi harfine hem de benim içinden çıkamayacağım biçimde taklit ediyordu, "Daha sonra," diye anlatacaktı, "Sayıları oldukça kabarık olan kara böcekler lordumun karın tüylerinin arasında birbiriyle kapışmaktan yorgun düşerlerdi. Böcekler hırıltılı sesler çıkararak karmakarışık bir duruma gelirlerdi; işte o zaman lordum o kadar öfkelenirdi ki onları, boylu boyunca, uzun tırnaklarını kullanarak, asla parçalayamayacağımız bademler gibi ikiye yarardı. Gerçekte, o böcekler, tıpkı tam bir ay boyunca kan revan içinde ormanda dolaşan zavallı geyikler gibi bir Byron'a ait olmanın ne anlama geldiğini çok iyi bilirlerdi."

Byron klanına mensup olmanın ne anlama geldiğini genç Byron da biliyordu. Bana doğru gizlice biraz daha sokularak, bunun *pasaklı* anlamına geldiğini söyledi. Hiç kimse kasabada yol kenarında toz toprak içinde böcek yarıştıran aynalı görüntüsü olan piçle ne zaman karşılaşacağını bilemezdi. Bu da insanın kanının beynine sıçraması gibi asla engellenemeyecek bir duyguydu ya da insanın canı istediği zaman beşeri ilişkileri yoluna koyabilmesi ya da son verebilmesi demekti.

Gözlerimin içine bakarak, "Biz işte böyleyiz.," dedi. "Örneğin, babam."

Byron'un babası Deli Jack Byron'un daha önceki evliliğinden Augusta adında meşru bir kızı vardı. Annesi doğum sırasında ölmüştü. Deli Jack yeni doğan bebeğini bir daha geri almamak üzere arkadaşlarına bıraktı ve büyük servete konmuş bir kadın tavlamak için Bath'a gitti. Orada, servet sahibi sayılabilecek, katı İskoç aksanıyla konuşan, iri yapılı, geçmişi hiç de iç açıcı olmayan Catherine Gordon'u buldu. Kızın babası intihar etmişti. Catherine huysuzdu ve tiyatro oyunculuğuna yatkındı. Fakat Deli Jack'ı ilk görüşte sevdi. Bir yüzük satın aldı ve onunla evlendi. Bir bakıma, hayat arkadaşı için paralar saçtığı rivayet edilen öteki kadınlardan farklı değildi. Şu anda oğlunun bana anlattığına göre, Deli Jack'in, içinden kıs kıs gülerek, paraları kapıp beceri isteyen akıl almaz çeşitli seks ilişkilerinde harcadığını söylemişlerdi.

Deli Jack bir yıla kalmadan Catherine'in servetinin altından girip üstünden çıktı. Sonra da onu hamile bırakıp çekip gitti. Yalnız para tırtıklamak için ara sıra geri döndüğü oluyordu. Çocuk Byron'un aile yaşamına ilişkin ilk deneyimi gözyaşı, küfürlü bağırmalar ve hızla çarpılan kapılar oldu. Byron, küçük oğluyla hiç ilgilenmeyen babasını çok az tanıdı. Babası evdeyken, oğlan çok sinirli olur, lime lime oluncaya kadar mendilinin ucunu çekiştirir ya da tırnaklarını yerdi. En sonunda, Deli Jack acayip denilecek türden bir tutkuyla bağlandığı kız kardeşi Frances'le bir arada olabilmek için Fransa'ya gitti. Bir daha da oğlunu görmedi. Üç yıl içinde, akciğer tüberkülozundan ölünce, genç ve havai oğluna bakmak tamamıyla dengesiz Lady Byron'a kaldı.

"Artık annemin benden neler çektiğini tahmin edebilirsin," dedi Byron.

Yemek masamız boşaltılıyordu. Paşa bize iyi geceler dedikten sonra "politik bir sorun" la ilgilenmek için hemen gitmesi gerektiğini söyledi.

Paşa gülümseyerek, "Fakat lütfen, ay ışığının ve terasın tadını çıkarın," dedi. Kemerlerin gerisinde, hizmetçilerin yas-

tıklarla siyah ve beyaz üzüm dolu cam kâseleri yerleştirdikleri geniş balkonu işaret etti.

Çapkınca bir gülüşle parmağını bana doğru sallayarak, "İngiliz lordları sakın yormayın, Madam Cecilia," dedi ve çıktı.

Byron tabancalarını topladı ve zarif bir hareketle onları usulca ceplerine yerleştirdi. Terasa çıktık. Hobhouse Mouchar'la gene derin bir sohbete dalmıştı. Kurban adamak konusunu konuştukları belli oluyordu. Mouchar'ın bu konuda birbirinden ilginç hem dehşet dolu hem de güzel şeyler anlatacağından adım gibi emindim. Hobhouse o sırada ona bir taslak defteri gösteriyordu. Gözlerimi defterden ayıramıyordum: Evet, mürekkepli kalemle çizilmiş övgüye değer denilecek kadar güzel bir Yanya ve Arnavut askeri resmiydi. *Ayrıntıları kaçırmayan iyi bir göz,* diye düşündüm.

Byron dikkatimi kendisinden uzaklaştırmamı istemiyordu. "Hobby ile vaktini boşa harcama," dedi. "Cins-i latif konusunu değerlendirmede oldukça ağır sayılır. Geçmişimden hiç de dehşete kapılmadığınız yüzünüzden belli oluyor. Bu konuda daha başka şeyler de öğrenmek ister miydiniz acaba?"

"Evet, isterdim. Zaten anlattıklarınız garip bir peri masalını andırıyor."

"Peri masalı her zaman sevimli olmaz. Onda korkudan da öte bir şey var. *Cindrella*'dan çok *Vathek*'i çağrıştıran bir şey."

"Siz *Vathek*'i bilir misiniz, lordum?"

"O benim başucu kitabımdır. O kitabı siz de mi biliyorsunuz?" Hayran hayran yüzüme bakıyordu. "Kitabı gerçekten biliyor musunuz?"

"Evet," dedim. "Hatta yazarının portresini yaptım."

Byron dizlerine vuruyordu. Büyük bir cakayla cebinden Vathek'in bir kopyasını çıkardı.

Sonra da Hobhouse'un lafını kesti.

"Olur şey değil! Madam Cecilia, William Beckford'u tanımış! Hatta portresini bile yapmış."

Sonra bana döndü. "Venedik'teyken mi portresini yapmıştınız?"

Onu başımla onayladım.

Hobhouse sordu; "*Vathek* yayımlanmadan önce miydi? Sanırım ilk baskısı..."

Lafını kestim. O günden bu yana tasavvur edilemeyecek kadar çok zaman geçtiğini düşünmek istemiyordum. "Kitap elbette o sırada yayımlanmış değildi. Gerçekte, öyküyü dinleyen ilk kişi sanırım bendim. Elindeki elyazmasından onu bana kendisi okudu. Portresini de onunla birlikte yapmamı istedi."

"Siz *Vathek*'i onun sesinden mi dinlediniz?"

Ben "Evet" deyince Byron'un heyecandan kıpkırmızı olduğunu unutamam. Aceleciliğinin altında benden elden geldiğince yeni bilgiler sızdırmak arzusu yatıyordu. Yeterince hızlı anlatamadığım anılarımı yüzümden okumak istiyormuş gibi bana biraz daha sokuldu. Ağzımdan çıkan her sözcükle yüzündeki gülüş daha da anlam kazanıyordu. Bir okul çocuğunun dayanılmaz heyecanı içinde her tarafı seğiriyordu. Ağzının içini pek çok soruların doldurduğunu rahatça görebiliyordum.

İlk sorusu şu oldu: "Beckford'un kitabını tam üç gün içinde yazdığı doğru mu?"

"Üç gecede, öyle söylediydi. Kendisi hakkında acımasız sözler söyleyen her insan gibi soluk benizliydi."

"Carathis, Albufaki ve Nouronihar... o sırada hepsi de orada mıydılar?"

Orada olduklarına onu inandırdım. Byron, her ikimiz de gülmekten katılıncaya kadar, kitaptan ezbere çok güzel parçalar okudu. Bu arada bir şey daha oldu. Byron bana, "Beckford Venedik'i sever miydi?" diye bir soru yöneltti.

"Evet, hem de bayılırdı," dedim, "Fakat bu onun için çok üzücü oldu." Onlara genç Cornaro'yu anlattım. Beckford'un portresini, portreden hiç de hoşlanmadığını anlattım.

"O portreyi görmeyi çok isterdim. O henüz genç ve güzelken, Venedik'te onunla birlikte olmayı da isterdim. Şu işe bak, onun portresini yaparkenki haliniz geliyor gözümün

önüne. Size poz verirken düşlere daldığını gözümde canlandırabiliyorum. Sanırım güzel bir delikanlıydı, öyle değil mi?"

"Korkarım değildi."

"Ama portresinde onu güzel çizmişsiniz

"Hiç de değil."

Byron'un işitmek istediği yanıt bu değildi. Alt dudağı hafifçe sarktı. Ben konuyu değiştirdim. Ona *Vathek*'i neden o kadar çok sevdiğini, kitapla ilk kez ne zaman tanıştığını sordum.

"Ah, Madam Cecilia," diye yanıtladı beni içini çekerek, "işte bu anlatmaya değer. *Vathek* gerçekte, bir erkek olarak benim yaşam öykümün tıpatıp aynısı."

Hafiften yağınur serpiştirmeye başlamıştı. Sağa sola savrulan yağmur damlalarından sakınmak için daracık bir kemerin altında birbirimize biraz daha sokulduk. Yağmur az sonra her zamanki gibi dolgun ve düzenli sesler çıkararak yağmaya başladı; taşların üzerinden yükselen nemli ve hoş bir hava yüzlerimizi okşuyordu. Bense ayak parmaklarımı terliklerimin içinde tatlı tatlı ve uyumlu biçimde oynatıp duruyordum.

Byron sırtını yastıklara dayayarak gene konuşmaya başladı. Anlattığı kişilerin seslerini, hareketlerini taklit ediyordu. Hiç durmadan konuştu. Hobhouse, arada bir, bazı isimler kulağına çalınınca gözlerini dikip şaşkın şaşkın Byron'a bakarak başını sağa sola oynatıyordu. En sonunda sarayda herkes derin bir uykuya daldı. Byron'un anlattığı öykülere kendimizi kaptırdığımız sırada Hobhouse ile Mouchar bile sessizce ortalıktan kayboldular. Byron, "Neden Arnavutluk'a geldiniz?" sorumu yanıtladığında daha sabah olmamıştı. Yanıt, yani şey, daha pek çok şeyler gibi o da *Vathek*'teydi, elbet. Byron haklıydı: Geçmişi kısa bir süre içinde karanlık bir döneme girmişti. Byron'un haddini bilmezlikleri karşısında ne diyeceğimi şaşırdım. Onu sevenler sanki taştan yaratılmışlar gibi sonuçlarını hiç düşünmeden aklına estiği gibi konuşuyordu. Konuyu gülerek geçiştirmek isteyince de çok rahatsız oldum. *Kendine* Vathek'*i örnek almışsa onun yaptığı işten hoşnut kalıyor olmalı,* diye düşündüm.

Byron'un uğradığı haksızlıklar, hatta onları bana anlatırken kullandığı üslup karşısında daha da dehşete düştüm. Ancak bazen anlattığı öykülerdeki kara mizaha çok güldüğümü de itiraf etmeliyim. Suyun uç çizgisindeki karanlığın içinden belli belirsiz ortaya çıkıveren çatılardaki hayvan biçimindeki acayip oluk ağızlarını görünce Venedikliler nasıl gülerse benimki de öyle bir heyecan dolu gülüştü işte. Lambanın ışığında, onların alaycı ve hayvansı yüzlerine bakıp gülüyoruz, ama pelerinlerimizin altında yüreklerimiz küçücük kuşlar gibi çırpınıp duruyor. Gördüğümüz taş olukların acayip gülünçlüğü, ölüm gibi bir şey işte. Bu bir şaka, bize karşı yapılan bir şaka.

Byron kendinden söz ettiği sırada, ben de karşımda Venedik'in su oluklarını görüyordum. Ona yapılanlar çok çirkindi, hatta daha da beter; fakat onları kukla gösterileriymiş gibi anlatabiliyordu; ondan korkuyorsam nedeni buydu işte. İçimden, *İstediği bu mu, beni korkutmak mı yoksa?* dediğimi hatırlıyorum.

Yaşam öyküsü, tıpkı *Vathek* gibi, oldukça saf ve temiz başladı.

Genç Byron tuzlu deniz kokusunu içine çekerek artık Aberdeen'de yaşıyordu. Bir yandan da uzak ülkelere yolculuk düşleri kuruyordu. Böyle bir kaçışı daha yakalayamadığı için, acımasız annesiyle günlük yaşamın tekdüzeliğinin dışında ona dünyalar kazandıran kitaplarından hiç başını kaldırmıyordu. Yemek yerken, dinlenirken bile kitap okuyordu. Bir kitabın görünüşü bile annesini başından defetmeye yetiyordu. O sırada Byron kitap okuyorsa annesi ona bağırmazdı.

Başta her şey yolunda gidiyordu. Roma, Yunanistan ve Türkiye üzerine yazılmış tarih kitaplarını okuyor, bir yandan da Byron'un Siyahları diye bir askeri birlik kurmayı düşlüyordu: Siyah atlara binmiş, siyah üniformalı korku salan bir takım. Bana, bu hayal ürünü atlıların "yiğitlik mucizesi" göstereceklerini söylüyordu. Byron, bir süre İstanbul'da ve Venedik'te Mocenigo Palazzo'da yaşamış (bunu söyleyince başımı

oynatarak onu onayladımsa da o bunun hiç farkında olmadı) kaçık da diyebileceğimiz tanınmış gezgin Lady Mary Worthley Montagu'nun mektuplarını okumaya bayılırdı. *Binbir Gece Masalları*'nı da.

Fakat bunların içinde en çok *Vathek*'i sevdi. Her şeyini sevdi: Kitaba adını veren kahramanın aşırı zevke düşkünlüğünü ve çabuk parlayan mizacını, kötü kalpli etobur anneyi, Albufaki adlı korkunç deveyi, Giamschild'ın baştan çıkarıcı Carbuncle'u, dehşet saçan Eblis Sarayı'nda sultanların sürdürdüğü ölümden de beter yaşamlarını. Kraliçe Carathis'in sırıtıp duran tek gözlü, dilsiz zenci kadınları tarafından gerçekleştirilen birbirinden sevimli boğma olaylarını, Vathek'in kadın sevgilisi Nouronihar'ın güzelliğini düşleyen, kitaptan parçalar ezberlemeye çalışan Byron, Beckford'un küçük kitabını bir türlü elinden bırakamazdı. Aşk ve acımasızlığın, efsane ve mutluluğun küçük Byron'un kafasında da kaynaşmış olduğu görünüyordu, tıpkı genç Beckford'un kafasında kaynaştığı gibi.

O günlerde, sürekli olarak yinelediği, "Anne, benim neden bir devem yok?" sorusu oldu. Küçük köpeğine Albufaki adını koyarak onu yüceltmeye hiç niyeti yoktu. Lady Byron'un oldukça mantıklı ve ölçülü hareketleri her seferinde bir çift çatık kaş buluyordu karşısında. Çünkü artık Byron Vathek'in akkor gibi parıldayan ters ters bakışını edinmeye uğraşıyordu; o bakışın karşısında insanın gözü o denli dehşete kapılırdı ki bir daha bakamazdı. Ona yakalanan zavallı insan ya bayılır ya da oracıkta ölürdü. Gerçekte, küçük Byron olanca gücüyle çalıştığı halde, gene de böyle bir şey olmadı; ama oda hizmetçilerinin ödlerini koparacak kadar korkuttu.

Kitap asla unutulmadı; ama *Vathek* daha pek çok somut deneyimlere teslim oldu.

Byron, dokuz yaşındayken, yeğeni Mary Duff'e âşık oldu.

"Gerçekten âşık mı oldunuz?" diye sordum.

"Hem de bütün kalbimle." Gözlerini fal taşı gibi açtı ve küçük elini göğsünün üzerine bastırdı.

Byron dadısı May Gray tarafından ayartılıncaya kadar bu tutkusu saf ve çocuksu bir duyguydu.

"Sizi ayarttı mı?"

"Hayır, büyüledi."

Dadısı Gray, her gece o günkü kabahatları için onu katıksız bir dayaktan geçirdikten sonra yatağına yatırırdı. Sakat bacağına kıymamazlık da etmezdi. Gerçekte sakat olan bacağına ötekisine kıyasla daha çok vururdu. Bana acayip bir gülümsemeyle, büyük olasılıkla merhamet dilediği tek kadının dadısı olduğunu kendisi söyledi. O sahneyi, her iki rolü de üstlenerek, benim için yeniden canlandırdı. Önce, saf çocukluğunun son tatlı parçası olan yaltaklanan küçük çocuğu oynadı.

"Dadı Gray, ne olur canımı yakma!"

Sonra da, gözlerini dikip yan yan bakarak ona sert elleriyle ver yansın eden zayıf genç kadını oynadı.

"Sen Kutsal İsa'ya dil uzattın, hem sözlerinle hem hareketlerinle, sana bunlar az bile. Şu haline bak, Kara Şeytan'ın kendisi gibi ayağın... Senin ayağın da onun işareti zaten."

"Orama vurma sakın! Bak, kanıyor. Burnumun içine kan doldu. Bu yaptığını anneme anlatacağım."

"Annenin umurunda da sanki. Oturma odasında, içindeki şeytanın sonunda dayakla defolup gittiğini duyunca buna çok sevinecektir. Sen ne kadar çok ağlarsan annen de bundan o kadar çok mutlu olacaktır. Şu donunun içine bak, orada pusuya yatmış o miniminicik Karanlıklar Prensi'ne baksana bir."

Dadı Gray çocuğun suratına öyle bir tokat aşketti ki çocuk kendini boylu boyunca yatağın üzerine uzanmış buldu. Dadı çocuğun donunun içine uzandı ve küçük şeytanı eline aldı. Ona yumuşakça dokunmadığı halde, şeytanın pembe küçük aracı sertleşmeye başladı ve bu da mı iş! der gibi küçük başını doğrultarak omuz silker gibi yaptı.

"İşte, şeytan!" diye korkudan çığlığı bastı dadı. "Hadi defol, şeytan!" Diz çöktü; küçük şeytan ağzının içinde o anda kayboluverdi. Burnundan oluk gibi akan kandan boğulacakmış gibi olan küçük çocuk yorganın üzerinde yatıyordu.

Bacaklarını açıp çocuğun üzerine oturarak eteğini kaldıran Dadı Gray şimdi de ona Kutsal Kitap'tan sıkı bir ders veriyordu. Kollarını harman sopası gibi kullanarak küçük Byron'un önce bir yanağına sonra öbür yanağına vurarak ona dayak atmaya devam etti. Çocuk, gözlerinin üzerine, Tanrı'nın lütfu, karanlık bir perde indiğinden, kedi gözü gibi hiçbir şey görmüyordu. Tüylerle kaplı karanlık bir şey küçük ifriti içine çekiverdi. *Yoksa hiç geri dönmeyecek miydi? Eğer yaşarsa bir daha nasıl işeyecekti?* Kanlarını yutarken güçlükle soluk alabiliyordu.

Byron, ilk kez cinsel zevkin doruğuna eriştiğinde, belki acı yüzünden, belki korkudan, belki de aşırı sevinç ve mutluluktan, bayıldığını söyledi. Kuşkusuz, ondan sonra, cehennem ateşiyle cinsel doyuma ulaşma beyninde hiç birbirinden kopmadı; zaten de çoktandır *Vathek* tarzı cinsel doyumla dolup taşıyordu. Ona Dadı Gray'in başına neler geldiğini sordum. Cinsel doyuma erişirken çıkardığı çığlık seslerine öteki hizmetçi kızlar koşmuştu. Acayip bir giysiye sarınmış olarak ayrılırken, bence tehlikeli Byron kanının ona bağışlamış olabileceği cinsel duyarlılık için gerekli gizli bir kapsama gücünü de beraberinde götürüyordu.

Byron on yaşındayken, Zalim Lord sonunda Cebelitarık'ta öldü. George Gordon, Lord Byron, Newstead'ın altıncı baronu oldu. Yaşlı Lord Byron'un öldüğünün ilk işareti Newstead Abbey Manastırı'ndan bir yığın hamamböceğinin boşaltılması oldu. Yerler böcek ölüleriyle simsiyah olmuştu. Yeni küçük Lord Byron, bu unvana terfi ettiği söylenince, görünüşünde herhangi bir değişiklik olup olmadığını görmek için doğru aynaya koştu.

Ne yazık ki, bacağında hiçbir değişiklik yoktu. Annesi yeni Lord Byron'u kusursuz hale getirmek istiyordu. Byron hiç sesini çıkarmadan bin türlü eziyetli tedavilere, acılar içinde kıvranmasına neden olan ahşap kalıplara katlandı. Yalnız bir seferinde o iğrenç bağcığı gölün içine fırlattı. Annesine boyun eğmek olumlu sonuç vermedi. Hayır, boyun eğmeyecekti.

Byron ve annesi o yıl daha sonra Newstead Abbey Manastırı'nın yeni sahibi oldular. Gotik tarza ve ihtişama düşkünlük ona *Vathek*'ten bulaşmıştı. Yıkık Manastır, çeşmelerin çömelmiş hissini uyandıran taş oluklarıyla her gün girilip çıkılan kocaman ev hepsi de ona haz veriyordu. Fakat yeni yüzyıla girilince, Lady Byron oğlunu, oğlancılığın, otuzbir çekmenin ve binbir çeşit öfke nöbetlerinin bulunmaz bir yuvası olarak betimlenen Harrow'a yolladı. Byron orada kendisi için bir dizi yakışıklı ve soylu oğlan yetiştirdi. Bunlar daha çok, özellikle Clare ve Delawarr adlı lordlarla tutku ve kıskançlık üzerine kurulmuş ilişkilerdi. Sonuncusu kendi cinsi için fazla güzel sayılacak hoş bir oğlandı. Byron, büyüleyici etkisinin aşırıya kaçtığını hisseden okul müdürünün okulu terk etmesini istediğini bana öğünerek anlattı.

Ne var ki, artık şişko, huysuz ve maskara annesinin yanına dönmeyi göze alamazdı. Aralarında hâlâ şiddet içeren bir ilişki vardı. Evin çevresinde peşinden koşup dururdu. Annesi onu duvara yapıştırıp suratına uğursuz bir tokatı aşketmeye kalkınca ona sevimli ve kalın dudaklı ağzıyla gülerek "Beni seviyorsan eğer, onu hemen göstermelisin," demeyi unutmazdı. O zaman da Catherine gözyaşlarını tutamazdı. Evet, böylece o kazanmış olurdu.

Byron bedensel sakatlığından ötürü annesini suçlardı; annesi her şeyi olduğu gibi doğumunu da yüzüne gözüne bulaştırdığı için topallamıyor muydu? Bacağının utanılacak durumda olmasını annesinin hamileliği sırasında boş yere hem de sıkça korse kullanmasına, bir de doğum sırasındaki, dünyaya eksiksiz olarak gelmesini engelleyen bazı yapma duyarlıklara bağlardı.

Annesinden nefret etmesi için bir neden daha vardı. Görünümü canına tak etmişse bu sadece topallığı yüzünden değildi; biraz da ona annesinden geçen ve hiç de romantik olmayan tombulluğu yüzündendi. Bu da her aynaya baktığında nefretle onu hatırlamasına neden oluyordu. Boyu beş feet ve sekiz inç (1.70 metre) olduğu halde kilosu on dört stone (89 kg.) idi. Sıkı bir perhiz ve yedi yeleğinin içinde onu

kan ter içinde bırakan bir rejim sayesinde kendisini narin bir Adonis* yaptı çıktı. Onu ilk kez o akşam paşanın kabul salonunda görmüştüm. Anladığım kadarıyla, bu onun kendi güzelliğini sıradan insanların güzelliğinin üzerine çıkarmak için sonuna dek sürdüreceği kavgasının daha başlangıcıydı. Çoğu kez bunu başaramazdı ve kendi deyimiyle "lanet olası don yağı gibi" et ona sımsıkı sarılır bırakmazdı. Fakat her seferinde, açlık günleri ve müshil çaylarıyla işe yeniden başlardı.

On beş yaşında, bu kez hamamböceklerinden hoşlanan Zalim Lord Byron'un öldürdüğü adamın torunu olan Newstead'deki komşu kızı Mary Chaworth'a âşık oldu. (Kızın evinde, ecdad portrelerinin ona dik dik baktıklarını imgelerdi.) Bu aşk mutsuzlukla son buldu. Mary bir başkasını sevdiği için onu hiçbir zaman ciddiye almayacaktı. Byron arkasından onun için şunları söylediğini öğrenecekti: *Ne yani, o topal oğlan için tasalanacağımı mı sandınız?*

Yapayalnız olduğu o günlerde, üstelik bir de insanı huzursuz eden bir annesi olduğu için, zayıf ve güçsüz genç tanrı, kadınlardan korkuyordu. Kadınları görünce kendini sakinleştirmek için nasıl ya sabır çektiğini bana anlatırken gülmekten boğulacak gibi oluyordu. Gözünü korkutmayan tek bir kadın vardı; o da babası Deli Jack'ın birinci evliliğinden olan kızı, yani üvey kız kardeşi, Augusta Leigh idi. Byron'dan dört yaş büyük olan Augusta ayrı olarak yetiştirilmişti. Buluştuklarında Augusta yirmi yaşındaydı; kısa, ama sıcak bir karşılaşma oldu. Mektuplaşmaya başladılarsa da birbirlerini ancak yıllar sonra göreceklerdi.

Byron, 1805'te, Cambridge'in Trinity College'ine geldiğinde artık oldukça ünlenmiş sayılırdı. Üç atı, iki uşağı, bir arabası ve son olarak bir de ayısı vardı. Cambridge'te en bol harçlık yollananlardan biri de Byron'du; ama gene de borçları dağlar gibi yığılıyordu.

Bana aşırı bir aldırmazlıkla anlattığına göre insanlarla ta-

*Yunan mitolojisinde aşk ve güzellik tanrıçası Aphrodite'in sevgilisi güzel delikanlı. (ç.n.)

nışmaya başlaması Cambridge'te oldu. Bu arada kendisinden iki yaş küçük olan soluk yüzlü ince koro elemanı John Edelston'dan da söz etti. Cambridge'te, ikinci yıl, *Hours of Idleness* (Avarelik Saatleri) adlı ilk şiir kitabını yayımladı. Bu olay ona, aralarında saygıdeğer Hobhouse'un da bulunduğu, ayı ve öteki acayipliklerinden çok daha ilginç arkadaşlar kazandırdı. Fakat kitap pek çok sözlü saldırıya uğradı. Byron, dergilerin yersiz bir nefreti olarak nitelediği bu yayınlar karşısında çok yaralandı. O da teselliyi afyon ruhuyla bedensel zevklerde bulduğuna beni inandırdı.

Byron pis pis sırıtarak, "O günlerde, Cambridge'te, hem de yok pahasına elde edebileceğin o kadar bol ve güzel iffetli yaratık vardı ki," dedi. Byron nadiren kumar oynardı; para kaybetmekten hiç hoşlanmazdı.

Lordlar Kamarası'nda yerini aldı, o da ancak birkaç dakikalığına. Bundan, Byron'un bazı resmi işlemler yüzünden kendini aşağılanmış ve dışlanmış duygusuna kaptırdığı sonucunu çıkardım. Bunun mutat bir eğlence olduğunu kabul etmesi gerektiğini bir türlü akıl edemezdi. İki hafta önce, bir önceki kitabını önemsemeyen ve aleyhinde söylemediklerini bırakmayanları yerden yere vuran *English Bards and Scotch Reviewers* (İngiliz Ozanları ve İskoç Eleştirmenler) adlı bir taşlama yayımladı. Kitap, bana söylediğine göre, baştan başa öfke ve hiddet doluydu.

Fakat kendisini savunmasız hissediyordu. Bana insanların çok kıskanç olduklarını söyledi Akla hayale sığmayacak hikâyeler, hem de tehlike doğurabilecek hikâyeler uyduruluyordu. Hakkında, onu destekleyecek değil, tam tersi kötü durumlara düşürebilecek birbirinden berbat şeyler söyleniyordu. Bond Street'te bir aile otelinde nasılsa düşük yapan zavallı bir kızın öyküsü dilden dile dolaşmış durmuştu. Bir de parayla susturulan hamile kalmış bir başka kızın öyküsü vardı.

Umarsız durumu yüzünden kendini kapana kıstırılmış gibi hissediyordu. Annesiyle birlikte yaşayamazdı; Londra'da doğru dürüst yaşamaya para yetiştiremezdi. Borç içinde kıv-

randığı, hiçbir halt edemediği, beş parasız kalmış soylu bir genç olmaktan başka bir sıfat taşımadığı İngiltere dedikleri bu küçük adada kendisine söz verdiği görkemli yaşamı gerçekleştirmenin yolu pek görünmüyordu. Karar vermişti: İngiltere'yi terk etmenin tam zamanıydı.

Koruyucusu Hanson, "Ölüm gibi ağır, yaşlı sersem", uzun bir yurt dışı gezisi için gerekli parayla beklenmedik bir anda ortaya çıkmak için uğraştı durdu. Para hemen sağlanamazsa çıkabilecek rezaletleri ima eden Byron onu payladı. Fakat sonunda, yolculuk için gerekli parayı ona borç olarak veren kumar arkadaşı Scrope Davies oldu.

Şimdi Beckford'u izlemenin, Vathek gibi yaşamanın zamanıydı.

Bütün o süre içinde, altımda kıvrılmış olarak duran bacaklarımı gererek sordum: "Demek sonunda siz de Arnavutluk'a geldiniz öyle mi?" Öyküsünü anlattığı sırada, yağmur bir süre dinmiş ve yerini nemli bir sıcaklığa terk etmişti. Sıcak ve yorgun başım bu kadar çok şey öğrenince canlandı. Kendimi olağanüstü bir güvenin eşine az rastlanan bir sırdaşı gibi hissediyordum. Kendimi hem tanrıların ulaşamayacağı kadar ayrıcalıklı hem, her nedense, kire bulaşmış gibi hissediyordum.

"Keşke o kadar da kolay olsaydı," dedi.

Tan yeri ağarınca, terasın taşları bir bir aydınlanmaya başladı. Byron birden ayağa kalktı.

"Ben artık burada sizinle daha fazla kalamam, Cecilia."

"Neden kalamazsınız?"

"Gereğinden çok şey öğrendiniz de ondan."

"Onları anlatmak için neden beni seçtiniz?"

İçimi alışık olmadığım bir umutsuzluk kapladı. Byron ayrılmadan önce bana doğru döndü; o anda çekip gitmesine izin vermenin olanaksızlığını anladım. Şimdi ona övgü ve saygı belirten bir söz söylemek düşüyordu bana. Biraz da ortak olduğumuz içli-dışlılığımızın onayına gereksinme duydum. Acaba yaşam öyküsünü salt yakınlaşmak istediği için mi

anlatmayı yeğlemişti, bilemiyorum. Yoksa amacı, her ne pahasına olursa olsun, can kulağıyla dikkat kesilmemi sağlamak mıydı? Yoksa, uzun bir yolculuktan sonra, hoşça bir vakit geçirmek için renkli bir yaşam öyküsüyle salt kendini eğlendirmek mi? Bana geçmişim hakkında başka hiçbir şey sormamıştı. Belli ki Casanova hakkında daha bir şey bilmiyordu. Bunu ne kadar zaman sonra keşfedecekti acaba? *Kaç saat sonra,* diye düzelttim içimden.

Öte yandan, bu olağanüstü itirafların neden bana anlatıldığını bilmem gerekiyordu. Yaşamını hem de bu denli yüzsüzce önüme sererek gerçekte beni ondan bir şeyler talep eden biri durumuna düşürmüştü; bu da son derece tuhaftı, beni hem kaygılandırıyor hem de midemi bulandırıyordu. Kaygılıydım, çünkü bu tarz masalsı bir öykünün konusu olmayı zaten istiyordum, hem de çok istiyordum; kendini öykünün yalnız bir parçası değil, daha çok onun konusu olmayı düşlediğini keşfeden dinleyicisini görünmez arzu ağlarıyla sarmalayan masalsı hikâyeler... Bakın, safça da olsa kurnazca da olsa, başardı işte. Ağına düştüm.

Fakat Byron sorumu yanıtlamadı. Güldü, tabancalarını kaldırdı, ayaklarını sürüyerek saraya doğru yöneldi. Orta yerde, ona dairesine kadar eşlik edecek olan iki muhafız belirdi. O sırada, ben de, yorgunluktan iki kat olmuş bir halde kafamın içi zonklayarak ağır ağır kendi daireme dönüyordum. Gözlerimi sonuna kadar açarak ipekli yatağa uzandım.

4

El petegolo xe na spia senza paga

Dedikodu bedava çalışan casusa benzer

VENEDİK ATASÖZÜ

Ertesi sabah Byron'u da, Hobhouse'u da göremedim; fakat saray onların dedikodusuyla çalkalanıyordu. Herkes Hobhouse'un o müthiş şapkasını, ama en çok Byron'un güzel yüzünü görmek istiyordu. Sanki hoş bir peri sarayın içinde yuvasından uçurulmuş, şimdi de bütün bir saray halkını ayağa kaldırarak koridorlarda dolanıyordu.

Bütün bir geceyi terasta geçirdiğimi herkesin bildiği belli oldu. Günlük oturma odalarına girerek tuvalimin başına geçerken, küçük prensesler aralarında işaretleşerek ellerini ağızlarının üzerine götürüyorlardı. Hiç oralı olmadım. Fakat Byron'u tekrar görmek fikrini kafamdan silememek bana da keyif veriyordu. Onu tekrar görmek her şeyi açıklığa kavuştururdu, dedim kendi kendime. Dün geceki yorgunluktan sonra bir hayaletten farkı kalmamış olmalıydı. Demek bana o kadar garip davranmasının nedeni buydu. Sonunda, modellerim aralarında Byron'un güzelliği, çok bayıldıkları topallığı, hoşça küçük kulakları, baygın gri-mavi gözleri ve narin beyaz elleri üzerine bitmez tükenmez bir sohbete daldıkları sırada ben de sıkı bir çalışmaya koyuldum.

O beyaz ellerden birini birkaç saat önce omzumun üzerinde hissetmiştim. Gece yağan yağmur bu sabah yerini açık bir havaya terk etmişti. Şimdi de kendini dayanılmayacak kadar sıcak bir öğleden sonraya teslim etti. Paşanın en küçük

*nipotina*sının, toruncuğunun, burnunu çalışıyordum. Niyetim burnu küçültmekti, ama benzerliğini bozmadan. Paşanın kız torununu, *nonno*sunun, dedesinin, soylu sevgisini yansıtacak biçimde çizemezsem, başıma geleceklerden korkuyordum.

Byron hiç haber vermeden odanın içine dalıverdi. İşime dikkatle baktı, soğuk nefesi tam ensemin üzerinde, "Bunlar Ali Paşa'nın kız torunları, güzel küçük hayvancıklar," dedi. "Onları daha narin çizmenize hiç gerek yok. Onlar kocalarının kervansarayında sırt üstü yatağa yatırılınca şehvet uyandıran o burun pek çok çocuk doğurmasına yeter de artar. O iri yarı kıllı haydutlardan birinin kollarının arasına sokulduğunu kafanızda canlandırın, yeter."

Peşinden odaya dalan Hobhouse, "Bırak şimdi, ihtiyar," diyerek karşı çıktı. "Bırak da çalışsın. Az önce söylediğin ya paşanın kulağına giderse?"

"Söylediğimi o da doğrulardı. İhtiyar piç bize söyledikleri gibi *ailevi* aşkın o kadar da üstünde değil. Doğrusu o gelini görmeyi çok isterdim. Anlaşılan haremin yedi kadınına bedelmiş."

Sanki ben orada değilmişim gibi konuşuyordu. Öte yandan, benim küçük modelim, küçük minyatür tahtının üzerinde, hem varlıklı İngiliz'in birden ortaya çıkışı karşısında dili tutulduğu için hem de söylediklerinden bir şey çıkaramadığı için şaşkınlıktan ağzı açık olarak oturuyordu. Genç Arnavut kadınlarına öğretilen Fransızca ile Byron'un kullandığı sözcüklerin altından kalkamazdı. Küçük kıza başımı kibarca oynatınca hemen odadan sıvıştı. O sırada zümrüt küpelerinden biri yere düştü.

Byron eğilerek küpeyi yerden aldı. Başını doğrulturken, ilk kez bana beni görmek için bakıyordu. "Anladığım kadarıyla, sizin burnunuz daha uygar duyguların kullanımına sunuluyor. Evet, kanalın *spussa*sına buruşturduğunu görür gibi oluyorum."

Bizim kötü kokuları betimlemek için kullandığımız Venedik ağzı o sözcüğü nereden öğrenmişti? Ben o sırada

Byron'un yabancı dillere karşı bu denli düşkün olduğunu, ayrıca gideceği ülkenin dilini güzel ağzında tatmadan oraya gitmeyi göze alamayacağını elbette bilmiyordum. Daha sonraları bana, pek çok kez, "Ben her şeyin tuzu biberiyim," dediğini hatırlıyorum. Sesini bir müzik aleti gibi kullanmakta ustaydı, bir dilden bir başka dile kolayça atlayabilirdi. Yalnız, unutmayın, yazı yazmak için kullandığı dil İngilizceydi; o da fısıltıyla söylenen, imalı sözcükleri bol, sınırlı bir dildir. Dişi ve erkek sözcüklerin uyumluluğunun düşünülmediği bildiğim tek dil.

Kirli, ama hünerli diliyle tuvali kirletirken güzel ağzı benimkine iyice yaklaşmıştı. Bedensel zevke düşkünlüğün doğallığını kuşkusuz Casanova'yla öğrenmiştim, bende dehşet uyandırması zordu. Fakat Byron'un konuşmaları beni dehşete düşürüyordu; yalnız cinsel birleşmeyi ima eden sözleri değil, çizdiği soğuk, hayvansı resimler de.

O sırada kendince flört ettiğini elbette anlamıyor değildim. Ortada kişisel bir davranış yoktu. Bu yaptığı sadece alımlı bir kadına rahatça ödediği bir borçtu. Sanki geçmişinin en mahrem yanlarını konuşarak bütün bir geceyi birlikte geçirmemiştik. Sanki aramızda olağanüstü yakınlığı içeren bir bakışı birbirimize alıp vermemiştik.

Bana doğru döndü ve "Madam Cecilia, ozan olduğum için benim de ressam sayılabileceğimi biliyorsunuz, değil mi?" dedi.

Başımı hafifçe önüme eğdim.

"Elbette."

"Ne hoş bir aksan! Bir İtalyan tonlamasıyla konuşulan Fransızcayı dinlemeye bayılırım. Tanrım, evet, Cecilia. Yolculuk yapmayı severim, yemeyi içmeyi severim, hem de adamakıllı severim. Yüreğimi koparıp tabağa koyar, azıcık azıcık yemeleri için aylakların önüne bırakırım. Doğrusu tehlikeli atlara binmeyi de severim. Ben elbette bir ozanım! "Çalıştığım resme bakmak için döndü, parlak kırmızı boyaya daldırılmış fırçayı kaldırdı ve içinde kırmızı pigmentin sarı sıvının rengini koyulaştırdığı haşhaş yağının kabına daldırdı.

"Demek yağlı zenaatınızı çok seviyorsunuz, öyle mi, Madam Cecilia?"

Çabuk çabuk resme baktı, sonra biraz daha yakından baktı. "Tanrım, bunun içinde bir canlı şey var. O kadar güzel bir portre ki neredeyse sizi öpmeye kalkışabilirim."

Böyle bir anda, hem de bu denli kayıtsızca, öpmekten söz etmesi beni son derece rahatsız etti. Ticari de diyebileceğimiz, pat diye kafaya kondurulan, bu çeşit bir öpüşü düşünmesi zihnimde yavaş yavaş canlandırmaya çalıştığım öpüşü yok etmişti.

Yüzümü hemen ona çevirdim ve "Bugün öğleden sonra benimle konuşuncaya kadar, ben sizi neredeyse bir centilmen sanmıştım," dedim.

"Hey, ne dediğini duydun mu Hobhouse? Ateşli bir parça! Bu da doğa harikası bir cesaret!" Daha sonra gene bana döndü.

"Benim bir portremi yapmanızı istiyorum," dedi. Bana değil, sehpaya bakıyordu. "Bu sizin için kolay olmayacak. Çok kötü otururum da. Yalnız sizin çalışmalarınızda bir şey var... Şu küçük ayrıntıları çok sevdim." Daha önceki resimde parıltısının içinde Ali Paşa'yı canlı canlı yansıttığım zümrüt küpeyi işaret etti. Hiç beklemediğim halde benimle çatır çatır pazarlık etti, sonunda çekişe çekişe bir fiyat üzerinde anlaştık. Varlıklı İngilizlerin bu kadar cimri olabileceklerini hiç aklıma getirmemiştim. O günlerde, İskoçyalılar hakkında ya çok az şey bilirmişim ya da hiçbir şey bilmezmişim. Byron kendi fiyatının da bilincindeydi; portföyüme ne kadar ün katacağını pekâlâ biliyordu.

Ali Paşa'yla buluşmaya gideceği için pazarlığımız çok çabuk bitti.

Byron büyük bir gururla, Tepedelen'de kaldığı sürece, Ali Paşa'nın kendisine baba gözüyle bakmasını söylediğini haber verdi. Gerçekten de, paşa konuğuna sık sık badem, şekerli şerbet, meyve ve şekerlemeler göndererek ona çok sevdiği bir oğluymuş gibi yakınlık gösteriyordu. Paşanın genç oğlanlara ve kızlara herkesçe bilinen ahlaksızca duygular taşıdığı göz

önüne alındığından sarayda, varlıklı güzel İngiliz'in bu yakınlarda ibnesi olacağı söylentisi dilden dile dolaşıyordu. Byron'la Ali Paşa'nın hakkımda hangi konularda görüşeceklerini düşünürken utancımdan kıpkırmızı oldum. Listenin en başında Casanova olayı yerini alırdı. İnsanların ne kadar dedikoducu olduğunu biliyordum.

Byron ayrıldıktan sonra Hobhouse benimle kaldı. O gün paşanın yanında olması istenmiyordu. Hobhouse göründüğü kadar canayakın olduğunu kanıtladı. Biraz soruşturunca da benim gibi zengin bir tüccar çocuğu olduğu ortaya çıktı. Bir başka liman kentinde, Bristol'de, doğmuştu. Bana, bunun çok önemli olduğunu düşünebilirmişim gibi, bir Noncomformist (Ayrılıkçı) ve 'h' harfli bir Whig olduğunu söyledi. Bunların ne anlama geldiğini hiç sormadım. Tatlı tatlı konuşmaya devam ederek, ayrıca bir bilgin ve klasikçi olduğunu anlattı. Kurban adamanın amaç ve kökeniyle ilgileniyordu. Hobhouse ozan ve ressam olmadığı halde hem şiirden hem resimden hoşlanıyordu.

Ben fırçalarımı yıkarken, o da tüm geçmişini ve özelikle hangi noktalarda Byron'unkiyle çakıştığını anlattı. Hobhouse'un geçmişiyle ilgili tüm ayrıntıları benim için çok önemli olan başka bilgilerle birlikte içimde bir sır gibi saklıyorum. Sağ olsun Hobhouse, Yanya'nın sakız rakısının dünyanın en berbat içkisi olduğunu asla unutmayacağım; daha da beteri, şemsiye onarma işinin artık hiçbir yerde kalmadığını.

O günden sonra, Hobhouse sık sık resim sehpamın yanından eksik olmadı. Byron, paşayla vakit geçirdiği sırada, onsuz ne yapacağını bilemediği için canı sıkılıyordu. Byron'la ağız dalaşı yaptığımı gördükten sonra, centilmence saygılılığı benimle paylaşır oldu. Artık, Byron'u, diline hâkim olması için, önümde uyarmıyordu. Onlardan biriymişim gibi kabul ediliyordum. Dahası da var. Büyülenmiş gibiydi. Artık onu kendime çekebiliyordum; bu da bir anne göğsünün bebeğini kendine çekmesi gibi bir şeydi. Zaten o kocaman bir kızoğlan sayılırdı. Sırası geldiğinde, sanırım oğlanları yeğliyordu. Hobhouse umarım benden her istediği şeyi almayı bildi;

çünkü ben de ondan aldım, hem de her iki elimi de kullanarak. Ben ondan bilgi topluyordum.

Byron'un onu tanımadan önceki halini kafamda canlandırmak isteyince, yalnızca Hobhouse'un özenli sesini ya da belleğimdeki konuşmalarımızı yardıma çağırmak zorunda kalıyorum. Daha önce de açıkladığım gibi, Byron'la yaptığım konuşmalar daha çok bir sahne gösterisine benzerdi. O sırada ben kendimi kaybetmiş bir halde çukurda oturmuş olurdum, o ise sahnede çalım satarak dolaşırdı. Oysa Hobhouse'la karşılıklı konuşuyorduk. Byron'a yöneltemeyeceğim soruları ona sormayı göze alabiliyordum.

Ona bu kez, Byron'un İngiltere'yi terk ettiği için üzgün olup olmadığını sordum.

"Üzgün mü? Hiç sanmıyorum. Belki de rahatlamıştır. Çünkü her şey artık onun için çok berbat bir hal almaya başlamıştı," diye yanıtladı beni.

Ona, Byron'un özelikle sevdiği kadınlarla kurduğu özel ilişkileri özleyip özlemediğini sordum. Annesini hiç özlemediğini biliyordum; fakat arkadaşlarıyla kız kardeşi Augusto'yu özleyip özlemediğini bilmiyordum.

Hobhouse bana yerinen bir sesle, Byron'un, ona arkadaşlık ettiği sırada bile, bir türlü açıklayamadığı garip bir yalnızlıktan son derece sıkıldığını anlattı. Kadınlara gelince, Hobhouse, "Cecilia, Byron her zaman 'arkadaş' sözcüğünü 'sevgili' sözcüğünün antitezi olarak algıladığını söyler," dedi.

"Öyleyse kendisini özleyenler olduğunu düşünüyor musunuz?" diye sordum.

Hobhouse soruma daha yanıt veremeden, Byron'un sesi yanı başımda çınladı. Paşanın yanından dönüyordu.

"Eveeet, veda partime katılanlar içinde bir grup insan beni elbette hatırlamayacak."

Gitmek için hemen ayağa kalkan Hobhouse'a anlamlı bir bakış fırlattı. Byron kendini bir divanın üzerine attı, kedi gibi gerindi ve bana Newstead'daki son partinin nasıl geçtiğini anlattı.

5

Bisogna annegarse nel mar grande.

Boğulacaksan derin denizde boğulacaksın.
(yani, bir işi doğru dürüst yap).

VENEDİK ATASÖZÜ

"Bütün Byronların ata evi sayılan Newstead Manastırı'nda son partimi verdim. O geniş yıkıntının ancak bir ya da iki bölümünü oturulabilecek duruma sokmuştum. İçinde bahçe ve gölle kalelerin bulunduğu kalan bölümü çürümeye terk ettim. Kuşkusuz yaşlı Zalim Lord'un acımasız saldırısına uğrayan doğa, şansını korumuş ve benim etkinliğim sırasında uygar yaşamın en küçük belirtisini bile yok etmişti. Soylu deve Albufaki bahçemi çok severdi. Hiçbir mezarlık kinci gaz ve ayrışımlarla dolu olarak hiç böylesine kokamazdı. Eski çimenliklerim köstebek yuvaları yüzünden delik deşik olmuştu. Patikalarda yürürken yabani asmanın dalları sinirime dokunuyordu. Bazen gider, bahar aylarında diz boyu olmuş ısırgan otlarının içinde kaybolan heykellerimin yüzlerini çirkinleştiren grimsi likenlerin izlerini elimle kazırdım. Çiçek tarhlarımı incelerken yaşlanmış Hollanda güllerinin petallerinin daha gonca halindeyken boyunlarını büktüğünü, kabuklarını terk etmeyi düşünmediklerini fark ederdim. Güller artık orada güven içinde olmadıklarını biliyorlardı.

Partinin nasıl bir şey olduğunu öğrenmek ister misiniz?

Partiye sizin de çağrılı olduğunuzu, bana ulaşmak için buraya kadar uzunca bir yol aldığınızı düşünün. Yakılıp yıkılmış ormanı katettikten sonra, gölün karanlık görünüşünü ka-

patan muhteşem yıkıntıyı geçmek için dönemecin çevresinde büyük bir kavis çizerek manastıra ulaşmış olursunuz. Ağaçlarının dalları araba yolunun üzerini tamamıyla kapatmaktadır. O sırada, mide bulandırıcı uzunca yeşil bir sindirim kanalı tarafından yutulmuş olduğunuz duygusuna kapılmış olabilirsiniz. Yıkık manastırımın bomboş kemerleri ayağınızın dibine upuzun gölgeler salar. Binanın tepesinde, yabani asma dallarıyla sarılmış dört gotik süs istiridyeyi çağrıştıran nemli bir gökyüzünü gösterir. Elbette ya, çünkü burası İngiltere'dir, İtalya değil.

Giriş bölümüne çıkan basamakları tırmanırken, sağda zincirli bir ayı bulursunuz; solda ise burnundan soluyan bir kurt köpeği. Birinin sapsarı olmuş dişlerinden, öbürünün kızgın ve iğrenç nefesinden korktuğunuz için adımlarınız geri geri gider. Fakat korkmayın, ev sahibiniz zincirlerinin uzunluğunu iyice hesaplayarak ayarlamıştır. Boğazınıza tam bir inç uzaklıktayken, hayvanlar son derece berbat ve hırıltılı bir ses çıkarır, bağlı oldukları ipler onları aniden geri çekecektir. Üzüntülerinden ağlar gibi sesler çıkaran hayvanlar bir köşeye büzülürler. Basamakları oflayıp puflayarak çıktıktan sonra eve girersiniz. Orada, tonozlu tavanın altında, üstünde değerli taşlar olan tabancalarıyla ateş eden acayip kılıklı bir grubun, daha doğrusu sevimli gençlerin karşısında kendinizi ateş altındaymış gibi hissedersiniz. Çünkü, şimdi talim saatidir.

Korkarım, yeni Zalim Lord Byron sizi karşılamak için o sırada ortalıkta görünmüyordur. Kuşkusuz, yokluğunu açıklamak için aşağılık ve edepsiz tahminler yapılır. Aldırmayın, çirkin ağızlı ve güzel yüzlü öteki delikanlılar sizi kollarının arasına alarak öperler; hem de şehvetle. Yolculuk sırasında kirlenen giysileriniz, tıpkı bir armağanın paket kâğıtları gibi, birer birer soyulacaktır. Size *ridotto*dan satın alınmış giysiler verilecek, delikanlılar sizi öpüp okşarken siz de onları üzerinize geçireceksiniz. Size, Newstead'da olmanın ne anlama geldiğini, sizi nelerin beklediğini bir bir anlatacaklardır. Sizi süsleyip püsledikten sonra, sizi orada bırakarak kilerlere koşacak ve içerde etrafa sular sıçratırken kahkahaları her tarafta

çınlayacaktır. Sonra da merdiven basamaklarında kanı andıran ayak sesleri.

Şimdi bir de keşfedilmeyi bekleyen manastır ve gotik dehşetlere sıra gelmiştir. Örneğin, yıkık kiliseye bakan, en üst kattaki yatak odama bitişik 'acayip oda' da denilen küçük bir yatak odası vardır. Bu odada, zaman zaman başsız bir keşişin hayaleti tarafından ziyaret edildiği söylenen, iç oğlanım Robert Rushton adındaki genç ve yakışıklı oğlan uyur. Siz içeri girerken o gerçekten de kendini soyunuk olarak attığı darmadağın olmuş küçücük yatağının üzerinde uyumaktadır. Saçları terden tel tel olmuş, bir laleyi andıran teni tırmık içindedir. Bir meleği andırıyorsa da pis pis kokuyordur. Çocuk öylece uyurken onu hiçbir şey uyandıramaz, bu yüzden korkarım onu orada bırakıp gitmelisiniz.

Evin başka bir köşesinde, özel olarak lordun cinsel hazları için Baflı* kızların el altında tutulduğunu öğreneceksiniz. Ta ilerdeki koridorlardan kızların kıkırdamalarını, gizli merdivenleri tırmanan hafif ayak seslerini duyar gibi olursunuz. Fakat onları hiç göremezsiniz. Şimdilik. Onları, ne bulacağınızın yarı korkusu içinde, tozlu koridorlarda ele geçirebilirsiniz. Sonunda, bu imgesel spordan bıkar ve kendinizi daha az yorucu olan meraklarla oyalarsınız. Sonra da Yaşlı Zalim Lord Byron'un cinayeti işlediği silahıyla üniformasını aramaya koyulursunuz. Giysi dolabının kapılarıyla çekmecelerini bir bir açabilir, ancak sonuncusunun yığınla siyah hamamböceği ölüleriyle dolu olduğunu görürsünüz.

Bu parti bir gösteridir. Siz burada hem konuk hem etkinlikte payı olan bir kimsesiniz. Sabahları çok erken kalkmak gerekir. Kahvaltı sırasında, çiftleşmenin, böğürerek kusmanın ve bol içkiyle yiyip içmenin beceri isteyen işler olduğunu düşünürsünüz; çünkü son gece haremimi çok yakında ayrılacağım siz sevgili arkadaşlarımla paylaşmış olacağım. Sizler mum ışığında eğlenirken aranızda aylak aylak dolaştığımı hatırlaya-

---

*Baf: Batı Kıbrıs'ta bir kent. Aphrodite'in deniz köpüklerinden doğduğu yer. Eski adı Pafos. (ç.n.)

bilirsiniz. Herkesten çok düzüşmüş, kusmuş ve içmiş olarak en son ortaya çıkan ben olurum. Ben gelinceye kadar, kesinlikle bir dermansızlık yaşanmış, üzerine yumuşak tereyeğı sürülmüş ekmekle şekerli ve sütlü çay içmek eğilimi doğmuştur.

Sonra, tabancalarımı havada sallayarak, üzeri lekeli gecelik entarimle, ortaya çıkarım. Eski püskü avizenin bir parçasına öyle güzel bir nişan alırım ki tuzlu yulaf çorbasının içine düşer; sonra da tıpkı bir kum yığınına gömülür gibi gözden kaybolur. Herkes kimi güzel delikanlıların kadınlar gibi diz kırıp reverans yaptıklarına beni inandırmayı bilir ve de onaylar. Hizmetçiler masanın üzerindeki kırık dökük şeyleri temizlemeye gelirler. Gün, resmi olarak başlamış demektir!

Siz eskrim ve silah egzersizleri yaparsınız, yazı yazarsınız (daha çok taşlama ve aşk mektupları), ayı ve kurt köpeğine, kendinizi zincirlerini kıracak korkusuna kaptıracak kadar, eziyet edersiniz. En sonunda da ilk Zalim Lord'un deniz savaşlarını sahnelediği yıkık kaleleri görmek için göle gidersiniz. Eski efendisinin öykülerini ortaya dökmesi için ona bol bol viski içirerek, saatlerce, ihtiyar Murray'ı dinlersiniz. Onun, komşu Chaworth'un nasıl öldürüldüğünü betimlemesini dinlemelisiniz... Olayı tüm ayrıntılarıyla öyle bir güzel anlatır ki.

Saat yediyle sekiz arasında, keşiş kıyafeti içinde, bol bol kırmızı şarap ve şampanyayı mideye indirerek yemeğinizi yersiniz. Kadeh kaldıra kaldıra bileğinizin takatten düşeceğine söz veriyorum. Sert şarap olduğu için büyük koridora teleskopun tersinden bakmış gibi olacaksınız. Arkadaşlarınızın sesi kulağınıza çok metalsi gelecek, kollarınıza kızgın bal mumu damlatsalar bile hiçbir şey duymayacaksınız. Bu gece bana 'Başrahip' diye hitap edersiniz; bu gece mumlarınızı söndürmek için taş tabutumun içinden doğrularak kendi hayaletimi oynayacağım. Sevgili Robert Rushton ya da onun ruhunu taşıyan bir başka yaratık, onu ev sahibinize sevimli gösteren her şeyi ayan beyan eden saydam giysiler içinde ve gül rengi siluetiyle soylu gözlere rahip yardımcısı olarak görüne-

cek. Gerçekten de sonra gelecek olağandışı törenler yüzünden orasını sık sık elimle kapamak zorunda kalıyorum.

Yerlerinden doğrulan ölülere hayran kalındıktan sonra, ağzına kadar Burgonya şarabı doldurulmuş bir insan kafatasını elden ele dolaştırırsınız. O şarap kara kan rengindedir. Onu içmek içinizden gelmez.

'*In estro,* dudaklarınıza yaklaştırın,' diye buyururum acımasızca. Bu 'estro' sözcüğü *in oestrum*'dan bozmadır; onu bir türlü denetleyemediğim fiziksel dürtülerimi betimlemek için edindim. Böylece dilinizi şarapla yıkar sonra da kedi gibi bir çabuk içer bitirirsiniz. Şarabın tadı nasıl, kekre mi? Yoksa ılık ve iğrenç mi? Yoksa öğürmek mi istiyorsunuz? Yaaa!

Siz içerken, ben de üzgün bir tonla açıklarım. 'Arkadaşlarım, siz Newstead Manastırı'nın bahçesi kazılırken topraktan çıkan bir keşişin kafatasından şarabınızı yudumluyorsunuz. Keşiş ya aşk yüzünden ya da babası olduğu piçler yüzünden öldürüldü. İçin, çünkü içtiğiniz onun kanıdır. Sonra da yiyin, çünkü yarın kendi kafatasınızı da sığ bir mezarın içinde bulabilirsiniz. Ya da bir cerrah tarafından parça parça edilip sonra da yeniden birbirine eklenerek topluca bir kalay tabut içine yerleştirilmiş olarak. İçin! Dudaklarını yalayanlara ve de damla damla içenlere ölüm!'

Kafatası benim kıvanç ve gururumdur. Onu metalsi ayaklar üzerine yerleştirip alacalı kaplumbağa rengine boyadım. Vaftiz etmek için de, şu anda üzerine kazınmış olan bir şiir yazdım. Ben dizeleri yavaş yavaş okurken siz de bana katılmak için kafatasını elinizde çevirirsiniz:

> ...Kurtçuğun sizinkinden daha iğrenç dudağı var.
> Solucanın çamurlu başlığına özen göstermektense
> Işıl ışıl üzümleri tutmak çok daha güzel;
> Sürüngenin aşını değil tanrıların içkisini
> Kadeh biçiminde dolandırmak...

Burada, 'çamurlu başlık' derken, ayıp bir hareket yapıyor ve Rushton'u kuvvetle göğsüme bastırıyorum. Oğlan afalla-

mış ve esrar almışa benziyor. Sizi uyarıyorum. 'İçin, allahın belaları. Beni reddeden son kişi hâlâ taşaklarını arıyor.'

Yeniden kadehlerinizi dudaklarınıza götürün, benim dudaklarım da tam orada işte. Kafatası parmaklarınızın arasında kımıldıyor gibi. Titreyen kendi ellerinizdir, anlatın onu kendinize. Ne de olsa, son günlerde bedenlerinizi kötüye kullandınız. Kafatası ılık. Kırmızı şarabın derecikleri boyalı kemiğin üzerinde pıhtılaşıyor. Mum ışığında, arterler ve öteki kan damarları, bahçedeki doğa gibi, sanki yerlerini ıslah etmeye başlıyor. Boş göz çukurlarında parıldayan bir şey gördüğünüze yemin edebilirsiniz. İçmenize devam edin. Artık hiç kuşku yok, kafatası ellerinizin arasında hızlı hızlı zonkluyor. Bu saygısızlığın altında keşişin ruhunun geri geri kaçtığını duyuyorsunuzdur. Gözünüzün kıyıcığıyla bakınca, bahçenin içinde birden parıldayıp duran garip bir şey görürsünüz. Dehşet içinde yatak odalarınıza kadar uzanan karanlık koridoru düşünürsünüz. Ama siz içmenize devam edin. Başka seçeneğiniz yok. Çünkü ben böyle buyurdum."

6

L'aqua de mare lava tuti i debiti.

Deniz suyu tüm borçları siler süpürür.

VENEDİK ATASÖZÜ

Byron tek kişilik oyununu sunduktan sonra bana hiçbir şey söylemeden yanımdan ayrılınca, bir süre sessizce oturdum.

"İngilizlerin parti dediği şey bu muymuş?"dedim kendime. "Hiç de bizim *Karnaval*'ımıza benzemiyor. Mutlu olmanın mutsuz yolu gibi bir şey bu."

Hobhouse ayaklarını sürüyerek, kararsız bir yüz ifadesiyle tekrar odama girdi. Fırçam paletin üzerinde tembel tembel durduğu için, büyük bir dikkatle yüzüme bakıyordu. Bana, Lord Byron'un portresini yapmazsam bunun beni mutsuz edip etmeyeceğini sordu. Ben de ona başka seçeneğimin olup olmadığını sordum.

"Yok elbette. Ancak, Ali Paşa bu işi yasaklamadıkça. O durumda, Byron, bir punduna getirip, kendisinin kesinlikle böyle bir talepte bulunmadığını söyleyecektir. Portresini yapacak olursanız, Tanrı aşkına, burnunu çizerken dikkatli olun."

"Neden?"

"Burnunun uzunluğu konusunda çok alıngandır. Burnunun inceliğini ve de *kısalığı*nı doğru dürüst yansıtamadığı için pek çok portreyi cart diye yırtmıştır."

Paşanın kız torununun burnu hakkında Byron'un eleştirisini hiç unutmadım. Demek Byron'un o kadar dert ettiği

yalnız kendi burnuymuş. Bende bu portreye karşı bir isteksizlik belirdi. Bunu Hobhouse'a da söyledim.

"Haklı olabilirsiniz," diyerek bana katıldı.

Bununla birlikte, paşa portre tasarısını büyük bir coşkuyla onayladı. Hatta bir tane de kendisine istedi. Poz vermelere derhal başlanacaktı.

Ertesi gün, Byron konutuma geldi. Bana ticarete yatkın bir gülüşle gülerek, portre için gerekecek sahneyi kurmaya başladı. Bugüne kadar bana bu konuda hiç kimse hiçbir zaman akıl vermemişti. Oysa, Byron sandalyesine, kıyafetine ve hatta baş hizasının açısına kadar her şeye kendisi karar verdi. Ben hiçbir şey söylemedim; fakat daha sonra sıra ayrıntılara gelindiğinde, nasıl olsa bunun acısını çıkarırım diye düşündüm. Byron üzerine ne giyeceğine şimdiden karar vermişti. Hem ev sahibine yaltaklanmak hem egzotik zevkini tatmin etmek için, kendisi ve refakatçisi için gösterişli Arnavut kıyafetleri ısmarlamıştı. Portresinin böyle bir kisve içinde yapılmasını istiyordu. Kolunun altında, hepsi de yazılı, bir tomar kâğıt vardı.

"Ben bunları sonra açıklayacağım," dedi. "Şimdi beni çizmeye başlayabilirsiniz."

Taburemi düzelttim; gözlerimi dikip bakmaya hazırlandım. Onu rahatlatmak için de bana Arnavutluk yolculuğunu anlatmasını istedim.

Newstead'daki son parti gerçekleştiğinde aylardan mayıstı. Byron ve Hobhouse İngiltere'den haziranda ayrıldılar. Yolculuğa hazırlanırlarken garip olaylar yaşandı; ölçüyü kaçırdıkları için de onlara pahalıya patladı. Alacaklılarına borcunu ödeme umudu kalmayınca Byron daha da boçlandı, borç büyük boyutlara ulaştı. Hobhouse babasıyla kavga ettiyse de babası ona zırnık koklatmadı. Hiç önemli değildi! Bütün giderleri Byron karşılayacaktı, hem de fazlasıyla. Yolculuğu *Vathek* tarzı görünümlerle dolu olduğundan, Byron için her şey simgesellikten kurtulamadı. Vathek'in, Giamschid'in Değerli Takı'sına doğru ilerlemesini Byron hiç aklından çıkarmıyor-

du. Tehlike, pislik ve hastalık onu korkutmuyordu. O yalnız yolculuğun ufak tefek ve can sıkıcı tersliklerinden korkuyordu. Byron'u onlardan Hobhouse koruyacaktı.

Byron, güzel oğlan arkadaşlarının küçük portrelerini de yanına aldı. Ayrıca Robert Rushton adındaki genç iç oğlanının canlı kopyasını da. Hatta Falmouth'ta gemilerini bekledikleri sırada tam-boy bir portre için birlikte poz bile verdiler. Bana söylediğine göre güzel bir resimdi. Byron, insanda olumlu bir etki bırakmayan, bu sabah karşılaştığım küçük erkek oda hizmetçisi William Fletcher'i de yanma almıştı. O günden sonra, garip bir İngilizceyle kendi kendine anlaşılmaz şeyler mırıldanarak sarayın çevresinde sıvışmanın yollarını ararken onunla sık sık karşılaşacaktım.

Haziran sonunda, otuz yıl önce tıpkı Beckford'un yaptığı gibi, Byron ve Hobhouse Falmouth'tan gemiyle Lizbon'a hareket ettiler. Byron, güven içinde yoluna devam ederken, dostlarına yazdığı mektuplarda bir kitap çıkarmayı tasarlayan Hobhouse'a yardımcı olmaktan söz etmişti. Cinsellik konusundaki davranış kurallarıyla ilgili bir bölüm, bir de 'Antik yazarlardan günümüze oğlancılıkta basitleştirilmiş yöntemler ya da övgüye değer bulunan kulamparalık' başlıklı bir yazıyla kitaba katkıda bulunacaktı. Bir gemici kasabası olan Falmouth, Byron'un *Plenum et optabilem Coitum* olarak betimlediği, kısaca *Plen & opt C* diye de anılan, yani, en çekici cinsel ilişkilerin her türlüsüne rahatça ulaşılabildiği bir yer olduğunu kanıtlamıştı. Byron'un söylediğine göre, Petronius'*un *Satyricon* adlı yapıtından yürüttüğü bu deyim, aynı kitapta, cinsel ilişki amacıyla bir oğlanı tavlamanın yollarını anlatmak için kullanılıyordu.

İçimden, Byron'un hiç aldırmadan savaş ve kanlı ihtilallerin yaşandığı bir Avrupa'ya doğru yola çıkışına şaşıp şaşıp kalıyordum. Ben ise böyle çalkantılı bir dönemde İspanya ve

*İS 1. yüzyılda yaşamış Romalı yazar. *Satyricon* adlı yapıtı o dönemin çeşitli sosyal yönlerini yansıtır. Aynı yapıt, Fellini tarafından *Fellini Satyricon* adıyla sinemaya aktarılmıştır. (ç.n.)

Portekiz'i ziyaret etmeyi, o ülkelerin saraylarından özel çağrılar aldığım halde, göze alamamıştım. Öyle görünüyor ki, bu tür tehlike olasılıkları Byron'un heyecanına ayrı bir renk katıyordu. Byron'un kaygıları, Beckford'unki gibi, daha çok yeni yeni çevrelerin zihinsel durumunu etkileyebileceği içsel gezilere yönelikti. Fiziksel tehlike, onurunu gölgeleyen anılarla ödenmemiş boçları silip süpürebilecek kadar temiz ve uygarlaşmamış bir şeye benziyordu. Deniz onu ülkesinden uzaklaştırdıkça Byron kendini daha sakin hissediyordu.

Engizisyonun daha sona ermediği Lizbon'da, dehşet dolu olaylara tanık oldular. Byron kilise avlularında göğüslerinin üzerinde dilenci çanaklarıyla uzanan insan ölülerinden söz ediyordu. Ancak bu çanaklara yeterince para atılmadıkça, rahipler onları gömmezlerdi. Herhangi bir skandal olasılığını sezdiğinde, Hobhouse'un onu barındıracağı Montserrat da denilen ünlü Magribi sarayını ziyarete gidiyorlardı. Daha sonra at sırtında, her tepede ölüleri işaret için yerleştirilmiş haçların yanından geçerek, Sevilla'ya doğru yola çıktılar. Cadiz ve Cebelitarık'a kadar gittikten sonra gemiyle Malta'ya geçtiler.

Malta'da, Byron bir keşişten Arapça dersleri aldı. Bana, kültürlü, egzotik, ince ve zarif Bayan Spencer Smith'e karşı duyduğu platonik aşktan söz etmek en hoşlandığı şeydi. Ondan ayrılmak o kadar zordu ki; ama Doğu el edip onu çağırıyordu, hem de bir öncekinden daha kuvvetlice. Çünkü artık, limanda demirlemiş Türk gemilerinde pişirilen nefis ekmeklerin kokusu Byron'un burnuna kadar geliyor, geceleri gemi tayfalarının ateşin çevresinde çömelerek söyledikleri acı gurbet türkülerini işitebiliyordu.

Robert Rushton İngiltere'ye gönderilmişti; çünkü 'Türkiye koşulları oğlan çocukları için son derece tehlikeliydi. Güzel oyun-arkadaşını özlediği için, Byron sık sık aksileşiyordu. Malta'dayken, Arnavutluk ve tüm batı Yunanistan'ı Vathek'vari bir acımasızlıkla yöneten vezir Ali Paşa hakkında dehşet dolu öyküler dinlemişlerdi. Daha önce tek bir İngiliz'in tanışamadığı paşayla tanışmak Byron için bir tutkuydu.

Eylül ortalarında, Hobhouse ve Byron *Spider* adlı çift direkli bir savaş gemisiyle Arnavutluk'a doğru yola çıktılar. Yolculuğun anlamı Byron için birden değişivermişti. Küçük gemi Yunan Denizi'nin mavi sularını yararken Byron sürekli yazı yazdı. Karalanmış satırlarla çeşit çeşit kâğıt tomarlarına yazılmış beyitlerin doldurulduğu çanta her saat başı biraz daha kabarıyordu. Rüzgârsız bir akşam, onları güverte üzerine serdikten sonra çevresinde bir aşağı bir yukarı gezinmeye başladılar. Şimdi orada, şiirle süslenmeyi bekleyen bir motif, bir çatı duruyordu. İşte o anda birden ne yapılması gerektiği gün gibi ortaya çıktı: Byron uzun, ama tek bir tumturaklı şiir yazmalıydı. *Ne kadar da Beckford'a benziyor,* dedim içimden. Tasarlanan şiirin amaç ve taslağını o anda anladım. Bu şiir onu değiştirecekti; yolculuğunu bir destana, Byron'u da bir destan kahramanına dönüştürecekti.

O gece topladığı kâğıt parçaları göğsünün üzerinde uyurken yeni bir yaşamı içine çekiyor olmalı diye düşündüm. Yeni bir Byron doğuyordu.

Byron hem konuşmaktan usandı hem de hiç kımıldamadan oturmaktan yoruldu. Ayağa kalktı, bir düzine resimle bana anlattığı yolculuk öykülerini kara kalemle çizdiğim taslak defterimi incelemeye geldi. Ona, arkasında güneşin denizde battığı sırada, elinde tüy kalem, şiir yazarken ya da güvertede otururken çizdiğim taslakları gösterdim. Bunların arasında Bayan Spenser-Smith'in ruhsuz güzelliklerini gösteren tek bir taslak yoktu.

Kendi resimlerine bakarak, lütfedip, "Başlangıç olarak hiç de fena sayılmaz," dedi. İçimden, portrenin tamamlanmış halinde ufak çapta da olsa kusursuzluğunu bozacağıma kendi kendime söz verdim. Batmak üzere olan güneşin son ışıltısını kaçırmamak için terasa çıktık. Byron elyazmalarını sıkıca göğsüne bastırmıştı. Günün o saatlerinde kendimi her zaman savunmasız hissetmişimdir. Byron da o keskin ışıkta kırılgan görünüyordu. Akşamın ta karşı tepelere vurmuş kızartısında Byron'un silueti incecikti. Güneş aniden ve denetle-

nemez biçimde batıverdi. Güneş, biz onu seyrederken, arkadan sırtına kara bir pelerin geçirilmiş olmasına üzgün gibiydi. Simsiyah gökyüzünden fırlatılmış gözü rahatsız eden turuncu mızraklar görününce sanki kefene sarılmış ve çığlıklar atan güneşi zindana götürüyorlarmış gibi oluyordu.

Yeni hayranı Mouchar'la birlikte gelen Hobhouse da bize katıldı. Byron yeniden canlandı.

"Ah Hob, tam zamanında yetiştin. Ben de Cecilia'ya romantik bir ozan olduğum anları anlatıyordum. Belki de romantik bir ozanı demek daha doğru olur."

Hobhouse, Mouchar ve ben kollarımıza konan sivrisinekleri şaplak vurarak kovmaya çalışıyorduk. Byron hiç rahatsız olmuyordu. Sivrisinekler, Casanova'yı yiyip bitiriyorlardı ama, Byron'un derisine konup kendilerine ziyafet çekmediklerini daha önce fark etmiştim. *Bunu nasıl anlarlardı?* diye sordum kendime.

Byron elyazmalarını açtı. Başlık sayfasının karşısına düşen sol sayfaya kabaca bir taslak çizmiş olduğunu gördüm. "Size yeni yüzyılın genç ozanı, âşık, serüvenci ve bahtsız sürgünü Childe Birun'u takdim ederim."

Hobhouse, bana, gereğinden çok ayrıntılara girerek 'Birun'un arkadaşının adının antik yazımı olduğunu açıkladı. Ardından da Byron'a sordu: "Sen bu şiir için gerçekten de kendi adını mı kullanacaksın?"

Byron soruyu yanıtlarken, ta uzaklardaki dağ geçitlerine gözlerini dikerek, "Gerçek acımı, gerçek terimi, gerçek tohumumu kullanıyorum da, şiir yazınca neden gerçek adımı kullanmayayım?" dedi.

Hobhouse karşı çıktı. "Anneni düşün, Byron."

"Haklısın. O şişko orospu ölümsüz olmayı hak etmedi. Adım Childe... Harold olsun."

"Ben onu demek istemedim, Byron; ama peki, Harold adı da çok yakışacak. Dilerim, o ad seni paraya ve üne kavuşturur, alacaklılarına borçlarını ödetir."

"Lordlar yazdıklarına karşılık para kabul etmezler. Eğer kabul etseydim, o lanet olası terziye zırnık koklatmazdım."

"Ya da araba imalatçısına, ya da kürkçüye, ya da şarap tüccarına..."

"Hiçbirine. Ama kadınlar başka. *Plen & opt. C* ve de kadınlar, kaça mal olurlarsa olsunlar. Beynimle kazandığım paraları taşaklarıma harcayacağım."

Hobhouse, "Byron!" diye bağırdı; sonra da bana döndü. "Cecilia!"

Çünkü o sırada kendimi tutamamıştım. Yüksek sesle gülüyordum. Yüze patlatılmış bir şaplak gibi çınlıyordu; yalın, ama derin ve güçlü bir kahkahaydı.

7

Al lume de candela
no se varda né dona né tela.

Mum ışığında
kadınlar ve resimler hakkında hüküm veremezsin.

VENEDİK ATASÖZÜ

Bugün bana, o sırada Byron'a neden âşık olduğumu sorsanız, size onun portresini yapamadım da ondan derdim. O benden yakasını sıyırdı. Ama o sayede de beni kazanmış oldu. Ben ki bir *cacciatrice*yim, yani insan yüzlerinin dişi avcısıyım, ama onu tuvalime kazandıramadım. Bu belki de kişiliğinin özünde bedensel yanından çok, konuşan yanının ağır basmasından kaynaklanıyordu da ondan. O sırada o kadar çok konuşuyordu ki fırçamın onu ayartmasına bir türlü fırsat vermiyordu. Biz portre ressamlarının bir sorunu da budur. Biz her zaman sessiz ve kımıldamayan görüntüyü resmederiz. Konuşma eylemi insan yüzünü şakkadak ikiye ayırır. Ağzı biraz uzatabilsek, burun kanatlarını bir dereceye kadar da olsa hafifçe iki yana ayırabilsek bile sonunda o yüzün resmini yapmış sayılmayız. Bize birbirimizi tanıma fırsatını kazandıran konuşma eylemini bir türlü yakalayamayız. Bu yüzden en güzel portre bile ağzın kıyısında ufak tefek hatalar bulabileceğiniz bir resimdir.

Portre ressamlığının bir başka yanı daha var ki Byron'un portresini yapmamı engellemek için bana oyun etti, ama onu sevmeme engel olamadı. Sizin için bir portre yapmak bir yaşamı özetlemek demektir. Byron'la bu dediğimi yapamazsı-

nız; çünkü o bir an şöyle bir kişidir bir başka an başka bir kişidir. Yeniliğin hatırı için, ki Casanova bana böyle olmayı öğretmişti, bu dediğim yana asla karşı konulamaz. Byron gerçi sizi rahat rahat incitebilir, ama sıkıcı konuşmalarla sizi canınızdan bezdirmesi söz konusu olamaz. Onun her özelliği tam karşıtıyla demlenerek çeşni kazanır. Her bir cümlesi günah çıkartma gibi bir şeydir, ama onda aynı zamanda günah çıkartmayı alaya almak da vardır. Bir portre yalnız portresi yapılan kişinin özelliklerini ortaya çıkarmalıdır. Resim yapan hiç kimse Byron'un özelliklerini dile getiremezdi. Üç kanatlı bir insan resmi bile, melek de olsa şeytan da olsa, tam olarak ifade edemezdi. (Ki daha sonra Ali Paşa'nın dehşet dolu sarayında bu sapkınlığın sonuçlarını hem çok düşündüm hem de korktum) Byron'un başkalarının başarısızlığı karşısında çok sevindiğini bana Hobhouse daha önce haber vermişti. Bu yüzden, portre ressamlarının karşısında hiç sürekli olarak kımıldamadan durmazmış. Bu durumda bana düşen onu kavramaya çalışmaktı.

Casanova gereğinden çok resminin yapılmasından hoşlanmazdı; kendi beden biçimini sürekli olarak seyretmeye aşırı bir düşkünlüğü yoktu. Bana yardımcı olmak için, kendini alçakgönüllülükle bir model olarak sunardı. Sonuçları incelerken, daha çok ne gibi teknik bir gelişme göstermiş olduğuma bakardı. Bana öyle geliyor ki Casanova, onu tanıdığım sırada, kendisinin tasarlamadığı, sadece kabullendiği resminin gelecek kuşaklara ulaştırılmasının yeterli olduğu kanısındaydı. Bana, "Gerçeği söylemek gerekirse, beni her zaman büyük bir günahkâr olarak görmüşlerdir," dediğini hatırlarsınız. Ayrıca sesinde bir yorgunluk vardı. Sanki günah işlemek için zorlanmıştı.

Byron ise onun tam tersiydi. Bütün bir geleceğe damgasını basmış olsun istedi. Her yerde kendisine ulaşabileceği aynaları vardı. Suyun her çeşidini sevdi; özellikle de içinde kendini görebileceği suyu. Newstead'da, yansıyan resmini yakalayan tozlu pencereleri de sevdi. Fakat o aynalı portreler Byron'un sadece o sıradaki gerçek varlığının hortlaklarıydı.

Byron o sırada onlara bakmıyorsa gözden kaybolurlardı.

Bu yüzden o da özel olarak portreler yaptırdı; yağlıboya portreler, gravürler, kara kalem eskizler. Gençlik yıllarından itibaren kendi resimlerini topladı. Ve bu portreler ona kendine ulaşma olanağını verdi: Aynalarda her zaman yakalayamadığı açılar, her zaman gerçekleştiremeyeceği pozlar ve asla solmayacak olan bir gençlik. Bu portreler asla şişmanlamayacak, parlaklığından hiçbir şey yitirmeyecek bir cinsel çekiciliği sonsuza dek koruyacaktı. Portreler onu uygun bir anında ele geçirmiş olur ve o yücelik anını sonsuza dek sürdürürdü. Odasında onun bir portresini bulunduran, George Gordon, Lord Byron'u hiç unutamazdı.

Hazırlık eskizlerimi bitirmiştim. Artık ana işime başlayabilirdim.

Byron kendi sahnesini kendisinin hazırladığını sanıyordu; oysa, deneyimli bir poz veren olarak, kendi kurallarıyla belirlediği sahnede son derece küçük değişiklikler yaptığımı görmüyordu. O, doğal büyüklükte bir portre istiyordu. Fakat ben insanların tam boy portrelerini yapmazdım. Portreleri her zaman biraz küçükçe yapardım; çünkü, biz İtalyanlar sosyal kişiler olduğumuz halde, birbirimizden biraz uzakça durmaya eğilimliyizdir. Bu yüzden birbirimizi olduğumuzdan daha küçük görürüz.

Ben genellikle yüzün dörtte üçünü aydınlatarak portre yapardım. Bu, kişiyi olduğundan daha güzel gösteren abartılı bir aydınlatma biçimidir; çünkü tam cepheden bakıldığında ortaya çıkan bir asimetrinin oluşmasına fırsat vermez. Asmetri her zaman kusursuz güzellik anlayışımıza ters düşer. Şunu hemen eklemeliyim ki hiç kimse teknik anlamda kusursuz bir güzel değildir; gerçekte onların da bazı kusurlu yanları olduğu görünür.

Kimi zaman bazı modellerimi alttan aydınlatırdım; bu da büyülü ya da dramatik bir hava yaratırdı. Rembrandt'ı taklit etmek için portresini yaptığım kişinin tam başının üzerine bir aydınlatma aracı asardım. Gür ve sağlıklı saçları olan insanlar

için bu önemli bir ikram sayılırdı; çünkü ışık gür ve sağlıklı saçlarını özenle işlenmiş bir mücevhere dönüştürecekti. Yaptığım işi daha büyükmüş gibi görebileyim diye her zaman kollu bir şamdanın loş ışığında çalışırdım ve bu yüzden portresini yaptığım kişilerin güzelliğini inandırıcı biçimde ortaya koyabilirdim. Mum ışığı yüz kırışıklıklarını yok eder, ama yüz kemiklerinin temel yapısını korur. Bu da ressama hem gerçeğe sadık kalma hem de modelini olduğundan daha güzel gösterme fırsatını vermiş olur.

Sonunda, gerçi sabahtı, perdeleri çektim ve Byron içeri girip önceden tasarlanmış bir aldırmazlıkla güya pozunu alırken mum fitillerini yaktım. Gövdesini rahatça paşanın sedirine yerleştirdi. Sol profilini bana doğru çevirdi; daha önceden de fark etmiş olduğum, yeni yeni ortaya çıkan katmerli gerdanını gizlemek için çenesini doğrulttu. Küçük alevlerin burnunun gölge vurmuş noktalarını ortaya çıkararak ona narin, saf ve lale biçiminde bir görünüm kazandıracağı noktayı buluncaya kadar başını mum ışığında bir o yana bir bu yana oynattı durdu. Sanki hiç farkında değilmiş gibi, parmaklarını saçlarının arasında oynattı. Daha sonra, zarif kulağının üzerine birkaç tel saç dökülürken küçük bir bukle de okşar gibi boynunun üzerine yayıldı. *Bu işin bütün hilelerini biliyor,* dedim içimden. *Güzelliğini bozmam için bana hiç fırsat bırakmadı.*

Göz kamaştırıcı bir portre çıkaracağıma inandırarak onu kandırabileceğim başka bir hilem daha vardı. Tepesine küçük küçük tutturgaçlar iliştirilmiş şapkamı başıma geçirdim. Her bir tutturgaçın üzerine yakılmış küçük birer fitilli mum yerleştirilmişti. O anda, bir Madonna gibi aygın baygın bakarak Byron'a yaklaştım. Gözlerimi gözlerinden kaçırarak, bakışlarımı yüzünün her noktası üzerinde yavaş yavaş gezdirmeye başladım.

Ona hiç dokunmadan, şapkamın tepesindeki iğne ucu kadar küçücük ışıklarla ona sokuldum. İncelememdeki yumuşaklık etkili oldu. Onu okşadığım sadece duvardaki siluette belli oluyordu. Soluğunu içine çekerken serinliğini ensemde

hissediyordum. Güzel olduğunu unuttu. Onu ışık içinde betimlememe izin verdi. Gözlerine, kirpiklerine, kaşlarına, dudaklarına küçücük ışıklarla hafif hafif dokunarak çevresinde dolaştım. Sonra, beklediğim gibi, başını doğrultarak hayalci bir bakışla bana baktı. Resmini yapmak istediğim işte oydu; anladım ki sonradan bu ona çok yakışacaktı.

Ben ilk renkli eskizleri çizmekten vazgeçince Byron şaşkın şaşkın yüzüme baktı. O sabah, gözlerini hafifçe oynatarak sürekli beni seyretmişti; poz verirken başını oynatmayacak kadar bu konuda ustalaşmıştı. Ne düşüneceğine karar vermesi için daha birkaç saati vardı. Ona ilk poz verme seansının sona erdiğini göstermek için perdeleri açarken, kendi bulgularını açıkladı. "Bugün ağzınızı inceledim... sandığımdan daha davetçiydi. Biliyorsunuz, Madam Cecilia, resmin hatırı için, ağzınızı öpmeme izin vermelisiniz. Dudaklarımın neler hissettiğini anlamadan onların resmini nasıl yapabilirsiniz?"

Gene o öpme konusuna başladı, dedim içimden. "Onların ne hissettiğini siz kendiniz söyleyebilirsiniz," dedim. "Ben gözlerinizi ya da bir başka yerinizi çizerken."

"Başka bir yerim mi? Başka hangi yerim? Onu seçme hakkım var mı? Daha az konuşmalı, fakat daha çok hissetmeliyiz, Madam Cecilia."

"Fakat siz bir yazarsınız, lordum... Sizin mesleğiniz sözcüklerle. Dudaklarınızın dudaklarınız hakkında söyleyeceklerine inanacağım, sonra da resmini yapacağım. Onun dışında, ayrıca, kendi mesleğimi elimden geldiğince icra etmeme izin vermelisiniz."

"Ama sizin benim yardımıma gereksiniminiz var. Onların işlerini yaparken nasıl göründüklerini resminiz dünyaya gösterebilir, ama ne biçim olmaları gerektiğini gösteremez. Dudaklarımı görüyorsunuz işte: Etli ve öpüşmekten örselenmiş, ama başımdan geçen nice trajedilerden, hafifçe kenarlara doğru bükülüyorlar. Bunu benden işittiğinize göre, zaten hakkımda çok şey de bildiğiniz için, artık dudaklarımı daha güzel çizebilirsiniz."

Ne kadar da kendinden emin konuştu. Sustu.

"Ama siz en güzel işinizi hâlâ yapmıyorsunuz, çünkü onları kendiniz daha öpmediniz bile."

Byron kadınlara cinsel saldırganlığı hiç yakıştırmazdı.

Fırçamı usulca yere bırakarak dudaklarının üzerinde üstünkörü bir araştırma işine yöneldiğimi görünce aptallaştı. Güzel dudakların her zaman lezzetli olmadığını kendi araştırmalarımdan zaten biliyordum. Byron'unkileri ucuz ve çok kötü yapılmış buldum, ama başkalarına uymayan bir yanını da bulamadım. Hafif bir sirke kokusu duyuluyordu. Resim sehpasının yanına döndüm ve "Şimdi dudaklarınızı yakından tanımış biri olarak işime devam ediyorum. Umarım sonuçtan hoşnut kalırsınız."

Öfke içinde sesini yükseltti. Sözcükler ağzından her yana dökülüp saçılıyordu. "Hayır, hoşnut kalmadım, beni tatmin etmediğiniz gibi siz kendiniz de tatmin olmuş sayılmazsınız. Korkunç bir öpüştü. Ben de siz Katolik kadınların herkesten daha güzel öpüştüklerini sanırdım. Sizin o küçük heykelciklere tapınmalarınızın sizi öpüşmede uzmanlaştırdığını sanırdım. Ne biçim öptünüz beni öyle? Buz gibi bir şeydi. Yoksa kendi öpüş tarzınızı çok mu beğeniyorsunuz?"

Sorusunu duymazlıktan geldim. Bir iki saniye kadar bekledikten sonra iniltili bir sesle, "Seven bir yüreği yaralayacak kadar soğuk bir öpüş," dedi.

Bunun üzerine, ben de onu, "Bu durumda, kendi organınız güven altında sayılır. Öptümse soğuk bir nedenle öptüm. İncelediğim soğuk bir yürekmiş demek," diye yanıtladım.

Byron *Childe Harold* pozu aldı ve acı acı içini çekerek, "Öyle oldu," diye nutuk atmaya başladı. "Ben lanetli bir insanım. Ozan ve soylu olarak doğdum; fakat kimse bana metelik vermedi. Sevdiğim kadınların bana yaşattığı korkunç olaylar yüzünden başıma gelmeyen kalmadı. Talihsizlik bir türlü peşimi bırakmadı. Her şey bana ters geliyor. Bir ispiyoncu olarak doğsaydım, orospular dilsiz doğardı. Öyle olduğu için, ben de aşırı yürekle doğdum; bu yüzden her yer-

de beni ancak varlıklarının ufak tefek kırıntılarıyla seven kadınlar buldum. Byron olarak doğmanın anlamı işte bu."

Adını telaffuz ederken bir istiridyenin nektarı dilinin üzerine damlamış gibi bir ses çıkardı. Gözleri elektriklenmiş, yüzünün rengi uçmuş olarak yeniden sandalyesine gömüldü. İşte bu anını saptamamı bekliyordu. Fakat ben sırtımı döndüm ve fırçalarımı temizlemeye koyuldum. Arkama döndüğümde gitmişti.

Byron konusunda elde ettiğim başarılar olayların genel akışı içinde pek de önemli sayılmaz. Yaptığım resmi incelerken onu tam olarak saptayamamış olduğumu anladım. Eğer onu arzu etseydim, adama, onun koşullarında elbet sahip olurdum; ne var ki portre benden yakasını sıyırdı. O gidince, bağırsaklarımda şiddetli bir guruldama hissettim. Ellerim hissiz gibi. Boya fırçamın ağaç sapı parmaklarımın arasında titriyor, bileklerimdeki tüyler diken diken oluyordu. Onca kuru sıkı atmalarıma karşın, kendimi oyma puta tapınak gibi bir tehlikeye attığımı anladım. O güne kadar hiç kimsenin portresini bu kadar güzel çizmemiştim. Çünkü çekici olan sadece yüzünün mükemmelliği değildi, yüzdeki insanı kapana kıstıran heyecandı.

Bir saat sonra intikam almak amacıyla atölyeme geri döndü; nefesi bira kokuyordu. Aramızda fiziksel bir yakınlaşmanın başladığını kavramışa benziyordu.

Byron, anladığım kadarıyla, her zamanki gibi hem soğuk hem de aşırı sıcak davranıp iki koldan saldırıya geçerek beni baştan çıkardı. O gün öğleden sonra belli ettiği çok renkli karakterinin özellikle benim için gösteri yapmasına izin verdi. Bir anda varlıklı İngiliz oluyor, bir başka anda yeni kitabı için iş kadını bir ressama portre ısmarlıyordu. Bir başka anda ise, üzerine eğildiğim sırada, kulağımda sıcak nefesini hissettiğim bir yeni yetme olup çıkıyordu. O sırada tam ensemin üzerinde tatlı tatlı sözler mırıldanırken korkarak ellerini göğüslerime uzatıyor, bir yandan da, "Yeteri kadar erkek portresi yaptın," diyordu bana. "Şu yüzüme bak. Bu adam âşık. Sen bu gülüşü tanırsın. Seni hep isteyip duruyordum. Senin bütün o

soğuk öpüşlerine karşın, erkeklerin aşkı hakkında bilmediklerin, resim yaptığın o çaputun üzerinde yazılı olabiliyor, hem de Pietro Aretino'nun bütün o numaraları için yer bırakılmış olarak."

Demek sonunda kendince biraz araştırma yapmış ve Casanova olayını keşfedebilmişti. Bunu bir iltifat olarak kabul etmeye karar verdim. Hiç umursamayarak onu elimle ittim; fakat onu tekrar kendime çekmem için kolum canlanıverdi. İşte o sırada dudaklarındaki gülüşü fark edebildim. Byron ilk kez gerçekten gülüyordu.

Ve gerçekten de, Byron'un o gülüşüyle, yaşamım yeni bir anlam kazanmış oldu. O gün, Byron'un, güneşin pırıl pırıl parladığı, üstelik insanın asla unutamayacağı, kendine özgü bir hava yaratmakta ne kadar yetenekli olduğunu keşfetmiş oldum. Onun ne kadar *particolare,* özel biri olduğunu anladım. Ona herkes katlanamazdı. Herkes bunu yapmayı istemezdi belki. Ama onun bu kişiliği her nasılsa aramızdaki yaş, kültür ve deneyim farklılıklarına son verdi. Daha da önemlisi, beni ondan bir parçaymışım gibi kendi içine aldı. Orada kaldığım sürece, belki de yıllardır ne kadar yalnız olduğumu fark etmeme neden oldu. Hâlâ da yalnızdım. Bir farkla ki bunu daha yeni öğreniyordum.

Byon'u düşünürken, bedensel ve duygusal anlamda bekâr kalmaya yemin etmişliğim içimi kemiriyordu. Casanova öleli dokuz yıl olmuştu; o zamandan beri doğru dürüst sevebileceğim birine rastlamamıştım. O hayattayken, yüreğimi Dux'tan gönderdiği sevgi dolu sözcüklerle tıka basa doldurduğum sırada, onun öğütlediği biçimde hiç olmazsa bedensel anlamda kendimi tatmin edebiliyordum. Fakat o öldükten sonra, içimde yeni bir serüvene atılacak heves kalmamıştı. Bedenimin kayıtsızca kullanılmaktan çapullanmış olduğunu hissediyordum. O yüzden onu çoğu kez kendime sakladım; yalnızca beni eğlendirecek ilişkiler için az miktarda kullandığım oldu, daha çok da yaşlı erkeklerle. Onları denerken bana öyle gelirdi ki, adlarını sanlarını bilmediğim ellerin, ağızların ve öteki organların beni alıp götürdükleri yerden

dönerken, sırtımda yabancı bir insanı bir gölge gibi taşıdığımın bilincindeydim. Bu da nadiren ve dışarlarda, uzak bir yerde olurdu ve ikinci sınıf bir deneyimin gri tınısında boğulmuş, gerçek anlamdaki sevişmenin bir gölgesi sayılırdı ancak. Derime kazınan soğuk ve mesafeli duygudan bir türlü kurtulamazdım. O yüzden çoğu kez özensiz aşklardan uzak durmaya çalışırdım.

Yalnız zaman zaman bir öğrenciyle yakınlık kurarak onu Casanova'nın zoraki bir müridine çevirdiğim oldu. Bunu sadece bedensel açlığımı gidermek için mi, yoksa başkaca gizli umutlarla mı yapardım, onu bilemiyorum. Belki de beni kendimden ya da Casanova'nın ölümünden sonra pusu kurarak yolumu bekleyen yalnızlıktan kurtaracak yüzlere gereksinim duyardım da ondan. Kabile toplumlarına ilişkin akıl almaz konularda uzman sayılan Hobhouse, bu konuda neden böyle düşünüldüğünü anlatmak için bir örnek vermişti. Söylediğine göre, Bengal'de ormanda ağaç kesen işçiler kafalarının arkasına iliştirilmiş insan yüzlü maskeler taşırlar. Kaplanlar her zaman arkadan saldırdıkları için yaparlar bunu. Kaplanlar maske takmış bir işçiyi izler, fakat ona saldırmazlar. Pek çok Bengalli orman işçisi bu maskeler sayesinde canlarını kurtarmışlardır. Bu şekilde, bir iki kez, benim de canımı kurtardığım oldu. Ama ben hiç kimseye içimi açmadım. Portresini yaptığım müşterilerimden hiçbirine âşık olmadım; ne peşimi bırakmayan hırslı delikanlılara ne de heyecanlı soğuk ve yaşlı kontlara.

Yüreğim ne ile isterse onunla oyalansın mı demeliydim? Casanova'dan sonra, yıllar yılı yüreğimi büyük bir özenle o tür serüvenlerden uzak tutmuştum. Kırk yaşındaydım. Casanova öldükten sonra, bir kez bile kendimi gülünç duruma düşürmemiştim. Her zaman elimden geldiğince mükemmel olmaya çalıştım. Bütün derdim fırçalarımın sertleşmemesi, boya çanağındaki boyalarımın bozulmamasıydı. Rizikoyu göze alamazdım. Fiziksel anlamda kendimi hiç tehlikeye atmadım. *Acqua alta* sırasında *passerella*ların üzerinde, eteklerimi kanal sularında ıslatmamaya çalışarak yürümüştüm. Ün-

lü bir ressam olmuş, ama hiçbir zaman şımarmamıştım. *Risotto* pişirmeyi bile bilmezdim. Ayakkabılarımı yüksek otların arasında bırakarak tarlalarda tavşan kovalamamıştım. İçine kendi tuvallerimi koyduğum banyo küvetimi Avrupa'nın her tarafında kendim taşımıştım. Kendime yeni yeni renkler icat etmeye kalkmamıştım, olur olmaz tuval iskeleti kullanarak kendimi tehlikeye atmamıştım.

Peki ne için kendimi birçok şeylerden alıkoymuştum? Casanova için mi? Ölmüş bir adam için mi? Bir anı için mi? Hiçbiri için. Ama artık kendimi hiçbir şeyden alıkoymayacaktım. Yirmi yıldır, başkalarının yüzlerinde yazılı yaşamöykülerini okumuştum. Adsız bir kâtip gibi onların acılarını ve kıvançlarını resmetmiştim. *Öyle olmak hüzün verici bir şey,* dedim birden. *Ben kendim bir şey olmalıyım.* İşte, Byron'da öyle bir şey vardı ki bana sahici olan bir şeyi söz veriyordu. Bu, cehennem ateşi de olabilirdi ulaşılmaz güzellikte bir coşku da olabilirdi. Byron, onunlayken bana bunu hissettirdi; artık yaşamımı resmedilmeye değer yapabilecek olanı deneyebilirdim.

Bu düşüncelerle kendimi oyalarken ne yaptığımı biliyordum. Bu, yenilik peşinde koşan ve yeni olan her şeyi yücelten birinin tehlikeli bir şeye atılmak için kendini nasıl kandırdığının resmidir.

Ertesi sabah, oyunumuz ilerlemişti. Yıllanmış sevgililer gibi ağız dalaşı yapıyor birbirimizi ufaktan ufağa yaralayıp bereliyorduk. Bir gün içinde, usul usul birbirimizi bambaşka birine dönüştürecek kadar yara içinde bırakmış ya da yeni baştan yaralayıp berelemiştik. Byron böylece bilincinize nüfuz ediyor sonra da karşılığını söküp alıyordu. Somurtmakta Byron'un üzerine yoktu. Fakat somurtmakla geçen birkaç saat zarif bir iltifatla noktalanıyor bu da güvensizliğinizin size iki kat güç kazandırdığı gereksinmenizi yanıtlamış oluyordu.

"Büyülemiş gibi, nasıl oldu da yüreğimi böylesi tatlı duygularla doldurabildin?" dedi. "Seni tanımadan önce, yüreğim özgür ve bomboştu, iffet kadar da soğuktu.

"Seni tanıyalı beri, bu dünya daha da yaşanmayı, hatta daha da sevilmeyi hak etmeye başlıyor," dedi. 'Sevmek' sözcüğü ağzından çıkarken, kanım damarlarımda sevinçten deliye döndü

"Aramızdaki teklifsiz konuşmalar sanma ki dünden itibaren başladı; ayrı dünyaların insanları da olsak, demek ki yıllardır aynı şeyleri düşünüyormuşuz.," dedi. *Pietro Aretino, sohbet ve boş yürek,* diye düşündüm.

Ruhunuza girişilen böyle bir saldırı karşısında kendinizi nasıl savunabilirdiniz? Kendimi ancak bu kadar tutabildim, olanca gücüm bu söylediklerinin altında ezildi, yok oldu.

Byron'un Venedik'i son derece merak ediyor olması bana bir başka iltifatmış gibi geldi. Hakkında çok şeyler okumuş olduğu Venedik'i görmeyi arzu ediyordu. Fakat bu konuda kafası son derece karışıktı. Gerçi planında Venedik'i ziyaret etmek de vardı. Fakat anladım ki adı ve ünü tam olarak kavranmadıkça kenti görmek istemiyordu.

Byron sesli sesli gülerek, "Seni, havadan, hokkabazlıkla ortaya çıkardığımı düşünüyorum, Cecilia," dedi. "Şu işe bak, Arnavutluk'a geliyor ve Vathek'in gizemlerini bilen Venedikli güzel bir kadını keşfediyorum. Anlayacağın, ben bir büyücüyüm!"

Parmaklarını bir çift kastanyet gibi havada üç kez şakırdattı.

Bizde, Venedik'te, sıkça söylenen bir söz vardır:

Chi varda la luna casca in fosso

Aya bakma hendeğe düşersin.

O gece, onu beklerken, -dişi ve erkek sözcüklerin uyum içinde olduğu bir dilde, bana bu ziyareti gerçekleştireceğine söz vermişti-bir ara, yaşamımdaki bu yeni olay hakkında ayla konuşmak için dışarı çıktım. Terası bir aşağı bir yukarı adımlarken, çıplak ayaklarım serin taşların üzerinde böcekler gibi hışırtılı sesler çıkarıyordu.

Ayla ne çok konuşurduk. Ayın altında ne çok kararlar verirdik! Aydan yayılan saydam ışıkların zihinlerimizin karanlık kanallarına nüfuz ettiğini sanırdık. Ayı görünce iç güdüsel olarak sevgilimizin elini tutardık. Sevgilimiz o anda yanımızda değilse, "Bak!" derdik. "Ayın yüzü ne kadar da sevgilimin yüzüne benziyor. Bu gece bana nasıl da tatlı tatlı bakıyor." Doğucular, ayın yüzünü tavşan yüzüne benzetirler. Evet, ben de, belki tavşan kadar da ürkek ve temizdir, derim içimden. Aydan bana hiç hayır yok. Ay da, ben de bir süre karşılıklı kendi kendimize bir şeyler mırıldandık, o kadar. Fakat serin hava zihnimi açtı, belki de son kez, Byron hakkında berrak bir kafayla düşünme fırsatını yakaladım.

Byron'un çeşitli açılardan benimle ilgilendiğini çok iyi biliyordum; onların hiçbiri dürüstçe şeyler değildi. En başta onun portresini yapmamı istiyordu, bu açık. *Childe Harold* adlı kitabını resimlemek için bir resme gereksinimi vardı. Yaptığı yolculuklar sayesinde, bir daha, şu sıralarda olduğu kadar ince, sağlıklı, dinç ve bu kadar da güzel olamayabilirdi. Güzelliğinin resmedilmesini arzu ediyordu. Usta bir ressam olduğumu kabul ettiği için bu konuda ancak bana güveniyordu. Ona olan aşkım her türlü armağanlarımı pırıl pırıl yapacaktı.

İkincisi, dünyanın tanıdığı en ünlü âşığı karşısında kendini kanıtlama gereksinimini duymasıydı. Cinselliğin görkemine adını kabul ettiren... bir kanun kaçağı, bir sürgün, bir yazar, tarihin adını anmadan geçemeyeceği bir insan. Bu konuyu benimle tartışmaya yanaşmadıysa da, adım gibi biliyorum ki, Casanova'nın sahip olduğu niteliklerden birazının onda da olmasını çok isterdi.

Bir de Beckford ve *Vathek*'le olan ilişkim vardı. Byron beni kişi olarak çekici bulmasaydı bile, o yüzden beni arzulardı gibime geliyor. Bugün bir değersem bunu tek başıma kendi bileğimle kazandığımı biliyordum. Gene de içimde, Casanova'nın beni çikolatalı turta yerken keşfettiğine ilişkin cinsellikle karışık gizli bir gözüpeklik duygusu var. Kulağa hoş geliyordum. Göğüslerimle insanları hâlâ taciz ettiğimi de bili-

yordum. Paşa bile yemekte, yüzümü değil göğsümü muhatap alarak, onunla mutlu olabileceğini dolaylı olarak belirtmişti.

Bana gelince, savunmasızdım. Biz hepimiz, yeni sevgilimizin görünümünü, karşımızda var olandan değil, kendi gereksinimlerimizden yaratmaya çalışırız.

Bana, biz toplumdan dışlanmış iki egzotik insanın birlikte mutlu olabileceğimizi söyleyince ona inandım. Yıllardır hiç kimseye yüreğini sunmadığını, yaralı yüreğinin yalnızca benim için küt küt ettiğini söyleyince de ona inandım. Yapacağım tek şey elimi uzatıp yüreğini oradan çıkarmaktı... O yürek istersem benim olabilirdi. Onu arzulamam ona yeterdi. "Beni sevmek talihsizliktir. Şimdiye dek hoşlandığım ya da benden hoşlanan bir köpeğe bile doğru dürüst bakamadım," dediğini çok işittim. Onu bu acılardan kurtaracak bir kadın olmayı istedim. Bende, o güne kadar hiç olmayan bir acıma duygusu uyandırdı. Doğru dürüst sevebilecek arzulu bir sevgiliye işkence eden kadınlardan olmamayı bana Casanova öğretmişti. Casanova her zaman şunu söylerdi: "Arzu uyandıran erkeğin kadınları sevindirmesi boynunun borcudur elbet." Pastadaki payıma ben de razıydım, bir suça ortak olacaksam, ona da.

Evet, bir de duygusal olmayan amaçlarım vardı. Byron, çevresinde tepeden baktığı her şeyin kanını donduran bir insandı. Ben de tuttum sıcaklığının üzerimde ışıl ışıl etmesini gerçekleştirmeye kalktım. Dünyaya meydan okuyan bir insanın partisine katılmak istedim. Evet, belki de bunda tam anlamıyla bir bencillik vardı: Bir zamanlar Casanova'nın sevdiği bir kadındım, şimdi de, bu bencil yeni yüzyılın cinsel anlamda doymak bilmez doğasını somutlaştırdığını sandığım bu güzel adam tarafından sevilmek istiyordum.

Evet, Byron'un elleri çok güzeldi, pek hoş da kulakları vardı, küçücüktü. Ellerimi ceplerimdeyken bile duygulandırabilecek gözleri vardı. Evet, yalnız bunlar için onu arzu ediyordum, tıpkı bir zamanlar çikolatalı tart arzu ettiğim gibi, tıpkı Casanova'nın beni arzu ettiği gibi.

Banyomun içine uzandım ve ellerim suyun içinde yüzerken bütün bunları düşündüm. Bir süre sonra hiç kımıldamadan durdum, tıpkı küçük bir şişe içinde saklanan bir sürüngen gibi. Sonunda banyodan çıktığımda, bütün kokulu yağların derime işlediği görünüyordu. Yalnız her gözeneğimdeki misk ve lavanta kokularını kendime sakladım. Keten gömleğimi sağa sola oynatarak başımdan geçirdikten sonra yatağıma uzandım ve mumu söndürdüm.

Fakat o akşam, Byron'un ön sevişmesi tek yanlı oldu, anlaşmamızın beklentisine hiç uymadı. O, müşterileri genç ve güzel erkek tellakların yıkadığı bir Türk hamamına gitti; karşısında hiçbir çekici yanı olmayan yarı vahşi yaşlı bir tellağı bulunca dehşete kapılan Byron bu yüzden bana geldiğinde kir pas içindeydi. Dudaklarında oğlanların incecik parmaklarını hissedemediği için hayıflanıyordu. Bu da güç gösterisi oyununun bir parçasıydı. Şimdi ben kimle aşık atacaktım? O birlikte yapacağımız şeye, daha birbirimize dokunmadan, zaten hiç aldırmamış oluyordu. Odama girdiğinde bedeni alev içindeydi; fakat özellikle benim için yanmadığını anlamakta geç kalmadım.

Bana geldiğinde o günün teri pası, son birkaç günün bel suyu artıkları hâlâ üzerindeydi. Kapıyı tıklatmadı; karanlıkta uyanık olarak uzandığım konutumun kilitlenmemiş kapısını açtı.

Elinde bir mum vardı. Mumu tam çenesinin altında tuttuğu için dolgun dudaklarının orantıları adamakıllı ortaya çıkmıştı.

Yatak örtülerimin içinden, "Bana mum getirmekle çok iyi ettiniz, lordum," dedim.

"Evet, çok iyi ettim," dedi, ardından mumu söndürdü. Tabancalarını masanın üzerine bıraktığını işittim.

Karanlıkta, "Her tarafı kokuya boğdum," dedi.

"Hiç önemli değil," dedim. Mum kokusu hiç önemli değildi, gerçi odaya girerken koku burun kanatçıklarımı mahvetmişti; fakat bu ilk gece bu aşağılayıcı tavrı unutamazdım.

Şimdi de oymalı karyola direğine yaslandı. Hiç acele et-

miyordu. Belli ki işi savuşturmaya çalışıyordu. Bundan şunu anlayacaktım ki bana olan tutkusu hiç de üstesinden gelinmeyecek bir şey değildi. Köpüğü andıran ay ışığında gözünün akını sağa sola çevirdiğini görebiliyordum. Bu arada, yüzüme bakmak istemediği çok belli oluyordu. Yüzüme hemen bakmak istemediğini ufak tefek hareketlerinden de çıkarabildim. Elimde olmayarak esnemek için elimi çeneme götürdüm. Kocaman ayaklarımı utanarak çarşafın altında saklamaya çalıştım.

Cesaretim kırılmıştı. Oysa bir zamanlar ne güzel sevilmiştim. Birden, insanların kendilerini gerçekten sevenlerle çıplak sevişmeyi yeğledikleri sonucuna vardım. Demek, bedenin kusurları ancak aşk sayesinde unutulabiliyormuş. Tavırlarım aşırı soğuk bulunduğu için böyle davranılıyordu bana. Kendimi çok bilmiş havalardan kurtarmanın daha doğru olacağını anladım. İstediğim aşka sahip olamadıysam hayvandan çok az farkım var demekti. İçimden, Byron'u başımdan defedip yerine, bir hizmetçi gönderip, yolculuğumuza katılmış tüccarlardan birini çağırtmak daha iyi olur diye düşündüm. Daha da güvenlikli olurdu.

Bu saydıklarımın hiçbirini yapmadım.

Öte yandan, önceden hazırlanmış bir metin Byron'un ağzından dökülmeye başladı. "Ben senin kölenim, Cecilia. Beni kralın yapmanı istiyorum." Aradaki boşluğu özellikle benim için düşündüğü sözcüklerle dolduracağını umduğumdan, hiç sesimi çıkarmadım. Ayrılırken odanın içinde dört elle sarılabileceğim sözcükler bırakarak gitmesini çok isterdim. O güzel sözcükleri esinlendirmeyi çok özledim. Ama olmadı, yapamadım. Dışarda, karanlık koridorlarda bir yerlerde, bir kapı çarparak kapandı. Bu, duyduğum son gürültü oldu. Sonra hançerinin ağzıyla yatağımın hışırtılı sesler çıkaran ipek örtüsünü iyice araladı.

"Sonunda, Cecilia, Giamschid'in Carbuncle'sini aramaya geliyorum. Onu orada güllü çarşafların üzerinde dikizlemeyi düşünüyorum. Onu yağlamak için keşke Mekke merhemi getirseymişim. Ama getirmedim," dedi.

Bana bomboş ellerini gösteriyor ve yatağıma girerken sesli sesli gülüyordu.

Düğmelerini çözdü; fakat soyunmadı. Yüzüme hiç bakmıyordu. Yaşamımda, hem de Byron sevgilim olduğu bir sırada, kendimi hiç bu kadar yalnız hissetmedim.

Beni aşağıladı. Kendi keten gömleğimi bana kaldırttı; gömleğimi cinsel organımın üzerinde kat kat toplarken bana bir de çığlık attırdı. Bunu bana kendim istemediğim halde yaptırdı. Bunu bana kendisi yapmasın diye yaptırdı.

Konuşması çok katıydı. Ağzı İngiliz sirkesi kokuyordu. Byron küçüktü, onu seviyorsam bir nedeni de buydu. İçime girmeden ona dokunmama izin vermedi. Üzerime atılıyor, çimdikleyerek, ısırarak dikkatimi dağıtıyordu. Daha sonra içimdeyken cinsel arzumun ve hayal gücümün onu methetmesine izin verdi. O bir şey söylemediği için ben de bir şey söylemedim. Birinci seferinde pek uzun sürmedi. Beni yeniden üzerine çekmeden önce bir ara vermiştik ki o da uzun sürmedi. Bu iş, kendini yorması için, bütün bir gece sürdü. Çünkü her seferinde çok az şey üretiyordu. Keten gömleğimi, saçlarımı kavrıyor, fakat tenime hiç dokunmuyordu. Yatağın içinde şiddetle onu arzuluyordum; parmaklarım çılgınca sağa sola oynayarak onu arıyordu. Bir saniye için olsun, o benim erkeğim değildi

Ne uyuyabildik ne de dinlenebildik. Fakat son dakikada, ayrılmadan önce, bir parmağını usulca gözlerimin üzerinde gezdirdi. Karanlıkta çıplak şeylerini gördüm ya onların izini parmağıyla siliyormuş gibi yaptı. Parmağını tuttum, ağzıma doğru yaklaştırdım. Yüzüne bakarken parmağı emiyordum. Acıya boğulmuş bir yüz vardı karşımda. Dehşet içinde parmağını ağzımdan çekerken tırnağıyla dudağımı yırttı. Ağır tabancalarını masanın üzerinden alırken sendeledi ve dönüp arkasına bile bakmadı.

Ben Byron'a neden âşık oldum ki? Bunu size daha önce de söyledim. Çünkü o benim içimi boşalttı. O sırada bayılıyorum sandım.

Uzaklaşırken, ona, "Senin aşkın hiç aşka benzemiyor," dedim. O sırada ağzım kanıyormuş gibi geldi bana.

"Neye benziyor peki?"

"Tıpkı ölüme benziyor," dedim.

Bu söz hoşuna gitti. Bir süre durdu. Arkası bana dönüktü; söylediklerimi kafasında tarttığını görüyordum. Onları günün birinde bir kitap sayfasında göreceğimi biliyordum. Sonra, kapıyı açarken, sordu: "Sana hiç mi mutluluk vermedim?"

Çok az şey verdi, ama sonra onu da geri aldı.

8

La dona xe coe un indovinélo
dopo spiegà no'l xe più quelo.

Kadın bilge kişiye benzer
öğüdünü verince büyüsünü yitirir.

VENEDİK ATASÖZÜ

O günden sonra, Byron'un bana olan düşkünlüğü son buldu; bense ona âşık oldum. Yatak örtülerinin kıvrımları arasından bana, "Ben senin kölenim, beni kralın yap," diye fısıldarken, gerçekte, "Sen benim kölemsin, sen benim kölemsin," demek istiyordu. Bunu anlamıştım, ama durumu kabullenmiştim bir defa.

Ve böylece, sanırım, sonunda arkadan gelecek olanları da kabul etmiş oldum. Bir an için olsun, yüreğinin özgür ve beni sevmeye meyilli olduğuna inanmış olsaydım bari. Bana yüreğini sunuyormuş gibi geldi; fakat yüreğinin, derisine bir iple sımsıkı bağlı olduğunu biliyordum. O halde, düğmelerini çözerken, yüreğini hışımla tekrar cebine koyduğunu görünce ne hakla ona acıdım? Yüreğini eski yerine yerleştirirken bu duruma kederlenmek ne kadar anlamsızdı? Oysa o yüreği bir daha asla görmeyebilirdim.

Hobhouse nazik bir tonla bana, "Cecilia, dikkatli ol," dedi. Oysa ne bende ne de Byron'da bir şey yoktu. Ne var ki hemen ardından Byron'un İngiliz paltosu kullanmadığını hatırladım. Altın topum deri torbasının içinde, kupkuru ve kırışıksız olarak, bavul sandığımda duruyordu. Umurumda değildi. Byron'u bu kadar istedikten sonra sonuçlarına da katlanırdım elbet.

İstemek. Şimdi anlıyorum ki meğer cinsel isteğin keskin ucunu bacaklarınızın arasında hissetmemeniz çok daha iyi olurmuş. Ancak, acı çekmeye değecek kadar güzel bir aşk sadece acıyla sonuçlanmışsa, artık yapılacak bir şey yok demektir.

Ertesi gün, Byron'la atölyemde oturup birbirimizin yüzündeki dün geceden kalma çizgileri hiç ağzımızı açmadan utançla seyrederken, durumu ilk kez fark etmiş oldum. Bizimki çok çabuk bir "sevişme işi" idi. Dış görünüşümü tanımanın dışında, o bana hiçbir şey sormadı, ben de ona sormadım. Az sonra fark ettim ki Byron bana bakmıyordu, kendi portresine bakıyordu. Elimi kalçasının üzerine koymak salaklığında bulundum. Hiç sesini çıkarmadı. Henüz kokmaya başlamamış bir balığa sesini çıkarmamak gibi bir şeydi bu. Buna inanamadım. Ona durumu kurtarması için bir fırsat verebileceğimi düşünerek elimi orada bir süre daha tuttum. Fakat hayır, en ufak bir umut verici harekette bulunmadı. Elimi avucunun içine almak için hiçbir şey yapmadı. Parmaklarımı okşamadı.

O sırada, bizim Venediklilerin tabiriyle, saçlarımın her bir teline birer şeytan oturmuş gibi oldu. Yapılacak en doğru şeyin, elimi geri çekmek olduğunu biliyordum. Sanki elim oraya kazara uzanmış gibi. Fakat kolum suçlu suçlu dizinin üzerinde duruyordu. Dikkatle elime baktım, beş parmaklı düşmanım Byron'un tertemiz keten giysisinin üzerinde ruhsuz bir balık gibi yamyassı olmuştu. Benim güzel elim! İlk kez ona baktım ve hiç hoşlanmadım. Bana öyle geldi ki artık bir deniz kabuğunun içinden süzülmüş pembe sıvı taç yaprak gibi parıldamıyordu. Cildi türlü renklere bürünmüş gibi geldi bana; tıpkı sert bir rüzgârdan Büyük Kanal'ın suları gibi kırış kırıştı. Elim yumuşak değildi, balmumu gibi soluktu. Hâlâ güzel bir eldi; fakat ne yapılırsa yapılsın, artık içine yayılmıyordu. Işık vurunca artık pırıl pırıl parlamıyordu. Onu mutlu edecek, onu ısıtacak bir başka elin desteğine gereksinmesi vardı. Elimi kaldırdım ve ağzımın hüzünlü görünümünü belli etmemek için parmaklarımı ısırdım. Fakat onu tekrar kalça-

sının üzerine bıraktım. Nasıl olsa, o şekilde davranılmaya kendimi teslim etmiştim.

Bunun, birlikte geçirdiğimiz günlerin aynısı olacağını derhal anladım. Byron'un dokunuşlarını özlemekten zaten yorgun düşmüştüm. Bu yorgunluk Byron'u özlemekten beni alıkoyacak gücü elimden almıştı. Benim bu cesurca tavırlarım yüzünden içim boşaldı. Cesurca tavırlarımla delik deşik oldum. Yatak odasının dışında, en ufak bir sevgi ifadesi beni gergin yapıyordu. Kaç zamandır, ne zaman onunla olsam, hiç fark ettirmeden bu işe can attığımı fark ettim. Elim kalçasının üzerinde öylece kaldı. Yalvaran, fakat hiç yüz verilmeyen bir köpek gibi başımı önüme eğdim.

Evet, aşk bir saldırganlıktır. Haklıydı, Byron. *"Seni seviyorum"* demiyorsan kazandın demektir. Ayrılmayı ilk sen başlatıyorsan gene sen kazandın demektir.

Boğazımda biriken gözyaşlarını yuttum, çünkü onları ağzımdan çıkaramazdım. Fakat o sırada Venedikli şeytanlar karmakarışık edebilmek için saçlarımı gene bozmaya başladılar. Elimden hiçbir şey gelmezdi. Ne de olsa bunu kabul etmekten yana değildim. Bir lokma aşka mahkûm olmak istemiyordum. Ben ki bir zamanlar adamakıllı sevilmiştim. Kucağındaki küçük Venedikli balık kıvrıldı ve sonra da sertçe çimdik attı.

Byron'a çimdik atarken bile kendime kızardım: *Dikkatli ol, yoksa onu yitirirsin.* O sırada, etli dudaklardan kızgın bir ses yükseldi. Elim dizinden silkilip atıldı. Onunla geçireceğim zaman zaten kısıtlıydı. Az sonra, beni yüzüstü çevirdi, iç eteklığimi kaldırdı, kollarını bir çift kanat gibi açarak bana sarıldı. Fakat bana duyduğu ilginin sonu yavaş yavaş ortaya çıkıyordu.

Byron her ne olursa olsun, prens de olsa, köpek de olsa, yüreğindeki yerim hakkında kuşku uyandıracak biçimde bana işkence eden ötekisi her zaman aklımdaydı. Hayranlıkla saplantı arasında kalan tartışmalı bir yerde dolanıp duruyordum. Terazimin ibresi ya bu yana ya öbür yana eğiliyordu. Bu dediğimi onun şiirlerinde de görebilirsiniz. Byron'un saygı belirten soyut insan anlayışı ile erkekler ve kadınlar için taşıdığı

somut anlayış arasında da aynı çelişki vardır. Onun şiirlerini okuyanlar ya yerin dibine geçirildiklerini ya da göklere çıkarıldıklarını hissederler. Sanki görünmeyen bir varlığın eli onları bir aşağı bir yukarı çekip durur, hem de mutlu mu yoksa mutsuz mu olacaklarına aldırmadan. Byron'u sevenler de kendilerini aynı biçimde hissederlerdi.

Elimden ne gelirdi? Byron'a o kadar düşkündüm ki. Byron kollarımın arasındayken bir yanıyla hiç içime sindiremeyeceğim bir mutluluk içinde olurdum. Birlikte yatağa girdiğimiz nadir zamanlarda sevişmemizin perdahı çıplak bedenlerimizin üzerinde damlacıklar halinde yavaş yavaş kaybolup saçlarımız birbirine dolanırken, Casanova öleli beri hiç kimseyle yaşamadığım bir dostluğu tadardım. Yanımdaki yastığın üzerine uzanan bir başın ne kadar çok özlemini çektiğimi, Byron'la yalnız öpüşerek değil, kimi düşünceleri paylaşarak da birbirimize yakınlaştığımızı fark ederdim. Bana sürekli olarak kafa tutar, iyi niyetli bir öfkeyle beni kızdırırdı. Sonra da bir çocuk elini tutar gibi elimi kavrayarak gönlümü alır, beni düşünmeye zorlardı. Kendi benliğimin bilincinde olmamı isterdi. Bana, şimdiye kadar, "Cecilia, biri senin portreni yapsaydı ne düşünürdün?" diye soran ilk kişi o oldu.

Şaşkın bir tonla, "Kendimi sahip olunmuş, kirletilmiş gibi hissederdim," dedim.

"Öyleyse bana karşı nazik olun," dedi.

"Tamamıyla kendi portreniz diyebileceğim şiirler yazıyorsunuz. Onun yerine kullanılabilecek özel bir sözcük yok mudur? Belki de başka hiç kimsenin kusursuz, yani yeteri kadar güzel bir portre yapabileceğine...

Tam orada kendimi tuttum. Aramızdaki nemli havada asılı kalan, dile getirilmeyen asıl cümle şuydu: *Çünkü kendiniz için duyduğunuz tutkuyla sizi sevebilecek kimse yoktur.*

Ona bunu diyebilirdim. Bunu demiş olmamdan hoşlanırdı. Byron gerçeğin hiç sıkılmadan dile getirilmesine bayılırdı. Şaşırtıcı dürüstlük anları yaşatmakta onun üzerine yoktu. Kendisini olduğu gibi görmeye çok yatkındı. Başkalarının yanında kendisine karşı acımasız olabilirdi. Başkalarına eziyet

edebildiği gibi kendisini horlamayı da göze alabilirdi. Bazen de, önce kendisini yaralayan, ardından da öpülmek okşanmak isteyen akıl almaz ölçüde yaramaz bir çocuk gibi yeri göğü birbirine katarken bile komik duruma düşebilirdi.

Bunun aşk ilanı yerine geçebileceğini söylemeyi göze alamadım. Canının sıkılacağını anladığım için onun adına üzüldüm. "Cecilia, sen...şey.." diye kekelemeye başladı, sonra durakladı ve yüzü kızardı. O sırada kol ağzı ve kakülüyle oynuyordu. Yoksa kulakları al al olmuş bir halde odadan çıkardı.

Onsuz oturup bekledim. Byron'u beklerken geçen saatlerin üzüntüsünü, utancını ve önemini kavrayacak kadar yaşlanmış sayılırdım. Yaşamımda ilk kez biri beni bekletiyordu. Beni bekletirken öne sürebileceği nedenler o kadar aşağılayıcıydı ki... sahibinden ilgi bekleyen bir attan farkım yoktu, ya da sanki işlemeli deri terlik satan biriyle buluşacaktı da. Bu saydıklarım onun gözünde benimle buluşmaktan daha önemliydi. Onun bu tavrı kendime olan güvenimi altüst etmeye yönelik bir umursamazlıktı, yoksa amacı kendini bağışlatmak değildi. Ben bu tür şeylere alışık değildim, uğraşmaya da halim yoktu. Çatışmak yerine, bir anda gücümün azaldığını hissettim. Byron'un gözünde bir at, bir çift terlik kadar bile değerim olmayınca, ben de bu dünyadaki yeni yerime razı olmam gerektiğini hissettim; bu da Byron'un benimle ilgilenmesi karşılığında ona daha da minnettar kalmam gerekecek demekti.

Bacaklarımın arasında büyük bir istek, yanmış bir kollu şamdan gibi bir sağa bir sola oynuyordu.

O sırada, Goethe'nin bana söylediği bir sözü, bir Alman atasözünü, hatırladım: "Cinsel arzu kölelerini zayıf düşürür."

Kimi zaman gündüz düşlerine de daldığım oluyordu elbette. Gerçeği görmemek için parmak eklemlerimle gözlerimi kapatıyordum:

Bir yürek gibi tıp tıp atan karanlıkta beliriveriyor Byron. Yatağıma geliyor. O olunca cennete döner yatağım.

Yürürken topallamıyor. Eksiksiz ve mükemmel durumda.

"Cecilia, sana söylemek zorunda olduğum önemli bir şey var."

Yüreğinin aylakça yaşamına son vermekten çektiği acı yüzünden, hıçkıra hıçkıra ağlamaktan omuzları sarsılıyor. Başını yastığın üzerine uzatıyor. Bedenimle sımsıcak sarılıyorum ona. Tıpkı bir sülük gibi ensesinin üzerine ağzımı yapıştırıyorum. İniltili sesler çıkarıncaya, arkasına dönüp bana doğru uzanıncaya kadar usul usul emiyorum onu.

"Sana canımı feda ediyorum, Cecilia. Yalvarırım, her iki elinle kavra onu."

Beni öpmek için eğiliyor ve önce dudaklarımı yalıyor, usul usul.

Bana bir de armağan getirmiş, bir şeftali. Ruhlarımızın evliliğini kutlamak için, şeftaliyi birlikte yiyoruz, ısıra ısıra; birbirimizin çenelerinden akan şeftali sularını yalıyoruz.

Ve böylece sana ihanet ediyorum Casanova.

Byron'ın, portresi yapılırken, hiçbir seansa geç kaldığı olmamıştı.

O güne kadar dudaklarındaki duyarlığı kimse yakalayamamıştı. Onlardaki o güç gösterisine hayrandım; onları öperken her seferinde resim fırçamı kavradığımı hayal ederdim. Kimi zaman resim fırçamı acaba öpüşleriyle kendisi mi yönlendiriyor diye merak ettiğim bile olurdu. Her sevişmemizin sonunda portresinin güzelleşeceğine benden çok kendisi inanırdı. Bütün dünyaya sunacağı imajını sevgimle pırıl pırıl yapmamı isterdi. Kurumuş boyanın üzerini bir tüy kalemle çizerek, paletime kendi adını kazırdı. Bu duvar karalamasına bir aşk ilanıymış gibi bakardım. Fakat bambaşka bir şey olduğunu da bilirdim.

Tahmin ettiğim gibi, bana olan tutkusuna geçmişime olan tutkusuyla bir arada sahip oluyordum. Seviştiğimiz sırada, Casanova'nın misk kokusunu keşfetmek için, daima derimi kokluyormuş gibi gelirdi bana. Güzelliğini yorumlarken cinsel arzusunu kendime alıkoymak yerine başkalarına ulaştıran bir kanal oluyordum.

En heyecanlandığı anlarda bile sevgisinin ne denli kişiliksiz ve soğuk olduğunun bilincindeydim. Bu yüzden, portre tamamlanınca onu yitireceğim korkusunu taşırdım içimde. Gururunu tatmin etmeyecek, fakat egosunu didikleyecek güzellikte üst üste eskizler çizerek işi gereksiz yere uzatıyordum. Kendi resimlerine bakmaktan, adını ölümsüzleştirmesini istediği kusursuz imajını arıtmaktan bıkmazdı. Çizdiğim akşam eskizlerimle, çocukken çok sevdiği *Binbir Gece Masalları*'nı onun için yeniden canlandırdığımın farkındaydım. Bu sürecin belki o da farkındaydı. Onunla yaşadığım bu sevgi dolu günlerimi yaratıcılığım sayesinde uzatmaya çalıştığımı sanırım o da görüyordu, bunu bildiği için de çok mutluydu.

Konuşurken "biz" ya da "bizi" gibi sözcüklerin gizemli havasına kendimizi kaptırmazdık. Geleceğe ilişkin sözcüklerin cenneti anımsatan çayırlarına saptığımız olmazdı; "yarın" ya da "her zaman" ya da "cek"li, "cak"lı sözcükleri hiç ağzımıza almazdık. Uyumaya gelince onun kadar parlak bir uygulayıcı olamazdı. Byron'a ne zaman, hem de o sırada yüzüne bakmayı göze alamadan, önemli bir konuyu açmak cesaretini göstersem, ondan hiçbir ses çıkmayınca, dönüp baktığımda tavşan uykusuna yattığını görürdüm.

O sırada, gene de, dikkatini çekebilmek için, bir şeyler yapmak, onu eğlendirmek için anekdotlar icat etmek zorunda olduğumu biliyordum. Seviştikten sonra, her seferinde başımı çevirip baksam, yüzünde beliren umursamazlık karşısında bedensel huzurum bir anda yok olur giderdi. Fakat hiç oralı olmadığımı görünce de beni hafifçe okşayarak umudumu tazelemeye çalışır, kalkıp gitmeme izin vermezdi. Bir de, "Ne zaman...?" diye bir soru sormaya kalksam lafımı ağzıma tıkardı. "Cecilia," derdi, "yemeğimin içine etmesene. Biliyorsun, bu akşam yemeğimi paşayla birlikte yiyorum. Bu kadar bencil olma."

Paşa, sarayına artık nadiren uğrar olmuştu. Başı dertte olduğu siyasi sorunlar sonunda şiddetli çatışmalara dönüşmüştü. Bu yüzden sık sık adamları ve subaylarıyla ortalıkta görünmez oluyordu. Paşa sarayında değilse Byron çok huysuz

oluyordu. Bir gün, onunla, sarayın derin pencerelerinden birinin eşiğinde otururken elini elime aldım ve öptüm. Sanki onu biri çağırıyormuş gibi, başımın üzerinden dışarıya doğru baktı.

"Byron, senin bir huzursuzluğun mu var?"diye sordum.

"Yoktu, ama huzursuzluk fikrini şimdi kafama sen soktun," dedi. Ardından acımasızca ulur gibi bir ses çıkardı. İnsanı taciz eden o uluma sesini hemen tanıdım. Tepedelen'e giderken Yanya dağlarında işittiğim aynı uluma sesiydi. O sesi o da işitmiş olacak ki ondan çok etkilendiği anlaşılıyordu.

Buradan çekip gitmek istiyor, dedim içimden. *Benden uzaklaşmak istiyor, belli.*

Byron'un portrelerini yaptıkça onu daha çok sevdim. Oysa insanların oyma putlarına tapınmanın ne kadar tehlikeli olduğunu anlamış olmalıydım. Onlara karşı neden uyarıldığımızı fark etmeliydim. Erken Hıristiyanlık döneminde, kötü ruhların hiç kapanmayan kocaman gözleri olduğu varsayılırdı. Rüzgârda uçuyormuş gibi ayaklarının üzerinde kayıp giden gözler. Byron'un yılan gibi kıvrılışı tıpkı ona benziyordu.

Soyut görünümlere tapınan Müslüman ev sahiplerine bakarken onların insan yüzlerinden bağımsız olmalarını kıskanırdım. Onların renkleri, onların töreleri, onların sanat yapıtlarıyla çepeçevre kuşatıldığım için inançlarının tütsüsünü tüm algılama organlarımla içime çekiyordum. Byron'a tapınarak ülkelerinin kutsal yasalarını çiğnemiş oluyor ve cezalandırılmanın soyut korkusunu yaşıyordum içimde. Bu da sevdiğimiz insanları tapındığımız insanlara dönüştürmek oluyordu. Ressam bu işi çok sade bir usulle, birbirinden başarılı portreler yaparak gerçekleştiriyordu. Oysa biz hepimiz bunu çok karmaşık usullerle yapıyoruz. Çünkü, bu dünyada, dinsel inanç yakın bir geçmişe kadar kişisel hayranlıklara yardımcı olmuştu. Byron, o güzel yüzü sayesinde, beni bu yeni kültü kabul etmeye ikna etti. Şimdi de sapkınlığımın bedelini ödeyecektim.

Arnavutların yabancıları eğlendirmek amacıyla ilkel bir oyun sergiledikleri bir açık hava çadırında oturuyorduk. Ko-

nusu çok sıradandı. Oyunda kötü baş karakter siyahlar giyinmişti, fahişe ise kırmızı. Peki ya yanı başımda oturan ve baş oyuncu kadar umursamaz görünen kötü karaktere ne demeli? Oyuncuların kocaman gölgeleri duvarların üzerine vurmuştu; bir de asıl, çok daha kocaman olan tutkuları yansıyordu duvarlara. Byron'a gelince onun asıl sorunu tutkularının gerçek yaşamının yanında minnacık kalmasıydı. Böylece elimi dizlerinin üzerine koymamam gerektiğini öğrenmiş oldum.

Aşk acısı sevdiğiniz insanın değerini artırır; acı arttıkça onu daha çok seversiniz. Bu, Pisagor teoremi kadar kesindir. Acıya rağmen, Byron'un gölgesinden bağımsız kalmak istemiyordum. Onu kendi postumdan daha çok seviyordum. Aşk yüreğimi yiyip bitiriyordu. Benimse hiçbir şey yediğim yoktu. Ona olan açlığımı kendi etimi yeyip bitirere bastırıyordum. Byron annesi gibi şişman kadınlardan nefret ederdi. Bense kaç zamandır iyice incelmiştim, onu hoşnut etmek için hayali fener olmayı bile göze alabilirdim. Ama Byron ince kadınlardan da nefret eder olmuştu! Avurtlarım birbirine geçince, hiç beğenmemiş gibi dik dik yüzüme bakardı. Aşırı derecede ince kadınların kurutularak iğneyle tutturulmuş kelebeklerden farkı olmadığını söylerdi; hatta kanatlarının hışırtılarını işittiğine yemin ederdi. Neredeyse sıskası çıkmış *ihtiyar* kadınlara gelince, hiç çekinmeden, onların oturma odalarında ayaklarının ucuna basarak dolaşan yaşlı örümceklerden hiçbir farkı olmadığını söylerdi.

Kendi kokumu duymamak için sıkça yıkanıyordum. Eriyerek, Alaaddin'in lambasındaki cin-peri gibi Byron'un sahipliğinde dertop olup kıvrılan zayıf ve kadınımsı zehirli bir dumana dönüştüğümü hissediyordum. Onun dışında hiç kimsenin hizmetinde olmak istemiyordum. Artık kendimi yalnız onunla olunca güven içinde hissedecektim. Byron'a her yaklaşan insandan nefret eder olmuştum. Ben ki hiç kıskanç biri olmadım, Casanova'nın yüz otuz kadınını bile kıskanmadım, ama Byron'la baş başa vakit geçirdiğinde Hobhouse'u bile kıskanıyordum! Byron'un parmaklarını dokundurduğu tuvalimin her bir parçasını kıskanıyordum.

Aramızdaki yaş farkı umurumda değildi. Böyle bir şey söz konusu olamazdı. Benjamin Franklin, Casanova'ya yaşlı kadınlardan hiç şaşmaması gerektiğini söylerken ona, *"Onlar her seferinde minnettar kalır,"* diyerek dikkatini çekmişti. *"Unutma ki karanlıkta bütün kediler gri olurlar."* Byron'la beni birbirimizden ayıran şey ne dil ne de yaş farkıydı, sadece aşk farkıydı. Benim onun karşısında yaşadığım duygularla onunkiler farklı şeylerdi.

Yaptığım portreler ona yazdığım birer aşk mektubuydu. Her seferinde daha da büyüyor, daha da renkleniyordu. Venedik'ten gelirken yanıma aldığım tüm tuvalleri kullandım. Aşkıma yetecek genişlikte tuval bulmak Arnavutluk'ta olanaksız. Byron'un kendisi bile aynalara baktığında benim onda bulduğum güzelliğin ancak yarısını görebilirdi. Ben artık gördüğümün değil sevdiğimin resmini yapıyordum. Artık geceleri gözlerimi kapayınca bile kendimi yalnız ona teslim ediyordum; yanımda olsa da olmasa da hiç fark etmezdi. Kimi umutlarımdan ve düşlerimden kendimi koparamıyordum.

Fakat Byron kendini benden koparabildi.

9

Un baso e 'na forbia, e 'l baso scampa via.

Öptükten sonra ağzını silersen
öpücük diye bir şey kalmaz.

VENEDİK ATASÖZÜ

Byron ayrılacağını önceden haber vermediği için aramızda bir veda sahnesi yaşanmadı. Hazırlıkların farkındaydım. Ona çok üzülüyordum; fakat bedeninin bedenimin üzerinde o kadar çok izleri vardı ki saatlerce onlarla kendime coşku ziyafeti çekebilirdim. Bana öyle geldi ki paşa o gün bütün zamanını buna ayırmıştı. Hobhouse da ortalıkta görünmediği için Byron hakkında onunla bir şey konuşamadım. Fakat bende, sırasında okşayabileceğim, elimi dokundurabileceğim ve de kusurlarını düzeltebileceğim çok sayıda portresi vardı. Bir de yüreğimin el verdiği biçimde sıraya koyabileceğim anılarım. O gece gelmeyince, Byron'un bu aldırmazlığını sevişirken kimi zaman saçma bulduğu işlerden biri olarak algıladım. İçimde en ufak bir intikam duygusu uyanmadı. Byron'u incitmek aklımın kıyısından geçmezdi, en azından o sırada hiçbir şey düşünecek durumda değildim.

Ertesi sabah, kadınların mışıl mışıl uyuduğu evde erkenden uyandım. Tepedelen Sarayı'nın kadınlar bölümü baştan başa pembeydi. Pembe mermer döşeli koridorlarla pespembe uykulara dalmış prenseslerin odalarında çıt çıkmıyordu. Yumuşacık boyunlarına dolanmış eğrelti otlarını andıran sık saçları derilerinden yükselen gözle görünmez soluk alıp vermeleriyle nemlenmekteydi. Uykulu dudaklarından çıkan nemli

solukları yorgun ve güçsüz kollarının altından kıvrılarak sımsıcacık ayaklarının yanından çevreye yayılıyordu.

O sabah ben de kendimi pembe ve sağlıklı hissediyordum. Öyle ki, böyle bir gece geçirdikten sonra, gene de, önce öpüp ardından bağışlamaya hazırdım. Küçük prenseslerden biri odama kadar gelerek fısıltılı bir sesle, "Varlıklı güzel İngiliz'i özleyecek misiniz?" diye sordu. Üzerimdeki keten gömleğimi çıkarmadan, yüksek tavanlı ve baş döndürücü koridorlardan Byron'un kaldığı bölüme doğru koşmaya başladım. Bir anda tırnaklarımın keskin birer bıçak ağzına, omuzlarımın dişlere, göğüsleriminse mikaya dönüştüğünü hissettim.

Byron'un odasına girince yerlere atılmış bir yığın kâğıtla karşılaştım. Ali Paşa'nın meyvelerinin parlak kabukları, yazılı kâğıtlarla kirli çamaşırların arasına fırlatılmıştı. Son yaptığım portresi için giymiş olduğu şapkayı yerde buldum. "Hayır!" diye çığlık attım. Şapkanın o şekilde yerlere atıldığını görmeye dayanamazdım. Böyle bir şey yapabildiğine göre, demek gitmişti. Elden çıkarıldığı anlaşılan kirli çamaşırların üzerine kendimi attım. Gece entarisinin bir ucunu ağzıma alıp ezmeye başladım. Üzerine benim kokum, benim tadım sinmişti. Tuzlu, hoş ve terk edilmiş bir koku. Başımı yastığının içine gömerek saçlarının hoş kokusunu doya doya içime çektim. Odanın boş ve sessiz oluşu neredeyse beni havasız bırakacaktı, boğulacaktım. Başım yastığa gömülü olarak, *Yardım et,* diye dua ettim. Fakat beyazlığın içinde sadece kendi soluğumun sesini işitebiliyordum. Yastığı sertçe yüzümden uzaklaştırdım ve beni terk etmiş olduğu kapıya doğru fırlattım. "Kusurlarını gözden geçirmek için" odasına almakta ısrar ettiği resimleri aradım. Hiçbiri yoktu. Fakat ona yazdığım birkaç küçük not orada, Tepedelen kuyumcularından gelen faturaların arasında duruyordu. İçimde iyiden iyiye kötüye giden şeylerin kokusunu almış olmalı ki bir sinek geldi ve tam dudağımın üzerine kondu.

Byron odasında bana bir de mesaj bırakmıştı. Yazılı olmayan bir mesaj. Mesajını dinlerken, bir yandan da çok uzaklarda koşturduğu atının nal seslerini işitiyor gibiydim.

Sana olan aşkım böylece son buldu işte, diyordu Byron. *Evet, bir süre için inanılmaz bir şeydi, bu doğru. Ama hayır, o sırada söylediklerim bugün önemli değil artık. Sanki hiç yaşanmamış gibi, hiçbiri yok artık.*

Mesajını tartışmayı denemek istedim, ama olmadı; çünkü mesaj çok acımasızdı. Yumruk gibi tepeme iniyordu.

Sen neden hâlâ oradasın? Sanki hâlâ önemini koruyormuş gibi orada hâlâ aşkımdan mı söz ediyorsun?

Hayır, onun nereye gittiği beni ilgilendirmiyor, geri dönüp dönmeyeceği de ilgilendirmiyor. Ben şimdi buradan uzaklaşıyorum. Sana olan aşkım sona erdi. Ondan o kadar çok söz ettin ki o yüzden çekip gidiyorum işte; bu da senin yüzünden.

Peki ya senin aşkın? Eee, bu da senin sorunun, öyle değil mi? Gönül sorunlarını tartışmak istemediğimi bilirsin. Neyse, zaten seninle hiçbir gönül sorunum yok artık.

Kadınlar ağlarken çirkinleşirler.

Ben bu odada daha fazla kalamazdım, dayanılmaz bir şeydi. Mesaj kulaklarıma zorla girmeye çalışıyordu.

Buradan git artık. Seni sevmiyorum; böylece kendimi huzursuz hissetmeme neden olamayacaksın.

Üzerinde en ufak bir ayak izi bırakmadan mermer döşemelerin üzerinde sıçrayarak oradan kaçtım. Çünkü Byron beni hiçliğe layık görmüş ve onu da başarmıştı.

İmdat! diye avazım çıktığı kadar Casanova'ya bağırdım, hoş kokulu paltosunun içinde bana heyecanlı anlar yaşattığını hatırlayarak. *İmdat!* diye kedisine de bağırdım. Balık kokan nefesini özlediğim kedisine. Kırmızı bir kumaş parçasını andıran diliyle nasıl da parmaklarımı yalar, burnunu avucumun içine sokmaya çalışır, patileriyle karnımı oğuştururdu. *İmdat!* diye bağırdım kendi işime gücüme, Tepedelen'in minarelerine. Günlerce sonra, sokakta gördüğüm anaç kadınlara, Casanova'ya benzeyen adamlara bir ahraz gibi hâlâ *İmdat!* diye yalvarıyordum. Günün birinde saraya gelen bir haberci, bütün bu acılara neden olan kişinin şu anda Yunanistan'a hareket eden bir geminin güvertesinde olduğunu söyledi. Bense

sarayın mermer hamamında saklanıp yardım dileklerimin kabul edilmesi için dualara bile başlamıştım.

Kuyumcuya olan borçlarını ödemeyenler cezaevlerinde çile doldururlar... peki ya aşk mektupları yazarak, türlü türlü vaatlerde bulunarak can yakanların cezaları ne olacak? Bu ufak tefek suçları işleyenler ellerini kollarını sallayarak dışarda dolaşıyorlar. Fakat, gerçekte insan mutluluğuna karşı hem de hiç acımadan işlenmiş en ağır suçlardır onlar. Pek çok suç vardır ki ağır sayılması için kurbanının ölmesi gerekmez. Kurban sevgili hakkında kimsenin kılını kıpırdatmaması onu ağzı tıpalı bir kavanozda çürümeye ve zehirlenmeye terk etmek gibi bir şeydir. O günlerde, ben de böyle bir ölüme terk edilmiştim işte.

Sevdiği tarafından terk edilen bir insan neden kolay kolay ölemez? Biz buna İtalya'da *insopportabile* derdik; yani bu tür acılara dayanamazdık. Ölümden beter dedikleri hani. Üzüntüden soluk alamayacak durumdaydım. Mideme indirilmiş görünmez tekmeler yüzünden nefes alamıyordum. Artık bir daha yaşayamayacağım tatlı anılar aklıma geldikçe deliye dönüyordum; çünkü bundan böyle kimseyi Byron'u sevdiğim gibi sevemezdim. Byron'la yaşadığım anlayış, duygu dolu yakınlığımı birkaç dakika kadar hatırlamak gafletinde bulundum. Fakat hatırlamamla bir esrarkeşin düşüne dönüşmesi bir oldu, hem çok daha sahiciymiş gibi.

O güne kadar böyle bir acıyı hiç tatmamıştım. Çünkü ben adamakıllı, tastamam sevilmiştim. Bir ara hamamın aynasındaki görünümüme gözüm takıldı. Ağzım tıpkı bir taş bebeğin ağzına benziyordu. Porselen gibi kaskatı ve somurtkandı. Kapının pat diye arkamdan kapatıldığını işittim. Sanki içime doğmuştu. Demek acılarımla birlikte buraya hapsedilecektim. Önümde düşünüp taşınabileceğim bir saatim vardı, eğer o süre içinde canıma kıymazsam eğer. Bedenim acıdan taş kesilmiş, acı bir tümör gibi içimi sarmıştı.

Bir gün Mouchar beni görmeye geldi; biraz kaygılı görünüyordu, fakat sesinde en ufak bir resmiyet havası yoktu. Elimi eline aldı. "Cecilia, belki de bu sizin için daha iyi olmuş-

tır," dedi. "Varlıklı İngiliz hakkında pek çok şeyler söyleniyor; onları bilmek isterdiniz, ama bilmeseniz daha iyi olur. Bizde bir söz vardır. 'Keçi uçsa da gene de keçidir,' deriz. Bunu da unutma."

"Onsuz yaşamaktansa ölmeye razıyım," diye bağırdım.

Fakat sonunda, hem kendimi hem karnımda taşıdığım çocuğu öldürerek çifte cinayet işlemeyi göze alamayacağımı anladım.

Byron'un ayrıldığı günlerde, fakat hâlâ bir habercinin ona ulaşabileceği bir uzaklıktayken, hamile olduğumu öğrendim. Ona ancak bir kez İngiliz paltolarından kullanmasını ima etmek cesaretini gösterebilmiştim; o da gülerek bu fikri elinin tersiyle itmişti. Neden mi? O sırada, geleceğimizin mutluluğuna güvendiği için böyle bir şeye gerek görmüyordur, diye düşünmüştüm. Fakat çok geçmeden, birlikteliğimizin sonucunu aklının kıyısından bile geçirmek istemediğini anladım. Bu yüzden, onunla birlikte ben de ipin ucunu kaçırmıştım. Altın topum torbasının içinde kalmıştı.

Benimkisi hiç de kendi haline bırakılacak türden bir hamilelik değildi. En çok da sabahları sürekli olarak öğürüyor ve kusuyordum. Mouchar bir gün iyileştirici bir kadınla bana geldi; kadın, bana, yaktığı kokulu otların dumanını koklattı. Fakat kusmalarımın arkası kesilmedi. İçimden, gerçeği ona olduğu gibi anlatsam mı, diyordum. Fakat, birden, Mouchar'ın odama getirdiği çarpık çurpuk, ama sevecen kadının bir ebe olduğunu anladım; kadın insana korku salan aletlerinin bulunduğu deri çantasını açtı ve onları yanımda yatağın üzerine yaydı. Mouchar, akıllı ve nazik bir tonla, kararın bana ait olduğunu bilmemi söyledi.

Gümüş aletleri görünce, içimdeki dehşet dolu hayvansı sızlanma yok oldu. Tahmin edileceği gibi bebeği kurtarmaya karar vermiştim. Ebeyle göz göze geldikten sonra, kadın omuzlarını silkti. *Kanın konuştu,* demeye getiriyordu. *Kanın sesine kulak vermeliyiz ve bize ne söylüyorsa ona uymalıyız.* Gülerek, sekiz ay boyunca bana bakmak için gene geleceğine söz verdi. O süre içinde, saraydaki kadınlar bana göz kulak olacaklardı.

Mouchar, "Şimdi ona bir haberci yollayayım mı, Cecilia?" dedi.

Başımı sağa sola oynattım ve odanın ortasında gözyaşına boğuldum. Byron'un, karnında bebeğini taşıyan genç kızı parayla nasıl susturduğunu biliyordum. Onunla bebek hakkında konuşmak kesinlikle içimden gelmedi. Byron'un aşka ne gözle baktığını öğrenmiştim; beni ya da çocuğumu düşündüğü yokmuş demek. Mouchar, burnumu silmem için, ipek mendilini açtı ve bana uzattı. Omzuna yaslanıp hüngür hüngür ağlamak geliyordu içimden; fakat bu üzüntülerimle onu korkutmak da istemiyordum. Bir insan varlığının yumuşak bir tavrıyla karşılaşacak olursam ona olanca acımasızlığımla yüklenerek onu incitebileceğimi hissettim.

İçimdeki kırık parçaların her kımıldadığımda beni incitmemesi için aradan pek çok yılların geçmesi gerekecekti. Fakat benim, beni incitmeyecek olan bir sanatım vardı. O sırada, içimde büyümekte olan bir yaratığa âşık olmaya başlamıştım. Öyle bir güce gönül verirseniz, mantıklı olmaya gerek duymazsınız. Karnım büyürken artık başka hiçbir şeyi düşünemez olmuştum. Çalışmayı bıraktım. Hiçbir şeyi kendime dert etmiyordum, uysal bir insan olmuştum. Kendim olmaktan çıkmış, yeni bir yaşam yaratmaya hazırlanıyordum. Döl yatağımın aşırı üzüntü yüzünden hastalık kapmasını istemiyordum. Bebeğimin kime benzeyeceğinin dışında, hiçbir şeye meraklanmamam gerektiğini öğrenmiştim..

Arnavutluk'ta işlerin hiç de yolunda gitmediğini tahmin edebiliyordum; Ali Paşa'nın eski düşmanları, İbrahim Paşa ile Sutari Paşası Tepedelen'i dört bir yandan kuşatmıştı; havada kan kokusu seziliyordu. Çevredeki dağlarda adam öldürmeler, adam boğazlamalar hiç eksik olmuyordu. Paşa adamlarıyla birlikte kamp alanlarındaydı.

Günlerimi bölen, hiç beklemediğim bir anda, Türkiye'den ya da Yunanistan'dan gelen tüccarlarla elçiler oluyordu; çünkü onların Byron ve Hobhouse'un Doğu'ya doğru sürdürdükleri yolculukları üzerine anlattıkları öykülerle besleniyordum. Bazen, eskiden Byron'la paylaştığım pencere

eşiğinde saatlerce oturuyordum. Gözüm hep Arnavutluk'taydı; sevgilimden haber getirecek atlıları bekliyordum. Resim filan bile yapmadığım uzun ve aylak bir günümde, Byron'a, onu ölümsüzlüğe kavuşturacak olan, yeni bir portresini sunma sürecine girebilirdim. Bu portre onun ve benim, her ikimizin, etinden oluşacaktı.

Üçüncü Bölüm

1

L'amor se cazza in tuti i busi.

Aşk kendini her deliğe sokmasını bilir.

VENEDİK ATASÖZÜ

Aşk beni casusluğa özendirdiği için bunları bilebiliyorum. Bir araştırmayı en dürüst yollardan ve de elim kirlenmeden gerçekleştirmeyi Angelica Kauffman saplantım sayesinde öğrenebildim. Fakat aşk beni, bilgi toplarken, hem utanmaz hem yüz kızartıcı bir casus yaptı çıktı. Aşk bana başkalarına ait mektupları gizlice okumayı belletti. Aşk bana hem Fransızcamı geliştirmeyi hem ağzı bozuk İngiliz gazetelerini okuyup anlayacak kadar İngilizce konuşmayı öğretti. Aşk bana Byron hakkında bilgi sağlayabilecek, hatta Venedik'ten ayrılıp Londra'ya döndükten sonra o bilgileri bana aktaracaklarına güvenebileceğim İngiliz müşterilerimden dostlar edinmeyi öğretti. Aşk bana, onları daha sonra tanıdığımda, Hobhouse ve Mary Shelley gibi arkadaşlarını etkilemeyi, onların Byron'la ilgili gizemlerini kurcalamayı öğretti. Aşk bana Hobhouse'tan bir eleştiri ya da uşağı Fletcher'den komik bir deyim alarak onları Mary Shelley'in bir göğüs geçirmesine eklemeyi ya da çekmecesinden çaldığım bir müsveddeye ya da Byron'un şiirinden bir dizeye dikerek onları süslemeyi öğretti. Ve böylece kafamda Byron'un geçmişinden bir parça oluşturmuş oldum ki o sayede bir insanın yaşamını tuval üzerinde bana ipuçları veren yüzleriyle yerli yerine oturtmuş olabildim.

Fakat hem bu kadar aç hem bu kadar açgözlü nasıl bir aşk

bu? Tatlı tatlı okşamalarla değil, daha çok sokak dedikoduları ve elden düşme öykülerle beslenen bir aşk mı? Yalnız dingin saatlerde derin derin düşüncelere daldıran ve geceleri gizli gizli harekete geçen bir aşk mı? Bu, karşılık görmeyen bir aşk, elbette; tatmin isteyen yollarla tatmin olmayan bir aşk.

Çok inandığım Hobhouse bana daha sonra, hiç haber vermeden beni Tepedelen'de tek başına bırakmak istemediğini anlatacaktı. Byron'a, "Cecilia'ya efendice davran," demiş Hobhouse. "Hiç değilse buradan ayrıldığımızı bildir ona, adam!" Fakat Hobhouse bu söz üzerine Vathekvari sert bir bakışla ödüllendirilmişti.

"Acaba kendini suçlu hissetti mi?" diyerek merakımı belirttim. "Belki de bu yaptığına pişman oldu? Tepedelen'i terk ettikten sonra mutsuz muydu?"

Hobhouse hem dürüst hem anlayışlı olmaya çalışıyordu; fakat her ikisi olmak çok zordu. Bir süre sustu ve anladım ki Byron bir daha aklına bile getirmemişti beni; nazik ve dürüst Hobhouse buna çok üzülmüştü. Yıllarca sonra, artık benim için her şey ayan beyan olunca, insanların ödün vermez efendilikleri karşısında şaşıp şaşıp kalırım ve de Hobhouse'un nasıl olup da Byron'la işbirliği yaptığını hâlâ çözmeye çalışırım. Bu sadece bezdirici olmamaya yönelik, bir defalık, bir içgüdü müydü? Yoksa o da bizim gibi Byron'a âşık mıydı? Byron tarafından terk edilmenin ve hor kullanılmanın nasıl bir şey olduğunu günün birinde o da anlayacaktı. Fakat o sırada bal gibi onunla birlikte hareket edebilmişti.

Gizlice haber tırtıklamalarımın sonucunda şunu öğrenmiş oldum: Saray yaşamından, benden, rahat ve huzur içinde olmaktan bıkan Byron insanın başını döndürecek bir serüven için yeni bir hevese kapılmıştı. Belki burada uzun bir süre daha kalmanın olası sonuçlarından da korkmuştu. Tepedelen'de ona sımsıkı sarılan tek ben değildim. Ondan çok şey bekleyen de tek ben değildim. Ali Paşa'nın kadife gibi yumu-

şak davranışlarla çevresinden eksik olmayışı tehditkâr boyutlara ulaşıyordu. Byron'un kararını öğrenince, paşa, güzel genç lordunu yitirmeyi hiç istemediği halde, yolculuğu sırasında ona eşlik etmesi için silahlı koruma ve rehber vermeyi teklif etti. Bütün bunlar, benim iki gece önce atölyemde dikilip fırçalarımı temizlerken, son derece gösterişli ve abartılı bir Fransızcayla konuşulup görüşülmüştü.

Hareket edecekleri aynı günün sabahı, paşa konuklarıyla vedalaşmak için erkenden kalkmış, her iki harem dairesinde yaşayan kızlara ve oğlanlara bir yakınını yitirecek olan lordlarını yalnız bırakmamaları için resmen emir verilmişti. Yataklarından kaldırılmayan küçük prenseslere gelince, bu garip veda törenini seyretmek için daracık balkonlara doluşan hizmetçi kızlar ve ebeler onları kendi hallerine bırakmışlardı.

Ebelerden biri bana, Ali Paşa ile Byron'un yankılanıp duran saray avlusunda bir süre yalnız kaldıklarını anlattı. Ortalığı aydınlatan ışık henüz buz kesiyordu; fakat atların koşumlarındaki küçük zilleri ile varlıklı İngiliz'in kahverengi saçlarını altın gibi parlatıyordu. Byron çoktandır şafak vakti uyanmamıştı; fakat o gün güneş doğmadan yola çıkmak zorunluluğu vardı. Paşa onun sevimli kulağına bir şeyler fısıldadı. Byron kendini geriye doğru çekti ve belli olacak şekilde yutkundu. Fakat ardından paşaya doğru yaklaştı ve her iki koluyla ona sarıldı. Bu son kucaklaşmalarının onlara acı verecek kadar tutkulu olduğu görünüyordu. Birbirlerinden ayrılınca, Byron topallayarak atına doğru yürüdü.

Bütün bu anlattıklarım olup biterken ben de sarayın öbür ucundaki odamda ya mışıl mışıl uyuyor ya da uyumaya çalışıyor olmalıydım. Byron'un beni bir gece için ihmal etmesinden daha kötü bir şey olamayacağını düşünerek kendimi sakinleştirmeye çalıştığım sırada atlara eyerleri vurulmuş, tavuklar kesilip haşlanmış, taze tatlılar muslin bezlere sarılmış ve oğlan çocuklarına varlıklı İngiliz'e en iyi biçimde hizmet etmeleri hatırlatılmıştı. Yatağımdan kalkıp mermer kâsede üzeri gül petalleriyle kaplı suda yüzümü yıkarken Byron'un atı ağzından buğular püskürtüyor bir yandan da Hobho-

use'un bindiği kısrağı burnuyla iteliyordu. Odama dönüp yatağıma uzandığım yerde beni bir gecelik ihmalinden dolayı onu bağışlamak için kendimi yatıştırmaya çalışırken yaptığım bir yığın portreyi heybesine dolduran Byron paşanın avlusundan kırıtarak çıkıyordu.

Byron'un ayrıldığı haberini veren küçük prenses tarafından uyandırıldığımda, sarayın öteki sakinleri ve bu arada haremden üç oğlan çocuğunu da alan paşa somurtuk bir yüzle, çoktan yataklarına dönmüştü. Kendimi Byron'un yatağının üzerine atıp kirli çamaşırlarını ağzıma doldurduğum sırada o da yemyeşil zeytin ağaçlarıyla kaplı tepelerde çoktan uzaklaşmıştı.

Bununla birlikte, ondan sonra neler olduğunu hem Hobhouse'un kendisinin anlattıklarından hem de kitabından, tam olarak öğrendim. Değerli Hobhouse *Arnavutluk'ta ve Türkiye'nin öteki illerinde 1809-1810 yıllarında Yaptığım Geziler* adlı kitabını yazarken beni ne çok kuruntulardan kurtarmış olduğunu bilemezdi. Çünkü daha çok ayrıntılar üzerinde durduğunu hatırladığım bilgiçlik taslayan satırları okurken yolculukları sırasında anlattığı kibar görünmeye çalışan her türlü hoyratlığını altında yatan bayağılıkları da görecektim. Byron, Tepedelen'de iç bayıltan aşkların dışında derslerden kurtulmuş bir okul çocuğu gibi yeni yeni ipsiz sapsız yaşantılara da saldırıyordu.

Arnavutluk'tan sonra, Yunanistan'a deniz yoluyla gitmeyi tasarladılar; fakat fırtınaya yakalanan tekneleri kıyıya doğru sürüklenmeye başladı. Batacaklarını sanıyorlardı. Hobhouse kitabında dalgaların nasıl dişlerini gıcırdattığını, tekne kaburgasının parçalanacakmış gibi nasıl çatırdadığını, Byron'un nasıl heyecanlandığını bir bir anlatacaktı. "O sırada, ölüm dirim savaşı vermemiz Byron'un umurunda bile değildi. Ay ışığında, azgın dalgaların her tarafı dövdüğü bir sırada, güverte üzerinde ayakta duruyordu. Bir yandan da, sürekli olarak, 'Yaşam bu işte, Hob, gerçek yaşam bu,' " diyordu.

Fırtınadan, paşanın acımasız adamları tarafından kurtarılıp kamplarının bulunduğu yere götürüldüler. "Gece yaktık-

ları ateşin çevresinde oturarak adamların keçi kızartarak şarkı söyleyip oynamalarını seyrettik. Byron onlara para vermeyi teklif edince, şefleri, "Beni sevmen yeter, para istemez," dedi, bu söz Byron'un çok hoşuna gitti.

"Byron bana kıllı şeflerinden çok hoşlandığını söyledi. Ona sakin olmasını hatırlattım. Biz hâlâ paşanın bölgesinden çıkmamıştık."

Deniz onları kabul etmemişti. Bu durumda onlar da Yunanistan'a kara yoluyla gitmeye karar verdiler ve eşkıyaların kol gezdiği muhteşem dağları aştıktan sonra düzlüğe indiler. Adı kolay kolay unutulmayacak küçük bir kasabada, Mesolongion'da mola verdiler. Kilisenin sivri külahının gölgesi geniş bir gölün üzerine uzanıyordu. Sonunda Yunanistan'daydılar, artık Doğu'ya geldiler demekti. Byron heyecandan yerinde duramıyordu. Hobhouse "Çok az uyuyor, beni her saat başı uyandırıyor, dur durak bilmeden sürekli konuşuyordu." diye anlattı bana.

Atina, Cape Sunium, İzmir ve Constantinople.. Yolculuk son derece mantıklı Hobhouse'u bile neredeyse bir ozan yapmıştı. İlginç ve yepyeni bir dünyada olduğu kadar, kendi duyularının yarattığı bir dünyada da yolculuğa çıkmıştı. Hobhouse, portakal, ağaç kavunu ve yasemin çiçeklerinden yayılan hoş kokular arasında nasıl yollarına devam ettiklerini anlatır. Sivri uçlu biberiye yapraklarıyla rüzgârdan kırılmış kekik dalları burun kanatçıklarını açmıştı. Limanlardaki beyaz badanalı tavernaların bahçelerinde begonvillerin kan kırmızı çiçekleri saçlarının arasına dökülüyordu. Neye baksan alev alev cinsellik fışkırıyordu. Geceleri, gemide, her ikisi de yandaki kabinlerden birbirine sürtünen kol bacak sesleri işitince kulaklarına inanamamışlardı. Akdeniz kıyıları boyunca yolculuklarını sürdürürlerken, güneşin her gece zeytin ağaçlarının koynuna girdiğini seyretmişlerdi. Sadece solumak bile başlı başına doğa harikası bir şiirdi.

Bir gün, "Peki, Byron şiir yazıyor muydu?" diye soracak oldum Hobhouse'a. *Aşk şiiri mi? Yoksa yitirilen ve pişmanlık duyulan aşkın şiiri mi?* diye merak ediyordum içimden.

"Hayır, sadece ozanlık yapıyordu o. Arada fark var, biliyorsunuz."

Biliyordum. Byron şiir yerine duvar yazıları karalıyordu. O işe çok yatkındı. Hobhouse, Cape Sunium tapınağına, Delfi'deki Panagia manastırının sütunlarına Byron'un adını nasıl kazıdığını uzun uzun anlattı. Okuldayken, adının baş harflerini anı olsun diye taşlara ve ağaç gövdelerine yazarmış. Üzerine kendi adını kazıdığı paletimi hiç unutmadım. Oysa onu sıkılgan bir aşk ilanı olarak algılamaya çalışmıştım! Byron'un Arnavutluk'tan ayrıldığı gün paleti sarayın duvarlarından dışarıya fırlattım. Onu kafamdan bir türlü atamayacağım bir adak olarak saklayacağımdan korkuyordum. Bana sevebileceğim başka hiçbir somut şey bırakmamıştı. Paletimin çok kötü portreler yapacağından, üzerinden kazıdığım boyaların bana çektirdiği acılarla bozulacağından korkuyordum.

Bu süre içinde Byron beni düşündüyse bile, bu hiçbir anlam taşımaz. Ondan ne bir mektup aldım ne de bir mesaj; portrelerimin parasını bile yollamadı. Anlaşılan, başıma neler geldiğini merak bile etmiyordu. Çocuğunu karnımda taşıdığım süre içinde bir türlü bastıramadığım acılardan, üzüntü içindeki günlerimden, karanlık gecelerimden haberi yoktu.

Atina'dayken, Byron ve Hobhouse Parthenon'u* da gördüler ve taşlarının Lord Elgin tarafından nasıl yağmalandığına tanık oldular. Hobhouse, Yunanlıların mermerlerin dışarıya kaçırılışını görmeye dayanamadıklarını anlattı bana; hatta bazıları kasaları onları İngiltere'ye götürecek olan gemiye taşımaya yanaşmamışlardı. Hobhouse, büyük bir ısrarla, onların, "Mermer heykellerdeki ruhların gözyaşı döktüklerine inandıklarını," söylüyordu. Rıhtımda Yunanlı işçiler, kendinden geçmiş bir halde, sürgüne gönderilen taşların çığlıklarını dinliyorlardı. O sırada Byron da onların yanındaydı. Acaba

*Atina akropolisinde, Eski Yunan tanrıçası Athena'ya adanmış Dor düzeninde tapınak. (ç.n.)

kadim mermerlere kazınmış portreleri seyrederken beni de düşünüyor muydu? Hiç sanmam.

Hobhouse olayın bir sonraki bölümünü anlatırken dili sürçüyordu. Gerçekte, aynı olayı bana daha önce de anlatmıştı, ondan biliyorum. Dedikodu kumkuması ve kendine fazla önem veren bir Arnavut tüccar, güzel varlıklı İngiliz'in yolculuğunun nasıl geçtiğini paşadan hizmetçi kızlara varıncaya kadar herkesin çok merak ettiği Tepedelen Sarayı'nda Byron hakkında ilginç öyküler anlatmıştı.

Bugün bile söylemeye bir türlü dilim varmıyor; çünkü adam yerimi nasıl başkalarına kaptırdığımın öyküsünü anlatmıştı. Byron'un benden sonraki sevgilisine karşı içimde bir düşmanlık duygusu yok; fakat beni terk ettikten sonraki birkaç hafta içinde Nicolo Giraud adlı güzel Fransız oğlana gönlünü kaptırdığını hatırlayınca bugün bile içim sızlıyor. Anlaşılan, Nicolo'nun baş döndürücü büyüsü, Byron'un içinde taşıdığı benimle ilgili en ufak duygu kırıntılarını bile yok etti. Benim başladığım İtalyanca dersleri iki dili de ana dili gibi güzel konuşan Nicolo ile tamamladı. Byron'la bir dahaki buluşmamızda, sürekli benim dilimle konuştuk. Bu da benim için ayrı bir üzüntü kaynağıydı; çünkü bunun nasıl böyle olduğunu hatırlayabilmiş değilim. Onunla Fransızca ya da İngilizce konuşmayı yeğlerdim.

Hayır, Hobhouse bana Nicolo'dan hiç söz etmek istemedi; belki de onun bu konuda da kendine göre nedenleri vardı. Daha sonra ona bu konuyu açmaya çalıştımsa da, "Lütfen bana hiçbir şey sorma, Cecilia," dedi.

Nicolo'yu düşünürken, içimdeki sızı daha da kabarıyordu. Artık Hobhouse'u bağışlayamazdım.

"Öyleyse söyleyin bana. Ben onu incitecek bir şey mi söyledim?"

"Evet, Cecilia, evet."

"Bunu nasıl anladınız?"

"Çünkü yıllar önce, 'Bana sakın bir daha Arnavutluk'tan söz etme,' dediğini hatırlıyorum."

Hobhouse, Byron'un, ev sahibesinin on iki yaşındaki kı-

zı Teresa Macri'yle flört ettiğini anlatırken çok daha rahattı. Kadın kızını yüksek bir para karşılığında varlıklı İngiliz'e satabilmeyi umuyordu.

"Fakat Byron bu fikre hiç yanaşmadı. Çünkü bir süredir bedensel zevkleri için çok para harcamak zorunda kalmıştı," dedi Hobhouse. Fakat neyi ima ettiğinin farkında olunca yüzü kıpkırmızı oldu. Hemen konuyu değiştirdi.

"Aldırmayın. Siz bana gerçekleri anlatın. Ondan başka her şey karşısında kendimi aşağılanmış hissederim," dedim coşkulu bir sesle.

Hobhouse, "Byron Yunanistan'da tam bir azgın yaratıktı," derken o da gerçeği kabul ediyordu. "İngiltere'yi terk ettikten sonra tam iki yüz kez sevişmekle öğünürdü." Hobhouse'un yüzü gene kıpkırmızı oldu. Zavallı adam, benimleyken, kafasında nasıl bir savaşım veriyordu kim bilir! Onurlu bir dürüstlükle beyefendice bir alçakgönüllülük arasında gidip gelen bir savaşım. Bana gelince, kafam irade dışı hesaplar ve arzu etmediğim imgelerle doluydu. İki yüz aşk oyununun bir bölümü elbette kadınlarlaydı. Eğer aşk oyunu denilebilirse bunların bir düzinesi de benimle oynanmıştı.

Yunanistan'da on hafta geçirdikten sonra, Byron ve Hobhouse *Pylades* adlı bir gemiyle İzmir'e hareket ettiler. 6 Mart günü oradaydılar. Yollarda deve kervanlarına rastladıktan sonra yeri göğü birbirine katan yüzbinlerce kurbağa sesinin eşliğinde Efes'i görmeye gittiler; yıkık sütunların arasında çakalların çıkardığı inleme seslerini hiç unutamadılar. Maiyetlerinde gelen Arnavutların köle olarak satıldıklarına tanık oldular. Kahvehanelerde fırıl fırıl dönen dervişler ile sokaklardaki kaba saba oyuncu topluluklarını seyrettiler.

Byron o sırada, "İşte gerçek olan bu," diyordu Hobhouse'a.

Byron ve Hobhouse Doğu yolculuklarını sürdürdüler. Tepedelen Sarayı'nın sakinlerine bu yolculuğa ilişkin öyküler anlatmaya gelen tüccar ve haberciler hiç eksik olmadı. Constantinople'a giderken, iki anakarayı, Asya ile Avrupa'yı birbi-

rinden ayıran dar ve derin Çanakkale Boğazı'nın girişinde durdular. Byron saatlerce suya dalarak kaplumbağa yakalamaya çalıştı. Bir yandan da, Ovidus'un ünlü masalında anlattığına göre sevgilisi Hero ile buluşmak için boğazı yüzerek karşı kıyıya geçen Leandros'u taklit etmeye can atıyordu. Bu işe iki kez teşebbüs eden Byron ilkinde başaramadı. Son derece tehlikeli soğuk ve azgın sulara karşı dört millik mesafeyi yüzerken kalbi hızlı hızlı atıyordu. Sonunda, 3 Mayıs'ta, bize anlatılan nefis bir kurbağalamayla bir buçuk saat yüzerek Avrupa'dan Asya'ya geçmeyi başardı.

Byron Constantinople'a gelince kültürel ve erotik keşiflere daldı. Meyhanelerde tahrik edici oyunlar oynayan köçekleri seyretmeye, kendinden geçmişçesine ulur gibi sesler çıkararak fırıl fırıl dönen dervişleri dinlemeye bayılıyordu. Daha sonraları bunları bana anlatırken, "İğrenç!" diyecekti Hobhouse. "Azgın kediler gibi bu kadar berbat bir ses çıkarmış olmalarına inanamazdınız. Bir de kirli eteklerinden yükselen pis kokular!"

İstanbul Boğazı'nın Avrupa yakasından at ya da eşekle, hayranı olduğu Lady Mary Worthley Montagu'nun bir zamanlar ikamet ettiği, Belgrad köyüne kadar uzandı. Acayip mezar taşlarıyla servi ağaçlarının yer aldığı Türk mezarlıklarının yanından geçtikten sonra, gemi ile sultan *saray*ının dört mil uzunluğundaki duvarlarının çevresini dolandı. Genç Sultan Mahmut II'nin huzuruna çıkarıldı. Byron bu tören için, özel olarak yapılmış tüylü şapkasıyla kırmızı renk görkemli askeri üniformasını giymişti; Ali Paşa'nın huzuruna da aynı kıyafetle çıkmıştı.

Hobhouse, "Doğrusu görülmeye değerdi, Cecilia. Onu bu kadar zinde ve sağlıklı görmemiştim. Yolculuk ona yaramıştı. Doğu'ya özgü bir zarafet kazandığı belli oluyordu. Sultan daha sonra, kürk manto giyen Byron'u gerçekte bir kadına benzettiğini söyledi. Bunu ona hiç söylemedim elbet. Lütfen sen de bir şey söyleme!" diyerek rica etti bana.

"Onda kadınsı bir yan var," dedim.

"Sen ona sakın bunu da söyleme, Cecilia. Onda Ortado-

ğulu'ya ya da Doğulu'ya benzeyen yanlar var demek bence daha doğru olur. Sanırım bundan o da hoşlanır. Bu noktada Türklerle İngilizler arasında fazla bir fark göremediğini söylemeye başladı, bir farkla ki - çok özür dilerim, Cecilia- 'Bizim gulfelerimiz* onlarınki gibi kesilmiş değildir, onlar uzun giysiler giyerler biz ise kısa, biz çok konuşuruz onlar az' dedi. 'İngiltere'de, yaygın olan karakter bozukluklarının başında orospuluk ya da kafa çekme, Constantinople'da ise oğlancılık ya da tütün, esrar şu bu içme gelir' dedi. 'Bize bir kız ile bir şişe şarap yeter, onlara ise bir çubuk, bir de oğlan gerekir.' dedi.

Byron'un yeni bir dil öğrenmeye ne kadar hevesli olduğunu biliyorsun. Onları bir lokmada su gibi yutar. Bunu nasıl becerdiğini bilemiyorum. Bir hafta içinde su gibi Türkçe konuşacağını sanıyordum. Ne var ki, Constantinople'da adamların, domuzlar gibi hırıltılı sesler, iğrenç geğirme seslerinin dışında, sadece susmaktan hoşlandıklarını fark etti." Hobhouse o sırada burun kıvırdı. "Sonunda, Türkçe sözcük olarak yalnız 'ekmek', 'su' ve 'kodoş' sözcüklerini öğrenebildi."

Constantinople'dan sonra, Hobhouse ve Byron deniz yoluyla Yunanistan'a döndüler. Ve iki arkadaş orada birbirlerinden ayrıldılar. Hobhouse mali işleriyle ilgilenmek için İngiltere'ye dönüyordu. Byron'dan ayrılmak sağduyulu Hobhouse'u bile son derece duygulu biri yapmaya yetti. "Evet, ağladığım doğru. Hatta birer demet de çiçek sunduk birbirimize. Bedensel hazlar uğruna kendini mahvetmek üzere olduğu böyle bir sırada, anlaşılan onunla paylaşacağım son şey de bu oldu."

"Senin gideceğini öğrenince çok mu üzüldü?" diye sordum. Belki de Byron veda törenlerine pek alışık değildi. Belki de böyle şeyler onda büyük acılara neden oluyordu. Yoksa benden kaçış nedeni bu muydu?

---

*Gulfe: Sünnet derisi

Hobhouse bu düşündüklerimle neyi kastettiğimi anlasaydı onların peşinden gitmezdi. "Hayır, gideceğimi öğrenince hiç üzülmedi," dedi. "Onu terk edeceğim fikrine kendini çoktan hazırlamıştı. Ama duygularını hiç belli etmiyordu. Birilerinin sürekli yanı başında bulunduğu bir sırada bir türlü 'tadamadığı' şeyleri tek başınayken tatmak istiyordu. Constantinople'dayken, sık sık ortalıktan kaybolur, döndüğünde nerede olduğuna dair bana tek bir şey söylemezdi. Ben bile olsam bir İngiliz'in tanıklığına razı değildi. En ufak bir açıklama yapma gereğini duymuyordu."

Hobhouse'un bana anlatmaya yanaşmadığı şeyleri, hem neden anlatmadığını bildiğim hem Byron'u iyi tanıdığım için, şimdi ben size anlatabilirim. Byron beni terk ettikten sonra yaşamında karanlık bir dönem başladı:

Kimi zaman Byron'un biraz ileri gittiğini biliyorum, elbet. Yalnız cinsellik peşinde koşan Büyük Turist olduğu için değil, bunun başka nedenleri de var. Kimi zaman Doğu Pazarı'na gitmekten ya da eşeğe binmekten vazgeçip turist ayağının değmediği yerlere dalardı. Ona karanlık gözlerle şaşkın şaşkın bakan kapı ağızlarının önünden geçerken, yasak ve mahrem kokuları içine çekerdi. Dili kupkuru olurdu o sırada. Kimse ona nereden geldiğini sormazdı, onu Semiramis'e benzetirler, ona develerine binmesini teklif ederlerdi. Sonra birden, portakal kabukları, marul, çamur, sakatat, kalıntı taşlarla çocukların ve sineklerin doldurduğu bir yerde bulurdu kendini. Yavaş yavaş, hiçbir anlam veremeden, Yunanlıların kendilerini küçük düşürecek laflar etmeden alçak sesle konuşmalarını algılamaya başlardı. Bir seferinde farkında olmaksızın ona kim olduğunu sormayan, geçmişini hiç merak etmeyen insanların oturduğu sokaklara dalmıştı. Bir yandan da, zurnacının çıkardığı başına buyruk notalara yetişmeye çalışan ritmik davul sesleri geliyordu kulağına. Çıkan gürültünün tıpkı bir el gibi kasıklarına asıldığını hissetti o sırada.

Byron, yanında okşayabileceği bir sevgili olmadan müzik dinlemeye dayanamazdı. Müziğin onu içinde yaşadığı sorun-

lardan koparmasından hoşlanmazdı. Müzik sesi hâlâ kulaklarındayken yürür gider, sonra, o günün öğleden sonrası için bir orospuyla, aklına sonradan gelmiş gibi, bir de çalgıcılarla anlaşırdı. Bu gibi zamanlarda, çalgıcıların bagaj yerine tünedikleri sırada, arabanın içinde tuniğini sıyırdığı orospuyla daha yoldayken sevişmeye kalkardı. Adamlar ise çalgılarını üfleyip öttürmeye devam ederlerdi.

Eğer o olgun meyve kokusu bir aşk hastalığına iyi gelecek tütsü yerine geçtiyse, Byron'un umurunda mıydı acaba? Kızı kucağına alır, pantolonunun düğmelerini çözmeye başlardı. Sonra da avuçlarıyla kızın yumuşak baldırlarını usul usul okşardı. Ardından da kolayca içine giriverirdi. İçine girdiğini haber vermek için kızın meme başlarını ısırmalıydı. Kız acıdan çığlığı basınca Byron işini bitirmiş olurdu. On dakika sonra, bu kez daha yavaş, daha hoş biçimde, onu ağlatmamak için ısırmak gereğini duymadan kızı gene yanına alırdı.

Byron'un daha sonraki dönemine ait bildiklerimi, komik bir adam olan uşağı bana çok sonraları anlatmıştı; çünkü o sıralar artık ücretli maiyeti ile yalnız kalıyordu. Fletcher pek fazla İtalyanca öğrenemedi; çok az Fransızca bilirdi. Onun tanıklığına gereksinim duyduğum zamanlarda İngilizcem haber tırtıklama eylemlerim için yetiyordu da artıyordu. Bazen, daha önce de söylediğim gibi, Londra'nın arka sokaklarından gelen Fletcher'in kullanıma yeni sürülmüş dilini güçlükle anlayabiliyordum. Fakat, her nasılsa, yıllarca sonra yeniden karşılaştığımızda, yaptığı konuşmalardan, benim açımdan acı da olsa, çok sayıda sahici bilgiler edinebildim.

Böylece, Byron'un, geçici bir süre için ikinci kez Yunanistan'da kalışına ilişkin Fletcher'in görgü tanığı olarak anlattıklarını dinlemiş oldum. İkinci kez gittiğinde orada sekiz ay kaldı. Ben doğum hazırlıklarımı sürdürdüğüm sırada, geceleri mermer kaplı yerlerde azametli karnımı bir aşağı bir yukarı sürüklerken, Byron da saçları omuzlarından aşağı dökülen Yorgo Eustatyos adındaki güzel Yunanlı gençle gönül eğlendiriyormuş.

"O oğlanı bir görmeliydiniz," dedi Fletcher. "Arkadan bakıldığında kusursuz bir kadından hiç farkı yoktu, yalnız kalçaları biraz dardı. Eustatyos! Ne tuhaf bir ad değil mi! İri yarı kocaman bir kızdı sanki. *Güneş şemsiyesini* yanından hiç eksik etmezdi. Byron onun her şeyine katlanırdı. Bu durumu anlatmaya obtropulos sözcüğü yetersiz kalır bence. Bir gün önündeki pirzolanın yanına turşu koyacakken burnuna bir fiske vurdum. Ama varlıklı İngiliz'in en çok okşadığı yerine tekme atmadığıma yananım."

Paşanın, kısa bir süre sonra kuzeydeki ardı arkası kesilmeyen ufak tefek çatışmaları yönetmek amacıyla ortalıktan kaybolduğunu Byron bilmiyordu. Vaktimin dolacağı 1810 Temmuz'unun en kızgın günlerine kadar Tepedelen Sarayı'nda kaldığımı da bilmiyordu. Girolamo'nun doğumundan önce çektiğim sancılardan haberi olmadığı gibi, Arnavut ebenin çevik ve sevecen ellerinden de, insanı büyüleyen sözlerinden de, Ali Paşa'dan gelen çok pahalı ve yakışıksız armağanlardan da haberi yoktu. Eski banyo küvetimi bebeğimin kalacağı şık bir beşiğe dönüştürdüğümü de bilmiyordu. Elbette Girolamo'dan da haberi yoktu. Oğlumuza Girolamo adını vermek istediğimi, ona huzur ve şans getirsin diye eski sevgilimin dile hoş gelen ikinci adını aldığını Byron bilmiyordu. Çocuğun, bir anlamda adam gibi sevmesini bilen Casanova'ya ait olmasını istedim.

Arnavutlar küçük Girolamo'nun bakımını üstlenmeyi önerdiler. Çocuğun kökeni apaçık ortadaydı; küçük vahşi, varlıklı Ali Paşa'nın sarayında büyüyebilirdi. Arnavutlar, bu sakıncalı bebeğin sorunu için, hepsi de birbirinden acımasız, pek çok çözüm yolu önerdiler. Çocuğun izini belli edecek bir zerre bile kalmaz, dediler. Onlara kalırsa hiçbir şey olmamış gibi davranabilirdim; Arnavutluk'a gelip resim yapmış, bunun karşılığında paşadan para kabul etmiş, sonra da evime geri dönmüş, ama Byron'la hiç karşılaşmamış ve elbette onu kaybetmemiş gibi davranabilirdim.

Fakat ebe oğlumu elime teslim edince dünyalar benim ol-

du. Kusursuz bir varlık Byron'un açık mavi gözleriyle bana gülüyordu. Onu hiç Arnavutluk'ta bırakabilir miydim? Ben ise yeni bir çözüm yolu buldum; Venedik'e giderken onu da yanıma alacaktım ve onu San Lazzaro adasındaki Ermeni keşişlere verecektim. Kısa bir mektuplaşma sonunda oğlumun yazgısı karara bağlandı. Ermeni keşişler nazik ve dürüst insanlardı. Çocuğumu alacaklardı. Koşulları şuydu: Onu istediğim zaman görebilirdim, ancak çocuğun bakımına karşılık ben de freskler üzerinde çalışıp onları lagünün nemli havasından kurtarmaya uğraşacaktım. Keşişler çocuğuma bakacaklar, onu eğitecekler ve kendilerinden biri gibi yetişkin bir adam yapacaklardı. Kesinlikle çiğnenmeyecek son bir koşul daha vardı: Girolamo annesi olduğumu kesinlikle bilmeyecekti.

Onu Ermenilere verecektim; ancak ondan önce oğlumu biraz tanımalıydım. Venedik'e dönmeden önce kendime Arnavutluk'ta onunla üç ay daha kalma izni verdim. Bir süt-annenin önerilerini geri çevirerek Girolamo'yu kendim emzirdim. Byron Doğulu oğlanlarla fink atarken ben de Girolamo'yu büyütüyor, oğlumun tüm düşündüklerimi kaptığını görüyordum.

Girolamo ilk günlerinden başlayarak, çok bilmiş müthiş bir şehvet düşkünü yaratık olduğunu belli etti. Göğüslerimi usul usul okşadığına kalıbımı basarım. Artık onlar suç işlemiş göğüsler değildi. Tam anlamıyla dürüst ve namuslu göğüslerdi. Girolamo günün her saatinde göğüslerimin üzerinden bakarak bana gülümsüyordu. Karnını doyurduğum sırada onları öptüğüne yemin edebilirim.

Bebeğim, meyve suyu ile sıcak çikolataya şaşılacak kadar erken başladı. Muhallebi ile arası hiç iyi değildi. İstiridye çorbasına bayılıyordu. Nasıl da ağzının tadını bilirdi; damak zevki hiç babasınınkine benzemiyordu, damak zevki adaşı Casanova'nınkiyle aynıydı. Saraydaki odamda, bir gün bebeğimin havayı kesik kesik koklayarak gülümsediğini gördüm. İçinde sert midye kabuklarının bulunduğu kutuya yaklaşmaya çalıştığını fark ettim. O günlerde, sarı boyalarımı saklamak için eski yöntemleri uyguluyordum. Boya şekerle toz haline geti-

rilerek mor renk midye kabuklarının içinde saklanırdı. Girolamo anladım ki deniz kabuklusunun etinden istiyordu. "Bir gün," dedim ona, "Venedik'te yengeç çorbası içeceksin." Küçük ve zarif burun kanatçıkları açıldı, söz verdiğim bir şeyi yapacağına güvendiği için gülerek yüzüme baktı.

"Sana tavus kuşu etinden de tattıracağım," dedim ona. "Onlar hiç bozulmaz."

Girolamo'yu sevmekle geçirdiğim üç ay boyunca, Byron'dan ayrı kalmanın acısı, bebeğimi yanımdan hiç ayırmadan yaşadığım süt gibi saf, patırtısız gürültüsüz, kıvanç dolu dünyama sızamadı. Fakat bir gün, avucumun içi, mide boşluğum ve de sırtımın hafiften çukur noktasından anladım ki bir gün her şey bambaşka olacaktı.

Ve Girolamo yattığı yerde uyurken, hayallerim alıp beni ta Doğu topraklarına, Byron'un gezisini sürdürdüğü yerlere, götürdü, Byron'un dudaklarına, gözlerine, bembeyaz ellerine, Tepedelen'de benimle geçirdiği gecelere, bana ihanet ettiği o ana taşıdı beni.

Ben Girolamo ile oyun oynarken, Byron da Kapuçin'(*)lerin manastırına yerleşti. Eustatyos'tan bıktığı için sevimli Nicolo Giraud ile olan tutkulu arkadaşlığına yeniden başladı. Ramazan ayında sevgilisiyle *suçüstü* yakalandıktan sonra bir çuvala koyup denize attıkları Türk kızını boğulmak üzereyken Byron kurtardı. Bu olay, Ali Paşa'nın anıları gibi, *The Giaour* "Gâvur" başlıklı şiirinde de yer alacaktı; Ali Paşa'nın oğlu Veli Paşa Byron'la tanışmaya geldiğinde ona tutuldu; ve onu herkesin önünde kardeşçe sıcaklığın sınırlarını aşacak biçimde kucakladı.

Byron elbette Pire'de de yüzdü. Mikroplu sular kanına karışmış olmalı ki sıtmaya yakalandı ve kötü bakım yüzünden neredeyse ölecekti. Fletcher, "Durumunu tehlikeli bulduğum için, oğlunun başına gelenleri haber vermek için anne-

---

(*) Fransisken tarikatının bağımsız bir kolu. (ç.n.)

sine mektup yazacaktım,"dedi. "Fakat iyileşti. Zayıfladı, ama iyileşti. Bir hayli de kilo verdi."

"Yoksa buna çok mu üzüldü?" diye sordum. *Yoksa beni mi düşünüyordu, beni mi özlüyordu?*

"Hayır, hayır; körpe bir Fransız horozu kadar mutluydu! Sıska halinden hoşnuttu. Hep öyle kalsın istiyordu. Ondan sonra da yemeden içmeden kesildi."

Elbette. Hastalık sonucu iyice zayıf düşmekten mutlu olduğunu ben de anlıyordum. İyileşme sürecinde, perilere layık narin yapısını koruyabilmek için sıkı bir perhiz uygulamıştır. "Pirinç ve bol bol haşlama dışında hiçbir şey yemek yoktu. Hiç de hoş şey değil, dedim ona. Artık şarap da yoktu. Bütün gün su ve sirke dışında hiçbir şey içmiyordu."

Bütün delikanlıların birer Grek tanrısına benzediği varsayılan Atina'da, hepsinin en güzeli olmak Byron için son derece zor olmalıydı.

"Bir yılanbalığını besleyecek kadar bile yemek yemiyordu," dedi Fletcher. "Bu durum aklını başından aldı. Bağırsakları, yoksa bu adamın boğazını mı kestiler diye meraklanıyordu. Arkasından bakılınca durumunun son derece ciddi olduğu anlaşılıyordu. Biz hepimiz kendi rollerimizin bilincindeydik. Sadece dinliyorduk. Saçından dökülen bir tel, çürüyen bir dişi için saatlerce konuşabilirdi. Dostlarına aralıksız mektuplar yazıyor, ona çok sevdiği bol safralı diş macunu göndermelerini istiyordu."

Madalyonun ters tarafı ise kendi durumundan ne kadar sıkıldığını gösteriyordu. Fletcher, "Kalabalık içinde yürürken," diye yeniden anlatmaya başladı, "kendisine yaklaşmakta olan birinin ayak seslerini işitince, yabancının topalladığının farkına varması ihtimalini düşünerek hiç kımıldamadan durur beklerdi. Sanki bir yabancının onun hakkında ne düşündüğü yakın dostlarının düşündüklerinden daha önemliymiş gibi."

Bu hareketinin anlamı bence çok açık seçikti.

21 Nisan günü, Atina'yı terk etmek üzere Byron ve Fletcher *Hydria* adlı gemiye bindiler. Fakat rüzgâr olmadığı için

üç gün limanda beklemek zorunda kaldılar. Rüzgârın isteksizliği Byron'un mutlu olduğu yerden ayrılırkenki duygularını da yansıtmış oluyordu. Ruhsal havası oldukça buruktu. "Yazdığı şiirlerde Lord Elgin ve mermerleri hakkında, Scotland hakkında, aslında her şey hakkında verip veriştiriyordu. O sırada hiç gözüne görünmek istemezdim," dedi Fletcher. "Heyheyleri üzerindeyken, en iyisi gözüne görünmemekti. İşlerinin insanı tehdit eder biçimde hiç de yolunda gitmediği Britanya'ya dönerken, Byron'un içinde kendi kökenine ilişkin kaygılar besliyor olması gerektiğini düşündüm. Ne kadar ateş püskürse de, *Hydria* gemisi, Londra'daki British Museum'a gönderilen Elgin Mermerleri'nin son büyük parçalarını ambarında taşıyordu

"Daha sonra yelken açtık, fakat Byron kendini çok fena hissediyordu," dedi Fletcher. " Sıtma, basur, bir de, çok özür dilerim, Madam, erkeklerin belden aşağı hastalıklarından biri. Köşesine çekildi ve çalakalem yazı yazmaya devam etti." *Hydria* sonunda Pire limanından ayrılırken, Byron bu durumda neler yapabileceği üzerine yorumlar yapıyordu, "Değişiklikten Yana Dört ya da Beş Gerekçe." Onlar da daha sonra yediye çıktı.

Yıllar sonra onları yazı masasında buldum. Gerçekliliklerini hâlâ koruyorlardı. Bugün bile, onlar üzerinde kafa yorarken, Byron'un içindeki mutsuzluğu anlayabiliyorum. Benimse yumuşak bir parçamdan sevecen yanım fışkırıyor. Bugün bile, onları okurken, doğrusu ondan nefret edemiyorum.

Değişikliğin Gerekçeleri

Yazan: George Gordon, Lord Byron

1. Yirmi üçünde yaşamın en güzel dönemi sona erer ve acıları ikiye katlanır.

2. Değişik ülkelerde insanoğulları gördüm; hepsinin de aşağılanması gerektiğini düşünüyorum, eğer ki denge Türkler lehine bozuluyorsa.

3. Kalbimden hastayım...

4. Bir ayağı topal olan kişi bedensel bir aşağılık duygusuna kapılır; bu da yıllar ilerledikçe artar ve yaşlılığında onu daha hırçın ve çekilmez yapar. Bir de, öldükten sonra yeniden var olacaksam, çektiğim acıları telafi etmesi için, iki *olmazsa* dört *bacağım olsun isterim.*

5. Hiç kimseye güvenmeyen, bencil yanım ağırlık kazanıyor...

6. Hem ülkemdeki hem yurt dışındaki işlerim oldukça umutsuz.

7. Bütün arzularımı ve de her türlü gururumu yitirdim; yazarlık gururumu ise sonsuza dek.

2

Tuti i gode a veder i mati in piazza,
purché no i sia de la so razza.

Herkes meydanda bir deli görse mutluluk duyar
öyle birinden dünyaya gelmediği için.

VENEDİK ATASÖZÜ

Yorgun ve bitkin bir halde yurda dönmenin nasıl bir şey olduğunu ben de öğrenmiş oldum.

Byron Atina'daki mutlu yaşamına ikinci kez kendini kaptırdığında, 1810 Ekim'inin sonlarında, ben de Girolamo ile Venedik'e dönüyordum. Önce at arabalarıyla dağ yollarını aştık; sonra da daha düzgün yollardan bir binek arabasıyla sağ salim denize ulaştık. Yol boyunca, gemiye kadar, elinden geldiğince yardımıma koşan Mouchar bana eşlik etti. Onun insana huzur veren varlığı beni çok mutlu ediyordu. Bir de, yolculuğumuz sırasında hiç eksik olmayan o pis kokuları engelleyen saçlarına sürdüğü güzel yağ kokusunu unutamam. Fakat onunla hemen hemen hiç konuşmuyordum. Artık üç aylık olan oğlum Girolamo'ya göz kulak oluyordum; onu bir saniye bile yanımdan ayırmıyordum. O süre içinde, Girolamo bana gülerek türlü şaklabanlıklar yapmayı öğreniyordu; usul usul kıkırdamaları, kesik kesik ağlamaları, gözlerini deniz kabukları gibi kırıştırarak sessizce gülmeleri yok mu!

Biz gemiye binerken Mouchar'ı kucakladım; Girolamo'yu aramıza alarak ona sarıldım. Mouchar da Girolamo'nun başını tam tepesinden öptü.

"Güle güle, ufaklık," dedi oğluma.

Bana da, "Git ve yeniden mutlu ol, Cecilia," dedi. Gözlerinde yaş yoktu, benim de yoktu. Yalnız siyah gözbebeklerinde insanı etkileyen bir pırıltı okunuyordu.

Gemi ağır ağır rıhtımdan ayrılıp akşamın süt beyaz maviliğinde denize açılırken ona uzaktan el salladım. Şerefe kaldırılan bir kadeh gibi Girolamo'yu elimde tutuyordum. Bir an, sanki Arnavutluk'a sadece bir oğul sahibi olmak için geldiğimi düşündüm.

Ne var ki ona, onu kaybetmek için sahip olmuştum.

Geçtiğimiz aylarda, San Lazzaro'daki pederlerle mektuplaşarak konuyu daha da ayrıntılı biçimde tartışmıştım. Bana, aynı kısıtlamaların öteki genç müritlere de uygulandığını bildirdiler. En çok da oğlumun ebeveynini tanımaması gerektiği üzerinde durdular. Girolamo adsız sansız buluntu bir bebek olarak manastıra katılacaktı. Yalnız, Girolamo adını koruyabileceğine söz verdiler; bu da bana verilmiş özel bir ödündü; fakat soyadı, öteki buluntu bebeklerinkiyle aynı olacaktı. Tuhafıma giden koşullarından biri de, oğlumun kente asla gelmemesi gerektiğiydi. Bebek onlara doğruca adada teslim edilmeliydi. Venedik'te, benimle aynı çatı altında, bir gece bile geçirmeyecekti. Çocuğu, daha Venedik'e girmeden, Mestre'de teslim alacaklardı. Ben birini bekleyecek, bu işlem sırasında, çocuğa ve kendime başkalarının dikkatini çekmemek için, elimden geldiğince ihtiyatlı davranacaktım. Böylesi daha iyi olur, diyorlardı mektupta.

Arnavutluk'a giderken yaptığım yolculuk bu son yolculuğumdan ne kadar farklıydı. Bana yabancı gelen manzaraları seyretmeyi artık yüreğim kaldırmıyordu. Zayıf ve korunmasızdım. Azametli güneşin her zaman olduğu gibi kapkaranlık denizin üzerine batmakta devam ettiğinden emindim. Üzerine titreyebileceğim meraklarım kalmamıştı. Yolculuk boyunca, mışıl mışıl uyumakta olan bebeğimle gemide ranzalı yatağımda uzanırken kafamda ne senaryolar yazdım. Girolamo ile Miracoli'deki *palazzo*muza geldiğimizi canlandırdım kafamda. Sofia'nın bebeğimi usulca alarak göğsüne bastırdığı gözümün önüne geldi. Bir ara Giovanni'nin kibarca sırtıma dokunduğunu düşündüm. Fakat ben bunları düşünürken, gerçek ağır basıyordu. Girolamo büyük bir skandala ne-

den olacağı gibi *palazzo*muzda hiç de sıcak karşılanmayacaktı. Oğlum, Giovanni'nin çok sevdiği küçük kardeşinin varisliği için gönül bağladığı tasarılarına büyük bir tehdit oluşturacaktı. Fakat asıl önemlisi, bebeğimi büyütmeme engel olan şey babasının kimliğiydi. Babasının kim olduğu ortaya çıkarsa, Girolamo'nun da benimle kalıp kalmayacağı anlaşılacaktı. Ta Tepedelen'den başlayarak Byron hakkında alttan alta nasıl bir dedikodu yürüttüklerini zaten anlamıştım. O durumda çocuğun huzuru bozulacaktı. Yeni bir terk edilmiş Byron piçinin daha yolunu bekleyen karanlık vesilelerden adının gizli tutularak San Lazzaro'da görgü ve bilgisini artırması daha iyi olurdu.

Şafak sökmeden Mestre'de kıyıya çıkılınca, Girolamo kucağımda uyurken iskeledeki eşyalarımın yanında dikilip bekledim. Uzakta, devanalarının yağlı saç örgülerini andıran yer yer aşınmış halat kangallarını görüyordum. Canlı siluetleri karıları ile birlikte yanımızdan geçiyordu. Birer hayaletmiş gibi göründüler gözüme. Yavaş yavaş beliren ölgün pembe ışıkta, yalnız Girolamo olanca canlılığıyla parıldıyordu. Emdiği sütle tıka basa doymuştu; o kadar doymuştu ki birkaç damla süt yumuşak ağzının kıyıcığından dışarıya aktı. Onu usulca göğsümden uzaklaştırırken çoktan uyumuştu. Böyle olması daha iyi, dedim içimden. Açık mavi gözlerine bakmak şu anda dünyada yapamayacağım şeydi. Tuvallerimi taşıyan, fakat şu anda içinde Girolamo'nun uyuduğu banyo küvetinin ucuna dayandım ve çevreme göz attım. Büyük acı acaba hangi yönden çıkıp gelecekti? Midem şimdiden taş gibi sertleşmişti. Kımıldayamıyordum. Fakat sabırla bekliyordum. Her anım Girolamolu bir başka andı benim için.

Peki ben ne olacaktım, onu bilmiyordum işte. Byron beni bırakıp gittiğinde, ağlamış ve çığlıklar atmıştım. Girolamo'yu benden teslim aldıklarında, hiç sesimi çıkarmadan, uslu uslu, ayaklarımı sürüyerek buradan çekip gidecek miydim? Ben bir İtalyan'ım. Benim kanımda dehşet ve heyecan vardır. Fakat bir rahibe gibi gizemli davranacağıma pederlere söz vermiştim. Bebeğime iyice sarıldım, başının hoş kokusunu

doya doya içime çektim. Uyuyan gözlerinin deniz kabuklarını andıran yumuşak gözkapaklarını öptüm. Burnunu yaladım.

Birinin omzuma dokunduğunu hissettim. Arkama dönünce, tam yanı başımda uzun boylu, kadavra gibi zayıf, uzun sakallı bir peder gördüm. Üzerinde San Lazzaro keşişlerinin tanıdık giysisi vardı. Yıllarca önce, Casanova ve ben onları ne çok görürdük! Biz otların üzerine oturup konuşurken, kara bir keşiş cüppesinin zeytin ağaçlarının arasından bize doğru yaklaştığını zar zor hatırlıyorum; bir de toprak kâseden bize su veren nazik ellerini. Hiçbir yorumda bulunmadan adalarına buyur etmişlerdi bizi, yaşlı bir günahkârla üstü başı boya içinde, saçları darmadağın genç bir yerliye benzettikleri beni. Orada ne yaptığımızı düşünüyorlardı acaba, Tanrı bilir! Ne düşündükleri önemli değil, çünkü bizi bağışladılar. Aynı şekilde, şimdi de Girolamo'yu buyur edecekler ve nazik topluluklarına onu da katacaklardı.

Irkının zor anlaşılan aksanıyla, "Cecilia Cornaro siz misiniz?" diye sordu peder. Ünsüz harfleri birbirine tosluyordu. "Bana vereceğiniz bir şey var mı?"

Girolamo kucağımda kıpırdandı. Küçük parmağımı ağzına koyunca, gözlerini açmadan, hoşnut kaldığını belli eden mırıltılı sesler çıkararak, parmağı uslu uslu emmeye başladı. Peder ellerini uzattı. Geniş, çukura kaçmış yüzündeki ifade sevecen, bağışlayıcı ve anlayışlıydı. San Lazzaro'daki bütün pederlerin, kaçtıkları ülkelerinde nice şiddet ve dehşet olaylarının kurbanları ve tanıkları olarak birbirinden acı olayları yaşadıklarını biliyordum. O anda ne kadar acı çektiğimi anladığını da biliyordum. Acımın biçimini değilse bile ne kadar derin olduğunu anlamıştı.

Ben, hâlâ, yatağına girmek istemeyen bir çocuk gibi, işi savsaklıyordum. "Ama, çok erken daha..." Peder nazikçe başını sağa sola oynattı, Bal rengi gözleri bir köpeğinki gibi yumuşak ve nemli bir tonla beni süzüyordu.

Girolamo, onu pedere uzatırken hiç uyanmadı. Beni terk eden bedenini görmemek için ben de gözlerimi kapadım. Böyle bir anının yüreğimi parçalamasını istemezdim. Daha

sonra, havayı özenle kucaklayarak, bir süre ayakta durdum; vücudunun sıcaklığını kollarımın boşluğunda hâlâ hissedebiliyordum. Bu iş, tam pederlerin istediği gibi, gizlice yapılmış oldu. Bebeğimi vermiş gitmiştim, bunu kimse bilmeyecekti. Banyo küvetimin üzerine oturup gözyaşlarımı, çığlıklarımı, fısıltılarımı ve ağzıma gelen ipe sapa gelmez ne varsa salıvermeden önce pederin kalabalıkta gözden kaybolmasını bekledim. İçimdeki acıyı, bir kez bedenimden dışarı boşaltınca akıp gidermiş gibi, döküp saçtım. Pazarlıkta verdiğim sözü yerine getirmiştim. Artık yitireceğim bir şey yoktu. İnsanlar koşuşarak yanıma geldiler. Nazik ellerini omzuma koydular. Bana sakinleştirici sözler söylüyorlardı. Başımı doğrultup yüzlerine bakmadan sesimi daha da yükselterek bağırmaya başladım. Başımı sağa sola oynatarak bir otobur hayvan gibi böğürdüm. Güçlükle soluk alabiliyordum. Bas bas bağırdım. İçlerinden birinin üzerine kusarak safra boşalttım. Göğüslerimden akan süt, korsajının üzerinde koyu bir leke oluşturmuştu. İçlerinden bir başkası, "Bu kadın kaçık mı?" diye sordu. Sonunda, içlerinden biri bir başkasına, "Aman Tanrım! Bu Cornaro Cecilia, ressam kadın. Ailesi Miracoli'de oturur. Bir yılı aşkın bir süreden beri Arnavutluk'taydı. Zavallı. O vahşi insanlar kim bilir neler yapmışlardır ona?" dedikten sonra ben bilincimi yitirmişim.

Ve böylece ailemin *palazzo*suna getirmişler beni. Yarı çılgın, yolculuk sırasında her bir yanı kir pas içinde kalmış, pis pis kokan çocuksuz bir kadın. Sofia beni görür görmez hemen hizmetçileri uzaklaştırdı. Vücudumdaki ter ve gözyaşlarını sünger kullanarak kendisi temizledi. *Mezzanino*'da odamdaki yatağıma yatırdı beni. Biraz dinlenip görenleri dehşete düşüren görünümüm kaybolunca, bana hoş geldin demeleri için annem ile küçük yeğenimi yanıma getirdi. Kızı kollarımın arasına aldım. Bu kız Girolamo'nun yeğeniydi; eti benim etimdendi. Yüzünün bir yanı bana Girolamo'yu anımsatıyordu. Onu neredeyse soluksuz bırakacak kadar sımsıkı bağrıma bastım. Umurumda değildi. Artık benim kendi çocuğum yoktu.

Kedi Konuşuyor

Okuyucular Casanova'nın söz dinleyen hizmetçisi kediden neden haber almayalı çok zaman oluyor?

Bunun benim için ne anlama geldiğini düşünebiliyor musunuz?

Cecilia'ya gelince, o da öyle, yokluğu hakkında hiçbir açıklama yapmadan geri döndü.

Cecilia beni tam bir yıl yalnız bıraktı.

Atölyesinde çürüyen tamamlanmamış tuvallerini de yalnız bıraktı gitti. Kısa bir süre sonra geri döneceği içime doğmuş gibi onların hepsine göz kulak oldum, ne de olsa her şey yerli yerinde, olmalıydı.

Cecilia gözüme çok değişmiş göründü. Başına bazı olaylar geldiğini biliyordum. Ondan ekşi bir süt kokusu geldi burnuma; o da bu yakınlarda doğum yaptığını söylüyordu sanki; ama tek bir eniğin bile belirtisi yoktu ortada... Dahası var; sanırım, yaşadığı bir başka olay daha vardı.

Deli gibi resim yapmaya koyuldu. Sularını akıtmak için fırçalara eliyle o kadar çok bastırıyordu ki onlardan kan fışkıracak sandım.

Döndükten sonra yaptığı resimler çok farklıydı. Bütün o göz kulak olduğum tuvaller ne mi oldu? Üzerlerini alçıtaşıyla bembeyaz yaptıktan sonra onları gene kullandı. Bir süre hiç portre yapmadı. İntihara niyetli azizelerle ağlayan Madonna resimleri yaptı. Bir de, gözlerini sonuna kadar açarak meme emerken mutluluktan ayak parmaklarını oynatıp duran, tombul ve sevimli parmaklarıyla annelerinin harmaniyesini çekiştiren küçük bebek resimleri yapıyordu. Cecilia geri döndükten sonra, çizdiği Madonnaların dizleri ve göğüsleri bir bebeği taşıyacak kadar güçlü görünüyordu.

Her neyse, ben onun döndüğünc çok sevindim. Elinin üzerine damla damla salyamı akıttım ve mırıl mırıl sesler çıkararak vücudumu yanağına dayadım.

Beni görünce o kadar mutlu oldu ki... kucağına alıp mıncıklamaya başlayınca öleceğim sandım. Pençemle hafif hafif sürtünerek, ona benim de canımın yanabileceğini hatırlatmak zorunda kaldım.

3

Dime chi so, ma non dir chi gero.

Bana şimdi kim olduğumu değil,
eskiden kim olduğumu söyle.

VENEDİK ATASÖZÜ

Yurda dönüş yapan bir başkası daha vardı.

1811 Temmuz'unda, Arnavutluk'u terk etmemden iki yıl sonra, Byron da doğduğu küçük sayılabilecek adaya geri döndü. Hobhouse, Byron'un yaşamının o dönemiyle ilintili olarak benim için casusluk yapmayı sürdürdü.

"Evine dönmekten mutlu muydu?" diye soracak oldum. "Yeni baştan kendi insanlarıyla birlikte olmaktan?"

"Byron hiç de öyle evine dönmüşe benzemiyordu. Daha çok utanarak bir mağaraya sığınmış gibi bir hali vardı. Ne bir balık ne de bir kümes hayvanıydı. Sonsuza dek yabancı topraklarda yaşayamazdı. Doğu'da kolayca sıyrılabildiği İngilizliğini yeni baştan sürdürmesi zordu. "İnsanlar" a gelince, yalnız annesi kalmıştı."

"Bir de üvey kız kardeşi Augusta," dedim.

"Evet öyle, bir de Augusta vardı."

Byron'un yurda dönmesi için başka zorunlu nedenleri de vardı. Byron beş parasızdı; ayrıca kibar bir toplulukta gerçek bir İngiliz beyefendisi gibi rahatça kaşınamayacağı uyuz illetinden canını kurtaramıyordu. Ama bu durum onun bir şeyler yapmasına engel olamayacaktı. Kendisinin son derece sevimsiz bulduğu centilmence zorlamalardan kurtulduğunu düşünüyordu. Arnavutluk'tayken bana, devlet politikası açıklar gibi, "İngiliz görgü kurallarının amansız düşmanı olaca-

ğım," demişti. Şimdi de kuramını uygulamaya koyacaktı.

Byron, benim ona yaptığım en sevdiği portrelerden bazılarını yolda yitirdiğini öğrenince çok canı sıkıldı. Onlar benden çaldığı aşk resimleriydi. Hobhouse bana, Byron'un Arnavutluk'tan ayrıldıktan sonra adımı hiç ağzına almak istemediğini söylemişti. Anlaşılan, yaptığım portredeki imajı canlandırmak istiyordu. Demek bu yüzden, Arnavut bir eşkıya kıyafetiyle portresini yaptırmıştı. Ben daha sonra bir gravür gördüm. Adının Phillips olduğunu sandığım ressam Byron'a son derece benzeyen bir resim yapmıştı. Fakat Byron'un resmini çizerken benim kadar başarılı olabilmiş miydi? Hiç sanmam.

Hobhouse, daha sonra bana, Byron'un, başına bin türlü belalar açtığını mırıldanarak bu Arnavut kıyafetini bir arkadaşına verdiğini söyledi. "Kadına, o kıyafeti bir daha görmek istemediğinden, onu bir kıyafet balosunda kullandıktan sonra ne isterse onu yapmasını söyledi."

Byron, benden farklı olarak, dönüşüne ilişkin az da olsa doğal bir zarafet sayılabilecek onurunu korumaya çalıştı. Gene benden farklı olarak, onun yalnızca parasal sorunları vardı.

Byron yurda dönerken annesine bir şal, bir de gül yağı, bana birkaç mermer parçası, kendisi için de bir küçük şişe içinde Atina'nın baldıran zehiri, dört tane Atinalı kafatası, dört tane de eski taş mezarlarda bulduğu tosbağa kabuğu getirdi. Hobhouse'un söylediğine göre mali durumu o kadar berbattı ki onu Newstead'a götürecek yol parası bile yoktu.

Byron, avukatının göndereceği paraları bekleyerek Londra'da vakit öldürüyordu. Bir yandan da eski alacaklılarının ya ölmüş ya da kodese atılmış olabileceklerini umut ediyordu. Fakat, kazın ayağı öyle değildi. "Alacaklıları, bazen acımasızca, bazen de son derece nazik davranarak, etrafındaki çemberi daraltıyorlardı. Alacaklıların bilmediği bir şey varsa o da Byron'un, istese de, borçlarını ödeyemeyeceği idi. Elinde topu topu anı sayılabilecek eften püften birkaç parça eşya ile iki tabanca, bir yığın da şiir vardı."

"Fakat o şiirler para ederdi elbet, öyle değil mi?" diye sordum.

"Unutmayın ki o günlerde gerçek aristokratların yazdıklarına karşılık para kabul ederek kendilerini alçaltmaları usulden değildi."

O sırada, yapıtlarımın çalınmış olduğunu düşünerek, "Şu İngilizler de olağanüstü yaratıklar doğrusu!" demeden edemedim. "Venedikliler arasında ise asıl onursuzluk para ödenmemesinde yatar."

Sonunda, Byron Newstead'a gitmek için yola koyuldu; fakat Byron'un iki yıl süren gezisi sırasında, hem icra memurları hem ciddi bir hastalık ile boğuşan annesi, oğlu başkentten başlayan yolculuğunu tamamlayıncaya kadar hayatta kalmayı başaramadı. Kadın muhtemelen mide kanserinden öldü ya da bana öyle görünüyor ki Hobhouse'un anlattığı acımasız belirtiler yüzünden. Hobhouse'a kalırsa, kadının ani ve şiddetli sancı nöbetlerinin altında oğlunu tekrar göreceği korkusu yatıyordu. Hobhouse başını sağa sola oynatarak, "Kadın oğlu hakkında anlatılanların bazısını öğrenmişti," dedi. "Oğlunun yüzünü görseydi bu anlatılanlar doğrulanmış olurdu."

"Byron annesini yitirince çok mu yıkıldı?" diye sordum. "Ona karşı kötü davrandığı için hiç suçluluk duygusuna kapılmadı mı?"

"Belli etmiyordu. Annesi yaşadığı sürece Byron ona düzenli olarak o kadar kaba davrandı ki artık onun için en ufak bir üzüntü gösteremezdi. Gösterseydi de kimse inanmazdı." Hobhouse'un bu açıklaması sorumun tam yanıtıydı.

"Bu kadar garip bir cenaze töreni görülmemiştir.Tabut tek bir sevgi mesaji taşımıyordu; yalnız üzerinde George, Lord Byron'un annesi olduğu yazılıydı, o kadar. Byron annesinin cenaze töreni alayına katılmaya hiç yanaşmadı." Ön kapıdan acımasız bir yüzle töreni izlemiş, sonra da buzağı derisi boks eldivenlerini istemişti.

Byron artık resmen bir öksüzdü. Şimdi de sıra daha üzücü olan öteki ölümlerdeydi. Byron, geçtiğimiz Mayıs ayında,

çok sevdiği, eşsiz koro üyesi John Edelston'un tüberkülozdan öldüğünü haber aldı; ancak ölüm haberini bildiren mektup daha yeni eline geçti. Arkadaşı Charles Skinner Matthew ise Caın'da boğulmuştu; cesedi daha sonra sazlara sarılı olarak bulundu. Byron'a çok gerekli olan su, çok değerli arkadaşını öldürmüştü. Hobhouse da sarsılmıştı. "Bu kadar korkunç bir rastlantı olamazdı: Su, Harrowlu çocuklardan birine daha sahip çıkmıştı, çünkü 1809'da Edward Noel Long da boğulmuştu."

Hobhouse, Byron'un kendini kapıp koyuverdiğini söyledi. Yunanlı aşkı, artık iyice anlaşıldı ki, onun için tehlikeliydi. "Byron kendisini kör talihe yenik düşmüş, genç ve güzel delikanlılar takımından biriymiş gibi hissediyordu. Böylece kendine kurban rolünü yakıştırdı."

"Ona karşı neden bu kadar alaycı tavır içindesin!" diye bağırdım.

"Hayır, numara yapıyordu, biraz da abartıyordu. Genç ve güzel ilk göz ağrılarını defterden sildiğinin özellikle altını çiziyordu. Newstead'da saatlerce süngüsü düşük bir halde vakit öldürüyor, gözlerini dikerek dört Yunanlının kafataslarını inceliyordu. Açığa vurulmamış üzüntüleri kendisiyle bağlantılı gören, insan gücünü aşan acı bir yük taşıyan biri olmayı kendini yakıştırdı. Ayrıca bir cenaze töreni istemediğini, Boatswain adlı köpeği ile birlikte Newstead'daki aile mezarlığına gömülmesini ısrarla vurgulayan bir de acayip vasiyetname düzenledi."

Byron Newstead'a dönünce, açlığını bastırmak ve narin yapısını korumak için tütün çiğniyordu. Çok bezgindi. Taşra eğlenceleri, Doğu'nun verdiği heyecandan sonra, ona hiçbir şey vermiyordu. Hobhouse büyük bir ilgiyle uzaktan onu izlemişti. "Tabancalarıyla sodalı su şişelerine ateş ediyor, göle dalıyor, gölde kürek çekiyor, etini yemeyeceği halde yaban kuşları vuruyordu."

Byron, mutsuz bir evlilik yapan üvey kız kardeşi Augusta ile yeniden mektuplaşmaya, bir yandan da evlenmeyi düşünmeye koyuldu. "Borçlardan kurtulmanın başka yolu yoktu,"

diye açıkladı Hobhouse. "Evlenme fikri ödünü koparıyordu. Kendini evlenmiş olarak düşününce zihninde ev yaşamından belli belirsiz ve de tatsız tuzsuz sahneler sıralandığını söylemişti... süt kokusu, sofranın karşısında hep aynı ihtiyarlayan yüz, sonu gelmeyen hep aynı sahneler."

Bununla birlikte, ihtiyaçlar zorunluluk yaratıyor. Tıpkı babası gibi, Byron da mirasçı kız avına çıktı.

Hobhouse, "Evlenmek için nasıl kız aradığını bir anlatması var, hiç unutamam," dedi. "Eşine az rastlanan bir kız aramaydı bu! 'Tüccar kanının kirli birikintisine asalet kazandıracak, üstü başı dökülen varlıklı bir kadın bulmak için şeref sözü verdiğini' söyledi bana. Bunlar, hiç kuşukusuz, kendi sözleriydi. Geline daha şimdiden acımaya başladım."

Newstead yakınlarında tek bir üstü başı dökülen varlıklı kadın yoktu. Byron, Newstead'da *ennuyer,* can sıkmak, fiilinin çekimini yapmaktan usanınca o da Londra'ya döndü.

Byron gibi ben de yurduma dönünce annemi yitirdim.

1810'da, tam Arnavutluk'tan yeni döndüğümde, yüksek ateş yapan bir hastalık Venedik'i kasıp kavuruyordu. Hastalık solunum yetersizliği yüzünden zaten iyice zayıf düşen annemi bir hafta içinde alıp götürdü.

Annemim ölüm döşeğinin üzerinden Sofia'yayla yüz yüze geldim. Üzerinde bir limon ile içi kutsal yağ dolu ortası şişik bir şişe bulunan tepsiyi rahibe uzattı. Dua ederek su ile bal eklenmiş hoş kokulu bir kaşık ilacı annemin kupkuru dudaklarına yaklaştırırken arada da ipek mendiliyle burnunu siliyordu. Bir anda düşündüm ki ölüm sırası bana geldiğinde Sofia aynı şeyi benim için de yapacaktı, gene böyle tatlı ve zorlamasız bir biçimde.

O gün San Lazzaro'dan dönünce, hasta annemin yattığı odaya girmek için merdivenleri koşarak çıktım. Yanında dua mırıldanan bir rahip olmadığı halde, durumunun ağırlaştığını hemen anladım. Annemin üzerine doğru eğilerek erimiş gitmiş pençelerinden birine her iki eliyle sarılan Sofia'nın yüz profiline baktım. Kapı ağzına doğru geri geri çekilerek onlar-

dan kopmuş ve sıkıntılı bir halde, orada durdum. Sofia bana doğru dönerek bir elini uzattı. Yüzünde umutlu ve gözyaşına bulanmış soğukkanlı bir ifade vardı. Bense özür dileyerek bir şeyler mırıldandım ve sendeleyerek uzaklaştım. Sofia'nın yumuşak ve bağışlayıcı tavrına layık olmadığımı hissedebiliyordum; fakat bu durumu nasıl onaylayacağımı bilmiyordum.

Sevme gücümden geriye ne kalmışsa onu da gizlice Girolamo'ya ayırmıştım; onu da, San Lazzaro'da, fresklerde çalıştığım sırada gıdım gıdım kullanıyordum. Günlük güneşlik bir çocuk odasında başka üç çocukla birlikte kalan Girolamo'yu uzaktan seyretmeme pederler izin verecekti. Orada hem çok seviliyor hem de çok iyi besleniyordu. Hepsi de aynı anda küçük bacaklarıyla tekme atıp duruyorlardı. Bence en biçimli bacaklar Girolamo'nunkilerdi. Bir saniye bile onu okşamama izin yoktu, onu sadece uzaktan seyredebiliyordum.

Girolamo ve onun bende yarattığı hüzün sayesinde aileme karşı duyarlı olmaya başlamıştım. Beni taşıyan ağacın dallarına yeniden bağlanma gereğini duyuyordum. Öyle anlaşılıyor ki anne olmanın yanı sıra kız evlat olmayı da Girolamo'dan öğrenmiş oldum. Fakat firsatı kaçırmıştım; zamanlamam bundan daha kötü olamazdı. Annem ölmeden onunla konuşmayı tasarladığım ne çok konu vardı. Kendimi ondan uzaklaştırmamdan çok önce, tıpkı çocukken bana dokunduğu gibi ben de ona dokunamadan öksüz kalacağımı, mutsuzluk içinde boynumu bükerek, anlamış oldum.

Daha Girolamo yokken, yıllarca önce, annem sadece beni doğuran bir beden olmayı kafasından çıkarmaya karar vermişti. Annem bana sık dokulu renkli bir eğitim vermek amacındaydı. Annemi sevmeyişimin nedeni bu değildi. Bunda, sevginin değerli ve saygın bir şey olduğunu düşünmemiş olmamın da rolü yoktu. O sıralarda, başımda kavak yelleri esiyordu. Resim yapmak, yenilik peşinde koşmak benim için bir tutkuydu ve bütün zamanımı alan da buydu. Annemin bana olan sevgisi içime soluduğum hava gibi sıradan bir şeydi. Bundan hiç kuşkum yoktu. Fakat birbirimize karşı aşırı dere-

cede nazik ve biraz da çekingendik. Sanki böylece onun Sofia ile olan daha tatlı, daha yumuşak tonlu ilişkilerinin eksikliğini doldurmaya çalışıyorduk.

Artık, geç de olsa, tıpkı Sofia'nın yaptığı gibi annemi sevmek ve onun tarafından sevilmek istiyordum. Onların birbirlerine elleriyle dokunmalarını, birbirlerini öpmelerini kıskanıyorum. Uzun bir süre Girolamo'yu anneme takdim etmek, doğumdan önce, tıpkı Sofia gibi tatlı tatlı öpülmek gibi içimde bir fantezi taşıdım. Düşünüyorum da bana ne iyi gelirdi kim bilir!

Ben sevgiyi boş yere harcamışım, dedim içimden, *annemi doğru dürüst öpemedim.*

Annem öldüğü sırada, Sofia sessiz sessiz gözyaşı dökerken, ben de bunları düşünüyordum

Annemin ölümünden sonra, Sofia ve kocası Miracoli'deki *palazzo*muzu tam anlamıyla ele geçirdiler. Babam öldükten sonra, ancak annemin kuralları geçerli olmak koşuluyla, bizim ile birlikte oturmaya gelmişlerdi. Şimdiyse onlar resmen ev sahibiydiler. Artık aşırı bir şıklık içinde yaşıyorduk. Sofia, son modanın getirdiği yeniliklerin en küçük ayrıntısına bile özen gösteriyordu: Kabarık kol ağzı, farbala, kurdele gibi konular onun gözünde düello yapacak bir askerin silah seçimi kadar önemliydi. Muskovy samuru ya da susamuru manşonlarıyla caka satabilmek için havaların soğumasını bile bekleyemezdi. Sofia'nın gözünde, devekuşu tüyleri kuşkusuz çok sıradandı. Onun için varsa yoksa akça balıkçıl tüyleriydi. Bu konudaki zevki yalnız kocasınınkiyle uyuşuyordu. Giovanni cam yeşili ve kırmızı şarap rengi ipek yeleğinin içinde kasılarak yürümeye bayılırdı.

Dediğim gibi, onların bir erkek çocukları olmadığı gibi bundan sonra da olacağı yoktu. Çünkü Sofia'yı ortada bırakan Giovanni için varsa yoksa metresleriydi. Eve ancak yemek yemeye geliyordu. Sofia, yemeklere, annem kadar meraklı değilse de elinden geldiğince denetleyebiliyordu. Başlangıçta, her iki ebeveynim de öldükten sonra, yaşamın gene eskisi

gibi süreceği inanılmaz görünüyordu. Fakat çok geçmeden, Sofia'nın annemin ölümünün çok öncesinden bu yana ev halkının belkemiği olduğunu fark ettim. Zaten oynamakta olduğu rolü kaldığı yerden ve de hiç aksatmadan oynamaya devam etti. Annemin kaybı yüzünden bir hayli sarsıldıysa da görevlerini üstlenemeyecek kadar sağlığından bir şey yitirmedi. Hangi önemli günlere hangi önemli yemeklerin gideceğini çok iyi bilirdi; örneğin Noel'de lahanalı somon ve yılan balığı, Ağustos'un ilk haftasında ördek eti gibi... Sanki hakkımız o imiş gibi bizler de buna hiç itiraz etmezdik.

Artık onlar ile birlikte yaşıyordum. Ben *mezzanino*daki kendi odamda kalıyordum. Kazandıklarımın çoğunu onlara verdiğim için, Giovanni bana, cinselliği çağrıştırmayan dostça bir hava içinde, son derece kibar davranıyordu. Beni hiç ilgilendirmeyen içinden zor çıkılacak karmakarışık ev işlerini Sofia'ya bıraktığım için herkesle aram iyiydi.

Casanova'nın birlikte gizli işler çevirdiği hizmetçim yaşlı kız çoktan ölmüştü. Artık giysilerimi, evde çalışan yardımcı kadınların yerden bir bir toplayacağını düşünerek, rasgele yerlere atıyordum. Korsajıma bağlayacağım bir yığın yeni yıkanmış *fisiu*larım oluyordu. Kimi zaman yerlere attığım boya ve yağa batmış küçük beyaz şallarımı bir türlü bulamazdım. Çöpe mi attılar, yoksa şu anda parmaklarını zorlayarak sert fırçalarla renklerini kazımaya çalışan hizmetçiler benden nefret mi ediyorlardı? Yoksa çamaşırcı kadın bir zamanlar Casanova'nın kanlı mendillerini kaynattığı kazanda mı kaynatıyordu. Artık bütün bunların tasasını çekmekten beni kurtarmışlardı. Bakacak çocuğum yoktu, bari onlar bana baksınlar, diyordum içimden.

İşimi hiç aksatmadan sürdürüyordum. Zamanımın büyük bölümünü atölyede geçiriyordum. Evcil olmayan bir hayvan gibi yaşıyordum. Çoğu kez eve geç geldiğim için onlarla birlikte yemeğe oturamıyordum; bu yüzden ben de mutfakta soğuk hamur işi bir şeyler arıyor, nazik müşterilerimin yolladığı mektup ve kitapları okumaya çalışırken ayakta karnımı doyuruyordum. Aile benim bu garip hallerime alıştı, elden

geldiğince de anlayışlı davrandı. Eğer biraz yüzlerine gülseydim, sanırım bana sevgiyle yaklaşırlardı; ama ben kendi acı yalnızlığımda tek başıma kalmayı sürdürdüm. İki önemli sevgilim, Casanova ve Byron, tarafından reddedildiğim için, ailemin bana vereceği ev içi türünden az buçuk sevinçleri kabul etmek içimden gelmiyordu.

Benim için onlarla birlikte olmanın tek yolu resimdi. Yeni bir tekniği denemek isteyince, ya Sofia'nın kızından ya da hizmetçilerimizden bana poz vermelerini isterdim. En çok da *ballerino*muzun, evi hale yola sokan *major-domo*nun, kâhyamızın resmini yapardım. Kendini ciddiye almakta bir eşi görülmemiş, ufak tefek, komik bir adamdı. Yeğenime ya da üst düzey hizmetçilere, Venedik'te hepimizin yaptığı gibi saygınlıklarını yitirmeden kaprisli bir biçimde nasıl el öpeceklerini, ne zaman güleceklerini, nasıl dans edeceklerini anlatırken yapardım resmini. Bir gün, Sofia'nın çok güzel elleri olduğu dikkatimi çekince bir zamanlar benim de ellerimin bu kadar güzel olduğunu düşündüm. Belki de eskiden bu kadar güzel değildiler. Belki de çocuğunun ya da kocasının elini okşadığı içindir dedim içimden. Çünkü çevresindekilerle bir kedi yavrusu gibi o kadar yumuşak ilişkileri vardı ki... ne yapar eder onları da tatlı ve yumuşak birer yaratık yapardı. Sofia'nın ellerini, soylu kadın müşterilerimin elleri için ön çalışma olarak kullanmayı sürdürdüm. Akşamları sıcak bir hava içinde karşılıklı oturur, şömine ateşinin ışığında yeğenim bize şarkı söylerken, Sofia dikiş diker, ben ise eskizler çizerdim. *Ben yalnızca şu eller için buradayım,* derdim kendime.

Akşam gelip sabah çıkıyordum. Ancak atölyemde ağırlayacağım bir sevgili yoksa, akşamlarımı evde geçirirdim. Çünkü gün ışığı çekilip de ortalık kararınca yardıma muhtaç duruma düşerdim. Benim sokakta olmak istemediğim, yalnız kalmamaya çalıştığım işte o saatlerdi. İnsanların sevgilisinin kollarının arasında olmayı arzuladığı saatlerdi. İnsanın soğuktan gelip ocak ateşinin sıcaklığını özlediği saatti. Onlar yalnız olan insanlar için tehlikeli saatlerdi. Kırılgan bir kalbi incitebilirlerdi. Böyle zamanlarda, eve dönerdim, evde herke-

sin örgü şişleri ve yemek tabaklarının gürültüsü patırtısı ile, çene çalarken çıkardıkları gürültüler ile çevremi doldurmalarını isterdim. Onlar ile oturur, Sofia'nın benim neleri beğendiğimi unutmadan hazırladığı yemekleri yerdim; sofrada haftada en az bir kez koyu portakal rengi soslu kaz göğsü eksik olmazdı. Taze *torta al cioccolato* soğuması için mutfak raflarında bekletilir, kristal sürahide her zaman en güzel, *fragolino* ışıl ışıl parıldardı. Bazen, yemekten sonra ocağın başında oturup eskizler yaparken bir ara Sofia, çok sevdiğimi bildiği için, küçük bir antepfıstığı kâsesini yanıma bırakırdı. İçini de önceden kendi elceğiziyle kabuklarından ayırmış olurdu; çünkü taze ve yumuşak olanlarını sevdiğimi o da bilirdi.

Ev halkının bir parçasıydım, ama şimdi değilim. Kabul salonları ile *piano nobile*ye girip çıkma özgürlüğüm olduğu halde benim pespembe küçük yeğenime *mezzanino*ya inmesi yasaklanmıştı. Sofia, müstehcenlik konusundaki ilk girişimlerim ile ilgili kendi deneyimlerini unutamadığı için, kızının odamda karşılaşabileceği şeyleri görmesini istemezdi.

Genellikle, eniştemden uzak duruyordum. Daha önce metreslerinden ikisini, portrelerini ucuza mal edebilmek için, atölyeme getirerek Sofia'yı küçük düşürmüştü. Laf dokundurarak onu hemen atölyeden uzaklaştırdım. Terazi burcumun adalet anlayışına göre, Sofia bunu hiç hak etmedi. Gioavanni'ye sadık bir eş oldu. Hiçbir zaman kendisinin de bir sevgilisi olmasını düşünmedi. Beni hiç eleştirmezdi; durup dururken bağırıp çağırmalarıma hiçbir şey söylemeden katlandı. Ona acımasızca davrandığımda, sanki benim ona yaptığım iyiliği hatırlamak ister gibi, içgüdüsel olarak ölen küçük çocuğunun portresine doğru başını çevirirdi. O portrede çocuğu o kadar güzel canlandırabilmiştim ki sanki Sofia'ya onun yokluğunu unutturmuştu. Bu yüzden hemen susardım. Benim için, ötekiler gibi, o resim de işimin bir parçasıydı. Fakat bu dediğim Girolamo'dan önceydi. Onun Sofia için ne anlam taşıdığını ancak şimdi anlıyordum.

Bazen, portre yaptırmaya gelen müşterilerimin itiraflarını çalarak, bizimkilerle kiliseye günah çıkartmaya gittiğim olu-

yordu. Çünkü o günlerde yaşamöyküm o kadar çok acılarla doluydu ki. O şeyler için papazdan kefaret gereğini hiç duymuyordum. Hem Casanova hem Byron için zaten yeterince cezalandırılmıştım. Günahlarım o kadar çoktu ki dünyanın pederleri gelse onları silemezdi. Bir seferinde de, Tanrı'nın Sofia'ya yaptıklarım için neler düşündüğünü öğrenmek istedim.

O gün günah çıkartan pedere, "Ben kötü bir kız kardeşim," dedim.

"Ne gibi, çocuğum?"

Sesimi çıkarmadım. Söylenecek o kadar çok şey vardı ki. Hiçbir anlamda iyi bir kız kardeş sayılmazdım.

Bazen de, Sofia'nın, Arnavutluk'ta başıma neler geldiği hakkında bir şeyler sezip sezmediğini merak ederdim. Döndükten sonra bana o kadar anlayışlı davrandı ki. Aptal değildi. Ayları hesap edebilirdi. Döndüğüm gün üzerimdekileri çıkarırken, çılgınlar gibi bağırıp çağırdığımda, karnımın üzerindeki izleri, göğüslerimden fışkıran sütleri görmüş olmalıydı. Bir çocuk kaybetmenin ne demek olduğunu bilirdi.

Oturma odasındaki dua masasının üzerine Madonna'nın resmi yerine ölen küçük yeğenimin portresi asılmıştı. Sofia ondan bana hiç söz etmedi; fakat neler çektiğini anlıyordum. Onu seyrederken, neler çektiğini, gösterişli giysisinin içinde incecik kalmış bedeninden, solgun yüzünden, dua etmekten dönünce kirpiklerindeki bir iki damla gözyaşından, bir de hayatta kalan kızının üstüne titremesinden anlıyordum. Sanki kızı bütün tanrıların kıskandığı bir mücevherdi ve onu her an kapıp kaçırabilirlerdi.

Sofia'nın, hiç farkında olmadığımı sandığı zamanlarda gizlice, gözü kesince de açıkça, beni izlediğini biliyorum.

Bana hiç Arnavutluk'tan söz etmedi, hiçbir şey de sormadı. Ona övgüler dizmem için yalnız bu inceliği yeter de artardı. Bu günlerde, kahvaltı masasının üzerinden onu küçümseyerek değil daha çok hayranlıkla seyretmekteyim.

Öte yandan, Londra'da, inanılmaz şeyler yaşanıyordu.

Childe Harold's Pilgrimage ("Childe Harold'un Kutsal Yolculuğu") ve *A Romaunt* yayımlandı ve Byron böylece ününün doruğuna ulaşmış oldu. Kitapçı dükkânlarında yalnız bir günde bin kitap kapanın elinde kaldı. Gazeteler kitapla ilgili yazı ve haberlerle doluydu.

İngiliz gazetelerinden öğrendiğime göre, Londra sosyetesinin konuştuğu tek konu Byron'du. Venedik'i ziyarete gelen İngilizler'de Byron'dan başka hiçbir şeyden söz etmek istemiyorlardı. Kimse bu şiiri bir özyaşanıöyküsünden başka bir şey olarak görmüyordu. Gazeteler, bu genç, huysuz ve kalp hastası soylu hakkında anlatılan öykülerle, ta Constantinople' a kadar uzanan debdebeli, fakat bir yığın tutarsızlıklarla dolu gezisi, günahın dipsiz çukuruna saplanırkenki azgınlığı, bir eşi bulunmaz yalnızlığı, ürkütücü ve kırılgan umutsuzluğu ve bir de soğuk üst dudağı hakkında anlatılanlarla çalkalanıyordu. İngiliz akranlarına göre, yasaklanmış, yakıcı ve erotik olan bu şeylerin yanında Byron'un önemi yoktu. Böyle şeylere onlar ancak soğuk oturma odalarının mahmur sessizliğinde arzu duyarlardı.

İki hafta içinde, kitap, portresini yaptığım sırada onunla sıkça konuşarak İngilizce'mi ilerletmeye çalıştığım nazik bir İngiliz müşterimin armağanı olarak, benim de elime geçti. Londra'nın kösele gibi sert erkeksi havasını taşıyan küçük kitaba müşterim şu sevimli satırları yazmıştı: "Matmazel Cornaro'ya, İngilizce'nin en güzel örneğini okuyabilsin diye." Dikkatimi dağıtmasın diye o sayfayı yırttım attım ve kitabı okumaya daldım.

Bu küçük kitapta, Arnavutluk'ta kaldığımız sırada tanıdığım Byron'u bulmaya çalıştım. Fakat *Childe Harold*'un içinde değil asıl dışında kalan pek çok ipuçları vardı. Kitabın her sayfasının Byron'un ünüyle nasıl sarıldığını gördüm. Şiiriyle Byron birbirlerini besliyorlardı. Şiiri şimdi de onu damarlı mermer bir yürek taşıyan üzgün ve isyancı romantik olarak tanımlıyordu. Gururlu, huysuz, alaycı, amansız bir intikamcı, acımasız cinselliğin ustası, fakat kalıcı ve güçlü olan aşka sıra gelince son derece yetersiz... Kitabın önsözünde, Harold'un

gerçek bir kişilikle hiçbir benzerliği bulunmadığını...*Harold'un hayal ürünü bir çocuk* olduğunu vurguluyordu. Fakat bence buna hiç kimse, Byron'un kendisi bile, inanmıyordu. *Childe Harold*'un yayımlandığı andan itibaren, kendisi Byron olmaktan çıkmış, bir Byronik olmuştu.

Mary Shelley daha sonra şunları söyleyecekti: "*Frankenstein*'ı yazarken, bir yandan da Lord Byron'un doğduğunu düşünüyordum. Onun 1788'deki fiziksel doğumundan söz etmiyorum; *Childe Harold* yayımlanınca onun *kendi* doğumunu gerçekleştirmesinden söz ediyorum."

Şık ve zarif sosyete tarafından aranılan, gıpta edilen ve beğenilen 1812 baskısı ile yeni Byron kısa bir süre içinde yazınsal bir ün oldu. Okuduğum gazeteler evinin önündeki sokağın, katılamayacağı kadar çok sayıda özel partilere davetiye taşıyan arabalarla tıklım tıklım dolduğunu anlata anlata bitiremiyorlardı.

Bir yandan da, Londra'da edebiyat çevrelerinin Byron hakkında bir şaşkınlık yaşadığı görünüyordu. Gazetelerde ufak tefek kararsız tavırlara rastlanıyordu; bu arada, tutucu basın, John Dryden ve Alexander Pope gibi ünlü İngiliz ozanlarındaki teknik kusursuzluğa Byron'un erişemediğinden yakınan yazılarla doluydu. Genç yazarların hop oturup hop kalktığını görüyordum: Onlar da, Wordsworth ve Coleridge gibi Byron'un derin ruhsal kavrama gücünden yoksun olduğunu ileri sürüyorlardı.

Bense en çok kendi içimde oluşan duygulara güveniyordum. Kitabı bitirince, benim de söyleyeceklerim var elbet. Bir ressam olduğumu, bu arada yazarların *campo*suna, alanına, girmeye hakkım olmadığını biliyorum. Bir İtalyan olduğumu, İngilizce'nin bildiğim alt tarafi üçüncü dil olduğunu da biliyorum. Fakat kimsenin bu şiiri okurken ayrıntılara benim kadar girmiş olabileceklerini hiç sanmıyorum. Ve izin verirseniz, şu noktaya değinmeden edemeyeceğim: Bazen saf bir insanın imparatorun yeni giysisindeki gerçek kesimi kavraması zaman alır.

Bana soracak olursanız, *Childe Harold*'un şiir dili akıcıydı, evet ve aşırı derecede göz alıcıydı; uzaktan bakılınca emaye gibi pırıl pırıl parlıyordu. Anladığım kadarıyla, Byron her zaman konuşulan, istek uyandırıcı cinselliğin şiirini yazıyordu. Yazınsal çevrelerin ayağa kalkmasına anlam veremiyorum; oysa herkes bundan yararlanabilirdi. Evet, şiiri kitabın sayfaları arasından kayıp gidiyordu, kulağa hoş gelen bir ritmi vardı. Bütün bu saydıklarıma karşın, kitabın bende düş kırıklığı yarattığını söylemeden edemeyeceğim. Bütün o kolaya kaçan dizeler, o acımasız abartılar! Bana öyle geldi ki, o dizeler her zaman kahramanın cinsel haz düşkünlüğü ile o büyük mutsuzluğundaki aynı değişiklikleri yineliyordu. Gene de, kendimi rezil maskara etmek hesabına, şunu söylemeden edemeyeceğim: Bu şiir oldukça *tekdüze* değil mi? İçinde bir şeyler eksikmiş gibi gelmiyor mu size? Etki alanı biraz sınırlı değil mi?

Byron'un diline duygusal boyut kazandıramadığı fikri oluştu kafamda. Sözcükler sadece dediklerini diyorlardı, o kadar. Büyüleyici bir ima, bir gizem, duygusal bir renk ve ışık yok; ne pes ne de tiz sesler duyuluyor, yarım tonlar da yok, fısıltılar da... Benim bile, bütün bu yazdıklarım şiir için gerekli olan şeyler. Atölyemde kitap kucağımda otururken, bir yandan sayfaları çeviriyor bir yandan da kedimi okşuyordum. Yavaş yavaş okuyordum. En sonunda, kedi okkalı bir pençe atarak kitabı yere düşürdü. Uzanıp onu yerden aldım, fakat fikrimi değiştirdim. Onu orada bıraktım ve kediyi kollarımın arasına alarak pencereye doğru yürüdüm.

"Haklısın, *signor,* kitabı artık okumayalım. Bize bir yararı yok."

Diyeceğim, *Childe Harold*'un sorununun ne olduğunu anlamıştım; bu şiirin sağlam kirişleri vardı, güzel kokular salan kasları vardı, ama nüvesi zayıftı. Kedinin başını okşadım, kulağına, "Şiirde eksik olan şeyin ne olduğunu biliyorum," diye fısıldadım.

Kedi başını doğrultarak yüzüme baktı; lafımın arkasını bekliyordu.

"Şiir bir *yürek*ten yoksun, bu da çok önemli,"dedim.

4

Chi ga in boca l'amaro no pol spuar dolce.

Acı yiyen tatlı tüküremez.

VENEDİK ATASÖZÜ

Her yerde bebekler ve çocuklar görüyordum. Bu da bana derin bir acı veriyordu. Başını öne arkaya doğru oynatan tahtadan oyuncak kazın ipini çekmekte olan çocukları görünce içim cız ederdi. Yere düşen, sonra da yaygarayı basan çocuklarına, "Ver şu elini bakayım," diyen annelerinin seslerine kulak kabartır, fakat tırnak aralarına girmiş kum tanelerini annelerin sevecenlikle temizlemelerine bakmaya içim dayanmazdı. Çocuklar o sırada ellerini parktaki çiçekler gibi güneşe doğru kaldırırlardı. Eski püskü evlerin pencerelerinden, kaybolan *caramella*sı için, dünyanın sonuymuş gibi, ağlayıp duran çocuk sesleri işitilirdi. Bense Girolamo'yu özler, onu görmeye can atardım. Bana kollarıyla sarılmasını özlerken içimden bir şeyler mırıldanırdım. Çürük çarık panjurlardan dışarı doğru uzanan iplere asılmış çocuk bezlerini görünce, *Ne güzel ev, çünkü içinde bir bebek yaşıyor,* derdim içimden.

Canımın içi Girolamo'nun kıvanç içinde yemeklere saldırması yok mu hiç aklımdan çıkmıyor. Pastacı dükkânlarının önünden geçerken, içeri dalıp onun için avuç avuç kurabiyeler almak istiyorum. Ne kadar güzel şey varsa alıp ona götürmek istiyorum: "Gondoldaki öpücükler", üzeri iki kat çikolata kaplı küçük beyaz bezeler, tabak biçimi mayhoş balıklar... Balık pazarını dolaşırken, yaşamım boyunca bir kap yemek pişirmediğim halde, ona nasıl yengeç çorbası yapabile-

ceğimi düşündüğümü fark ettim. O sırada gagalarında küçük kurtçuklarla yuvalarına dönen anne kuşlar gördüm. Onların besleyecekleri yavruları vardı. Onların vardı da, neden benim de yoktu?

1797'de, Venedik düşmüştü. Venedik gibi, ben de kargaşa dönemime girdim. Avusturyalı askerler 1798'de kenti ele geçirmişti, fakat Napoléon 1805'te bizi geri istemişti. Sonra bizi Habsburglara geri verdi. Başımızdakiler ne hikâyeler anlatırlardı. Onurumuzun kırıldığını hatırlayanlar çevremde eksik değildi: Napoléon'un bıraktığı düzenli yapılar, yeni numaralı sokak sistemi, Avusturyalıların koyduğu pek çok sokak adı, kafelerde çalınan ve sesleri Venedik halk şarkılarından daha yüksek çıkan valsler. Bağımsızlığımızı yitirdiğimizi ilk kez hissediyordum. Biz bir zamanlar mutlu bir kenttik, ama artık değildik. Bir zamanlar ben de mutlu bir kadındım, ama artık değildim.

Arnavutluk'ta cehennemi tanıdıktan sonra, 1810'da Venedik'e dönünce Venedik artık benim yurdum değildi; çünkü artık şu halimle beni tanımıyordu. Ağzımda bir acı tat hissediyordum. Eski laf dokundurmalarını kalmamıştı. Artık Sofia benden korkmuyordu. Korkacağı bir şey yoktu ki. Beni tanıyanlarda acıma duygusu uyandırıyordum. Girolamo'yu teslim ettikten sonra eve gelince, tam anlamıyla içime kapandım. Odamı terk etmemden önceki günlerdi. Gözüm kararıyor, kendimi tükenmiş gibi hissediyordum. Onlara artık düzeldiğimi söylesem de inandırıcı olamıyordum. San Marco'da küçük bir gezintiye çıkarken Sofia bana eşlik etmekte ısrar etti. Aşağılanmış ve incinmiş olduğum şu sıralar dünyam ne kadar farklı görünüyordu. Ne var ki yalnız ailemin Miracoli'deki küçük *palazzo*suna, Casanova'nın aşkına ve Venedik'in kendisine sığınabileceğimi anlamakta ne kadar geç kalmıştım.

Eve dönünce kendimi daha dingin hissedeceğimi sanıyordum, ama hiç de öyle olmadı. Eve gelince, yalnızca, ne yitirdiğim iyice ortaya çıkmış oldu. Ben kendine güvenen, olağan dışı bir Venedik bırakmıştım. Döndüğümde yaralı bir

Venedik bulunca içime kapandım. Şimdi Salute Kilisesi'ne bakarken, Casanova'nın kolları arasında, şafakla aydınlanan yumurta kabuğunu andıran gökyüzüne karşı bembeyaz kubbelerin güzelliğini seyretmeye doyamadığımı hatırlıyorum. O günlerle bu günler, o sıralardaki mutluluğumla şimdiki yıkılmış halim birbirlerinden ne kadar uzaktılar.

Atölyeme gidince, uzun uzun yaptığım eski resimlere bakıyordum. Artık onları benim yaptığıma hiç inanmıyordum. Gerçek olan şeylerin resmini yaptığıma inanamıyordum. Kendini beğenmiş cahil kafamla Venediklilerin resminin nasıl yapılacağını bildiğimi sanmıştım. Derilerinin altına gizlenmiş kıvanç ve acılarını yakalayabildiğimi sanmıştım. Meğer ben bu konuda hiçbir şey bilmiyormuşum. Venedikliler beni aldatmıştı. Ben sadece onların gözleriyle bakarak gördüklerimin resmini yapmıştım. Yüzlerine maske takmasalar da Venedikliler her zaman maskelidir. *Furlana* dansı yaparkenki gibi, yüzlerimize bizi kendi içimize gömen tüller takarız. Süslü püslü giysilerimizi hiç eksik etmemişizdir. O sırada kendimizi seyretmek için kendimizin dışındayızdır. Hani o dalgın bakışımız var ya; işte o yabancılara metelik vermez. Ünlü kukla tiyatrolarında kendilerini kuklalara dönüştürenler Venediklilerdir. Çünkü oyun seyirciler için sergilenmiyordur. O güzel tiyatroda, sadece kendimizi ön plana çıkardığımız oyunlar sergileriz. Bana poz vermeye gelenleri doğru dürüst tanıyamadığımı şimdi anlıyorum; çünkü onların ne kadar gözüpek olduklarını hiç anlamamıştım. Aralarında ancak çok azı doğru dürüst sevildikleri için birçoğunun benimki gibi derin acılar taşımış olabileceklerini kestirebilir miydim?

Kapımı hızlı hızlı vuran müşteriler gelmeye başladı. Uzun bir süre onları geri yolladım. San Lazzaro'ya gidip, bebeğimi görebilmek için, fresklerde çalışmanın dışında hiçbir şey yapmak içimden gelmiyordu.

En sonunda, çevreme karşı kayıtsızlık halim sona erince, tıpkı Venedik gibi, ben de yorgun başımı doğrulttum ve çalışmaya başladım. Artık her gün atölyeme gidiyordum. Çok geçmeden yeniden resim yapmaya başlamıştım. İlkin Ma-

donna ve bebek resimleri yaptım, fakat bir süre sonra bende yeni yüzlerin resmini yapma özlemi başladı. Cecilia Cornaro'nun müşterilerini yeniden kabul etmeye başladığını herkes bilsin istedim. Her şeyi unutabilmek için eskisinden daha çok çalışıyordum. Mutsuz insanların da, mutsuz kentlerin de içlerinde pek çok arzuların yattığını kabul etmeyi öğrenmiştim. Bu arzular da hâlâ güzeldiler, onların da resimleri yapılabilirdi. Gerçekten de ressam uzun çalışmalardan sonra o arzuları gün yüzüne çıkarabilirdi. En güzel portrelerimi o dönemimde yapmışımdır. O portreler ilk kez yakınlarım için hissetmeye başladığım bir sevecenliği yansıtıyordu; çünkü ona benim de gereksinme duyduğumu hissediyordum. Onlarda umudun kırılgan güzelliği, bir de güçsüzlüğü kabulleniş vardı. Mutlu olma arzusu, yaşamöykümü yeniden yazma arzusu, kendi maskemdeki yüzün resmini yeniden yapma arzusu bana da bulaştı. Yüzüstü bırakılmış bir kadın olmayı istemiyordum. Yeni yaşamımda, Byron benim için sadece bir serüvendi; ben ünlü bir cinsellik serüvencisiydim. Böyle bir masalla, pek çok kez terk edilmişliğin acısından kendimi kurtarmış oldum.

Kimi zaman, bedensel açlığımı gidermek için, kendime yeni bir sevgili bulurdum. İşte o zaman Byron ve onun nasıl seviştiği aklıma gelirdi. Anlayışsız bir adam yanı başımda uyuklarken ben de divanda, yapayalnız, uyanık halde uzanmış olurdum. Adamı kabaca uyandırır ve geri yollardım. Çünkü onun yanında, kendimi tek başımayken olduğumdan daha yalnız hissederdim. O gidince de gerçekle yüz yüze gelirdim. O uzun gecelerde, başıma gelenleri anlayabilmek için kendimi zorlardım. İşte o zaman bin türlü acılar beni yeniden ziyarete gelirlerdi. Byron sanki beni daha yeni terk etmişti. Duygularım hâlâ canlılığını koruyor olurdu. Bu tür duygular karanlıkta daha tehlikeli olur, gökyüzünde yıldızlar iri iri asılı dururken. Aynı yıldızların Tepedelen Sarayı'nın üzerinde de, Londra'da ya da Newstead'da bir yerde, hiç kuşkusuz o sırada beni aklına bile getirmeyen, Byron'un üzerinde de iri iri asılı durduklarını düşünürdüm. O gecelerde, yüz ka-

rası bir sıçan, tek başına çılgın bir hayalet gibi sokaklarda ağlayarak, koşa koşa Maracoli'ye dönerdim. Kendimi yatağımın üzerine atar ve ertesi gün kalktığımda kendimi kendi gözümde iyice ufalmış bulurdum.

Fakat gündüz, bu durumu kabullenmezdim. Byron' un beni bırakıp gitmesini bir türlü sineye çekemiyordum. Byron'u düşünmeye hakkım yokmuş gibi bir his oluşurdu içimde; çünkü o, yüreğimin hakkını, sevme ve duygulanma hakkımı çekip almıştı elimden. Byron'un bana yaptıklarını kavrayamadan adsız, sessiz ve çırılçıplak bir halde üzerine numara konmamış bir hücrenin içinde bir köşeye tünemiş olduğumu düşünürdüm. Kafamda yaşamıma yeni bir biçim vermeye çalışırken bile neler hissedeceğimi bedenim anlatmıştı bana. Kalabalığın içinde birden beliriveren kestane rengi bukleli saçları olan bir baş, nedenini daha kendim bile kavrayamadan, hâlâ içimi burkabiliyordu. Gondolda sarmaş dolaş bir çift görsem gözyaşlarımı tutamıyorum. O zaman kendimi çok yalnız, çok mutsuz hissediyorum. Venedik'in güzelliği içimdeki güzel olmayan yalnızlığımı göstermiş oldu bana.

Ondan sonra yıllar yılı gündüzleri ölüler gibi uyuyabilmek için çok çırpındım. Uyuduğum sırada Byron'la ilintili anıların köpekbalıkları gibi yatağımın çevresinde dolandı durdu. Hiç uyanmak istemezdim. Daha uykuya geçmemişken, Byron her zaman ya kirpiklerimi yoluyor ya da bir şişle yüreğimin üzerine bastırıyor olurdu. Yüzümün üzerine çömelerek sertleşmiş cinsel organını gözkapaklarımın üzerine vurur, bense o sırada kalçalarının kılıç kabzasını üzerimden itmeye çalışırdım. Hiçbir zaman yeterince uyuyamazdım. Aradan birkaç saat geçince, beni zorla yataktan dışarı atardı. Düşlerimi bile acıya boğan son düşüncem Byron oldu. Yalnız kalabilmek için herkesi yaşamımdan kapı dışarı ettim. Yalnız kalınca, yalnızlığım içimden kirli kan gibi dışarı boşandı. Kanın kokusunu alınca, kedi burnuyla elimi itti, gelip kucağıma oturdu, patilerini omzumun üzerine koydu ve Casanova gibi aynı sevecenlikle gözlerini gözlerime dikti. Fakat Casanova'nın aşkı Byron'un kırıp döktüklerini onaramazdı ki...

Ben neden hâlâ Byron'u seviyordum? Söyledim ya. O beni boşalttı da ondan. Bayılma gibi bir duygu bu. Onunla birlikte olduktan sonra tükeniyordum. Onu sevemeyecek kadar takatten düşüyordum.

Ben aptal değilim. Onun hakkında yazdıklarımı okudum. Onu bir ucube olarak betimlediğimi biliyorum. Ölse çok sevinirdim. Ama ben ona hâlâ âşığım; beni umursamazlığına son vereceğinden korkuyorum. Gene de son anda adımı anarak ölmesini isterdim.

Bunu böyle düşünen tek ben değildim.

5

So no ghe fusse vento, né femena mata,
non ghe saria mal tempo né mala giornata.

Eğer rüzgâr olmasaydı bir de kadınlar
Ne kötü havalar olurdu ne de kötü günler.

VENEDİK ATASÖZÜ

İngilizler Venediklilere hiç benzemezler; sır saklamayı bilmezler de ondan. Casuslarının işi çok kolay olmalı. Yaşamlarının her türlü ilginç pislikleri açık hava sahnesinde, yani gazetelerde, icra edilir. Dedikoduları ve her türlü kepazelikleri, Venedik'te olduğu gibi, ustaca hazırlanmış muzip şeyler değildir; yalnız İngilizler için soğuk ve acımasız sayılabilir. Gazetelerin dedikodu sütunları kurbanlarının kan ve mutsuzluk haberleriyle doludur. İntiharla sonuçlananların sayısını öğrenince hiç şaşırmadım.

Byron'un yaşamının, onu ikinci kez gördüğümden önceki bölümünü gazetelerde yayımlanan "görgü tanıkları"nın ifadesinden, felakete uğramış kibar kadınların yazdığı mektuplardan... Bir de Lady Caroline Lamb'in kaleme aldığı o müthiş romandan öğrendim. Bayron'un yaşamına ait öyküleri, hakkındaki en taze haberlerle Venedik'i görmeye gelen İngiliz müşterilerimin ağızlarından dinledim. İçlerinden bazıları onunla tanışmışlar bile. Bununla birlikte, pek çoğu, bu bilgilere tıpkı benim gibi, başkalarının anlattıklarına heyecan içinde kulak kabartarak ya da ağızdan ağıza dolaştıktan sonra bütün Londralıların zihnini işgal ettiği anlaşılan menkıbeleri dinleyerek ulaşmışlardı.

Demek sonunda, Byron'un sevişme stili anılarındaki mahremiyetinden burkularak çıkarıldı ve herkesin görebilmesi için sahneye konuldu. Byron, anlaşılan, bazen kadınlara, "Ne olur, bana acı," diyordu. Bununla şunu demek istiyordu: "Ben şimdilik hizmetinizdeyim; ama asıl siz benim hizmetimdesiniz." Ondan kaçınılmazdı. Kadınların anlattıklarına göre, işinin çabucak görülmesi gerekirdi. Reddedilmeye gelmezdi.

Anlayacağınız, Byronik kahramanın bir de öbür yüzü vardı. Yaralarını saracak, asi saçlarını okşayacak, sevecen bir kadın elini arayan annesiz çocuk yüzü. Ancak o kadın, kaskatı göğüste bir yarık açarak içerde ağlayan sevgiliyi kurtarabilirdi. O kadın aynı anda, hem annedir hem sevgili; yani hem bir kurtarıcı melek hem de söz dinler bir metres. Byron'un betimleyip durduğu bu kadının dış kişiliği sayesinde kitaplarının satışı binleri buldu. Onu okuyan her kadın o olmak, Byron için yumuşak huylu kurbanı oynamak istedi.

Childe Harold yayımlandıktan sonra binlerce, hatta onbinlerce kadın, "Ben! Ben! O kadın ben olayım!" diye bağırdı.

Kadınlar, kadınlar. Byron artık onlardan korkmuyordu, tam tersi, onlar Byron'dan korkuyordu. Kadınsı duyarlılıklara saldırmak için ünlü bir "yönetmelik" geliştirmişti. Byron'la seviştikten beş dakika sonra, bir kadın en azından soluk soluğa kalmaktan yakınırdı. Böylece şöhretinin daha iyi mayalanması için bir damla daha eklenmiş olurdu. Erkekler onu kıskanıyordu, kadınlarsa birbirlerini. Lady Caroline Lamb'in onunla tanıştıktan sonra günlüğüne şunları yazdığı bile ileri sürüldü: "Hem kötü, hem deli ve hem de tehlikeli." Birkaç gün sonra da, hemen altına, açıkça, "O güzel ve soluk yüz benim yazgım,"diye ekleyecekti. Bunu okuyunca karnıma bir ok saplanmış gibi oldu. Onu ilk gördüğümde ben de aynı şeyi hissetmiştim. Onu günlüğüme yazmak yerine tuvalime resmetmiştim.

Lady Caroline kocası ve görünüşe bakılırsa Byron'un büyük hayranlık duyduğu, kaynanası Lady Melbourne ile bir

arada yaşıyordu. Londra'dan bana haber taşıyanlarımın anlattığına göre, Byron ile akıllı, fakat oldukça temkinli Lady Melbourne'un aralarından su sızmıyordu. Caro'ya gelince Latin, Grek, İtalyan ve Fransız olan her şeyi seviyor, onları oynuyordu. Bir gravürünü uzun uzun inceledim; kısacık buklele-ri, kocaman siyah gözleri ile neredeyse iki cinsiyetliye benziyordu. Nicolo Giraud'ya benzeyip benzemediğini de çok merak ettim. Ünlü bir eksantrik, her an köpürebilen, tavırları acayip bir kişi görünümündeydi. Genellikle, ben o tip profesyonel *prima donna*lardan çok azının portrelerini yapmışımdır. Eğer onunla karşılaşmış olsaydım, Caro Lamb'in dilimden çekeceği vardı. Portresini yapmaya yanaşmayabilirdim. Eminim, poz verirken kımıldamadan oturamayacaktı. Onunla karşılaşmadım elbette; Byron'un hayatında benden sonra yer alan kadındı; bu yüzden onu da sorup soruşturacaklarımın arasına soktum. Onu tanıdıkça hakkındaki düşüncelerim yumuşamaya başladı. En sonunda da, gözümde acınacak bir kadın durumuna düştü. Ne de olsa, benden pek farklı sayılmazdı.

Gene de, Byron'u Caro'nun yatağına çeken sapkınlığın ne olduğunu anlayabilmiş değildim. Entelektüel tutkular söz konusu olduğunda ilk harekete geçen kadının Byron'u dehşete düşürdüğünü biliyordum. Caroline o tiplere hiç benzemiyordu. Bununla birlikte, Byron sürekli olarak tahrik edilince, biraz mesafeli de olsa, ona hayır diyemedi. Olay Londra'da büyük heyecan yarattı. Her iki âşık da sıradan insanlara hoş görünmeye çalışıyordu. Caroline hiç peşinden ayrılmadı; ona apış arasından kestiği bir *ciuffo,* bir demet tüy bile yolladı. Her gittiği yerde o da hazır oldu; iki kez de gizlice evden kaçtı. Hobhouse arkadaşını mahvolmaktan kurtarabilmek için olaya müdahele etmek zorunda kaldı. Ona şu *ciuffo* konusunu açtığım zaman utancından yüzü kıpkırmızı olacaktı.

"Gerçek mi? Gerçekten de öyle bir şey yolladı mı?"

"Evet, yolladı; Byron'un da aynı şeyi yapacağını umuyordu; hatta ona makası kullanırken dikkatli olmasını söyledi."

Byron onun o yapmacık davranışlarından çabuk usandı ve

ailesiyle gizlice anlaşarak onu İrlanda'ya sürgüne gönderttti. Kendisi de, Edward Harley'in çenesi düşük ve pembe inciler içinde son derece şık kırk yaşındaki karısı Lady Oxford ile pek ruhsuz görünen bir ilişkiye girdi. Kadın o kadar çenesi düşüktü ki herkes ona "Suskun" lakabını takmıştı. Byron'a âşıklar zincirinden sadece biriydi; bu ilişki o kadar aşikârdı ki kuluçkadan çıkardığı çeşit çeşit çocuklar çoğu zaman Harley-tarzı- karışım diye anlatılırdı.

Bu anlattıklarımı her bir fısıltıdan, her bir kin damlasından bir bir topladım. Bu süre içinde, İngiliz lord ve ladylerim Venedik'teki atölyeme en ufak bir gürültü çıkarmamak için ayaklarının ucuna basarak portre yaptırmaya geliyorlardı. Byron'la ilişkim olduğunu bilmiyorlardı, rahat bir koltuğa oturtup ellerine bir bardak da *vin santo* uzatınca konuşmaya başlıyorlardı. Hepsi de bana Londra'da, Lord Byron, Lady Caroline ve Lady Oxford üçlüsünün herkesçe bilinen skandalından söz ediyordu. Bana öyle geldi ki Byron o sırada sanki kötü niyetli bir sabun köpüğü içinde yaşıyordu. Tıpkı Venedik gibi, onu koruyan sadece saydam duvarları vardı. Londra'nın açlıktan gözü dönmüş dedikoduları kaşısında savunmasızdı.

Byron, Lady Oxford'un evinden Caroline'a son derece kararlı bir mektup gönderdi, hem de onu küçük düşürmek istercesine mektubunu yeni sevgilinin mühürüyle kapatmış olarak. Bu mektup için Caroline'ın da kendi tasarıları vardı. Hem onun tavrı Byron'unkinden beterdi. Bu rustik sürgün yerinde, beyaz giysiler giymiş köylü kızlar yanmakta olan bir odun yığınının çevresinde dans ederken Byron'un bir kuklasını yaktı. Ve bir iç oğlanı kıyafetiyle gelip ateşin üzerine içinde Byron'un kitaplarının yanı sıra yüzüğünün, mektuplarının ve de bir tutam saçının bulunduğu bir sepet bıraktı. Gerçekte o saç onun saçı değildi. O saç, ilişkilerinin doruğa ulaştığı sırada Byron'un ona yolladığı ve o günden beri Caroline'ın bağrına bastığı bir hizmetçinin kestane rengi bukleleriydi. Byron o sırada, kendi saçını bile ona çok görmüştü. Caroline ondan bir bukle daha isteyince, bu kez de ona Lady Ox-

ford'un saçından göndermişti. Caroline da hizmetçilerinin düğmelerinin üzerine şu özdeyişi kazıttı: *Ne 'Crede B' - Sakın Byron'a inanma.*

Caroline Londra'ya döndü. Bir karşılaşma kaçınılmazdı, sonunda o gün de geldi. Bir baloda, Caroline Byron'a yaklaştı. Byron, aldırmayan bir tonla, ona bir şeyler söyledikten sonra başını çevirdi. Az sonra Caroline'ın bir makas kaparak geldiği göründü. Anlatılanlar birbirini tutmuyordu. Benim en çok işittiğim, Byron'un anlattıklarına kalırsa, Caroline'ın makasi ona değil kendisine doğru çevirdiği ve o sırada kalbine sapladığı yolundaydı. *Evet, bu anlattığı tam da onu çağrıştırıyor, evet, o böyle laflar ederdi,* dedim içimden. Caroline elinde makas koşarak uzaklaştı ve üzerine kanlar sıçramış olarak geri döndü. Silahı elinden almaya çalışan kadınlar tarafından, itişip kakışma sırasında, hafifçe yaralanmıştı. Öte yandan, kendini bir krema tabağıyla yaraladığını söyleyenler de vardı.

Çok geçmeden Hobhouse'un Caroline'dan nefret ettiği sonucunu çıkardım. Caroline'ın tavrındaki aşırılığı anlatmak bile onu gerçekten üzüyordu. Byron'un Caroline'a karşı müthiş bir hata yapmış olduğunu bana anlatırken oldukça zorlandı. Sıkı fıkı oldukları sırada, Caroline ne yaptı ne etti Byron'un ağzından Yunanlı sevgili gerçeğini öğrenmiş oldu. İntikam alma sırası gelince de, gizli sırlarını ortaya dökerek Byron'u can evinden vurmaya hazırdı.

Hobhouse bana Caroline'ın tehdit mektuplarıyla Byron'a nasıl saldırdığını da anlattı. Byron'u tanıdığım için o mektupları okuyup okumadığından bile emin değilim. Yazı masası her sabah kocalarından kaçıp kurtulmak isteyen saygın evli kadınlar, aristokrat hanımefendiler, taşralı evlenmemiş kızlar, aktristler ve korocu kızlar tarafından yazılmış ne oldukları önceden kestirilemeyen, fakat daha çok eğlenceli yüzlerce *billets-doux,* aşk mektupları ile dolup taşıyordu. Byron bu mektupları üzerinde "İmzasız İç Geçirmeler" yazılı bir etiket taşıyan sandıkta saklıyordu. Cliftonlu Miss MacDonald bile ondan bir tutam saç yollamasını rica etti. Pimlicolu Miss

Baldry'nin, "Ona tapıyorum," diye içini boşalttığını söylerler. Öte yandan, Henrietta d'Ussiéres sayfalar dolusu mektuplar döşenerek, "kız kardeş"i olmasına izin vermesi için ona yalvardı durdu.

Artık Caroline ortalıkta görünmese de, kimse hâlâ Byron'u anmadan edemiyordu. Byron ise yangına körükle gidiyordu. Bu arada, Harold'un Venedikli bir benzerinin Doğulu bir versiyonu anlatılan *Giaour* adlı bir şiiri yayımlandı. Şiirin kahramanı tıpkı Harold gibi soluk ve tanıdık yüzlüydü, dudaklarında gene aynı acı bir gülüş. Beni unutmayan İngiliz müşterilerim kitabın ilk baskısından bir tane de bana yolladılar. Üzerine de, "Madam Cecilia'ya, İngiliz hayalciliğini incelemesini sürdürebilsin," diye de bir not eklemişlerdi.

Kitabı kaptığım gibi gittim pencerenin kenarındaki koltuğa yerleştim. Başımı doğrulttuğumda aradan saatler geçmişti. Bir kez bile sözlüğe bakmak gereğini duymadığımı fark ettim. Byron, *The Giaour* için sadece ve sadece geldiği yönde geri gitmişti. Bütün sözcükleri zaten *Harold*'dan biliyordum. İngiliz okurlar da. Her okuyan bayıldı. Byron'un *Giaour*'u 1815'e kadar tam on dört baskı yapacaktı.

Sonunda, Byron'un benden koptuktan sonra yaşadığı dehşet dolu olayları bana anlatan gene Hobhouse olacaktı.

Byron'un üvey kız kardeşi Augusta beni görmeye geldi. Mıymıntı kuzeni George Leigh ile yaptığı evlilik bir alay ele avuca sığmaz çocuk ile onu dımdızlak ortada bırakmıştı. Yardımına koşması için Byron'a adeta yalvardı. Oysa Byron'un borçları o kadar kabarmıştı ki neredeyse onu ikinci bir kez Avrupa'ya kaçmak zorunda bırakacaktı.

Byron yıllardır Augusta'yı görmemişti. Birbirlerine yeniden kavuştuklarında kendilerinden geçmiş gibiydiler hem de ölçüyü kaçırırcasına. Augusta'nın fiziksel anlamda Byron'dan hoşlandığı gözümün önünden hiç gitmiyor. Çok sonraları, Augusta'nın tam cepheden yapılmış bir portresini görünce, bunun pekâlâ uzun peruk takmış Byron'un da resmi olabileceğini düşündüm. Hobhouse'un bana anlattığına gö-

re, Byron'daki aynı profil, aynı çatık kaşlar, aynı kestane rengi bukleler, geniş çene, aynı somurtuk ve esnek dudaklar Augusta'da da vardı. "O da onun kadar utangaçtı ," dedi. "Taklitçilikte Byron'dan aşağı kalmazdı. Kahkaha atmaya bayılırdı, deli olurdu. Tıpkı Byron gibi "r" leri peltek peltek telaffuz etmeye özenirdi.

Bana sorarsanız, Byron'un Augusta'ya olan aşkı aile içi cinsel arzuyla açıklanamazdı, onunki düpedüz narsistlikti. Böyle düşünerek, kendimi kıskançlıktan korumuş oldum. Yüzü kendisininkine benzeyen birini sevmek onun için çok normal diye de bir kuram tasarladım. Augusta Byron'a hayatta en yakın olan tek varlıktı. Hem kan bağları vardı, hem de ruhsal yapılarıyla tarzları aynıydı. *Öyle ya, onu kendi gözlerimle gördüğüme göre, ona tutkuyla bağlanabileceğimi tasarlayabilirim*, dedim kendime. Byron için, Augusta'ya sahip olmanın egzotik bir tadı da olabilirdi; ne var ki bu da onu yasadışılığa götürecek başka bir yoldu. Hobhouse bana, o yıllarda, kibar aristokrat çevrelerde aile içi cinsel ilişkinin ahlaksızlık olarak tanımlandığını söylerdi. Böyle bir yola sapanlar altı aya kadar hapis cezasına çarptırılırdı. Bir utanç duygusuna neden olsa da olaya bir aşk öyküsü süsü verilirdi. Bu da tabuları yıkmanın, şiddetli cinsel istekten bunalmanın, önüne geçilemeyecek aşkın, *Childe Harold*'un tanımladığı ruh halinin bir parçasıydı. Böylece aile içi cinsel ilişki İngiliz sosyetesinin oturma odalarından dışlanmadı. Bu İngilizlere özgü bir eğilim de olabilirdi: Bu da aristokrasinin kanını kirletmeden doğuştan duygusuz olan yanını tazelemek için her türlü tehlikeyi göze almaya değer hoş bir zevkti.

Byron, sık sık *Vathek*'in bir sözünü yinelerdi: "Dayanılmaz istekler karşısında kendimi tutmaktan yana değilimdir." Gerçekte, tek birinin bile karşısında kendini tutup tutmadığından kuşkuluyum. O günlerde, kız kardeş ile erkek kardeş arasındaki aşkın bedensel zevki ateşlediği anlaşılıyordu. Byron bir kadın ile içli dışlı olmak için başka bir yol bulunmadığını biliyordu. Anlaşılan o da aşkın en görkemli kanıtlarını, en güçlü, en duygu dolu yakınlığını Augusta'dan bekli-

yordu. Byron'un yüz çizgilerinin yanı sıra aşırı duyarlı, güvenilmez ve ısrarcı cinsel dürtüsünün ve daha da önemlisi kendini engelleyememesinin de Augusta'ya geçtiği söyleniyordu.

Olayları yakından izleyen Hobhouse doğal olarak Byron'u uyardı. Hem yeni hem eski hem de bir eşi görülmemiş böyle bir aşkı sarsmak çok zordu; fakat, sonunda, belki de enine boyuna düşününce, Byron bunu denedi. Augusta'yı uzaklaştırdı ve müşterilerimin anlattığına göre, Byron bu kez de bir başka evli kadın ile, Lady Frances Webster ile gönül eğlendirmeye başladı. Byron yeni bir Türk masalı yazıyordu; *The Bride of Abydos* ("Aydoslu Gelin") adlı bu yapıtında baş kadın kahraman Züleyha erkek kardeşi Selim'i sevmektedir. Byron, *Gelin*'i çaresizliklerle dolu tam dört gün içinde onu dinleyecek olan birine çalakalem yazdığını öğünerek anlatırdı. *Vathek*'in yazılması, hatırladığım kadarıyla, Beckford'un üç gününü almıştı. Byron'un böylesine cesaret isteyen yaratıcılığa son derece yatkın ve hevesli olduğunu hatırladım.

Augusta hamileydi; fakat kendini ondan bir türlü koparamıyordu. Byron ona acı çektirmeye son verdi. Onu önce ayartıp sonra yatıştıran Augusta için sayfalar dolusu şiirler yazıyordu. Halk, gümüş kabzalı kılıçların ustası, her türlü felaketi göze alarak kadınlarla ilişkiye girmeyi başaran yeni Byronik kahramanların özlemini çekiyordu. Byron, önce *The Corsair*'da ("Korsan: Bir Masal") anlattığı gözünü daldan budaktan esirgemeyenlerin aşk öyküleriyle onları soluksuz bıraktı. On gün içinde yazılan bu yapıt satışa çıkar çıkmaz tam on bin adet sattı. Bu sayı bir ay içinde yirmi beş bine çıkacaktı. Bir müşterimin, her zamanki gibi sevecen birkaç cümlecik de ekleyerek bana gönderdiği nüshayı okumak zahmetine bile girmedim. Ne ile karşılaşacağımı biliyordum; aynı şeyi yeniden yaşamak niyetinde değildim.

Byron Augusta'yı Newstead'e getirdi; fakat hamileliği ilerlediği için evine gitmesi gerekiyordu. Gün geçtikçe daha da harap bir duruma gelen Newstead doğum yapmaya uygun bir yer değildi. 1815'in 15 Nisan günü Medora adlı bir kız çocuğunun dünyaya geldiğini ben *The Times*'ta okudum.

(Bu kız *The Corsair*'in baş kadın kahramanıydı.) Kız kardeş ile erkek kardeşin yeniden buluşmalarının üzerinden tam dokuz ay geçtiğini anladım.

Çiçeği burnunda baba şimdi de adını hem Byron'a, hem Childe Harold'a hem de Conrad'a benzeyen kahramandan alan *Lara*'yı yazıyordu.

Her şey gün gibi ortadaydı.

Daha sonra sosyetenin havası birden değişti. İngiliz müşterilerimin arasında, her zamankinden farklı suçlayıcı sesler yükselmeye başladığını gördüm. Basında bu durumdan yakınan yorumlar okuyordum. Bu arada İngiliz müşterilerimden değişken mektuplar alıyordum. Byron fazla ileri gitmişti. Londra'nın sosyete dünyası pudraya boyanmış suratına müthiş bir şamar yemiş gibi oldu. Sanki ona olan düşkünlüğü kötüye kullanılmıştı. Byron'un o denli canlı ve gözüpek görünen şiiri bu yeni ışığın altında arsız ve alaycı görünüyordu. Galerilerde fısıltı korosu Byron'un pervasızca saçtığı kanıtları besliyor, sosyetenin öfkesini daha da kabartıyordu. Artık öyle görünüyordu ki George Gordon, Lord Byron'un yapıtlarına körü körüne bağlı kalmak olamazdı.

Fakat bir ozanın, ne kadar kanun kaçağı da olsa, desteklenecek şiirsel bir varlığı vardı.

Ozanın borçları her gün biraz daha kabarıyordu. Yeni yeni savurganlıkları yüzünden çok az kalan kredi olanakları dibe vurmuştu. Demek parasal gücünü aşan aşırı harcamaların tuzağına düşmüştü.

Bu da efsanenin bir başka yanıydı. Byron su gibi para harcamalıydı. Byronik bir kahraman kimse tarafından istenmeyen duruma düşmez, savurganlıktan kaçınmaz, ikinci el arabalarda dolaşmazdı. Bana gelen mektuplardan, okuduğum gazetelerden, Byron'un borç içine düştüğü, borçlarıyla boğuştuğu anlaşılıyordu.

6

L'allergia fa scampar
e passione fa crepare.

Gamsızlık kendini özgür hissetmeni sağlar
tutku ortadan silinmene neden olur.

VENEDİK ATASÖZÜ

Paranın yokluğunu hissetmedikçe para konusunda kaygılanma gereğini duymuyordum; çünkü, şu yakınlarda, çektiği acılar için gerçekten beni seven aristokrat talibim Maurizio'yu kazanmıştım. Kendisi, Casanova'nın son kez Venedik'ten ayrılırken beni koruyuculuğuna teslim etmeye çalıştığı yaşlı aristokrat Maurizio Mecenigo'nun oğluydu. Babayı doğal olarak reddetmiştim; bir gün oğlu atölyeme geldi ve zayıf bir anımda, gecikmiş olarak, Casanova'nın bana yakıştırdığı şefkatli kolları kabul etmeye karar verdim. Maurizio'nun parasal himayesine gereksinmem yoktu; fakat sevildiğimi bilmeye gereksinmem vardı, bunu başarsam da başaramazsam da. Ya da öyle düşünüyordum.

Doğru dürüst sevilmemenin o kadar çok biçimleri vardır ki! Maurizio uzun boylu, yakışıklı, iri yeşil gözleri, çıkık elmacık kemiğiyle düzgün yapılı bir Kuzey İtalyalıydı. Bedeni, eski Grek atletlerinki gibi, tam bir üçgen biçimindeydi. Fakat her renge çalan anemon türünden bir sevgiliydi; kol ve bacaklarını deli gibi sallayıp durduğu halde son derece cansız bir insandı. Nerede olsam Maurizio da orada olmak isterdi. "Birlikte olma" kavramını en uçlara götürüyordu. Tam yanımda, eğilip bükülmeyen kısacık bir iple bana bağlanmış gi-

biydi, öyle ki ben bir adım atsam o da aynı yönde iki adım atıyordu; fakat bu el uzatmanın farkına varmayacağımı bir çamur topağını andıran kafasından rahatlıkla geçirebiliyordu.

Cinsel arzuları için başkalarını kullananlar türlü biçimlerde ortaya çıkarlar. Hiç kimse kendilerini cinsel baskılar altında hissedenler kadar ağa düşürülmüş olamaz. Sadakat ve inceliğin özlemini çeken yaşamımdaki bu büyük boşluğu Maurizio'nun doldurduğunu kendi kendime söyleyip duruyordum. Arnavutluk'tan döneli beri, duygularımı açığa vurabilecek biçimde Girolamo'nun annesi olmama bile izin verilmediğinden, bu boşluğu hep hissetmiştim. Tutkusal açlığımı gidermeye o kadar çok gereksinmem vardı ki... buna hakkım da vardı.

Fakat Maurizio türlü davranışlarıyla beni en çok özlediğim şeyin yalnız kalmak olduğunu düşünmeye zorladı. Sevmeye ve sevilmeye gereksinmem olduğu doğruydu, elbette; fakat Maurizio bir karaltı biçiminde yanı başımda beliriverince, sinirimden kan beynime sıçrıyor, elim ayağım titriyor, aklım başımdan gidiyordu. Oysa onu sevmeyi, inatçı aşkını bağrıma basmayı o kadar istiyordum ki. Onunla birlikteyken, beni yiyip yutmak isteyen açgözlülüğü karşısında ondan nefret etmek zorunda kalıyordum.

O yanımda yokken, davranışlarını hatırlayarak onları süsleyip püsler, görgülü bir insan tarafından sevildiğim için ne kadar talihli olduğumu söylerdim kendime, sonra da onunla birlikte olmayı kurardım. Böylece ilişkimizi sürdürdük.

Maurizio kibar bir insandı; fakat her şeyi yüzüne gözüne bulaştırsın diye yetiştirilmişti. Bu onun kusuru değildi. Bazen, benimle nasıl sevişeceğini ona öğretsem mi derdim içimden; fakat birkaç imalı laf etmeyi göze alınca o kadar sinirlenirdi ki söylediklerime aldırmadığı gibi o ince duyguları üzerinde sarsıcı bir etki bırakırdı. Benim söylediklerimle coşkusunu aynı yerde uygulayamazdı. Türlü zorlukla terli parmaklarını kullanarak bana bir dokunuşu vardı ki okşamadan çok dürtüklemeyi andırırdı. Bu işi haz duymak için değil orada olup olmadığımdan emin olmak için yapardı sanki. Öp-

meyi de beceremezdi. Dilini dışarı çıkararak bir şey yapması gerektiğini biliyordu; fakat büzülmüş dudaklarının arasından çıkan dilini korka korka tam ağzımın üzerine pat diye oturtunca ben soğukça reddederek başımı çevirirdim. Çok daha geçerli ustaca bir hareketle dikkatini başka yöne çevirmek daha kolay olurdu. O zaman, en ilkel hazzın bile sınırlarına taşabilmek için o kadar tahrik olurdu ki doruk noktasına geldiğinin farkında bile olmazdı. Bazen, benimle olmadığı zamanlar, onun için iç gıcıklayıcı bir ders tasarlardım; fakat benimle olunca, her ikimizin de mahcup duruma düşeceğimizi düşününce, duraksardım.

Maurizio zor bir insandı. Fakat onun yerine benim kendi işim vardı. Bu konuda benim için verimli olamamak söz konusu değildi. Arnavutluk'tan döneli beri, Doğu'dan Batı'ya, daha pek çok taçlı ve tüylü başların portrelerini yaptım. Yolculuklara çıktım. Aşklarını ve dostluklarını kabul etmem için beni sıkıştıran insanlarla tanıştım. Ünlü Bayan Thrale'nin 1789'da, Sthendal'in ise 1815'te portrelerini yapmıştım. Napoléon'unkini de yapmıştım, elbette. Venedik'e kim gelmişse hepsinin portresini yapmıştım. Goethe, bir gün, atölyeme gelmiş ve bildiğiniz gibi, 1786'da, daha sonra da bu yıl, 1815'te, bir kez daha portresini yapmıştım. Daha sonra, Byron'un *Manfred* adlı kitabı için bana bir mektup yazmış ve Byron'un ünlü Faust'unu yağmalayıp berbat ettiğini ileri sürerek küplere binmişti. "İngiliz ozan benim Faustus'umu kendine mal etmiş ve böylece kendi hastalık hastası mizah yeteneğinin eksikliklerini tamamlamıştır!" Bununla birlikte, isteksizce de olsa, Byron'un yaptığı şeyi beğendiğini ima etmişti: Çalıntı yaparken nasıl bir çapraşık üslup kullandığını, kendine yararlı olan şeyleri gözüpek ve dikkatlice nasıl soyup soğana çevirdiğini bir bir anlatmıştı.

Portre yaptırmaya gelen yabancılar çekici kişilerdi, fakat ben gene de Venediklilerin portresini yapmayı yeğlerdim. Artık Venedik'ten ayrılmayı düşünmüyordum. Neyse ki, Casanova'nın bana önceden söylediği gibi, müşteriler ayağıma kadar geliyordu. Venedik, portre ressamları için bulunmaz bir

yer; çünkü rengârenk çiçekleriyle ışığımızı gölgeleyecek o kadar az sayıda ağacı var ki. Bir de Venediklilere yaptığım portrelerin, çevreye uyum sağlayabilmeleri için, en uygun köşeye asılmalarına çalışmak gibi bir işim vardı. Böylece, günlerimi Büyük Kanal'ın üzerinde yükselen *palazzo*ların sahiplerinin, onların eş ve çocuklarının, içine değerli şeylerin konduğu sandık, yeni model bir kayık ya da ailenin değerli takıları gibi servet ve asaletlerini gösteren her şeyle etrafları sarılı olarak portrelerini yaparak geçiriyordum.

Fakat geceleri, atölyemde, bazı palazzo sahiplerinin sevgilileriyle birlikte ten rengi ipekli giysiler ve kırmızı güllerle sarılı olarak portrelerini yapıyordum. Onları tamamladıktan sonra da, Byron'un eski Arnavut portresini çıkarıyor ve onu fırçamla okşuyordum.

7

Quando Dio vol castigar un omo
el ghe mete in mente de maridarse.

Tanrı erkeği cezalandırmak isteyince
Kafasına evlenme fikrini sokar.

VENEDİK ATASÖZÜ

Size ancak şimdi her şeyi anlatabilirim. Resmin parçalarını birleştirmek için üzerinden bu kadar uzun zaman geçmesi gerekiyordu. Bütün güvenilir kaynakların bende olduğunu siz de biliyorsunuz. Arnavutluk'tan sonra, yeniden karşılaştığımızda, Hobhouse benim için gerçek bir bilgi deposuydu. Bana Byron hakkında öğrenmek istediğim her şeyi anlatmasının boynunun borcuymuş gibi bir görünümü vardı. Biliyorsunuz, başkaları da vardı. Ancak daha sonra okuyabildiğim yazışmaları nedeniyle, Lady Caroline Lamb'in ve hatta Annabella Milbanke'nin, her ikisinin de sevdikleri, fakat benim gibi onları da nerdeyse yiyip bitiren erkek nedeniyle sırdaşları olmuştum.

Aşk, kıskançlık ve nefretin de renklendirdiği bu bilgilere Byron hakkındaki bildiklerimi de ekleyince çok daha iştah kabartıcı bir tablo çıkardım ortaya. Bu gerçek benim ne işime yarardı? Hiç işime yaramazdı. Yüreğimde, onunla birlikte olmak gibi bir duygu taşımıyordum.

Arnavutluk'ta yaptığım tamamlanmamış bir portresi hâlâ bendeydi. Her yıl, resim yapma tekniğim geliştikçe, ona ufak tefek şeyler eklerdim. Onun başyapıtım olduğunu düşünüyordum. Demek acılarla geçen yedi yıl önceki çılgınlıklarla

dolu o bir kaç gün, böylesi büyük bir portre yaratmıştı. Her şeye hinoğluhin gözle bakan biri, portrenin pazarlıkla yapıldığını söyleyecektir. İçimden sık sık portrenin tamamlandığını söylesem de bu hiç önemli değil; çünkü her zaman gene portreye gidiyordum. Byron'un çekip gitmesine izin verememiştim. Şimdi de, varlığının özlemini çekerken, daha uzak, daha dikkatli bir perspektifini yakalamaya çalışıyordum. Sevgiliniz arkadan eliyle gözlerinizi kapadıktan sonra ancak elini kaldırınca onu tekrar görmeye başlamış olursunuz. Böylece, Byron'u tanıyan herkes, farkında olmadan ve de istemeyerek, onu daha açık bir biçimde görmeme yardımcı oldu.

Çeşitli görgü tanıklarından, artık bin türlü sorunları olan Byron'un bir felakete doğru yakınlaştığını görüyordum. Augusta ile birlikte olmayınca, bu kez de gençlik arkadaşı güzel delikanlılarlaydı. Üvey kız kardeşiyle yaşadığı rivayet edilen sapık davranışlardan oluşan gösteri dağarcığına bu kez de bu yenisi eklendi. Londra'nın oturma odalarında, erkek topluluklarında kaba esprilere konu olan bu ilişkiler alçak sesle ve dehşet dolu birer öykü gibi anlatılıyordu.

Aile içi cinsel ilişkiden farklı olarak, Yunanlı aşkının toplumca kabul görmediği gibi hiç kimsenin özenmediğini İngiliz gazetelerinden öğrendim. Oğlancılık en ağır suçtu; ırza tecavüz kadar acımasız ve de tiksindirici buluyorlardı. Öteki idam hükümlülerini incitmemek için aşağı tabakadan bir oğlancının ayrı bir darağacında idam edildiği haberini bir yerde okumuştum. Katillerle öteki hükümlüler, eşcinsellerin aralarına karışmasını hiç istemezler. Yunanlı âşığı idam edildikten sonra ipini keserlerdi. Yunanlı âşığının, Byron'un bir türlü yaşatamadığı bir savdan ibaret kaldığı artık iyice anlaşılıyordu. Bunun da Byron'un mutsuzluğunun romansı öyküsünü solduracağını anladım. Eğer bu yaptıkları, herkesin nefret ve intikam duygularını kamçılayan oğlancılık için bir kalkan olarak ortaya çıksaydı Byronik kahramanın gizlemeye çalıştığı pişmanlığı iğrenç bir duruma düşerdi.

Şimdi de, Harrow'da, Byron'un genç oğlanları eşcinsel ilişkilere hazırlamaya çalıştığı söylentileri duyulmaya başla-

mıştı; tüyleri yeni çıkmaya başlayan elli öğrencinin okul yönetiminden habersiz geceleri yatak odalarına kapatıldıkları söyleniyordu. Byron'un orada üç öğrenciye eşcinsellik hakkında bilgiler verdiği dedikodusu vardı. Byron, aleyhindeki havayı yumuşatmak için hiçbir şey yapmadı. "Clare" sözcüğünü her işittiğinde hâlâ yüreğinin küt küt ettiğini anlatan şiirler yazıyordu. Hakkında şiir yazdığı bu sözcüğün bir dişi Clare olmadığını herkes biliyordu: Bu Clare, ünlü yeniyetme tutkularından biri olan sevgili Clare kontuydu.

Cambridge'te, Byron Yunanlı aşkı ile ilgili her konuya büyük bir ilgi göstermişti. Şimdi de o döneme ilişkin öyküler bir bir ayıklanarak pis pis sırıtan üstü kapalı laflar ile ya da dedikodu sütunlarında yeniden sunuluyordu. Melek yüzlü korocu ve kuşkusuz eski yatak arkadaşı olan sevimli John Edelston hakkında yeni yeni öyküler ortaya çıkıyordu. Arnavutluk'a yaptığı, gidince Yunanistan ve Türkiye'de aylarca kaldığı geziler vardı. En çok ilgi çeken Paris ve Roma'yı görmek için Büyük Tur'a katılmak dururken, Byron'un neden barbar Doğu'yu görmeyi yeğlediğini sorgulayan dedikodular vardı. Onun bu yaptığı şey oralarda serpilip boy atan "isyancı tutku"ya olan düşkünlüğünü tatmin etmek değil de neydi?

Çeşitli söylentilerin neden olduğu gerginlik Byron'u hedef alan bir moda haline gelmeye başladı. Byron'un kirli çamaşırlarının ortaya dökülmek üzere olduğunu binlerce mil uzaktan herkes gibi ben de açıkça görebiliyordum. Bir şeyler yapmak için harekete geçmeliydi. Bir an önce evlenmeliydi. Gözünü korkutan skandallardan kurtulmak için çare evlenmekti. İngiliz müşterilerimin anlattıklarına göre, eskisinden çok daha acil nedenlerle önerilen ve üzerinde uzun uzun düşünülen pek çok kadın mirasçı vardı

Byron, sonunda, Caro'nun kuzeni, ilerde *Paralelkenarların Prensesi* lakabına layık göreceği akıllı, düzgün görünümlü, kendini beğenmişin biri olan Annabella Milbanke ile evlendi. Annabella gerçekte aşırı iffet taslayan bir bakireydi. Hatta birkaç da şiir yazmıştı. Heyecan ya da meydan okuma gibi kontrolden çıkmış bilinmeyen bir yanı yok gibiydi. Sanı-

rım, Byron onu çok seviyordu, eşi oluncaya kadar oldukça da ilgisini çekiyordu. Hatta, bu arada, daha önce ona bir iki kez evlenme teklif ettiği de de ortaya çıktı. Başka mirasçı kadınlar yüzünden, bir de Londra'da çılgın ve arsız Caro Lamb ile düşüp kalkarken, Annabella onun bu isteğini geri çevirmişti. Caroline ile ilişkisini yakından izlemiş ve Byron'u değil, kuzenini ayıplayarak dudaklarını büzmüştü. Ama bu kez, Caro defedilince, Annabella "görevini üstlenerek" çılgın Byron'u yola getirmeye hazır olduğunu hissetti.

Hobhouse'a, "Peki, Byron bu konuda neler hissediyordu?" dedim.

"Onun bu kararı hakkında Byron'un elinde sağlıklı bir ipucu vardı. En başta, *Lord Annabella* olabilmek için görevinden istifa ettiğini söyleyerek bir de espri patlattı."

"Ama neden onu seçti?"

Hobhouse, "Yıllardan beri, Londra'da Byron'u bir kol boyu uzaklıkta tutabilecek tek kadının Annabella olduğu ortaya çıkmıştı. Sanırım bu nokta Byron'un hoşuna gitti," dedikten sonra başını sağa sola oynatarak ekledi: "Fakat Annabella bile onu yalnız bırakmayı başaramadı."

"Birbirlerine nasıl yakınlaştılar?"

"Yakınlaşmadılar ki. Birbirlerini tanımaya çalışmak yerine, mektuplaştılar."

Aralarında cilveli, tatlı kaçık da diyebileceğimiz bir mektuplaşma gelişmişti; Annabella mektuplarında, kibarca, üstü kapalı olarak, kötü yola saparken, kendisini dehşete düşürmekten keyif duyarak çok eğlenen Byron'da ölümsüz ruhunun kurtarıcısı olan bir pozisyon boşluğuna değiniyordu. "Hiç kuşkusuz, Annabella, Childe Harold'a âşık olan ve onu Byron'da arayan pek çok kadından biriydi," dedi Hobhouse. "Bu yüzden pek çoğundan daha fazla acı çekmiş oldu."

"Güzel kadın mıydı?" diye sordum Hobhouse'a. "*Büyüleyici* miydi?"

Hobhouse bir portre ressamı değildi, hatta kadınların güzelliğinden hoşlanan biri de değildi. Anlattıklarından, Annabella'nın hoşa gidilecek kadar güzel olduğu, ama ihmale uğ-

ramış rakiplerinin ilgisini çekecek kadar göz kamaştırıcı bir güzelliğe sahip olmadığı sonucunu az buçuk da olsa çıkarabildim. Hobhouse, "Hayır, Annabella'nın ilgilenmeye layık olmadığı söylenemez," diyerek can sıkıcı bir tonla bunu doğrulamış oldu. Böylesi soğuk betimlemelere de az rastlanır hani! Bununla birlikte, Annabella'nın payına düşene ilgi denemezdi. Arnavutluk'taki konuşmalarımızdan zaten bildiğim ve Hobhouse'un da bileceği gibi, Byron'un, bir insanın sevmediği, ama çocuk doğurttuğu, sonra da tutkularının ve yazgısının peşine düşmek için yalnız bıraktığı soylu ve varlıklı bir kadınla evlenmesi gerektiğine ilişkin bir inancı vardı.

"Annabella onun Conrad ya da Harold için yazdıklarını hiç mi okumadı?"diye sordum, şaşkınlık içinde. "Onu nelerin beklediğini göremedi mi?"

"Ah, Annabella kendini beğenmişin biriydi. Sandı ki, kendisi gibi iyi bir insanla bir arada olunca, Byron da onunla birlikte iyi biri olacaktı. Görgülü bir aile yaşamının kısa bir süre içinde kötü huylarından vazgeçmesine yardımcı olacağını sandı.

"Ya da böylece aile yaşamını temize çıkarmış oldu. Bence gerçek şu ki Annabella, kendi kişiliğine karşın, öteki kızlar gibi Byron'a âşık olmuştu. Daha sonra nişanlandıkları açıklandığında, yaşamında ilk kez herkesin onu kıskandığını, ondan söz ettiğini anladı. Hobhouse düşünceli bir biçimde ekledi: "Londra yüksek sosyetesinin büyük atış müsabakasının en büyük ödülünü kazandı; çünkü Lord Byron'un karşısında büyük puan tutturmuştu. Bence, daha sonraki günlerde yaşanılan olaylar ancak Annabella'nın nişanlılık döneminde ona sıcak gelen türden ilgiye gereksinme duymasıyla açıklanabilir. Elbette, aynı sıcaklığa daha sonra da gereksinme duymuştu."

Övgü dolu kutlamaların ardı arkası kesilmiyordu. Lady Caroline bile Byron'a mektup yazdı. Son derece alaycı ve cinaslı bir mektuptu. Hobhouse, "Mektubunda, onu bir kız kardeş gibi, Augusta gibi sevdiğini ileri sürüyordu. Kötü kadın!" dedi. (*Hoppala*, dedim içimden, kız kardeşmiş, İngiliz usulü laf dokundurmak denir buna.) "Caro, dedikodu sütun-

larında, Lord B. adı ile bilinen birinin matematiksel Miss A. adı ile bilinen biri ile olan evliliğini daha fazla sürdüremeyeceğini, onun yapısında bir erkeğin kilise ayinlerini kaçırmayan, istatistikten anlayan, vücut biçimi berbat bir kadın ile geçinemeyeceğini dünya âleme yayıyordu.

Caroline, onlara evlenme armağanı olarak alttan alta bir bomba hazırlıyordu. Kendi yazdığı *Glenorvan* başlıklı "kurgu" türünden son derece gösterişli bir başyapıta son rötuşlarını vuruyordu. Romanı, hizmetçilerden birinin başına sert bir top fırlatarak onu yaraladığı için böyle bir suç işlediğinden dolayı gönüllü olarak kapandığı bir odada dört hafta içinde yazmıştı.

Hobhouse, "Byron'un Miss Milbanke ile gerçekleştirdiği evliliğin iç yüzünü öğrenmek istiyorsanız, *Glenorvan*'ı okumalısınız.," dedi. "O romanda evliliğin nasıl başladığını, sonra da nasıl son bulacağını göreceksiniz. Caroline iyi bir yazar değildir. Fakat konusunu iyi biliyor." Yayımlandığında, İngiliz müşterimin, ilk sayfasına, "İşte bugünlerde bütün Londralıların konuştuğu kitap bu, Madam Cecilia, sevgiyle" ithaf yazısını imzalayıp yolladığı yeşil ciltli bu kitabın bir nüshası bende de vardı.

Yavaş yavaş, Caro Lamb'in *Glenarvon*'una dalmak üzere işe koyuldum. Kitap, bir melodram sayılırdı, fakat aşırılıkları yüzünden gözyaşına boğuldumsa da efemine bir palyaço tarafından kaleme alınarak uzak bir ülkeye uyarlanmış kendi anı defterimi okumuş gibi oldum desem daha iyi olur. Adlar değiştirilmişti, fakat çekilen acılar aynıydı. Her şey çok kötü bir anlatımla aktarılmış olsa da, benim başımdan gaçenlere tıpatıp uyuyordu.

Caroline, *Glenarvon*'da, hiçbir şeyi okurların hayal gücüne bırakmamış, bir sevgili, bugün de bir yazar olarak, kurnazlığı her zaman küçümsemişti. Kendisini, Calantha adı ile, Londra'nın ev sahibeleri ile çanak yalayıcısı sanatçılarının çürümüş sosyetesine sürüklenen dik başlı, ama saf ve güzel bir kadın olarak betimliyordu. Zavallı, haşarı Calantha kötü ruh-

lu, fakat büyüleyici Glenarvon tarafından baştan çıkarılır. Glenarvon, şeytanca kahkahalar atan, siyah harmaniyesi yerleri süpüren çılgın, sıradan bir kahraman olarak betimlenir. Adam öldürme, fidye için adam kaçırma ve baştan çıkarma onun mutat işleridir. Glenarvon, Calantha'yi kirlettikten sonra, evli ve karmaşık bir kadınla kurduğu son derece anlamsız bir ilişki uğruna, hiç acımadan onu ortada bırakır, (Caroline öyküsünü, o sırada Lady Oxford'la kalan Byron'un yolladığı sahici mektuplardan yaptığı alıntılarla süslemişti.) Glenarvon, sonunda, Miss Monmouth adında genç ve derli toplu bir mirasçı kadınla evlenmek üzere olduğunu haber vererek Calantha'nın ölümüne neden olur.

Caroline şunları yazıyordu:

Calantha'nın gençliği, saflığı, kişilik ve hareketlerindeki eşine az raslanan sevimliliği belli ki daha şimdiden Glenarvon'un üzerinde çok etkili olmuştu. O da, çevreye hiç belli etmeden, ona belirgin biçimde ilgi göstermekte geç kalmadı. Hatta ona sık sık son derece onurlu tekliflerde bulunmuştu. Başlangıçta, kuşku içinde tir tir titreyerek, hakkında kötü şeyler anlatılan adamı başından defetti... Fakat ne yazık ki çok geçmeden, Glenorvan'ın öteki kızlara zorla kabul ettirdiği aynı büyüleyici ve gizemli yana kendini teslim eden Calantha her şeyi yüzüne gözüne bulaştırdı.

Ne var ki, Lord Byron ile Miss Milbanke, Caroline'ın yazınsal çabalarından habersiz, büyük mutluluk içinde, her şeyi yasa ve geleneklere uygun biçimde sürdürüyorlardı. Nişanlı çift neredeyse birbirlerine yabancı sayılırlardı.

Hobhouse'a, "Nasıl oldu da ipin ucunu bıraktılar böyle?" diye sordum.

"Ah. Cecilia, unutma ki biz İtalyan değiliz. Annabella kendi kurtuluşunun fantezisine dalarken, taşkınlıklarını sürdüren Byron da yakında özgürlüğünü feda ederek temize çıkarılacağını düşünüyordu. Bence, her ikisi de birbirlerine mesafeli davranışlarının kabuğunu kırmaya yanaşmıyordu.

Kabuğun altında üzerinde düşünüp taşınmayı göze alamadıkları bir yığın şey vardı. Annabella, Byron'un onu sevmediğini öğrenmek istemiyordu. Byron da Annabella'nın onu taparcasına sevdiğini bilmiyordu. Böylece gizemlerini mektuplarda gizlemeye çalıştılar. Bu, her ikisi için de talihsiz bir durumdu.

"Demek onlar kendilerini ayrı ayrı darağaçlarında astılar?"

"Evet, öyle de söyleyebilirsiniz," dedi Hobhouse, acı acı gülerek. "Bu durum, kuşkusuz, kalabalık önünde evlenmekten çok, ipe çekilmeye benziyordu." Evlilik teklifi de, kabülü de mektupla yapıldığı halde, Byron yeni nişanlısının yanına gitmekte hiç acele etmedi. Onun Annabella'ya fiziksel anlamda sahip olmaya ya da bunun tadını çıkarmaya can atmadığını herkes biliyordu. Annabella, bu karar onu rahatlatmış olacak ki evlenme sözünden sonra mektuplarını sıklaştırdı. Byron'un üstünkörü yazdığı yapmacıklı mektupları ise seyreldi. Bu evliliğin gerçekleşip gerçekleşmeyeceği üzerine Newmarket'te insanların bahse tutuşmaya başladıklarını ben bile İngiliz gazetelerinde okudum.

Artık bu iş yerine getirilecekti. Byron ("buna hiç inanmayan yakın dostlarına göre"diye açıklama yaptı Hobhouse) yavaş yavaş kelepçelerine doğru ilerliyordu. Newstead'de Augusta'yı pek çok kez ziyaret ettikten sonra nişanlısının yolunu tuttu. Augusta'nın adının baş harflerini kendisininkilerle sarmaş dolaş ederek cetlerine ait parktaki karaağacın gövdesine kazıdı. Sonunda, yapılacak başka bir şey kalmamıştı. Evlenmek için yola koyuldu. Hobhouse'a kalırsa, bugüne kadar hiçbir damat müstakbel eşinden bu kadar çok nefret etmemiştir.

8

La mare sèmena, la morte tol su.

Anne eker, ölüm biçer.

VENEDİK ATASÖZÜ

En başta, müşterilerim atölyemdeki Madonna bolluğu karşısında çok şaşırdılar. Fakat zamanla buna alıştılar. Zihnim, sürekli, Venedik Cumhuriyeti'ndeki Madonnaları kopya etmekle meşguldü. Giovanni Bellini'nin, Tiziano ve Veranese'ninkilerin hepsini kopya ettim. Kiliselerimizdeki eski Grek ikonlarını, elleriyle kendi dizlerini ya da ellerini yanaklarına götürmeye çalışan küçük bebeklerinin yüzlerini kapatan müşfik Madonnaları kopya ettim.

Benim çizdiğim Madonnaların yüzleri her zaman Girolamo'nun yüzüne benzedi.

Ayrıca, Madonnaların güzelliğini bozmadan onları orijinallerine sadık kalarak kopya ederdim. Hiç kendi yüzümün resmini yapmazdım: Gerçekte onların arasında olmayı hak etmediğimi düşünürdüm. Girolamo'nunkiyle birlikte çizilen resmim hiçbir yere asılmamalıydı, sizce de öyle değil mi? Ben bebeğimi terk etmiştim. Dupduru gözyaşlarını göz çukurlarında gizleyen Madonnalar yaptım. İyi bir ressam o gözyaşlarını içinizde hissetmenizi sağlayabilmeli. Böylece ben de onları içimde gizlemeye çalıştım. Fakat bu, her zaman onun gibi iyi sonuç vermedi. Bazen resim yaparken gözyaşlarına boğulduğum, resmimin karşısında hıçkıra hıçkıra ağladığım oldu.

Oğlumun resmini yaparken ona pek çok armağanlar sundum; onu ziyarete gelen krallar, çevresini kuşatan hayvanların sıcak ve yumuşak kokusunu sundum. Bir de tütsü, altın ve sarı sakız. Sonra bir yerde okudum, meğer sarı sakız eskiden mumyalamada kullanılırmış. *Bu benim çocuğum, ölmek*

için doğmadı, diyordum kendime. Sarı sakızın kabını resmederken içi boştu. Bebeğim ölmeyecekti. Yaşam dolu, gümüş gibi pırıl pırıl resimlerini yaptım.

Ermeniler varlıklı kişiler değildi. Tek servetleri akıllarıydı; ondan da oğluma bol bol verdiler. Beynini doğru olan düşüncelerle, güzel sözlerle beslediler. Bilgi ile akıllandığını, aydınlandığını görüyordum. Onlar da onu seçkinlerden biri olarak görüyordu. İnançlarının acı tarihini aklıma getirince bu beni çok kaygılandırıyordu. Yoksa bebeğimin acı çekmek için mi, insanların günahlarından arınması uğrunda ölmek için mi doğduğunu düşünüyorlardı?

Girolamo keşişler tarafından vaftiz edildi. Oğlumu elden ele geçirdikleri sırada onu ancak bir perdenin arkasından seyretmeme izin verdiler. Altın kupayı başının üzerinde dolaştırdıklarını, sonra kupayı çevirip oğlumun minnacık başının üzerine içindeki suyu döktüklerini gördüm. Bebeğim Arnavutluk'ta yağmur yağdığını hiç görmedi, bundan sonra oraları görmesin diye dua ettim içimden. Bir ara rahip yardımcısı ağırbaşlı bir genç gördüm; elindeki mumun fitili ile öteki mumları yakıyordu. Törene kendini o kadar kaptırmıştı ki o anda başka hiçbir şey düşünmüyordu. Küçük Girolamo'nun yazgısı işte bu, diye geçirdim içimden. Kiliseye kabul törenini izlememe izin vermeyeceklerini adım gibi biliyordum.

Girolamo büyüdükçe, isteklerim ve hoşlanmadığım şeyler de çoğalıyordu. En başta, bebekli anneleri görmeye dayanamazdım. Daha sonra, yürürken ayağı ya da konuşurken dili sürçen çocukları ile gördüğüm annelere dayanamaz oldum. Daha sonra da dimdik yürüyerek anneleriyle tartışan oğlan çocukları ile anneleri. Ben Girolamo ile olmak gibi bir lüksü yaşamadım. Bana ancak Girolamo'nun su gibi saydam kusursuz kibarlığı nasip oldu. San Lazzaro'nun görgü kuralları hepimize cinselliği unutturacak kadar saygılı ve ağırbaşlı idi. Girolamo pederlerin karşısında nasıl hafifçe eğiliyorsa benim karşımda da öyle eğiliyordu. Bana *saygı* gösteriyordu. Onun gözünde bir yetişkindim ve benim ustalığım dinle ilgili işlerin çok özel bir türüydü sanıyorum.

9

El matrimonio nasce da l'amore
come l'azéto dal vin.

Şaraptan nasıl sirke ortaya çıkarsa
aşktan da evlilik ortaya çıkar.

VENEDİK ATASÖZÜ

Byron sonunda çıkıp gelince, Annabella nişanlısını ilk karşılaştıklarından çok daha kaba bulduğunu, nedense gözünden düştüğünü çok sonra herkese anlattı. Anlattıklarını yıllar sonra okuyunca, *olabilir,* dedim içimden. Üstelik, az sayıdaki yapmacıklı konuşmalarında Byron'un mırıldandığı her zamanki iç karartıcı sitemli ve imalı sözlerinden rahatsız oldu. Bir nişan yüzüğü ya da bir armağan getirmemişti. Evlilik-öncesi bir anlaşma imzalandı ve anlaşmanın insana sıkıntı veren tüm ayrıntıları neşeli fısıltılarla bir bir görüşüldü. Düğünü ve Byron'un yarattığı dehşetin hüznünü bana anlatan gene Hobhouse oldu. Byron buruk bir mezarlık mizahıyla gerçeği örtbas etmeye çalışmıştı. Hobhouse ile öteki arkadaşlarının kendilerine birer gelin bularak işkencesine ortak olmalarını istemişti. Aynı anda elekrik şoku almak için tüm arkadaşlarının bir araya geldiğini kuruyordu kafasında. Hiçbir şey anlamadığımı belirtmek için kaşlarımı kaldırdığımı fark etmeyen Hobhouse, "Böyle bir şey yapmak zorunda değildim, ama tüm varlığımla ona destek olmak için gene de geldim," dedi. "Byron ölümlerin en acımasızına hüküm verilmiş bir insana benziyordu."

Sizin de bildiğiniz gibi, Hobhouse ayrıntıların üzerinde

durmaya bayılırdı. Beyni en ufak bir düzenleme sisteminden yoksun kocaman bir ambardı. Düğünü anlatırken, görsel ya da duygusal ayrıntıların hiçbirini atlamıyordu. Düğün portreleri yapan ressamlardan olsaydım, onun anlattıklarına dayanarak, çok güzel sözde mutlu çift resimleri yapabilirdim.

Geleneksel İngiliz mavisini reddeden Byron düğünde siyah elbise giymişti. Kilisede evlenmeyi kabul etmeyince, düğün yeni eşinin baba evinde gerçekleşti. Byron böylece yeminleri art arda sıralamak zahmetinden bağışlanmış oldu. Annabella'nın üzerinde alt kenarına çepeçevre dantela işlenmiş muslin bir etekle beyaz muslin bir ceket vardı. Başına hiçbir şey giymemişti. Bir çoban kızı kadar sadeydi. Papaz duasını makamla okurken Annabella Byron'dan hiç gözünü ayırmadı ve sorulanları yanıtlarken sesi küçük çan sesleri gibi çın çın etti. Böylece Byron'un gönlünü fethetmeyi bilmişti. "Eminim o anda tam bu psikoloji içindeydi," dedi Hobhouse. "İncitici hiçbir şey söylemedi."

Byron tören boyunca, sorulanları yanıtlarken, küçük, ama son derece utanç verici bir suçunu itiraf ediyormuş gibi, sesi fısıltılı çıktı. Karısına gelir sağlayacağı sözünü verirken Hobhouse'a alaycı bir biçimde güldü; böylece toplam borçlarının ne kadara çıktığını telepati yoluyla hesaplamaya koyuldular. Her şey sona erdiğinde, bu yapılan işten hoşnut kaldığını hiç belli etmiyordu. Yüzünde, yeni karısı için en ufak bir sevgi belirtisi okunmuyordu. Haksız yere vurulmuş bir hayvan gibi bir köşeye çekildi. Yiyecekmiş gibi dik dik bakarak, soluk bir benizle, orada ayakta dikildi kaldı. Onu kutlamak için kimse yanına yaklaşmayı göze alamadı.

1815 yılının 2 Ocak günü hava kapalı ve bulutluydu. Konuklar sessizce kabul salonuna değil, sanki ölü bekleme ziyafetine gidiyorlardı. Hobhouse da yakın bir arkadaşını gömmüş gibi hissediyordu kendini. Bu arada, Byron canlı cenazeden faksızdı. Yüzü o kadar soluktu ki, dedi Hobhouse, yüzü açık mavi bir renge bürünmüştü. "İnsanlıktan çıkmıştı."

Bir ay önce fırından çıktığı için düğün pastası bayattı; damat isteksiz davrandığı için bekletilmişti.

"Belli ki, damadın ortaya çıkacağına kimse inanmadığından olacak ki yeni bir pastayı fırına atmanın zahmete değeceğini kimse akıl edememişti," dedi Hobhouse. "Hatırladığımı kadarıyla Annabella çayları doldurmaya çalışırken eli titriyordu; uzun bir süre gümüş çaydanlığın çıkardığı tıkırtıdan başka ses işitilmedi. Kimsenin ağzını bıçak açmıyordu. İngiltere'de bile o güne kadar böylesine suspus olmuş bir parti görülmemişti."

Pastayı beyhude yere çiğnemeye çalıştıktan sonra, konuklar bir an önce oradan ayrılmaya baktılar. Balayına çıkmak üzere arabaya oturan Byron, Hobhouse'un elini bırakmak istemedi. Belli ki Byron düğünün verdiği heyecanla şaşkına dönmüştü. Üzerinden saatler geçtiği halde, Byron hâlâ gerçek olmayan bir hayaletten farksız görünüyordu; hiç kendinde değildi.

"Her şey sona ermişti," dedi Hobhouse. "Sabırsızlanan atlar hırıldıyorlardı. Öyle sanıyorum ki Byron'un tehlikeli suskunluğu kaygıyla karışık olarak onlara da geçmişti. Onun dışında herkes sıkıntı içinde başını çevirmiş başka yöne bakıyordu. En son dakikada, ellerimi bırakmayan Byron kendi ellerine uzun uzun baktıktan sonra, bana, "Bak, bu küçük beyaz eller artık köle gibi satıldılar," dedi. Hiç yola çıkmak istemiyordu. Arabacıya hareket etme işaretini veren Annabella oldu. Ellerim sımsıkı kavrayan ellerinin arasından kaydı. Annabella'ya değil, sürekli olarak ileriye doğru bakıyordu. İşte o anda alınyazısının sorumluluğunda olduğu görünen zavallı kadını nelerin beklediğini çok merak ettim."

Atlar yekindi. Hobhouse uzakta iğne deliği gibi kaldı. Annabella sabır içinde evlendiği yabancının yanında oturuyordu.

Cecilia'nın atölyesindeki sarı ipek yatak örtüsü, gelişlerimin ve gidişlerimin, karnımı doyurmak için yaptığım iz sürmelerimin her birinin sonunda post ve tüy üzerine kazandığım zaferlerimin yazılı olduğu bir anı defteridir. Kan, çamur ve küçük küçük iskelet ve kafatası kırıkları, bir de sarı ipek üzerinde belli belirsiz süs gibi duran pati izleri.

Burada kırdığım rekorlarla kendimi mutlu ve başarılı bulduğumu herhalde Cecilia biliyordur.

Cecilia benim kadınım. Biz evliymişçesine birbirimize bağlıyız.

Bu konuda onu ikna etmek için gerçi mırlanarak çevresinde dolaşabiliyorum; ama onun sevgi ve dikkatini kazanmak için bu işin daha güzel bir yolunu biliyorum. Ona çok soğuk davranıyorum; bu, hem onun tutkulu, hem her ikimizin de mutlu olmasını sağlıyor.

Benimle konuşurken çoğu kez yüzüne bakmam. Bazen martı gibi ses çıkarmak için aşırı çaba göstermem gerekince, ona seslenmek istediğimi belli etmek için sessizce ağzımı açarım. Cecilia anlar. Biz evliymişçesine birbirimize bağlıyız.

Cecilia bana çok gerekli. Cinsellik, uyku, düş kırıklığı, öldürme gibi sıradan olmayan olayları canlandırmam onun perde arkasına çok ters düşer. Pirelerimi onunla paylaşırım. Kasaptan aldığı kağıda sarılı ıslak bir şey ile atölyeye gelince ben ona çok özel Piliçlerin Şarkısı'nı söylerim. Bana biraz tuhaf davranacak olursa ben de ona sadece dudak bükerim. Bana seçim hakkı bırakmazsa ben de ona kasıtlı olarak kaba davranırım.

Her şey yolundaysa eğer, ben de onu *edilgen* bir onamayla ödüllendiririm. Dışarda hava soğuksa kışın ben onu biraz daha çok seviyorum. Bazen çok lezzetli bir şey yer; işte o zaman ağzını öpüyormuş gibi koklarım. Biz evliymişçesine birbirimize bağlı olmasaydık, onu daha çok severdim. Bu da benim huyum işte.

Yatak örtüsü için çok üzgünüm. Ayaklarım temiz olunca ipek üzerinde yürüdüğümün farkında bile olmuyor. Bu kadar basit. Bu da benim huyum işte.

10

Matrimoni e macaroni-
se non i xe caldi no i xe boni.

Evlilik ve makarna-
sıcak değilse güzel olmaz.

VENEDİK ATASÖZÜ

Annabella'nın balayı günleri hakkında anlattıkları insanın içine dokunuyor. Onun için, mutluluğun başlamasıyla sona ermesi bir olmuştu. Byron'un arabada saatlerce hiç konuşmadan somurtup oturduğu anlaşılıyordu. Bir ara, onu Annabella Milbanke ile evlenmek durumunda bırakan kara talihine küsmüş gibi bağıra bağıra bir Arnavut türküsü tutturdu. Bu da Tepedelen'de bir pencerenin içinde yan yana otururlarken çıkardığı o vahşi gürültüye benziyor olmalıydı.

Ortalık kararırken kar başlamıştı ki gelini ve ailesi hakkında ağzına ne geldiyse verdi veriştirdi.

Annabella'nın yeni kocasından işittiği ilk söz, "Benimle evlenerek ne kadar enayi olduğunu gösterdin," oldu.

Evlilik yaşamlarını sürdürecekleri Halnaby'deki eve akşam vardılar. Byron'un yemekten önce, divanın üzerinde, çok kaba bir biçimde, Annabella'nın kızlığını bozduğunu öz güvensizlik içinde kaleme aldığı günlüğünden öğreniyoruz. *Evet,* diye düşündüm içimden, *bu işi usulüne göre yapmak içinden gelmezdi.* Hiç konuşmadan yemeğini yedi, çatalının ucundaki en güzel parçaya karısının göz koyabileceğini düşünerek kolunu tabağın yanına dayadı. Eğer bunu yapmak zorundaysa, onunla birlikte uyuyabilirdi; fakat kendisi tek başına uyumayı yeğlerdi. Yatmadan önce, yüzünü ona doğru çe-

virmeden, hançeri ile iki tabancasını yatağın yanına bıraktı; daha sonra Annabella da yanına büzüldü. Byron başını çevirip ona bakmadı bile. Annabella, onun kadınlarla uyumaktan nefret ettiğini daha bilmiyordu. Günlüğünde, daha sonra gecenin bir saatinde uyandığında, ocaktan dağılan ışığın kırmızı perdelerin üzerinde pır pır ettiğini görünce Byron'un cehennem alevleri içinde yandığını sanarak çığlık attığını yazacaktı.

Fakat gözden düşen Annabella oldu. Byron bazen sözle, bazen sus pus oturarak, bazen de Augusta'nın varlığını çok arzuladığını açıkça dile getirerek karısına dünyayı cehennem ediyordu. "Annabella aptal değildi, elbet," dedi Hobhouse. "Augusta'yla ilişkisinin gerçek yüzünü merak ettiği için, kendisinin yaşadığı ilk fiziksek deneyimi de düşününce, birden bir kuşku saplandı kafasına. Byron durumu onun da bilmesini *istiyordu.*

"Özgürlüğünü kazanmak için ona elinden geldiğince işkence yapmak niyetindeydi. Onu denemek istiyordu."

"Onun sevgisini mi deniyordu? Koşulların elverip elvermediğini mi öğrenmek istiyordu? Afacan bir çocuğun annesine yaptıkları gibi mi yani?"

"Çok doğru bir benzetme yaptınız, Cecilia. Siz İtalyanlar anne sevgisinin nasıl bir şey olduğunu bilirsiniz elbette, öyle değil mi?"

Annabella'nın anlattıklarından belli oluyor ki Byron Annabella'yı denedi hem de dayanma gücünün son noktasına kadar denedi.

Düğünden sonraki ilk gün, Annabella'ya, "Kendimi bir türlü bağışlayamayacağım bir şey yaptım," dedi. Annabella ona nazik bir tonla ısrarla içini dökmesini söyledi; fakat Byron yanıt olarak ona, "ima ettiği şeylerin ne olduğunu anlayamadığını... zaten iyi kadınların hiçbir şeyi anlamadığını" söyledi. En sonunda, kendi ailesinin hem anne hem baba tarafının deli olduğuna ilişkin dehşet dolu masallar anlatarak onunla eğlendi.

Carolina Lamb, *Glenarvon*'un ikinci cildinin tam XIX. bölümünde, Annabella'nın başından geçenleri anlattı. Ben o sayfayı okuyunca, içindeki gerçeğin sıcaklığını hissettim. Kitabın Byron'daki nüshasında, daha sonra aşağıdaki satırların altlarının kırmızı kalemle çizildiğini öğrendim:

> Glenarvon kafasındaki dehşet dolu gizemi çözmeye çalıştığını söyledi. Zaman zaman kımıldıyor ve gözlerini boşluğa dikiyordu. Sonra, Calantha'ya dönerek ona ne gördüğünü, ne işittiğini sordu. Hareketleriyle gözdağı veriyor gibiydi; havaya konuşacaktı; sonra sarsıcı bir dehşet içinde gülecekti. Acımasız gözlerle çevresine bakınarak ona, yerlerde kan olup olmadığını, birilerinin geçmiş zaman insanlarının hayaletlerini görüp görmediğini soracaktı.
>
> Calantha bu adamın delirdiğini düşündü; böylesi yeteneklerin korkunç bir felaket yüzünden yok olduğunu düşünerek ağladı. O kızgın an geçince, Glenarvon gözyaşına boğulacak ve Calantha elini onun yanan başına koyunca, ona beni rahatlatan tek sen varsın, diyecekti. Bu dünyada ona kalan tek umut, tek sevgili arkadaş Calantha idi.

Hobhouse, "Fakat Annabella sonunda onu alt etmeyi bildi; çünkü Byron evlendiklerinden beri hiç kendine gelememişti," dedi.

En sonunda, bu yaptıklarından usanmış olmalı ki, Byron karısıyla konuşmaya karar verdi. Birkaç şişe Claret devirdikten sonra, çocukken acımasız annesi ile dadısı Gray'in elinden çektiklerini ona bağıra bağıra anlattı. Kaybını karşılaması için, şiirlerindeki anne gibi Annabella'nın ona annelik yapmasına izin verdi. Hobhouse, bu olanlara kendisi de çok şaşırmış olmalı ki, "Onun ayaklarını yıkamasına, alnını kolonyayla silmesine ya da ölümcül bir hastalığa yakalanmış olduğu korkusuna kapıldığında nabzını saymasına izin verdi." O

sırada, Hobhouse'un sesinde küçük çapta bir kıskançlık oluştuğunu kulağım hemen fark etti. Hobhouse ne kadar dürüst olmaya çalışsa da Annabella gibi hareket edemeyeceğini anladım. Belki de çok kısa süren o çok candan hizmetlerini kıskandı.

Annabella onu yeniden eski sağlığına kavuşturdu. Ne var ki Byron'u ona eziyet edecek kadar güçlendirmişti. Annabella, ondan gizlice kazanmaya başladığı özgürlüğü için, bunlara katlandı. Byron koca olmaktan nefret ediyordu. Byron, onun, sağlığına kavuştuktan sonraki hallerinden de nefret ediyordu. Ona her sarılışta dirseğiyle dokunuşu, arada bir baygın baygın, "bir tanem" deyişi cezasız kalmayacaktı. Biraz beklerse başına ne geleceğini görürdü.

Yeni evli çift Augusta'yı ziyarete gittiklerinde, Byron'un Annabella'yı son derece horladığı görülür. Bir akşam, iki kardeş yan yana otururlarken, Byron, "Seni istemiyoruz, canım," diyerek onu yanlarından uzaklaştırdı. Birkaç saat sonra, Byron yatmaya geldiğinde, "Artık ona kavuştum, sensiz de yapabileceğimi anlayacaksın," dedi. Gecelerce, yatağında uzanırken onların alt kattaki samimi kahkahalarını dinledi. Herod'a sempati duyduğunu yadsımayan Byron tavrını değiştirerek küçük Medora'ya sevgi gösterisinde bulundu, hatta ona çocuğum diye hitap etti. Annabella'nın beşiğin üzerine eğildiği sırada bir bebeğe bir kocasına baktığı gözümün önüne geldi. Sonra birden, gözleri ağlamaktan kan çanağına dönen Annabella'nın kaskatı olmuş bembeyaz bir yüzle bir adım geri çekildiğini görür gibi oldum.

Byron büyük bir rahatlıkla Augusta'nın süslü püslü donlar giydiğini ima edince Annabella dehşet içinde kalacaktı. Onların kıkırdamalarına, anlamlı anlamlı gülmelerine hiç sesini çıkarmadan katlanacaktı. Bütün bunlara hiç sesini çıkarmadan katlanıyor, haince mutluluklarına mutluluk kattığı da gözünden kaçmıyor olmalıydı. Yoksa onu hiç hesaba katmazlardı. Fakat her gece, Augusta ile sohbetini bitirdikten sonra, Annabella'yla birlikte, tek bir laf etmeden ve kabaca, evlilik görevini yerine getirirdi.

Byron, her iki kadını da tek başına bırakarak erkenden yatmaya giderdi. Hem Annabella hem Augusta, Byron'un bu berbat hallerinden aynı oranda acı çekiyor olmalılar ki kendilerini yangından koruyabilmek için birbirlerine daha fazla sokulmaya başladılar. Ve tam bu ateşin ortasında, Annabella hamile kaldı.

Byronların Londra'da *Piccadilly Terası Numara 11,* adresine taşındıklarını gazetelerden öğrendim. Evin nasıl bir mimari tarzla yapıldığını öğrenince, bu durumun parasal olanaklarını çok aştığını tahmin ettim. On gün sonra Augusta da aynı eve geldi. Annabella gene üst kattaki yatağında yatarken, onların gece yarılarına kadar süren samimi kahkahalarını dinliyordu. Annabella o sırada korku ve nefretle kocasının ruhunun nazik anısı gibi algıladığı romantik düşünceleri kafasından silmiş olmalı. O günlerde, Annabella'nın tek başına uzandığı yatağın yanında duran Byron'un hançerini daha sıkça aklına getirdiğini, onu görümcesinin kalbine saplamayı istediğini düşündüm.

Caroline'ın *Glenarvon*'unda, gözden çıkarılan bir sevgili, ününe güvenerek inandığı bir erkekten hiçbir şey beklememesi için zavallı Calantha'yı uyarır. Aşağıdaki bölümü okurken Annabella'yı düşündüm ve evliliğinin gerçek yüzünü kavrayıp kavramadığını merak ettim:

İlerde bir gün, onun karakterini koyu gölgelerle sen de ortaya çıkarmış olacaksın, elbette; benim yaptığım gibi suça bulanmış bütün gizem ve romansını sen de çıkarıp atınca geriye soğuk ve alçak bir yürek kaldığını görürsün. Dehanın ışığı, tutku ve kendini beğenmişlik bir dostluk duygusu yaratsa da, günlük yaşamın ayrıntıları içinde ikiyüzlülüğü ve namussuzluğu ortaya çıkacaktır. Bir kızgınlık anında en soylu kişiler bile ağır bir suç işleyebilir; fakat o Glenarvon beş para etmez adi ve aşağılık bir heriftir. O, kadının ufak tefek kusurları ve adilikleri ile erkeğin vefasızlığını ve alçaklığını nefsinde toplamış bir kişidir. Sen onu benim kadar tanıyamazsın.

Byron'un bu evliliğe bir türlü alışamadığı görülüyordu. Londra'da durumu daha da kötüleşti. Borçlar dağ gibi yığıl-

mıştı; icra memurları ile ebe neredeyse aynı anda Annabella'nın kapısını çalıyorlardı. Byron'un pek eve uğradığı yoktu. Susan Boyce adında bir aktrist ile ilişki kurmuştu. Hiçbir şeyi yadsımaya kalkmadan, bu durumu Susan ya da hoşuna giden bir başkası ile sürdürmeye niyetli olduğunu ona açıkça ifade etti. Hiç evli bir erkeğe benzemiyordu. Alnını sildiği, ayaklarına baktığı günler çok gerilerde kalmıştı. Annabella, ondan şiddetle nefret ettiği günleri bile özlemiş olmalıydı. Bu ihmalin anlaşılmayan yanı yoktu.

Annabella doğum yaparken, Byron da mutfakta soda şişelerinin kapaklarına ateş ediyordu. Kız bebeğini ona ilk gösterdiklerinde, ciyak ciyak ağlayan bebeğe, "Senin gibi bir işkence aygıtını nasıl becermişim!" dedi.

Hobhouse bana, can sıkıcı satır aralarında, bebek doğduktan sonra, Byron'un Annabella ile ters ilişkiye girmeye kalkıştığını anlattı. Hobhouse, herhangi bir dilde, kendini bu konuyu açıkça ifade etmek durumuna düşürebilecek insanlardan değildi. Gerçekte, o daha bana anlatmadan, ben zaten tahmin etmiştim. Biz kadınlar, sonuç olarak, daha büyük bir kavrama gücüne sahibizdir.

Zavallı Annabella! Byron yüzüne karşı bu kadar kaba davranmakla kalmayıp onun zihinsel dengesini de bozmuş olmalıydı. Annabella loğusa yatağında yatarken, Byron'un, tepesinde bas bas bağırarak, onu, daha önce Caroline'ın da dinlediği, hiç akla gelmeyecek dehşet verici açıklamaları dinlemek zorunda bırakmış olduğundan eminim. Bunlar, hiç kuşkusuz, akıllı kadınların kesinlikle öğrenmek istemeyeceği suçlardı. Annabella artık bilmek istemiyordu; ama onu böyle bir cezadan kurtarmak için ortada bir neden yoktu. Annabella onu evlilik tuzağına düşürmek yürekliliğini göstermişti. Byron ise, gözyaşlarının karşısında gülerek, şimdi ondan intikamını alıyordu.

Caroline, kitabında, Byron herhangi bir konuda ısrarla durduğu takdirde, diyerek şunları yazdı:

Başkalarının gözünden gizlenen suç eylemlerini şimdi de müthiş bir keyifle Calantha üzerinde südürüyordu. Calantha her yeni itiraf karşısında tir tir titreyince, "Kımıldama, başlama," diye bağırıyordu. "Benim işlediğim cinayetlerle bile gurur duyacaksın, çılgınca âşık olmanın zavallı kurbanı..."

Calantha, gözyaşlarını tutamayarak, "Ben şimdi hem aşağılık hem duygusuz biri olmalıyım," dedi. Glenarvon onu büyük bir acıyla bağrına bastı.

"Ağla," diye karşılık verdi. "Gözyaşlarını görmek istiyorum; bunlar sona eren erdemin son gözyaşlarıdır..."

Augusta'nın Ada adıyla vaftiz edilen bir bebek dünyaya getirdikten kısa bir süre sonra, Annabella, Byron'u terk etti.

İngiliz ve hatta İtalyan gazetelerinde bir gerginlik yaşanıyordu. Onları körükleyen Annabella idi. Tüm dikkatler onun üzerinde toplanmıştı. Gazeteciler olayın üzerine üşüştüler. Ben bile, Venedik'te, zavallı genç Lady Byron'un sözle anlatılamaz acılarını, "en yakın görgü tanıklarının" ağzından aktaran gazeteleri okuyarak öğrendim. Olayların böyle sonuçlanacağını bildiğimden her şeyi yerli yerine oturtabildim.

Annabella dünya âleme onun bir deli olduğunu ilan etti.

"Byron mu? Terk mi edilmiş?.... Nasıl....?" diye soracaktım Hobhouse'a. Onun böyle bir düşünceyi kabullenebildiği gerçekte bana hiç akla yatkın görünmedi. "Haklısınız, Cecilia. Bir enkazdan farkı yoktu," dedi Hobhouse.

"Byron onun geri dönmesi için hiç çaba göstermedi mi?"

"Çok az. Yaşamının düzeni bozulduğunda, Annabella gözüne güvenli bir sığınak gibi görünmüştü. Ona en kötü davrandığı sıralarda bile, Annabella'nın ona destek olacağına güvenmişti.

Dürüst bir dünyada, elbette Annabella'nın onu teşhir edeceğini beklemeliydi; fakat o Allahın belası bir yaşam sürdürmüştü. Caroline ile birlikteyken de öyle. Ya da ona öyle gelmişti. Elbette, *Glenarvon*'u tanımıyordu henüz.

"Sonra bir şey daha var. Byron'un borçları korkunç boyutlara ulaşıyordu."

"Peki, nasıl geçiniyordu?"

"Augusta'nın yanına gidiyordu; o, hiç değilse Byron'u severdi. Yayıncısı John Murray'dan para kabul etmeye başladı. İşte o an, onun için en utanılacak andı.

Çok iyi anlıyordum; demek Byron bir anlamda sosyete orospusu olmuştu. Hoşlanmadığı insanları mutlu etmesine karşılık ona para ödüyorlardı. Kendinden bile nefret eden, beş parasız, tedirgin ve yalnız Augusta ile olunca rahatlayan Byron'u gözümde canlandırabiliyordum. Öfkesini yalnız yazıya dökülmüş sözcüklerle dışarı vurduğunu zaten bilirdim. Sözlü patlamalarla dolu anlatımları büyük ölçüde hazırdı. Karısını ve akrabalarını yerden yere vuran şiirler yazıyordu; her yerde yinelenen bazı deyimleri pek çoğunun belleğindeydi. Evlenme gününden ısrarla cenaze töreniymiş gibi söz ediyordu.

Byron'un "kendi evinde uğradığı yıkım"ın onu savunmasız bir durumda dünyaya açtığını, onu bir alay konusu ve herkesin yüz çevirdiği bir kişi yaptığını çok iyi anlıyordum. Salt bu yüzden Annabella'yı kesinlikle bağışlamayacaktı. Kafasında, yıllarca sonra yaptığı ne kadar zalim, acımasız, haşin şey varsa hepsinin sorumluluğunu kendisinin üstleneceği bir senaryo hazırlamak onun için çok kolaydı. Annabella yüzünden, artık savunacağı bir ünü kalmamıştı. Yaşamı çar çur olacaktı. Varsın akranları ve daha da kötüsü, insanlar ağızlarını elleriyle kapatarak arkasından fısıldaşsınlardı, o artık istediği şeyi yapmakta özgürdü. Halk, her nasılsa, onun tehlikeli tutumunun kokusunu almıştı. Annabella ile Augusta'nın adı etrafında kopan skandallar yeterince tatsızlık yaratmıştı; fakat işin asıl kötü olan yanı Byron'un bütün bunlardan arlanmamış görünmesiydi. Onun ve Augusta'nın girdiği odaları içindekiler o anda boşaltıyordu. Gözden düşmek artık kesindi. İngiltere'yi bir kez daha terk etmenin zamanı gelmişti.

Byron, "Venedik'e gideceğim," deyince, binlerce mil uzakta, atölyemin su duvarları sağa sola yalpaladı. Gondollar tedirgin sularda korkudan titrediler.

11

I monti xe monti senza bisogno d'essar monti.

Dağ, dağ olmaya gerek duymadan da dağdır.

VENEDİK ATASÖZÜ

Hobhouse resmen çağırıldı. Gene yola koyuldular. "Yardımım olmadan altından kalkamayacağı o kadar çok iş vardı ki... bunları onunla daha sonra görüşecektim. Yaşadığı ailevi dramla meşgul olduğu için pasaport ve bilet gibi ıvır zıvır şeylere ayıracak vakti yoktu."

Byron borçlarının kabarmasını hiç umursamıyordu. En son savurganlıklarından biri de yolculuğa çıkacağı Napoléon'unki ile bir örnek olan atlı arabaydı. Annabella ile evlenirken Noel aile adını kullanmıştı; bu yüzden bütün kapılar N.B. yani hayranı olduğu Fransız kahramanın adının baş harfleriyle donatılmıştı. Atlı arabaya, aralarında bir yatak ile bir küçük kitaplık ve bir de yemek servis takımının bulunduğu aşırı lüks sayılmayacak en gerekli şeyler yerleştirildi.

1816'nın Nisan sonlarıydı. Byron, ayrılma belgeleri elinde, evinden çıktı. Erkek hizmetçisi Fletcher ile genç doktor John William Polidori'yi de yanında götürüyordu. John Murray tarafından, Byron'un yeni yaşamını kaleme almakla görevlendirilen, bu yüzden günlüğünden başını kaldırmayan Doktor Polly-Dolly'ye Hobhouse hiç dayanamıyordu. "Aptalın teki," dedi Hobhouse, "Bir soytarı."

Onlar İngiltere'yi terk ederken, icra memurları da harekete geçtiler; ellerine geçirdikleri her şeye el koydular. "Byron'un, yatak odalarından birinde bırakıp kaçtığı evcil sincabını bile aldılar," dedi Hobhouse.

Dover'da merak en yüksek noktaya erişmişti. İngiliz ga-

zetelerinin verdiği bir habere göre, Byron'un, hanın içinde, aksayarak yürüyüşünü izleyebilmek için çok sayıda soylu kadın,oda hizmetçisi kılığına girdiler.

Hobhouse'a sordum: "En son dakikada, Byron İngiltere'den ayrılırken üzgün müydü?"

"Bu konuda kim ne diyebilir? Benim diyebileceğim şu: Byron'un, İngiltere'den ayrılırken sersem sepelek bir görünümü vardı, akşamdan kalmaydı. Gemiye binerken, bir idam mahkûmundan farkı yoktu; dalgaların arasında gözden kayboluncaya kadar kıyıda duran bizlere el salladı durdu. Sakin görünmeye çalışıyordu; fakat bence, bir daha geri dönmeyeceği duygusunun heyecanı içinde boğuluyormuş gibiydi."

Güvertede, içi nefretle dolu bir halde, midesinde şarapla safranın birbirine karıştığı solgun ve savunmasız Byron'u gözümde canlandırabiliyordum. Byron yeniden Childe Harold idi; ama bu kez hem daha yaşlı hem yüreği acı ile doluydu. Yaşamının ikinci yarısını aramaya çıkıyordu. Yazdığı şiirlere inanacak olursak, Byron kadınların her türlüsüne, onların yakınmalarına bile veda ediyor demekti.

İngiltere kıyılarından uzaklaşırken bu yeni sürgün yaşamı Byron'un hem ruhsal hem bedensel sağlığını düzeltmeye başlamıştı bile; İngiliz ılımlılığının son kalıntılarını da silkip atmıştı. Polidori'nin günlüğünde yazdığına göre, Ostend'deki otellerine ulaştıklarında Byron yıldırım hızıyla oda himetçisinin üzerine düştü.

Polidori onu bir casus gibi dikizliyordu. Bir türlü peşinden ayrılmayan başka casuslar da vardı. Yeni yeni kötü hareketlerini haber verebilmek için gazeteciler onu yakın takibe almışlardı. Byron'un her hareketi, İngiliz olan her şeye gerçekten de düşman olduğunu gösteriyordu. Hayranı olduğu Napoléon'un kesinkes yenik düştüğü -ki ozanı çok üzmüştü- Waterloo'yu ziyaret etmek için ısrar etti. Hayali bir süvari saldırısına katılan Byron tarlalarda koştu durdu. Hougoumont'taki şapelin taşlarına adını kazıdı. Sécheron'da Dejean'ın oteline indiler. Otel kâtibine adını yazdırırken yaşını '100' olarak kaydettirdi.

Bütün bu anlattıklarımı birkaç gün içinde öğrenmiş oldum. George Gordon, Lord Byron'un ahlaksızca hareketlerini günü gününe yetiştirebilmeleri için deneyimli, yeni bir gazeteci ordusu oluşturulmuştu. Byron'un, yanında, içki içmesini kötü yorumlayabilecek kişilere karşı onu uyaracak biri olmadan, ağzına bir yudum içki almadığı görünüyordu. İngiltere'yi geride bırakmış olabilirdi; fakat hâlâ onlar adına gazetelerini sattıran Byron'du; bu yüzden onlar da bir türlü yakasını bırakmıyordu.

Bununla birlikte, Byron'un yaşamının bundan sonraki bölümü için, yalnızca doğruları anlatacak pek çok tanıklarım var. İnsanın bir kadın arkadaşı olmasının nasıl bir şey olduğunu hiç bilmedim; fakat kendisiyle en yakın arkadaşlık ilişkisi içinde olabildiğim tek kişi, önümüzdeki birkaç ayını Byron'la birlikte geçirecek olan Mary Shelley oldu.

Byron savaş alanlarında köpüredursun, Cenevre Gölü'nün kıyılarında, çoktandır yazdığı çeşit çeşit avuntu mektupları ile onu sıkıştırıp duran, eski bir Londra âşığı, tombul, hoş ve zevzek Claire Claremont çoktandır onu bekliyordu. Bir başka ilginç ve entelektüel ağırlama teklifi de Claire'in ev sahipleri Mary ve Percy Bysshe Shelley'den geldi. Claire, Mary'nin üvey kız kardeşiydi. Byron'u göllere kadar takip etmek için o da onlarla gelmişti.

Shelley ile çok sonra karşılaştığımda, onu güzel fakat biraz sıkılgan buldum; tüberkülozlu olduğu çok belliydi. Soylu biriydi; fakat Byron gibi soyluluğuyla aşırı öğünme onda hiç yoktu. Politika ile ilgilenen yanı ağır basıyordu; tam bir idealistti. Mary ile gizlice evlenebilmek için, ilk karısı Harriet ile iki çocuğunu terk etmişti. O tarihten sonra, kendini koyu bir nefret ortamı içinde buldu. Byron gibi, boçlar ve skandallar onu da Avrupa'da sürgünde yaşamak zorunda bıraktı. Harriet daha sonra kendini suya atarak intihar edecekti. Byron gibi, Shelley de, saygınlığı tükenmiş bir yaşamın sonucu olarak, çocuklarını kaybetmek tehlikesiyle karşı karşıya kaldı. Fakat Londra sosyetesi, çok daha soyut ve entelektüel

amaçlar için yaşayan Shelley'in fazla üzerine gitmedi.

Sürgünler birbirlerine kenetlendiler. Shelleyler gölün yanı başında küçük bir ev kiraladılar; Byron ise hemen yakınındaki sevimli Diodati Villa'sını tuttu. Mary bana iki ev halkının çoğu günlerini birlikte geçirdiğini anlatırdı. "Bu durum tam ona göreydi. Byron, belirli bir rahatlamayı arzuladığında Claire'i, el yazılarını temize çekmek için de bir başkasını yanından hiç eksik etmezdi. Böyle bir şeyi arzulamayınca da Claire'i hiç hesaba katmazdı."

Villada bir gece geç saatlere kadar süren tartışmalardan sonra sıra hayaletler konusuna geldi. Byron, Coleridge'in *Christabel*'inden bir parçayı nutuk atar gibi yüksek sesle okumaya başladı; bu parçada bir cadıya ait iğrenç ve solgun göğüsler betimleniyordu. Shelley, parçanın dramatik bir sesle okunuşuna dayanamadı ve çığlık atarak odadan dışarı fırladı. Shelley bayılmıştı; soğuk su ile ayıldığında gözleri meme başlarında olması gereken bir kadın hayaletinden söz ediyordu. Mary, gözlerini kısarak, "Zavallı Shelley'ciğim, yıllarca o hayaletten bir türlü kurtulamadı," dedi. Ona kalırsa bütün suç Byron'daydı.

Byron herkese birer hayalet öyküsü yazmayı önerdi. Kendisi birkaç sayfa yazdıktan sonra sıkıldı; onun fikrini kullanarak öyküyü Polidori yazdı. *The Vampyre* sonunda yayımlandı (fakat öykünün Byron'a ait olduğu yolunda gerçek dışı bir söylenti yayıldı. Öyküyü okudum; bence doktor o öyküyü ya Byron'la birlikte ya da ondan etkilenerek yazdı). Fakat Mary Shelley, bu sayede, mum ışığında kendisini kamçılayarak, geceleri karabasanla uyanmalar pahasına, ilk romanı *Frankenstein*'i ortaya çıkarmış oldu.

Öyle görünüyor ki bu üç aylık kırsal yaşam, Shelley'in en çok yalınlık ve hayal gücüne olan bağlılığını çekici ve dokunaklı bulan Byron'un üzerinde, bunu başkaları kadar değerlendiremediyse de, çok derin bir etki bıraktı. "Byron, Shelley'le konuşurken hiç öfkelenmezdi, surat asmazdı, ona kötü davranmazdı. Bunun bir yararı da yoktu. Shelley, yaşamın ve sanatın ciddi konularıyla ilgilenmenin dışında hiçbir şeyden

etkilenmiyor, incinmiyordu. Onun asıl derdi, şiirin yüce ahlak kurallarına Byron'un ilgisini çekmekti. Byron dinler dinler, fakat tartışmanın bu kadar derinine inerek tatlı canını eziyete sokmak istemezdi. "Şiir mi? Onda şiirsel bir yan olduğunu hiç sanmıyorum. O hiçbir zaman *manzume*ciliğin dar kalıplarından kendini kurtaramayacaktı."

Shelleylerin de hazır bulundukları yerlerde, Mary'nin iğneleyici bir tonla söylediği gibi, "kimi zaman duvarların üzerine, hatta bazen elindeki müsveddelere" bile yazılar yazmaya devam ettiği görünürdü. On altıncı yüzyılın ünlü serüven düşkünü Bonivard'ın hapsedildiği Chillon Şatosu da denilen, gölün hemen yanındaki taş kalenin duvarlarına Byron adını kazıdı. Son derece göz kamaştırıcı bulduğu bu zindanı gördükten sonra, Byron *The Prisoner of Chillon'u* ("Chillon Mahpusu") yazmaya koyuldu; bu, yıllar yılı umarsızca çile dolduran serüven düşkünü Bonivard'ı anlatan tek kişilik dramatik bir yapıttı. Mary'nin aktardığına göre, "Byron, ancak Annabella ile bir yıl evli kaldıktan sonra Bonivard'ın çektiklerini daha iyi anladığını söyledi."

Bu arada, *Childe Harold*'un üçüncü bölümünü tamamlıyordu. "Yazı yazmasını dünyada engelleyemezdiniz," dedi Mary. "Sanırım o, içinde taşıdığı yalnızlıktan kurtulmak için yazıyordu. Bir yanda Childe Harold gibi bir romantik gezgin olmak, öbür yanda sevilmeyen ve nefret edilen, hakkında dedikodular yapılan beş parasız biri olmak. Bazen, acımasızca cezalandırıldığına inandığı kusur ve kabahatlerinden kaçmak için göllerin ve dağların sonsuz saflığına dalardı."

Daha sonra Caro Lamb'in *Glenarvon*'u gerçekten de yayımladığı haberi geldi. Londra'da yer yerinden oynadı. Kitap, sanki Byron'un kaleminden çıkmış gibi, kitapçı dükkânlarında kapış kapış gitti. Sosyete mensubu karı kocalar kitabı okumak için akşamları evlerine kapandılar. İnsanlar köşe başlarında ayaküstü kitabı tartışıyorlardı. Artık herkes Byron hakkında her şeyi öğrendiğini düşünüyordu. Ne de olsa, Caroline Lamb, Byron'u *çok yakından* tanımıştı.

Mary'ye sordum: "Byron çok mu dehşete düştü?"

"Pek sayılmaz. Ama ilgisiz de kalmadı. Caroline hakkında verip veriştirmek için bunu fırsat bildi. Aralarındaki aşk ilişkisinin sanıldığı gibi pek de uzun ömürlü ve önemli olmadığını söyleyerek karşısındakilerin moralini bozdu. İlişkilerini bir portreyle kıyasladı; ona kalırsa yeterince poz veremediği için portrenin kendisine benzediği pek söylenemezdi."

İşte bu beni illet etti. Zavallı Caroline! Benimle de aynı şey olmuştu. Gerçekte, benimki Caroline'ınkinden daha kısa sürmüştü.

"Kitabı okudu mu bari?"diye sordum.

"Okumamış havasını takındı, ama okudu. Kitabı ona ödünç veren de Madame de Stael'di. Kitabın bir nüshasını Diodati Villası'nda gördüm, sırtı bastırılmaktan buruş buruş olmuştu. Ben kendim de okudum, elbet; okumak bir günümü filan aldı. Kadın gerçekte kitabını sokak çocuğu ağzıyla yazmış. Bu yüzden, Byron'u pek fazla üzmeyeceğini düşündüm. Anlayacağınız, kitap Byron'un tehlikeli biçimde çekici, üzgün ve rezil bir kahraman olarak ününe hiçbir zarar vermedi."

"Bu konuda Annabella ne düşünüyordu?"

"Annabella, her zamanki gibi gene intikamcı duygular peşindeydi. Caroline'ın çok nazik olduğunu düşündü Önüne gelene, açık açık, *Glenarvon*'un aşırı hoşgörülü olduğunu anlattı."

İşte o sırada, haber kaynaklarım bir iken iki oldu. Hobhouse, İngiltere'de her şeyin altını üstüne getiren taze haberlerle Diodati Villası'na çıkageldi. Hobhouse, Caroline'ı da görmeye gitmiş, o da Hobhouse'a Byron'un, kendi yaptığı açık saçık eskizlerini göstererek onun ikaz edici öğütlerini yanıtlamış, ayrıca, Byron için yeni yeni tiksintiler yaratacak o eskizleri kamuya açıklamakla tehdit etmişti. Hobhose da bunu yapmaması için onu ikna etmişti.

"Byron hakkında neler konuşuyorlardı?" diye sordum ona.

"Ah, her zamanki gibi yarı doğru yarı kötü niyetli şeyler

işte. Byron'un, yalnız Claire ile Mary Shelley'in kollarının arasında değil, ayrıca iç oğlanı genç Robert Rushton'ın da kollarının arasında kendisini mutlu hissettiği var sayılıyordu. Biz bunu ona söyleyince, Byron sabırsız bir tavırla başını oynatmakla yetindi. Augusta'dan mektup yok mu der gibi elini uzattı. Mektup olmadığını görünce, kitabını aldı ve yanımızdan uzaklaştı. *Faust*'u okuyor ve *Manfired*'i yazıyordu.

Ben de, Manfired'ın biricik aşkı hakkında yazdıklarından aklımda kalan üç dizesini ezberimden okudum:

> Yüzünün özelikleri tıpkı bana benzerdi
> Gözleri, saçları, çehresi, hepsi
> Sesinin tonuna kadar hatta, benimkine benzer dediler.

Hobhouse, "Demek sen onu biliyordun?" dedi.

"Elbette. Ben *Manfired'ı* okudum. Bu kadarını Venedik'te herkes okudu sayılır. Peki Augusta'dan neden hiçbir haber alamıyordu?"

"Korkarım bunun son derece yaralayıcı nedenleri var. Anlayacağınız, Annabella, Augusta'yı avucunun içine almıştı. Augusta, kırılgan ve hoş bir kadındı; Annabella ise kurnaz ve çok zekiydi. Ve elbette Tanrı iradesinin de onun yanında olduğunu düşünüyordu. Byron gideli daha ancak birkaç ay olmuştu ki Annabella, Augusta'dan çeşit çeşit itiraflar kopardı ve Byron'dan aldığı bütün mektupları ona teslim edeceğine söz verdirdi."

"Ama Augusta'nın kendisi neden Byron'a mektup yazmadı?"

"Sanırım susmak zorunda bırakıldı. Yazsaydı da, yabancı bir insana yazılmış gibi, her seferinde acayip, imalı bir mektup çıkıyordu ortaya. Bu da Byron'u deli ediyordu. Fakat kendisi mektuplarını hiç kesmedi. Mektuplarında, onsuz kalınca, bu dünyada yalnızlığa mahkûm olduğunu söylüyordu. Düşünebiliyor musunuz, bu yazdıklarının hepsini Annabella da okuyordu."

Eylül sonunda, Byron ve Hobhouse Diodati Villası'ndan

ayrıldılar ve Simplon yoluyla Milano'ya hareket ettiler. Milano'da Ambrosiana Kütüphanesi'nde Lucrezia Borgia ile Cardinal Bembo'nun mektuplarını görmek Byron'un çok hoşuna gitti. Bu arada Lucrezia'nın bir tutam saçını da gördü, uzun ve kumral saçlar... Mektuplar o kadar hoşuna gitti ki bu yüzden neden daha önce dünyaya gelip en azından onu göremediğine çok üzüldüğünü söyledi.

Elbette," dedi Hobhouse, "bütün bunları Augusta'ya yazdığı bir mektupta bir bir anlattı. Sevimli Lucrezia hakkında aktarılan aile içi cinsel ilişki rivayetinin esintisini anlatmadan da edemedi. Babası Papa Aleksander, erkek kardeşi Cesare Borgia hakkında anlatılanlar da vardı. Annabella'nın bunu okuyunca ne yaptığını düşünün! Byron, Borgia'nın mektuplarından bazılarını ezberledi ve anı olarak saçının bir telini çaldı."

"Lucrezia Borgia'nın *saçını* mı çaldı? *Kütüphane*'den mi?"

"Unutma ki Byron kendisinin tehlikeli bir kanun kaçağı olduğunu düşünürdü. Ne yapıp yapıp, tek bir tel saçı aldı, onu da parmağına doladı."

Kasım başında, Byron ve Hobhouse Venedik'e gitmek üzere, Brescia ve Verona üzerinden, yola çıktılar. Byron'un biraz ateşi yükselmişti; sersem sepet bir görünümü vardı, yüzü kül rengiydi. Hobhouse'un hatırladığı kadarıyla, "Augusta'ya sürekli mektup yazıyordu, fakat aldığı yanıtlar bir tuhaftı. Öyle ya, nedenini ancak şimdi anlıyoruz, o sırada anlamak olanaksızdı elbet. Byron, Augusta'nın söylediklerinden bir anlam çıkarmaya çalışarak, bana, 'Sanki kafam gücünü yitiriyor gibi. Tek istediğim şey belleğimin şey..." dedi.

Yağmurlu bir gece, Mestre'ye vardılar ve bir gondola bindiler. Gondolun burnu yılan derisi gibi dümdüz suyu yararken, iyice sarınarak siyah *felze*nin içinde uyuya kaldılar. Cannaregio'ya ulaşıncaya kadar hiç uyanmadılar. Gondol, Palazzo Labia'nın yanından kayarak Büyük Kanal'a girince onlar da yerlerinden kımıldayarak doğruldular.

Bunu gözümün önüne getirebiliyorum. Camsı taç yap-

raklar mantar gibi açıp tepelerinde yumuşak ayak sesleri işitilirken donuk haleli ışıkların yansımaları içinde hafifçe sağa sola ırgalanarak uyanmış olmalılardı. Kürek seslerinin yankısı onlara yeni bir köprünün daha altından geçtiklerini haber verecekti. Onlar sorunca da, gondolcu "Rialto," diye yanıtlayacaktı. Byron, Venedik dilindeki tonlamaların ayrıntısını anımsamaya çalışarak, hafif bir sesle, "Rialto," diye yineleyecekti.

Hotel de la Grande Bretagne'a gelince gondoldan indiler. Son derece gösterişli bir merdivenden çıkıldıktan sonra, onları lime lime olmuş renkli ipek kumaşlarla donatılmış odalarına götürdüler. Burası pejmürde bir oteldi, ama çok da muhteşemdi: Bir tiyatroydu sanki. O ilk gece, kent ve konutları, onlara mutlu zamanların mutlu insanlarından, eskimiş cinsel arzulardan ve durgunlaşmadan, hoş bir ahlaksal çöküntüden söz ediyor olmalılardı. Byron, Palazzo Balbi Valier'deki atölyemden yarım mil uzakta, Büyük Kanal'da, o ilk gece uyandıran düşlerden yumuşakça uyutan düşlere geçmiş olmalıydı.

Yedi yıldır Byron'a hiç bu kadar yakın olmamıştım.

Bir Gondolcu Yazıyor

Onun, o küçük adam olduğunu ancak çok sonra anlayabildim. Venedikli kadınların neredeyse tümünü elde edebilecek olan varlıklı hınzır İngiliz, sakat bacaklı adam hani. Anlattıklarına göre, sonunda kadınların pek çoğunu elde edebilmiş.

Geri zekâlı orospular. Alt tarafı ağzı pis pis kokan, yüzü pişmemiş ekmek hamurunu andıran ufak tefek bir adam. Faslılar gibi kocaman da dudakları var. Dediklerine göre, evliya gibi olan annem bile öyle der ya, insanın yüreğini paralayan şiirler yazarmış. Peki annem nereden biliyor bunları? Annem alt tarafı bir çamaşırcı kadın. İngiliz şiirine ayıracak zamanı mı var? O da gazetede anlatılanları tekrarlıyor işte.

Artık o şiirlerden ben de bir iki satır biliyorum.. Byron'un öğrendiğim o parçasını İngiliz turistlere okuyunca hemen avucuma altıncıkları bırakıveriyorlar.

Fakat onları okurken, o şiirini yani, bozuk bir meyve yemişim gibi ağzımda tuhaf bir tat oluyor

Ama o daha sonra kendine bir gondolcu buldu. Hani şu azgın Tita Falcieri var ya, işte onu. Onun için, topallayarak kanala doğru yürümek ve sıradan bir vatandaş gibi "Hey!" diye gondolcuyu çağırmak çok kolay iş. Ama hayır, ben onu istemem. *Ma morti!*

Beni unutmayın. Onu Venedik'e ilk getiren gondolcu bendim. Onu ve o gudubet arkadaşını o sırada lagünün sularına usulca düşürüverseydim ne olurmuş sanki? Sulara kaptırdığı koluna bacağına gondolumun burnuyla it dalaşı yaptırsaymışım ya! Kim bilir kaç Venedikli kadının iffeti bozulmamış olurdu? Kim bilir kaç yürek paralanmamış olurdu? Kaç tane piç doğmamış olurdu?

Dördüncü Bölüm

1

Tosa smemorada, tosa inamorada.

Âşık olan kız unutulan kızdır.

VENEDİK ATASÖZÜ

Ah Casanova, işte sana yeni yeni sayılar, çünkü onları ne kadar sevdiğini bilirim ben.

Artık, kendimi kollarının arasına attığım günden beri yaşadığım otuz dört yılımın öyküsünü yazıyorum; bu süre içinde terimi teninde, terini tenimde hissetmeden bir gece bile uyumuş değilim. Seni son gördüğümden bu yana, tam sekiz yüz üç portre yapmışım. Senin kedin dokuz yüz kezden fazla baba ve büyükbaba oldu. İpekböceklerinin binlercesi, satın aldığım kadife tasmaların yapılabilmesi için didinip durdular. Anılarım, yazılmadı ve resmedilmedilerse de, derimin üzerine artık hiç çıkmayacak biçimde hakkedildiler. Yaşadığım duygusal ve sanatsal talihsizliklere pek fazla bir şey eklenmedi. Evet, Venedik'te hâlâ seni konuşuyorlar. Fakat anıların, hayır, onlar hâlâ yayımlanmadı.

Beni görsen hiç tanıyamazsın, Casanova. Modalar değiştikçe ben de onlarla birlikte değiştim; çünkü portre yaptırmaya gelenlerin gözlerine hoş görünmeliyim. Bu tür ayrıntılardan çok etkileneceğini biliyorum. Pudra ve allık artık neredeyse tarihe karıştı; zarif kadınlar artık onları, önlem olarak, sadece ciltlerinin bakımı için kullanıyorlar; yoksa yüzlerini süsleme amacıyla kullanmıyorlar; onları ben de pek kullanmazdım, bilirsin. Saç pudrası artık hiç görünmüyor; fakat parfüm hâlâ geçerliliğini korumakta. Sofia, gerisinde, şeftali

çekirdeklerinden üretilen "Kral Tentürü" kokusu bırakmayı hâlâ sürdürüyor. Giysilerimiz de değişti. Giysilerde bel altları artık eskisi gibi bir buçuk portakala kadar bile daralmıyor. Göğüslerin altı vücuda sımsıkı oturunca yukarı doğru itilen göğüsler neredeyse tamamıyla açıkta kalıyor. Bu durumda karınlarımızın üzerinde o kadar çok kumaş oluyor ki tıpkı hizmetçiler ya da başhemşireler gibi uzaktan bakılınca hamileye benziyoruz. Bana söylendiğine göre, bu kalın kumaşların içinde, eski Romalı ve Yunanlı kadınlara öykünür gibi oluyormuşuz; onların cumhuriyetçi geçmişi günümüzde moda oldu ya. Sofia, doğal olarak, bu modayı uygularken, işi şirazesinden çıkardı. Saçlarını defne yaprakları ve kabartma taşlı takılarla süslüyor, Safovari sandaletler giyiyor. Hem de nedeni hakkında en ufak bir fikri olmadan; tek nedeni çok moda olması.

Yüzyılımızın bu yeni tarzı, gönül işlerinde de çok merak konusu oldu. Konuşmalarımızda aşırı derecede nazik olduk. Sanki artık bedenlerimiz yokmuş gibi; çok zamandır insanlar bağırsaklarından ya da döl yataklarından söz etmez oldular; onun yerine "organlarımız hakkında anlatılan hoşça öyküler" dinlemeye alıştık. Hatta, kibar sohbetlerde, mahrem giysiler adlarıyla anılamaz oldu, yok eğer kaçınılmazsa, o zaman hafifçe kızarılarak "iç çamaşırları" diye anlatılıyorlar. Fakat aşırı duygusallık çok moda oldu. Üzerlerine sünger ya da gül suyu ile sahte gözyaşı sıçratılmamış aşk mektupları içtenlikli sayılmıyor. Kadın müşterilerimin en ak saçlı olanı bile, portresinde oğullarını yitirmiş bir anne ya da uzatmalı bir aşkın sevimli kurbanı gibi görünmek istiyor. Erkekler ise, karanlıkta ışıldayarak onlara erotik özellikler katan, onları biraz daha ağırbaşlı gösteren, içerden yakılan saydam su mermerinden yapılmış lambalar gibi gösterilmek istiyorlar.

Fakat bu saydıklarım, yaşamımın en önemli, en kişisel olayının yanında sözü bile edilemez şeyler. Benim bir küçük oğlum var, Casanova. Yedi yaşında, krema gibi tatlı mı tatlı. Adını Girolamo koydum, senin için Casanova.

Bir de kötü haberim var sana. Ben bebeğimi elimden çı-

karmak zorunda kaldım. Babası beni yüzüstü bıraktı. En tehlikeli heyecanlar için bile gözünü daldan budaktan esirgemeyen, fakat aşka en ufak bir değer vermeyen bu adam tarafından yaralanmıştım, hem de fena halde yaralanmıştım. Kendisine sevgililer değil, içindeki karanlığı onunla paylaşacak kurbanlar arayan biriydi. Önce yakaladığı kelebekleri bir yere iğneleyen sonra da bu hareketin üzüntüsü üstüne şiir döktüren adamlardandı. Kadınlar onu rahatlatmak için seğirtiyorlar... Şimdi bu adam Venedik'e geldi. Evet, Byron burada. Beni arayıp bulacağını biliyorum.

Yedi yıl önceki yüzünü ve görünümünü 1809'da yaptığım portresiyle kıyaslamak isteyecek. Yaptığım portrelerin hepsini bir hırsız gibi alıp götürdükten sonra bıraktığı tek portreyi saklayacağıma, hem de *bir hazine gibi* saklayacağıma peşinen inanmaktadır. Ayrıca yedi yıl öncenin heyecanlarını bugünkülerle kıyaslamayı da isteyecektir. Her firsatta bedenini kötüye kullanan Byron'un bundan böyle düzelmiş olabileceğine inanamıyorum. Başkasının bedeni karşısında daha önce ne kadar güçlü olduğunu hatırlaması gerek.

Tepedelen'de geçirdiğim günlerden ve gecelerden sonra, karnımdaki heyecan ve patırtı olmasaydı Byron'un adını ne görür ne işitirdim. Yıllardır, ne zaman önümde Byron hakkında övücü sözler edilse hepsini tek yudumda içiveriyorum. Ondan haber almak için casusluk bile yaptım. Masasının çekmecesini karıştırdım, konuşmalara kulak misafiri oldum. Kendi çıkarım için bana yararlı olabilecek insanlarla dostluk kurdum. Bütün bunları yaptımsa, hakkındaki haber örgüsünü açmak için yaptım.

Sana şunu da söyleyeyim. Masanın üzerinde kitaplarından birini görseydim, bende tehlikeyi haber veren eşek arısı iğnesinden beter bir altıncı his oluşur, derimin altında hafif bir yanma başlardı. Fakat gene de kitaba uzanmadan edemezdim. Kitabın sayfalarını ıslak parmaklarımla çevirirdim. Her bir sözcüğünü anlardım. İngilizcemle gurur duyardın. Artık onu o kadar güzel konuşuyorum ki. Bir sevgili olarak kusurlarını nasıl biliyorsam, şimdi de ozan olarak kusurlarını

bilecek kadar. Fakat onu sana anlatmaya kalksanı eminim dilim dolaşır, boğazım kurur. O yüzden bunu hiç denemeyeceğim. Şimdi artık seninle konuşmuyorum Casanova, çünkü işitmeye dayanamayacağın şeylerden söz etmeliyim.

Arnavutluk'ta bulunduktan sonra, İskoçlardan, onların o tatsız tuzsuz vurgularından, acayip bakışlarından korkmaya başlamıştım. Akıntıya kapılıp gidiyordum; çünkü İtalyanlarla İskoçlar öteden beri birbirlerinden çok etkilenmişlerdi. İtalyanlar İskoçların vahşi ve acımasız basitliklerini çekici bulmuşlardı. Onlarınki halice yansımış yapayalnız bir buluttan, yıkık bir kulübeden, bir fırtınadan farksız bir yaşamdır. Yalnızlık, İskoçların katılığı biz İtalyanların anlayamadığı bir şeydir. Biz ailelerimizden uzak yaşayamayız. İskoçlar yalnız başına kalmanın ne kadar acı bir şey olduğunu kolay kolay kabul etmez. Onlar tek bir kaya parçasını heykel diye, bizim kalabalık *campo*larımızdan, meydanlarımızdan biri yerine, uzakta bir tarlanın ortasına dikerler. İlk İskoç kumaş tüccarının 1430 dolaylarında yolunun Siena'ya düştüğü görülmüştür. Siena kiliselerinin içi bugün aziz yaşamlarından küçük küçük ev içi tasvirleriyle doludur; her yatak zarif ekose yün battaniyesiyle gösteriş yapmaktadır. Bu battaniyelerin altında, yüzyıllardır, İskoçlar ile İtalyanlar birbirlerini sevmeye çalıştılar.

Fakat bir İskoç ile bir İtalyan bir arada olamaz, kesinlikle olamaz. En basitinden, taş yürekli bir İskoç erkeği ile içinde yumuşak karbonlu bir varlığın için için yandığı bir kadın.

İskoçların size sunabileceği öyle öpücükler vardır ki çıkardıkları tükürüğe değmez. İskoçlar doğal olarak öpmeyi beceremezler; çünkü dudakları her an incelmeye hazırdır, dişleri ise öne fırlar. Dudaklarını yılanbalıklarına, denizyıldızına ya da taç yapraklara dönüştürmeyi ya bilmezler ya da sevmezler. Parmakların nasıl dudaklara dönüştürülebileceğini de beceremezler.

Öpücüklere boğduğu kadınlar çığlık atarken buna diş etlerini ısırırarak kanatmasının mı, yoksa dirseğiyle kalçalarına bastırmasının mı neden olduğunu Byron ya anlamaz ya da

hiç umursamazdı. Aldıkları yara bereler yüzünden ne yapacağını bilememenin sıkıntısı içinde hıçkırarak ağlamalarını da anlamazdı. O sırada karşınızda sığınabileceğiniz bir bakış, bir kucak bulamayınca dudaklarınızdaki gülümseme, kızgınlığının soğuk esintisiyle uçar giderdi.

Çünkü cinsel doyuma ulaşmanın alıp götürdüğü yerden geri döndüğünde sizi karşısında bulmaktan nefret ederdi. Seviştiği kadınlarla yatmayı hiç sevmezdi; usul usul okşayarak karşısındakini uyutmak mı, ne münasebet.

İşte benim de, öteki zavallı *donna*ların da başına gelen buydu. Hatta daha sonraları, Marianna Segati ile Margarita Cogni'nin de aynı şeyleri yaşadıklarını çarşıda pazarda anlatılırken işittim. Gazinoların esin perileri, su oluklarındaki *faxoletto*lar onu tutamadıkları için Byron için ağlayıp feryat ediyorlardı. Benden sonra gelen... Byron'u o da elinde tutamadı. Hatta Byron'un en sonuncu sevgilisi olduğu iddiasını bile yitirdi. Ona kimse sahip olamadı: Özgürlüğünü yitirecek kadar sevmezdi de ondan. Gerçekte, Byron'un onları en çok horladığı an sevgilisi olabilmek için ortalığı birbirine katarak çılgın gibi Byron'un peşinden koştukları sıralara rastlar.

1816 kasımında, Byron, ben atölyemde çalışırken, Venedik'e gece vakti ulaştı. Son yedi yılda çok değişmiştim. Onun bana vermiş olduğu acı ile yaşamayı öğrenmiştim. Dünyadaki yerime yeni bir biçim vermiştim. Kimi zaman, kollarımın arasında olmasını arzulamadan uyuduğumu hatırlamasam da, onu hiç düşünmeden uyanırdım; fakat gene de bu dünyada aşktan bana da belirli bir miktarda pay düştüğünü fark ederdim; bunun da en çoğu on dördüncü yaşıma sıkıştırılmıştır. Her zaman mutsuz değildim. Yakınımda değilse de bir oğlum vardı. Beni mutlu eden başarılı bir mesleğim vardı. Sokakta elleriyle beni işaret edenler görüyordum. Bana verilen işleri seçip beğenmeden kabul etmiyordum. Venedik'te hangi soylu evine gitsem sonsuz bir heyecan içinde karşılanıyordum. Beni sinsice izlemekte olan üzüntüleri aşmanın pek çok yollarını keşfetmiştim.

Byron'un beni yüzüstü bırakışının acısını üzerimden atabilmek için bile resim yaptığım günler oluyordu. O sırada kafam karmakarışık olur, resim yapmayı noktalamaktan korkardım. Tuvallerde, büyük acılar büyük mutlulukları haber verir. Bir ressam olarak, bu düşüncede olan tek ben değildim elbette. Acılarınızı karşımızda görebilmek sonra da önünden yürüyüp gidelim diye onları duvarlara asmaktan hoşlandığımızı sanıyorum.

Fakat ben hiç öyle bir şey yapmazdım; işimin karşısında durur, onunla iletişim kurmaya çalışırdım. Benim tek yerim orasıydı. Onun dışında her şey beni sıkar, bana sıkıntı verirdi. Ara vermekten çekinirdim. İşte o sırada, daha önce mutsuzluğumu beslemiş, mutlu olmam için hiçbir şey yapmamış olan bir hareketliliğin işareti belirirdi. Kimi zaman, resim yapmaya harcamadığım her bir anımı ölümümü beklemeye harcıyormuşum gibi gelirdi bana. Acı birdenbire bastırdığında her zaman atölyede olmayabilirdim. Bazen yanından geçtiğim bir duvara içimdeki acının mangal kömürü kalemiyle boylu boyunca bir çizik atardım. Bizim Venedik'te bir söz vardır; *Muro bianco, carta da mati,* deriz: *Beyaz duvarlar, deli kâğıdıdır..*

Yonga beyazı, titanyum beyazı, çinko beyazı... Mutsuzlar için beyaz güzel değildir; çünkü mutsuzluk saf ve temiz değildir, iyi bir şey değildir. Mutsuzluk sadece ve çok rahatlıkla karanlığı sergilemeye yarar.

Bir ressam dinlemeyi bilmeli. Byron'un gelişinin ilk iki günü boyunca, bütün *palazzo*larda geçirdiğim saatlerde, eski sevgilime ait aynı duyuruyu işittim: *Byron Venedik'te!*

Bir ressam eğlendirmeyi de bilmeli. Düşünün ki bir ressam resim yaparken bile ne yapar ne eder bunun da çaresini bulur: Pek çok ressam çalışırken modelleriyle sohbet eder. Bazen bir ressamın, çalıştığı sırada, kafasına hiç olmayacak şeyler de takılır; örneğin bir çocuğun yanağına kırmızı kök boyası sürerken aynı anda yemek ısmarlamayı aklına getirebilir, hem de aynı süre içinde bir yandan çocuğun büyülenmiş-

çesine hiç kımıldamamasını sağlamaya çalışırken sol eliyle duvarda gölge oyunları yaparak. "Byron Venedik'te!" sözlerini işitebilir, fakat sanki biri ona, "Son zamanlarda, Perugia'da havalar çok güzel gidiyor," demiş gibi hiç sesini çıkarmadan fırçasını boya çanağına batırmaya devam eder.

Byron'un Arnavut kılığıyla yaptığım portresini kimse daha görmedi, onunla olan ilişkimi Venedik'te kimse bilmiyor. Unutmayın, 1809'da daha tanınmamış bir İngiliz soyluydu; *Childe Harold* ve onu izleyen skandallar onu henüz herkesin tanıdığı bir ünlü konumuna getirmemişti. Girolamo'nun doğduğunu ancak o sayede herkesten gizleyebilmiştim. Byron'un üne kavuşması her şeyi değiştirmişti. Onunla ilişkim öğrenilmiş olsaydı, Venedik'in her soylusu ve tüccarı, beni sorguya çekmek fırsatını yakalayabilmek için benden portresini yapmamı isteyecekti; portresini herkese gösterirken, kayıtsız bir tonla, "Bu ressam mı, onu tanırsınız canım, adı Cecilia Cornaro, varlıklı İngiliz'in de portresini yaptı," diyecekti. "Hem sonra bana gözlerimin ve güçlü çenemin onunkileri anımsattığını filan söyledi."

Byron'un, beni önceden uyarmak gereğini bile duymadan kentimi ele geçirmiş, beni sığınmacı durumuna düşürmüş olmasına çok kırılacağımı biliyordum. Böyle bir uyarıyı yapıncaya kadar, ondan uzak durmaya ve gerekirse Venedik'i bile terk etmeye karar vereceğimi biliyordum. Yedi yıllık suskunluğumu düşünüp beni kullanabileceğini unutmayacağımı da biliyordum. Razı gelsem de gelmesem de... Çünkü beni kötüye kullanırdı, böyle bir şey gerçekleştirilmemeliydi. Fakat hissetiklerim çok daha basitti; heyecan ve korku. Saatler ilerledikçe, heyecandan elim ayağım tutmaz olmuştu. Geleceği anı beklemeye başladım.

Beni bulması Byron'un iki gününü aldı.

O sabah, San Michele'de sıra sıra yaşlı ağaçların arasında bir zamanlar Casanova ile uzandığım yere gittim. Orası Casanova'ya daha yakın olabilmek için her zaman gittiğim yerdi. O gün onun korumasına gereksinme duydum. Zihnimin

kırılgan huzurunu kuşatma altına alan Byron'u düşünmekten bir türlü uyuyamamıştım. Miracoli'den o kadar erken ayrıldım ki serçeler duvarlarda kendi boylarındaki nişlerin içinde hâlâ başları öne düşmüş olarak uyuyorlardı. Yanlarından geçerken tatlı tatlı uyuklama sesleri geldi kulağıma; daha sonra iç çekerek sabah düşlerine kaldıkları yerden devam ettiler.

Adada, Byron'un mutluluğuma ne zaman saldıracağını kafamda kurarak, mezarların arasını bir aşağı bir yukarı adımladım. Bunu tutku ile mi, yoksa kayıtsızca mı yapacaktı?

Casanova'yı düşündüm. *Povera.* Zavallı. Görünmeyen ruhunun Dux'teki evin o buz gibi mezarlığından Venedik'e yola çıkmış olacağını umdum. Fortunato'nun mezarının üzerine bir de kırmızı gül bırakmıştım ve elbette çiçeğin avucumun ortasında bıraktığı izi eve kadar taşımıştım.

Con culto d'amore
spargono fiori e pregano pace...

Aşk adına
Çiçekler serpin ve huzur için dua edin...

Orada birkaç saat kalmış olmalıyım. Yokluğumda, Venedik'te garip bir gün yaşanmış olmalıydı. San Michele'den döndüğümde, kenti yeni bir olağandışı olgu ile sarsılmış buldum. Her yerden gözle görünmez kuşların kulakları sağır eden gürültüleri geliyordu. Öte yandan, yoğun bir sisle kaplı gökyüzünde küçük küçük siyah tüyler yüzüyordu. Tüylerin hiçbiri yere düşmüyor, boşlukta asılı kalıyordu. Sanki kendi iradeleriyle uçmuyor da sürükleniyormuş gibiydiler. İnsanlar bu tüylü yapraklardan söz ederlerken dişlerinin arasına giriyordu. Kafamdaki soruların yanıtını sanatın simgelerini anlatan Fransızca bir broşürde buldum: Bu yavru siyah kuşların tüyleri günahın karanlık doğasını anlatan alametlerdi. Kuşun kulağa hoş gelen sesi etin günaha çağrısını dile getiriyordu. Aziz Benedict, kuşun onu dindarlıktan uzaklaştırmaya çalışan küçük bir şeytan olduğunu kabul etmişti.

Byron burada, dedim içimden. Yüzünü anımsamaya çalışarak içimi bir acı kaplayacak mı diye kendimi denedim. Evet, olanca yoğunluğu ve acımasızlığıyla acı hâlâ oradaydı; bu yüzden, her zaman yaptığım gibi, onu düşünmeyi orada bıraktım ve elimdeki portreyi tamamlamaya koyuldum.

Saatlerce sonra, gecenin karanlığında, hâlâ Palazzo Balbi Valieri'deki atölyemde çalışıyordum. İçeri girdiğini işitmedim. O kadar narindi ki odanın loş karanlığında, küçük ve veyaz ellerini sandalyemin arkalığına koyup ayakta dikildiği ana kadar onu görmedim. İçimden ne oluyor demeye kalmadan, aynı el sertçe boynumu tuttu.

"Şu senin Casanova'nı göster bana," dedi.

Gerisini biliyorsunuz. Boynumu eliyle nasıl kıskaca aldığını, bana çantamı açtırdığını, Casanova portrelerimi yerlere attığını, nefesinin nasıl pis pis sirke koktuğunu, nasıl bir kez daha bedenime ve de yaşamıma girdiğini biliyorsunuz.

Byron, atölyeden ayrılırken, "Artık benim o portremi tamamlayabilirsin, Cecilia," dedi.

O gittikten sonra, toza toprağa karışan Casanova portrelerini yerden aldım. Giysilerimi üzerime geçirmeden, çırçıplak bir halde, müşterilerimin kullandığı boy aynasında kendimi seyrettim.

Az önce başlarına gelen şiddet olayı için onları rahatlatmak ister gibi sevecenlikle kollarımın arasına aldığım Casanova portrelerime ve kendime uzun uzun baktım.

Casanova'nın yağlıboyayla yapılmış eski bir baş resmine, "Bunu neden bana bırakmadınız?" diye mantıksızca bir soru sordum. "Ona karşı beni neden korumadınız?

Artık ağzıma geleni söyleyebilirdim. Heyecan bana canlılık vermişti. Yedi yıldır ilk kez bir hayvandan farkım kalmamıştı. Şiddetin atölyemin döşemesi üzerine damgasını vurması bir özür dileme, bir hesaplaşma ya da hoşa gidecek bir yeniden birleşme sayılamazdı. Fakat içim mutluluk gibi bir şeyle dolmuştu. Çünkü, ahlak dışı bir zafer duygusu içinde, Byron'un daha önce çaldıklarının birazını geri verdiğini dü-

şünmekten kendimi alamıyordum. Çünkü bana dönmezse Venedik'e gelmiş sayılmazdı. Bu, irade dışı bir armağandı; beni hâlâ arzuladığının kanıtıydı. Armağan, haz verme niyetinden yoksun olarak, kaba biçimde verilmişti. Ama gene de armağan sayılırdı.

O sırada kedi karanlık yerden ortaya çıktı ve soru sorar gibi ayak bileğime hafifçe dokundu. Bir kedi bir şeye gücenmişse, gücenik görünürdü. Az önce gördüğü, bildiği ya da onaylayabileceği türden bir sevişme değildi.

"Haklısın," dedim ona. "Hoş bir şey değildi."

"Hoş" sözcüğü üzerine, kedi sırt üstü yerde yuvarlandı ve bana, beyaz ve kahverengi benekli sarı ve gri çizgileri olan, güzel karnını gösterdi.

"Fakat ben ne yaptığımı biliyorum," dedim ona karnını okşayarak. "Onun için yerlere yatıp ölmeye niyetim yok."

Kedi kedilerin en uzunu oluncaya kadar gerindi. Kazıkla yere germişler gibi bir görünümü vardı.

"Hayır, yanılıyorsun," dedim ona. "Bir kez daha incitilmeme izin vermeyeceğim. Ben terazi burcunda doğmuşum. Denge işaretidir. Onun beni Arnavutluk'ta incitebildiği kadar benim de onu incitebilmem için onunla biraz daha uzunca kalmam gerek. Benim çektiğim acıyı ona da çektirmem gerek. Benim denge anlayışım bunu gerektiriyor."

Kedi, kuyruğu havada dimdik, bana sırtını döndü, bir bebek kulağı kadar temiz ve pespembe kıçını gösterdi.

"Bu dediklerimin hiçbirine inanmadığını biliyorum," dedim ona. "Ama gerçekten de şimdi kendimi çok daha güçlü hissediyorum."

Bu dediğim doğru değildi. Byron bana tekrar geldiğinde, bana öyle göründü ki bunca yıldır, sanki, onun uğursuz ve tehlikeli kokusuyla dopdolu bir esans şişesini, Dogların korkunç zehri gibi içimde taşımıştım. Atölyeme aksayarak ikinci kez geldiğinde, şişe kırılıp da ağzı açılınca, eski zaafim, eski aşkım ve eski acılarımla birlikte yerlere döküldüm. Sanki o hiçbir zaman gaip olmamıştı.

Kedi uzanmış uyuyordu. Küçük patilerini oynatıyor, ko-

nuşurmuş gibi çatır çutur sesler çıkarıyordu. Biraz salyasını akıttı. Sonunda, gevşeyebildi. Düş gördüğü sırada ona engel olmamam gerektiğini bildiğim için onu orada bıraktım ve doğru evime, yatak odama gittim. Ve Byron'un bana armağan ettiği yara bereleri suyun içinde tutarak ve de kendime yalanlar söyleyerek uzun bir süre banyoda kaldım.

Kedi Konuşuyor ve George Gordon, Lord Byron'u Bir Kedi Olarak Tanımlıyor

Doğada, Byron gibi biçimsiz bir kedinin ortaya çıktığını kolay kolay göremezsiniz.

Kendisi, en kötü hayvanların bile bir batında tek yavru doğurduklarını söylerken haklıydı elbette. Bu dünyada *onun* gibi tipik bir kedi yavrusu düşünülemez. Biz her şeyi ondan daha iyi beceririz. Onun türünden bir kedinin kokusunu alınca, anne kedi onu boynundan kaptığı gibi patisini kullanarak hakkından gelebilir.

Dişi kediler, kızışma mevsimlerinde, cinsel öfkesi ile birlikte kötürümlük tohumları da kum ve çamur gibi, bel altlarında kalsın diye Byron gibi bir kediden uzak dururdu. Daha sonra öfkesi geçerdi

Güzel.

Kırmızı çatıların üzerinden aşk şarkılarını ne kadar dramatik ve şiirsel bir sesle söyleyip dursa da hiçbirimiz o şarkının sözlerine kesinlikle inanmazdık. Biz sadece onun güçlükle kullandığı bacağına bakardık.

Yağcılıkta aşırıya kaçarak onu yüreklendirmezdik. Kötülüğünü aynı anda hem hayranlığa hem nefrete örnek göstermezdik. Çok az sayıdaki erdemlerini ise hiç es geçmezdik. Byron gibi kediler olduklarından daha kötü görünmek *isterler.*

Byron gibi kediler bu dünyadan nefret ediyorlarmış gibi görünmeye çalışsalar da hiç onsuz edemezler. Bütün dünya onların aynasıdır, aynaya bakınca olduklarından çok daha güzel bir kedi görürler.

Gerçekte, cepleri tıka basa çatapat doldurulmuş okul ço-

cuklarından hiç farkları yoktur. Çok büyük gürültü çıkarsalar da dişleriyle bir tek serçeyi bile yakalayabilirler mi bakalım? Bir aileyi geçindirebilirler mi? Hayır.

Bununla birlikte, Byron gibi bir kedi bir süre ömür sürdürebilir. Yumuşak yürekli dişi insanlar topal bacağına acıma gafletine düşerek onları kucaklarına almak isteyeceklerdir.

Byron'un Venedik'e gelmiş olmasına hiç sevinmedim.

Bu, hiç de iyi olmadı.

2

Chi gia dentro 'l fogo, manda fora el fumo.

İçinizde ateş varsa duman çıkarırsınız.

VENEDİK ATASÖZÜ

Venedik'i ilk kez görüyor olamazsınız. O zaten içinizde dolaşıp duruyor. Yeter ki yüreğinizi açın ona, içine su gibi akmayı bekliyor.

Yüzücü ve su düşkünü Byron bizim kunduz cumhuriyetimizi onu görmeden önce de severdi. Venedik onun öteden beri kafasında canlandırdığı yerlerden biri, hayal gücünün en yeşil adasıydı. Arnavutluk'ta, bana kentimiz hakkında ne çok sorular sorardı! Hatta o sırada, kimi zaman, benimle sevişirken Venedik'i de kollarının arasına almaya çalıştığını düşünmeden edemezdim.

Fakat Byron Venedik'e hırlayarak girdi. Çünkü Londra'dan sürgünlük gibi ağır bir yükle çıkmıştı. Venedik'e girdiğinde, yenik düşmüş, düş kırıklığına uğramış durumdaydı. Düş kırıklığına uğratılan, doğası değiştirilen Venedik zaten kendi içinde sürgünde gibiydi. Siyasal gücü elinden alınmış, lotaıyasına el konulmuştu. İşgalciler Doglara ait geminin, *Bucentoro*'nun altınlarını söküp iskeletini cezaevine dönüştürmüştü. Byron, Beckford'u şaşkına çeviren karanlık sokaklarını, içinde rahatça dolaşılabilir duruma getiren Napoléon'un damgasını vurduğu bir kente girdi. Artık her konutun, üzerinde numara yazılı dört köşe çok şık bir işareti vardı. Artık Venedik'te kaybolmak ya da birini kaybetmek ya da ortadan kaybolmak diye bir şey yoktu. Venedik Cumhuriyeti'nin

arlanmaz soylular sınıfı utandırılmıştı. Gizli kapaklı yasalar yürürlükten kaldırılmıştı. Hatta duvarların üzerindeki taş aslan heykellerinin ağızları kapatılmıştı. Venedik'in gizli işlemleri artık yasaklanmıştı. Napoléon *Campi dei morti*mizin, tüm mezarlıklarımızın üzerine kaldırım taşları kaplatmıştı. Artık ölüler San Cristoforo Adası'na götürülüyor, aramızda yatmalarına izin verilmiyordu. Kent, bir Avusturyalı vali tarafından, çok iyi çalışılarak ve de hiçbir şey halktan gizlenmeyerek yönetilmekteydi. Eski mutluluğumuzun son kalıntılarına hayranlığımızı sürdürmekteydik.

Fakat, gerçekte, Venedik'in onuru kırılmış değildi. Üzerindekileri kaldırıp şöyle bir bakınca hâlâ mutlu bir kent olduğumuzu görebiliyorduk. Bir zamanlar Paris'te Tuileries Sarayı'nın bahçelerinin pisliğinde otlamaya gönderilen San Marco'nun dört bronz atı bize daha yeni iade edilmişti. Yönetimimizin altın çağı yenik düştüyse de, ambarlarımız, eski siyasal iktidarın hüküm sürdüğü toprakların dört bir yanından gelen mal ve ipeklilerle ağzına kadar dolu durumda. Kiliselerimizin içi, saksağan yuvaları gibi, tıka basa dünyanın değerli taşlarla bezenmiş başyapıtlarıyla dolu. Kahvelerimizde, dönemin en utanmaz, en aşağılık heriflerine, en savurgan âşıklarına, en gözü doymaz dalavericilerine, en azman katillerine hâlâ hizmet ediyorduk. Gazinolarda hâlâ en tantanalı günahlar işleniyordu. Ve asıl, bizim antik güzelliğimiz her zamanki gibi yüzsüz ve haddini bilmezdi. Koyu bir sis ya da karanlık bir gece, Napoléon'un yaptığı bütün işleri hâlâ yok edebiliyor ve eski gizemini Venedik'e iade edebiliyordu.

Kent hâlâ kendi doğasına göre davranıyor... basamakları okşamaya küçük küçük dalgacıklar yolluyor, ara sokaklara hâlâ berbat kokular yayıyordu; bol hüznünden Byron'un yanağına da üflüyordu. Venedik'in taşları da Byron'un duygularını yalnız bırakmazdı. Kentin ona nasıl davranacağını biliyordum; çünkü ben Venedik'i de, Byron'u da iyi tanırdım. Byron, her sabah uyandığında, kendini, yeni bir aşkın acısı içinde, penceresinin önünde uzanan baştan çıkarıcı kente âşık olmuş durumda bulurdu. Bizans tarzında kesme taşla inşa

edilen yapıların dışındaki *palazzo*ların her biri birer kadınmış gibi görünürdü gözüne -narin bakire kızlar ya da çaptan düşmüş hafif meşrep kadınlar- ama hiçbirini yakalayamazdı. Suda kaybolan renkleri ve yılan gibi kıvrılan suları kulaklarına bir şeyler fısıldardı. Venedik'in onu cinsel arzular içinde kıvrandırdığını biliyordum.

Byron benim Venedik tanımlamalarımı da yanında getirmişti. Onlar belleğinin bir köşesinde duruyorlardı, ama benim olmadığım bir köşesinde. Onları zaman zaman çoktan unuttuğu öteki sevgililerinin derileri üzerine ter gibi boşaltmış olmalıydı. Artık kafasındaki Venedik resimlerimin beş duyusu ile birleşerek onu avucunun içine alacağını biliyordum. O ilk sabah, Venedik Byron'un burnuna ve kulaklarına dolmuş olmalıydı. Ben bunu bilirim, çünkü aynı şeyleri her sabah ben de yaşıyordum. Venedik'te dinlemek, soluk almak ve uyanmak duyular için bir şölendir.

Byron, ya suların taş ve tahtaların arasından akarken çıkardığı şarıltılı sesleri ya da uçup giderken gülen martıların yeşil toprak rengi bir şey bırakırken pat diye çıkardığı sesleri ile uyanmış olmalıydı. Yatağında yattığı sırada, sokak orkestrası sebze satıcılarının bağırışları ve onların avları olan ev kadınlarının verdikleri karşılıklardan başlayarak o günkü yorumu için kendini akort ederdi. Herkes ya kendisiyle ya da bir başkası ile dalga geçerdi. Byron o sırada duyarlı kulağını zorlayarak kaba Venedik ağzını dinlemiş olmalıydı. Herhangi bir insan, satıcıların çıkardığı seslerin kulakta bıraktığı izlenimden ne tür mal sattıklarını kolayca çıkarabilirdi. Çiçekçilerin bağırışları yumuşak dilli taç yapraklarını andırırdı. Soğan satanların törpü gibi kulakları tırmalayan sesi; kediler için et satan kadınların ayartıcı miyavlaması. Bir de kedi iğdiş edenler ile fare zehiri satanların heceleri fena halde yutulmuş köpek havlamasını andıran sesleri vardı. Boyunduruğun iki ucundaki kovaları sallayan sütçü kadınların ağızlarını şapırdatarak, "*L-a-t-t-e!*", S-ü-ü-üt! diye seslenmeleri. O sırada, el arabasını kaldırım taşlarının üzerinde iterek götürürken deri kayışlara tutturulmuş bıçakları çangıl çungul sesler çıkaran bıçak bile-

yici, vurmalı müzik aleti çalanı oynamaktaydı. O gün gene her önüne gelenden ısrarla para talep edecek olan dilenciler göründüğünde ise koltuk değneklerinin teklemesinden peş peşe düzenli bir ses duyulurdu. Laternalar ise kumruların, serçelerin ve kafeslerdeki kanaryaların müziği ile yarışa başlardı.

Herhangi bir toslaşma olasılığı anında fark edilir, gülüşler ve özür dilemeler havada uçuşur ve Byron'un kulağına kadar ulaşırdı. Bu Venedikliler ne de güzel şarkı söylüyorlardı böyle! İçlerinden biri şarkı söylemeye başlayınca, bütün *calle,* dar yol, müzik ve alkıştan inleyinceye kadar, nakarat her yana yayılıyordu.

Bir de şu kokular! Hem berbat hem hoş kokular... Byron'un ince burun kanatçıklarında birbiriyle sarmaş dolaş olmalılardı. Gıcır gıcır yeni yıkanmış çamaşırların kokusu tereyağlı böreğe karışıyordu. Mum imalatçılarının mallarının sıcak ve ağır kokusu; bir de ebedi güzellik ve cinsel iktidar ilaçları satan şarlatanın elinde sallayıp sonra tıpasını açtığı ağır kokulu küçük kocakarı ilaç şişelerinden yayılan tütsü ile rıhtımdaki fıçılardan yayılan misk ve nane kokuları... Byron, kapı ağızlarındaki Nuh nebiden kalma eski püskü tahta tabureler üzerinde sallanan adamların soymakta olduğu patateslerin kumlu, tatlımsı kokusunu az sonra içine çekecekti. *Acquaolo*lar, likörlü soğutulmuş suyun insanın genzini yakan ağır kokularına doğru sürükleniyor olmalılardı. Ve hemen aşağıda, sabah sabah güneşten kızışmış taşlardan sızan tuz kokusu ve lagünün suları alçaldığında deniz basamaklarının üzerinde bir ileri bir geri oynaşan yemyeşil yosunların keskin kokusu havada yayılıyor olmalıydı.

Byron'un, yatağında uzanırken, elindeki küçük broşürden *palazzo*ların kulağa hoş gelen adlarını yüksek sesle okuyacağını biliyordum. O sırada, kanat çırpmalarını duyarak bir çift güvercinin daracık bir çıkıntının üzerinde çiftleşmeye çalıştıklarını seyredecek, fakat tüylerin telaş içinde kabardığını, ardından gene eski hallerine döndüklerini görme fırsatını zar zor yakalayabilecekti. Yüksek duvarların gerisine gizlenmiş

bahçelerden gelen çayır kuşunun hiç beklemediği sesini işitecekti. Sonra da sandalcıların müşteri çağıran şarkıları sabah sessizliğini bozmaya başlayacaktı.

Haklıymışım. O ilk sabah, Byron'un yatağından fırladığı gibi topallayarak onu kaldırmaya geldiğini Hobhouse bana çok sonra anlatacaktı.

"Çok şaşırdım," dedi Hobhouse. "O saat onun için o kadar erkendi ki; çünkü elinden gelse sabah ışığını hiç görmek istemezdi.

Fakat o sabah ateş almaya gelmiş gibi bir hali vardı. 'Haydi gel, Hobhouse,' dedi. 'Şu ölü gibi uyuyan kente nasıl yaşadığımızı gösterelim. Bugün, Venedik usulü bir şeyler yapmak geçiyor içimden. Haydi gidelim ve gondollarda sallanalım. Olmaz mı dedin? O balık gözlerle yüzüme bakma öyle. Öyleyse, ben de yalnız çıkarım.'

"Ona, 'Git öyleyse, neden gitmiyorsun?' dedim."

"Engellenecek gibi değildi. Benimle eğleniyor gibiydi. 'Ah Hobhouse, sen ne söylüyorsun? Ben, Byron, *çıkacağım* işte.'

Tamamlamam gereken bazı yazışma işlerim olduğu için, ona katılmaya yanaşmayınca, o da yıldırım hızı ile tek başına dışarı fırladı. Yerlere kadar uzanan siyah pelerinini üzerine geçirdi ve koşarak merdivenlerden indi. Onu seyretmek için pencereye doğru yürüdüm. Bir saniye içinde kalabalığa karışmış ve gözden kaybolmuştu. Döndüğünde birbirinden ilginç o kadar şey anlattı ki. Yıllardır onu hiç bu kadar mutlu görmemiştim."

O ilk sabah, Byron, benim ona bir türlü anlatamadığım Venedik'i yakından tanımaya başlamış olmalıydı; çünkü o anlatamadığım şeyleri insan ancak kendisi yaşayarak öğrenebilirdi. Pazar yerlerinden geçerken, o sabah gene binlerce enginar başı uçuracak olan el baltalarının ağır ve tok sesleri ile ibriklerde suların fokur fokur kaynadığını işitirdi. Kalaylı kazanlarda kızarmakta olan sıcak fındıkları karıştırarak alt üst

eden tahta mablakların sesini de işitmiş olurdu. Çamaşırcı kadınların evlerinde, aralık kalmış kapılardan kadın çamaşırlarının farbalalarını özenle düzeltmeye çalışan ütülerin sss diyen sesleri duyulurdu. Sabahın bu erken saatinde, *Conservatorio*'nun pencerelerinden yayılan keman seslerini de işitmiş olmalıydı. Orada, bir an durup, başını kaldırarak zarif pencerelere bakardı.

Byron'un önünden geçtiği yeni açılmış kahvelerde garsonlar, caka satarak, masa örtülerini açmaya koyulmuş olur, güneşte kurumuş sabunun hoş kokusu havada uçuşarak seğiren burnuna ulaşmaya çalışırdı. Tertemiz frakları içinde düklerden bile azametli görünen garsonlar hafifçe eğilerek onu selamlarlardı. Bütün dükkânların ilk katlarından başlayarak pahalı şam kumaşları ve ipeklileriyle donanmış Merceria'dan geçtiğinden de adım gibi eminim. Eczacı dükkânlarından yayılan iştah açıcı kokularla öteki hoş kokuları bol bol içine çekmiş olmalı. Hiç değilse dükkâncılardan birinin şamatacı bülbüllerinin kafesine elini hafifçe uzatmış olmalı. Mermer bir tezgâhın başında dikilip bir bardak kan kırmızı portakal suyu içmiş de olabilir. Köprülerin üzerinden geçerken, güneşte ısınan özenle işlenmiş parmaklık çubuklarına da parmaklarıyla bir bir dokunacaktı.

Byron tam ayartılmanın içine düştü. Venedik flört etmeyi seven, *fare la civetta*, uzaktan cilveli bir kadın gibi insanın gözünün içine bakan bir kenttir. İçinde yaşayan insanlara türlü türlü dolaplar çevirmeyi öğretir; çok geçmeden, sandalla geçerken karaya yapışıp kalmış birine siz de uzun uzun bakışlar fırlatmanın ustası olursunuz. Onlara başlarını çevirip sizi arzulu gözlerle izlemeyi öğretirsiniz. Venedik'te, o aynı kişiyle daha sonra karanlık bir koridorda buluşmanın ve onu hatırlamanın güvenilirliğindeki mutluluğun yolunu gözlemeyi öğrenirsiniz. Bakışlarınızla ona verdiğiniz sözün ne kadarını yerine getireceğiniz de artık size bağlı.

Venedik sizinle flört ederken sürekli sizi alaya alacaktır, o bundan hoşlanır. Güzelliğiyle size ne oyunlar edecektir. Zarif ve çapkınca bir hareket gözlerinizi yukarıya çevirtince bal-

konda çiçeklerin arasında dantelalı bir giysi kolu ilişir gözünüze. Sardunyaların arasına yerleştirilmiş taştan bir aslan mı bu yoksa? Ama dikkat edin! Su birikintisinin içine düştünüz, ıslak taşların üzerine yayıldınız kaldınız! Venedik gene sizinle alay ediyor işte, ama nasıl bir sevecenlikle!

Byron tek başına, kimseler görmeden ve de ilk kez Bazilika'ya gitti.

O yüzden, renkli ve birbirinden değerli taşlarla bezeli, iyice göçmüş zeminin üzerinde ayağını sürüdüğünü kafamda canlandırmalıyım. Onu duvarların son derece görkemli kaplamalarını incelerken kafama resmetmeliyim. Bakışlarını, tavana, gün batımında alev almış bir mısır tarlasını andıran renk renk ve dalgalı mozaik tarlasına kaldırışı gözümün önüne geliyor. Kral Süleyman'ın hazinelerinden getirildiği rivayet edilen sarımsı su mermerinden yapılmış sütunlara parmaklarıyla dokunuşunu görür gibi oluyorum.

Doğu'ya özgü özellikleri, ayrıca yedi yıl önce edindiği Doğu zevklerinden onda pek çok anılar uyandırdığı için Bazilika'dan çok hoşlandığını adım gibi biliyorum. O sırada, yüzlerinde tedirgin gülüşleri eksik olmayan, küçümseyerek baktığı bir İngiliz turist grup dikkatini çekmişti. İngilizler bizim kiliselerimizde kendilerini nasıl yönlendireceklerine bir türlü karar veremezler; çünkü San Marco'yu aynı anda hem barbar hem de son derece kutsal bulurlar. Buraya gizlice yerleştirilmiş aziz mezarları ziyaretçilere sıcak bir yakınlık göstermeden dinlenmektedirler. Altın kubbenin tavanından sarkan iplere tutturulmuş soluk lambalar, sağa sola sallanan buhurluklar gölgeli yerleri daha da karartmaktaydı. Sütunların gerisinden, ne olduğu pek anlaşılmayan, eski lağımlarımızdan sızan gazların karışmış olabileceği hafif bir koku gelmektedir. Belki de kimi insanlar, salt bu koku yüzünden, belki de ani bir üzüntü ve pişmanlıktan etkilenerek ya da bastırılamayacak bir mutluluk sonucu, San Marco'nun karanlık bölmelerinde aynı anda kendilerini dizlerinin üzerine kapaklanmış bulurlar.

Bana çok sonra anlattığına göre, Byron orada fazla uzun

kalmadı. Yakından inceleyince, Bazilika rahatını kaçırmış olmalıydı. Burasının nasıl bir aşkla inşa edildiğini pek çıkaramadı. İşin bu denli büyük oluşu onu şaşırtmış olmalı. Şiirlerini, yani o büyük anıtını, onun sayesinde bu denli çabuk yazıverdiği yeteneğini düşünmüş olmalı. San Marco, *invece,* hiçbir karşılık beklemeden her şeylerini veren binlerce sanatçının alın teri, umudu ve duası, en çok da aşk ve şevki demekti, hiç imza koymadan seve seve sonsuza dek çalışmayı göze almaları da cabası. Doğulu görünümüne bürünmüş Bakire Madonnaları tedirgin edici bulmaya başlaması o sıralara rastlardı. Bir anne ile oğluna tapınma fikri içini nefretle doldurmuş olmalı. Annabella'nın şişko ve pembecik anneliğini, kızını tanıdığı o birkaç haftadan aklında kaldığı kadarıyla üzeri taze süt ve kusmuk kokan Ada'yı düşünmeden edemedi. Çok sonraları bana, "Miss Milbanke çocuk doğurmadı. O *buzağıladı,*" dedi. Kilisenin sol sahınında, Bakire Meryem'in uzaklara bakan gözlerinin ona, yatak odalarında son karşılaşmalarının dehşetinden gözyaşlarına boğulan Annabella'nın dik dik bakışlarını hatırlatmış olmalı diye düşünüyorum.

Byron bacağını sürüyerek, San Marco Meydanı'daki Çan Kulesi'nin neredeyse tepesine, rüzgârda yön değiştiren meleğin bulunduğu yere kadar çıktı. Oradan, ta Istria'ya kadar bütün bir Adriyatik Denizi'ni, köprülerle birbirine bağlanmış, denizin içinde yüzen mandolin biçimindeki mucize kentimizi seyretti. Çok sonra bana anlattığına göre, daha sonra, San Marco kahvelerinden birine girdi ve büyük Kule'nin çanlarının çıkardığı sesleri ta içinde duyuncaya kadar oturdu. O kadar uzun oturdu ki güvercinler o kendilerinden biriymiş gibi yanına kadar sokuldular. Güvercinlerin kırmızı mercan dallarını andıran ayaklarının üzerinde başlarını ileri geri sallayarak yürüdüklerini görünce kendini İngiltere'de sandı. Onun dalgalanarak attığı adımlara hiç benzemiyordu. Sokaktan, elindeki kâğıtları parça parça eden bir rahibe geçti. Kâğıtta cinsellik üzerine aşırıya kaçmış bir şeyler okuduğu, suratını asmasından belli oluyordu.

İlk gün gördüklerini en ince ayrıntılarına kadar betimle-

dikten sonra, "Kentinizi seviyorum, Cecilia," dedi. Sanki Venedik'i hiç görmemişim gibi, pek uzun konuşmuştu.

"Burada her istediğim şeyi bulacağım," dedi.

Byron Venedik'i sevdi; çok geçmeden Venedik de onu sevmeye başladı. Venedik, her zaman olduğu, gibi onunla *crème de la crème* kazanmış oldu. Venedik'in simgelere karşı büyük zaafı vardır, kendini Doğu'ya daha bir yakın hisseder. Byron Venedik'e gelince buraya Vathek'in kendisi ulaşmış gibi oldu. Venedik Cumhuriyeti buna çok sevindiyse de gene de bir tedirginlik duydu. Byron, Tanrı'ya ve insanoğluna karşı nice suçlar işlemekten kuşkulanılan, hoş, baştan çıkarılmış bu acayip ve şekilsiz adam kendini Venedik'in kalbine gizleyen varlıklı bir İngiliz'di. *Che delizia!*

Fakat söylentilerin körüklediği merakı tatmin edecek herkesin doğrulayabileceği bir haline rastlanmadı. Byron'un kent içi gezintileri, geldiği haberi daha çevreye yayılmadan, gizlice ve başarı ile sonuçlandırılmıştı. Burada olduğu bir duyulsaydı, Byron, yanına kolayca ulaşılabilecek bir insanın karizmasını yitireceğini bildiğinden, ününün çok az tadını çıkarabilirdi. Kısacık boyu, sakat bacağı ve İtalyanca'yı doğru dürüst konuşamayışının esrarlı kişiliğinin heybetini yavaş yavaş zayıflatacağını biliyordu. Sonunda, Venedik'e geldiği söylentisi ortalığa yayılırken, başına gelebilecekleri önceden özenle ayarlayarak, saklanmaya karar verdi. Efsaneleştirilmeyi bekleyerek odasında oturmaya başladı.

O günlerde, Venedikli aydınlar sınıfının cüretkâr kalıntıları Kontes Albrizzi'nin salonunda toplanırdı. Elbette, akşam karanlığında çok seyrek olarak sokak gezintisine çıkan Byron da bu toplantılara dahil edildi. Albrizzilerdeki sohbet toplantılarında, Byron kendi yazdıkları küçük şiirleri aygın baygın sesleriyle okuyan Venedikli soyluları dinledi. Erkekler salonun bir köşesinde ayakta dikilmiş, kadınlar da bir yarım daire biçiminde bir başka köşesinde oturmuşlardı. Bu, Venedik'te geçerli en kibar eğlenceydi. Byron, doğal olarak, soyluların arasında yerini aldı. Henüz kişi olarak ünü kötüye çıkmamış

olan Byron bu tür toplantılara katılacak kadar edebiyat alanında efsane bir isimdi. Murray, Chillon Mahpusu ile *Other Poems*'in hemen ardından, *Childe Harold*'un üçüncü bölümünü Byron buraya gelmeden birkaç hafta önce yayımlamıştı. Kitapların hepsi de kitap bayilerine verilen bir tanıtma yemeğinde yedişer bin sattı. Kazanan gene Byron oldu; çünkü Londra'daki pohpohlamanın yankıları bir iki gün içinde Venedik'te bile duyuldu. Venedik gazetelerinden birinde Caroline Lamb'in *Glenarvon*'u ile ilgili bir röportaj ve bu arada varlıklı İngiliz'e umutsuz bir aşkla bağlanan ve bu yüzden sonsuz acılar çeken soylu kadın yazarın nefes kesen bir üslupla anlatılan intihar teşebbüsü haberi yayımlanınca Byron'un değeri yükseldi. Byron, Albrizzi'lerdeki konuklara, bu dramatik olayı ' iki ayaklı fahişenin bir bereleme teşebbüsü' olarak nitelerken çok öfkelenmiş görünmeye çalıştı. Gene de, onu, hiç sevilmeyen Bonaparte'ın bir destekleyicisi olarak niteleyen aynı Venedik gazetesini kutladı. "İlginç âdetler," dedi bana.

Byron hastalığı gittikçe yayılıyordu. Dar kanallarda, gondolunu, kadın iç çekmeleri ile hafif kıkırdamaların işitildiği, üzeri siyah örtülü sandallar izliyordu. Soylu kadınların Byron'un çamaşırlarını yıkayan kadınlara, çamaşırından birkaç bez parçası karşılığında, rüşvet teklif ettikleri söyleniyordu. Herkes Glenarvon-Byron karışımı ölümcül güzelliği bir an görebilmek için can atıyordu. Byron, artık toplumun her iki ucundakilerden de zevk almakla tanındığı için Venedikli soylu ve sıradan kadınların düşlerini bile baştan kirletiyordu. Yaşlıca ev kadınlarından bakire kızlara, rahibelerden sosyete orospularına kadar hepsi de Byron'un adını sayıklayarak yataklarında dönüp duruyor ve sevgililerinin kolları arasında gözlerini kapatarak, ya onun kestane rengi buklelerini okşadığını ya da zavallı sakat bacağına dokunduğunu düşlüyorlardı. Uykularında yatak çarşaflarını bağcıklarından kopararak onları tere buluyorlardı.

Bunların hepsi Caro Lamp yüzündendi. Çünkü Byron'un yüzünü onun istediği biçimde, bir bakışta unutulamaya-

cak yüzlerden biri olarak, betimlemişti. Caro'ya göre, tutkunun ruhu yüzünün her bir noktasında okunabilirdi. Gözleri her an coşku dolu bir bakış fırlatırdı. Üst dudağının mağrur kıvrımı bir kendini beğenmişlik, acı bir aşağılama ifadesi taşırdı. Fakat daha sert bir ifadeye bürününce de hafif bir melankoli havası okunurdu.

Caroline'ın pek çok acılar çekmiş kahramanı, Calantha, "O acımasız insanı seyretmek o kadar kolay mı?" diyerek ağlıyordu. "Ağzından çıkan her sözü bağrına basamadan onu sadece dinlemek kadının doğasında var mıydı? Bu dünyada hangi kadın Glenarvon'u hoşnut etmek istememiş olabilir ki?"

Bütün Venedik o yüzü görmek, konuştuklarını dinlemek ve Glenarvon-Byron'u hoşnut etmek istiyordu, ama yalnızca kendileri için.

Byron, sohbetlerinde binlerce önemsiz kişiden söz ederdi. Ne var ki kullandığı bütün deyimler başkalarınınkilerden çok farklı *görünürdü.* İnsan yüreklerine seslenirken onlara gerçeği kabul ettirecek biçimde konuşmayı bilirdi. İnsan yüreklerindeki tüm kıvrım ve sapakları iyi bildiği için, etkisi altına almak istediği insanların tutkularını yola getirerek onları tahrik edebilirdi. Geri planda kalmadan, eşine az rastlanır hayal ve mantık oyunları parlak bir zekâ ile beslenen incelik ve yumuşaklığa sahipmiş gibi görünmeyi bilirdi. Fakat bütün bunlar acımasız bir kılık değiştirmeden başka bir şey değildi, diyordu Caroline. *Ondan kendinizi sakının!*

Caroline yazılarında onun kaba ve acımasız duygularını hem heyecan yaratarak hem korku salarak anlatmıştı. Byron hiç kimseyi sevmiş miydi? Caro'ya göre, *asla!* En tutkulu gönül fethinin ortasında bile sanatının kurbanını insan yerine koymazdı. Usul usul nefes alırken inip kalkan göğsünü okşadığı sırada bile çekici yanlarının dayanılmaz tutsaklığından kaçıp kurtulmayı tasarlıyor olurdu.

Glenarvon'u okuyan herkes, *Kız bu durumu anlamalıydı,* derdi içinden. Talihli, talihsiz Caroline, deneyimlerine dayanarak yazıyordu bunları! Byron'un elini boynunda hissetmenin ne demek olduğunu çok iyi bilirdi.

Byron'un, 1809'da başladığım Arnavut giysili portresinin bulunduğu sehpanın karşısına geçtim. Portrenin modelinin dışına taşmış olduğunu keşfettim. Portre üzerinde çalışmayı sürdürdüğüm sırada, araya giren yılllar, Byron hakkında ilk tanıdığım anda ki görüşümü hiç değiştirmemişti.

1809'un Byron'u korkusuzdu ve hâlâ elde etmeye çalıştığı bir şey vardı. 1816'nın Byron'u ise hem daha büyük hem daha küçüktü. O artık ünlüydü, Casanova'nın bir zamanlar olduğu kadar ünlüydü; ama bir anlamda daha küçük sayılırdı.

Şu anda Casanova hakkında sorduklarını hatırladım. Arnavutluk'ta iken hiçbir anlam taşımadığı görünen şeyler burada, Venedik'te onun için neden bu denli önem kazandı? Byron neler yitirdi de, kendini zavallı Casanova'mla kıyaslamak durumunda kaldı, hem de öç alıcı duygularını sergilercesine?

Glenarvon'ımı aldım ve yeniden okumaya daldım.

Kedi Konuşuyor

Byron ile Cecilia arasındaki ilişki hakkında diyeceğim şu: Cecilia onun kusurlarını bildiği halde yeni baştan yaşamına girmesine hiç itiraz etmiyor. Dehşet dolu biri olmasına karşın onu sevdiğini rahatça belli ediyor. Byron da bu yüzden onu küçük görüyor. Gene o yüzden Cecilia da kendini küçülmüş hissediyor.

Fakat şimdi de oturmuş gene onun portresini yapıyor, sanki hiçbir şey olmamış, sanki ona bir canlı yaratık doğurtmamış (biliyorsunuz, onu ben kendim hesaplayarak buldum), sanki Arnavutluk'tan döndükten sonra Cecilia'yı o dehşet dolu Madonna portrelerini yapmak durumunda bırakan o değilmiş gibi.

Byron varsın içimden geçenleri bilsin. Byron atölyeye girerken bana yaklaşmasına göz yumuyorum. Bana, "Gel bakalım, kıllı küçük bencil," dedikten sonra, Cecilia'ya dönerek, "Hayvanlar beni sever," diyor. Ben gelmem. O bana gelsin istiyorum. Tam eğilip de beni okşamak isterken bağırsaklarımı harekete geçiriyorum.

Cecilia'nın iğneleyici konuşmaları varsa benim de *culo*m var. O gün yediğim küçük bir farenin yumuşak ve bayat balıklarla karnımı doyurduğum için bağırsaklarımda oluşan sıcak ve gürültülü bir hareket sonucu, çok berbat bir koku salıyorum.

Byron, homurdanarak geri çekiliyor, parmaklarıyla burun kanatçıklarının üzerine bastırıyor.

"Bu kedinin de Sicilyalılar gibi kan gütme huyu var," diyor Cecilia'ya.

3

Non ghe xe Pasqua senza fogia
né dona senza vogia.

Yapraksız paskalya da olmaz
Cinsel arzu duymayan kadın da.

VENEDİK ATASÖZÜ

Hobhouse, Byron'u, Venedik'te Caroline'ın körüklediği çılgın ve taşkın bir ortam içinde bırakarak aralık ayında Roma'ya hareket etti.

Byron da Frezzeria yakınlarında, Calle della Piscina'da, Signor Segati adındaki "Venedikli bir tüccar"ın, rastlantıya bakın ki, *Il Corno* alametini taşıyan evinde, kendine bir konut kiraladı. Venedik'te, bu yerin adı bir süre sonra *Il Corno Inglese** olarak ünlenecekti. Çünkü tüccarın karısı Marianna Segati kısa bir süre içinde yeni kiracısı ile sıcak ilişkilere girdi.

Hobhouse, başını sağa sola oynatarak, "Bunun altından çapanoğlu çıkacağını biliyorum," dedi. Atölyeme benimle vedalaşmaya, Arnavutluk'ta yaşanılanlardan ötürü, daha doğrusu yaşanılanlardan kendi bildikleri için, ellerini kollarını acemice hareket ettirerek, özür dilemeye gelmişti.

Ben, yaşanılanları hafife alan bir tavırla, elimle bir hareket yaptım. Yaşadığım o acılar için Hobhouse'un özür dilemesine hiç gerek yoktu, en iyisi o konuyu bir tarafa itmekti. Böylece o güne kadar gösterdiği dostluğu gündeme getirmek fırsatını buldum. Sokakta ve atölyemde işittiklerim, çeşitli ha-

*Il corno Inglese: İngiliz boynuzu. (ç.n.)

ber kaynaklarımdan edindiklerim sayesinde o güne kadarki söylencelerden pek çok şeyler öğrenmiştim.

Onunla yaptığım bu sohbet sırasında, unuttuğum bazı ufak tefek sorunları çözmüş oldum. Hobhouse'a başkalarının kesinlikle yanıtlayamayacağı sorular sordum. Ve böylece Nicolo, Caroline, Augusta ve Annabella hakkında bildiklerimi süzgeçten geçirmiş oldum. Ufak tefek ayrıntılarla ve de incelikli bir tonla düşündüklerimi doğruladı ve Byron'un evlenme olayını uzun uzun anlatarak bana önemli bilgiler aktardı. Kısa bir veda ziyaretine geldiği halde sohbet neredeyse beş saati bulmuştu. Çoktandır ulaşmak için can attığım bilgileri bana ulaştırmaya kendini boçlu hissettiği görünüyordu. Sanki, Arnavutluk'ta katlanmak zorunda bırakıldığım yoksunluklar yüzünden kırılan kalbimi onarmaya çalışıyordu. Ben de, hiç yüzüm kızarmadan, onun bu efendiliğini sömürdüm.

Hobhouse ayrılırken, "Bunları öğrenmek iyi oldu, değil mi?" dedi. Söylediklerini başımla onayladım.

O andan başlayarak, Hobhous'a Venedik'e dönünceye kadar, Segatilerin evinde kendi gördüklerime, Byron'dan işittiklerime ya da onun yazı masasında yaptığım gizli araştırmalarım sırasında okuduklarıma güvenmek zorunda kalacaktım. Hiç dosya tutmuyordum. Byron ile ilintili her türlü bilgi, özel olarak ona ayrılan bilincimin büyük bir bölümünde sınıflandırılıyor ve düzene sokuluyordu. Byron hakkında edindiğim bilgilerin ona olan aşkımı öteki kadınlarınkinin üzerine çıkardığını düşünüyordum. Onu doğru dürüst sevmenin bir yolu da bu, diyordum kendime.

Byron'un ona uğur getiren ev yaşamındaki bu yeni gelişme beni pek kaygılandırmadı; çünkü Byron durumu bana açıklarken duygularımın canına okudu. Neredeyse her gün uğradığı atölyeme geldiğinde, portresini yaptığım sırada, bana Marianna'yı anlatmak hoşuna gidiyordu.

Marianna Segati'yi eskiden de tanırdım. Venedik'te onu tanımayan var mıydı? Hatta onunla birkaç defa da ayrı ayrı sohbet toplantılarında karşılaşmıştım. Kendini hemen belli

eden alımlılığı karşısında etkilenmemek elde değildi. Onu şarkı söylerken de dinlemiştim: Erkek dinleyicileri dikkat çekecek kadar etkileyen güzel bir sesi vardı. Fakat söylediği şarkının sözlerindeki duygusallığın farkında bile değildi. Ne tarz bir kadın olduğunu anladım. Signora Marianna Segati'nin bir erkeği doğru dürüst sevecek kadar zeki olmadığını söyledim kendime. O, sadece ve sadece, aşkın hayvani aletiydi, hem de zayıf düşmüş yeni Byron'un gereksinme duyduğu adi türden bir aşkın hayvani aleti. Gene de, o Byron'un aklından çıkaramadığı bir kadın değildi. Byron ondan sadece hoşlanıyor, bu konuda konuşmaktan keyif duyuyordu. Şu anda, onun için tipik bir Venedikli âşık, onu yeni kentine kaynatacak gerekli bir parçaydı, tıpkı bir gondol gibi. Marianna'nın mutlu bir evliliğinin yanı sıra bir de kız annesi olmak gibi çekici bir yanı daha vardı.

Biz Venediklilerin birbirimizi tanıyor olmamıza hâlâ aklı yatmayan Byron, Marianna'nın yirmi bir yaşında, karşısındakini kendine çeken Doğululara özgü iri ve siyah gözleri olduğunu söyledi. Teni bir antilop yumuşaklığındaydı. Ve daha başka değişik ve çekici yanları da vardı. Kadife gibi yumuşak tenine denk düşen heyecan verici ve de tam anlamıyla parlak kırmızıya çalan bir rengi vardı. Yatak odasında olduğu kadar, sokakta kulağıma çalındığına göre, Byron'un kesesine de çok düşkündü. İyi huylu bir kadın sayılırdı, zaten çok geçmeden öyle de olması gerekecekti. Byron'a kalırsa, böyle bir kadının konuştuğu Venedik ağzının yapmacıksızlığı kulağa daha da hoş geliyordu.

Signor Segati ne kadar uysal bir tip olduğunu kanıtladı. Sırasında kendine başka yerlerde vakit geçirtmeyi bilen, gördüğünü görmemiş gibi davranan biriydi. Byron, ilk bir ay içinde, Alpler'in güney eteğinde Marianna ile kendisinin dünyanın en mutlu yasadışı çiftlerinden birini oluşturduklarını bana ve başkalarına anlata anlata bitiremiyordu. Bir ay sonra, Byron hâlâ Adriyatikli peri kızıyla sarmaş dolaştı. Hatta benimle geçirdiği zamanın dışında, bir süre ona bağlı kalmayı bildi.

Ben, kendi payıma, Marianna'yı artık bir zamanlar Annabella ve Caroline'i kıskandığım kadar kıskanmıyordum. Bu kadınlara gerçek anlamıyla boş insanlar gözüyle bakıyordum. Byron'la olan yakınlığımın yanında onların adı bile anılmazdı. Şu sıralar benim Maurizio ile, daha önce Casanova ve benim Francesca Buschini ile yaptığımız gibi Marianna ile yalnızca eğleniyorduk. Bu da Marianna'nın beni kıskanmasına yol açmıyordu. Lisanslı ve aleni sevgilisi Byron'un kolları arasında olmanın gururu ona yetiyordu, kent halkına caka satması da cabası. Atölyemde geçirdiği çok özel saatler yüzünden Byron'u kıskanmış olsaydı, gururunu incitmediği gibi onu rahatsız da etmezdi. Byron'un ilgisinden yoksun kalmış olmasına şimdilik üzülmüyordu.

Byron atölyemde oturup bir sürü olur olmaz bilgilerle kafamı şişiriyordu: "Marianna tatmin edilebilecek bir kadın. Ortaklaşa cinsel hazza ulaşmalarımızı kuşkuya bırakmayacak biçimde kanıtlama fırsatını üçe kadar çıkarmadığımız tek bir yirmi dört saatimiz geçmiyor. Bazen bu üçü geçtiği gibi ikide kaldığı da oluyordu." Bir seferinde, "Şükürler olsun ki yukarda Tanrı... altımda kadın," diye anlatırken fiziksel dermansızlığı konusunda fazla senli benliydi. Marianna'nın entelektüel inceliği konusunda kendini boş yere hayale kaptırmazdı. Onunla kurduğu ilişkide karşılıklı sohbet etmenin hiç yeri yoktu.

Venedik'te herkesin kabullendiği ahlak anlayışı ile eğlenmek Byron'a yetti. Cumhuriyet'in düşüşüne, halkımıza hor davranılmasına karşın, Venedik Cumhuriyeti'nde evlilik yaşamı neşeli bir entrika olayı özelliğini korudu. Venedikli bir kadının kendine bir *moroso,* bir sevgili bulmadan önce evlendikten sonra bir yıl beklemesi normal karşılanırdı. (Sevgili yerine, dudaklardan su gibi akan "*cicisbeo*" sözcüğü de kullanılırdı. Bu da fısıldamak anlamına gelen "*bisbigliare*" sözcüğünden geliyordu; sevgililer fısıldaşmayı severler ya!) *Cicisbeo,* metresinin bedensel sevgilisi olabilirdi de, olmayabilirdi de; fakat ona kesinlikle kutsanmamış aşk ve ağız sıkılığının eksikliğini hissettirmezdi. Hoşça bir iç gıcıklamak elbette cin-

sel doyumdan çok daha heyecan verici olurdu. Venedikliler, mutlu bir sefahat içinde geçen bir yüzyıldan sonra iyice güçten düşmüşlerdi. Byron örneğinde ise, eski zaman *cicisbeo*'larının iffetliliği bir kenara itildi. Byron yeni on dokuzuncu yüzyıl kahramanıydı, "lady"sine hizmet etmekten çok, ondan zevk almanın peşindeydi.

Bütün bu anlattığım şeyler bir gece Feniks'te bizim için de oynandı. Marianna bir aile sorunuyla meşgul olduğu için operaya Byron ve ben birlikte gittik. Byron üstün yetenekli yüz elli kadının kocalarını zehirlediği bir dizi geleneksel olayın yerel bir yorumla sahneye konmuş olmasına çok sevindi. Benzerine az rastlanır böyle bir can kaybı, herkesin gözünde, en başta sadece evliliğin neden olduğu sıradan bir olay olarak açıklanabilir. Ama en sonunda, bayılma, inleme, gözyaşı ve çığlıkların bastırılmaz galeyanı içinde, kadınların ne kadar hain olduğu ortaya çıkarılır. Byron, en sona kalan cesedi kadife perdenin gerisine sürüklerlerken, bana döndü ve "Bu kadar hoşuma giden bir şeyi bugüne dek hiç görmemiştim," dedi.

Olağandışı olayların hepsi de Feniks'in sahnesinde canlandırılmazdı. O gece Byron kaldığı daireye benim de gelmemi istedi. Bana Hobhouse'tan aldığı bir mektubu ve bir sonraki portresinde takacağı kravat yerine geçebilecek beyaz ham ipeği göstermek istiyordu. Giriş koridorunda, Marianna'nın genç görümcesi uzanmış bekliyordu. Kız beni görmezlikten geldi, en ufak bir yanılmaya yer vermeyecek biçimde gülerek Byron'a yaklaştı. Byron'un yeleğinin düğmelerini okşuyor, Byron da büyülenmiş gibi şaşkın şaşkın ona bakıyordu ki tam o sırada Marianna çıkageldi. Marianna tek bir laf etmeden rakibinin sarı saçlarını kavradığı gibi güzel yüzünü ver yansın tokatlamaya başladı.

Her ikisinden de çığlıklar yükseliyordu. Byron'a askıntı olan yenik taraf kaçmaya başlayınca Marianna peşine düştü. Belli ki niyeti onu öldürmek ya da sakat bırakmaktı. Byron ve ben, sevgilisini büyük güçlükle engelleyebildik. Kadın her yanı tir tir titreyerek bir kanepenin üzerine yığıldı kaldı; şapkası ve mendili yerlerde, saçı başı birbirine karışmış bir haldey-

ken her zaman halden anlayan kocası yanına geldi. Signor Segati hiç sesini çıkarmadan onu dairelerine götürdü. Ben de Byron ile birlikte onun dairesine gittim.

Venedik'te, *Karnaval* dediğimiz evrensel çılgınlık başladı. Maskelerimizi kuşandık ve edepliliği bıraktık. Aşırı davranışları yüzünden cehennemlik olmayı hak etmiş soluk benizli günahkârlarla dolu tabutları andıran gondollar dalgalı lagünde yol alıyorlardı. Hava bir neşe ve heyecan içinde fısıldıyordu. Her yere, her türlü deliğe girmek serbestti. Byron gülerek bana bakıyordu, belli ki neredeyse kimin ne kadar günah işleyeceği belli olacak yarışma başlamak üzereydi; bu yüzden paskalyadan önceki büyük perhize denk düşecek günah çıkartmalar dinlemeye değerdi doğrusu.

Cumhuriyet'in düşüşünden bu yana, *Karnaval* eski görkemini yitirmişti. Artık on iki canlı domuzu Çan Kulesi'nin tepesinden aşağıya fırlatmıyorduk. Eskiden yaptığımız gibi, küçük köpekleri kent toplarının namlularına doldurarak onları ateşlemiyorduk. Fakat eski zevklerin bazıları gene de bize kaldı; farklı özellik ve çekiciliklerini korudular. Napoléon bile Venedik'teki muzipliklerin ruhunu yok edemedi.

Byron, bana, eskiden *Karnaval*ların nasıl geçtiğini sordu.

"İzin verirsen sana göstereyim," dedim.

Onu Santa Maria Formosa'daki Querinilerin *palazzo*suna götürdüm. Aile bireyleri evde değildi; bir hizmetçi yerlere kadar eğilerek bizi içeri aldı; *piano nobile*ye çıkılan merdivenleri tırmandık. Bütün duvarlar, Gabriel Bella ile Pietro Longhi'nin fırçasından çıkmış Querinilerin emsalsiz portreleri ile kaplıydı. Hiç kimse, mutlu bir kent iken nasıl bir yaşam sürdürdüğümüzü bu iki ressam kadar güzel belgeleyememişlerdir. Resimlerle donatılmış odalarda dolaşırken, ona eskiden *Karnaval*ların altı ay sürdüğünü, öteki altı ay boyunca da karnavalın yolunu gözlediğimizi anlattım. Bazı resimlerin önünde durarak ona nasıl eğlendiğimizi gösterdim.

"*Compagnia della Calza* dediğimiz, şu gördüğün çizgili

çorap giymiş arkadaşlar tören ağalarıydı. Açık saçık şiir okuma törenleri ile baloları onlar düzenlerdi. Bir de içi su ile doldurulmuş yumurtaları fırlatan deli oğlanlar vardı. Kimi zaman yumurtaların su yerine çok berbat kokan şeylerle doldurulduğu da olurdu. Şu gördüğün oğlanlar da minnacık koyaklarda boğa avlamadalar. Bu resim de Rialto'da yapılan yelkenli tekne yarışlarından birini gösteriyor. Şurada da sandallar yerine, renkli el arabaları...

Şu resimde de taşralı hacıağa kılığına girmiş soylu erkekleri görüyorsun. Hizmetçi kadınlar ünlü hanımefendilerin kılığına girer, onlar gibi davranırlardı. Sonra bir de *Commedia dell'Arte'* nin oyuncuları vardı: İşte şu gördüğün damalı kostüm giymiş, kasketinde tavşan ayağının debelendiği Arlecchino. Bu kara giysili Doktor Grazino. Bu da gayda çalan Pulcinella. Bunlar da yarı keçi yarı insan tanrılar, dervişler ve kuş tüyleri ile ağaç manşonlar takmış yerliler, birkaç da Roma İmparatoru..

Gördüğün gibi, her istediğin insanın kılığına girebilirdin. Maskelerinin içinde, herkes kendi maskesinin kişiliğini takınır, böylece saldırgan da olurdu; yoksa sokaklarda rahatsız edilmeden dolaşmanın olanağı yoktu. Maskeciler ise avukat kılığına girerlerdi. Şunlar ise gelen geçene aileleri aleyhine açılan felaket getirecek davaları önceden haber vermek için onları lafa tutuyorlar. Bunların hepsi de her zaman birer kurmaca olurdu elbet.

Sıradan gibi görünen insanlar gerçekte hiç de öyle değillerdir. Şu gördüğün, yan yana yürümekte olan, çok da saygın görünen ciddi bir sohbete dalmış iki beyefendiye bir de arkalarından bak.. Her ikisi de tatlı badem geçirilmiş oltalarıyla balık yakalamaya gidiyorlar. Onların peşinden seğirten oğlan çocukları da şekerlemeleri balık gibi kemirmek isterlerdi herhalde."

Riva degli Schiavoni'nin bir resmine Byron'un dikkatini çektim.

"Bu da *Karnaval* sırasında gösterilen bir ek oyun. Mani okuyanları, üçkâğıtçıları, ip cambazlarını, hokkabazları, yılan

oynatıcılarını ve büyücüleri seyretmeye gittiğiniz yerlerde bu tür oyunlara kolayca rastlayabilirdiniz. Bir seferinde, buraya İrlandalı Dev Magrat bile geldiydi. Adam iki-on boyunda, 250 kilo ağırlığındaydı. Fal bakardı; kehanetlerini gümüşten ince bir borudan fısıldayarak anlatırdı. Şunlar da kocakarı ilaçlarını yanlarından eksik etmeyen şarlatan doktorlar.

"Şuralar da içine hayvanların kapatıldığı yerler. Orada bir zamanlar bizim bir gergedanımız olurdu. Bir de her türden oyunlar yapan köpek ve ayılar. Nasıl bir gürültü çıkardıklarını düşün artık! Kalabalık halk, eğlendiricilerin çıkardığı gürültüyü bastırmak için çene çalarak bir bölmeden öbür bölmeye yalpalanır dururdu. Tam o sırada, bir dişçinin az sonra diş çekeceğini haber veren davulun gümbürtüsünü duyardınız. İşte o anda, herkes olduğu yerde durur, farkında bile olmadan eliyle çenesini kavrardı.

Ona, San Marco Meydanı'nda curcunanın doruğa çıktığı anın resmini gösterdim.

"Bu da bizim *forza d'Ercole* dediğimiz, en tepe noktasında ufacık bir çocuğun bulunduğu yirmi altı erkekten oluşmuş bir insan piramidi. Şu uçan figüre de *saltamartino* denir. Adam, paskalyadan önceki perşembe günü, Çan Kulesi'nin tepesinden bir iple tepe üstü kayardı. Kuleden aşağıya kendini bırakırken o anda beş bin kişinin nefesini tuttuğunu düşünebiliyor musun?

İnsanların cinsiyet bile değiştirdiği olurdu. Erkekler için kadın kılığına girmek işten değildi, hem de iç çamaşırının en tafralı olanını ihmal etmeden. Yoksa pahalı kadın giysilerini erkek giysisine çevirtmek için kendine bir terzi bulması gerekirdi."

Bir çift figürü işaret ederek, "Bak," dedim, "erkek ve dişi ipeklilerle satenleri iki parçaya ayırıp birbirinin içine kakmışlar. Alev rengi saten leylak rengi ham ibrişimi dikizliyor. Beyaz ve mavi sateni meydana çıkarması için de sülfür sarısı kadife kullanılıyor. Kadın giysileri tam göğüs hizasında iki yana ayrılmış, bacağın bir yarısını meydana çıkarması için de yırtmaç açıyorlar. Nereye baksan bol bol delik var. Erkeklerin

pamuklu kumaştan gömlekleri ile kol ağızları lime lime edilip saçları darmadağınık bırakılmış. Her ikisinin de yüzünde ateşli, çileden çıkmış bir kızgınlığı ifade eden maskeler var. Maskelerinin altında, maskelerinin üzerinde resmedilen heyecanları duymaya başladıklarından emin olabilirsin. Dilenci tası taşıyan her ikisi de fakirliğin inandırıcı onursuzluğu içinde açıkça başlarını nasıl bir pozisyonda tutacaklarının alıştırmasına başlamışlar bile."

Ona, Venediklilerin *Karnaval* sırasında nasıl seviştiklerini, nereye baksan duvarların üzerine yansımış, her an hamle etmeye hazır iri yarı gölgeler görebileceğini anlattım. Hepimizi kavrayan ateşin ele geçirdiği âşık ve yabancılardı onlar.

"*Karnaval*'dan dokuz ay sonra, ebelerimiz başlarını kaşıyacak vakit bulamazlar," dedim.

Karnaval'in bitiminde, onları öldüren hastalığın semptomlarını dünyaya göstermek için pembemsi dizlerini açıkta bırakan, frengi yaraları ile kaplı yüzlerine iğrenç görünümlü ölüm maskeleri takmış güçsüz bedenleri taşıyan el arabalarının izlediği eski şölenin tabutunu San Marco'ya nasıl taşıdıklarını anlattım. *Seguveccia* nedeniyle Büyük Perhiz'e bile ara verilir ve yoksunluğu simgeleyen yaşlı bir kadının maketi bir sahnede sorguya çekilirdi. *Karnaval*'ı öldürmekle suçlanan kadın testereyle ikiye bölünmeye mahkûm edilirdi. Testereler kadının bedenini dilimlerken, karnından dökülen meyve ve tatlıları kapışmak için kalabalık üzerine saldırırdı.

Ben el kol hareketleri ile bunları anlatırken Byron hiç konuşmadan merak içinde beni dinledi. Şimdi, resimlerin arasında otururken, o da ayağını dinlendiriyordu.

Byron birden, "Cecilia, *Karnaval* senin içinde," dedi.

Başımı kendine doğru yaklaştırdı ve beni dudaklarımdan öptü.

Karnaval. Hoşça kalın yemekler! Öteden beri kendini aç bırakmak diye bir sorunu bulunduğu için, Byron çoktandır yemeğe veda etmişti zaten. Fakat bedene veda etmek gibi bir niyeti yoktu. Geçmişin ilginç törenleri yok olmuştu; ama

Karnaval bitmez tükenmez yeni yeni bedensel zevkler ortaya çıkarıyordu. Byron kendine kadınlar buldu. Demek onların koku ve neminden kendini bir türlü kurtaramayacaktı. Bana çok sonra, ilk *Karnaval*'ının yaşadığı en güzel karnaval olduğunu söyledi. Kendisinin Venedik'te vakit geçirdiği yerleri saydı, hem yerleri hem de şeyleri; San Barnaba Alanı'nda bir kadının bayağının bayağısı deliğini; yarım saat sonra Santa Margarita Alanı'nda yeniyetme bir oğlanın ağzının içinde kaybolan aynı kadının edep dışılığını; daha sonra, Schiavoni'de, aynı oğlanın salyasını Faslı kadının kocaman karnının nasıl içine çektiğini ve kadının ağırlığı altında oğlanın neredeyse ruhunu teslim edeceğini, dünya tatlısı Robert Rushton'u andıran bir denizcinin poposuna kadının pisliğini boşalttığını...

"Bu kez senin Casanova'nı yarışta geçebilirdim," dedi. Bir okul çocuğu gibi keyifli keyifli güldü. "Fakat o durumda, organlarımı koyabileceğim başka seçeneklerim olur."

Sağına soluna bakınarak, "Bu iğrenç koku da nereden geliyor?" dedi.

Kedi, kokusunu yelpaze gibi Byron'un üzerine doğru yayan kuyruğunu sallayarak gölgelikli yere doğru yaklaşıyordu.

Byron *Karnaval*'ı çok sevdi, fakat Venedik'te kendini boş yere harcamayı hiç istemedi. Onun yaratacağı imaj ilginç bir yabancı olabilmesine bağlıydı, yoksa bulunduğu yerin ilginç olması önemli değildi. Kuşkusuz, Annabella'dan sonra, önce tadını çıkaracağı, daha sonra da, ertesi sabah yol vereceği sevgililerle kendi bir/bir gece masallarını yaşamak istiyordu. Fakat Venedik'te aşırı bir rekabet yaşanıyordu. Byron, davranışların en uç noktalarında her zaman yalnız olmaya alışmıştı. Venedikliler ise, kendi uçarılıklarında hem çok daha usta hem çok daha hızlıydılar. Byron yenik düştü, unutulup gidecek kadar kendini hor kullandı. Karnaval, 28 Şubat'ta Feniks'te düzenlenen bir balo ile sona erince içinde neredeyse bir şükran hissi oluştu.

Karnaval'ın sona ermesiyle Byron için bir felaket faslı başlamıştı; *Edinburgh Review* Byron'a karşı bir saldırı başlattı. Gazeteyi önce yerlere fırlattığını, sonra da eğilip yerden al-

dığını gördüm. Hemşerilerinin gözünde, kendini lanetlenmiş, daha da kötüsü, küçültülmüş hissediyordu. Venedik'te sürgünlük, artık ona boynunun borcu gibi geliyordu. Böyle olunca da, sürgünlük en baştaki parlaklığının birazını kaybetti. Yirmi dokuz yaşındaki Byron kılıcının kabzasına ağır geldiğini fark etmeye başlıyordu. Augusta ona hiç mektup yazmamıştı. Marianna'nın desteği sınırlıydı. Ben her gün gözlerini öpüyordum; ama gene de yalnızlık çekiyordu. Bir akşam, onu, başını ellerinin arasına alarak, evimin önünde denize inilen basamaklara oturup yankılanan seslerin korosunu dinlerken seyrettim.

Yankı korosu, olağandışı bir şeydir. Gondolcular bu işi yalnız bu günlerde, o da ara sıra, yapıyorlar. Bir kayıkçı adanın kıyısında ya da kıyıdaki setin üzerinde, olmazsa gondolunun içinde dikilerek ayna gibi parlayan suların üzerinde sesini gücünün yettiğince uzaklara duyurabilmek için en yüksek perdeden şarkı söylemeye başlar. Uzakta bir başka gondolcu bu sesi işitir. Şarkının sözlerini bildiği için bir sonraki dizeyle ona karşılık verir. İlk şarkıya başlayan onu yanıtlar... ve böylece şarkı, ağızdan ağıza, devam eder. O sırada iki sesin tam ortasında oturuyorsanız, büyülenmiş gibi olursunuz; şarkıcılar ne kadar uzaktaysa etkilenme o kadar çok olur. Bunların içinde, en yumuşak ve unutulmaz olanları, Pellestrina ya da Malamocco'da oturan kadınların çıkardığı seslerdir. Erkekleri balığa çıkan kadınlar kıyıda oturur, sözleri Tasso'ya* ait şarkılar söylerler. Adamlar uzak denizlerden evlerine yaklaşıncaya dek kadınlar içe dokunan şarkılarını söylemeye devam ederler. Onların seslerini işiten erkekler de onlara yanıt vermeye başlarlar. Böylece, sevgililer için ayrılmaya vakit kalmadan, yeniden kavuşma başlamış olur. Beden bedene dokununca her şey birden alev alacaktır.

---

* Tasso, Torquato, (1514-1595) İtalyan Rönesansı'nın geç dönem ozanlarından. (ç.n.)

4

Verze riscaldà e mugér ritorna
no xe mai bone.

Yeni baştan ısıtılan kabak yemeği ve
geri dönen kadınlar hiç makbul değildir.

VENEDİK ATASÖZÜ

Casanova'nın portrelerini tamamladıktan sonra, Byron ve ben, sözde portre oturumları için, hemen her gün buluşuyorduk. Bu dediğim bazen Balbi Valier'deki atölyemde, bazen de Frezzaria'daki Segatilerin evinde, Byron'un konutunda gerçekleşiyordu.

Ben onun mahrem aynasıydım. Byron hemen her gün üzerindekilerle birlikte görünümünü de benim önümde değiştirirdi. Onun en çok benzemeye özendiği şey, doğal olarak, romantik *figura* idi. Yalnız pahalı iç çamaşırları bizim Venedik'in kirli sokaklarında, gözenekli taşların soluk alıp vermeleri, kanalların bıraktığı artıklar yüzünden balçık içinde kaldığı için sorun yarattı. Anlaşılan, havada uçuşan hamur işi yiyeceklerden dökülmüş pul pul yaprakçıklar, nemli damlacıklar halinde yüzen baca kurumları, küçük küçük böcekler Byron'un giysilerine musallat oluyordu.

"Bunlar da tıpkı kadınlar gibi yapışkan," derdi. Üzerine konmuş ufak tefek kirleri eliyle temizlemeye çalışırken onları çamaşırlarının üzerine bulaştırırdı.

Tozlanmış bir kol ağzını bükerek, "Sen de onları hâlâ beyazmışlar gibi resmedersin," diye buyurdu, sonra da "Beni de hâlâ saf ve temizmişim gibi resmet!" diyerek güldü. Otu-

rup poz vermekten hiç bıkmazdı. Vaktin uzadığını ima eden bir şey söyleyecek olsam, verdiği pozu hiç bozmadan, "Kafamın tasını attırma kadın, sen işine devam et," diye parlardı.

Avluda ayağını sürüyerek attığı adımları işitince ne beklediğimi hiç bilmiyordum. Bazen bu, divanımın üzerinde uzun bir dalaşmaya kadar varır, bu arada çabucak bir eskiz çizdiğim olurdu. Bazen de kısa ve vahşi bir sevişme gösterisi olur, ardından biraz yağlıboyaya fırsat bulamadan aniden kalkar ve çekip giderdi.

Bir seferinde divanın üzerinde bana, "İçkili olsaydım seni daha iyi düzerdim," deyince neredeyse aklımı oynatacaktım. Sonra da, "Özür dilerim, Cecilia. Bu söylediğimi kabalık olarak alma," diye ekledi.

"Senden tatlı bir söz duymaya çalışan bir kadının çok vurdumduymaz olması gerekiyor," diyerek cevabımı yapıştırdım. Biz hâlâ tehlikeli söz oyunları oynuyorduk. Savunmasızlığımı deniyormuş gibi geldi bana. En ufak bir zayıflık gösterecek olsam çekip giderdi. Kendi payıma, bir erkek gibi, hatta Byron'dan bile kötü bir erkek gibi hareket etmeye kararlıydım. Anlaşılan, öteki kadınlara gösterdiği farklı davranışa ulaşabilmenin tek yolu buydu. Ağzımdan sürekli hoşa gidecek hınzırlıklar savruluyordu, tıpkı onun ağzından da savruldukları gibi. Bazı günler, acaba hangimiz daha kırıcı, daha saldırgan olacak diye sürekli bir yarışma içinde olduğumuzu düşünürdüm. Artık, yeni bir pigmenti ya da fırçayı denemek amacıyla, sık sık yaptığım gibi, kendi yüzümü resmederken çatal dilim her zaman ağzımın içinde hazır oluyordu. Yakından baksanız, dudaklarımın arasında bir yerine *iki* parça yakut görürdünüz. Bazen yanıltıcı bir oyalanma içinde, patisinin birini sere serpe aşağıya sarkıtan, ama aklı en çok bacaklarımın arasında ya da dümdüz bir erkek koluna ait (Casanova'nın başparmaklarını tanıyacak kadar şanslı değilseniz) kimliği belirsiz bir çift başparmağın arasındaki nar tanesini andıran bir meme başında olan kediyi kucağıma alarak da resim yaptığım olurdu.

Bazen, Byron'un bana müthiş bir umutsuzluk içinde gel-

diği de olurdu. Atölyede, bilen ve parlak gözleriyle dikkatle bize bakan öteki modellerime göz gezdirirken kendine güvenini yitirmiş görünürdü.

Bu tür kötü günlerinden birinde bana, "Kendimi cinsiyetsiz hissediyorum," dedi. Divanın üzerinde çırçıplak otururken elinin ayasını ovarak kendini rahatlatmaya çalışıyordu. Ona hiç acımadığımdan, ilgisizliğimle onu kendi bedeninde yapyalnız kalmasına neden olduğum için kendimi hiç suçlu hissetmediğimden yakındı. Bir anlamda, bu benim suçum sayılırdı, ya da bütün kadınların suçuydu.

Kasvetli bir tonla, "Ben ilerde *parçalan*mın ayrıntılı envanteri sayesinde tanınmış olacağım," dedi.

"Şiirinin sayesinde değil mi? Onu hiç mi düşünmüyorsun?" *O parçalardan biri de benim,* dedim içimden. *Umarım onu kimse bilmez.*

"Hayır, düşünmüyorum," dedi. "El âlemle birlikte karılarını da beceremezsem bunu kimse düşünmeyecek. Benim şiirlerimi okuyarak bunu yapmayı öğrenebileceklerini sanıyorlar. Düşünsünler bunu. Kitaplarımın ne kadar çok sattığını görüyorsun işte! Onlar benim mecazlı sözlerime değil, yaşam tarzıma para veriyorlar." Daha sonra portresini göstererek, "Bir de şu sahip olduğum yüze," diye ekledi.

Bana sorarsanız, Byron yüz güzelliğini hâlâ koruyor sayılırdı. Kuşkusuz şu son yedi yıl yüzünün güzelliğini oldukça bozmuştu, fakat gene de gençliğinin fiziksel görkemliliğini korumuştu. Bizim Venedik'in su duvarları gibi, bu da güveni sağlamanın kurnazca bir yoluydu. Byron kendisinin güzel olduğunu düşünürdü, kişiliğinin zorlamasıyla, dostları ve tanıdıkları arasında, ortak bir yanılsama yaratılmış oldu, gerçek olan da buydu. Belki de bunları seven bir kadın olarak yazdığımı sanıyorsunuzdur, ama haklısınız. Byron ara sıra arzu dolu gözlerle yüzüme baktığı sürece, güzelliğini döküp saçtığına boşu boşuna inanasım geliyor.

Byron hâlâ 1809 serüvenlerinin canlı simgesi, Childe Harold, deniz korsanı, *homme fatal,* * sonsuza dek yabancı ola-

---

*Homme fatal: Karşı konulmaz erkek.

rak kalmak istiyordu. İngiltere'deyken, portresi yapılırken bir İngiliz'e benzetilmek istemesini gerektirecek hiçbir şey yaşamamıştı. Portreleri için para harcadığı ya da ressamın aşkını yönlendirebildiği sürece, ölümsüz görüntüsünü seçme hakkının elinde olduğunu önceden biliyordu. Kuşkusuz, her portre onun için değişik yeni bir armağan yerine geçiyordu: O her portresinde fiziksel kusursuzluğunu koruyordu. Portreler kısacık boyunu gizliyor, topallığını hiç göstermiyordu.

Bedensel simgelerle hileler yaptığımı o da biliyordu. Onun için en doğru olanını bulabilmemiz konusunda biraz umutsuzdu. Bana doldurulmuş bir ölü kartal ya da değerli taşlarla bezenmiş bir kılıç getirir ve "Bu mu?" diye sorardı. "Ben bu olur muyum?" Kitaba ya da tüy kaleme kesinlikle karşıydı. Burnunu kıvırarak, "O da mal alıp satmak gibi birşey olur," demişti. Sonunda onun için bir simge buldum. Onu kesinlikle kabul etmeyecekti, bu yüzden ben de tuttum onu her resmine gizlice yerleştirdim. Yanağındaki soluk meyve buğusu ile gözün yanındaki karga ayağını incelemekle kafası o kadar meşguldü ki başını ileri geri oynatan mercan ayaklı güvercinlerin zevkle işlendiği ipek mendili cebine yerleştirmiş olduğumu fark etmedi. En sonunda kuşu görünce, topallığını andırdığı için öfkeden kıpkırmızı oldu.

"Acaba kanatsız bir hayvanı mı yeğlerdin?" diyecek oldum. "Bir sırtlan örneğin?"

"Sırtlanlar sürü halinde avlanırlar," dedi ve kapıyı çarparak beni orada tek başıma bırakıp gitti.

Byron bir daha hiç Casanova'nın resimlerini görmek istemedi. Bu da zayıf olan yanının artık iyice içine gömüldüğünü gösteriyordu. Venedik'te yavaş yavaş kendine yer yapıyordu. Fakat yaptığım öteki ünlülerin portreleri ile çalışmalarımı görmek istedi. En çok da William Beckford'unkini görmek istemişti.

"Önce Kulamparalar Prensi Lord Vathek'i nasıl çizdiğini görelim. Neden ürperdin öyle, Cecilia? Onun küçük oğlan çocuklarını sevdiğini bilmiyor musun?"

"O çirkin bir sözcük," dedim. Bir oğlan annesi olalı be-

ri, o sözcüğe karşı çok duyarlı olmuştum. Hangi dilde olursa olsun nefret ediyordum ondan.

Beckford'un hâlâ çerçevelenmemiş portresini ona göstermek için, dolabımdan çıkarıp henüz ıslakmış gibi dikkatle sehpanın üzerine yerleştirdim. O kadar yıldan sonra, kayıplara karışan genç adama bakarken içimde sevgi dolu bir sıcaklık hissettim. Çizgi hünerlerimi bilen Byron porselen düğmelerin üzerindeki Cornaro armasını hemen fark etti. Yazı masasının üzerindeki pişmiş çamurdan deve ile -"Albufaki!"- satranç taşı kaleleri gördü. Fakat Beckford'un kendisi onu düş kırıklığına uğrattı. Belki de, özgüveninin şu sayılı günlerinde Beckford'un onunla boy ölçüşemeyeceğini anlayınca, biraz da kıvanç duydu. Yüzünün her bir noktasını ayrı ayrı gözden geçirdi.

"Bu ne uzun burun böyle! Amma da biçimsiz saçları varmış! Geçen defaki söylediklerine bakarsak onun çok güzel olduğunu sanmıştım." Benim bulunduğum yerde, ağzından hiç "Arnavutluk" sözü çıkmazdı.

Byron'un aşağılamalarından Beckford'u korumak istermiş gibi onu savunurcasına portremin önüne dikildim.

"*Geleneksel* ölçülere vurulursa güzel bir erkek değildi; bunu da zaten pek önemsemezdi. Duygusallık onun içindeydi, dışardan bakıldığında bu yanını hiç belli etmezdi. Portresi onun bir anıtı sayılamaz."

"Haklısın, ama *Vathek* bir anıttır. Dibine kadar duyulanma doldurulmuş bir anıt. O da ne yapsın, insanlardan kaçıp tek başına kalmayı yeğlemiş. Bence, içinde bir başka Vathek daha taşımadığını hiçbir zaman öğrenemeyeceğiz. Onun başlatmış olduğunu sürdürmek genç adamlara bağlı. Bana şimdi, yapmakta olduğun yüz resmimi göster."

Üzerinde çalıştığım işimin örtüsünü açtım. Bu, ozanın çenesini elinin üzerine koymuş profilden bir resmiydi. Islak olduğu için pırıl pırıl görünen portreyi birlikte incelerken kolunu pek de uygun olmayacak biçimde belime doladı. Kulağıma burnu ile dokunurken, "Benden böyle bir ışık saçılmasını becerebilmiş olmana hayranım," diye fısıldadı.

Byron beni isterken, yaptığım her şeyi, düşündüğüm her şeyi isterdi. Ona sunduğum tek bir sevgiye karşılık binlerce sevgi sunmaya hazır görünürdü. Fakat günün birinde bunun başka türlü olacağını biliyordum; daha şimdiden kendime soruyordum: *Fakat ben neyim ki senin aşkına ikinci bir kez sahip olacağım? Bunu sürdürebilir miyim? Bitmeyecek mi peki?*

Yüreğimle konuştum. 1809'da birlikte çıktığımız eski seferi, terfi ettiğimiz sırmaları hatırlattım ona. Byron konusunda yüreğimi ikna etmeye çalıştım. Ona her zaman Byron'un hoş olmayan yanları da bulunduğunu hatırlattım. Byron ne zamandan beri doğru dürüst sevmeyi umursamış ve öğrenmişti? Önce ona aşkımı sunup bana sunduğu başka türden bir aşka razı olunca inandığım her şeye ihanet etmiş oldum. O yüzden en ağır biçimde cezalandırıldım. Ne var ki, şimdi de olası sonuçlarını bile bile aynı suçu bir kez daha işlemekte olduğumu anladım.

Bunların içinde öğrendiğim en yaralayıcı şey, beni kaybetmek diye bir korkusu olmamasıydı. Byron arzularını denetleyebilen bir insandı; arzuları onu denetleyemezdi. O aşkı sevdi, ama ona başka bir yerlerden ulaşabileceğinden her zaman emin olabildi. Bu korkunun dışında, bana ya da öteki kadınlara davranışında onu yola getirecek başka bir şey yoktu. Bunu bildiğinden, onunla ilişkimi sürdüreceğim konusunda beni umutsuzluğa itti, hem de son derece huysuzca. Bundan, benim kadar öteki sevgilileri de emindi; sanki ölmüşüm de Byron soluk cesedimin başında ağıt yakıyormuş gibi geliyordu bana. Pişmanlık duyup acı çektiğini düşlüyorsam da gerçekte nasıl bir tepki göstereceğini çok iyi biliyordum: *Ona bağlanmamakla ne iyi etmişim meğer,* diyecekti her zaman.

Fakat kaygılarımı yatıştırdım, aşkta neyin doğru olduğu inancıma yapılan kabalıklara hiç aldırmadım. Duygusallığı bir yana itip göğsümü kabarttım Onsuz olduğum sürece içimde ne çeşit bir huzur taşıyordum? Yapayalnız geçirdiğim o kasvetli yıllar güç kazanmama yardımcı olan bir dönem değildi de neydi? Tıpkı Casanova gibi ben de profesyonel bir gönül-

askeri değil miydim? Öyleyse, yeniden, Byron ile savaşa giderdim.

Yüreğime işte böylesi dehşet dolu yalanlar söyledim! Ona, olağandışı bir aşkla sevmenin hiç sevmemekten daha iyi olduğunu anlattım. Bunun gibi sıradan bir konu üzerinde o kadar çok çeşitlilik yarattım ki. Resmini çizdiğim bedeni neyin aydınlattığını anlamak çok işime yaradı diyordum içimden. Her gün kimi âşıklar üzerinde çalışıyor kimi âşıkları yolluyordum. Her gün biri ya da bir başkası oluyordu: Bu şeyleri deneyerek becerim için yeni yeni incelemeler yapıyordum.

Arnavutluk anılarımın dış biçimini değiştirip onlara kara çaldım.

Yumruklarımı, karnımı ve döl yatağımı sıktım ve yeni savaşın ilk soluğunu içime çektim. Evlenmemiş olma durumum duygusal anlamda hiç hoşuma gitmedi. Dilimi kınından çıkardım ve *fragolino*ya daldırdım. İçimden, mide guruldamasını andıran bir ses gelir gibi oldu; döl yatağımda metalsi bir burkulma, kulaklarımı rahatsız eden bir çınlama oldu.

Byron atölyeme gelince, kedi çoğu kez kuyruğunu diker, pis kokusunu püskürtür gibi onu sağa sola oynatırdı. Bu da bir tür tehdit edici bir hareket sayılırdı. Byron köpekleri yeğlese de kediyi okşamak için eğilirdi. Kedi ona doğru alaycı bir pozla bakar, ama gene de okşanılmasına izin verirdi.

Tekdüze mırlamasını dinlerken, "*Bravo gatto!* Ona böyle davranılır işte," dedim kendi kendime.

Fakat Byron o sırada başka şeyleri dinlemekteydi.

Yabancı dil öğrenmek karşı cinsten yeni birini tavlamak gibi bir şeydir. Yabancılık ve cinsellik ne kadar ağır basarsa, başa çıkılması o kadar zor, içine girmenin heyecanı da o kadar büyük olur. İçtenlikli yakınlık arttıkça kıvanç da o oranda derinlik kazanır.

Byron aldığı öpücüklerle dili *içine çekerdi.* Venedik'te yeniden birleştiğimiz sırada, bana, buraya on bir yabancı dil ile

yaklaşık beş yüz kadını tanımak amacı ile geldiğini söylemişti. Artık oğlanların sayısını da Allah bilir. Onlarla karşı karşıya geçip konuşamayınca sayılarını nereden bileceksin?

Byron'un dil konusundaki yeteneğinin tohumları çok erken yaşta filizlenmişti. Bunun öyküsünü bana biz Arnavutluk'tayken anlatmıştı. Byron yedi yaşındayken, küçücük ayacığını düzelteceği ileri sürülen son derece eziyetli ağaçtan bir mengeneyi ayağa sımsıkı bağlayan Lavender adındaki beceriksiz doktorunun foyasını meydana çıkarmıştı. Gerçekte, fıtıkçılığın dışında hiçbir şeyden anlamayan bu adam büyük bir dil bilgini geçinirdi. Küçük Byron onun hiçbir dediğine inanmıyordu. Bir gün, çocuk alfabenin gelişigüzel harfleriyle, bir kâğıt parçasının üzerine, sanki cümleler kurarak, bir şeyler karalamıştı. Byron kağıdı Lavender'in önüne yaydı ve yumuşak bir tonla sordu: "Bu hangi dilde yazılmıştır, efendim?"

Damdan düşer gibi sorulan böyle bir kibar soru karşısında daha dikkatli olması gereken akılsız Lavender, hiç düşünmeden yanıtladı, "İtalyanca, elbette." Yeteneksizliği ortaya çıkan doktor hemen oradan uzaklaştırıldı; Byron özgür ve çıplak ayağına kavuşmanın yanı sıra ayağını kurtaran İtalyan diline karşı sonsuz bir hayranlık duymaya başladı. Byron Venedik'e geldiğinde İtalyanca'yı zaten kusursuz olmaktan çok, rahat ve güzel konuşurdu; bunu da *İlahi Komedya**'ya ve daha çok öğünerek anlattığı Atina'da başını döndüren genç Nicolo Giraud'a borçluydu. Bu arada, 1809'da, birkaç gün içinde doğal olarak benden de biraz Venedik dilini öğrenme firsatını yakalamıştı. Bir seferinde eksik parçaları Hobhouse tamamlamıştı; çünkü benim yatağımdan sonra Byron'un isimsiz oropuların yanı sıra doğruca Nicolo'nun yatağına gittiğini hesapladım. Belki de böylece Venedik dilindeki sevgi ifade eden sözcüklerimi birkaç hafta içinde bol bol kullandı.

Fakat, şimdi de, kulağa tuhaf gelen uzatmalı ünlülere kıvrak dilinin alışması biraz zaman aldıysa da, Marianna Sega-

---

*En büyük İtalyan ozanı Dante Alighieri'nin (1265-1321) başyapıtı La Divina Commedia. (ç.n.)

ti'nin konuştuğu Venedik ağzının tadını çıkarıyordu. Venedik tarzı İtalyanca'nın, İngilizce'deki Somersetshire ağzına çok benzediğini söylerdi. Marianna ona hem İtalyan hem Venedik dilinde nasıl küfredebileceğini öğretti. Mükemmel bir kulağı vardı; hem sesi hem ritmi kolayca taklit edebiliyordu. Ondan sonra, hem küfrederken hem benimle konuşurken sürekli Marianna'nın aksanını kullanır oldu.

Byron İtalyanca'yı seviyordu. "Senin Casanova'n neden her zaman Fransızca yazdı? Kendi diline karşı içinde bir sevgi taşımıyor muydu? Onun Fransızca kullandığını öğrenince ağzının içindeki duyularının doğru dürüst çalışmadığını sandım. İtalyanca, gerçekte Latince'nin piçi sayılsa da, dünyanın en güzel dili bence. Ağzın içinde öpücük gibi dağılıveriyor. Bence kâğıda değil satene yazılmaya değer bir dil," diyerek beni sürekli rahatsız ediyordu.

Byron, her zaman olduğu gibi, sonuncu tutkusuna olan bağlılığını da sürdüremedi. İtalyanlar ve Venedikliler yenik düştüğü için huzursuzluk içindeydi; istediği gibi yazamadığı gerçeğini örtebilmek için bir çıkış yapmak gereğini duyuyordu. Marianna'nın bitmez tükenmez talepleri vardı.

Gözyaşları, arzulu parmakları, öpme ve okşamaları ile Marianna'nın onu rahatsız edemeyeceği bir yere gereksinim duyuyordu.

Sonunda kendine yeni bir dil öğretmeni de buldu.

Byron artık her gün San Lazzaro Adası'ndaki Ermeni manastırına gidiyordu. Burası, Casanova'nın yüreklendirmesiyle manzara resimleri yapmayı öğrendiğim, varlığı hakkında Byron'un en ufak bir fikri olmadığı yedi yaşını dolduran keşiş yamağı oğlumuz Girolamo'nun, her şeyden habersiz, huzur ve güven içinde yaşadığı adaydı. Onu pederlerin yardımıyla sık sık görebiliyordum. San Lazzaro'ya çok az kadın gelirdi; Girolamo bütün kadınların benim kadar yumuşak davranması gerektiği izlenimi içinde büyüyordu. O günlerde, yüzünü babasının yüz çizgileri kapladığından, Girolamo'yu görmek benim için ayrı bir hazdı. Ona doya doya sarılmak bana hâlâ yasaktı. Fakat bir kez bile ufak bir zayıflık gösterе-

cek olsam beni bir daha hiç yanına yaklaştırmayacaklarını biliyordum.

San Lazzaro, sorumluluğu oradaki bilgin Ermeni rahipleri tarafindan üstlenilen ünlü bilimsel yapıtlar sayesinde Napoléon'un manastırları kapatma kararından canını zor kurtarmıştı. Daha önce de anlattığım gibi, on üçüncü yüzyılda adada bir *lazzaretto* vardı; fakat zamanla bakımsızlık yüzünden yıkıldı. Daha sonra adaya sığınmalarına izin verilen kutsal ve çalışkan pederler büyük bir minnet duygusu içinde buraları ekip biçtiler. Bütün sürgünlerin her yerde yaptıkları gibi, onlar da burasını, geçmişin tüm pisliklerinden arındırmış olarak, cennetten farksız güzel, mümbit ve tertemiz bir adaya dönüştürdüler.

Mavi çini döşeli kemerli koridorları, altın kaplamalı yıldızları, beyaz ve mercan rengi mermerden kare desenli yerleri ile Ermeni kilisesinin içi her zaman çok muhteşem görünürdü. Küçük kubbelerin pırıl pırıl parlayan turkuaz mozaiklerinin içindeki Murano Adası'ndan getirilmiş zeytin ve altın rengi cam kırıklarının parıltılarını bir bir seçebilirdiniz. 1810'da onlar için onardığım freskler, ötekilerden ayrı olarak, küçük bir odada saklanırdı. Renklerini, bir seferinde bana Casanova'nın mum ışığında gösterdiği Carpaccio'nun Schiavoni Şapeli'ndeki resimlerinden esinlenerek seçmiştim. Byron'un da oraya geldiğini ilk öğrendiğimde, kilisenin içinde aksak aksak yürürken, resimlerimin üzerindeki perdeyi kaldırışı gözümde canlandı. Onları görünce çarpılacağını, hatta tedirgin olacağını biliyordum. Yüzündeki ani değişikliği fark eden manastır başrahibi geldi gözümün önüne. Byron'un sormadığı soruları yanıtlamazdı, elbet. Onun yerine, Byron'u kibarca kütüphaneye doğru yönlendirirdi. O sırada, Girolamo'nun, birkaç ağır kitabı yüklenmiş bir halde, yalpalayarak dalgınca yanından geçtiği canlanırdı gözümde. Byron'un meraklı gözlerle ona baktığını kurardım kafamda. "Bu ne güzel oğlan böyle!" deyince zoraki bir gülüşle gülen peder onu sürükler gibi hızlı hızlı kütüphaneye götürürdü.

Pırıl pırıl sıvanmış tavanı ile son derece zengin ve ciddi

görünümlü kütüphane kışkırtıcı edebiyat sevgisini de barındırdığını kibarca belli ediyordu. Cattulus ile Propertius'un cinsellik üzerine yazdıkları yapıtları Byron orada görecekti. Horace ile zeytin yeşili zemin üzerine altınla yazılmış *Lord Chesterfield'in Mektupları*'nı da orada okudu. Ermeni uygarlığının başlangıcından bu yana binlerce yıldır bir araya getirilmiş dört bin elyazması kitaba keşişler gözleri gibi bakıyorlardı. Tutkunu olduğu ilginç Doğu'yu anımsatan pek çok kitaba ulaşabildiği için, Doğu tarzı sandalyelere oturup deve kemiği kakmalı sekizgen masaların başına geçerdi; arada Eski Mısır uygarlıklarının bulunduğu şık dolaplara da uzun uzun bakmadan edemezdi.

Byron keşfettiği pek çok öyküyle bana geldi. Kendinden önceki Napoléon gibi, sakalı göktaşı gibi parlayan o güzel ve yaşlı adamdan, manastır başrahibinden o da çok etkilenmişti. Byron, manastırda yaşayan doksan keşiş arasında kendine hemen dostlar edindi. Hem de, birkaç hafta içinde, Peder Pascal Archer'ın bir İngilizce-Ermenice dilbilgisi kitabı hazırlamasına yardım edecek kadar. Dilin aşırı derecede zor oluşu her nasılsa Byron için sağaltıcı oldu. O da bu durumu bana şöyle açıkladı: "Üzerinde kafa yorabileceğim bir şey gerek bana; belli bir konuda dikkatimi yoğunlaştırıp, ki burada eğlenmek için bulabildiğim en zor olan şey de bu, kendime eziyet etmenin yolunu buldum."

San Lazzaro, kısa bir süre içinde Byron için kutsal bir yer oldu; belki de dünyada minnettar kalabileceği tek yer burasıydı. Başka şeylerden yakınıp onlara dudak kıvırsa da Ermeni keşişlere olumsuz açıdan bakamıyordu. Dinin ve dinsel yaşamın tüm neşe ve güzelliğini, kusurlarını göz ardı ederek, açıkça ortaya koyduklarını gördü. Aldatmacadan uzak bir dindarlık içinde geçen rahat ve zevkli bir yaşamları vardı. Orada, söylediğine göre, yaşamımızdan farklı, çok daha güzel, bambaşka bir dünyanın var olabileceğini öğretiyorlardı. Gerçekte, ona kalırsa, dünyanın geri kalan bölümü ona şeytan gözüyle bakarken, Ermeni pederleri ona neredeyse inanabileceği bir inanç çeşidini sergiliyorlardı.

Byron, sanki bu onun kişisel bir keşfiymiş gibi, bana, "Unutma ki Tanrı'nın dünya cennetini kondurduğu yer Ermenistan'dı, azgın su taşkınlarının yatıştığı, kumrunun bacaklarını dinlendirmek için konduğu yer de Ermenistan'dı," dedi.

Sordum: "Ermenilerin inandıklarına sen de inanıyorsun, öyle mi? Onlardan böyle söz ettiğine göre, neredeyse ruhunun arındırıldığını düşüneceğim."

"Neye inanacağımı neye inanmayacağımı bilmiyorum. Duyularımız da, duygularımız da inaçtan yana değildir. Bence inanç, kaybolmayı göze alarak tavşan peşinde yürümek gibi bir şeydir."

"Fakat birçoğunu rahatlatıyor."

"Bırak onları. Bırak huzurlu olmanın bedelini huzursuz kalarak ödesinler. Varsın "iyi" insan olmak için çırpınıp dursunlar. O kadar anormal olmak için kılımı bile kımıldatmam. Günahları için her sıkıntıya katlanacak kadar Tanrı'yı sinirlendirenler arasında bir çekişme yoksa, bin türlü belamı bulayım. Bu dediğim şeye pek düşkün göründükleri için, herkes sonunda lanetlenecektir. Varsın cehennem ateşinde boğuşsunlar, mahrem organlarını şeytan sonsuza dek kırbaçlarken çığlık atıp dursunlar."

San Lazzaro'da, örtü altında tutulan fresklerdeki parıltılı renklerin tasarlayıcısı olduğumu öğrenince, neşe içine bağırdı. "Cecilia, Cecilia, Cecilia! Bunu anladım. Onlarda bir şeyler olduğunu anladım. Orada benden önce bulunmuş olmana hiç şaşmadım."

Yüzü kederli bir anlama büründü. "Sanırım sen buraya *onunla* geldin."

Yanıt vermedim.

Venedik'e dönünce, Byron, atölyemde, dil çalışmalarını kendi bildiği biçimde sürdürdü. Beni yere doğru çekerken kulağıma, '*Sangue di Dio, faccia da maledetti*' yani "Belalı yüz!" diye fısıldayacak ve "*Sei le mie viscere*' yani "Sen benim her şeyimsin," diyerek iniltili bir ses çıkaracaktı. Az sonra, biraz daha heyecanlanınca da, '*Mazza ben*' yani "Senin için ölü-

mü bile göze alabilirim," diyecekti. Bedensel aşkın Venedik dilindeki birbirinden çekici mahrem ve açık saçık sözcüklerden toparlayabildiklerini peş peşe sıralamaya bayılırdı.

Bu adam hâlâ Girolamo'dan bile çocuktu.

En sonunda, Byron, konuşabilecek kadar ilerlettiği Ermenicesi ile yeniden şiirler yazmaya başladı ve şiirlerinin müsveddelerini adaya götürdü. San Lazzaro'daki bir zeytinlikte ağaçların altına uzanarak *Childe Harold*'un dördüncü bölümünü yazdı. O şiir yazarken ben de portresini yaptım. Pederler, adalarının şirin tapınağında Byron'un benimle birlikte işine devam etmesine izin verdiler. Biz de mutlu iki arkadaş gibi oturup çalıştık. Bazen, işime bir göz atmak için yanına gelince, kulağımı ısırır bir de karşılıksız öpücük kondururdu. Gülerek yüzüme bakar, işte o zaman yeniden mutlu olabileceğimizi düşünmeye başlardım.

Byron, her zaman olduğu gibi, tamamlandığını düşündüğü her portresini alıp götürürdü. Bu yüzden, ben de, San Lazzaro'da yaptığım tamamlanmamış tuvalleri atölyemde saklıyordum. Ermenice-İtalyanca dilbilgisi kitabının anısına içinde her ikimizin de olduğu bir portreyi keşişlere armağan ettik.

O resmi bugün de Ermenilerin San Lazzaro Adası'nda görebilirsiniz. Byron'un üzerinde beyaz bir gömlek ile brokar kumaştan bir ceket, boynunda bir zincir görünce, onu nasıl İtalyanlaştırdığımı anlayacaksınız. Soluk teninin zeytin rengine çaldığını, mavi gözlerinin kahverengiye dönüştüğünü, küçücük kulaklarının da neredeyse İtalyan kulaklarından farksız olduğunu göreceksiniz. Bu resimde, küçük Girolamo'ya kaçınılmaz benzerliğinin dışında, gizli hiçbir ayrıntı yoktur. Bu inceliği de oğlumuzu bir melek gibi yetiştiren Ermeni pederlere borçluydum.

Erkek

bigolo: spagetti
coa: kuyruk
oselo: küçük kuş
manego: sap
creapopoli: halkı yaratan
tubo: boru
gbigno: hor gören
spareso: kuşkonmaz
pifero: flüt
gobo: kambur
tega: tohum zarfı

Dişi

sfesa: yarık
mona: salak şey
mondola: badem
fritola: pankek
gnoca: sevimli şey
buso: delik
sportela: alışveriş çantası
menegbela: maça ikilisi
mustaciona: bıyıklı
monega: rahibe, yatak mangalı
mosca: sinek
pantegana: su sıçanı
musina: para kutusu
barbatoe: koca dudaklı

5

Quando le fémene se barufa
el diavola se pétena a coa.

Dişiler kavga ederken
şeytan kuyruğunu tarar.

VENEDİK ATASÖZÜ

20 Ocak, 1817 Byron'un evliliğinin ikinci yıldönümü idi. Yıldönümünü Marianna ile Arsenale'de bir fahişe ile, bir de benimle kutladı. Her yıl için birer kadın, biri de uğur getirsin diye.

Byron, soluk soluğa, olduğu sırada son anda "Gördün mü, Miss Milbankel!" dedi. *Karısının onu terk etmiş olmasını o gün bugün bir türlü kendine yedirememiş*, dedim içimden. Zaten hemen uyumuştu, ya da kendinde değildi; derin derin burnundan soluyordu. Atölyemdeki divanın kenarına ilişmiş yüzünü inceliyordum. En çok, uyuduğu, konuşmadığı ya da tetikte olmadığı sırada Girolamo'ya benziyordu. Saçlarını okşayınca, gözleri taş bebeklerinki gibi sonuna kadar açılıverdi. Elimi yakaladı ve öptü. Ona bir kez daha bağlandım.

İngiltere'de Byron'un bir kızı daha dünyaya geldi: Şimdi Annabella'nın "küçük yasal çocuğu"nun bir üvey kız kardeşi vardı. Bu, Byron'un Diodati Villası'nda cezalı sürgünlerin arasında onların ateşli hayalet öykülerini dinleyerek hamile kalan Claire Claremont'dan doğan çocuğuydu. Haberi aldığımda, *Oğlumun üvey kız kardeşi nasıl bir çocuk olacak bakalım? Küçük bir şeytan mı? Yoksa Girolamo gibi bir melek mi?* dedim içimden. Her zaman olduğu gibi, annesini İngilizce,

Venedikçe, şimdi de Ermenice'nin en çirkin sözcükleriyle kötülemeyi sürdürüyorsa da, Byron'un kendisi de dünyaya yeni gelen bu küçük Byron'u merak ediyordu.

Bana, Claremont'un çocuğu hakkında Shelley'in bir mektup yazdığını söyledi.

"Öyle anlaşılıyor ki çok güzel bir çocukmuş. Onu buraya getirteceğim. Evladım olduğunu kabul edecek ve onu kendim eğiteceğim."

"Adı ne?"

Shelleyler ondan Alba diye söz ediyorlarmış; onlar Shelley'e aralarında Albé lakabıyla hitap ederler ya, ondan. Fakat Byron, kendi kanından olan birini kentimize daha da yakınlaştırmak için, ona bir Venedikli adı, Allegra adını vermeye karar verdi. Bu da benim önerimdi.

"Neden olmasın, Cecilia?" demişti. "Gelince onun da resmini yaparsın. Çocuğumun resmini yaptığını görmeyi çok isterdim."

Yeni çocuğun ortaya çıkışı, buraya getirilmesi fikri açıkça Byron'un düzenini bozdu. Dışarda kalabalıklar *Karnaval*'ın tadını çıkarırken, Augusta'nın bu kadar uzak duruşuna bir anlam veremediği için derin düşüncelere dalan Byron, ne olduğu anlaşılamayan bir hastalık yüzünden, yatağa düştü. Marianna, Byron'un yanında boş yere yaygara koparak, onun zaten de kaldıramayacağı kırılgan durumunu daha da içinden çıkılmaz hale sokuyor, o da hastalığının adı tifüs olmadığını, tam tersi yüksek ateş yapan bir kibar hastalığı olduğunu, soylu kanı ile onu yeneceğini söyleyerek kadını tersliyordu. Hastalığı sırasında, bana, *Manfred*'in, kahramanın ölümle yüz yüze geldiği üçüncü bölümünü tamamladığını söyledi.

Hobhouse'un bana çok sonra anlattığına göre, Haziran 1817'de yayımlanan *Manfred,* kahramanın *ensest* sevgilisi Astarte'nin Augusta olduğuna o kadar açık biçimde işaret ediyordu ki onun için geriye kınanmaktan başka umut kalmıyordu. Byron Augusta'nın ilgisini çekmenin yeni bir yolunu buldu. Ateşinin düştüğü bir gün, yatağında solgun ve pörsümüş

bir zambak gibi yatan Byron beni, Frezzaria'daki eve çağırdı. Marianna suratını asarak öfke içinde odadan çıktı, fakat ben iki hafta içinde, Byron'un iki küçük portresini yaptım. Her iki portre de onu, tam istediği gibi, uçuk benizli ve bitik gösteriyordu. Portreler Augusta'ya gönderildi; Byron, kaygı içinde, bu görünümü hakkında Augusta'nın düşündüklerini merak ediyordu. Annabella'nın kölesi olmaktan kurtulamayan Augusta'dan tatmin edici bir karşılık alamayınca Byron yıkıldı. Rengi o kadar solmuştu ki yüzüne bakamıyordum.

"Zayıf olmayı neden o kadar çok istiyorsun?"diye sordum.

"Kadınlar, 'Zavallı sevimli Lord Byron. Öldüğü sırada o kadar *ilginç* görünüyordu ki,' desinler diye."

O sıralarda, *Karnaval* sona ermişti. Onun için yas tutan Venedikliler siyah tülleriyle siyah giysilerinin içine diri diri gömüldüler. Yerinde duramayan Byron yatağından çıktı. Buraya sığınma talebini, çok istediği halde, Venedik ona vermemişti. Ne *Karnaval*'daki yabanilik, ne bıkkınlık huzur, hatta ne de bu yılki yorgunluğunun sona ermesi onun için tatmin edici olmamıştı. Gene bol bol şiir yazmaya başlamıştı içinden, fakat *estro* ile değil, her zamanki kolaylıkla, su gibi. Byron, kendini güneyde oyalamak için, geziye çıktı. Kanal'ın göz kamaştıran ışığı ile pusunu da yanına alarak Roma'ya gitti. Orada her şeye bir Venedikli gözüyle umutsuzca bakıyordu. Bana oradan kısa, canlı ve hoşnutsuz mektuplar yazdı. Onları bir kez okuduktan sonra attım. Ben çalışırken onların bir köşede sert bir biçimde dikilmiş olmalarına gönlüm razı olmamıştı. Mektuplarında, tatsız bir İngilizce ile Roma'yı ne kadar kalabalık bulduğunu, Roma'da, üç soyguncunun giyotinde idam edilmelerini çok yakından nasıl seyrettiğini anlatıyordu. Bana dehşet dolu töreni şöyle betimlemişti: Yüzleri maskeli rahipler, yarı çıplak cellatlar, elleri kolları bağlı suçlular, siyah İsa ve sancağı, askerler, ağır ağır ilerleyen tören alayı, hızla inen balta ve ardından fışkıran kan. Olay onu o kadar çok heyecanlandırdı ve sarstı ki elindeki opera dürbününden daha fazlasını seyretmeyi göze alamadı. Olay o kadar ya-

kınında geçtiği halde, gene de en ufak ayrıntıyı kaçırmak istememişti.

Mektupları okurken, Byron'un ne kadar uzakta olursa o kadar çok Childe Harold'a benzediğini düşündüm. Çevresindeki acıklı olayları hiç unutamıyordu. Mektubunda, üç soyguncunun idam edilmelerinin ruhunda asla silenemeyecek kötü bir iz bıraktığını anlatıyordu. Portreciliğe alışık olduğumdan, görünümündeki başkalaşmayı yeni bir portre ile gerçekleştirmemi istediğini öğrenince hiç şaşırmadım. Beni Roma'ya çağırıyordu, ama gitmeyecektim. Bu sefer, kafamı Byron'dan çok daha daha fazla meşgul eden bir nedenim vardı.

Girolamo tifüse yakalamıştı. Onu bırakamazdım. San Lazzaro'daki pederler, yüksek ateş içinde kıvranırken ona bakmama izin verdiler. Ellerimi soluk mavi gözlerinin üzerine koyarak acısını dindirmeye çalışıyordum. Ölü serçeleri andıran cansız ve zayıf, ateş gibi yanan küçücük ellerini tutuyor, o güzel kollarını bacaklarını okşuyordum.

Demek anne olmak bu imiş, diyordum içimden. *Kadınlar nasıl oluyor da neşe ve acılarını sürdürebiliyorlar?*

Girolamo küçük bir deniz tarağı gibi yatağında kıvrılmış yatıyordu. Pederler odadan çıkınca, hemen yatağının üzerinde yanına uzanıyor ve hareketsiz bedenine sarılıyordum. Tenini ve buklelerini düzeltirken, sekiz yıl önce bizi Arnavutluk'tan geri getiren teknenin kabininde yaptığım gibi soluk alıp verişlerini dinliyordum. *Sekiz yıl insanın çocuğunu kollarının arasına almak için bekleyemeyeceği kadar uzun bir zaman,* diyordum kendime. *Bu çok büyük bir adaletsizlik.*

Öleceği iyice ortaya çıkınca, olanca acımasızlığımla kendimi suçladım. Onu büyütmeleri için, adsız sansız küçük bir köle gibi adanın yaşlanmış bilginlerine teslim etmiştim. Belki de ona çok emek verdiler, bunu hiç bilmiyordum. Oğlumu, bulaşıcı hastalıklardan koruyacak en ufak konfordan yoksun dünya nimetlerinden kendini çekmiş bir çevreye bırakmıştım. Doktor ayaklarını sürüyerek odaya girip çıkarken, yatağın yanında hiç kımıldamadan oturur, Girolamo'yu tekrar kolları-

mın arasına alabilmem için doktorun odayı terk etmesini beklerdim. Gecenin ilerlemiş bir saatinde, pederler ellerinde birer mumla gelirler, beni Miracoli'ye götürecek sandalcının beklediğini haber verirlerdi. Lagünü hiç görmeden sandala binerdim. Eve gelince, Girolamo'nun değişen yüz çizgilerini resmedebilmek için doğru odama koşardım. Yarı bilinçsiz yattığı süre boyunca o çizgilerin değiştiği nasıl da belli oluyor. Çocuğun, bu dünyada büyüyemeyeceği yılları yakalamaya çalışıyormuş gibi hızlandırılmış bir ölçüde büyüdüğü anlaşılıyordu.

Bir sabah, adaya gelince asık çehrelerle karşılaştım.

"Öldü mü?"

"Hayır, iyileşti; artık ona bakmak zorunluluğunuz kalmadı."

Bağrıma taş bastım ve Venedik'e döndüm. Fakat Girolamo bana gene gereksinme duyabileceği için, Roma'ya gitmekten vazgeçtim.

Byron, bensiz olunca, üç boyutlu bir portre yaptırtmak gibi bir rizikoya atılmaya karar verdi. Kontes Albrizzi'nin önerisiyle Byron'un poz vereceği Danimarkalı yontucu Thorwaldon'un onu Childe Harold'a dönüştürmesi isteniyordu.

Muzip Lord Byron hakkında haber almak için sabırsızlanan Roma'ya poz verme sürelerine ilişkin haber sızdırılınca Thorwaldon ne kadar patavatsız olduğunu kanıtlamış oldu. İngiliz müşterilerimden biri olayı bana en etkili ayrıntılarıyla anlattı.

Söylendiğine göre, Byron poz vermek için oturunca yüzüne işkence ediliyormuş gibi kaskatı bir ifade takınmıştı.

Thorwaldon, lafı hiç uzatmadan, "Bakışlarınıza öyle bir ifade vermeniz gerekmez, lordum," dedi.

"Bu benim kendi yüz ifadem," dedi Byron.

Yontucu, "Öyle mi!" dedi ve portreyi Byron'un gözüyle bakarak yaptı ve böylece oldukça somurtkan bir resim çıktı ortaya.

Olayın nasıl geçtiğini Byron'un kendisinden dinlemedim, sormaya da kalkmadım; ama bence, anlatılan, gerçeğin ken-

disiydi. Mektubunda, bu büstte büyük düş kırıklığına uğradığını anlatırken kendini açığa vuruyordu.

"Kesinlikle bana benzemiyor," diye yakındı. "Benim yüz ifademin çok daha üzgün bir görünümü vardır."

Kendini ölümsüzleştirmek için giriştiği bu yeni teşebbüs başarısızlıkla sonuçlandı. Kendini Venedik'ten bile sürülmüş hisseden Byron onulmayacak kadar üzgündü. Bezgindi. Marianna'yı özlüyordu. Onu yanına çağırdı, sonra da onunla birlikte Venedik'e döndü. Ve gene bana geldi.

Her zaman olduğu gibi Byron'un portrelerini yapmaya devam ediyordum; bunlar ya bana ısmarlanan ya da beni ikna ederek yaptırılan portrelerdi. Şu anda üzerinde çalıştığım resim, fırçamın ortaya koyduğu küçük ayrıntılarla net olarak anlatamayacağım, ancak ipucu verebileceğim, gençliği dehşet içinde sona ermiş, taşkınlıkların peşinde koşan romantik ozanın portresi idi. Yapılmasını istediği kendi portrelerinde, kılıcı saplamak üzereyken vazgeçilen bir intihar havası seziliyordu. Varsın bütün dünya ve Miss Milbanke ona neler yaptıklarını görsünlerdi!

"Portemi yap," dedi bana, "yap ki Truva Savaşı'ndan bu yana hiç kimsenin benim kadar soyulup hakkının gaspedilmediğini görsünler."

Sonra beni hayrete düşürdü. Sesini yükseltmeden, içi parçalanarak, şunları fısıldadı:

Con culto d'amore
spargono fiori e pregano pace...

Aşk adına
Çiçekler serpin ve huzur için dua edin...

Yoksa San Michele'ye, küçük Fortunato'nun mezarına o da mı gitti! Öğrendi mi acaba? Yoksa nereden bilecek bu dizeleri? Casanova'yı hâlâ aklından çıkaramıyor mu yoksa? Bu soruları sormayı göze alamazdım. Casanova'nın adının her

anılışında yüzümün yumuşak bir ifadeye bürünmesine katlanamadığı için olacak, artık eski sevgilim hakkında konuşmayı kesmişti. Byron'u adamıza gitmeye zorlamış olabileceğini düşündüğüm merak ve acı karşısında çok duygulandım.

Ona nazik bir tonla, "Bugüne kadar hiç intihar etmeyi düşündün mü, Byron?" diye sordum.

"Pek çok kez bir kurşun sıkıp beynimi dağıtmayı düşündümse de bunun kaynanam olacak orospuyu sevindireceğini hatırlayınca vazgeçtim," dedi.

Sandalyesinden atladığı gibi geldi dudaklarını dudaklarıma yapıştırıverdi.

Ve sonra yaz geldi. Buralarda kır bayır olmadığı için yazları Venedik çok sessiz olur. Ne inek böğürmesi işitebilirsiniz ne de atların nal sesini. Yazın dinginliğinde, bu bunaltıcı havada sadece hasta ve yaşlıların inlemelerini kesen çan sesleri ile kıyıya bağlanmış teknelerin palamarlara asılırken çıkardığı gıcırtıları işitebilirsiniz. Balıkçı tekneleri lagüne girerken suların düzensiz sessizliği bazen Schiavoni boyunca uçuşan martıların acımasız kahkahaları ile yırtılırdı. Daracık ara yollarda tehlikeli bir sessizlik hüküm sürerken tifüs de bir *campo*dan öbür *campo*ya, bir adadan öbür adaya, sessizce yayılmaktaydı. San Lazzaro'da iki keşiş ölmüştü. O yazı düşünürken, öğleden sonraların kıpırtısız sıcağında ağlama sesleri çıkararak yalpalayan cenaze gondolları ile siyah tüllü kadınların çığlıklarını hiç unutamam. Büyük Kanal'ın yemyeşil sularının hastalık taşıyan irin toplamış kabartıdan farksız kopkoyu bir pıhtıya dönüştüğü hâlâ aklımda. Ağır ve yorgun bulutların üzerimize doğru gelişlerini, ardından su içinde kalışımı da unutamam.

Girolamo artık soluk yüzlü, ama güçlü kuvvetliydi. Arkadaşlarını yitirmiş olmanın üzüntüsünü üzerinde atamayan Girolamo için kaygılanıyordum. Pederlerden birinin bana söylediğine göre olayı metanetle karşılamış, nerdeyse topluluğun tüm acılarını üstlendiği görülüyormuş. Onun bu denli dayanma gücüne sahip oluşundan gurur duyduklarını fark

ettim. Bu konuda ne yapacağımı bilemiyordum, bu da beni çok kaygılandırıyordu.

Byron tüfüse yakalanmaktan çok korktu. Sıra halinde yol alan cenaze gondolları ile sokaklarda telaş içinde gidip gelen kara giysili doktorları görmekten nefret ediyordu. Hangi sokağa dalsa hastalık kokusuyla burun buruna gelmekten yakınırdı. Aynı duvarlar ona öldürücü zehirle dopdoluymuş gibi görünür, üzerinden akan her damlanın bulaşıcı hastalıkla yüklü olduğunu sanırdı. Bu yüzden kaçtı ve Venedik'in oldukça uzağında, Brenta'daki La Mira'da Foscarini Villası'nı yazlığına kiraladı. Marianna'yı da yanına aldı. Lido'da, bir boydan bir boya uzanan kumsalda at gezintileri yaptılar. Güneşin göz kamaştıran batışını seyretmeye çıktılar. Ve orada mutlu birkaç ay geçirdiler. Sabahın erken saatlerine kadar şiir yazan Byron, hava güzel olunca, gondol ile Venedik'e geliyor, bu arada bana da uğruyordu. San Lazzaro'yu tifüsün kasıp kavurduğu günlerde adaya adımını bile atmadı.

La Mira'da masmavi bir göğün altında, sıcakların keyfini çıkardı. Sıcak hava iştahını kapıyordu. Rengindeki solukluk, dikkat isteyen beceri sayesinde, arttı. Hobhouse, yanında Marianna ise kollarının arasındaydı. Ufukta görünen tek tehlikeli bulut, Augusta'dan gelen üzüntü, birbirinden beter gizemli kuruntular, hasta ve kırık yürekler ile dolu acayip mektuplardı.

Byron, atölyemi bir aşağı bir yukarı adımlarken, bir başka mektubu havaya fırlatarak, bana, "Bu büyülü yazılarla, bu küfürlerle *ne demek istiyor* bu kadın?" dedi. "Bütün bu baş ağrılarından, bu anlaşılmaz abuk sabuk şeylerden hiçbir anlam çıkaramıyorum; çektiği yürek ağrısı mı, yoksa kulak ağrısı mı? Ben artık ondan umudumu kestim." Annabella'nın, onun Augusta ile yakın dostluğuna gizlice sızmış olabileceği düşüncesini kaldıramasa da Byron'un, gene de, gerçeği yavaş yavaş kavramaya başladığını sanıyorum.

Byron suyun üzerinde hava kabarcığı gibi yüzüyordu. O bir Venedikli sayılmazdı; ama başka şey de sayılmazdı. Kendisi olmaktan, o eski ve korkunç kimliğinden, şiirin o değiş-

mez günah çıkartma hücresinden bıkmıştı. Geçmişin zehri ile dolu arterlerini temizlediğini, yürek kanamalarından bıktığını sanıyorum. Değişmekte olduğunu rahatça gözleyebiliyordum. Duruşu bile farklıydı, daha özgür daha başıboş idi. Yüzü de değişmişti. Artık bir şeye dikkatle bakarken kaşlarını indirmiyor, onun yerine kayıtsız bakışlar ve muzip gülüşler fırlatıyordu.

Byron o sırada, *Peppo* üzerinde çalışıyordu. John Hookham Fere'in İtalyan ozanlarını taklit ederek kaleme aldığı taşlama tarzındaki yeni bir şiirini okuyunca kafası allak bullak olmuştu. Marianna'nın sevgili kocası tarafından anlatılan bu oldukça alaycı öykünün hemen üzerine atladı. Bu, kocasının denizde kaybolduğunu sanan, bu yüzden ufak tefek, ama önemli konularda kocasına vekalet edebilecek, yardımcı koca da diyebileceğimiz bir sevgili edinen bir kadının öyküsüydü. Kocası dönünce de komik bir açmaz çıkarmıştı ortaya.

Bu öyküyü, Byron birbirinden acımasız güzel güldürü öğeleri ile doldurdu. Buna Venedik'in ahlak kavramının yer etmemişliği karşısında duyduğu hazzı da kattı. Bu süreç içinde, Childe Harold'un vücut bulmuş halini sarmalayan soylu trajedinin kösteklerinden kendini kurtardı. *Peppo* ahlak kavramı yer etmemiş, duyulara zevk veren soğuk ve gürültülü bir oyundur. Ben resim yaparken pek çok dizelerini okudu bana, resimlerime onlar da dahil oldular. Bu, yeni bir sevgiliyi çoktandır bayıldığım bir bedende eğlendirmek gibi bir şeydi.

Gecenin gökleri simsiyah bir harmaniye ile
örttüğü (daha siyah desek daha iyi olur)
kocaların sevgililerden daha az hoşlandığı
an başlıyor ve erdem gösterişçiliğini kadının
yanına itiyor,
Şenlik, yerinde duramayan ayaklarının ucuna
basarak dolaşıyor
Kıkırdayarak ona rahat vermeyen çapkın
delikanlılarla

Ve sonra şarkılar ve gürleyen ve de mırıldanan
ses titretmeleri
Gitarlar ve her bir çeşidi baştan savar gibi
tıngırdatmanın.

Ben de fırçamla Maurizio'yu baştan savıyordum. Byron da Marianna Segati'yi, beni ve gazinonun esin perilerini baştan savıyordu. Marianna hâlâ evinin kraliçesiydi, ama Byron yavaş yavaş kendini ondan koparmaya başlamıştı. Byron kimi İtalyan kadınlarında tanık olduğu, insanda saygı duygusu yaratan bağlılık fikri üzerinde kafa yoruyordu. Seksenine geldikleri halde, hâlâ ayakta ve kırkında, ellisinde, altmışında gösteren sevgililer görmüştü. Ufak tefek yapısına karşın, Marianna buyurucuydu; hatta şunu bunu eleştirebiliyordu. Düşünüyorum da, zekâsı sanırım bu dediğim şeyi yapacak kapasitede değildi. Byron'un yeniden şiir yazmaya başlamasından hiç hoşlanmadı. Aşk hakkında felsefe yapmak yanlısı değildi, o sadece aşk yapmayı istiyordu. Ona, "Beni doğru dürüst sevmiş olsaydın, ancak *birsi i scarpi*ye yarayacak o kadar çok cinaslı sözler üretmezdin," diye bas bas bağırdığını kendi kulaklarımla işttim. Bu yaptığı benzetme, 'ayakkabı parlatmaya yarar' anlamına gelen ve sıkça kullanılan bir Venedik atasözüydü.

Marianna uygunsuz işler yapmaya başladı. Byron'un ona aldığı elmasları sattı. Byron da onları tekrar satın aldı ve gene ona verdi. Bu da onu hiç utandırmadı. Bence, Byron'un onu koruma altına almaktaki amacını kaba bir biçimde seziniyordu; bu yüzden günün birinde onunla yolları ayrıldığında şimdiden elden geldiğince çok şeyin elinin altında olmasına çalışıyordu. Karısının borçları yüzünden sağa sola rüşvetler dağıtan Signor Segati de Byron'a pahalıya mal oluyordu. Daha da kötüsü, Marianna kıskançlık belirtileri göstermeye başlamıştı. Böyle davranmakta da haklıydı elbet; Byron, benim dışımda, gazinolardaki dokuz esin perileri ile karanlık kanallardaki gelişigüzel çiftler gibi dikkatini çeken başka şeyler bulmuştu.

Şimdi de, Byron'un yeni bir kadın tavladığı haberi, Venedik'te herkesin dilindeydi. Söylediklerine göre, kanal kıyısında gezinti yaparken, çok koyu tenli bir kadın gözüne çarpmış. Byron da onun gözüne çarpınca, kadın aksanlı bir tonla , "Herkese o kadar nazik davrandığın halde neden bana da elini uzatmıyorsun, *carissimo*?"demiş.

Byron gülerek, "Yardıma gereksinme duymayacak kadar güzelsin de ondan, *Signorina*," demiş.

"Nerede yaşadığımı görseydin böyle konuşmazdın. Yalnız unutma, bana *Signora* diye hitap etmelisin. Kocam olduğu için böyle konuşmalısın demek istemiyorum. O hiç evde oturmaz. Diyeceğim, evde kiralık boş bir odam var." Kadın yumuşak bir tonla ve boğuk bir sesle gülüp, arsız arsız Byron'a bakmış.

Margarita Cogni okuma yazması olmayan, yirmi bir yaşında, olağanüstü güzellikte bir kadındı. Ailesi renginden dolayı, ona La Mora* lakabını takmıştı. Gerçekten de, katil prens kıskanç Othello kadar siyahtı. Byron ona bir buluşma teklifinde bulunurken gözlerini dikmiş sürekli Byron'un cebine bakıyordu. Venedik'te, hangi sınıftan olursa olsun, bütün evli kadınların birer sevgilisi olurdu. Yalnız her kadının bir fiyatı vardı. Margarita'nın kocası fırıncı idi. Byron ona, fırıncının karısı anlamına gelen 'La Fornarina' adını taktı. Bu durumda, kadın ona pek pahalıya oturmazdı. Yaşlıca bir ev kadını olan Marianna ona oldukça pahalıya patlamıştı.

Venedik'te olanlar güpegündüz oldu. Marianna'nın Margarita'yı görünce ona hakaretler yağdırdığı o unutulmaz sabahın neredeyse bir düzine görgü tanığı vardı. Margarita hiç sinirlenmeden hakarete karşılık verdi, hem de fazlası ile. İki kadın sokağın ortasında dikilmiş birbirleriyle atışarak gelen geçeni eğlendiriyorlardı. Margarita ona, "Sen onun karısı değilsin. Sen onun orospususun. Ben de orospusuyum. Ne var bunda?" dedi.

---

* Böğürtlen.

Marianna, hiç konuşmadan ne demek istediğini kolayca anlatabilmek için, yere tükürdü, Margarita ise, "Senin kocan boynuzlu. Benimki de boynuzlu;" diyerek konuşmasını sürdürdü.

Marianna rakibine bir tokat aşketmek için elini havaya kaldırdı, fakat hemen vazgeçti. Margarita ondan iki kat daha cüsseliydi; daha kalın sesli ve tam bir şirretti. Margarita en sonunda, "Ayrıca, bana sitem etmeye ne hakkın var? Adam benimkini seninkine yeğliyorsa, bunda benim suçum ne?" diyerek fikrini açıkladı.

O günden sonra, sokaklarda, *Bayan Segati'nin işi bitik,"* diye konuşulur oldu. "*Kadın anlaşılan kendine çok yüksek fiyat biçmiş. Fırıncının karısı da görülmeye değer doğrusu."*

Bu konu ile birlikte daha pek çok tartışmalar sonbaharın bitimine doğru La Mira'dan bütün Venedik'e yayıldı sonra da oradan kalkıp Kontes Marina Benzoni'nin sohbet toplantılarında sosyete yaşamına dahil oldu. Her şey değişiyordu. Hobhouse ocak ayında yeniden İngiltere'ye hareket etti. Son gece, bir gondol ile biri teknenin burnunda öbürü kıçında oturan iki de şarkıcı tuttular. Küçük Meydan'dan kalktıktan sonra, aralarına benim de katılabilmem için atölyemde durdular. O gece dondurucu bir soğuk vardı; pelerinime sımsıkı sarınarak bir çabuk tekneye çıkıverdim.

Müzisyenler çalgı aletlerini tıngırdatıp en adi sokak şarkılarından parçalar sunarken biz de Byron'un çok sevdiği uğrak yerlerinin önünden yağ gibi kayıyorduk. Suya düşen bozuk paralar gibi gece karanlığı coşku içinde şarkıları bir bir yutarken herkes, köpek yavrularının memeye asıldıkları gibi, *fragolino* şişesine asılabilmek için aralarında çekişiyorlardı. Bir ara altımızdaki su yutkunuyormuş gibi bir hareket oldu, ve birbirlerinden ayrılacak olan iki arkadaşın oturmakta olduğu sıralar beşik gibi sallanmaya başladı. Daracık sıranın üzerinde yan yana oturmuş, aralarında alçak sesle ciddi ciddi bir şeyler konuşuyorlardı.

Ne kadar da farklı görünümleri vardı; Hobhouse hantal

ve kaba, Byron ise ince ve zarifti. Sesleri de birbirinden çok farklıydı. Arada hiç istemediğim halde konuşmaları kulağıma takılıyordu. O sırada, bazen, Girolamo'nun yüzünü Byron'un yüzünde gördüğüm oluyordu, bunlar onun en huzurlu olduğu anlardı.

San Vio'nun önünden geçerken, "Aşk mı? Ben ona nefret edilecek bir iş gözüyle bakarım," dedi Byron.

"Başka türlüsü de olabilir."

"İngiltere'de "başka türlüsü"nü, daha iyi olanını bulacağını mı sanıyorsun?"

"Onu burada hiçbirimiz bulamayacağız."

"Aramayacağım ki."

Byron bunu söyleyince, böyle bir aşağılanmaya nasıl katlandığımı görmek için, Hobhouse yüzüme baktı. Bunu doğal bulduğumu göstermek için, Byron'un her zaman bu tür heyecan ve kendine acıma anlarına gereksinme duyduğunu, bunu hiçbir zaman üzerime alınmamam gerektiğini yeterince anlayan kadın olmanın psikolojisi içinde, ben de gülerek ona baktım. *Venedik onu daha da acınacak hale getiriyor,* dedim kendime.

Hobhouse ayrıldıktan sonra, Byron bir dahaki *Karnaval*'a kadar kendini bıraktı. Onun için günler geceye dönüştü. Haftalarca güneş yüzü görmedi. Şenlik ve eğlencelerin doruğa çıktığı sırada, meçhul bir maskeli kadınla yaşadığı yeni bir *amore* ile tüketilmekte olduğunu gördü. Kadın, kendini tutamadığı mutluluk anlarında bile çığlık atamasın diye *moretta* maskesinin düğmesini dişleriyle sımsıkı ısırmış bırakmıyordu. Byron, benim için hiç bir anlam taşımıyormuş gibi, bana, "Kadının bir türlü aşka doymadığı gibi para da almayacağının dışında... kim ve neci olduğunu tam olarak bilmiyorum," dedi.

Byron belirtileri keşfedince kadının kim olduğunu anladı.

Varlıklı biri gibi uyumanın nasıl bir şey olduğunu düşünebiliyor musunuz? Kesinlikle öğle yemeğinden önce kalkmamanın?

Söylediklerine göre, *o işi yaptıktan sonra bile, anlarsınız ya,* seviştiği kadınlar ile uyumayı hiç istemezdi.

Ne demek istediğimi anlıyorsanız eğer, daha onların içinden çıkmadan, onlara, "Dışarı!" derdi. *Di Morti.*

Günün birinde, gözyaşlarının onun da başına gelebileceğinden hiç mi kaygılanmazdı?

Varlıklı nasıl uyuyacağını bilirdi. Sabahları gün ışığını kesinlikle görmezdi. Bunun önceden tasarlanmış olabileceği de akla yatkın. Çünkü kendini gün ışığının içinde görmeyi istemezdi de ondan.

O varlıklı piçin kendine başka biçimde baktığını da söyleyebiliriz. İşte o sırada kadınları görmek istemezdi. Çünkü sabahları yüz ciltleri çok incelmiş olurdu. Ne demek istediğimi anlamışsınızdır. Nerdeyse ağladı ağlayacaklar, yani. Bu yüzden, onlar gerisin geriye topluca çekip gidinceye dek, gözlerini kapar hiç açmazdı.

Önceki gecenin en uygun zamanında onlara o yaptıklarından sonra.

6

L'amor fa passar el tempo,
e il temp fa passar l'amor.

Aşk vakit geçirtir,
fakat vakit aşk yaptırtır.

VENEDİK ATASÖZÜ

1818 *Karnavalı* Byron'a hem bir aşk hastalığı hem basur hem de yüksek ateş bırakarak gitti.

Hobhouse'a yazdığı mektubu gördüm. "O kibar kadında, Elena da Mosta'da belsoğukluğu vardı; hastalığı bana da geçirdi. Hiç para vermeden ilk kez belsoğukluğu kapmış oluyorum, anlayacağın bana bedavaya geldi."

Bir *Karnaval* daha son buldu. Venedikliler onlara her istediğini yaptıran canavarın öldüğünü göstermek için kent içinde siyah bir tabutu bir kez daha dolaştırdılar. Byron da tabut yerine yeni evine kapandı.

Byron, Marianna ile ilişkisini kestikten sonra artık Frezzeria'daki Segatilerin evinde kalamazdı. Haziran ayında, Büyük Kanal'ın tam kıvrıldığı yerdeki Mocenigolara ait *palazzo*lardan birini yılllığı 4800 franka kiraladı.

Bu haberi duyunca içim cız etti. Evet, bu, kumar masasında epey para yitirdiği gece Casanova'yı rahatlatmış olduğum Mocenigoların aynı palazzosu idi. Soylu insan başlarının lale ve ananas biçiminde göründüğü *Biribissi* dedikleri tahta kumar tahtasını resmetmek için konukların yüzlerini bir bir belleğime kazımıştım. Boş bir kafesin gerisinde Casanova ile oynaştığım Mocenigoların aynı palazzosu idi. *Palazzo*nun

bir bölümünde, hâlâ, Casanova'nın bana koruyuculuğunu önermiş olduğu, adamakıllı yaşlanmış Maurizio Mocenigo yaşıyordu. Aynı binanın bir başka konutunda ise, beni hâlâ bir anemon gibi seven oğlu Maurizio oturuyordu.

Byron, "Sen bu Mocenigoların palazzosu hakkında neler biliyorsun, anlatsana," dedi. Kira sözleşmesi daha yeni imzalanmıştı. Fletcher bir yandan kitaplarını toplamaya çalışırken az ilerdeki bir odadan Marianna'nın ağıt sesleri işitiliyordu.

Ne mi biliyordum? Ona önce anlatmaya hazırlıklı olduğum şeyleri anlattım.

Ona Mocenigoların Venedik'in en köklü ve tanınmış ailelerinden biri olduğunu anlattım. Aile büyüdükçe, tıpkı bizim Cornaro ailemiz gibi, yirmiden fazla dallara ayrılmıştı. Bunların arasında en önemli, en güçlü olanı San Stae'li Mocenigo ile San Samuele'li Mocenigo aileleri idi. Casanova ile bana barınaklık yapan bu sonunculara ait, Byron'un oturacağı *palazzo* idi.

Ona, Mocenigoların çok sayıda ünlü politikacı, asker, sanat ve bilim koruyucuları yetiştirdiğini anlattım. Portrelerini Giorgione, Tiziano, Tintoretto gibi ressamlar yapmıştı. Mocenigo hanedenları içlerinde Tommaso, Pietro ve Türkleri pek çok savaşta yenen Alvise'nin de bulunduğu tam yedi Dog yetiştirdi; Alvise o kadar cesur bir soyluydu ki öldüğünde Osmanlılar gemilerinin güvertelerini siyaha donattılar ve hilalli sancaklarını birkaç kez suya batırıp çıkardılar.

Mocenigoların evinin bir seferinde saygınlığını yitirdiğini de anlattım. Ünlü filozof Giordano Bruno'yu, bu melek gibi adamı, 1591'de, simyanın gizemlerini öğrenmek umuduyla konuk olarak çağıran Giovanni Mocenigo yüzünden evin onuru lekelendi. Simya formülünü ele geçiremeyince, Giovanni konuğunu sapkınlıkla suçladı. Ve Bruno bu yüzden Roma'da, Campo dei Fiari'de diri diri yakıldı.

Bu anlattıklarım Byron'u tatmin etmedi. Bir kız öğrenci gibi tarih bilgilerimi aktarırken Byron parmakları ile davul çalar gibi bir yerlere vurup durdu. "Bana her şeyi anlatmadın,

Cecilia. Bana biraz daha anlat. Bütün o *kirli çamaşırları* anlatmanı istiyorum."

Ona Venedikli soyluların boçluları öldürme geleneğini sürdürdüklerini karanlık çağları da anlattım. Domenigo Mocenigo borçlularından birinin kardeşini bıçaklayınca adı *Libro d'oro*'dan silinmişti. Ona Marina Mocenigo'nun dillere destan güzelliğini anlattım. Kocasını İngiliz sevgilisi ile aldatan Mocenigo ailesinin gelinlerinden Lucrezia Basadonna'yı anlattım. Rosalba Carriera boynunda Mocenigo ailesinin incileri ile onun bir portresini yapmıştı. Bir de, Mocenigolardan birinin on sekiz yaşındaki karısı Giustiniana Gussoni'nin bir gondol ile Tassis Kontu'na nasıl kaçtığını anlattım.

"Buna benzer başka şeyler de anlat bana," dedi Byron. "Anlatabileceğin başka skandal yok mu?"

"İngilizler ile ilgili olanlar mı?"

"Skandal olsun da. Yeter ki kirli şeyler anlat bana."

Ben de tuttum ona, ben doğmadan çok önce yaşamış, Anthonio Mocenigo'nun yakın arkadaşı, bir benzerine zor rastlanan Lady Mary Worthley Montagu'yu anlattım. -"Evet! Onun mektuplarını okudum ben. Ama ne kadar canlı yaşlı bir tip."- Ona bir de yaşamı skandallar ile dolu bir başka İngiliz kadından, Lady Arundel'den söz ettim. Sevgilisi olduğu söylenilen Venedikli Antonio'nun vatana ihanet olayına onu da bulaştırmışlardı.

"Demek bu *palazzo* da bir zamanlar neler görmüş geçirmiş," diye bağırdı.

"Ve de nice yemekli davetler," dedim. Pietro Mecenigo'nun yalnız bir gecede, şarap, yiyecek ve yağmur gibi havalara savurduğu altınlar için tam 40,000 *duca* harcadığını anlattım. Cumhuriyetin son yıllarında, tantanalı bu tür davetlerden birinde, kumar masasını dolduran soyluların başına Madam Pombadour'un yolladığı gül esansının serpildiğini de anlattım.

Fakat Casanova ile boş kafesin gerisinde yaşadığım gizemli gecemden ona hâlâ söz etmemiştim.

*

Byron, Mocenigoların *palazzo*suna kavuşunca, büyük ve görkemli bir yaşam biçimine de kavuşmuş oldu. Mavili beyazlı *palina*lara bağlı özel gondolu, görkemli bıyıkları olan, iri yarı Tita Falcieri adındaki gondolcusu ile gerçek bir Venedikli aristokrat gibi yaşıyordu. Tita, gondol kullanmadığı zamanlar, hem uşaklık hem pezevenklik yapıyordu.

Mocenigo Palazzo'suna ilk kez döndüğümde neredeyse binaya yaklaşmaya korktum. Kanal boyunca gondol ile geldim. Tertemiz bir su katmanının alttaki yeşil çamuru andıran tabakanın üzerini ipek bir halı gibi kapladığı bir gündü. Havayı koklayarak deniz basamaklarının üzerinde durdum. O gün su gökyüzünden daha parlaktı. Dünyanın her zamanki alışılagelen ses ve renk düzeni ters yüz olmuştu sanki. Ortalıkta tedirgin bir hava vardı. Her şey pusun içinden birden ortaya çıkıveriyordu. Bu da kimi resimlerde başların çevresinde oluşan parlak halenin buğulu görünümüne benziyordu. Resimlerdeki ruhların şamatası ile işte böyle günlerde dünyanın nabzı atıyor. Bunu anlatabilmek için bir dil bulmak gerek. Ben o dili resimlerimde bulabiliyordum.

Şimdi de, Mocenigoların resmini bundan böyle nasıl yapacağımı kendi kendime sormaya başladım. Öyle görünüyor ki cumhuriyetin sona ermesi ile Mocenigoların durumu çok sarsıldı. *Palazzo*ların eski görünümleri kaybolmuş, her zamanki görkemliliklerinden eser kalmamıştı. Aslan rengi boyası dökülmemişti; ama kirli ve soluktu. Deniz ve sis yüzünden yer yer kabarmış ya da aşınmıştı. *Piano nobile*nin pencerelerinin üzerindeki on iki aslan heykeli insanda hâlâ ürküntü yaratıyordu; fakat onlar da yıpranıp ufalmışlardı. Deniz-kapılarından sorumlu kadife yelekli bekçiler ile kazıklara bağlanmış olarak bekleyen on gondolu ara da bul. Şimdi, palazzonun resmini yapacak olsaydım, Yanık Sienna toprağına otuz yıl öncesine kıyasla biraz daha kurşun beyazı eklemem gerekirdi. Böylece ona daha tehlikeli, ama daha az muhkem bir görüntü verirdim. *Palina*ların mavisine gri renk eklerdim, zamanla zaten o rengi almışlardı. Deniz-kapılarının ayakları-

na kuru fırça ile kandil karası yedirirdim. Zaten son gördüğümden bu yana onları kurtçuklar yemiş bitirmişti bile.

Deniz-kapılarından arta ne kalmışsa elimle açtım. Ağır ahşap kapı zorlanınca küçük bir kıymık koptu bir ucundan. Nemli havayı ciğerlerimde hissederek içeri girdim. Bir yandan da yıllarca önce gördüğüm aynalarla kırmızı kadifelerin ilgisizlik yüzünden ne duruma düştüklerini inceliyordum. Merdivenleri tırmanmaya başladım. Evet, dışarı doğru uzanan kolların taşıdığı fenerler hâlâ taş koridorları aydınlatıyordu. Yüksek duvarların tavanla birleştiği köşelerde sinek ölüleri örümcek ağlarına takılmış sallanıp duruyordu. Duvarlarda nem izleri vardı.

Byron'un kaldığı konutun kapısında bir süre durdum. Gözlerimi kapayarak anılarıma daldım. Şu kapıyı açsam kendimi hâlâ devam eden 1782'deki partinin içinde bulabilirmişim gibi bir fanteziye kapıldım. Kurabiye gibi pudralanmış, kelebekler kadar neşeli erkekleri görmek istedim; tanınmış hanımefendiler ile sosyete orospularını, tepeleme pahalı yiyecek dolu lüks yemek tabaklarını görmek istedim. Markaların kumar masalarının üzerinde klink diye çıkardıkları sesleri işitmek istedim; redingotlarının ipek işlemeleri mum ışığının altında pırıl pırıl parlayan erkeklerin sevgililerinin üzerine eğildiklerini görmek istedim. Aynı kalıptan çıkmış gibi birbirine benzeyen kibar sesleri, dedikoducular ile flörtçülerin özenle çıkardığı uğultuyu işitmek istedim. Hepsinden çok da, bana kollarını açan Casanova'yı görmek istedim.

Onun yerine, kapıyı tıklatınca, beni karşılamak için azametli bir yürüyüşle çirkin ve ufak tefek Fletcher çıkageldi. İçerisi bomboş ve sessizdi, toz ve karanlık içindeydi.

"Lordum sizi bekliyor, Bayan Cecilia. Yolu bildiğinizi söyledi. Kendileri bugün bir köpek gibi üzgünler."

İçgüdü ve anılarımın peşinden, inlerin cinlerin top oynadığı kabul salonunu yürüyerek geçtim. Kitaplarının arasında oturan Byron'u buldum. Casanova ile unutulmaz anlar geçirdiğim yeri Byron kendisine çalışma odası olarak seçmişti. Burasını daha önce hiç gün ışığında görmemiştim. Burasının,

zeminine renk renk değerli taşlar kakılmış bir terası bulunan karanlık bir oda olduğu ortaya çıkıyordu. Çekine çekine yürüyormuş gibi yana yatmış, tavanı dokuz metre tepemdeymiş gibi insanın gözünü korkutan bir odaydı. 1782'de, partinin parıltısından uzak gerçek bir barınak gibi görünmüştü. Oysa şimdi, konforunu yitiren oda sadece gürültü çıkarabiliyordu.

Arkasında Casanova ile seviştiğimiz altın kafesi hemen tanıdım; şu anda iki küçük tükenmiş Fransız manzara resminin arasında asılı duran bir Canaletto'yu barındırıyordu. Odanın içi pazar yeri gibi küçük küçük süs eşyalarından geçilmiyordu. Duvarlar, tavana yükselen altın sarısı payandalardan üst duvar kuşağına kadar baştan başa renkli ağır kumaşlarla kaplıydı. Ta tepede renkleri yer yer solmuş kirişler görünüyordu. Büyük Kanal'a bakan pencerelerin arasında güneş ışığının ulaşamadığı yerlerde duvarlardaki bir yığın kabartmalar ocağın dumanı yüzünden berbat bir duruma düşmüştü. İki pencere arasında bir de ayna vardı. Odaya girerken, ilkin, deri ciltli kitap yığınlarının arasında divanın üzerinde uzanan Byron'ın aynadaki yansımasını görmüştüm.

Önündeki masanın üzerinde yıllarca önce resmettiğim *Biribissi* denilen kumar tahtası duruyordu. Üzerindeki yüzler yer yer soyulmuş, hayvanlar birer hortlağa dönüşmüşlerdi.

Byron, hiç de içtenlikli olmayan bir tonla, "Hoş geldin, Cecilia," dedi.

Ne kadar öfkelendiği yüz ifadesinden belli oluyordu. "Bak bu oyuncak-odasında ben ne buldum. Anladığım kadarı ile her şeyi bana açıkça anlatmamışsın. Öyle sanıyorum ki Mocenigoların Palazzosu hakkında anlatabileceğin daha pek çok şey var, Cecilia." Tahtayı bana doğru itti.

Eserimi tanımıştım.

Mocenigolar ile kurduğum bu yeni ilişki sayesinde *palazzoları* hakkında yeni yeni şeyler öğrendim. Genç bir kızken Casanaova ile oraya ilk gittiğimde gördüklerim onun çevresinde olup bitenler ile sınırlıydı. Tıpkı bir çocuk gibi algıladığım sadece peri masallarını andıran dış güzelliklerdi. Nice de-

neyimlerimden sonra, artık çok daha duyarlı olmuştum. *Palazzo*yu bu kez hem çok daha güzel hem çok daha ürkütücü buldum. Mocenigolar hakkında hâlâ Byron'a da anlatamayacağım şeyler öğrendim. Onları da artık kendisi öğrensin.

Her türlü tabuyu yıkan Byron kendisini şimdi de çeşit çeşit saldırganların arasında buldu. Onlar, Mocenigo palazzolarının doğal havasını bozan onca işlenmiş cinayetler ile çekilen acıların sıcak kanlı, tedirgin ruhlarıydı.

Çünkü, bu palazzolar mutsuz sevgililerin, efendilerinden karınlarını şişirmiş hizmetçi kızların, yataklarında zehirlenen düşünce özürlü oğlan çocuklarının, intihar süsü verilerek ortadan kaldırılan eşcinsellerin, dünyaya gelir gelmez gizlice kanalın suyuna atılan sakat doğmuş mirasçıların, saçları kazınarak manastırlara bırakılan çirkin kız evlatların, hiç istemedikleri halde yaşlanmış soylu azgınlarla evlendirilen güzel kız evlatlarının adları bile anılmayan hayaletlerini barındırırdı. Hayır, Mocenigoların öteki yüksek sınıftan Venedikli ailelerden hiçbir farkları yoktu.

Bazen havada neşeli bir ses duyulur gibi olur, bazen pencerelerden dışarı insanda derin duygular uyandıran heyecan dolu sesler taşardı. Esintisiz bahçedeki kapıların menteşelerinin üzerinde isteksizce sallandıkları duyulurdu. Güneş batarken, duvarlar, bir torba içine konmuş kedi gibi, hortlaklar yüzünden bel vermiş gibi olurdu. İhanete uğrayan Bruno'nun yanarak kül olmuş hayaletinin geceleri karanlık koridorları azametle adımladığı söylenirdi; sabahları da orada kül tanecikleri ile acayip su artıkları bulunurdu; Bruno'nun hayaletinin, yanan odunların üzerinde kıvrandığı sırada küllenen etlerini ıslatmak için dökülen suları her yerde aradığını herkes bilirdi. Orada yaşamış güzel kadınların güzelliklerini, ölmüş olsalar da, aynalar korumaktalar. Zaman zaman alışılmadık köşelerden parfüm kokularının dağıldığı olurdu. Onların yürekleri ailenin yeraltı mahzenlerinde korunsa da göze görünmez kıvançları evin her bir yanında dolaşırdı. Bazı günler, çiçek tarhlarında, kadın eldivenlerinin daha uğramadığı, henüz açmamış goncalar olurdu. Byron onların hiçbirini yok etme-

meye çalıştı ve böylece Mocenigo palazzolarının ona sunduğu hayaletlere karşı duyduğu yakınlık iki katına çıktı.

Kendine acıma duygusu ile ağırlaşan Byron, ailenin her bireyi tarafından sulanan bir çiçek gibi eğilerek, sonunda yenildi. Odanın arkasına çekilerek şiir yazmayı denedi. Bu süre içerisinde, Mocenigo palazzolarının hayaletleri ona hem avazları çıktığı kadar bağırıyor hem eline şarap bardağını uzatıyorlardı.

7

Tre done in casa, inferno verto.

Bir evde üç kadın, cehennem demektir.

VENEDİK ATASÖZÜ

O bahar, bir fil Venedik'in altını üstüne getirdi. Bu da Riva degli Schiavoni'deki sirkin bir başka parlak gösterisi oldu. Hayvan, Bandiera ve Moro Alanı'ndan kaçtıktan sonra Salizzada'ya doğru başını alıp gözden kayboldu; sonra da yıldırım hızı ile San Antonin Kilisesi'ne daldı. Avusturyalı askerler fili dışarı çıkmaya razı edemeyince, onlar da sürüyerek getirdikleri bir topu kilisenin kapısına dayadılar. Topu ateşleyince filin gövdesinin ön tarafı paramparça oldu. İç organları çiçek mahyası gibi dışarı dökülen hayvan sonunda can vermek için, doğum yapan yüz kadının çığlığını andıran bir böğürtü ile yere devrildi.

Byron bu olayı mektubunda Hobhouse'a da anlattı; mektubu yazarken bir yandan yüksek sesle bana okuyordu.

"İki hafta önce, şeytanın çıkardığı bir hır güre tanık olduk. Sirkten kaçıp kurtulan bir fil bir dükkân dolusu meyveyi midesine indirdikten sonra bakıcısını öldürdü; bir kiliseye zorla giren hayvanı, sonunda, Arsenale'den getirdikleri bir topu ateşleyerek öldürdüler. O gün, filin kaldığı barakanın kapısını zorlayarak kaçtığını gördüm. Riva'da dikilmiş duruyordu; bakıcıları da, sal gibi bir şeye bindirmek için, iri somun dilimleri uzatarak onu kandırmaya çalışıyorlardı. O gün öğleden sonra, gondolum ile yanına kadar yaklaştım Dört bir

yandan suyun üzerinden aşırtıp üzerine fırlattıkları koca koca odun parçalarına bakarak eğleniyordu. O sırada pek kızgın değildi; fakat gece yarısına doğru çok öfkelendi ve önüne çıkan her şeyi kırıp parçalayarak, ne kadar güçlü olduğunu gösterdi. Küçük tüfekler ile ne kadar ateş ettilerse de boşunaydı; üzerlerine saldırınca da Avusturyalılar tüfeklerini atıp tabana kuvvet kaçtılar. Sonunda duvarda bir delik açtılar ve bir de sahra topu getirdiler. Birinci atışta isabet ettiremediler. İkinci seferinde mermi hayvanın arkasından girdi, tam omzundan dışarı çıktı. Ertesi gün ölüsünü gördüm; amma da iri bir hayvanmış. Kızışma ayı olduğu için, dişisini arzuladığından hayvan delirmişti."

Byron ile birlikte, hayvanın pis pis kokan cesedini görmeye gittim. Benden filin bir portresini yapmamı istediyse de bu isteğine karşı çıktım. Ölmüş de olsa, iskeletinin karşısında ürküntü duymuştum. Neden hayvanın bir portresini yapmamı istediğini anladım. Hayvanda kendisine benzeyen bir yan görüyordu. Alt edilmiş bir devi resmedince Byron'un vahşi dokunaklılığını daha kolay kavrayabilecektim.

Byron her tür hayvanı severdi. Bildiğim kadarı ile, ceddinin hamamböceği tutkusunu bile sürdürüyordu. Byron, genellikle, hizmetçileri ile kadınlarına kıyasla dört ayaklı hayvanlara daha nazik davranırdı. Hayvanlar hiç değilse sarfettiği sözlerin aşağılayıcı yanını ya da sesindeki dışlayıcı tonu hissedemezlerdi. Geriye kalanlarımız, tepeden bakmasını üzerimize sıvaşan yüz kızartıcı bir koku gibi sırtımıza geçirirdik.

Mocenigo palazzosu şimdi de Byron'un acayip hayvanat bahçesi yüzünden ya homurdanıyor ya da hırlıyordu.

*Palazzo*nun tam orta yerini, zemini dört köşe taş döşeli, baş tabanları boşta, kaplamaları simsiyah olmuş, üzeri kapalı avlu dolduruyordu. Orada insan havayı rahatça soluyamazdı, çünkü inanılmayacak kadar nemliydi. Sanki bu yeni deniz erkekliği durumunu göstermek için, Byron *palazzo*ya taşınan bütün arabaların tekerleklerinin sökülmesini buyurdu. İç organları çıkarılmış arabaların kadavraları eski çağ hayvanlarının

kaburgaları gibi yerde uzanıyordu. Bir de kanalın yakınında sütunlar ile kurulmuş basık tavanlı çok özel bir oda vardı. Byron canlı hayvanlarını burada barındırıyordu: İki eşek, pek çok kedi, üç ya da dört köpek, bir kurt, bir tilki ve bir karga ile bir de kartal. Kırmızı duvarlarına bile kahkaha aynaları yerleştirilmişti; öyle ki hayvanlar kendilerini iki ya da üç taneymişler gibi görüyorlardı. Acayip eşleri onları sürekli olarak korku ve cinsel heyecan içinde tutabiliyorlardı. Kapı yarıklarından içeri süzülen ışığın parıltısı, pencerelerin kalın tirizlerinden giren ışık sayesinde, zavallı hayvanlar suyu hem görebiliyor hem koklayabiliyorlardı. Fakat, zincirli, kafesli ve iple bağlı olanlar korku ve mutsuzluklarından kurtulamıyorlardı.

Şimdi de Venedik'te, varlıklı İngiliz'in Büyük Kanal'da küçük bir hayvanat bahçesine sahip olduğu herkesin dilindeydi. Kanal'a açılan tahta kapıların yanına kadar yaklaşan davetsiz konukları hayvanların nasıl karşıladığından Byron'un elbette haberi vardı. Tıpkı Newstead Manastırı'nın girişine zincirle ayı ve kurt bağlayarak hoşça vakit geçirdiği gibi, şimdi de hayvanlar kralı olan kendisine saygılarını sunmaya gelmeden önce konuklarının hayvanların her telden çıkardığı çığlıklarından ve de berbat kokularından kaçıştıklarını görmekten son derece mutlu oluyordu.

Komşuları ve bu arada Maurizio durumdan son derece umutsuzdular. Ellerinden bir şey gelmezdi ki. Avluda zaman zaman karşılaştığı Byron'a bir şey söylemekten Maurizio'nun ödü kopardı. Onların bir an için bile olsa bir araya gelebileceklerini aklıma bile getiremezdim.

Fili gördükten sonra, Byron Venedik'teki öbür hayvanların da yazgısını merak etmeye başladı. Bu yüzden, portresini yaptığım sırada, ona, aklıma geldikçe, hayvanlarla ilgili öyküler anlatıyordum. Peri masalı dinleyen bir çocuktan hiç farkı yoktu. Bir anekdotu ya da bir hayvan betimlemesini bitirdiğimde, her seferinde, "Bir tane daha!" diye bağırırdı. Atölyemde ona kendi defterimden daha önce çizdiğim taslaklar ve resimleri de gösterirdim..

Ona bağlı olarak uzandığı yüksekçe bir ahşap platformdan, bir şarlatanın çaldığı keman sesine ayak uydurmaya çalışarak arka ayaklarının üzerinde menüet dansı yapmaya çalışan birbirinden şirin Maltalı kaniş köpeklerini seyreden bir aslan resmini gösterdim. O sırada dişi köpekler, tırnakları mercan rengine boyalı pençeleri ile kusursuz minyatür yelpazelerini tutuyorlardı. Redingotlu erkek köpekler de büyük bir dikkatle dişilerine eşlik ediyordu.

Ona bir de otuza kadar saymasını bilen ünlü kanaryanın eskizini gösterdim.

Ona, Santa Maria Formosa'da, her yıl şubat ayında gerçekleştirilen geleneksel kedi döğüştürme şölenini, gene aynı yortuda ve de gene aynı tarzda, kaygan bedenlerini suya daldırmadan önce kanalın üzerinde dinlenmeye çalışan kara batakları yakalayıp kellelerini koparmak için suya dalan adamları anlattım.

Ona, ayrıca boğa-kızdırma denilen dehşet dolu oyunda eğitimli köpeklerin hayvanın üzerine saldırarak dişleri ile nasıl kulaklarına asıldıklarını, boğa ölünceye kadar da bırakmadıklarını gösteren gravürleri gösterdim. İplerini tutanlar, köpeklerin kuyruğunu ısırıp ya da taşaklarını sıkmadıkça, onları boğadan ayıramazlardı. Doglar Sarayı'nın avlusunda gerçekleştirilen boğa güreşlerinde ise, boğaların kelleleri tek darbede ikiye ayrılırdı. Ona, bağlı olarak duran ayının üzerine köpeklerin salıverildiği ayı kızdırma oyununu da anlattım. Ayı, üzerine saldıranlardan birini çenesi ile yakalayacak olursa, hayvanın ağzını yaralamak pahasına çenesini çentikli bir ağaç sopa ile aralarlardı.

Byron'a, bir de, su dolu leğenlerin üzerine eğilerek dişleri ile yılanbalığı yakalamaya çalışanların çini mürekkebi ile çizilmiş eskizlerini gösterdim.

Ona, babamın yaşamını yitirdiği o korkunç at yarışını anlatınca, "Zavallı at!" diye iç çekti Byron. "Zavallı hayvanlar."

*

Byron, ev halkını tamamlamak için, bu kez, Claire Claremont'tan doğma Allegra adındaki piç kızını da yanına getirt-

ti. Çocuk ile ilk karşılaştığımda bir geyik kadar sinirlendim. Girolamo'ya, hatta Byron'un kendisine benzeyen yüz çizgilerini boşuna aradım. Güzel, sarışın bir meleği andırıyordu; tombul ve sağlıklı bir çocuktu. Neşeli ve zarif hiç değildi.

Byron o sırada bana bakıyordu. "Ne düşündüğünü merak ediyorum," dedi. "Hiç bana benzemiyor, değil mi? İşin asıl şaşılacak yanı, çocuk, annesine de benzemiyor. Bununla birlikte, ruhsal yapısı, daha çok bana benziyor."

Bu dediği doğru idi. Allegra çok huysuzdu; zaman zaman bağırdığını duyuyordum, sık sık bir hizmetçiyi ya da kediyi tekmelediği oluyordu. Byron öteki hayvanlara karşı olduğu kadar çocuğa karşı da sevecendi. Her gördüğümde ya kızın saçlarını dağıtıyor ya da ona gülümsüyordu. Aynı şeyleri Girolamo'ya da yaptığını kurdum kafamda. *Baba olarak Byron işte bu,* dedim kendi kendime. Oğlum adına, onu, gereksiz yere, kıskandığımı fark ettim.

Byron, Allegra'yı yanından hiç ayırmıyordu. Allegra çoğu kez, Byron'un portresini yaptığım odada oynuyordu. Kendi kendine sözlerini anlayamadığım ezgiler mırıldanır, babasına herhangi bir yetişkinmiş gibi davranırdı. Byron, bir süre sonra, çocuğun varlığını hiç yakınmadan kabul edip durumu içine sindirince, bu konu onu rahatsız etmez oldu. Küçük Allegra tozlu merdivenlerden sarsak adımlarla inmeye çalışıyor, köpekler gibi masa altlarına uzanıyordu.

Byron, Allegra'ya, *velocimano* dediğimiz tekerlekli küçük bir tahta at satın aldı. Oyuncak atın başından ileriye doğru genişleyen bir çift kulağı vardı. Allegra sahici at kılından yapılmış yelesini çekip çekip bırakıyor, oyuncağı başın hemen gerisindeki kolları, kavrayarak yönetiyordu. Bir gün, babası farkında olmadan, büyük kapıları açtı ve *velocimano*yu merdivenlerden aşağı, içlerinden birinin onu rahatça gövdesine indirebilecek hayvanların bulunduğu çukura doğru sürdü.

Byron'un dostları, Hoppnerler, bu durumu bir çocuk için çok tehlikeli bulunca, Allegra, İngiliz Konsolosu'nun evine yerleştirildi.

Byron'un hayvanat bahçesine katacağı bir hayvan daha vardı: Fırıncının karısı Margarita Cogni.

Öyle sanıyorum ki ona çekici gelen, daha çok Margarita'nın ilkel, hayvansı yanıydı. "Her istediğini yaptırabileceğin kadınlardan. Eline bir kama versem, eminim her istediğim yere, eğer kızdırırsam bana bile saplardı. Hayvanların bu türlüsünü çok seviyorum, özelikle de..."

"Dişi Piton," diye seslendi. "Kaplan. Anaç dişi aslan."

Bu dediğine katılmak zorundaydım. Margarita müthiş bir kadındı. Marianna'yı Byron'dan ayırmak ve Byron üzerinde hak iddia etmek birkaç ayını almıştı. Zaferi kendisinin kazandığını anladığı an, vahşi sevinç çığlıklarının yankıları Büyük Kanal'dan bile duyuldu. Byron eliyle ağzını kapatmayı göze alamadı. Parmağını kaybedebilirdi. Marianna hakkında neler hissediyor idiysem onun hakkında da hissediyordum, bir farkla ki fiziksel anlamda ondan ben de korkuyordum.

1818 Ağustosu'nda bir gece, palazzonun basamaklarında oturmuş kocasının evine, kendi deyimi ile *becco etico*nun, veremli pezevengin, evine gitmemek için ayak diriyordu. Polis ve semt rahibi işe karışmak istediyse de hiçbiri onu yerinden oynatamadı. Byron da onu evine kâhya olarak tuttu. Onu hiç beklemediği biçimde kazanmış olmaktan pek de hoşnut kalmamıştı. Bununla birlikte, Margarita evi çok da güzel çekip çevirdi, hatta ona para bile tasarruf ettirdi. Kadın İtalyan'dı ya, herkesin Byron'u dolandırdığı kanısındaydı. O da bu insanlara karşı ona göre tavır aldı, ya bağırıp çağırarak ya da sille tokat girişerek. Böylece Mocenigo palazzosu çok az para ile geçinmeye başladı. Byron'un kalbini kazanmak için Margarita kendine bir yol daha bulmuştu.

Atölyeme geldiği günlerden birinde, Byron'a, "Sen onunla nasıl baş edebiliyorsun?" diye sordum.

"Baş etmeye çalışmıyorum ki," dedi. "Varsın ne halt ederse etsin. Onun bu halini seyretmek eğlendirici oluyor. Şunca yıllık görmüş geçirmiş Fletcher'ın bile ondan gözü korktu, o yüzden kaç kez ne yapacağını şaşırdı. Sen hiç kaygılanma, Cecilia, ben her şeyin üstesinden gelirim. Yeter ki

Miss Milbanke gibi Allahın belası soğuk kanlı bir hayvan karşıma çıkmasın."

Byron'un böyle söylemesine karşın, Margarita denetimden çıkmıştı. Byron hakkında gizli bilgilere ulaşabilmek için okuma yazma bile öğrendi. Byron hiç abartmıyordu: Kadın Tita'nın da, Fletcher'ın da gözünü korkutmuştu. Onun ayak sesini işitir işitmez her ikisi de sırtlanlar gibi kaçacak delik arıyorlardı. Evde, yaşlı ya da çirkin olmadıkça, başka bir kadının varlığına Margarita kesinlikle izin vermezdi. Palazzo'nun deniz basamaklarının üzerinde, gözleri ağlamaktan parıl parıl, siyah saçları Medusa'nın yılanları gibi darmadağın olmuş bir halde, sabaha dek Byron'un dönüşünü beklerdi. Byron en sonunda eve gelince, onu tehlikeli denilebilecek kadar coşkulu karşılardı. Ve böylece başarılı biçimde görevini yerine getirirdi.

Margarita evin demirbaşları arasına girince, durumu serinkanlılıkla kabul ederek, ben de atölyeme geri döndüm. Margarita'nın tırnakları ile yüzümü çirkinleştirmesini istemezdim. Byron zaten üzerimde bir iz bırakmıştı, daha da önemlisi onun günlük yaşamının bir parçası olmamın şu ana kadar bana karşı gösterdiği ilgiyi yok edeceğinin farkındaydım. Çoğu günler atölyede beni ziyarete geliyordu. San Lazzaro'da buluşmalarımıza da devam ediyorduk.

Bununla birlikte, bazen de resim sehpamın hâlâ Byron'un çalışma odasında durduğu palazzo Macenigo'ya gittiğim oluyordu. Margarita'yı yatıştırmak için bir plan tasarlamıştık. Çabucak, onun çok istediği saray yaşamı sürdürmekte olduğunu gösteren takılar ve süslü püslü giysiler içinde bir resmini yaptım. Arkasında sürüklenen gülünç denecek kadar uzun elbise kuyruğu için beyaz boyun atkısından vazgeçmişti. Çalımlı bir hava içinde yürürken ünlü kadınlardan birinin karikatürüne benziyordu. Onun işte böyle bir resmini yaptım, nazikçe ve onu alaya almadan. Resmi görünce, onu sehpanın üzerinden kaptığı gibi aldı ve kaçtı. Fakat bu olaydan sonra, beni her gördüğünde dostça başını sallardı.

Fletceher ve Tita gibi, beni de ev halkının bir parçası olarak kabul etmişti: Artık ben de onlar gibi sahibine hizmet eden bir başka sadık ve çalışkan yaratıktım.

Ancak ondan sonra, 1816'nın Eylül başlarında yazmaya koyulduğu yeni şiiri Don Juan'ın ilk bölümümü yazarken Byron'un portresini yapabildim. Kitabın ilk dizelerinde açıkladığına göre bu onun baş yapıtı olacaktı. Arada sırada onu pek beğenmiyormuş gibi davransa da Byron her zaman bir şöhret delisi idi. "Onun çıkardığı dumanlar insanın zihnine tütsü etkisi yapar," diyordu. Bu dediği doğru, diye düşünüyordum. Benim şu dünya üzerine gerçekleştirdiğim başarı, yaşamımı renklendiren pamuk helvası gibi geliyordu bana.

Byron'un bana yeni şiirinden parçalar okumadığı zamanlar, suskun suskun otururduk. Çünkü Margarita'dan hâlâ korkuyorduk. Fırıncının karısı, arada sırada, çalışma odasındaki üç kapının birinden içeri dalıverirdi. Her şeyi yerli yerinde bulunca, Byron'a sokulur, kısa bir süre kucağına oturur ve omzunun üzerinden de gözlerini gözlerime dikerdi. Bu da onun hoşlandığı şeylerden biriydi işte. Tuvalimin altından, kâğıt ve kalem almak için uzanırdım. Böyle anların resmini çizmemek olmazdı, kâğıda ya da kafama hiç fark etmez.

Bir gün, biz içerde çalışırken, aşağıda hizmetçilerin arasında bir cayırtı koptu. Sonunda, işin iç yüzünü anlatmak için, Fletcher koşarak yukarı geldi. Margarita, Byron için çok fazla haşlanan patateslerin yerine yeni patatesler getiren Rialtolu güzel kızlardan birinin mutfakta bir süre oyalandığını görünce üzerine saldırmış ve bayıltıncaya kadar pataklamıştı. Margarita avının yanından bir türlü ayrılmıyordu. Görünen o ki öldürücü darbeyi vurmak üzereydi.

Byron, "Sen onu bana gönder," dedi Fletcher'a. "Sonra da kurbanı ayıltmaya çalış."

Margarita, saçı başı dağınık, tırnakları kan içinde, bir şeyler mırıldanarak öfke ile odaya girdi. Bacakları tutulmuş gibi yürürken kuyruk sallayan bir köpekten farksızdı.

Byron, "Margarita, sen bir kahpesin," dedi. İtalyanca'da cagna denilen bu söz çok aşağılayıcı bir hitaptı. Bu uzun

boylu kızın şimdi bağırıp çağıracağını ya da ezilip büzüleceğini merak ederek soluğumu tuttum.

Fakat Margarita dizini kırarak yanıt verdi. "Si, la tua cagna- sono sempre in calore," yani, yalnız senin kahpen hem de her zaman kızışmış olarak, dedi.

Byron yüksek sesle gülerek onu yolladı. Margarita önce Byron'un başını iki elinin arasına aldı, sonra ağzını ağzının içinde yuttu. Byron kendini geri çekti, bunun üzerine Margarita, yanakları gözyaşı içinde iniltili bir ses çıkararak aniden geri fırladı. Byron ağzını silmeye çalışırken bana döndü ve, "Bizim, İngiltere'de kadınlar için ne dediğimizi bilirsin: 'Ne kadar çok ağlarlarsa o kadar az işerler,' deriz." Sonra da ekledi: "Badi badi yürüyen ördeklerden ne kadar nefret edersem ağlayan bir kadını görmekten de o denli nefret ederim."

Hiçbir şey söylemedim. İçerdeki odalardan birinden, Margarita'nın hıçkırıklı ağlama sesleri ile Tanrı'ya ettiği küfürleri işitiliyordu. Byron üzüntülü seslerin geldiği yana doğru başını çevirdi. "Diyeceğim, dua çanını işitince hemen haç çıkarır, o sırada ne yaptığımız hiç önemli değil. Kimi zaman vücudunun öteki parçaları ile tam bir uyuşmazlık içinde olduğunu söyleyebilirim. Koç gibi bir de ağır koku salar. Onun o bitmez tükenmez gücüne bayılıyorum. Hizmetçiler ile yaptığı konuşmaların kulağıma çalındığı oluyor: Benimle gururlanma biçimi çok hoşuma gidiyor. O beni eğlendiriyor. Venedik tarzı şaklabanlıklarla beni güldürerek her zaman aklımı çelebilir. Bir de bana cana yakın kısacık adlarla seslenmesi yok mu, bayılıyorum."

Evet, her zaman bunları dinledim. Margarita, yatak odası ya da çalışma odasında taşkınlık anlarında, ona o adlarla hitap ederdi. Uvetta mia, üzümcüğüm, derdi; pasta di marzapane, ekmek hamurum, derdi. La Fornarina'nın imgelem gücünü mutfaktan alıyor olması doğal, diyordum kendime, ona tepeden bakarcasına; ne de olsa fırıncının karısı. Oysa, Marianna Segati'nin her zaman kaskatı olmaktan uzak su gibi cana yakın hareketlerle Byron'un etrafında dolanıp durduğunu zihnimde canlandırmıştım. Mürekkep rengi gözlerini

Byron'un üzerinden hiç ayırmazdı; oysa La Fornarina'nın Byron'un üzerine o biçim abanarak, vücudunun bütün yumuşak noktalarına tırnaklarını geçirerek etlerini hamur gibi yoğurduğunu düşünmekten kendimi alamıyordum. Sonra da kabaran bir ekmek gibi soluklanarak yanına uzanırdı. Sıcak somuna bir bıçak daldırıldığında, fırıncının karısı bir kez daha hazırdır: O sırada yüzü tereyağı sürülmüş dana pirzolası gibi parıltılı, onu içine almak için kabaran hamur gibi istekli olurdu.

8

Xe più le dtera.one che varda i òmeni
che le stele che varda la

Erkekleri seyreden kadın sayısı
Dünyayı seyreden yıldız sayısından çoktur.

VENEDİK ATASÖZÜ

Bunu daha önce söylemiştim. Benim hiç kadın arkadaşım olmadı.

Ben erkeklerle arkadaşlığı yeğleyen bir kadınım. Başka kadınlarla bir arada iken içim sıkılır. Casanova 1798'de ölünceye dek, gereksinme duyduğum arkadaşlığı yalnız onda bulmuştum. Mektuplarımız gevezeliklerim ve insanı rahatlatan yazılarımla dolup taşardı, onlar muzipliklerimin çelik kasasıydı. Casonova ölünce, daha acımasız ve daha soğuk bir insan oldum. Byron beni Arnavutluk'ta terk ettikten sonra, içim acı ile dolduğundan, daha yumuşak ve daha nazik oldum, ama kesinlikle daha sıcak olamadım. Acı beni daha hoş bir insan yaptı sanırım. Sofia'ya karşı daha nazik davranır oldum. Gerçekte, bütün kadınlar ile ilişkilerimde çok daha cana yakın oldum. Artık kendimi onların üzerinde hissetmiyordum, böyle olunca da onların üzüntülerine karşı içimde bir sevecenlik oluşmaya başladı. Fakat kadınlara güvenmeye başlamak artık benim için çok geçti.

Tanıdığım kadın arkadaşlar içinde en çok yakınlık hissettiğim insanın Mary Shelley olduğunu sanırım daha önce de söylemiştim.

Shelleyler, Percy ve Mary, Venedik'e o yaz geldiler. Bir sabah Mocenigoların palazzosuna çıkageldiklerinde ben

Byron'un portrelerinden birinin üzerinde çalışıyordum. Bir melek kadar sarışın ve pembe Shelley tüm yüz çizgileri ile tam bir romantik ozan görünümündeydi. Byron'daki ışıltılı yan onda da vardı; fakat onunki, surat asma ya da burukluğun donuklaştırdığı bir ışıltı değildi. Onun hemen bir portresini yapmak arzusu ile kıvranmaya başladım. İçindeki şiiri kolayca parıldatacağımı anlamıştım. Byron bu görüşten ne kadar nefret ederdi, diye düşündüm. Shelley'in dikkatini çekip çekmediğimi sordum kendime, fakat çekmediğimi anladım. İnsanlar ile beşeri bağlantı kurmak yanlısı olmadığı görünüyordu; onun için tek bağlantı ruhsal ve entelektüel düzeyde olmalıydı. Nedense, Byron imajı içime işlemişti. Ağzıma dokunmasını istediğim tek ağız onunki idi, az çok onunkine benzese bile, başka ağız değildi.

Daha ilk bakışta, Mary'yi çok yalın buldum. Onun güzel bir portresinin yapılamayacağını düşündüm. Bütün çekiciliği soluk yüzünde değil gözle görünmeyen yanlarındaydı. Üzerinde çok sade bir giysi vardı. Yüz derisi hoşa gitmeyecek kadar saydamdı, saçları kafatasının üzerinden biçimsizce sarkıyordu. Elleri güzeldi de vücut yapısı sıradandı.

Shelley bana bakarak, tiz ve kaygılı bir ses ve afallamış bir tonla, "Kim bu kadın?"diye sordu. O buraya şiir üzerine konuşmaya gelmişti. Byron ile birlikte iken, her zaman olduğu gibi, Shelley önemsiz ve bayağı bulduğu konulara dalmaktan çekinirdi.

"Hiç kimse, o bir ressam," dedi Byron kayıtsızca.

Mary, yumuşak ve ıslıklı bir sesle, "Ressamın da bir kişisel yanı olmalı bence, Albé. Bir ressam bir tür Tanrı sayılır," dedi. "Erkek olsun kadın olsun -bana dönerek hafifçe öne eğildi- düşünerek ve de hünerli bir biçimde bir yaşamı var eder onlar."

Mary konuşurken, kalın gözkapaklarının altında gözbebeklerinin canlandığını fark ettim. Pırıl pırıl parlayan saçları tam ortadan ikiye ayrılmış, kenarlarda bukleler oluşturmuştu. Uyku saatinden önce esneyen küçük bir çocuk gibi, sol kolunu kıvrılmış eliyle omzunun üzerine koyarak garip bir ha-

reket yapmıştı. Son derece etkileyici, hem de yapmacıksız biçimde, dedim içimden.

Byron alaycı bir biçimde güldü: "Ressamlar da düşünmeye başlarsa Tanrı yardımcımız olsun."

Mary, onun söylediklerini işitmemiş gibi, konuşmasını sürdürdü. "Ben burada salt benzerlikten, gözkapaklarının doğru ölçümünden, bir cildi aslına uygun biçimde sunmaktan söz etmiyorum. Yaşamın kendisi gibi verilen bir gerilimden, modelin kişisel özelliklerini yeni baştan yaratan bir tür simyadan söz ediyorum. Renk, yaşam ve derinlik ile, ressam hissedilebilen bir şey yaratır ki o da bir başka deyişle yaşamın ta kendisi demektir."

Mary sehpanın yanına kadar geldi, portreme baktı, önce bana, sonra Byron'a bakarak güldü. "Bu resim, kirpiklerine kadar, sensin Albé. Ressam bir yaşamı, senin yaşamını yaratmış. Benim bildiğim yüz çizgilerinin hepsini burada rahatça görebiliyorum."

Bana daha önce de söylediği gibi, Byron mavi çoraplardan nefret ederdi. Mary'ninkiler koyu çivit rengiydi. Mary'nin, yaşamın zorlukları ve yeni bir güç kazandırma üzerine kurmuş olduğu Frankenstein kuramları Byron'un hiç umurunda değildi. Söylediklerine yanıt vererek onu onurlandırmak istemedi. Shelley çok sıkılmışa benziyordu. Bu konuşulanlar zihnini meşgul edecek konulardan hiç değildi. Byron beni tanıtmadı. Shelley'i oturma odasına doğru sürükledi ve kapıyı suratımıza çarpar gibi çat diye kapadı. Böyle yaparak Shelley'e çalım satıyordu, bunu anladım. Çıkan gürültünün dehşetinden, Mary ve ben, birkaç saniye gözlerimizi kapattık. Gözlerimizi açınca birbirimize bakıyorduk. O anda, kendimden geçmiş bir durumdaydım, ruhların birbirlerini karşılamak için ortaya çıkmaları gibi bir şeydi bu. Kadınlarla bu biçimde bir arada olmanın anlamını çıkaramıyor, kendimi şaşkın ve çekingen hissediyordum.

Her ikimiz de ünlü romantik ozanları yatağımıza alıyoruz, diye düşündüm. Fakat birbirlerinden ne kadar da farklılardı. Shelley'in Byron'un hiçbir zaman olamayacağı kadar

duygusal ve gözü yaşlı olduğunu düşünüyorum. Gözlerimizi dikip birbirimizin yüzüne bakarken Mary'nin içinden neler geçirdiğini çok merak ettim, hâlâ da merak ederim.

Şu anda erken başlayan bir arkadaşlık da diyebileceğim gözle yaptığımız fikir alışverişleri yarıda kesildi. Çalışma odasının kapısı aniden açıldı. Byron birdenbire döndü ve üzerimize doğru bir tomar kâğıt fırlattı. Pat diye yere düşen kâğıtlar çabuk dağılabilen bir toz örtüsüne büründü.

Omzunun üzerinden, "Benim anılarım," dedi.

Mary meydan okur gibi, "Yani itirafların mı demek istiyorsun? Topu topu birkaç sayfa mı?" dedi.

Byron onu yanıtlamadı. Kapı yeniden çat diye kapandı.

Kapının ses yansımaları yerini sessizliğe terk etti. Mary ve ben gene birbirimize bakıyorduk. Şimdi de edindiğim ilk izlenimimde yanıldığımı düşünüyordum. Yüzünde hiç kuşkusuz diri olan bir yan vardı. Her şeye karşın, büyük bir kıvançla ben bu yüzün resmini yapabilirdim.

Mary gelip yanıma oturdu. Kusursuz bir İtalyancası vardı. Sanat konularında çok bilgiliydi ve Byron hakkında bilmediği yoktu. Aynı dalda bir arada açmış çiçekler gibi konuşuyorduk. Atılan kâğıt paketi şimdilik unutulmuş olarak arkamızda duruyordu. Mary'nin bana anlatacağı birbirinden ilginç o kadar çok şey vardı ki.

Çok, çok kısa bir süre sonra anladım ki Mary, Byron'dan nefret ediyordu. Byron'u, kendi kızının ölümüne neden olduğu görüşündeydi. Bana, Shelley'in onu acele Venedik'e çağırdığını anlattı; zavallı küçük Allegra konusunda Byron'u ikna edebilmesi için Shelley'in onun yardımına ihtiyacı vardı. Çocuğun annesi Claire'in -bu adı andığında, dudaklarını büzdü- Byon'u iyi tanımadığını, bu yüzden Venedik'te gizlenerek onu boşu boşuna beklediğini anlattı. Claire bebeğin kendisine verilmesini istiyor, fakat aynı zamanda eski sevgilisini görebilmek için Allegra'yı yem olarak kullanıyordu. Anlaşılan, Byron da o ölçüde Claire'i görmemek ve çocuğunu terk etmemek kararındaydı. Claire hakkında anlatılanlardan öğrendiğim kadarı ile kadın gülünç bir yaratıktı. Mary bunu

dile getirmediyse de o da aynı kanıdaydı. Fakat Byron Allegra'yı neden terk etmek istemiyordu? Mary, "Byron herkesin ondan bıktığını söyleyeceğinden korkuyordu. Anladığım kadarı ile, burada zaten kaprisli biri olarak kötü bir ünü vardı," dedi. Bu söylediklerini başımla onayladım. "Gene de herkes çocuğu düşünmeli, elbet." Mary, ister istemez, kocasına ve Claire'e destek olabilmek için, İtalya'ya gitmek üzere yola çıkmıştı. Fakat yolculuğun çetin koşulları yüzünden hastalanan küçük kızı Clara, Venedik'e gelişlerinin ilk günü Mary'nin kollarının arasında ölmüştü.

Shelley'nin, o ikisine, Byron ile Claire'e çocuklarından da, karısından da çok daha fazla önem verdiğini Mary anlamıştı. Buna da, Byron'un kaba saba tavırlarına karşın içinde pırıl pırıl bir yürek taşıdığına Shelley'ın aşırı inancı neden olmuştu. Öte yandan, Shelley, Byron'un zeki bir insan olmadığını, fakat yarattığı heyecan ve parıltıya dikkatleri çekmekte başkalarından çok farklı olduğunu biliyordu. Shelley, onun bu yanını boşa harcadığını, bu denli değerli yanını çar çur ettiğini görüyordu. Shelley, şiirin, her şeye karşın her zaman ön planda olmasına çalışırdı. Bu arada, bir de Shelley'in onu, yola gelmez Claire ile aldattığı olasılığı vardı. Bunu Mary'nin burukluğundan sezinledim.

Bu anlatılanlara karşı içimde büyük bir tepki oluştu. Burada, Byron'un yüzünden, çocuklarından yoksun bırakılmış pek çok kadın vardı. Pek çok kadın gibi, Shelley de bir erkek olarak Byron'dan çok etkilenmişti. Mary varsın konuşsun, dedim içimden, fakat bunu neden bana anlatıyor sorusunu sormadan da edemedim. Şaşırdığım bir nokta vardı: Başka zamanlarda olsa bu olay bana son derece açık seçik görünebilirdi.

Fletcher bize çay getirdi. La Fornarina içeri girip bir çabuk etrafa bir göz gezdirdikten sonra Byron ile Shelley'in kapandıkları çalışma odasına daldı. Fakat birkaç dakika sonra, gözyaşlarına boğulmuş olarak ortaya çıktı ve o anda geriye çekilen Mary'ye doğru iri yumruğunu sallayarak hızla uzaklaştı.

"Sen hiç kaygılanma," dedim Mary'ye. "O kadın böyledir işte, sert ve kırıcı olur bazen. Bu da Byron'u çok eğlendiriyor. Fakat sana vursaydı eğer, bu Byron'un hoşuna gitmezdi, elbet."

"Bundan nasıl emin olabiliyorsun?" Mary, Byron'u iyi tanırdı. Fakat ondan sonra Margarita'yı bir daha hiç görmedik.

İki erkek bütün gün odaya kapandılar. Ben ise, Mary ile sohbete daldığım için, kendi işimi unuttuğumun farkında bile değildim. Birkaç saat sonra, resim fırçamı bırakmış bir kız öğrenci gibi ellerimi önümde kavuşturarak uslu uslu oturuyordum. Bu son derece yalın kadın, çekiciliği ve zekâsı ile beni büyülemişti.

Sorduğum her soruyu yanıtlamaya çalıştı. Gelecek kuşakların önemli bulabileceği bir olayı gözden kaçırmaktan korkan titiz bir biyografi yazarı gibi en küçük ayrıntıyı bile es geçmiyordu. Hobhouse'un nezaket kurbanı olmamak için bana anlatmaktan kaçındığı, Byron'un ise efsane olmuş ününe leke sürebileceğini düşünerek gizlediği pek çok yanlarını ondan öğrendim. Hobhouse, benim bu tür ayrıntıları kaldıramayacak kadar güçsüz olduğumu düşünmüş olmalıydı. Kadınları tanıyan Mary her şeyi daha iyi biliyordu. Bildiği başka şeyler de vardı. Bana onun çocukluğunu, yetişme koşullarını da anlattı. Mary'nin anlattıkları Byron'unkilerini anlamama çok yardımcı oldu. Byron, Arnavutluk'ta, bana olayları nasıl görmüşse öyle anlattı; Mary ise başkalarının gözü ile anlamıştı. Bana, bir erkeğin bir kadına açıklamayı göze alamayacağı evliliğinin tüm mahrem yanlarını anlattı. Meğer Mary bu tür bilgilere ulaşmanın ustasıymış. Diodati Villası'nda o uzun ve sakıncasız geçen akşamları, yaraları henüz kapanmamış olan Byron'un Shelley ile, Shelley'in Mary ile paylaştığı her şeyi şimdi de Mary benimle paylaşıyordu.

"İtalyanmış gibi davransa da, Byron henüz bir İtalyan sayılmaz," diyerek konuşmasını noktaladı, "Mutlu görünmeye çalışsa da mutlu değildir. Göründüğü kadar da acınacak bir durumda sayılmaz. Fakat kendisi ile hiç başı hoş değildir. Davranışları bu yüzden kırıcı oluyor."

Anlattıklarının hiçbirine karşı çıkamadım; fakat hiçbirini de doğrulamaya heveslenmedim. Byron'un, beni bir kez bile özlemediği, son yedi yılı hakkında anlattıkları ile içim dolup taştı. Caroline, Augusta, Claire ve Annabella'nın öyküleri, Edelston, Claire ve Rushton'un öyküleri gibi benimkilerle iç içeydi. Byron'un her türlü dolaplarla dolu yaşamının içinde gerçek yerimin nasıl bir yer olduğunu anladım. Onun sona ermekte olduğunu da anladım. Önüme bakarak yeniden sessizliğe büründüm.

"Aaa, ünlü anılarını unuttuk," dedi Mary. Dönüp kâğıtları bir bir yerden topladık ve ikimiz birden sessizce incelemeye koyulduk. Kâğıtları okurken, kabuğundan çıkan kaplumbağa başı gibi Mary'nin kol ağzından dışarı fırlayan eli elimin üzerini kaplıyordu. Bugüne kadar hiçbir kadının bana bu denli sevecenlikle dokunduğunu hatırlamıyorum. Sofia hiç böyle bir şeye kalkışmazdı. Mary'nin böylesi tatlı bir tavrını kabul etmeye can attığımı anladım. Demek buna gereksinmem vardı. Anılarının Arnavutluk bölümüne gelince, Mary elimi eline aldı ve titreyen parmaklarımı okşamaya başladı.

Byron'un sözde anılarında pek fazla bir şey yoktu. Okuduklarımız sadece aldığı notlar ve çarpuk çurpuk yazılardı. Dünyaya kalıcı olabilecek bir şeyler bırakmak onun derdi değildi. Yalnız Yunanistan aşkı üzerine anlatılanlar doğrulanıyordu, ama okuyanları tatlı tatlı heyecandıracak bir tarzda değil. Kadınlardan çok oğlan çocuğu sevgililerine acıyordu; evet, kadınlar onu bıktırdığı sürece onlara hâlâ kötü davranıyordu.

Onu ne kadar az tanıdığımıza şaşıp şaşıp kalarak, Mary ve ben birlikte sayfaları çıt çıkarmadan okuyorduk. Mary, bir ara, bana döndü ve "Cecilia, bu dünyada onun aşağılayamayacağı bir insan yok bence, sence var mı?"

Ben sesimi çıkarmadan başımı sağa sola oynattım. Mary, elim hâlâ elinde, gözlerimin içine bakıyordu.

"Lütfen, şunu hiç aklından çıkarma, Cecilia: Byron bir yaratığı, o yaratık sadece değersiz olduğu için aşağılamaz.

Bunun gibi, bir yaratığı göklere çıkarması için onun üstün yetenekli olması da gerekmez. Onun aşağılayıcı tavırlarla iyi bir şeyi soldurmasına ya da çarpıtmasına izin vermemeliyiz. Gerçeklerden değil daha çok içindeki zaaflardan kaynaklanan kötü niyetli görüşlerinin uzağında yaşamalıyız."

Onu anlamakta çok zorluk çekiyordum: Söylediklerini daha sonra, sakin bir anımda değerlendirmek için kafamın içine iyice yerleştirdim. Benim durumum ile ilgili olarak anılarında şunları söylüyordu:

> Arnavutluk'ta, ünlü bir Venedikli kadın ressam tarafından yapılmış bir portrem vardı. Adını hatırlamıyorum, ama sizin de düşünebileceğiniz gibi, çok güzel bir resmimi yapacağından emin olmuştum.

Shelley ve Byron, sonunda, daldıkları söyleşilerini tamamlayıp ortaya çıktılar; ilki karısını yanına çağırdı. Son anda Mary eğilip beni İtalyan usulü iki kez öptü.

Tuvali işaret ederek, "Güzel bir portre," dedi. Hiç gülümsemeden, büyük bir incelikle, "Onun sevgilisi olduğunu hemen anladım," diye fısıldadı. "Acıyı resmine yansıtmayı başarmışsın."

Birden, "Senin de resmini yapmama izin ver," diyerek ona bir teklifte bulundum. Bu sözler daha önce uzun boylu düşünüp taşınmadan ağzımdan çıkmıştı. Bir süredir onu incelemeye aldığımı, yüz çizgilerini aklımda tutmaya çalıştığımı fark ettim.

"Ah, Cecilia, ama ben güzel değilim ki. Bence yüzümü güzelleştirmek hiç de yeteneğine layık bir iş değil. Fakat çocuklarım çok güzeldi. Bak."

Cebinden yünlü ve ipekli bezlere sarılmış küçük bir portre çıkardı. Ölmüş Clara'nın bebekken pastel boya kullanılarak yapılmış çerçeveli bir resmiydi. Yüzü, tıpkı bir meleğe benzeyen babasının yüzü idi.

"Hoş bir çocuk," dedim. Mary'ye çok acıdım. Daha önce içimde bir insan için hiç bu tür bir acıma duygusu uyanmamıştı. Küçük Girolamo'm artık benim sayılmazdı, ama o

hiç değilse hâlâ yaşıyordu. Mary'nın acısının hep böyle sürüp gideceğini düşünemiyordum. Artık gözüme çirkin değil güzel görünüyordu. Deriye hakkedilmiş zekâ va çekiciliğin bir resmini andırıyordu. Gözleri elmas parıltılar içindeydi. Başının eğilişinde insanı kıskandıracak bir zarafet vardı. Ne var ki Frankenstein'ın dehşet dolu öyküleri de aynı zarif kafadan çıkmıştı. Mary Shelley gerçekten de büyüleyici bir kadındı; fakat beni çeken onun büyüsü değil, onun sıcaklığı idi.

Küçük portreyi hâlâ elimde tutarak, "Bu portreyi bir günlüğüne yanıma alıp götürmeme izin ver," dedim. "Sana onun bir benzerini yapacağım."

"Hayır, hayır. Senden böyle bir şey isteyemem!" Fakat benim bu önerim, yüzünün mutluluktan kızarmasına yetti.

Shelley ve Byron güneşin batışını seyretmek için terasa çıkmışlardı. Mary omzunun üzerinden baktıktan sonra bana biraz daha yaklaştı.

"Sana bir de armağanım var, Cecilia," dedi. "Ama bu armağan bir fikir."

"Bir fikir mi?"

"Sana yardımcı olabilecek bir fikir." Mary bana doğru uzandı. Bölme tirizli pencereden giren ışıkla yüzü sevecen bir ifadeye bürünmüştü. Terastaki iki erkek siluetinin görüntülerine bakarak, konuşmaya başladı. Onlar bukleleri ve kısacık yelekleri ile küçük oğlan çocuklarına benziyorlardı. Byron başını çevirince o anda profilini gördüm, çatılardaki zarif oluk ağızları kadar acımasızdı.

Şimdi Mary'nin söylediklerini dinliyordum. "İnsanlar yalnız şaraba veya sevgililerine bağımlı olmazlar. Yaptıkları yanlışlara da bağımlı olurlar. Değersiz bir eşyaya âşık olurlar da yanıldıklarını kabul etmeye yanaşmazlar. Ona büyük bir aşk ile sımsıkı sarılırlar, kendilerini ona büyük bir istekle bağlarlar. Ona hayranlık duymaya başlarlar, bu da onların büyük tutkusu olur. Bir adım dışına çıkıp onu seyre koyulur, sonra da içlerinden, "Aşkın başyapıtı işte bu, hem de yanı başımda!" derler.

Mary'ye baktım. Bir türlü konuşamadım. O devam etti.

"Fakat onların yaptığı bir Frankenstein canavarı, tehlikeli fantezilerinin hayat verdiği tehlikeli bir melez varlıktır bence. Kendi haline bırakmaları gereken biri ile arkadaşlık kurmak gibi bir hata yaptıklarını kabul etmektense kendilerinin o canavar tarafindan saldırılıp ısırılmasına izin verirler. Onu yaşamlarının yazgısı, romantik ve acıklı bir olayı olarak görmeyi arzu edeceklerdir. Fakat bu sadece çabuk geçiştirilecek bir zevzeklikten başka bir şey değildir.

O sırada başımı öbür yana çevirdim. Mary ayağa kalktı ve tam tepemde durdu. Elini bana doğru uzattı. Kendimi içgüdüsel olarak geri çektiğim halde umutsuzluğa düşmedi. Yumuşacık parmakları ile saçlarımı okşamasına izin verdim; ama bu çok kısa sürdü. Bu şekilde dokunulmuş olmak hem tuhafima hem hoşuma gitti.

"Bu çok önemliydi, Cecilia," dedi. "Fakat benim sana asıl söylemek istediğim şey şuydu: Bağımlılık yüzünden ölmen gerekmez. Bağımlılıktan kurtulmanın türlü türlü yolları vardır. Yok olması gereken kötülüktür, yoksa kötülüğe dayanmaya çalışan zavallılar değildir, bunu hatırlamanda yarar var.

"Fakat bunu çok az insan tek başına başarabilir. Yardımcı olmaları için başkalarına başvurmak zorundayız. Sen buna daha hazır değilsin belki, Cecilia. Fakat bu dediklerimi sakın unutma, belki de günün birinde bu fikri hâlâ içinde yaşattığını aklına getireceksin."

Ertesi gün, Byron, kendini Margarita'nın gazabından kurtarabilmek için geldiği atölyemde, "Bütün o süre içinde aranızda neler konuştunuz öyle?" dedi. Mary Shelley'in, kendisi gibi süssüz püssüz bir kadının, bütün gününü kendi eviymiş gibi orada geçirmiş olması La Fornarina'nın hoşuna gitmemişti. Beni nerdeyse cinsiyetsiz bir eşya, bir ressam, olarak kabul etmişti. Fakat Mary, Margarita'nın ilkel mantığına göre, gerçek bir tehdit olarak görünüyordu. O ne de olsa evli bir kadındı; bu yüzden bir sevgili boşluğu içindeydi.

Saygın kişilerce beğenilmiş olan Byron'ın, Shelleyler tarafindan beğenilmemiş olmak hiç hoşuna gitmedi. Fakat bunu

anlamalıydı. Bu konuda bana genel bir fikir vermeye çalıştı. "Shelley'in kadını insana inek gibi bakıyor. Margarita içeri girdiğinde yüzünü gördün mü? O kadında çekiciliğin zerresi yok. Acayip yüzlü bir kadın. Sağa sola oynamayan kaskatı bir poposu var. Bugüne dek hiç böylesini görmedim. Ne diyordu saç kesimine - curls a la blowze (pasaklı bukleler) mi diyordu ne? Solungaçlarına varıncaya kadar her tarafı merda'ya gömülü. Shelley de onun için neden sızlanıp duruyor öyle, bilmem ki? Onun nesi var ki?" Bu aşağılamalar karşısında ürküp geri çekildim.

"Peki, anılarım hakkında ne düşünüyorsun?"

Sustum. Onu inciteceğimi biliyordum.

"Casanova'nınkilere pek benzemiyor, değil mi? Benimkilerin içinde onunkiler kadar güzel olanları yok mu? Öyle ya, onun seke seke yatağına girdiği sıradaki yaşının bir küsuratındayım ben."

Başımı öbür yana çevirdim. Byron, Mary hakkında hâlâ bir şeyler geveliyordu. "Sanırım sana o anılarımın yakılması gerektiğini söylemiştir. Shelley artık evli olduğunu düşünerek başka kadınları düşünmüyordur. Fakat isterse elinin altında Claire var, onu kim istemez? Mary kocasının dışında kimseye bacaklarını açmaz, bundan emin olabiliriz. Fakat benim hep tam tepesinde olduğumu düşündüğünden çok eminim."

Yerinde duramayan Byron, küme halinde duran tuvalleri tekmeleyerek atölyenin içinde geniş adımlarla bir aşağı bir yukarı dolaşıyordu. Hiç sesimi çıkarmadan tuvalleri yerden kaldırdım. Kendi resimleri olabileceğini düşünerek, onları sert bir biçimde tekmelememişti. Ne de olsa tuvaller insanın derisinden daha dayanaklı, diye düşündüm. Hâlâ ıslak olan tek bir tuval vardı, onu da kesinlikle göremezdi; çünkü kapı eşiğinden içeri sürüyerek attığı adımları kulağıma çalınınca onu hemen saklamıştım.

Onun tehditlerine de, öpmelerine de karşı çıkmakta kararlı olduğumu görünce, kendine daha kolay bir eğlence aramak için çıktı gitti. Bense kaldığım yerden tekrar Mary'yi düşünmeye koyuldum.

Küçük ıslak tuvali saklı olduğu yerden aldım ve yeniden çalışmaya başladım. Birkaç saat içinde, resim hazırdı. Resmi, Clara'nın küçük portresi ile birlikte, Mary ile Shelley'in kaldıkları palazzo'ya gönderdim.

Çok geçmeden, Shelleyler Venedik'ten ayrıldılar. Allegra kısa bir süre için annesine iade edildi. Mary Shelley'i bir daha hiç görmedim ve böylece armağanımı nasıl bulduğunu öğrenemedim. Bana sürekli mektuplar yazdı. Yazdığı yığınla mektup benim için neredeyse Casanova'nınkiler kadar değerli idi. Fakat tuvali paketinden çıkarıp hemen ışığa tuttuğunu göremedim. Sadece mutluluktan nefesini tuttuğunu, o güzel gözlerinden boncuk gibi yaşlar akıttığını gözümün önüne getirebiliyorum.

Armağanım, onun çok sevdiği *cinquecento*, on altıncı yüz yıl, tarzında yapılmış küçük bir resimdi. Bilerek yapılmış nazire gibi bir şeydi. Modern bir parça olduğunu anlaması için insanın iki kez bakması gerekirdi. O zaman bile, Mary ile Clara'yı tanımıyorsanız, gerçeği tahmin edemezsiniz. Çünkü ben, Clara'nın küçük portresi ile Mary ve ilintili canlılığını hâlâ koruyan sıcak anılarımı kullanarak, onları Madonna ve Çocuk olarak resmetmiştim.

9

El segreto de le fémene no la sa nissum
altri che mi e vu, e tutto 'l Comun.

Kadınların gizemini kimse bilmez
Benden, sizden ve bütün kentten başka.

VENEDİK ATASÖZÜ

Margarita Cogni, Mocenigo palazzosuna yerleştirildikten sonra bile, Byron gazinolarda kendine aşağı tabakadan kadınlar bulmaya devam etti. Margarita'nın, o kadınların suratlarını çirkinleştirecek ve hatta canlarını alacak kadar azgın olduğunu bildiğinden onları her zaman gizli tuttu.

Byron kadın tavlama alanını Kontes Albrizzi'nin salonundan Kontes Benzona'nın salonuna kadar genişletince, çok sayıda soylu kadın ona kapılarını açtı. Hatta pazar yerlerinde, mağazalarda ve sokaklarda bile işine yarayacak kadınlar aramaya çıktı. San Stae'den San Marco'ya kadar bütün orospular onun aksayan ayak sesini tanır oldular. Orospuların cömert davranışlarını varlıklı İngiliz'e yüksek fiyat ile sunmaları için muhabbet tellalları gerekiyordu. Bütün işyerlerinde en seçkin genç bedenler ona normal fiyatın altında sunuluyordu. Kimi zaman hanımefendileri bile tuttuğu oluyordu.

Hepsinin de deneyimleri farklı olurdu, elbette. İngiltere'deki saygın kadınların yarısının ve erkeklerin neredeyse tamamının çok arzuladığı bilgi ve haber konusunda fakir mahallelerin hastalıklı ya da kötü beslenmiş kadınları ayrıcalıklı sayılırdı. Varlıklı İngiliz için, topal ayağının zevk ve mutluluk konusunda engel oluşturmadığı herkesin ortak görüşüydü,

ancak kazara ya da daha da kötüsü sevecenlikle de olsa ona dokunmamak koşulu ile. Yoksa, ardından bir sessizlik fırtınası patlar, daha sonra da büyük bir acı içinde, *'vattene'*, ('çek git başımdan') diyerek terslerdi. Bahşiş vermediği gibi orasını burasını bereleyebilirdi de.

Bazı kadınlar, sakat bacağı doğru dürüst elleyerek onu varlıklı İngiliz için bir zevk organına dönüştürmenin hiç de zor olmadığına inanıyorlardı. Fakat kendisinin böyle bir yaratımcılık modası ile pek ilgilendiği yoktu. Byron ayaklarını sürüyerek uzaklaşırken, kadınlar, aynı aileden iki kadının bebeklerinin bağırsak hareketlerini konuşur gibi, aralarında onu tartışırlardı. Bunu bir bilseydi! Onları eline geçirdiğinde, yarı saydam incecik derilerinin altında yüreklerinin kuşlar gibi pıt pıt ettiğini hissettiğinde, eminim, kendisinin çok güçlü olduğunu sanırdı. Fakat kendilerini güçlü hisseden asıl kadınlardı.

Âşık âşığa, Byron, Venedik'te kızgınlıklara yol açarak özen ile gerçekleştirilmiş uçarılıklara öteden beri hayran olan Venedik kentini büyülemeye devam ediyordu. Onu Venedik'te ziyarete gelen bir tanıdığı Byron'un çılgınlık haberlerini ta Londra'ya kadar taşırdı. Pek de o kadar fena değil denildiğini işitince çok rahatsız olurdu.

Atölyenin içini adımlarken, öfke içinde bana bağırıyordu. "Hangi 'parça'yı kastediyor o? Tarruscelli mi, Da Mosto mu, Spinola mı, Lotti mi, Rizzato mu, Carlotta mı, Giulietta mı, Alvisi mi, Zambieri mi, Eleonora de Bezzi mi, Mazzuratili Theresina mı, Glettenheim ile kız kardeşi mi, Luigia ile annesi mi, Fırıncının karısı mı, Santa mı, Caligara mı, Dul Portiera mı, Bolonyalı figüran mı, Tentora ile kız kardeşi mi? Hangisi? Ben buraya geleli beri onların hepsine sahip oldum; kibar davrananların pek çoğu ile de üçer kez yattım. İçlerinde sosyete orospuları ve hatta işçilerin karıları bile vardı. Ha kadınlar manastırı ha genelev, Venedik'te olunca ne fark eder ki? Sana bir şey söyleyeceğim: Şu ya da bu, orta sınıftan da olsa yüksek sınıftan da olsa, onların hepsi orospuydu. Hatta bakireleri bile orospuydu."

Portreleri yapılırken onları sabit gözlerle seyretmek için yanlarında çok sevdikleri bir de sosyete orospusu getiren müşterilerim de aktardığı için, bu olanları daha önce de işitmiştim. Bu adamlar, gözlerinde parıldayan, yaptığım portreye de kazandırılan sarı cinsellik ışığının, gelecek kuşaklar tarafından beğenilecek olan resme daha bir cinsellik katacağına inanırlardı. Torunlarının onlar için, "Nasıl bir sevgili idi kimbilir?" demelerini isterlerdi.

Puttana'lar, orospular ile tuhaf bir yakınlığım vardı. Atölyenin içinde, kaba tüylü papağanlar gibi, ivedi ve kaba saba hareketlerle dolanıp dururlardı. Ben genellikle metreslerin portresini, soylu sevgilileri uykudayken, sabah ışığında yapardım. Böylece, merdiven basamaklarımda eşler ile metreslerin bir olaya neden olabilecek karşılaşmalarını önlemiş olurdum. Erkeklerin kızgın-damarlı bağlılıklarına bakıp bakıp içimden gülerdim: Öyle ya, onlar bana hem de eşlerini hem metreslerini gönderirken güvenmişlerdi. Bununla birlikte, eşlerin ve metreslerin atölyede değişik poz vermeleri gerekiyordu. Metreslerin portreleri hareket halinde iken yapılırdı, dans ederken, gülerken, iştah kabartan meyve dolu bir sepeti havaya kaldırırken. Eşler ise portreleri yapılırken ölü gibi hareketsiz ya da üzerlerinde aile mücevherlerini sergileyen bakımlı taş bebeklerden farksız olurlardı.

Puttana'lar, patronları yanlarında değilse, varlıklı İngiliz için iç çekerlerdi. "Anlarsınız ya, Madam..." diyerek bana yalvarırlardı. Bense onlarla Byron hakkında konuşmak istemezdim. İlişkimizin sokaklarda konuşulmasını düşünmek bile istemiyordum. Fakat gene de sinirlendiğimi hiç gizleyemezdim. Bu da onları çok mutlu ederdi. Tek bir fısıltının bile çıkmasına izin vermemek için bir çizgi haline dönüşen dudaklarımı arsız arsız seyre başlarlardı. Ta ki oturumun sonunda, ben, "Portre bitti," deyinceye kadar. Daha sonra da varlıklı sevgililerine, "Onu bana bir daha yollama," derdim.

En sonunda, fırçalarımı yıkayıp eserimi incelerken onlardan bu yaptıklarının acısını çıkarırdım. Kurnazca bir yol izleyerek portreyi, daha doğrusu sanat eserini değil, fakat kadı-

nın görüntüsünü bozardım. Ya bir klapanın üzerine küçük bir sarı tüy ya da dantelanın üzerine bir yumurta lekesi eklerdim. Cinsellik taşan bir pozda resmini yaptığım puttana'nın dizlerini sifilisin ilk belirtilerini göstermek için pembeye boyardım. Pek çokları ilk seferinde kendi portrelerine rahatça bakmayı göze alamazlardı. Böylece, kendi görüntülerine alışıncaya kadar yaptığım bu kötülüğün kolay kolay farkına varamayacaklarını anlardım. Koruyucuları portrenin parasını ödedikten çok sonra, benden portredeki kusuru yok etmemi istemeye çekinirlerdi.

Byron'un çok uzun bir zaman alacak olan portresinin üzerinde çalışmak için sık sık Mocenigoların plazzosuna gidiyordum. Bazen gondol ile gider ve avludaki hayvanları görme şansını yakalardım. Bazen de, Mocenigo Ca' Nova Sokağı'nın alt ucundaki dar girişe ulaşmanın mutluluğunu yaşamak için palazzoya yürüyerek giderdim. Sokak o kadar dardı ki kısa boylu bir adam bile ellerini iki yana açarak yandaki duvarlara nerdeyse dokunabilirdi. Dar sokaktan bakınca, birinci katın pergolasına sarılan bir benzerine rastlayamayacağınız üzüm asmasının bahçe kapısının üzerinden taştığını görürdünüz. Bu, daha önce gördüğüm İstanbul'daki saray gravürlerine hiç benzemezdi. Kapıda, kapı üstü penceresinin üzerinde Mocenigo ailesinin arması yükselirdi. Pergolanın altından yürüyerek Byron'un garip krallığına girerdim.

Böyle bir yanlış fikre kapılmış da olabilirim, fakat her iki yanımda uzanan bahçe bana her seferinde kinci bir hava içinde sırıtan acayip biçimde yerleştirilmiş heykellerle donanmış gibi görünürdü. Tam ortada üzeri kapatılmış bir kuyu vardı. Altında taştan yapılmış ürkütücü cüce heykellerinin uzandığı bodur ağaçların arasındaki mermer üzerinde en az bir tecavüz olayı yaşandığı halde gözleriniz Cubid'leri* boşuna arardı.

---

* Yunan Aşk Tanrısı Eros'un Latincedeki adı. (ç.n.)

Sol patikaya yönelir (çünkü sağ patikadan Maurizio'nun konutuna gidilirdi) ve öbür uçta hapsedilen ve acı acı iniltili sesler çıkaran zavallı hayvanların saldığı koku yüzünden havası iyice bozulmuş olan karanlık iç avluya kendimi atardım. Sayıları da artık yavaş yavaş azalıyordu. Hovardalık için kirişi kıran bir kedinin ardından karın ağrısı çeken iki eşek ile bir de karga çoktan ölmüşlerdi. Fakat kalan hayvanların sesleri de, kokuları da dayanılır gibi değildi. Sanki kaybettikleri arkadaşlarının ardından acı çeksinler diye birileri onları oracığa bırakıp gitmişlerdi. Kafesteki zavallı kediler ile tatlı tatlı konuştuktan sonra piano nobileye çıkan, iki yanında fenerler taşıyan taştan kolların dizili olduğu taş merdiveni tırmanmaya başlardım.

Kimi zaman, Fletcher bana karanlık girişte biraz beklememi söylerdi; ben de, tam ortada yuvarlak bir panel ile çevresinde dört yuvarlak madalyonun yer aldığı süslü tavanı incelerdim. Kurşun kaplı pencereden içeriye hafif bir ışık sızardı. Orada beklerken, fresklerin harap duruma gelmiş yüzlerini, peri kızlarının kırılmış meme başları ile puttoların açık gri popolarına gül pembesi ve krem renkleri katarak kafamdan onarırdım.

En sonunda, duvarları, yeni öldürülmüş bir boğanın yüreği gibi damarlı pembe mermerlerle kaplı soggiorno'dan, oturma odasından geçirilerek Byron'un çalışma odasına alınırdım. Geldiğimin farkında bile olmazdı; ben de doğru sehpamın yanına giderdim. Her seferinde de, Büyük Kanal'a bakan iki pencerenin arasındaki ateşin yanına otururdum. Byron da odanın gerisinde bir yere kurulmuş olurdu.

Orada havasızlıktan boğuluyormuş gibi olurdum. Duvarlardaki acı çeken figürlerin ağırlığını omuzlarımda hissederdim. Byron'un insanı aynı zamanda öfkelendiren esprileri içime sıkıntı verirdi. Pencere açıksa eğer, ara sıra sert bir esinti daracık yerlere kapatılmış hayvanların kokusunu yüzüme doğru üfleyince başım dönerdi. Kimi zaman, kanal sessizliğe gömülünce, hayvanların insana hüzün veren bağırışları bir

ezgi gibi kulaklarımı doldururdu. Byron belki de salt bu yüzden, hayvanların matem havasını çağırıştıran seslerinden uzaklaşmış olmak için, odanın gerisinde bir yerlerde oturuyordu. Anlaşılan ancak bu sayede hayvanların mutsuzluklarını belirtmelerine aldırdığı yoktu.

Resmini yaparken, yazı yazıyormuş gibi sedirinin üzerinde arkaya yaslanırdı. Çoğu kez gerçekten de yazı yazmaya başlardı. Ve Beppo ve Don Juan'da olduğu gibi, kendini şiirinin havasına kaptırmazdı. Onun biraz dışında, birden hem seyirci, hem yorumcu hem de yazarının ta kendisi havasına girer, mim oyunu sergilerken bir yandan da etkilerini kollardı.

Resim yaptığım sırada bana şiirinden bölümler okurdu. Dizeler bana yeni yeni fikirler kazandırırdı. Küçük imgeler, küçük şiirli deyimler resmimin içinde yerlerini alırdı. Bazen de, Byron kendi yaşamını da benim yaşamımı da hale yola koymaktan söz ederdi. Bazen, onların karakterlerini vermek için William Beckford'u, Ali Paşa'yı ve Hobhouse'u konuştururdu. Aşağılamaları ile herbirimize bir bir çullanırken irkilirdim. Kimi zaman da sesli sesli gülerdim; fakat güldüğüme pişman olur, utanırdım. Kimi zaman gülmek hiç içimden gelmezdi. Bizi ve halk için yazdığı şiirlerdeki gizli ya da aleni, yakın dostlarını tanımlayan dizeleri okuyan fiziksel bir esinti idi. Elbette ki önce kendinden başlardı, işte orada taşlamaları o kadar da acımasız olmazdı

Ben bir kahraman istiyorum, diye başlardı.....

Ona, Margarita ile baş edebilmek için kahramanlık gerekiyordu. Birbirleri ile öldüresiye kavga ediyordu. En önemsiz bir küçümseme bile Margarita'yı kavganın içine itiyordu. Kızmaya görsün, ona söyleyemeyeceği söz yoktu. Kaç kez saç saça baş başa dövüştüklerine tanık oldum, her ikisine de acıdım.

La Fornarina, "Sen karına böyle mi davranırdın?" diye bağırdı.

Byron havayı daha beter bir duruma soktu. "Kes artık!

Bana Annabella'yı sorma. Herkes onun halini merak ediyor. Kimse benim halimi sormuyor. Benim duygularımı merak eden var mı? Herkes benimle Caroline'ın kitabındaki ağzı ile konuşuyor. Artık daha fazla dayanamayacağım." Bunları dedi ve yüzünü ellerinin arasına aldı.

"O beni hiç ilgilendirmez. Beni ilgilendiren bana karşı nasıl davrandığındır," dedi Margarita. "İyi mi, yoksa kötü mü? Ona kıyasla, bana daha mı iyi davranıyorsun sanki?"

Bir an, benden söz ediyormuş gibi geldi bana. Sonra, onun Byron'a meydan okuduğunu anladım. O sırada hâlâ Annabella'dan söz ediyordu. Soluğumu tuttum.

Margarita, "Zaten Byron Hanım da nasıl olsa kendine bir moroso ayarlamıştır, öyle değil mi?" dedi.

Byron, ayağı kayarak yerinden fırladı ve tehlikeli bir sessizlik içinde, "Git!" dedi.

Bu söz onu kırmak için bardağı taşıran son damla oldu. Margarita onun bu soğuk hitabına benden daha fazla dayanamadı. Kan kaybedercesine sağa sola çığlıklar sıçratarak yerinden fırladı.

"Hayır, Cecilia," dedi Byron, "sen böyle bir şey olabilir diye düşünüyorsun. Fakat İngiltere'de boynuzculuk Venedik'te olduğu gibi makbul bir durum değildir. Annabella beni tekrar yatağına almayacak, biliyorum. Ona da, Ada'ya da, ona doğurtabileceğim öteki veletlere de lanet olsun."

Margarita daha önce yaptığı gibi bir kez daha havayı berbat etti. Yaptığı acı bir hareket ile sanki tırnakları ile karnımı tırmalıyor sandım.

"Miss Milbanke'den ne kadar nefret ettiğimi biliyor musun?" dedi. "Ondan meslek icabı nefret ediyorum. Bir mezar kazıcısı cesetlerin sızdırdığı gazlardan ne kadar nefret ediyorsa ben de ondan o kadar nefret ediyorum. Yakalamak için ölümü bile göze alan bir balıkçı kokmuş bir istiridyeden ne kadar nefret ediyorsa ben de ondan o kadar nefret ediyorum. Ölünce, tozundan toprağından bile nefret edeceğim."

Bunları konuşurken çabucak bir eskizini çiziverdim. Ve o daha farkına varmadan resmi çantamın içine attım. Bu port-

re görmesine izin verdiğim ötekilerden farklıydı. Fakat o sırada, böyle ilginç anların da resmedilmeye değer olduğunu düşündüm.

Güz gelince, efsanevi ozanın sağlığı sonunda bir kez daha bozuldu. Bu, kendini pervasızca harap eden son beslenme rejiminin doğal, belki de beklenilen sonucu idi. Titizlikle uyguladığu diyet bir kez daha değişti. Kruvasan dedikleri şu pahalı şeylerin bağırsaklarının çalışmasını engellediğini ileri sürerek artık *scampo* dışında bir şey yemiyordu.

Bir doktor önerisi süsü verilerek La Fornarina'ya, korku içinde, evi terk etmesi söylendi. Byron onu çalışma odasına çağırdığında ben de oradaydım. Byron, yolculuğa çıkan bir iş kadını ile konuşuyormuş gibi, ona hem annesini hem kendisini geçindirecek kadar parasal destek sağlayacağını bildirdi. Sesine bir sohbet havası vererek ve de bunun ne kadar cömertçe bir uzlaşma olduğunu vurgulayarak konuşuyordu. Margarita çığlık atarak dışarı fırladı. Byron'un sesindeki yavan havanın dışında hiçbir dediğini dinlememişti. Koşarken bir yandan da havada bizim ile ilgili bıçaklı ve intikamlı sözleri uçuşuyordu.

Ertesi gün, tam yemek saatinde, geri döndü. Merdivenlerdeki cam kapılardan birini parçaladıktan sonra kendi kendine anlaşılmaz şeyler mırıldanan delirmiş bir kadın gibi hızla Byron'un konutuna çıktı. Çalışmakta olduğumuz odaya daldı. Kollarını önünde kavuşturmuş, hiç sesini çıkarmadan ayakta duruyordu. Byron başını doğrultarak kızgınca ona baktı. "Ben son derece ciddiyim, Margarita. Burada artık işin yok senin. Fikrimi değiştirecek de değilim."

Margarita önlüğünün içinden bir bıçak çıkardı. Byron'un üzerine saldırırken bıçağın parıltısı odanın havasını fırçaladı. Byron'u oturduğu sandalyeden kaldırıp kollarının arasına alırken, hiçbir şey yapamadan, öylece kaldım. Dudaklarını dudaklarına yapıştırınca, Byron canı yanmış bir hayvan gibi gürültü çıkararak bağırdı. Margarita geri çekilince, Byron'un gözlerini dikip hafifçe yaralanan başparmağına baktığını gör-

düm. Parmağını ağzına götürdükten sonra sırtını Margarita'ya çevirdi. Onun bu aptalca cesareti karşısında aklım başımdan gitti; gerçekte Margarita'nın ona zarar veremeyeceğini bildiği, belki de zarar vereceğini bilse de aldırmadığı anlaşılıyordu.

"Bana bak!" diye bir çığlık attı Margarita. Byron hiç aldırmadı. O sırada Margarita'nın bıçağın keskin ağzını elinde çevirerek şiddetle göğsüne bastırdığını gördüm, tıpkı Caroline'ın yaptığı gibi. Bir kez daha bakmaya cesaret edince, onun bu hareketinin selefininki gibi sonuçsuz kaldığını gördüm. Bütün o bağırıp çağırmalarına karşılık, korsajının kurdelesini kesmekten öte bir şey yapmamıştı. Şimdi de evde çalışanların hepsi koşarak yanımıza geldi. Gözleri acımasızca bakan Margarita'yı elinde bıçak ile görünce içeri girmeyi göze alamazlardı. Haç çıkararak kapı aralığında durdular.

Byron, Tita'ya onu alıp götürmesini buyurdu. Korkudan ödü patlayan gondolcu için Margarita fazla kıvrak sayılırdı. Margarita kapıdan sıçradığı gibi, iç çamaşırı havada sağa sola uçuşurken, martı gibi gaklayarak kendini balkondan suya attı.

Byron, "Kendini kanala attı," dedi. "Aman Tanrım! Umarım suyun yüzünde kalır da batmaz. Git, sudan çekip al onu Tita. Fletcher bir kadının neresinden tutulacağını, neresinden tutulmayacağını bilmez."

Birkaç dakika sonra, Margarita karga tulumba ve sırılsıklam bir halde merdivenlerden yukarı çıkarıldı. O sırada, Byron yemek masasına oturmuş scampoları oburcasına tıkınıyordu. Tita ve Fletcher'e neredeyse ölmüş birini diriltmenin yolları üzerine ders verirken bir yandan da yemeğine devam ediyordu. Kırmızı etten kabuklarını ayırırken, "İntihar eden kadınlar nadiren inandırıcı olabilirler," diyerek fikrini belirtti.

"Bunu deneyimlerime dayanarak söylüyorum," diye ekledi.

Bütün bu olanları tuvalimin gerisinde üzüntü içinde izledim. Arnavutluk'ta başımdan geçen olaylar kaba bir kukla oyunu ile sergilenmiş gibi oldu. Aynı olayları her an yeniden

yaşayabilirdim. Kendimi Margarita'dan daha vakur ve onurlu hissettiğim yoktu. Byron'u ondan daha az sevmediğim gibi ondan daha az da nefret etmiyordum. Margarita elinde bıçakla üzerine yürürken, biraz da onu düşünmüştüm; tehlike belirdiği an Byron'a yardım etmek için neden kılımı kıpırdatmadığımı şimdi anlıyorum.

La Fornarina, Mocenigo palazzosunda hüküm sürdüğü sırada, Byron bana hiç dokunmadı. Sağı solu belli olmayan Margarita'nın elinde ölmekten ikimizin de ödü kopuyordu. Fakat o gittikten sonra, burada kalacak ve geceleri iki penceresi kanala bakan küçük bir odada uyuyacaktım; bizlerle yemek yiyerek bizlerle uyumaktan nefret ettiği için onunla birlikte değil elbet. Ben de, çırılçıplak, bir mum ile, kendi resmime bakarak dalıp gider ve Byron'un ona göstermeme izin vermediği heyecanla kendim üzerinde çalışma yapardım. Byron hiç erken uyanamazdı, fakat kimi zaman bir gazinoda yaşadığı bozgundan sonra gecenin bir yarısı eve gelir ve beni orada çalışıyor bulurdu. Kavruk bacağını gizleyen ipek pantolonunun dışındaki bütün giysilerini bir bir üzerinden fırlatır ve kendi güzel betimlemesinin içine doğru yürümek istiyormuş gibi portreye doğru yürürdü. Portresinin gözlerinin içine bakarken bir yandan da beni yere yatırırdı.

Byron, yapıtımı göstererek, Fletcher'e, "Sen ne düşünüyorsun, beni yeterince yakışıklı yapmış mı?" diye sorardı. Kasığı ile havaya hamle yaparak, "En güzel yüz çizgilerimi yakalayabilmiş mi bari?" diye dayatırdı.

Fletcher zor durumda kalırdı. Sol omzumun üzerinden dikkatle bakarak çift anlamlı bir şeyler gevelemeye çalışırdı. Byron her zaman sesli sesli gülerdi. "Bu bir tuzak değil ki be adam. Zaten zor bir soru olsaydı senden onu anlamanı beklemezdim."

Gondolcu Tita çağırılırdı. Birkaç dakika sonra, hemen arkamda kollarını kavuşturup bir Venediklinin olanca ağırlığı ve ciddi ses tonu ile resim üzerine açıklama yaparken esans sürülmüş yağlı saç ve ter kokusu gelirdi burnuma. Oysa bir sa-

nat kentinde dünyaya geldiği halde o sanat yapıtlarına hiç bakmamıştı, onlar ancak kemiklerimizi sızlatan kış günlerinin puslu havası kadar zamanını alırdı. (Biz Venedikliler eğilirken ya tıkırdarız ya çatırdarız... eklemlerimiz de bizi kastanyet gibi dinlerler. Kent bizi bu bedensel vergiyi ödemeye zorlar ve biz de onu, ömrümüzün birer yılını eksik yaşayarak, fazlası ile ödemiş oluruz.) Byron daha sonra, hem İngilizce hem İtalyanca, her ikisini de acımasızca alay yolu ile yererdi. Sonunda, her biri kendisi için acı çekerken ötekisinin aşağılanmasına kıs kıs gülerdi.

Byron, "Fletcher'in, Knightsbridge'te bir makarna fabrikası kurmak için büyük tasarıları olduğunu biliyor musun, Cecilia?" dedi. "Şuna bak! Haddini bilmezliğine bu zarafet de hiç yakışmıyor doğrusu, yakışıyor mu sence? Ha, aklıma geldi, bana ne dediğini biliyor musun? Şu benim yaşamımla ilgili "tilki pençesi" yüzünden kesinlikle İngiltere'ye dönmemeliymişim. Görüyorum ki kaşlarını çatıyorsun, Cecilia. "Tilki pençesi"nin Fransızcası nasıldı? Cahiller *Fauz pa* mı diyorlar yoksa?"

Adamlara işkence ettiğini görüyordum. İçimden, bu haksızlığa isyan ediyordum. İğneleyici sözleri karşısında köşeye sıkıştıklarını, buna dayandıklarını seyretmek bence çok tatsız bir eğlence. Ben olsaydım hiç olmazsa çatal dilim ile onunla başa çıkabilirdim. Hiç olmazsa onunla kavga ederdim. Her şeyi burnumdan getiren bu adama vakit harcamak için neden o güzel işimi ihmal ettim diye, içimden kendime demediğimi bırakmadım. Hangi akla hizmetle, bu adam ile bir saat, bir akşam ya da bir gece geçirmeyi istedim sanki? Mary Shelley'nin söyledikleri hiç aklımdan çıkmıyor: *Yalnız içki ya da bir sevgili bağımlılığı yok... Bir de işlenmiş hatalara bağımlılık var... Tehlikeli melez... Tat yanılması.*

Bu sıraladığım düşüncelerin üzerine bir de kendiminkileri ekledim.

Belki de Girolamo beni kendine bağladı, dedim içimden.

Belki de onun sayesinde sorumluluk almayı öğrenmiş oldum. Belki de bu, tuvalimde bedenlerinin biçimi için kullan-

dığım insanların bana verdiği bir cezaydı. Fakat hayır, dedim içimden, onların benden intikam almaları hiç gerekmezdi. Onlar mutlu olarak atölyemden ayrıldılar, hem de güle oynaya.

Belki, kedime de anlattığım gibi, Arnavutluk'ta yaşadıklarımın intikamını almak için hâlâ fırsat kolluyordum

Bu da kendimi aldatmanın bir başka şekliydi. Onu görüyordum, çünkü onu hâlâ seviyordum; çünkü beni yanına çağırarak, beni görmeye gelerek gururumu okşamış oluyordu. Fakat ilişkimizin koşulları daha çok onun çıkarları doğrultusunda değişmişti. Venedik'te, yaşamımı kendisininki ile aynı hizaya getirmeme ses çıkarmıyordu. Fakat ne yapsam ne etsem onun için hiç fark etmiyordu. Kendimi bütün bütün sunsam bile, o, bir tabak dolusu nefis yiyecek içinde bozuk bir parçaymışım gibi, bana isemeye istemeye, yakınırcasına, uzanıyordu.

Onun benim gözümde, bağırsaklardaki şerit dedikleri yaratıktan bir farkı yoktu. Onu oradan nasıl defedeceğimi bilemiyordum. Bu tip bağırsak solucanlarının tek ve en insafsız besin kaynağı ihmalcilikti. Bu yüzden, içimde büyüyordu. Evet, habis bir parazitti. Bense, kendimi kusurlarımın kölesi olmaktan kurtaramıyordum. Mary'nin sözlerini hatırlıyor, ama onlara uygun biçimde harekete geçmeye gücüm yetmiyordu. Byron'a karşı duyduğum arzu hâlâ elimi kolumu bağlıyordu.

Bu yüzden, acımı resme dökmekten başka yapabileceğim bir şey yoktu.

Hiç kimse, hatta Byron bile, benim gizli eskizlerimi görmedi, o sırtını bana dönmüşken ya da La Fornarina ile içli dışlı olduğu bir sırada yaptığım eskizleri. Ya da sabahın kör karanlığında gazinodan iki gözü iki çeşme döndüğünde, morali bozuk olduğu sırada yaptığım eskizleri. Bütün bu saydıklarımı Byron görmeden resmettim; gözlerinin altındaki morlukları, kulak arkalarındaki tek tük kırlaşan saçlarını, çökük omuzlarını ve de içindeki o boşluğu.

Yine Gondolcu Konuşuyor

Beni hatırladınız mı? Ben, varlıklı İngiliz'i Venedik Cumhuriyet'ine ilk getiren gondolcuyum. Kentimiz o gün bugün bir türlü o eski dinginliğine kavuşamadı. Kent küfür ve ayıbın panayırına döndü. Bunun böyle olacağını anlamalıydım. Bizim burada gondolcular kaba konuşmaların hazine dairesi sayılır. Size onlardan bir ikisini öğretmiş olabiliriz!

Bana kalırsa, ben buraya bir salgın hastalık getirdim. Venedik en iyi adamlarını sürgüne yollarken, bu arada hatırlatmakta yarar var, Casanova kurşunlu hapishaneden kaçarkan ona yardım eden büyük babam da onlardan biriydi, Avrupa'nın öteki ülkelerinden kaçan ipsiz sapsız adamları bağrına basıyor. *Mi Morti!* Adamlar *palazzo*larımıza kurulup içine sümüğümsü tohumlarını doldurdukları İngiliz kaputları (prezervatifleri) ile kanallarımızı kirletiyorlar.

Byron'un bir genç kızı kendisi ile sevişmeye razı ettiğini söylerler, hem de ona kulak bile asmadan. Sanki onu yok sayarak. Tatlı bir *fanciulla*yı berbat bir inilti yığınına çevirdiğini söylerler.

Şimdi ben size, kayınbiraderimin kuzeninin kızına Byron'un neler yaptığını anlatmak istiyorum. Belki de onu tanırdınız. Şu Margarita Cogni de ele avuca sığmaz bir kadındır hani. Byron'un yanına yaklaşan her kadını toz etmek için elinden geleni ardına koymazdı. Byron da, onu şöyle bir doğru dürüst sevmeyerek, kıskançlıktan gebertirdi. Yalnız o mu? Bir de, onu çılgın gibi seven, onun portrelerini yapan ressam Cecilia Cornaro adında bir kadın daha vardı. Ufacık

tefecik çirkin bir İngiliz lordun portresini yapmak iki yılını alırmış; siz onu sakalıma anlatın.

O olsun, Margarita olsun, öteki kancıklardan biri olsun, acaba hiçbiri Byron'un daha çok kendi cinsinden olanlara ilgi duyduğunu bilirler miydi?

Biz gondolcular bilirdik. Çünkü biz insanları her gün gizlice sevişecekleri yerlere taşırdık. Mesajlar götürür getirirdik. *Fare l'ambasciata*nın maddi karşılığını da hak ederdik doğrusu. Aşk mektuplarının saklandığı duvar oyukları ile gizli merdiven basamakları bizden sorulurdu. Biz, kadınların hizmetçilerini de, metreslerini de tanırdık. Onlar bizim adsız sansız insanlar olduğumuzu sanırlar. Kara atların at başlığı gibi bizim de teknelerimizin dışında hiçbir şeyle ilgilenmediğimizi sanırlar. Ama kazın ayağı öyle değil. Biz her şeyi görürüz.

Ben Byron'u oğlan çocukları ile de gördüm. Onları Albrizzilerin, Benzonaların sohbet toplantılarına götürmezdi. Arsenale'de denizci oğlanlarla neler yaptığını gördüm, onunla vicdanı arasında geçenleri de.

Albrizziler ile Benzonaların sohbet toplantısına Margarita'yı da götürmezdi. Yoksa, Byron'un konuşmalarına takılan sözde hanımefendilerin bacaklarına dişlerini geçirirdi. Sohbet toplantısının tam ortasında, çırılçıplak soyunur ve onu Byron'a sevimli gösteren nesi varsa her şeyini onlara gösterirdi.

Geleneksel yelken yarışı sırasında, Madagaskar Prensesi'nin de binmiş olduğu soyluların yelkenlisi de oradaydı; Margarita, Mocenigoların palazzosunun balkonunda olduklarını bütün Venedik'e gösterdi; o sırada iç etekliğinin Byron'un omuzundan sarktığı görünüyordu.

Byron sonunda onu başından def etti de kurtuldu. Belki de Margarita ona çok benziyordu. Byron bir türlüydü, Margarita bir türlüydü, hem de *Karnaval*ı çığırından çıkaracak kadar.

10

Chi va vol porco impara a sgrugnar.

Domuz güden hırıldamayı da öğrenir.

VENEDİK ATASÖZÜ

Byron'un avukatı Hanson Londra'dan ona yeni bir vasiyetname imzalatmaya geldi.

Hanson ve oğlu, Mocenigoların palazzosunun deniz basamaklarında gondoldan indiler. Üstü kapalı avluya doğru yürürlerken, gübre kokusunun saldırısına uğramış olmalılardı. Onları görünce köpekler ile kuşların çıkardığı karmakarışık sesleri üst kattan bile işittik. Byron'un konutuna çıkan loş mermer merdiveni keşfedinceye kadar, Byron'un parçalara ayrılmış araba mezarlığı ile kurt ve tilkinin yanından geçerken şaşkınlıktan tökezlemiş olmalılardı. Fakat sanırım, hayvanların içinde Hanson'u en çok dehşete düşüren Byron'un kendisi oldu. Bunu da, Byron'un şiir yazmakta benimse resim yapmakta olduğum çalışma odasına alınan yaşlı adamın gösterdiği tepkiden anladım. Hanson'un şaşkın yüzünü görünce, başımı çevirip sevgilime alıcı gözle bakmadan edemedim.

Doğruydu. Byron'un cildi soluk ve şiş şiş görünüyordu. Otuzunda olduğu halde on yaş ihtiyar gösteriyordu. Son zamanlarda adamakıllı şişmanlamıştı. Omuzları yusyuvarlak olmuş, parmaklarının eklemleri kırmızı kasların içine gömülmüş gibiydi. Işıltısız gözleri yorgun görünüyordu. Saçları bile eski canlılığını yitirmişti. Bakışlarındaki bakır renk kaybolduğu için, gözleri soluk ipek perdeleri andıran renksiz yüzüne hiçbir şey katmıyordu. O gün ilk kez, artık iyice annesine

benzediğini fark ettim; bu ise yaşamı boyunca en çok ürktüğü şeydi. Hanson bu durumu dile getirmeyi pek göze alamadıysa da, konuşma süresince, hiç gerekmediği halde sık sık Lady Catherine Byron'dan söz etmesi bu konuda ne düşündüğünü açığa vurmuş oldu. Daha sonra, Byron'un yazı masasının en alt çekmecesinde sakladığı annesinin küçük portresine bakınca ben de aynı sonuca varacaktım. Aile yüzü gerçekten Byron'a da geçmişti.

Byron bütün kâğıtları çabucak imzaladı, benimle birlikte Fletcher de tanık olarak imza attı. Böylece vasiyetnameye yeni bir zeyilname daha eklenmiş oldu, buna göre, Büyük Britanyalı biri ile evlenmemesi koşulu ile Allegra'ya 5000 pound ödeneceği sözü veriliyordu. Hansonlar hiç vakit geçirmeden ayrıldılar. Açıkça anlaşmanın her an bozulabileceğinden korkmuşlardı. Byron'un konuşmasını uzatması, attığı her yeni ve tehlikeli kahkaha karşısında sinirlendikleri belli oluyordu. Hansonlar, Byron'un tırnakları ile her an saldırıya geçebileceğini düşünerek, karşılıklı bakışarak buradan bir an önce sıvışmayı düşünüp olmalılardı. Bu arada, Byron'un ipek yeleğinin üzerindeki şarap lekeleri de gözlerinden kaçmadı. Venedik'in Byron'un ruhunu ne duruma soktuğunu Hansonlar düşünmeden edemediler. Aklı başından gitmiş bir Byron ile telaşla kapıdan çıktıklarını gördüm. Byron, kavgacı bir neşe içinde, Hansonları içeri buyur etmek istermiş gibi ağzında bir şeyler geveledityse de onların bir daha gelmeyeceklerini biliyordum.

Avluya kadar ben de peşlerinden yürüdüm. Hansonlar gondola binerken, Byron, "Sersem baba ile oğlu gittiler," diye Fletcher'e bağırdı. "Sen şimdi yukarı çık ve gümüş takımını say. Sonra git çarşıdan bana bir çift iyi huylu kız getir. Ne demek istediğimi anlamışsındır. Otur denince hemen yere yatacaklardan olsun yani."

Kanlanmış gözlerle, sendeleyerek tekrar *palazzo*ya girdi.

Hansonlara, sesimi alçaltarak, *"Inglese italianizzato, diavolo incarnato,"* dedim, "İtalyanlaşmış İngiliz, ete kemiğe bürünmüş şeytan."

Her ikisi de dehşet içinde yüzüme baktılar. Onlar için, Byron'ın düzinelerle portresi gibi, ben de sorunun bir parçasıydım. Hanson ve oğlunun gözünde, bir yalancıdan, artık dağılıp dökülen Venedik aynasından başka bir şey değildim. Gondolları suyun üzerinde süzülürken dönüp arkalarına bile bakmadılar.

Barbarların elinde eziyet çekmekten canlarını kurtaran doğma büyüme Venedikliler gibi, Byron, herkesin ona düşmanca davrandığı sırada Venedik'e gelmişti. Kendisine, sudan yapılmış duvarlar ile çevrili yüzen bir sığınak, bir dalga kıvrımı kadar yumuşak ve kalleş bir dil seçmişti. Cumhuriyet'in düşüşüne hiç aldırmadan, bütün bir Venedik kentinin Papa tarafından iki kez aforoz edilmiş olması hoşuna gitti.

Venedik insana sürgünlüğün soylusunu kazandırırdı. Sürgünlük dendi mi, Byron'un en çok hoşuna giden şeylerden biri lordluğuna kendi ülkesine kıyasla Avrupa'da daha çok saygı gösterilmiş olmasıydı. İngiltere'de, yüksek sosyetenin frak kuyruklarına tutunmuş ikinci derecede bir aristokrattı. Talepleri önemsizdi, atalarının adı bir sürü skandallar yüzünden lekelenmişti. Sonuç olarak, aristokratlığını karşısında havaya kaldırılan bir yumruk gibi taşıyordu. Üsttekilerin soğuk bakışlarını her zaman üzerinde hissetmişti: Sonuç olarak kendi ince gümüş kaşığı ağzında her zaman nahoş bir tat bırakmıştı. Fakat Avrupa'da, tıpkı Doğu'da olduğu gibi, kendisinin bir prens olduğunu keşfetti. Dahası, kendi gözünde o hâlâ, küçük kulakları ve nefis elleri ile ayırt edilen, güzel bir prens idi.

Byron, Voltaire'in kitaplarını okuyarak onun soğuk, alaycı ruhuyla eğleniyordu. Ve en yeni fikirlerini uyguladığı *Don Juan* komedisini yazmayı hâlâ sürdürüyordu. Mektupları oldum olası acımasız denilecek kadar eğlendirici olurdu. O yanını şimdi de okurlara sunmaktaydı. Childe Harold büyümüş, suçlayıcı ve dehşete düşürücü her türlü zorlamalara saldıran alaycı, kocaman bir adam olmuştu.

Bana, *Don Juan*'dan parçalar okurken, "Bunu nasıl bul-

dun?"diye sordu. Byron deniz kazasını, uzun süren ölümü, bir süs köpeğinin kıtlıktan çıkmış gibi önündekileri yalayıp yutmasını, sonunda da yamyamlığı bir güldürü üslubu ile anlatıyordu. Komedide, yamyamların delirdiği en iç karartıcı olan önemli bölüm, 1816'da, Senagal kıyıları boyunca seyretmekte iken batan *Medusa*'nın gerçek öyküsüne dayanıyordu.

Ben her zaman *Don Juan*'ı oruç tutan birinin kimi taşkınlıklarını anlatan bir fantezi olarak düşüneceğim. Hansonlar ayrılalı beri ve yüzlerini aklında tutabildiği kadarı ile Byron, kemiklerinin üzerindeki don yağını eritebilmek için yeniden perhize başladı. Bundan böyle kuru bisküvi ve sodalı su ile yaşayacaktı. Fakat, sonunda, bir gün kulaklarındaki çınlama ile karnındaki guruldamaya dayanamayınca kendini bir koşu mutfağa atacak ve iğrenç balık, pirinç ve kuru sebzeleri karman çorman ederek bir kâseye dolduracaktı. Sonra da hepsini sirkeye boğduktan sonra, boğulur gibi, çiğnemeden mideye indirecekti. Bu anlattıklarını eleştirince, "Bende damak zevki diye bir şey yoktur," dedi. "Bütün yiyeceklerin tadı benim için aynıdır. Fakat sirkeye gelince, onu en azından dilimde algılayabiliyorum." Her sabah hem belini hem bileklerini ölçüyordu. En ufak bir artış bir dolu cam kâse İngiliz tuzunun ortaya çıkmasına yeterdi. Onun arkasından da, bir çanak sütsüz ve şekersiz zift gibi koyu yeşil çaya sıra gelirdi.

Artık Byron'un Venedik'te yalnız bir tek İngiliz arkadaşı kalmıştı, o da Allegra'yı kurtaran İngiliz Konsolosu Richard Hoppner idi. 1818'de, Byron'un sürgünlüğü belirsiz bir tarihe kadar uzatılmıştı. Bu arada, bir de Lady Melbourne'nün öldüğü haberi ulaştı. Mektubu aldığunda ben de yanındaydım.

"Benim her zaman korktuğum şey buydu," dedi. "O benim akıl hocamdı, esin perimdi, ruhumun yoldaşıydı. Artık dünyada yapayalnız kaldım."

"Ben ne olacağım?" diye bağırmak geçti içimden.

Lady Melbourne'ün ölümü, Byron'un İngiltere bağlantılarından birini daha eksiltmiş oldu. Zaten yıllardır arkadaşla-

rına yazdığı mektuplarda, İngiltere'den *sizin adanız* diye söz ederdi. Doğduğu topraklardan uzak kalmak için yaşattığı acılı bir nedeni vardı. Onun için zehir üretmekte olan Annabella hâlâ oradaydı.

Bir gün, büyük bir gürültü ile, bir zafer kazanmış gibi elinde bir kâğıt parçasını sallayarak atölyeme daldı. Kâğıdı kucağıma attı. Newstead Manastırı 94.500 pounda satılmıştı. İtalyan lirası olsa inanılmaz bir rakam çıkardı karşımıza.

"Demek evini sattın, öyle mi?" dedim. "Peki buna üzülmedin mi?"

"Ben mutluyum, çünkü artık özgürüm."

"Gözüme, üzgün görünüyorsun, ama. Ben senin yüzünü iyi bilirim."

Mocenigoların penceresine oturup ağır ağır bir aşağı bir yukarı gidip gelen gondollardaki kadınları seyretmeye koyuldu. Kadınların her birinin kucağında özelikle açık bırakılmış birer *Childe Harold* vardı. Zaman zaman içlerinden birini içeri çağırdığı da olurdu. Geceleri, mumları söndürerek, arpacı kumrusu gibi terasta otururdu. Augusta'nın şu sıralar neler yaşadığını anlamaya başlıyordu. Böyle saatlerde, Londra'da pusuya yatan becerikli canavar Annabella'nın Augusta'yı ona karşı kışkırttığını düşünmeden edemezdi.

Don Juan, Byron'a, Annabella'dan bütün o çektiklerinin intikamını alma fırsatını kazandırdı. Kitapta onu Dona Inez adı ile, Parallelograms Prensesi alarak betimledi, *geçmişte yaşanılanları hiç bozmadan.* Fakat Byron'un bu yeni yarattığı dünyada, bütün değerler alt üst oluyordu. Mükemmellik renksiz bir göstericilikten başka bir şey değildi. Annabella'nın modern diller ile klasikleri çok yüzeysel olarak kavramasını kırıcı biçimde alaya alıyordu. İşin asıl acımasız yanı, onun yüzü ile de alay ediyordu. "Ahlak dersi verene benzediğini" yazıyordu. Gözleri ile vaaz verir, kaşları ile nutuk çekerdi. "Canlı hesap makinesi" diye sataşırdı ona. "Namusluluğun ilk canlı örneği."

Murray, *Don Juan*'ı yayımlamaktan çekindi. Ve dilinin döndüğü kadar sürgündeki Byron'a nedenini açıklamaya ça-

lıştı. Ona kendisinin İngilizlerin "adamakıllı"larından çok uzaklaşmış olabileceğini anlattı. İlk şiirlerindeki dik başlılıktan dolayı putlaştırılan Byron ise onunla aynı görüşü paylaşmadı. İngiltere'nin yeni ve sağlıklı bir mizahtan yana olduğunu bağırarak ilan ettiğine yemin edebilirdi. Yayımcı bu görüşü kabul ediyordu: Byron'un bu dediği doğru olabilirdi, fakat İngilizler *Don Juan*'ın edepsizliği ile saygısızlığını içlerine sindiremezlerdi. Byron'dan kimi yakışıksızlıkları kitaptan çıkarmasını istedi. Yayıncı ondan hiç de doyurucu olmayan bir yanıt alacaktı. Byron mektubunda, "Kitabımdaki kantoları dinsel şarkı sözlerine çeviremezsiniz. Lanet olası kesip biçmelerinizin hiçbirini kabul edemem," diyordu. Mektubu yüksek sesle bana da okudu, ama o sırada sayfaya boydan boya bir çizgi çekti. En sonunda kalemi yerine koydu.

"Cecilia, adam gerçekten acınacak biri. Donny Jonny'nin taşaklarını dilim dilim doğramak istiyor; adamda onlardan yok da ondan."

Yumuşak bir ton ile, "Yoksa şiiri de mi öyle değerlendiriyor?" diye sordum.

"Fakat şiir dediğin bir *şey*dir. Şiir açık saçık olabilir; ama güzel bir İngilizce ile yazılmamış mı? Edepsiz de olabilir, ama o *yaşam*ın kendisi değil midir, *o şey* değil midir? Şu dünyada yaşamamış bir insan bunu yazabilir mi hiç?..bir posta arabasına binip atları sürmek ya da bir kira arabasına ya da gondola binmek, bir binek arabasında olmayacak bir şeyi yapmak, bir masa başında ya da altında onunla yüz yüze örneğin."

"Doğru," dedim. "Ama bu durumda onları rahatsız etmek mi gerekir? *Estro*nun ve tutkunun özünü çıkarmaz mıydın, onu zekice ve ustaca arıtarak onları korkutmaktansa kendileri hakkında düşünce üretecek bir şeye dönüştüremez miydin? "

"Hepsinin canı cehenneme, Cecilia, cinsel organlarının tozunu üfleyebilmek için ben onlara gerekliyim. En azından, donanımlarını ellerken ya da çirkin karılarını erkek evlada gebe bırakmak için acımasız girişimlere bulunmayı düşünürler-

ken onlara okuyacakları yeni bir şey vermem için."

"Onlar bu işi yapmadan önce şiirin yayımlanmış olması gerek, yayımlanmalı da. Atölyemde, insanları rahatsız ettiği için kesinlikle satamayacağım portreler var. Onları bir kızgınlık anımda yaptım. Yaptığım resim yok sayıldığı için aptallığıma doymayayım."

"Yaratıcı dehayı görmeyi göze alamıyorlarsa onlar zaten ona layık değillerdir. Şiirlerimi okuyup ezberlediklerini, hele hele onları kusarak dışarı çıkardıklarını düşünmek beni rahatsız ediyor."

İşte o zaman, *lingua biforcuta*m ağzımdan ok gibi dışarı fırlayıverdi. Ama o anda pişman oldum. "Kimi zaman, yaratıcı dehaya safra gözü ile bakıp bakmadığını merak ediyorum." Bu sözcükler ağzımdan dökülürken, korkarak Byron'a baktım.

Fakat Byron bugün benimle şakalaşmaktan yanaydı. "Yaa, Cecilia. Her ikimiz de bugünlerde çok fazla safralıyız. Bizim bu kızgınlığımız dünyaya gerekli. Hep iki yüzlüler ile ahlak hocaları kazanıyor. Aldatıcı bir söz, şu günlerde, kadınların cinsel organının adını anmaktan çok daha etkili olabiliyor, o kadar ki bütün tek heceli sözcükleri kullanma becerimin geleceğin umutsuz kuşaklarına erişemeyeceğinden korkuyorum. Kadınlar onlara bayılırdı. Kitaplarım ne kadar çok skandaldan söz ederse kadınlar onları daha çok satın alırlardı."

"Bence sen bu dediğine kendin de inanmıyorsun."

"İnanmıyor olabilirim. Bildiğim tek şey şu: Okumak da okumamak da iç etekliği denetim altında tutmaya yetmez. Bak, bu sonuncusu güzel bir söz; ben onu bir yerde kullanırım. Fakat İngiliz topraklarında, asla!"

"İngiltere'ye dönmeyi hiç istemiyor musun?" diye sordum.

"Zamanımın yarısından çoğunu İngiltere dışında geçirdiğimi sen de biliyorsun."

Casanova gibi, dedim içimden. *Ama hayır, asla Casanova gibi değil.*

"Hiç pişmanlık duymuyor musun?"

"Hiç duymuyorum; yalnız geri dönüp karın olacak o lanet olası orospuya kendimi sattığıma pişmanım."

"Ölünce oraya, ailenin yanına gömülmeyi istemez misin?"

"Siz Venedikliler de her zaman ölümü düşünürsünüz! Benden sonra yaşayacak olanlar benim Lido'daki yabancılar mezarlığına gömüldüğümü göreceklerdir. Umarım, doktorlar incelesin diye beni parça parça doğrayıp tuzlamazlar; belki de yüreğimi bulmaya çalışırlar, sonra da gömülmek üzere İngiltere'ye, Clod'a ya da Blunderbuss Hall'a gönderirler. Elimde olursa, İngiliz kurtçuklarını beslemeye hiç niyetim yok benim. Varsın tohumlarımı serptiğim İtalyan topraklarına gübre olsun bedenim."

İçimden bu dediklerini onayladım ve Girolamo'yu düşündüm.

Sürgünlük doğru dürüst yaşanabilmişse çok daha çekici olur. Byron yaşamında ilk kez, artık Doğulu bir hükümdar kadar varlıklı, Vathek kadar zengin biriydi. Kitapları için Murray tarafından havale edilen paranın yanı sıra bir de Newstead'ın satışından eline geçen para vardı. İtalyan lirasına çevrilirse, Byron bir milyoner sayılırdı.

Bir gün, "Şu para dedikleri şeye doydum demektir," dedi. İngiliz gazetelerini gözden geçiriyor, büyük hayran yığınının alışılagelen korkusunu, Byron için ne kaba sözler ettiklerini okuyorduk. O da, "Hakkımda ettikleri her söz sayesinde daha da zengin oluyorum. Ne kadar kötü laf ediyorlarsa o kadar işime yarıyor," diyordu.

11

Se Dio voleva che i veneziani fusse pessi,
el gavarià dà un aquario , non una cità.

Tanrı Venediklileri balık olarak yaratsaydı
Bize bir kent değil akvaryum verirdi.

VENEDİK ATASÖZÜ

San Lazzaro'da pederlerin Girolamo'yu Byron'un yolunun üzerine kasıtlı olarak çıkarmadıklarından eminim.

Girolamo, pederlerin gözünde çok özelliği olan bir çocuktu. Byron'un eğilimleri konusunda onlar da bir şeyler biliyorlardı. Girolamo'nun kökeni hakkında bazı kuşkuları olduğundan da eminim.

Pederlerden, oğlumu Byron'dan uzak tutmalarını istemek ile oğlum ile babasını bir arada tutmalarını istemek arasında bocaladım durdum. Adanın kutsallığını bozmadan, pederlerin zihinlerini karıştıracak çirkin sözcükleri nasıl toparlayacaktım? Çok korktuğum kirliliği nasıl açıklayacaktım?

Böylece hiçbir şey söylemedim ve bekledim. Bekledim ki Byron, Girolamo'daki benzerini kendisi fark etsin. Bekledim ki ayartamayacağı bir ruhu tanımış olsun. Girolamo'nun gücüne güvenim vardı. Bu beni hem şaşırtır hem hoşuma giderdi. Benimkinden daha üstündü.

Adada, üzerlerine yükledikleri zor ve tehlikeli görevlere ince bedenleri ile dayanmaya çalışan topu topu on bir keşiş vardı. Oğlan çocuklarının arasında olmak Byron'un hoşuna gidiyordu. Bir çardakta oturur, her kolunda bir oğlan çocuğu, lagünü seyrederdi. Çocuklar adlarını söylemedikleri hal-

de, Byron en hoşuna gidecekleri şimdiden ötekilerden ayırmıştı. Onları kişi olarak kendilerini düşünmemeye alıştırmışlardı. Canlı melek olurlarken, günahkâr insan yanlarını tamamıyla siliyorlardı. Byron için, her şey yeni baştan Harrow'a dönüşüyordu. Hatta Clare ve Delawarr adındaki küçük lordları çağırıştıran ufak tefek benzerlikler bile bulmuştu.

Onlar ile yüzüyor, onlar ile yürüyüş yapıyordu. Bütün Venediklilerin gözü üzerinde olduğu, berberlerin, gondolcuların ve sohbet toplantılarının dedikodu akvaryumu lagün olduğu halde, bunun farkında bile olmadığı anlaşılıyordu. Herkes yüzünü cama yapıştırmış, günah işlemenin kendi önünde geçekleşmesini bekliyordu .

Girolamo sıkılgan değildi, ama güzelliğinden habersizdi. Byron'un bir kolu her zaman onun omzunun üzerindeydi. Merak ve neşe dolu bir çocuktu. Kimi zaman, Byron'un tohumunun yörüngesi içimin gizli bir köşesinde saklanan Casanova'nın yaratıcı hücresine gerçekten bir yaşam mı iteledi yoksa derim içimden. Çünkü gerçekten de sanki herkesten çok Casanova'nın oğluydu o. Tek kusuru oburluğu idi, oburluğunda bile zarif bir ustalık var. Ötekiler ile paylaşıyorsa eğer, en lezzetli olanlara saldırır.

Onu her gördüğümde yüz çizgilerini yanımda eve taşır ve ziyaretten dönünce pürüzlerini tuvalde düzeltirdim. Yeni bir benzerini resmedinceye kadar, unutmamak için soluğumu tutardım. Yaptığım düzinelerce Girolamo portresini dolabımda sakladım. Böylece Casanova portrelerimin bulunduğu dosya onları da sakladı ve korudu. Fakat oğlumun daima Byron'un karşısında çarmıha gerilmiş İsa'yı andıran, her an tetikte bir güvercin gibi durduğunu kafamdan bir türlü silemiyordum.

Sonra da, Byron'un uyluğu ile bastırarak içime girmeye çalıştığı anı, çok daha sonra da avazım çıktığı kadar bağırdıktan sonra göğsümün üzerine pat diye düşüşünü hatırladım.

12

E chi no sa nuar?

Yüzme bilmeyen var mı?

VENEDİK ATASÖZÜ

Yıllardır ve hatta yüzyıllardır bacaklarını açarak yürüyen ocak doğumlu Byron büyük bir su düşkünü idi. Su onun için vazgeçilmez bir ögeydi. Çocukluk arkadaşlarından ikisi boğularak öldüğü halde suyu gene de çok seviyordu.

Su hem güzeldir hem de tehlikelidir. Su da tıpkı onun gibi her an hareket halindedir. Byron suyu iyi tanırdı; her şeyi içine çekerek yuttuğunu, yüze tokat gibi çarparak gıdıkladığını, her şeyi hem yüzdürüp hem batırdığını iyi bilirdi.

Byron şimdi de yüzen bir sarayda yaşıyordu.

Venedik hem yüzen hem su altında kalan bir kenttir. Byron'un Venedik sokaklarında yürüdüğüne çok az insan tanık olmuştur. Dışarıya yürüyerek çıkması gerekince, üzerine o kadar uzun giysiler geçirirdi ki uzaktan yüzüyormuş gibi görünürdü. Derin göl suyuna atılan su mermeri gibi parıldayan pelerininin siyah dalgaları üzerinde yalnızca krem rengi boynu ve yüzü ortaya çıkardı. Byron ne pahasına olursa olsun, bedensel kusurunu gözlerden gizlemeliydi. Venedik'te, herkese kendisini sanrımsı bir görüntü içinde sunmayı başardı. Bu görüntü kendinden geçmiş Venedikli kadınların zihinlerinde yüzdü durdu. Bu görüntü bizlerden biriymiş gibi kabul ettiğimiz bir deniz yaratığı idi.

Ona aşık olanlarımız topallığını bir kusur değil doğal bir zarafet olarak algıladılar. Byron bir salona girince orada belirgin bir ışık ve hafif bir dalgalanma oluşurdu, yabancılar ise ne-

denini bir türlü çıkaramazlardı. Onun öyle bir yanı vardı ki, haince bir gözdağı vererek, bir yorum yapılmasına izin vermezdi. Byron, 1812'de, Londra sahnesine pat diye girince, karşısında, büyük bir heyecan içinde, sosyetenin dikkatini çeken vals dedikleri uyduruk Alman dansı en büyük rakibi oldu.

(Byron gibi, ben de dans etmeyi sevmem, ama benim farklı nedenlerim vardı. Dans pistinde, göğüslerim herkesin aşırı biçimde dikkatini çekerdi. Müziğe uymaya çalışırken endi bildiğini okurdu. Öteki modern dansların iki yüzlü kibarlığına da sinir olurdum. Erkeğin yönettiği kadının ona uymak zorunda olduğu valsten özellikle nefret ederdim; çünkü valste sürekli olarak kibarca küçük küçük geri adımlar atılırdı, ama erkeğin yönetiminde! Dans etmeyi sevmezdim, ama seyretmeye bayılırdım. En çok da insanın kanını coşturan hareketli dansları seyretmeyi severdim. Oyuna eşlerin eşitçe katıldığı, kolların bacakların kan ter içinde kaldığı, gözlerin fal taşı gibi açıldığı, sonunda insanın soluk soluğa kaldığı, yüreklerin küt küt ettiği, vücudun arzudan dipdiri olduğu *fandongo*yu, *furlana*yı severdim.)

Byron da, benim gibi, ama apayrı nedenlerle, vals yaparak açmış laleler gibi ortalıkta fır fır dönen kadınlara bakmadan, kimseye görünmemeye çalışarak, köşe bucak kaçardı.

Byron karada kendini gizlemeliydi. Fakat, suda gerçek bir kahramandı, hem de ta Harrow'daki ördek havuzundan Büyük Kanal'a kadar. Efsanevi yüzüşlerini sakat bacağını gizleyen ipek pantolon giyerek gerçekleştirdi. Suyun kötürüm bacağını çepeçevre kuşattığını hissedince cildi gevşer, dudaklarını bambaşka bir gülüşün kapladığı görünürü.

Cambridge'deyken, Cam Irmağı'nda yüzdü. Thames Irmağı'nda, suyun akış yönünde üç millik yüzüşünü tamamladığında on dokuz yaşındaydı. Bu başarısından sonra, önünde uzanan bir su görmesin, kesinlikle onu yenmeliydi: Çanakkale Boğazı, Tagus, Pire, ırmaklar, denizler... Bir başka Byron efsanesi de su köpükleri arasında ortaya çıktı: Byron dalgaların oluşturduğu güzelliklerin içinde doğan bir tür erkek Venüs oldu.

Venedik'te, geceleri sıcak bastırınca, Byron'un Büyük Kanal'daki saraylardan çıkıp giyinik olarak kendini suya attığı görülürdü. Sonra da, gelip geçen gondolların küreklerinden korunabilmek için sol elinde bir meşale ile yüzerek eve dönerdi.

Boğucu sıcakların hüküm sürdüğü 1818 yazında, Napoléon savaşlarının gücüne çok güvenen kendini beğenmiş askerlerinden Şövalye Angelo Mengaldo, Byron ile, son derece hırlı, oldukça can sıkıcı bir ilişki kurdu. Aralarındaki rekabet özelikle yüzme yarışmasında doruğa erişti. Çünkü her ikisi de yüzücülükte elde ettikleri zaferler ile övünmekten zevk alıyorlardı. Mengaldo Tuna ve Berezina ırmaklarında yüzmüştü; hatta sonuncusunu, düşman ateşi altında gerçekleştirmişti.

Byron, atölyemde divanın üzerinde uzandığı yerden, "Ben bu işe girişmeliyim, Cecilia," dedi. "Bu çok önemli. Yaşın güzellik ile girişeceği bir yarış bu. Savaşçılığın şiir ile yarışı."

Alçak bir sesle, "Tehlikeli bir gurur," diye mırıldandım. Çünkü lagün ile kanalların kirli dalgaları üzerinde yüzen minnacık acayip böcekler ile pis kokulardan insan hastalık kapabilirdi. Bağışlayıcı suyun içine, kaç yatak odası lazımlığı, kaç tencere tava artığı, kaç fıçı kirli çamaşır suyu, ne kadar balık sakatatı dökülmüştü kim bilir!

Yarışma 25 Haziran günü yapıldı. Yüzücüler saniyesi saniyesine aynı anda Lido'dan ayrıldılar. Mengaldo daha Büyük Kanal'a ulaşamadan yarışmayı terk ettiği için Byron çok kolay kazandı. Ve günlerce, İtalyan'ı, bütün o böbürlenmelerine karşın, nasıl yendiğini anlata anlata bitiremedi.

Byron sudan çıkmış, yanakları çukur çukur olmuş, tüyleri yolunan bir tavuk gibi, doğruca bana gelmişti. En ufak bir yorgunluk belirtisi yoktu. Üzerindeki tuzlu su ile olduğu gibi üzerime atıldı ve sanki hâlâ yüzüyormuş gibi, itişler ve okşamalar içinde benimle sevişti.

*

Balbi Valieri'nin deniz basamaklarında oturarak önümden geçen yüzücüleri seyretmiştim. O sırada Byron'un neler düşündüğünü merak ediyordum. Neler düşündüğünü bana çok sonra anlattı.

En çok da bu yarışı kazanmayı, bunun Annabella karşısında elde elde edilmiş biraz silik de olsa tatmin edici yeni bir zafer olacağını düşündü. Önlerinden bir bir yüzerek geçerken, her birinin içinde nice haz dolu saatler geçirdiği *palazzo*ları seçebiliyordu.

Yorgunluğu düşüncelerinin üzerindeki örtüleri bir bir kaldırırken, anılar saydamlaşarak su damlacıkları halinde havada asılı kaldı. O damlacıklarda, Marianna ile Margarita'yı gördü, dokuz esin perisinden en beğendiği periyi gördü, ilk *Karnaval* sırasında onu baştan çıkaran maskeli sevgiliyi gördü. Gözlerinden silkelediği her bir damlada çıplak ve pespembe kadınların asılı kaldığı görünüyordu.

Kafası kesilmiş satırli* özel bir bahçenin önünden geçerken nedense Casanova'yı düşündü ve kısa bir süre de beni düşündü.

Bir pencere eşiğinde oturan bir anne ile çocuğunun yanından geçti. Anne, küçük şirin maymunlar gibi, çocuğuna fındık yediriyordu. Kızlarını düşündü, hiç tanımadığı Ada ile Allegra'yı düşündü.

Her biri birer para deposu olan *palazzo*ların önünden geçerken Murray'dan gelecek parayı düşündü.

Ağzına su dolunca, Newstead'daki gölde şakadan "imdat!" diye bağırınca onu boğulmaktan nasıl kurtaracağını öğrettiği Boatswain adındaki köpeğini hatırladı. Nemli sonbaharda, sanki aradan bin yıl geçmişti, Boatswain kuduza yakalandı. Byron onu kendisi besledi, ölen köpeğin ağzındaki köpükleri sünger kullanarak kendi eliyle temizledi. Boatswain hastalığı sırasında kendinden başka kimseyi ısırmayacak kadar yumuşak huylu bir hayvandı. Onu hatırlayınca, Byron'un içini ılık bir sevecenlik kapladı. Serin su Byron'un ılık sevecenliğini içine kapatmıştı. Boatswain'i düşünmenin yeri orasıydı.

Oradan oraya atlayan düşünceler en ufak bir çaba harca-

masına gerek kalmadan onu Büyük Kanal'ın kıvrım yaptığı yere kadar götürmüştü. Byron'un dediğine göre, bu ilk kez olmuyordu. O sırada kendisini Venedik'in gözünde nasıl bir kişi olduğunu merak ederken buldu. Rialto sirkinin yanından geçerken hayvanat bahçelerinin en güzeli olan bu bahçede bir ödül sergisi olduğunu fark etti.

"Daha da fazlası olduğundan kuşkun mu var?" dedim. "Peki ya şiirin?"

"Hepsi de *merde*,"* dedi. "*Merde* gibi akıyor."

* Bok. (ç.n.)

13

Servo de do paròni, servo dei miei cagioni.

Ben iki efendinin, taşaklarımın hizmetçisiyim.

VENEDİK ATASÖZÜ

Byron, San Lazzaro'da, çok ilgilendiği Ermenice-İngilizce dilbilgisi konusuna tam olarak dikkatini veremiyordu. Güzel oğlan, masasının üzerindeki vazonun solmuş güllerini nazikçe koparıp atıyordu. Ben de, çalıştığı sırada, Byron'un portresini yapıyordum. Evet, kafa şişiren müziği ile odayı ve de zihnimizi işgal eden ağusosböceğini saymazsak, çalışma odasında yalnız biz vardık, biz üçümüz. Bir başka dünyada olsaydık biz bir aile oluştururduk. Pederler bizi gene tek başımıza bırakmışlardı. Nedenini çok merak ettim, hâlâ da merak ediyorum.

Byron, "Çiçeklerin başlarını neden koparıyorsun?"diye sordu Girolamo'ya.

"Solmuşlar da ondan, ötekilerin iyi beslenmesine engel oluyorlar." Girolamo güldü. Byron'u ne kadar çok sevdiği yüzünden belli oluyordu. Keşişler aralarında Byron'a bir kahraman gözü ile bakıyorlardı. Byron, tanımaya asla firsat bulamayacakları bir dünyadan gelmiş romantik bir kişiliğe sahipti.

"Sen kimsin, küçük adam?"

"Beni tanıyorsunuz, sinyor; ben Girolamo'yum, keşişim." Çocuğun işte şimdi rahatı kaçtı. Gülüşü boşa gitti. Byron'un ondan başka şeyler istediğini biliyordu; fakat ne istediğini çıkaramadı. Cömert yapısının derinlerinden, bunu çıkarmaya çalışıyordu.

"Sen nereden geldin, Girolamo?"

"Beni güzel Tanrı'mız gönderdi."

"O kadar emin misin?" Bu söz üzerine, Girolamo gülünce yüzünde güller açtı.

"Elbette. Siz neden o kadar üzgünsünüz, efendim?"

Byron başını ellerinin arasına aldı, Ali Paşa kadar Doğulu bir görünüm kazanıncaya kadar gözlerini kocaman kocaman açtı. Bugüne dek hiç Girolamo kadar güzel bir şey görmüş müydü? Belki de yirmi yıl önce kendisini aynada uzun uzun seyredeli beri görmemişti. Ne zaman değişik şeyler arzulamıştı? Augusta'dan sonra mı? Yoksa Nicolo'dan sonra mi? İsteklerini adlandırabilir miydi? Hiç sanmıyordum. Karanlık arzularını açıklayacak olursa bu onun Venedik'ten bile sürülmesine neden olabilirdi. Sürgün yerinize leke sürerseniz başınıza ne gelirdi acaba? Zor kullanma huyu onda bir alışkanlık mıydı yoksa? Yoksa Girolamo o kadar güzeldi de ondan mı?

Byron için çok üzülüyordum diyebilirim. Uzun yıllardır, onda, cinsellik dürtüsü ile aşk dürtüsü birbirine sıkıca bağlı kalmıştı, hem de Byron'un bile ayıramayacağı kadar. Fakat Girolamo söz konusu olunca, bunu başarmaya çalıştığını görüyordum. Byron, Girolamo'nın saflığını bozmak istemeyebilirdi. Girolamo artık, Byron'u ona çeken parlak yaratık olamazdı. Byron oğluma zarar vermezdi, ben bundan emindim. Kanında bir şey vardı ki oğluma zarar vermesine engeldi. Girolamo'nun kendisi de böyle hareket ederdi. Oğlumun başkasına da geçen iyi yanlarına olan güvenim tamdı.

Birden zavallı bir güvercin pencerenin içine düşecekmiş gibi oldu; peşinden çığlıklar atan beyaz bir martı yetişti. İvedi ve kanlı bir cinayete tanık oluyorduk. Güvercin bacaklarını oynatarak can verdi; martı bir zafer sevinci içinde bir inilti sesi çıkardı, bu dehşet verici yiyecek için Tanrı'ya teşekkür ediyormuş gibi gagasını havaya kaldırdı. Daha sonra avını kaptığı gibi birden pencereden dışarı fırladı. Bu iğrenç olay karşısında hiçbirimiz ağzımızı açamadık. Girolamo ile Byron'u rahatlatmak için hayalet kollarımı onlara doğru

uzattım. Bu dehşet olayı karşısında her ikisinin de yüzleri buruşmuştu. O anda her ikisinin de gözlerini kapatmak, her ikisini de kollarımın arasına alarak sallamak, o dehşeti kendime alıkoyarak onları ondan uzaklaştırmak istedim.

En sonunda Byron, buruk bir sesle, "Venedik'in nasıl parçalandığını görüyorsunuz işte. Deniz yanı kara yanını yutuyor," dedi.

Girolamo, tıpkı Casanova'nın yaptığı gibi ellerini iki yana ayırarak, sonsuz bir sevecenlikle babasına baktı. Sanki Byron'un çektiği acıları, ruhundaki karanlığı anladığını ve bunun için onu bağışladığını belli etmek istiyordu.

Bense bu dünya için aşırı derecede iyi olmamasını umut ettiğim Girolamo'ya bakıyordum.

14

Da dona dei altri, a da cavai scampai,
libera nos Domine.

Başkalarının kadınlarından, oynak atlardan
bizleri koru Tanrım.

VENEDİK ATASÖZÜ

Mocenigo Palazzosu'nun terasını öfke içinde bir aşağı bir yukarı adımlayan Byron'u aşağıda gondollarda biriken bir turist kalabalığı büyük bir ilgi ile seyrediyordu. Turistler merak içinde varlıklı İngiliz'den gözle görülebilecek türden ahlaksızca bir davranış bekliyordu. La Fornarina ara sıra, onlara gözdağı verircesine, mahrem bir iç çamaşırını havada sallayarak bunu yapmak zorunda kalıyordu. Byron'un onu bazen özlediği oluyordu. Margarita'nın çıplak yumruk ile dövüşmesi onu çok eğlendiriyordu. Onun her gün çıkardığı o şamatalar olmasa Byron çok sıkılırdı. Evliliğinin yaraları çoktan kapanmıştı; fakat önüne gelen yabancı ile evlilik dışı cinsel ilişkiye girmenin neden olduğu düş kırıklığı ve hastalıktan kurtulamıyordu. Her gün San Lazzaro'ya da gidemiyordu. Bana söylediğine göre, pederler onu eskisi kadar sıcak karşılamıyordu.

"Öyleyse, hepsinin canı cehenneme, dil bilgileri de kendilerinin olsun. Ben kendimi oyalayacak başka şey bulmasını bilirim," dedi.

Bulmasını daha çok ben isterdim, onu benden uzaklaştırmak pahasına da olsa. Bu günlerde, Girolamo'nun yüzündeki sarsılmaz dinginlik karşısında Byron'un eski huyunun dep-

reşmeyeceğinden emin olamıyordum. Oğlum bugüne kadar hiç kimseden sert ve kırıcı bir söz işitmedi. Bunun hep böyle kalmasını isterdim.

Byron'un Venedik'e doymuşluğu yavaş yavaş tehlikeli ve aşırı bir yorgunluğa neden olmuştu. Bundan da ancak dramatik bir hâyâsızlık olayı yaşayarak kurtulabilirdi. Bezginlik ona o kadar çok acı veriyordu ki onun için ben de çok üzülüyordum. Ağzını sonuna kadar açarak esniyor, sık sık geriniyordu. Belli ki kendi vücut hareketlerine bile engel olamıyordu. Seviştikten sonra, önüne bırakılan bir kap sevmediği yemeği görünce arka ayaklarını silkip uzun adımlarla çekip giden kediler gibi, elinde olmadan titrediğine bile tanık olurdum.

İşte o sıralarda, can sıkıntısını silip süpüren bir olay yaşandı.

Byron, Nisan 1819'da, Teresa Giuccioli'yi tanıdı.

O sıralarda en dikkate değer olaylar gibi, bu olay da La Benzoni'nin sohbet toplantısında gerçekleşti.

Marina Benzoni, altmışına merdiven dayadığı halde, çekiciliğinin bilincinde, konuşkan ve yaşlı, ama güzel bir kadındı. Otuz yıl boyunca erkek arkadaşlığını yapan soylu Giuseppe Rangone en sonunda yetmişinci yaş gününden önce onunla evlendi. Byron, bir sabah, Rangone'ye, La Benzona'nın sağlık durumunu sormuştu. Benzona'nın yatağından az önce çıkan erkek arkadaşı metresinin "nemli" olduğunu söyledi.

Marina Benzoni'nin, Mocenigo *palazzo*sundan pek de uzak sayılmayan, lüks bir evi vardı. Soğuk günlerde, göğüslerinin arasında taşımayı âdet haline getirdiği sıcak polentaları ile ünlüydü. "Tüten Kadın" anlamına gelen El Fumeto lakabı ile de anılırdı. Bir başka lakabını da kendisi için bestelenen ünlü şarkıdan alıyordu. La Biondina in Gondola ("Gondoldaki Sarışın Kadın") idi. Venedik'te, zamanının en tatlı, en özgür kadını olarak ün yapmıştı. Ben onu Mocenicoların palazzosu ile öteki palazzolarda verilen partilerden hatırlar-

dım; o sıralar Casanova hâlâ Venedik'te ve benimleydi. Cumhuriyetin düşüşü sırasında San Marco'daki "Özgürlük Ağacı"nın yanında dans edişini hiç unutamam. O günleri ve bu arada benim tanıklığımı da doğrulamak için başını hafifçe oynatırdı. Byron onun zekâsına hayrandı, onun için Venedik'in Lady Melbourne'u derdi. Byron'un ağzından bundan daha büyük bir övücü söz çıkamazdı.

O gece neler yaşandığını "nemli" Benzona'nın kendi ağzından dinledim; o sırada portresinin yarısını tamamlamaktaydım. Venedik'te hâlâ portre yaptırmaktan hoşlanan birkaç kadından biriydi. Yaşlı ve mağrur yüzünde daha önce Longhi'nin yakaladığı yüz çizgilerini hâlâ görebilirdiniz. Longhi gibi, yüz çizgilerini yakalamak için, ben de Kurşun Beyazı'nı, Napoli Sarısı'nı ve Kızıl Kök Boyası'nı karıştırdım. Deniz Mavisi'nin tonlarını kullanarak yüzünün aşırı çekici bulduğum noktalarını yatıştırdım. Yaşlanmış cildinin son derece incelmiş yerlerini, gözlerinin altını ve burnunun etrafını, mor renk kullanarak benekledim.

Bir kuşu andıran uzun ve kemerli burnunun, Byron'un Teresa Giuccioli ile tanıştığı geceyi anlatırken, heyecandan nasıl da ürperdiğini hâlâ hatırlarım.

O geceki olaylar başka biçimde gerçekleşse daha iyi olurdu. Teresa hamile ve yorgundu; La Benzona'nın o akşamki sohbet toplantısına gönülsüz gelmişti. Ravennalı yeni evli genç ve güzel bir kadınla tanıştırılmayı merakla bekleyen, bütün huysuzluğu da üzerinde olan Byron da.

La Benzona nazik bir ton ile onu Teresa ile tanıştırmayı önerdiğinde, "Beni kendi halime bırakın," demişti Byron. "Ben artık yeni yeni kadınlar ile tanışmak istemiyorum. Çirkin iseler, çünkü çirkindirler; güzel iseler, çünkü güzeldirler."

O geceyi hatırlamaya çalışan ev sahibi hanım güldü. "Ama her zamanki gibi onu razı ettim. Beni korkutmayı severdi, yaramaz oğlan! 'Pekâlâ' dedi. 'Her şeyi göze alacak kadar umutsuz durumda demek? Benimle ağza alınmayacak aşağılamaları oynamaya pek istekli anlaşılan?...'

La Benzona bunları hatırlayınca kıkırdadı.

Byron, tam o sırada, salonun öbür ucunda, kestane rengi bukleleri olan, dolgun dudaklı, gözleri parıltılı, yaşından beklenmeyecek kadar kadınlığının bilincinde, çıtıpıtı ve şık, cinsellik taşan bir benzerini görmüştü.

La Benzona, "Ben sadece, 'İngiltereli Lord, onların en büyük ozanı,' diyerek Byron'u Teresa ile tanıştırdım. Onları karşımda yan yana görünce inanılmaz bir şey oldu; o anda birden kardeşmişler gibi gözüme göründüler." Bana göz kırptı.

La Benzona'nın Teresa hakkında ne düşündüğünü hemen anladım. Teresa'yı, bir yıl önce Venedik'e balayı geçirmeye geldiklerinde, ben de tanımıştım. Bana olgunlaşmaya vakit bulamadan erken gelişmiş gibi göründü. Titian saçlı, güzel ağızlıydı, bacakları oldukça kısaydı. Manastırda eğitim gören Teresa İtalyanca kadar Fransızca'yı da güzel konuşurdu. Konuşmalarını Latin tarihçilerinden alıntılarla süslerdi; hatta son derece alımlı küçük çiçek resmi eskizleri bile yapabilirdi. Alımlı bir kadındı. Hepimiz boynunda asılı madalyonda sakladığı resimlerinden birine bakardık da bundan en ufak bir rahatsızlık duymazdı.

O, artık, on iki aydır, Ravennalı altmış yaşında bir kont ile evliydi. Kocası sevimli bir ihtiyardı; fakat ilk karısını öldürdüğü söylentisi herkesin dilindeydi. Teresa'yı çok sevdiği görünüyordu. Teresa'nın kocası tarafından soğuk karşılandığı hiç duyulmadı. Byron ile tanışıncaya kadar, ilişkileri mutlu bir aristokratik evlilik olarak düşünülebilirdi.

"Elbette," diyerek konuşmasını sürdürdü La Benzoni, "aralarındaki tam bir yıldırım aşkı idi. Hiçbir kadın kendini kaptırmadan Byron'a bakamazdı. Teresa o güne kadar bu denli çekici bir erkek ile karşılaşmamıştı. Hiçbirimiz karşılaşmamıştık. Bu olayda, bu söylediğim her iki taraf için de gerçerliydi. Byron ona bakınca, neyi istediğini anladı."

La Benzoni devam etti: "Byron, Teresa'yı da sohbete ustaca dahil ederek konuşuyordu. Anlamlı gülüşler, ufak tefek hareketler, anlarsınız işte. Hepsini gördüm. Byron o akşam

da çok zekice konuşmalar yaptı. Byron, çoğu kez hiç ağzını açmaz, bir köşede oturur, öfke içinde sağına soluna bakınırdı, özelikle de İngilizler çıkagelmişlerse. Fakat o gece Teresa ile birlikte sahneye çıkmaktan çok hoşlandı. O kadar etkileyici idi ki elime hemen bir kalem alıp hemen not tutmaya başladım. Kopyası işte burada; kâğıdı rulo haline getirerek yelpazemin içinde sakladım."

Rulo kâğıdı hiç beklemeden fildişi saptan çıkarmış ve bana uzatmıştı. Kâğıdı açarak düzelttim ve Byron'un söylediklerini, Teresa Giuccioli'nin kalbini fethetmek için kullanmış olduğu sözcükleri bir bir okudum.

"Fakat, hanımlar ve beyler, özelikle de hanımlar, tutkunun insanı doğadan da çok güçlendirdiğini siz de fark etmiş olmalısınız; gerçek aşk her zaman çılgınlığın incelmiş bir aşaması olarak kendini belli eder.

Sevdiğiniz insanın dışında her şeyi gözden çıkartan işte bu tutku olmalı; insanın, bir daha ele geçirmesi olasılığını düşünemeyeceği, yaşam boyu peşinden koştuğu tüm dinginlikleri yitirmek pahasına da olsa."

Kâğıdı yeniden kıvırıp ona geri uzattım. Her şeyi, sesini değişik tonlarda kullanmasını, Teresa'nın başını hafifçe sağa sola oynattığını, Byron'un beyaz elini onun omzuna koymasını gözümde canlandırabiliyordum.

Ondan sonra neler olduğunu Venedik'te herkes öğrenmiş oldu.

Sohbet toplantısından ayrılırken, Byron, Teresa'nın avucuna bir mektup tutuşturdu. Mektupta nerede buluşacakları yazılıydı.

Teresa kocasına refakatçı mürebbiyesi Fanny Silvestrini ile Fransızca alıştırma yapmak için gondol gezintisine çıkacağını söyledi.

Önceden tasarlandığı biçimde, Teresa'nın gondolu Byron'unki ile buluştu ve değerli yük değiş tokuş yapıldı. Günlerce sürecek olan ateşli ve kuşkusuz tadına doyulmaz buluşmalar böylece başlamış oldu.

Teresa, Lord Byron'un kendini duygusallığa kaptıracak bir insan olmadığı görüşünü onu dinleyen herkese açıkladı. Aradan birkaç gece geçtikten sonra, La Fornarina'nın gazabından kurtulmak, evsiz barksız sevgililerin peşinden koşmak için kendisine en uygun bulduğu gazinolardan Santa Maria Zobenigo'da, Teresa'nın Byron'un "metres"i olduğu öğrenildi. Onlar birbirleri için duydukları tutku dolu açlıklarını gidermeye çalışırken, Fanny de, on gün boyunca sabırla bekledi durdu. Sevgililer zaman zaman ta Lido'ya, hatta daha da uzak adalara gidiyorlardı.

Byron bu süre içinde atölyeme hiç uğramadı. Mocenigo palazzosuna gittim, ama orasını da bomboş buldum. Ben de çalışma masasına gittim ve elime geçirdiğim mektupları okudum. Okuduklarım beni çok korkuttu.

Önce Byron'un Kinnaird'e yazdığı mektubu okudum; mektup korkularım dahil her şeyi açıklıyordu. "O, yeni doğan güneş kadar hoş, öğle güneşi kadar ılık... Bugüne kadar tanıdığım kadınların en inanılmaz olanı; çünkü kadınlar, genelde, insana şu ya da bu kadara patlarlar; oysa değişik koşullar bir araya gelmiş olmalı ki kendimi ona pahalıya kanıtladım, bense buna hiç alışık değilim. Talihsizlik işte, ama hiç sorun değil. Ona, Carole Lamb'in İtalyan olanı da diyebiliriz, bir farkla ki ondan çok daha güzel ve onun kadar da saldırgan değil. Fakat o da onun gibi çok öfkeli, başkalarının ne düşündüğü umurunda olmayan bir soylu. Bu tür doğal mizaçlara İtalya'nın sonradan ekleyebildiği her şey var onda. Cezadan sıyırılmakta buradakilerin üstüne yok zaten."

Byron'un Hobhouse'a yazdığı mektup beni daha da dehşete düşürdü. Görünürde çok da ciddiydi; o kadar ki zaten bu konuda çok da kuşkuları vardı. "Düzenli bir *cicisbeo* durumuna düşürülmek istemezdim. Şimdi ben ne yapacağım? Âşığım, ama evlilik dışı ilişki kurduğum bir sürü kadın ile yatıp kalkmaktan da yoruldum; şimdi yaşamımı hale yola koyma firsatını yakalamış durumdayım."

Hobhouse, sağ olsun, benim için yalvarıp duruyordu. Verdiği ivedi yanıtını bir hafta sonra okudum. Byron'un her

zamanki kabaca vurdumduymazlığı karşısında çok kaygılandığını gördüm. "Sen o sağlam toprak olan kadının peşini bırak; onlar özelikle o konularda huysuz ve kavgacı olur. Ferrara'da, hastanede iki kadının kıskançlık yüzünden birbirlerini bıçakladıklarını işitmiştim. Sen şimdi bir salağın sözlerine kulak ver de, sen o yüzergezer yavru balık su perilerin ile hoşnut olmana bak. Lagünün sularında onlarla ne güzel oynaşırsın. Ayrıca komşularına vefa borcun olduğunu da unutma."

Byron, her zaman olduğu gibi, ağırbaşlı arkadaşını hiç ciddiye almadı.

Benim gibi, Byron da ortadaki kötü örnekten ders çıkaramıyordu; Augusta'dan kurtulmak için, hiç düşünmeden, nasıl Annabella'nın kollarına atıldıysa şimdi de bir türlü adlandıramadığı bir şeyden kendini kurtarmak için Teresa'nın kollarına atılmıştı.

15

Se l'invidia fusse freve, tuto el mondo scotaria.

Kıskançlık ateşli bir hastalık olsaydı
dünya yanıp kül olurdu.

VENEDİK ATASÖZÜ

Byron ile Teresa gondolda iken her gün gözüm onların üzerindeydi. Bazen *falze*nin içine gizlenerek kendi gondolum ile peşlerinden gidiyordum. Bazen Byron'u atlarını bıraktığı Lido'ya kadar izlediğim bile oluyordu. Bir seferinde de operada, Byron hiç utanmadan metresi ve kocası ile birlikte locada otururlarken onları dikizlemiştim. Byron'un balık gözlerini dikerek Teresa'ya uzun uzun bakışından, düş görüyormuş gibi arada bir sendeleyişinden ve yüzündeki ıslak parıltıdan, Teresa'ya olan aşkındaki keyifsizliği ve gerçeği görmüştüm.

En sonuncu portesi daha tamamlanmamıştı; fakat Byron'un bana bir daha poz vermeye gelmeyeceğini adım gibi biliyordum. Byron, La Guicioli'nin gözlerindeki yansımasını görünce büyülenmişti. Bir ressamın ellerinde ölümsüzlüğe kavuşacağı artık umurunda bile değildi.

On gün süren bir suskunluktan sonra, Byron ıslık çalarak atölyeme geldi. Hem de bana adım ile hitap ederek, çok eski bir arkadaşı ya da sevdiği bir hizmetçisi imişim gibi beni selamladı. Adımı kullanışından, aramızdaki yakınlığın tümüyle sona erdiği sonucunu çıkardım. O güne kadar her seferinde hiç konuşmadan atölyeme girerdi. Sanki kendi oturduğu bir evmiş gibi girer ve sessizce beni ya divana ya da re-

sim sehpasına doğru götürürdü. Bu kez bana doğru eğildi ve hiç alışık olmadığım güven belirten bir tarzda ve son derece sıradan bir ses tonu ile benden Teresa Guiccioli'nin portresini yapmamı istedi.

"Kendisi de bir ressam, Cecilia. Yapıtlarını görmelisin. Onda çok ince bir zevk ve kavrama gücü var, anlarsın işte. Fakat kendi resmini yapamaz elbet. Venedik'te onun resmini yapabilecek en iyi ressamı bulacağıma söz verdim ona."

O anda, her şeyi anladım. Onun yaşamındaki konumum tamamıyla işlevselmiş demek. Ona yanıt vermeden önce toparlanmalıydım. Hiçbir şey söylemedim.

Byron o sırada atölyede hızla adımlıyor ve kendisine ait ufak tefek eşyaları toplayıp ceplerine yerleştiriyordu. "Hiçbir şey söylemiyorsun, Cecilia. Fakat bu konuyu düşün. Bunun beni ne kadar çok sevindireceğini biliyorsun. Senin tarafından yapılmış bir Teresa portresine sahip olmanın benim için ne kadar *kıvanç verici* olacağını düşün."

Söylediklerine kulaklarımı tıkadım; hâlâ bir şey söylemiyordum. Sonunda, gene ıslık çalarak, atölyeyi terk etti. Kedim gölgelikli köşeden çıkıp geldi ve buz gibi olmuş elimi dürtükledi. Bir müşteri geldi ve iki saat oturdu. Biraz çalıştım. Portresinin ne kadar zamanda tamamlanabileceğini öğrenmek isteyen bir müşteri geldi. Verdiği fiyatı çok düşük olduğu halde kabul ettim ve müşteri defterime not ettim.Tuvalleri banyo küvetimde ıslattım. Boya fırçalarımı hatta hiç kullanmadıklarımı bile temizledim. Daha fazla devam edemeyecek kadar bunaldığımı hissettim.

Sonunda atölyemin önündeki terasa çıktım. Kanal dolunayın altında kaynar süt gibi buğu salıyordu. Acıdan oluşmuş bir ünlem işareti biçimine girerek, 1782'de Casanova'nın dikildiği yerde durdum. Tıpkı benim onu seyrettiğim gibi şu an da biri de beni sevgiyle seyretsin istiyordum.

Teresa'ya kadar, benim rakibim hiçbir zaman bir kadın olmamıştı. Rakibim hep Byron'du; onu en çok kim sevecek diye biz ikimiz yarışırdık. Öteki kadınların, Marianna'nın,

Margarita'nın ve gazinodaki esin kızlarının bu konuda adlarının bile anılmayacağını biliyordum.

Fakat, kendim için ayırdığım yere, Augusta'ya benzeyen, Byron'a benzeyen Teresa girmişti.

Nasıl anladığımı bilmiyorum, fakat bu dünyadaki yerimi yitirdiğimi biliyordum. Gerçek, işte o akşam kafama dank etti. Bedenime giren ihanet önce dört bir yana gizli ajanlarını gönderdi: Mide bulantısı, baygınlık, titreme, şiddetli bir üşüme hissi. Deprem sırasındaki bir ev gibi, içimdeki güvensiz ve kırılgan şeylerin kırılıp dökülmesini bekleyerek saniyelerimi sayıyordum. Yıkıntıların üzerine usulca düşerken ardından açık seçik olmayan düşlerim ve umutlarım aklıma geldi, yırtık pırtık ve kirli örümcek ağlarının içinden dökülüp duruyorlardı.

O akşamı Maurizio ile geçirdim; masanın başında karşımda otururken ona sanki çift tirizli bir pencere camından bakıyormuş gibiydim. O gece benden çok korktu; atölyenin içini bir aşağı bir yukarı adımlayışımı seyretti durdu. Ateş basmış gibi bir görünüşüm olmalı ki bundan cesaretlenerek, öç alırcasına, kendine bir pay çıkarıyor olmalıydı. Maurizio hâlâ büyük bir umutla benden ilgi bekliyordu, ilgi olsun da her türlüsüne razıydı. Ona dönünceye dek, nereye gitsem dişlerini göstererek peşimden ayrılmamaya kararlıydı. Bir kerecik olsun, ona gerçekten baktığımı, onu gerçekten düşündüğümü görse ona yetecekti. Onun için, bu kadarı bile daha önce benimle yaşadığı tutkulu aşkın yerini tutabilirdi. Zavallı Maurizio'yu kimse doğru dürüst sevmemişti. Aradaki farkı anlamıyordu.

O gece, sonunda, Byron hakkında ona her şeyi anlattım. Ona, öyküyü hem de anlayabilsin diye yalın sözcüklerle olduğu gibi anlattım. Hiç sesini çıkarmadan saatlerce dinledi. Anlattığım o çirkin gerçekler, kokuşmuş acılar, yalanlar ve gizemler ikimizin arasında öylece asılı kalınca, atölyem sanki birden güvenilirliğini yitirdi ve kirli bir mekâna dönüştü. İşte o zaman, Maurizio başını ellerinin arasına aldı. Küt parmaklarının arasından gözyaşlarının süzüldüğünü gördüm,

masanın üzerine damladığını duydum. O sırada omuzları titriyordu. Masanın üzerine anlamsızca sadece bir kez bir yumruk indirdi. Sonra hep sustu. Uzun bir süre hiç konuşmadan oturduk.

Maurizio, en sonunda, "Cecilia, Byron'a karşı duyduğun aynı duygularla seviyorum seni," dedi.

"Çok özür dilerim," dedim.

Onu rahatlatmaya kalkışmadım. Benim öyle bir yanım yoktu. Sadece onu seyrettim ve kendi acılarımı yok edebilirmiş gibi, acılarını bir vampir gibi içime çektim. Ona ayırabileceğim en ufak bir sevecenliğim kalmamıştı. Çektiğimiz apayrı acılar birbirlerini yatıştırmak için birlikte çalışamazlardı. Sonunda bunaldım. Ona evine gitmesini söyledim. Bencil görünmemeye çalışan bir sevecenlikle elini elimin üzerine koydu.

"Yalnız kalman doğru olmaz, Cecilia. Hiç değilse, izin ver de, seni rahatlatmak için burada kalayım."

"Yalnız kalmak bana iyi gelecektir." Ürkerek kendimi geri çektim. "Git. Ben sana layık değilim."

Yalnız kalmak hiç iyi gelmedi. O gece daha sonra beni yalnız bırakmayan sadece öfke ve acı oldu. Bir an kediyi okşamak için diz çöküyor, ardından *cortile** de bir aşağı bir yukarı dolaşsam da öfkemi yatıştıramıyordum. Yerimde oturamayacak kadar kızgındım. Otursam üzerime gene bir mutsuzluk çökecekti sanki. Onun için iri adımlarla yürüyormuş gibi yaparak mutsuzluğun uzağında dolaşmaya çalışıyordum. *Benden Teresa'nın portresini yapmamı istemişti.*

İçimdeki burukluğun acımasızlığı benim için sürpriz oldu. Böylece, biraz rahatladım. Teresa'nın portresine karşı duyduğum öfke tam benim dişimi geçirebileceğim bir şeydi. Bu, küçük küçük aşağılamalar ve incitmeler ile geçen yıllardan çok daha tatmin ediciydi, hem de beni Arnavutluk'ta tek başıma bırakıp giden Byron'un verdiği derin acıları gölgede bırakacak kadar. Duvarlara bağırarak, tavanlardaki bebek re-

*Avlu

simlerine yumruğumu sallayarak, dayanılmaz gürültüler çıkarsın diye tırnaklarımla mermer duvarları kazıyarak, resim yapılmış tuvaller gibi paramparça olurcasına, atölyenin içini adımlıyordum.

Sonunda kendimi sakinleştirdim.

Fakat bu aşağılamayı içime sindiremiyordum. Bu yüzden, en iyisi bu konuyu unutmak, hiç konuşmamak, diye düşündüm.

Öfkeden sonra üzerime bir mutsuzluk çöktü.

Rahatlamak için, hiç de akıllıca olmayan bir şey yaptım: Gidip Byron'un sonuncu portresini çıkardım. Fırçamı elime aldım. Sanki gerçek bedeni karşımdaymış gibi, belleğimin elime yardımcı olmasına çalıştım. Onu düşünme alışkanlığına kapılması için kendime bir defalığına izin verdim. Anılar fark edilmeyecek biçimde tatlı bir zehir gibi içime akıyordu. İçimden anıların acılardan daha iyi olduğunu savunuyordum; fakat yalan söylüyordum. Yüreğimin dul kalmışlığını bir türlü kabul edemiyordum.

Sonunda, artık daha fazla çalışamadım. Atölyenin içinde her şey bana Byron'u hatırlatıyordu. Her şey aynı idi, fakat Byron orada değildi.

Boya fırçalarımı yere koydum ve karanlık sokaklardan koşarak evime döndüm. Ağır ve hızlı adımlarla San Stefano, San Angelo, San Luca, San Bartolomoe meydanlarından geçtim. Ortada tek bir canlı görünmüyordu. Ayak seslerimin hafifçe yerlerde yansıdığını duyuyordum. Sanki acılarım beni yakalamak için peşimden ayrılmıyordu. O gece Venedik gözüme çok tuhaf göründü. Hava durgundu; kanallardaki su katı bir şeymiş gibi görünüyordu. Bulutların arasında bir görünüp bir kaybolan aydan ürktüğüm için sokaklarda güm güm diye sesler çıkararak yürüyordum. Bana öyle geldi ki şu anda ayı, sadece sevilen kadınlar seyretmekteydi. Benim durumumdaki kadınlar ise kendilerini ondan gizlemeliydi. Tanıdık binalar ay ışığında değillerse ürkütücü görünüyordu. Santa Maria Nova Meydanı'na ulaşınca neşe içinde *palazzo*muzun içine daldım. Sofia'yı iğne oyasının başında bulacağımı umarak so-

luk soluğa *piano nobile*'ye çıktım. Onunla konuşacak değildim; sadece dingin varlığının karşısında bir parça huzur bulacağımı ummuştum. Fakat vakit gece yarısıydı. Sofia yatmıştı.

Evin içinden geçerek yemek masasının üzerindeki büyük bir şamdanı aldım ve yatak odama çekildim. Sofia, odama, vakit gecenin ilerlemiş saati olmasına karşın, hâlâ yanar durumda olan küçük bir ocak bırakmayı akıl etmişti. Hizmetçileri o saate kadar ayakta tutmayı istemediği için, merdivenleri tırmanıp rahat rahat odasına çekilmeden önce, odamda bu işle doğrudan kendisi ilgilenmiş olmalıydı. Bir balmumlu fitili ocağa tuttum, sonra da sekiz mumun sekizini de yaktım. Mumlar çıtırtılı sesler çıkararak tutuştular; resimli duvarlarda kızıl gölgeler oluşturarak yükselen alevler sanki Mocenigoların palazzolarını, Vathek'in saraylarını ve gondolunu yalayıp yutmaya çalışıyorlardı.

Yatak odama sığındığım halde, Byron'dan ve paylaştığımız görüntülerden bir türlü kurtulamıyordum.

Byron zihnimden silinmeyecekti.

Kollu şamdanı aynaya doğru tutarak kendimi seyrettim. Karanlık aynada kendimi zor tanıyabildim. Kanı çekilmiş, sevilmeden sevmiş, hâyâsız ve yabancı bir yaratıkmış gibi göründü gözüme...

Nasıl oldu da bunlar benim başıma geldi? diye sordum kendime.

Her şeyin başladığı günlerden, böyle yaşamaya rıza gösterdiğim andan bu yana geçen olayları bir bir düşünmeye çalıştım.

Her aşamadaki hatalarımı, yanılgılarımı ve yanlış hareketlerimi saptadım.

Her şey Arnavutluk'ta başlamıştı. Byron'un ruhuna değil, derisine âşık olmuştum. Ve sonra istenildiği biçimde sevilebilirmiş gibi o derinin resmini yapmıştım. Ve resmettiğim yalanlara bir daha geri dönülemeyecek biçimde âşık olmuştum. Yaptığım portredeki yüzün de beni sevmesini istemiştim. Demek ki onda o deri olduğu sürece onu sevmek zorundaydım.

Byron'un bana yönelttiği tek bir bakışa âşık olmuştum. O

bakışta kendime yakın hissettiğim bir şeyler olmalıydı. O sırada bana bir yaşamın şöyle bir görünüvermesi, denize dalıp kayboluveren bir göktaşı gibi muhayyileme yerleşti. Birkaç dakika süren o yakınlaşma sırasında, onunki ile kenetlenen bir yaşamı kurmuştum kafamın içinde. Bununla birlikte, ona, onun hiç işine yaramayacak bir kulluk sunmuşum.

Acımasızlıklarının, ufak tefek çirkinliklerinin bir bir hesabını tuttum. Hantal vücudu, pis pis kokan nefesi, hiç sevmeden gerçekleştirdiği sevişmesini anlatanlardan dinledim. Venedik'te bozduğu, on yedi tanesini benim tanıdığım, kadınları saydım. Byron'un ortalıkta dolaşan bir yalan olduğunu anladım. Romantik aşkın onda vücut bulduğu sanılıyordu, oysa kendisi onun baş düşmanıydı. Nefret, Byron'un aşkı için yanıp tutuşan kalplere layık bulduğu kör talihten çok aşk ile kaynaşırdı. Byron'un kendisi nefret etmek için kolunu bile kımıldatmazdı. Fakat bu kayıtsızlığı ile başkalarında aşk ve nefret fırtınası kopardı. Byron'un sevilecek bir insan olmadığını anladım. Beni incitecek bir şeyler aramak için bütün dünyayı dolaşsaydım sevmek için yıllarımı harcadığım bu kadar ters bir insanı ancak bulabilirdim.

Yüreğindeki kokuşmuş havayı, iğrenç sevişme yöntemini kabul etmek için tüm inandığım şeylere ihanet ettim. Kendi soyum sopum yüzünden yakınma hakkımı bile yitirmiştim. O denli edilgen bir durumda idim ki vicdanıma ters düşen rollere bile dolaylı biçimde de olsa razı olmuştum. Kollu şamdanın iğrenç ışığında, birden, oğlumu babasının ruhundaki yetersizlik yüzünden terk ettiğim göründü gözüme. Byron yüzünden, Byron'un beni sevme yeteneksizliği yüzünden, bir acayip anne olmuş çıkmıştım.

Fakat o benim hatamdı, her şey Byron'a olan aşkım yüzündendi. Onu ben kendim yaratmış, onu gene kendim bir ucubeye dönüştürmüştüm, bunda onun çok az payı vardı. Byron *benim* hatamdı, üzerine titreyerek bağrıma bastığım, keyfimce davrandığım, yardım elimi uzattığım, yaptığım bütün portrelerim ile güzelliğini dört bir yana yayarak işlediğim bir hataydı bu.

Fakat bunu kendi elimle yaptığım için, ona olan aşkım, o ne yapsa, artık değişmezdi. Bana karşı davranış biçiminden ya da ne böyle biri olması yüzünden aşkım çoktan sona ermişti.

Çünkü eski hatalara bağımlılığımı hâlâ sürdürüyordum, bir zamanlar yeniliklere olan bağımlılığımı sürdürdüğüm gibi. Bu huyumu bir türlü bırakamadım. Böyle bir aşkın tedavisi de yok. Onu kökünden yok edecek ne bir nefret, ne bir acı verme ne de bir incitme olayı yaşandı. Onu yok etmek için, içimde aşkın zerresi kalmamıştı. Beni, onunla savaşamayacak kadar güçsüz bıraktı. İçimde taşıdığım anlamsız sevecenliğim, bir de bana karşı duyduğu kayıtsızlık yüzünden yenik düşecektim. Daha da kötüsü, Byron aşkın kendisine karşı da içinde bir kayıtsızlık taşıyordu.

Ben bütün bunları biliyordum. Ne var ki arzularına yenik düşen bir köleden farksızdım. Byron'u düşünürken hâlâ kendimi bayılacakmış gibi hissediyordum. Aynı zayıf yanım bana elini sırtıma koyuşunu özletiyordu. Benim zayıf düşen bu yanımı kaleme alan da Byron oldu. Beni ancak onun yeniden canlandırabileceğini düşünüyordum.

Yazı masama gidip bir kalem aldım. Ve Byron'a mektup yazdım.

Byron'un peşinden koşmayan onurlu bir kadın olmuştum. Yenilgiyi kabul edip aman dileyen sürüye katıldım. Yazdım. Sözcükleri kâğıdın üzerine rasgele karalıyordum. Bir yandan da, sözcüklere gizlice bir öpücük konduracakmış gibi, üzerlerine sevgili bir gölgenin düşmesini bekliyordum. Hiç gölge düşmedi, sözcükler acımasız ışıkta eşeleyip durdular, tıpkı oğlan çocuklarının büyüteç ile yaktıkları karıncalar gibi.

Mektubu imzaladım; üzerine göz kamaştırıcı bir balmumu beneği oturtarak mühürledim. Damlalar bembeyaz kağıdın üzerinde koyu gözyaşlarını andırıyordu.

Onun daha önce hiç böyle bir şey yaptığını görmedim. Tam anlamıyla dizlerinin üzerine kapanmıştı. Bana sorarsanız, panayırların üçüncü sınıf gösterileri gibi kendisini ucuza satarak, kendisine dönmesi için ona yalvararak, bu amaçla ona acındırıcı mektup yazarak, insanda acıma duygusu uyandıran öteki metres-kurbanlar gibi davranmakla Cecilia hiç iyi etmedi.

"Birlikteliğimiz sona erince bu dünyada kendini yalnız hissetmeyecek misin?".... "Sensiz kalınca, havasız bir yerde alev alev yanıp kül olan bir odun parçasından hiç farkım yok. Sen bana gereklisin."... "Parmaklarımı rahatça hareket ettirebilmem, fırçamı rahatça tutabilmem için bana senin aşkın gerek."

Onu yeniden kazanması çok zor görünüyor, öyle değil mi? Hem de öyle bir adamı.

Hem Teresa Guiccioli hakkında o sözleri sarf etmemeliydi; o kadın hakkında çirkin şeyler söylerken hem Byron'un kendi imajını hem de benzerini aşağıladığının farkında değil mi?

Şimdi, Byron ona nasıl bir yanıt verecek acaba?

Bu iş baştan sona çok kötü oldu. Güzel bir mektup değildi. Cecilia yere kapanmanın yollarını hiç beceremiyor. Onu çok seviyorsam bir nedeni de bu.

Nasıl olsa, Cecilia kısa bir zamanda bu mektubu unutup gidecek; çünkü ben ona çok daha önemlisini getirmiş olacağım.

Lagünün bağırsaklarında yükselmekte olan *acqua alta*nın sesini işitiyorum. Bu konuda kimse daha bir şey bilmiyor; fa-

kat kediler her zaman bilir. Siz bir kedinin kaza sonucu suda boğulduğunu hiç gördünüz mü?

Bu kez, daha öncekilere hiç benzemeyen bir *acqua alta*-ya tanık olacaksınız. Bu seferki sona erdikten çok sonra bile kadınların ağlama sesleri, ıslak halıların kokusu, ölümler ve yıkımlar hiç eksik olmayacak.

Ben her gün, yıllarca önce Casanova'nın Cecilia'ya yazdığı mektubun düştüğü ızgaraların oraya gidiyorum. Şimdi sular daha çok yaklaşıyor.

16

Chi tropo se inchina, mostra 'l culo.

Öne fazla eğilen kıçını gösterir.

VENEDİK ATASÖZÜ

Teresa'nın kocası Kont Guiccioli, Venedik'te on gün kaldıktan sonra, işleri dolayısıyla Ravenna'ya dönmek zorunda olduklarını söyledi. Derhal hareket edeceklerdi. Venedik'te herkesin bir saat içinde öğrendiğine göre, Teresa yel yepelek tiyatroya seğirtti; bütün görgü kurallarını hiçe sayarak ona acı haberi verebilmek için Byron'un locasına daldı. Guicioliler yirmi dört saat içinde Venedik'i terk ettiler.

Teresa portresi yapılmadan gitti; fakat Byron bir daha bana dönmedi. Kendini Teresa ile ilgili bir pazarlık içinde buldu. Gerekli işlemlere başlanmıştı.

Bir Grek dedikodu korosu, çok yetkili tiz bir ses tonu ile, bana, Teresa'nın Byron'dan erkek arkadaşı, İtalyan evlilik yaşamının görgü kurallarına bağlı kalacak sevgilisi olmasını istediğini haber verdi. Byron, aralarında Marianna ile Margarita'nın da bulunduğu düzinelerle kadından zaten bu yolla çok yararlanmıştı. Fakat Teresa yüksek sınıftan bir ailenin kızıydı; onun büyük beklentileri vardı. Byron, kasıklarına yapışmış bırakmayan Teresa ile öyle bir ilişki kurmayı tasarlıyordu ki onu namuslu bir şövalye olarak kendi ikiyüzlülüğünü ciddiye alan bir topluma bağlayabilsindi.

Aristokratların bu türden arkadaşlık yasalarına göre, Byron'dan *morosa*sı ile platonik ve dürüst, kocası ile de uygar bir ilişki içinde olması beklenecekti; Teresa'ya karşı her za-

man son derece kibar davranması istenecekti. Yalnız, onun da pek çok kez söylediği gibi, bu usulün, daha çok kadınlar tarafından yararlanılacak, polygamy'ye, yani çokeşliliğe benzeyen sakıncalı bir yanı vardı. Bu dedikoduları dinledikten sonra, içime bir kuşku düştü: Acaba Byron züppe bir centilmen rolüne soyunmaya hazır mıydı? Bakalım yüksek sınıftan kadınların şal ve yelpazesini taşıyan bir jigolo durumuna düşecek kadar kendini alçaltır mıydı? Uslu bir ev aygırına dönüştürülmek içine siner miydi? Hiç ummadığı bir anda lord oluveren küçük İskoç oğlan çocuğu kendisini alçaltan her şeye oldum olası sinirlenirdi. Öne çok fazla eğilerek kendini teşhir etmekten korkardı.

Haziran ayı başlarında, Byron sevgilisinin durumunu öğrenmek için Ravenna'ya doğru yola çıktı. Anlatılanlara göre, Byron onu yatağında buldu. Teresa'nın ciddi bir rahatsızlığı vardı. Başından bir çocuk düşürme olayı geçmişti. Şimdi de, Venedik'te, olaya, Byron'un, onunla giriştiği cinsel ilişki sırasında duygularının aşırı güçlülüğü yüzünden hiç istemeyerek neden olduğu söylentileri dolaşıyordu. Oysa dölütün babası olmadığını herkes biliyordu; çünkü Teresa onunla ilk karşılaştığı sırada üç aylık hamile idi. Venedik'te sesi soluğu duyulmayan sohbet toplantılarına Byron ile kontun Teresa'nın yaşamından endişe ettikleri haberi geldi. Hemşireler ile doktorlar iğrenç leğenler ve İsalı haçlarla seğirtirlerken onlar koridorlarda bekliyorlardı.

Byron'un kaygılanmasına hiç gerek kalmadı. Çok geçmeden, Teresa'nın cinsel görevlerine yeniden başlayacak kadar iyileştiğini işittik. Bir hizmetçi, bir zenci oğlan çocuğu ve bir kadın arkadaş, üçü birlikte, gizlice onlar için fırsatlar yaratıyorlardı. Kont G'nin neler olduğundan bal gibi haberi vardı; fakat gene de Byron'a karşı son derece nazik davranmaya devam etti.

Byron ile Teresa birlikte bir portrelerini yaptırdılar. Sanırım ressamları için ettiğim bedduanı kabul edildi. Çünkü Teresa resimden hiç hoşlanmadı ve kendi yüzünü kazıyarak çıkardı. Biz de Venedik'te, Teresa'nın kaprisleri yüzünden

masrafa girmekten hiç hoşlanmayan Byron'un gene de onun bu kendini beğenmişliğine gülüp geçtiğini işitiyorduk. Öyle ya kendisininkine çok benziyordu, ister istemez ona boyun eğecekti.

Demek ki ben ona öyle bir mektup yazmamalıymışım. Byron hiç yanıt vermedi.

Sular gittikçe yükseliyordu. Lagünün tam göbeğinde büyük bir dalgalanma oldu, daha önce bu denli denetlenemez bir harekete hiç tanık olmamıştım. Kanalın yanında durmuş yağmurun kalın saydam derisini delik deşik edişini seyrediyordum. Geceleri, uykularımızda sular bizi tehdit ettiğinde bütün Venediklilerin yaptığı gibi ben de geceleri kum tepeleri ile develeri düşlemekteydim.

Hem Byron'u bekliyor hem de onu unutmaya çalışıyordum. Onu her saat unutuyordum. O sırada nerede olursam olayım, ne yapıyor olursam olayım, zamanı unutmaya çalışıyordum. Ertesi gün Byron'dan haber alabilirim umudu içinde uyuyabileyim diye bir an önce ortalığın kararmasını bekliyordum. Ancak ben ona öyle bir mektup yazmamalıymışım.

Fakat aklıma takıldıkça gene de onu unutmaya çalışıyordum. Kendimi ondan arıtmaya çalışıyordum. Onu yalnızca her şeyini denetleyip sınırlayabileyeceğim anlarımda düşünmeye çalışıyordum. Onu yalnızca suyu geçerken ya da boya tasımın dibindeki tortuyu Büyük Kanal'a dökerken düşünüyordum. Byron'u da işte tıpkı öyle içimden boşaltmaya çalışıyordum.

Bir seferinde düşümde Byron ölmüştü; bir süre gerçekten de ölmüş gibi geldi bana ve o zaman kendimi daha iyi hissetmeye başladım. Düşümde Byron soğuk bir İngiliz kasabasında rezilce ölmüştü; hiç de öyle onurlu ve acındırıcı bir ölüm değildi, tam tersi kimsenin önemsemediği, hayıflanmadığı türden bir ölümdü; hem içki, hem bir didişme, bir de eski püskü bir binek arabası vardı işin içinde. Aniden karşısına çıkmış bir arabaya çarpan bir köpek gibi çöplerin içinde yerde yatıyordu. Bacakları rasgele iki yana ayrılmış, gözleri bomboş

bakıyordu. Yaşamını tıpkı beni terk eder gibi terk etmişe benziyordu.

Beni tamamıyla terk etti sayılmazdı elbet. Byron yanlış bir şey yaptı. Teresa ile birlikte Venedik'e döndü. La Mira'da oturuyorlardı. Herkes Bayan Guicioli'nin Mocenigo palazzosunda oturmak istemediğini söylüyordu. Byron orasını sayısız kadın hayaletleri ile doldurmuştu. Öte yandan, Teresa, La Mira'da onu beklerken, Byron'un San Lazzaro'yu yeniden ziyaret etmeye başladığı söyleniyordu.

Artık bana hiç geldiği yoktu, fakat ben hâlâ Byron'un yüreğinin bir köşesinde olduğumu, onun da nerede olduğunu biliyordum. Ağzında Teresa'nın bukleleri, ne zaman uyandığını, ne zaman *Bugün Venedik'e gitmeliyim,* diye düşündüğünü biliyordum. Ben de, kendi gondolumun siyah *felze*sinin içinde, o serüven peşinde koşarken peşinden gidiyor olurdum. Mocenigo palazzosunda bakımsız kalan hayvanları sevip okşayışını seyrediyordum. Topallayarak La Benzona'nın palazzosuna gidişini, daha sonra coşkulu ve bağışlayıcı dokuz esin perisinin bulunduğu gazinoya girişini seyrediyordum.

Fakat onun San Lazzaro'ya gidişini hiç izlemedim. Benim oradaki işim artık sona erdi. Freskolar bundan daha tertemiz olamazdı. Onları görmeye gitmek diye bir mazeretim kalmadı, hem de yıllarca kalmadı. Siz bir freskoyu olduğundan daha görkemli gösterebilirsiniz; fakat ben o duvarların üzerinde o kadar uzun zaman çalıştım ki onlar için tasarladığım dingin çekiciliklerini çoktan yitirmişlerdi. Pederler, bir zamanlar çok nazik davrandıkları Byron'un artık buna layık olmadığını anladılar. Ama bana karşı hâlâ naziktiler. Keşişlere verdiğim sanat ve güzel el yazısı dersleri nedeni ile Girolamo'yu ziyaret etmeme hâlâ izin veriyorlardı. Her gün, Girolamo'nun başının üzerinde, Byron ile göz göze gelebileceğimizi umdum durdum. Ama bu hiç gerçekleşmeyecekti. Ben ona öyle bir mektup yazmamalıydım. Pederler, beni cezalandırmak için ağız birliği etmişçesine, sanki San Lozzaro Adası'nı Byron ile aynı anda ziyaret etmememi kararlaştırmışlardı.

Bayan Guiccioli'nin Venedik'ten ilk ayrıldığında Byron'u bir görmeliydiniz. Hastalıklı bir köpek gibi kentin içinde üzgün üzgün ayağını sürüyerek dolandı durdu. Gözleri ahşap çekmecelerde sıkça karşılaştığınız siyah kabuklu böcek ölülerinden hiç farkı yoktu. Yüzündeki aptal ifade çitlerin üzerinden bakan koyunlara benziyordu. Kendisini acıklı bir öykünün kahramanı olarak gördüğüne kalıbımı basarım. Fakat bizce martıları korkutmak için içi doldurularak bir kazığın üzerine oturtulan korkuluktan farkı yoktu.

Byron'u haşatı çıkıncaya kadar dövmesi için kocasının adam kiraladığını işittim. Aldıkları o işi bitirselerdi, adamların onun gibi ufak tefek, sakat birini o biçimde cezalandırdıkları için çok üzüleceklerinden hiç kuşkunuz olmasın.

Byron, daha sonra, bir köpek gibi iz sürerek, Ravenna'nın yolunu tuttu. Bir süre sonra, Bayan Guccioli'yi de yanına alarak geri döndü. Onu La Mira'ya yerleştirdi ve böylece, Zobenigo gazinosunda güzel parçalara asılarak, Benzonaların sohbet toplantılarında kadınlara kaba biçimde hükmederek, Venedik'te eski acayipliklerini gene keyfince sürdürmeye başladı.

Çünkü, bana soracak olursanız, sormasanız da olur ya, onun kadınlardan ele geçirdiği tek şey, varlıklının, yani kendisinin, bir *finocchio** olduğu idi. Bence, o gerçekten de kadınlardan nefret ediyordu; bu yanını saklamak için kendine çok kurnaz bir yol bulmuştu. Nefretini onların içinde saklıyordu, ne demek istediğimi anladınız herhalde. (Sözcük *fa-*

*Tekerlek (eşcinsel).

xolétiden gelir; yani dibine kadar girecek doğru dürüst bir *donanımı* yoktu onun. Kızların ise ağızları bazen pis kokar, bazen de mis kokar.)

Çok geçmeden onu San Lazzaro'da iki küçük oğlan ile kıyıda dolaşırken gördüm. Oğlanlar en çok dokuz yaşında gösteriyorlardı. Tepsi ile uzatılan küçük keklerin arasından en lezzetli olanını seçmeye çalışıyormuş gibi, oğlanların üzerine eğiliyordu. Onları yüz yard uzaktan bile görebiliyor, misk gibi kokularını duyabiliyordum. Kancıkların ona yiyecekmiş gibi baktıklarını çok gördümse de kadınlardan hiçbirine o biçimde baktığını hiç görmedim. Kadınlar her zaman açtılar. Kendi önünde yemek yemelerine izin vermediğine ilişkin söylentilerde belki de bir gerçek payı var. Şimdi size sorarım: Yemeğini sevdiği kadın ile birlikte yemeyi istemeyecek bir erkeği düşünebiliyor musunuz? O bir erkek değildir bence.

Şimdi artık her şeyden paçayı sıyırmayı biliyor; çünkü o bir *ozan,* çünkü o bir *lord.*

Teresa Guiccioli'yi alıp Venedik'e getirdikten sonra bile hâlâ San Lazzaro'da boşu boşuna bekleyip duruyordu. Teresa, Byron'un *morosas*ına değil, daha çok kız kardeşine benziyordu. Onu, Byron'un Ermeni adasına dönüşüne sevindiğini düşünebiliyor musunuz? Ravenna aksanı ile, ağzını yayarak, "Neden beni bırakıp gidiyorsun böyle, Byron'cuğum?" diye yalvardığını düşünmüyor musunuz? Ona gerçek nedenini söylediğini mi sanıyorsunuz? *Che sboro!*

Şu sözümona kutsal peder dedikleri adamlar da neyin nesi peki? Aptal mı onlar? Onun ne biçim bir adam olduğunu anlamıyorlar mı? Ben de bir babayım; baba olmak insana öyle şeylere gözlerini dikerek bakmayı öğretir. Venedik lezzetli körpe lokmaları görünce onları iğrenç sopalarına geçirecek *recione* dediğimiz gömlek indirip kaldıranlardan geçilmiyor. Köprülerin üzerinde dikilip erkekleri kendilerinden uzaklaştırmak ve böylece kadınları gebe bıraktırmak gibi soylu bir işi gerçekleştirmek için meme başlarını gösteren fahişeleri kiralamak zorunda kalınan günleri hatırlıyorum. Eskiden olsaydı böyle adamlara ne yapacağımızı çok iyi bilirdik. Onları Mey-

dancık'ta sütunların arasında diri diri yakardık da koşarak gelen bütün Venedikliler bayram ederdi.

Biz gondolcular San Lazzaro'daki bütün keşişlerin adlarını bilirdik; çünkü adaya getirdiğimiz erzak ve paketleri teslim almak için kıyıya onlar gelirdi. Girolamo dedikleri onların içinde en hoş olanıydı. Yüzü ışıl ışıl parlardı. Dünyada öyle çocuk azdır; o da işte onlardan. O özellikleri olan bir çocuktu. Gerçekte, belirli bir durumda, kurtarıcımız bile olabilirdi.

Ermeni pederlerin, küçük Girolamo'nın adada varlıklı İngiliz ile dolaşmasına izin verdiklerini görünce gözlerime inanamadım. *Mi morti! Che sulsi!* Ne akılsız adamlar! Çocuğu balık yemi gibi varlıklı İngiliz'in önüne salıyorlardı. Durumu hâlâ anlayamadılar mı?

Anladılar belki de, lanet olsun. Belki de küçük çocuğu kendi kaderine terk ediyorlardı, ondan önceki İsa gibi. Bir çocuğu gözden çıkarınca bir sahip kazanmış olursun; onların böyle düşündüğü sonucunu çıkarıyorum. O Ermenilerin hepsi de bence kutsal görevlerini yerine getiriyorlar; ama ben de size şunu söyleyebilirim: Doğu'nın sapkınları gibi insan kurban etme benim kitabımda yazmaz.

Anlıyorsunuz ya, ben her şeyi görüyordum. O gün hava çok sıcaktı, su da çok *limpida,* ılıktı. Venedik'i diz boyu sulara gömen *acqua alta*dan bir gün önceydi. O sırada adadan yeni ayrılıyordum. Malları teslim etmiş San Marco'ya dönmek için küreklere asılıyordum. Adadan iki yüz yard kadar açılmıştım ki ikisinin gel-git kıyısında dolaştığını gördüm. Varlıklı İngiliz'in çocuğun omzunu sıkıca kavradığını gördüm. Biraz acıtmış olmalı ki çocuk şaşkınlık içinde başını doğrultarak ona baktı. Az sonra varlıklı İngiliz'in soyunduğunu, Girolamo'nun da aynı şeyi yapması için ona eliyle işaret ettiğini gördüm.

Bacaklarından biri kurutulmuş morina balığı gibi pörsük, içyağı gibi bembeyaz tenli şişko İngiliz'le küçük çocuğun birlikte suya daldıklarını görmek hiç de hoş bir manzara değildi. İngiliz'in suyun içinde çocuğa sarıldığını gördüm. Var-

lıklı İngiliz'in bu hareketi garibime gitti. Bir an gözünüzü kırpsanız, olanları gözden kaçırırdınız. Yaptığı pek olağan bir şey değildi. Yapmayı kafasına koyduğu bir şey vardı. Neyse ki, hiçbir şey olmadan, Girolamo'nun bir tavşan gibi Byron'un kollarının arasından sıyrıldığını gördüm.

Girolamo başını çevirerek Byron'un yüzüne baktı. Çocuk, hiç kımıldamadan, varlıklı İngiliz'in gözlerinin içine bakarak, öylece durdu. Hiç korkmuşa benzemiyordu. Kararlı ve iyi durumdaydı. Birbirlerine ne söylediklerini bilmiyorum. Dalgaların çıkardığı ses onları işitmeme engeldi. Varlıklı, bomboş kollarını iki yana sarkıttı ve ayaklarını geri geri sürüyerek derin sulara doğru yürüdü.

O sırada onlara bir an önce ulaşabilmek için sırığıma asılıyordum. Akıntıya karşıydım. Yüz yard uzaktan, varlıklı İngiliz'e hem çirkin sözler ile bağrıyor hem elimle ayıp hareketler yapıyordum. Rüzgâr sesimi oralara ulaştıramadığı için, biraz da dalgalar yüzünden, beni işitemiyorlardı.

Daha sonra akıllara durgunluk verecek bir şey oldu ki bunu dünyada tahmin edemezsiniz. Küçük çocuk, oradan kaçmak yerine, elini varlıklı İngiliz'e uzattı.

Az sonra, birlikte kıyıya doğru yürüdüler. Suları yararak ilerleyen Byron, ıslanmış yaşlı bir köpek gibi titriyordu. O sırada, Girolama - buna inanmanızı sizden isteyemem - eliyle Byron'un omuzlarına dokundu ve kumun üzerine diz çökmesi için onu hafifçe itti. Daha sonra çocuk da yanına diz çöktü. Bir sorumluymuş gibi, Byron'un her iki elini tutarak onları birleştirdi.

O sırada onlara iyice yaklaşmıştım. Çocuğun dua ettiğini, Byron'un da, sözlerini yinelediğini işitiyordum. O sırada sırtları bana dönüktü; biri gri, ötekisi kilise tavanlarındaki melek tasvirleri gibi pespembe ve kusursuzdu. Onlar beni görmedi, fakat ben onların dua ettiklerini işitebiliyordum.

O piçi bir ele geçirsem o anda gebertebilirdim. Fakat orada bir türlü anlayamadığım bir şeyler oluyordu. Kıyıda lagün yeterince derin olmadığı için oraya yaklaşamadım. Gerçekte bir şey olduğu yoktu, ama yine de...

Onları öylece bıraktım. Sırığıma asılarak uzaklaştım. Kimseye bir şey söylemedim. Belki de pederler haklılardı. Belki de küçük çocuk bir çeşit çocuk-İsa'ydı. Sanki bir mucizeye tanık olmuş gibiydim; bunu da söylemeden edemeyeceğim.

Fakat, Byron denilen beş para etmez o çamur yığını için, neden o küçük çocuk, boşu boşuna, böyle bir berbat durum ile yüz yüze gelsindi? Bundan hiç utanç duydu mu acaba? Çarmıhtaki İsa bile peştemallı olmanın onurunu taşırdı; vücudunun cinsel organlarının bulunduğu bölüm, konu ile hiç ilgisi olmadığı için, öylece tek başına kaldı.

Yaşamımın son gününe kadar, o gördüklerimden dolayı kendimi kirlenmiş hissedeceğim. Byron benden daha şanslıydı. Byron'un hiç değilse onu ondan koruyacak, onu bağışlayacak bir Girolamo'su vardı.

Fakat ben... ben kimseye söyleyemiyorum. Karıma da, papaza da, pederlere de söyleyemiyorum. Engellemek için hiçbir şey yapmadığımı, bu yaptığım haltı da anladığımı nasıl söyleyebilirim?

17

Aqua turbia no fa specio.

Çalkantılı sudan ayna olmaz.

VENEDİK ATASÖZÜ

Bir gece lagünde deniz kabardı ve sessizce kentin içine yayıldı. Sabahleyin, Venedik bölük pörçük olmuş, suyun üzerinde başlarını güçlükle tutabilen bir dizi adacığa dönüşmüştü. O güne kadar böyle bir *aqua alta* görmemiştim. Hiç sesini çıkarmadan aşk ve tutkunun izlerini yok etmeye çalışan Venedik, eski düşmanının, eski sevgilisinin altında uzanıyordu. Deniz sessizce kendi bildiğini okuyordu. Köprüler ortadan kaybolmuştu. *Palazzo*lar kabaran sularla ufalmışlardı. Küçük tekneler halatlarını kopararak, büyük bir demokrasi gösterisi içinde San Marko Meydanı'nda başıboş geziniyorlardı. Burun buruna toslaşan teknelerin çıkardığı boğuk seslerin dışında en ufak bir çıtırdı işitilmiyordu. Kahveler, rahibe manastırları, çarşı pazar, her taraf sessizliğe gömülmüştü. Kent, eliyle ağzını kapatmış hiç sesini çıkarmadan boylu boyunca uzanıyordu. Boyun kasları, balık solungaçları gibi sinirli sinirli atan Venedikliler beklemedeydi. Bizim her zaman korktuğumuz şey bu idi. Çığlık atmadan önce içimize çektiğimiz nefes gibi bu tuhaf sessizlik de tehlikeyi bize açık biçimde haber veriyordu.

Daha sonra, su, gerçekten de, suskunluğuna son vererek gürledi ve kızıştı. Şimdi de ejderha derisinden kopmuş binlerce sert ve keskin uçlu pullar gibi düzenli biçimde akıyor ve deli gibi sağa sola saldırıyordu. İnsanlar içinde bulundukları

binaların en yüksek noktalarına tırmandılar; başka semtlerde oturan akrabalarına güven içinde olduklarına ilişkin mesajlar ilettiler. Bazıları da acıklı haberler veriyorlardı. *Çok sevdiğimiz* Gentile*mizi yitirdik; onu sular aldı götürdü.* Kayıplarımız, tam tersi, bizi rahatlatıyordu. Bir gün boyunca sulara gömülü olarak kaldıktan sonra, bu kez yeterince cezalandırıldığımızı sandık. Denizin yatışmasını bekledik.

Fakat sular bir türlü alçalmadı. Daha da kabardı. Kanallar büyük bir gürültü ile dalga dalga üzerimize saldırmaya başladı; sanki derilerinin altında Yedi Afetler kıvranıp duruyordu. O ana kadar sessiz ve bomboş olan gökyüzü ağırlaşarak alçalmış, ve tepemize dikilerek üzerimize hastalıklı, kuru bir ışık salmıştı. Şimdi ise göğsünü bağrını açtı; yara bere içindelermiş gibi görünen bulutlar tehditkâr birer el kol hareketi gibi öylece havada asılı kaldılar. Yağmur birden üzerimize çullandı ve aniden patlayan rüzgâr büyük bir gürültü ile denizin üzerinde tangır tungur sesler çıkarmaya başladı. Çevremiz her saniye biraz daha sarılıyordu. Daraağacı biçiminde çakan şimşekler denize hareketli gümüş bir ayna tutuyorlardı. Kanallar yağmur yüzünden bembeyaz köpükler içindeydi. Duvarlarımıza hızla çarpan sular gerisin geriye savrulurken korku içinde kendilerini gene lagünün karanlık ağzına teslim ediyorlardı. Ve orada öfke ile dolanarak yeniden yay gibi fırlıyorlardı. Bu hep böyle aralıksız sürüyordu.

Miracoli'de, *megazzino*muzu su bastı. Sofia ile Giovanni, alta kattaki odamı boşaltmamı ve aile bireyleri ile birlikte *piano nobile*ye taşınmamı istediler. Balbi Valier palazzosundaki atölyeme ulaşabileceğimi hiç ummuyordum. Hiçbir sandalcı beni kabaran suların arasından alıp götürecek kadar aklını yitirmiş ya da para delisi olamazdı. Girolamo ile pederlerin San Lazzaro'da güven içinde olup olmadıkları hakkında bilgi edinmeme olanak yoktu. Evin içinde, merak ve heyecan ile bir oraya bir buraya yalpalayıp duruyordum. Sofia ve yeğenim uzağımda duruyorlardı.

Sular aç kurtlar gibi ışığı yalayıp yuttuğu için olacak, karanlık her zamankinden daha erken bastırdı. Yemek odasın-

da, dışardaki uğultuyu dinleyerek sofraya oturduk. Hiçbirimiz fazla konuşmadık. Boğularak ölenlerin denize sürüklenişlerini düşünüyorduk. Bir türlü paylaşamadığımız sıkıntılı düşüncelerimiz ile baş başa kalmak için erkenden yatağa girdik. Sofia *piano nobile*de benim için çok güzel bir yatak odası hazırlamıştı. İpek perdeleri bir tarafa iterek karanlıkta çalkalanıp duran suları seyrettim. Aşağıdaki duvarlara saldırırken yüzüme sular püskürten dalgalar hırıltılı sesler çıkarıyordu.

Sofia'nın benim için hazırladığı yumuşacık yatağın üzerine uzandım ve işlemeli kırmızı örtünün kıvrımları arasında uyuyakaldım. Düşümde, penceremin altında suların saten gibi kabarıp şiştiğini işitiyor, hiç uyanmadan onu olduğu gibi düşlerimin içine çekiyordum. Düşümde, şu günlerde atölyemin bekçiliğini yapan kedinin büyükbabası olan Casanova'nın kedisini de gördüm. Düşümde, hiç telaşa kapılmadan yüzerek geldi, bana ağzı ile uslu uslu dokundu; martı gibi sesler çıkararak yanıma yaklaştı ve üzerindeki su taneciklerini üzerime doğru silkti.

Uyandığımda onu karnımın üzerinde buldum; kırmızı örtünün uçları ile oynuyordu. İpeğin parıltılı incecik ipliklerine dolanan pençeleri ile kıymık kıymık olmuş kumaşın arasından derime dokunmaya çalışıyordu. Islanan tüyleri sıska bedeninin üzerinde dümdüz olmuştu. "Yeter!" diyerek yalvardım. Yastığımın üzerine bastı, silkindi; sonra da yastığın üzerine oturarak bana baktı. Yüzünde dedesinin, Casanova'nın kedisinin çizgilerini arıyordum. Küçücük hayvan sular altındaki koca kenti bir baştan bir başa kat ederek aile *palazzo*ma nasıl gelebilmişti? Atölyede, yüksekçe bir yere tünediğini, sulara yüksekten bakarak güven içinde olduğunu kurmuştum kafamda.

Islak göğüs tüylerini düzeltirken, elime salyasını akıttı. Tüylerini elimle güzelce düzelttim; bu işi yaparken kadife boyunluğunun içine yerleştirilmiş minnacık bir paket buldum. Ben bunu ona ilk fare yakaladığı gün armağan etmiştim. Paketi çıkardım. Küçük mektup bana gönderilmişti, yani *Signorina Cecilia Cornaro*'ya.

Yatağımın üzerinde doğrularak oturdum. Dün geceden kalan mum masanın üzerinde hâlâ pırpır ederek yanıyordu. Daha şafak sökmemişti, odanın içi acayip bir ışıkla aydınlanıyordu. Midemde bir bulantı hissi içinde, bunun, ben uykudayken daha da yükselen suların yansıttığı parlak beyazlık olduğunu fark ettim. Suların homurdanarak evin daha alçak bölümlerinden içeri girmeye çalıştığını işitiyordum. Bir yandan da, *mezzanino*daki odamın sular içinde kaldığını iyice yükselerek içerde kocaman bir göl oluşturduğunu düşünüyordum, duvarların her bir noktasını yokladığını düşünüyordum. Suyun içine akıp giden boyalarımı düşünüyordum, *palazzo* ve gondol resimlerimi, *Vathek*'ten manzara resimlerimi, *Biribissi* oyun tahtasını düşünüyordum; suların sürüklediği süprüntüler ile birlikte hepsinin aynı bulanık suyun içine karıştığını düşünüyordum. Sular çekildiğinde, onlarla birlikte eski yaşamımı, onca aşağılanmalara katlandığım Mocenigo palazzo ile ilgili anılarımı da alıp götürecekti. Beckford'un iç karartan fantezilerini de alıp götürecekti.

Belki de böylesi daha iyi oldu, dedim içimden. *Nasıl olsa hepsi giderdi.*

Yapabileceğim bir şey yoktu. Elimde tuttuğum mektuba döndüm. Arka yüzündeki el yazısı bana hiç yabancı gelmedi.

O sırada heyecandan tüylerim diken diken oldu.

Çünkü bu, Casanova'nın çok sevdiğim el yazısı idi! Mektubun arka yüzünde, *Giacomo Girolamo Casanova, San Michele* yazılıydı. Ön yüzünde, adımın hemen altında, Balbi Velier Palazzo'sundaki atölye adresim vardı.

Başta, atölyemin duvarında bir yerde sakladığım Casanova'nın aşk mektuplarından birini kedinin bulup çıkardığını sandım. Yıllar var ki onlara hiç dokunmamıştım. Onları ezbere biliyordum; üzerlerine fazla düşülen çocuklar gibi sıkılmaya başlamışlardı, artık iyice renksiz ve dayanıksız olmalılardı. Artık, nem içinde, parmaklarımla ellene ellene acınacak duruma düşmüş olmalılardı. O mektuplar, dışlanan sevgililerimin karşısında duyulan üzüntüler ile, onların yitik sevgilileri ile, onların cinsel güçsüzlükleri ile, o sabah kanlarını öpmek için

uzattıkları dudaklarının reddedilmesi ile, Büyük Kanal'ın sularına gömülen eldiven tekleri ile, sevimsiz bir metres için çarçur edilmiş değerli bir takı ile lekelenmiş oluyorlardı. Bütün bu saydığım üzüntüler resmedilmek için atölyeme gelmişlerdi, elbette Casanova'nın mektuplarına da bulaşacaklardı. Yıllarca önce, onlara dokunmamam, onları gizli bir yere kaldırmam gerektiğini anlamıştım. Kendilerini toparlamaları için, onları güvenli bir yere kaldırdım. Biliyordum ki onların erdemliliklerine gerek duyduğum anda, bir fındığın sütlü özü gibi, kolayca ulaşabilirdim. Bu da bana, Casanova'ya yazdığım mektuplar ile onun bana yazdığı mektupların yumuşacık paketlerinin içinde, kuş tüyleri gibi içli dışlı bir biçimde, birbirlerine eklendiklerini düşünme mutluluğunu veriyordu.

Bu mektup da onlardan biri olmalı, diye düşündüm. Kedinin, duvardaki zulamdan pençeleri ile mektupları dışarı çıkarmaya çalıştığını gözümde canlandırdım. Ona nasıl kızabilirdim? Mektuba bir kez daha baktım. Kâğıdının rengi solmuş, buruş buruş olmuştu. Sanki uzun bir süredir suyun içinde unutulmuştu. Üzerinde damga yoktu; sadece zamanla kaybolup giden mumun izi kalmıştı. Casanova ile sevecenlik dolu bir anı yeniden yaşamak umudu ile, daha önce binlerce kez okuduğum sözlerden biraz daha avuntu toplayabilmek için mektubu açtım.

Yumulmuş elime ulaşmak için sırtını kamburlaştıran kediye, "Söyle bakalım, küçük kahraman," dedim. "Bu eski mektubun beni sellerden kurtaracağını mı düşünüyorsun? *Grazie, signor.* Bu çok soylu bir düşünce."

Kedi başını sağa sola oynattı. Ağzının içine bir pire girmiş olmalıydı. Onu okşadım. Zavallı kedi, bu pireler de neden suda boğulmaz ki? Bu mektubu daha önce okumadığımı fark edince elimi kedinin sırtından uzaklaştırdım. Mektup gözüme tamamıyla yeni görünüyordu. Ve Casanova'nın beni terk ettiği günün tarihini taşıyordu: 2 Eylül, 1782. Çok ağır konuşarak onu haşladığım, kedinin o sırada ağzı ile bir kilise havası tutturduğu, Casnaova'yı yaşamımda son kez gördüğüm günün tarihini.

İçimde, kaygı ile sevincin o garip kaynaşmışlığını keşfetmenin coşkusunu yaşıyordum. Kâğıt elimde titreyip duruyordu. Kedi merakla yüzüme baktı, dikkatimi çekmek için burnu ile parmaklarıma dokundu; sanki getirdiği mektubu okumam için ısrar ediyordu. Saçlarımdan çıkardığım bir firketeyi mektubun zayıf kıvrımlarının altından hafifçe kaydırınca mektup bir çiçek gibi açılıverdi. Ve çiçeğin petalleri arasından avucuma evlilik incisi dediğimiz küçük bir inci kolye döküldü.

Kedi patisini incilerin üzerine koyarak yüzüme baktı.

Mektubu okudum.

Sevgili Cecilia,

Çok acımasızca konuştun, canım; ama dediklerin doğruydu. Daha sonra o dediklerini dingin bir kafa ile düşününce beni sadece gerçekleri kendimden bile gizlemek ile suçladığın sonucunu çıkardım. Yaşamımdaki öteki olaylar gibi, aldığım sürgün cezalarına da kendim neden oldum. Seni daha iyi sevseydim -daha çok demiyorum, çünkü o olanaksız, sadece daha iyi diyorum- o tehlikleli ve saçma kitabı yazmazdım. Ve hâlâ orada, senin yanında olurdum. Acımasızdın; ama haklıydın. Sevdiğim kadınların içinde, hakkımdaki gerçekleri dile getirmeyi göze alan yalnız sen oldun. Bunun için sana teşekkür ederim.

Şimdi senden çok önemli bir şey istiyorum.

San Michele'de, küçük Fortunato'nun sevimli mezarının yanında seni bekliyorum. Benimle gelmeni, benimle yaşamanı ve yazgıma ortak olmanı istiyorum. Daha önce hiçbir kadından bunu istemediğimi biliyor musun? Sana bazen ufak tefek, ama bazen de çok büyük mutluluklar, coşkulu anlar ve deneyimler yaşattım. Şimdi de, sana olduğum gibi kendimi, ben Giacomo Girolamo Casanova'yı sunuyorum.

Senden böyle bir şey istemeyi zor göze alabildim. Sen daha çocuk sayılırsın. Venedik'ten daha hiç ayrılmadın. Sana, bizi sadece aşkımızın ve yeteneklerimizin ulaştıracağı tamamıyla başıboş bir gelecek sunuyorum. Fakat senden bunu istemek zorundayım, çünkü seni çok istiyorum.

Aramızda öyle bir şey var ki ne yaş ne de servet farkı onu yerinden oynatamaz. Seni banyo odandan kapmadan önce de bunu biliyordum. Biz aynıyız, aynı şeyleri istiyoruz. Kollarının arasında ben kendim varım; kendimi en güzel orada oynayabilirim. Kollarımın arasında, bir kadın ancak senin kadar sevilebilir.

Sen bana her zaman, neden seni seçtiğimi, sende ne bulduğumu sorardın. Sana bir açıklama yapmam gerektiğini şimdi anlıyorum. Duygusuz ve gelişigüzel insanların gözünde bu basit bir soruydu. Ben seni baban ile birlikte Florian'da *torta al cioccolata* yerken gördüm. Onu yemeni, kadife gibi yumuşak kremayı bir sevgilinin parmakları gibi ağzına götürüşünü görünce, tam bana göre olduğunu anladım. Ve böylece hakkındaki her şeyi öğrenmek işine koyuldum. Bunu da gizlice iyi niyetli hizmetçinden sızdırdım. Üzerinde hak iddia etmeye gelmeden önce, gizemli güçler ile görüştüm. Senin geleceğini *cabbala*da okudum. Rakamlar her şeyi doğruladı. Yaşamımın kadını olduğunu bana onlar söyledi.

Başka bir şey daha var. Rakamların dili mutluluğun yanı sıra tehlikeyi de haber verince çok şaşırdım. Ayrıca bana, seni yanıma almayınca, senin sadece aramızdaki gerçek aşkı yitirmekten değil, daha pek çok şeylerden de acı çekeceğini söylediler. Bundan da, birlikte olamayınca, seni sadece karanlık bir yazgının beklediğini işte o zaman anladım.

Bu mektubu seni tehdit etmek için yazmıyorum; bana dönüp dönmemek konusunda karar verirken aklını kullanman için seni uyarmak amacı ile yazıyorum. Eğer rakamların diline inanıyorsan, benim sana ihtiyaç duyduğum kadar senin de bana ihtiyaç duyduğunu anlamalısın. Bırak da sana göz kulak olayım, geleceğin tehlikelerinden seni koruyayım.

Bana dön. Seni seviyorum.

Casanova.

Yatağın üzerine sırtüstü uzandım ve gözlerimi kapadım. Yazdıklarını okurken, boynumda Casanova'nın ılık nefesini hissetmiştim. Bileklerinin üzerindeki tüyleri bir kez daha hissettim. Dilinin ağzımın içinde kıvrıldığını, binek atının kasıklarımı dürtüklediğini hissettim. Vücudumun her bir noktası onu kucaklama özlemi içindeydi.

Beynimin uyanık olan bir köşesi bana Casanova'nın ölümünün üzerinden yirmi bir yıl geçtiğini söyledi.

Beynimin açık seçik düşünebilen bir köşesi de, bana, teslim alınmayan bu mektubun asılsız gölgesinde kaç yıl geçtiğini, birbirimizden kaç mektup aldığımızı sordu.

Her ikimizin de yaşamını kurtarabilecek olan kâğıt parçasını avucumda sıkıca tutuyordum. Casanova'nın yapayalnız yaşaması gerekmediği gibi benim de Byron'u tanımamam hiç gerekmezdi.

Bu çağrının Casanova ile birlikte yok olduğunu biliyordum.

Fakat o benim ona katılmamı istemişti. Hâlâ da ona katılmamı istiyor. Fakat bu çağrı güvenlikli bir yerde, acının ulaşamayacağı bir yerde gerçekleşmeli.

Mektubu elimde çevirdim. Pencereye doğru yürüdüm, dışarıdaki azgın suya baktım. O da bana tehlikeli bir suç ortağıymış gibi göz kırpıştırarak karşılık verdi.

İçim sızlayarak Girolamo'yu düşündüm

Fakat Casanova'nın bana söz geçirme üstünlüğü vardı.

Her zamanki gibi, karar verdim, dediğini yapacaktım.

Evlilik incilerini topladım ve boynuma astım.

18

Dio ne vol feriti, ma no morti.

Tanrı bizi ölü değil yaralı ister.

VENEDİK ATASÖZÜ

Sular çekildi. Evlerimizi temizledik ve ölülerimizi saydık. Venedik, üzüntülerim için bana bir palet sunuyordu; selden sonra kent, cesetlerinin rengine, yani gri ve açık pembe bir renge büründü. Öyle görünüyordu ki benim de içimde bir şeyler boğulmuştu. Casanova'nın mektubu, düzenli çalışmanın gerginliği içinde geçen günlük alışkanlıklarımın bedensel yorgunluklarına son vermişti. Ağlaya ağlaya, içimde birikmiş tüm gözyaşlarımı tükettim. Kedinin yumuşak karın tüylerinin içine burnumu yerleştirerek yatağımın üzerine uzandım. Bir yandan da parmağım ile boynumdaki incilerle oynuyordum. Kendimi hiç bu kadar bitik hissettiğimi hatırlamıyorum. Kendimi yeni doğan bir çocuktan bile kırılgan hissediyordum. Tam bir çıkmaz içindeydim; felce uğramış bir üzüntü durumu. Biraz daha kaynaşma bahtsızlığına ulaşmam gerekiyordu. Daha sonra Casanova'nın yanına gitmek zorunda kalacağımı düşündüm. Şimdilik, harekete geçemeyecek kadar yorgundum.

En sonunda yataktan kalktım ve atölyeme gittim. Her an kendini en acıklı bir biçimde belli edebilecek bir can sıkıntısı içindeydim. Artık kendi acılarım ve beynimin içinde bana kayıplarımı haber veren zonklamalar bile beni yoruyordu. *Girolamo, Byron , Casanova.* Düşüncelerim nereye uzanıp gitse, üzücü yankılar yaparak geri tepiyordu. Evden ayrılırken, ka-

nalların, ışığı doya doya seyrederek soğukta nasıl kenetlendiklerini, cehennemin az sonra soğuk yüzeylerinde fokurdayacağını heber vermek için şimdiden buhar saldığını gördüm. Dalgalar, soylu bir kadının balo giysisinin yerleri süpüren kuyruğu gibi hırçın bir sesle hışırdıyordu. Uçuk benizli bulutlar ile nemli duvarlar birbirlerinin üzerine yığılıyorlardı. Koca kent onu yeyip bitirecek bir hastalığa kurban edilmişe benziyordu. Yaşlı ve hastalıklı bir mideden yayılan berbat bir gaz gibi, fırtınanın altını üstüne getirdiği suların üzerinden berbat bir koku yükseliyordu. Mocenigoların palazzosunun yanından geçtim. İçine girmedim, sadece soğuk demire alnımı dayayarak bir süre parmaklıklara yaslandım.

Sokakta yürürken, kahve ve *prosecco*larını yudumlayıp bir yandan da dedikodu yapan soylular ile burjuvaların toplaştığı kahvelerden sık sık Byron adı çalınıyordu kulağıma. Bir Grek korosu gibi, Byron'un adını büyülü bir hava içinde tekdüze bir sesle okuyorlardı. Her yerde, *Byron, Byron, Varlıklı İngiliz,* dediklerini işitiyordum.

İnan bana Byron, dedim içimden. Cecilia Cornaro ile Byron arasındaki ilişkiyi, Girolamo adında bir oğlumuz olduğunu işitselerdi onlar buna dünyada inanmazlardı. Onun yerine, koro, kabul edilebilir bir öykünme içine yerleştirilmiş uğursuz deyimlerle, varlıklı İngiliz'in yazılarına yeni bir iplik sarıyordu. Sisli kenti adımlarken, için için yanmakta olan ıslak odun kokuları ile ağırlaşmış beyaz dumanlarla birlikte yeni haberleri de içime çekiyordum. Koronun sözleri sanki soğuk ile daha da pekiştiriliyor ve taşlar ile suların üzerinden bana kadar sürükleniyordu. Venedik'te, Byron'un çoktandır yeniden kıpırdamaya başladığı söylentisi ile bir fısıltıdır, bir mırıltıdır gidiyordu.

Byron'un, bu kaygı ve huzursuzluğunu herkese duyurmanın bir yolunu bulduğunu öğrendim. Her yerde bu konuşulanları dinlerken, Byron'un son üç yıldır acımasızca sinirlendirdiği Venedik Cumhuriyeti'ne heyecan verici bir gösteri gerçekleştirme gereğini duyduğunu tahmin ediyordum. Belki de, bir tür soğuk ve zorlu temizleyici ile kendini arıt-

mak istiyordu. Belki de kenti ve bu arada yüreklerini gözyaşları ile doldurduğu bizleri bu biçimde selamlayacaktı. Byron hangi amaçları güdüyor olursa olsun, koro, üst üste gelen armonileri ve ıslık gibi ses çıkaran onayları ile, Byron'un daha önce Lido'dan Büyük Kanal'a kadar yüzerek gerçekleştirdiği zaferi, bu kez tek başına ve büyük selin peşinden kabaran sularda yinelemek istediğini bütün Venediklilere haber verdi. İki gün içinde, akıntı durumu el verirse, gösteriyi bir kez daha gerçekleştirecekti.

Kafasından neler geçirdiğini anladım. Casanova'nın mektubunu alalı beri, algılama gücümün gelişmiş olduğunu hissediyordum. Byron, sanki yanı başımda uyuduğu sırada düş görürken bir şeyler mırıldanıyormuş gibi, neler düşündüğünü rahatça tahmin edebiliyordum. Ne düşündüğü suyun öbür ucundan bana kadar ulaşıyor, ben de onları kolayca aklımda tutuyordum. Böylece, o gece nerede ve ne zaman yüzeceğini öğrenmiş oldum. Tita onu gondolu ile götürürken ben de kendi gondolum ile onu izleyecektim.

Böylece Byron'un planları ile benim planlarım örtüşmüş oldu. Ve böylece onun amaçları onunkine koşut kararlılıklarımı ayakta tuttu. Onun zamanlaması ile benimki örtüştü. Duygularım harekete geçemedi; sel gecesinin yarattığı acı yüzünden gerektiği gibi çalışamadım. Mekanik bir taş bebekten farkım yoktu. Sarsak hareketler ile ufak tefek düzenlemeler yaptım. Ağzımın içi hiçbir şey hissedemez durumdaydı; hiçbir şey yemek içimden gelmiyordu. Yıkanmadım da. Nasıl olsa pislik içinde yüzmüyordum. Sofia'nın merak ile beni izlediğinden hiç kuşkum yoktu; fakat ona aldırmadım. İşlerime karışılmasına da sinirlendiğim yoktu. O günlerde, duygularımın algılama alanı çok sınırlıydı. İç gözlemimin balmumu kozasına dışardan hiçbir şey sızamıyordu. Kol ya da bacaklarından biri kesilmeden önce içki ve ağrı kesici ile hissizleştirilen bir hastaya benziyordum. İçimde, boğazımı yakan bir safra gibi, zaman zaman, buruk bir düşünce hafifçe kanat çırpmaya görsün, artık yeter, diyerek kendimi yatıştırmaya çalışıyordum.

Bu acayip uyuşukluk durumumu korumam gerektiğini biliyordum. Anladığım kadarı ile, bir ruhun ışığını vaktinden önce yok edebilmek için katıksız ve duyarlı bir güç gerektirir. Ölmek için de, önceden bir süre az buçuk ölü olmalısınız.

Byron o kadar dingin bir geceyi seçti ki kanalın suyu denizanalarının küçücük yürekleri sayesinde kımıltısız durabilen dış yüzeyleri kadar hareketsizdi. Lido'ya doğru yola çıktığında, vakit gece yarısından üç saat sonraydı. Ben de kendi gondolum ile onun peşine düştüm. Orada yenilerde yaşayan biri olarak değil yıllarca önce yaşamış biri olarak, dikkatle Venedik'in ay ışığı vurmuş taşlarını izlemekteydim. Uzaktan, ufalanmış taştan tavus kuşu ve kartal başlı kanatlı aslan heykellerinin kapladığı yaşlanmış duvarları görüyordum. Puslu sudan hayalet gibi ortaya çıkıveren renkleri solmuş *palina*ları görüyordum. Saint George'un kemiksiz bir ejderhayı kışkırtan küçük kabartmalarını görüyordum. Yana yatmış bir pencerenin üzerinden bir körün tembel gözkapağı bana göz kırptı; kırışıkları yaşlı ve hain görünüyordu. Gotik tarzındaki pencereler, açık bırakılmış kepenkleri ile, kanatlarını gerip bırakan başlıklı meleklere benziyordu. Fakat *palazzo*lar cam gözlerini sanki benden başka taraflara çevirip omzumun üzerinde beni hiç dahil etmedikleri bir noktaya bakıyor gibiydiler. Suyun ucundaki kanalların gümüş sularını yudumlayan hayvan başı biçimindeki oluk ağızlarını görüyordum. Birden, tıpkı Beckford'un yaptığı gibi, dehşetin Venedik'te geçirdiğimiz yaşamlarımızın ipek gibi yumuşak hazlarının içine daldığını gördüm.

Casanova'nın mektubunu hâlâ elimde tutuyordum. Yanımdaki *felze*'nin perdesini çektim. Benim verdiğim *fragolino* şişesini başına diken gondolcuma bakıyordum. Birkaç yudum daha içtikten sonra içindeki ilaçlar etkisini göstermeye başlardı.

Byron, Lido'da, suyu ustaca şıpırdatarak gondolundan süzülüveriyor. Üzerinde beyaz ipek pantolonundan başka bir

şey yok. Su, bacaklarını yumuşacık çenelerinin arasına alıveriyor.

Ve şafak sökene kadar tam iki saat on dakika yüzüyor.

Son on dakika içinde, Byron lagünün en derin kesimine ulaşınca, *fragolino*nun içindeki afyonun etkilediğini görüyordum; gondolcum yalpalamaya başlıyor. Sırığının üzerine eğiliyor. Büyük Kanal'ın ağzındaki Santa Maria Del Salute Kilisesi'ne ulaştığımızda dizlerinin üzerine kendini koyuveriyor. Bir dakika sonra, olan bitenlerden habersiz, geminin pruvasına, yere uzanıyor. Her şey tasarlandığı biçimde gerçekleşmiş oluyor. Artık tekne akıntının denetimi altındadır. Artık gondolcuya gerek kalmadan kanaldan aşağı doğru suyun üzerinde yüzüyoruz. *Felze*'nin altından süzülerek gondolcunun üzerine bir halı örtüyorum. Çevreye bakınıyorum. Beni kıyıda gören kimse yok. Londra'nın iç karartıcı sokaklarında, cepleri kurşunla dolu Casanova'nın, Thames Irmağı'na doğru yürüdüğünü düşünüyorum. Onu bu duruma düşüren duygusuz orospu La Charpillon'u düşünüyorum. Demek kendimi iyi eğitmişim: Hâlâ duygusuzum. İçimde en ufak bir huzursuzluk hissetmiyorum; sadece belli belirsiz bir haklılık duygusu.

Byron, suyun üzerinde oyuncak bir at gibi bir aşağı bir yukarı inip çıkarak, benim tam yüz yard önümde, hâlâ yüzüyor. Onu uzaktan görünce insan ne tuhaf oluyor. Sık sık düzelttiğim saçları şimdiyse başına yaslanarak dümdüz olmuşlar. Elim buklelerinin yumuşak parıltısını hatırlıyor da belleğim, acı ya da tatlı, en ufak bir duygu ile bağlantı kuramıyor.

Gondolun tam ucunda oturuyor ve ayakkabılarımı fırlatıyorum. Kanala dalmak için bir an bile duraksamıyorum ve peşinden yüzmeye başlıyorum. Su, öfkeli bir yumruk gibi üzerime iniveriyor. Soğuğun yarattığı sarsıntı ile zihnim ani bir berraklığa kavuşuyor. Anılarım kafamın içinde, küçük bir balık gibi uyuşup kalmış tutkularımı gıdıklayarak, bir bir ortaya çıkıyor.

Byron'a olan aşkı için kendini kanala atan La Fornarina'yı hatırlıyorum. Byron'un, insanları ölmeye heveslendiren biri

olduğıunu biliyorum. Kızgın hamamın içinde şarkılar söyleyen Azize Cecilia'yı hatırlıyorum. Banyoda *fragolino* içerken, ki halimi düşünüyorum. Fakat burada, kanalda, su beni sessizce buz gibi soğuk kollarınına arasına alıyor ve ben duygularımın uyandırılmasına izin vermiyorum. Beni arzuladığım şeyden ayıran şey sadece birkaç dakikalık teknik bir ayrıntı.

Ben bir Venedikliyim. İyi yüzme bilirim. Ellerim ve ayaklarım, herhangi bir komuta gerek kalmadan zorunlu olan hareketleri kolayca yerine getirebilir. Bu yavaş ve soğuk danstan vazgeçmem için ayrıca bir çaba gerekecek. Fakat şimdi su yavaş yavaş giysilerimin içine nüfuz ediyor ve ağırlıkları beni aşağılara doğru çekmeye başlıyor. Onu gözden kaybediyorum.

Fakat hiç önemli değil. Kollarımı ve bacaklarımı istediğim gibi hareket ettirebiliyorum.

Gene de, işimi engelleyen, insanın çok daha açık seçik biçimde düşünebildiği anlar oluyor. Zihnime çeşit çeşit düşünceler üşüşüyor.

Yaşam çok kısa, diye düşünüyorum, sevmek, mutlu ve mutsuz aşk hakkında açıklamalar yapmamız için bize tanınan zaman çok kısa. Ben yalnız şunu bilirim: Byron ile birlikteyken her şey başkaydı, Casanova ile birlikteydin daha başkaydı. Onların arasında mutluluğun en uç aşamalarını tanıdım. Mutlu ve mutsuz bir kent olarak Venedik'i de tanıdım.

Belki de bunlar benim en son düşüncelerim, diye geçiriyorum içimden.

Giysilerim artık adamakıllı ağırlaştılar; fakat ağırlıktan hoşnutum. Su altı aydınlık ve ferah. Bir balık kadar yaşlanmazım ben. Casanova'nın yazdığı o eski mektup aklıma geliyor. *Deniz aç...* fakat denizin ne için açlık çektiğini hatırlamıyorum.

Kendimi suya bırakıyorum, armağanı kabul etmeye niyetlendiği belli. Burnumun içini dişlemeye başlıyor. Ağzımın içine yağlı ve tuzlu su giriyor. Dalganın üzerimden aşması için başımı arkaya itiyorum. Serpinti gözlerimin içine giriyor.

Suyun içine biraz daha batıyorum. *Boğulmaya başladım,* diye düşünüyorum. *Canımı yakmıyor. Daha önce Byron'un canımı yaktığı kadar yakmıyor.* Başım dalgaların üzerindeyken dakikalar daha da kısalıyor ve gözlerim tuzlu su yüzünden donuklaşıyor. Su boğazıma kadar gidip geldikçe su yutuyorum.

İnan bana Byron.

O sırada, suyun üzerinde, aniden, sıcak ve hoş bir çikolata kokusuyla yüklü ılık bir rüzgâr çıkıyor. Dilim kızarmış çam fıstığının kokusunu alıyor, havaya *çikolatalı tart* yiyenlerin iç çekişleri yayılıyor.

Havayı kesik kesik koklayarak, başımı dalgaların üzerine kaldırıyorum. Suyu ayağımla ezmeye çalışırken ağır ağır ilerleyen akıntıya ellerim ile engel olmaya çalıştığımı fark ediyorum. Hissizleşen dişlerim ağustosböcekleri gibi çatur çutur sesler çıkarıyorlar.

Rüzgârın bana doğru sürüklediği erimiş çikolatanın buhurlukta yakılan tütsü kadar ağır enfes kokusu daha da kesifleşiyor ve insanın içini açıyor. O kokuyu, deniz suyunun kaçmış olabileceği ciğerlerime çekiyorum.

Girolamo, diyorum içimden.

Diş köklerimde, karın boşluğumda, kafa derimin üzerinde damarlarımın sert sert attığını hissediyorum. Yüreğimdeki sıkıntıların, kafamın içinde uçuşup duran canlı görüntülerin yanında bu hiçbir şey değil. İlk bakışta âşık olan bir insan gibi onu tanımış olmaktan şaşkına dönüyorum. İçimde dönüp duran bir çiçek dürbünü var. Çikolata kremasına karıştırılan tereyağlı kestaneleri düşünüyorum. Girolamo'nın, benimkiler kadar güzel, sımsıcak, minnacık ellerini düşünüyorum. Casanova'nın mektubunda anlattığı aşkı düşünüyorum. Mary Shelley'in gözlerini, Sofia'nın dingin ve yumuşak sesini düşünüyorum. Ağız için, eller ve gözler için tasarladığım, ama hâlâ denemediğim sıcak ve hoş yenilikleri düşünüyorum.

Birden bir korku kaplıyor her yanımı, bağırsaklarımda sağlıklı bir guruldama başlıyor. Bütün bunları yitireceğimden korkuyorum; çünkü kendi elimle sağır ve kör yaptım kendi-

mi.

Mary'nin bana son söylediklerini düşünüyorum: *Bağımlılığı iyi etmenin başka başka yolları vardır. Unutmamak gerekir ki önemli olan kötülüğü yok etmektir yoksa onun hasta ettiklerini değil.*

Şimdi de ağa takılmış bir balık gibi çırpınıyorum. Temiz hava almaya çalışıyorum, derin derin içime çekiyorum. Çok iyi geliyor.

Birden, öfkeleniyorum; yüreğimde bir erişmişlik, yumruklarım kendiliğinden sıkılıyor. Suyu yumrukluyorum. Suyun benden ürktüğünü hissediyorum; öfkemdeki haklılığımdan korkmuş olmalı.

Byron gibi iğrenç bir sevgilim olması ve o yüzden ölmem gerektiği nerede yazılıymış? diye düşünüyorum.

Öfkem kollarıma güç veriyor. Düzenli biçimde kulaç atarak hızla yüzüyorum. Kıyıya doğru dönüyorum. Dalgalar, isteklerime saygı duyuyorlarmış gibi, iki yana ayrılarak bana yol veriyorlar. *Deniz aç, ama şimdi açlık duyduğu ben değilim.*

Ani bir mutlu olma çabası bütün öfkemi bir yana itiyor. İçimde bir duygu bütün sorunlarımın çözülebileceğini söylüyor bana. Sevinç içinde güldüğümü fark ediyorum. Hemen yanı başımda suyun üzerinde yüzen bir martının alaycı bakışları takılıyor gözüme. *Sana gerekli olan ögenin ne olduğunu bil,* diyor sanki bana. *Benim kendi ögelerim hangileri?* diyorum içimden. *Hava ve yağlıboya,* çikolatalı tart *ve bir de Girolamo'nun mis gibi kokusu.*

Beni bu düşünceler kıyıya doğru sürüklüyor. San Vio Alanı'nda Boticelli'nin Venüs'ü gibi sudan çıkıyorum. Ve fırıncı dükkânına doğru yürüyorum. Islak ellerim ile kapıya vuruyorum. Eski püskü ahşap kapı canını acıtmışım gibi yumuşak bir ses çıkarıyor. Fırıncı beni Allahın bu kör karanlığında deniz kızı kılığında görünce haç çıkarıyor. Beni bir dilenci ya da deli sanıyor. Sıcak çikolatalı tartttan kocaman bir dilim keserek bana uzatıyor. Kapısının basamağına oturup onu bir hayvan gibi mideye indiriyorum.

Çikolatalı keke, şafağın renklerine ve bir de bu ıslak ve hâlâ yaşayan derinin bana verdiği mutluluğa doyamıyorum. *Girolamo, evet o da mutlu olmuştur,* diyorum içimden.

Bedenimi olduğu gibi ayağa kaldırıyorum ve Casanova'nın içinde sevişip kahkaha atttığımız gondolunun sağa sola oynadığı San Vio'ya bakıyorum. Akademi galerilerinin çatısını altın gibi parlatan yeni doğan güneşe bakıyorum. Bir gün benim resimlerimin de oraya asılacağını biliyorum. Venedikli yüzler için yazacağım daha pek çok şiirler var. Bir de ilerde resmini yapacağım Girolamo'nun çeşit çeşit yüzleri var.

Girolamo, diyorum içimden.

Fakat öncc yapılması gereken daha az önemli olan işlerim var.

Sanırım bağımlılıklar iyileştirildi. Kanın zehirden arındırılabileceğini sanıyorum. Bir zamanlar, Byron'a yakın olmayı mutluluğumun özü sanırdım. Oysa, artık onu bir daha kesinlikle görmemem gerektiğini anlamış durumdayım.

Sanırım hepimizin günahlarımızdan kurtulmak için ödememiz gereken bir bedel var. Kimi zaman günahlarımız açığa vurularak bu bedeli çok ağır biçimde öderiz. Kimi zaman işin içine intikam girer ki bu da çok tehlikelidir. Bu bedel kimi zaman gerçeklerin ortaya çıkması demektir ki bu da çok fazla çaba ister. Her şeyi yapabilecek güce sahip olduğuma, allame olduğuma inandığım şu sıralarda, benim ve oğlumun rahatını kaçırmadan, kendi mutluluğumuza ulaşmamıza fırsat vermesi için, Byron'u Venedik'i terk etmek zorunda bırakmanın yolunu biliyorum. Gerçekte, bu dediğimin iki yolu var. Bir tanesi var ki onu hemen yapabilirim.

Fırıncıdan bir parça kâğıt istiyorum. Kâğıda bir şeyler, bir de adres yazıyorum. Kâğıdı cebimden çıkardığım ıslak bir metal para ile birlikte fırıncının oğluna uzatıyorum. Ondan ne istediğimi kısaca anlatıyor ve "Fırla!" diyorum.

Çocuğun sokaktan aşağıya doğru hızla seğirtmesini izliyorum. Yoluna devam ederken onu selamlamak için kolumu havaya kaldırıyorum. Kendimi bir tanrıça kadar hafif ve gör-

kemli hissediyorum. Hem Byron'u hem oğlumu tehlikeden kurtardığıma hem de bunu tam zamanında yaptığıma inanıyorum.

Sırılsıklam bir halde, taşların yanından atölyeme doğru yürüyorum. Fırıncı başını iki yana sallayarak bana bakıyor.

Atölyemin avlusuna girerken, bir an duruyor ve üç nefis kemerin arasından Büyük Kanal'a bakıyorum. Byron'un yemyeşil suyun içinde kendisini hâlâ işine kaptırdığını, hâlâ suyun içine bir dalıp bir çıktığını biliyorum. Fırıncının oğlunun San Vidal Alanı'ndan yerlere güm güm basarak geçtiğini ve birkaç dakika içinde, soluk soluğa, Mocenigo palazzosunun arka kapılarına ulaşacağını biliyorum.

Birkaç dakika sonra da Byron'un kendisi Mocenigo'nun deniz kapılarına varacaktır. Kendisini sürüyerek denizden çıkacak ve içeri girecektir. Sudan yeni çıktığı için üzerinden sular damlayarak avluda iniltili sesler çıkaran hayvanların yanından geçip merdivenlere doğru yürüyecek, tam ilk basamağın üzerinde el yazımla yazılmış, hâlâ fırıncının oğlunun nemli ellerinin sıcaklığını taşıyan bir mektup bulacaktır. Çocuğun gittikçe uzaklaşan tok sesli adımlarının ancak yankılarını işitebilecektir.

Basamakları çıkarken mektubun kat yerlerini açacak. Merdiven sahanlığına ulaşınca paket tam olarak açılmış olacak. Mektubu fenerleri taşıyan kollardan yayılan ışığa tutacaktır.

Mektubumun tek bir satırdan oluştuğunu görecek, mektubu okuyunca da dizlerinin üstünde taşlara düşecektir.

Mektupta şunlar yazılı olacak:

O kadın hiç oğlumuz Girolamo kadar güzel olabilir mi?

19

La lontananza l'è fiola de la dimeniticanza.

Unutmanın çocuğu olmuş adını ayrılık koymuşlar.

VENEDİK ATASÖZÜ

Cebimden ıslak anahtarı çıkarıyor ve kapımı açıyorum. Kedi bağırarak beni karşılıyor. Onu okşamak için yere diz çöküyorum. Başının üzerinden, etrafa bakınıyorum. İçerde, yerden tavana kadar her tarafı dolduran Venedikli portrelere gözlerimi dikiyorum. Şafağın gözü rahatsız eden keskin ışığında, neşeli görünüyorlar, biraz da apışıp kalmış, sırtlarına ani bir yumruk yedikleri için solukları kesilmişe benziyor gibiler. Fakat onların mutluluğuna hiçbir şey engel olamaz! Ben onları burada yağ ve pastellerim ile sonsuza dek korumuş durumdayım. Mutlu kent yaşamlarının şevkli kıvancı, ağızlarının kıyılarını süsleyen gülüşleri ile, parlak gözlerinden belli olan buğulu aşkları ile, derilerindeki arzunun zarif renkleri ile burada, atölyemde, yaşıyorlar.

Yaptığım en güzel Byron portrem de bir zamanların mutlu kentinde yaşamış insanların hayalet yüzleri arasında duruyor. Hiç de tasarladığım biçimde sonuçlanmayan yüzme için o akşam atölyeden ayrılmadan önce, Byron'u, önüne bir çift de yanmış mum dikerek, sehpanın üzerine yerleştirmiştim. Şu anda ona, *Sen hâlâ burada mısın?* demek geçiyor içimden. Başımı öbür tarafa çeviriyorum.

Mumların titrek ışığı gene onunla ilgilenmeme neden oluyor.

Atölyemin kapısını açarken sert bir rüzgâr önüm sıra içe-

ri daldı. Rüzgâr mumların alevini rahat bırakmayınca onlar da fitilin üzerinde deli gibi oynayıp duruyorlar. Az sonra gümüş şamdanlarının üzerindeki mumlar bir o yana bir bu yana sallanmaya başlıyorlar. Kapıyı kapamasam, mumlar tepetaklak yere düşeceklerdi. Alevler Byron'un tuvaldeki yüzüne de yayılacak, önce göğsünü yalayıp yutacak, onu memnuniyetle yeyip bitireceklerdi.

Sahneyi kafamda canlandırmaya çalışıyorum. Byron'un portresi hoş kokulu alevler içinde yanacak ve kendisinin yaşamı boyunca çevresine saçamadığı kadar çok ısı saçacaktı. Tutuşan tuval sellerin sürüklediği tahta gibi acı içinde kıvranıp duracaktı. Narin yüz çizgilerinin, inanılmaz bir biçimde, kavrulup yok olacağı gözümün önüne geliyor. *Byron çok hızlı yaşadı ve zaten kendi yaşamını yedi bitirdi,* diyorum içimden. *Fazla uzun yaşamaz. Dünya onsuz çok daha güzel olacak.*

Ben gene de, kapıyı kapıyorum. Sessizce solukları kesilen alevler, bir an için, hareketsiz kalıyorlar. Yeni edindiğim gücümü yakıp yıkma biçiminde harcamak istemiyorum.

Üzerimdeki ıslak giysileri çıkarıp kurularını giyiyorum. İncileri çıkarmıyorum; ben artık mutluluğum ile evliyim. Bedensel güçün verdiği enerji ile, rüzgârdaki harp telleri gibi titriyorum ve ne yapmam gerektiğini çok iyi biliyorum. Dolabın tepesinde duran deri çantayı indiriyor ve içindekileri masanın üzerine boşaltıyorum. Benim öteki Byron portrelerimi, iğrenç ve mahrem olanlarını, sakin bir biçimde süzüyorum. Onları dağıtıp saçarak içlerinden altısını, mutluluğumun neredeyse canına okuduğu anları en iyi ifade edenlerini ayırıyorum.

Ve çalışmaya başlıyorum. Yapılacak çok işim var. Önce resimler gerilip çerçevelenmeli. Kimi pastel boyalar birkaç kat vernik ile karıştırılıp kurumaya bırakılmalı. İngiltere vapuru öğle üzeri hareket ediyor. Resimleri hazırlamalıyım.

Çalışırken, ağzımı hiç açmadan, bir Venedik aşk şarkısı mırıldanıyorum. Gülünç Byron portrelerimi ellerimle ile bir bir ezerken sözcüklerin güzelliği uçup gidiyor sanki. Etli bilekleri ile katmerli gerdanını donuklaştırıyor, gözlerinin çev-

resindeki kırışıklara koruyucu bir yağ sürüyorum. Özet olarak, Caroline Lamb'in bu resimleri ne yapacağını çok merak ediyorum. Sevgilisini bu biçimde görmek onu incitecek mi? Sonra *Glenarvon*'u düşünüyorum. Caroline Lamb bu resimleri ne yapacağını anlayacaktır.

Sonuncu portreyi çerçeveleyince hepsini özenle bir araya topluyor ve ipeklilerin içine bir güzel yerleştirdikten sonra sıkıca bağlayarak bir tahta sandığın içine yerleştiriyorum. Kolinin üzerine adresini yazıyorum. Kolinin nereye gönderileceğini biliyorum. Adresi, hem Byron'un hem Hobhouse'un, Caroline'ın kayınvalidesi olan Lady Melbourne'a yazdıkları mektuplarda görmüştüm.

Özür dilerim, Hobhouse, diyorum içimden. *Kendini ihanet edilmiş gibi hissedeceksin belki, ama böyle bir özveriye katlanacaksın artık.*

Aynaya bakıyorum, yüzmenin cildime tazelik kazandırdığını görüyorum. İnciler boynumda daha iyi görünebilsinler diye saçlarımı yukarıya doğru savuruyorum. Gözlerim aynada gözlerime takılıyor ve gülüyorum. Pelerinimi üzerime atıyor ve kuyruğunu bana doğru savuran kediye selam çakıyorum. Koliyi çabucak doklara götürüyorum, bir denizci ile görüşüyorum. Venedik'e döndüğünde gelip beni görmesini ve resimleri istediğim adrese teslim etttiğini bana anlatmasını sağlama almak için, ona belirli bir para veriyor, belirli birkaç da bakış fırlatıyorum.

Doklardan geri dönerken, gene kahvelerden sesler geliyor kulağıma. Grek korosunun şarkı söyler gibi, *Byron! Varlıklı İngiliz!* dediğini işitiyorum.

"Benzi ölü gibi sapsarıydı, şimdiye kadar hiç böyle bir şey görmemişsinizdir," dediklerini işitiyorum.

"Mocenigo palazzosunu bir daha dönmemecesine bırakıp gitti. Kaçarken yanında yalnızca bir valiz dolusu şiir vardı, diyorlar. Bir daha geri dönmeyeceğine yemin etmiş."

Sesleri arkamda bırakıp yürüyorum.

Girolamo'yu düşünüyorum.

Kırılgan küçük bir taç yaprağını andıran kış güneşi gök-

yüzünde yavaş yavaş alçalmaya başlıyor. Eve gidiyorum. Yapacağım bir şey daha var.

Sevdiğim sokaklardan geçiyorum. Her yerde Venediklilerin sofralarındaki iştah açıcı kokular geliyor burnuma: Adaçayı, tereyağı, biberiye, yengeç çorbası ve *parmigiano*. Yosun kokuları ile taşlardan yayılan güzel kokuyu içime çekiyorum. Kırmızı kremitli çatıların üzerinde beyaz tomurcuklar gibi açmış gotik süslemeler görüyorum. Bembeyaz kaldırım taşlarının üzerinde yılan gibi kıvrılan derin çatlakları fark ediyorum. Pencere önlerinde utancından kıpkırmızı olmuş çiçekler görüyorum. Gondolların burunlarının altını yemeye çalışan dalgaların çatır çutur sesler çıkardığını işitiyorum. Yanlarından geçerken, dilencilerin açık pembe laleler gibi açılmış avuçlarının içine metal paralar sıkıştırıyorum. Gondolcuların söylediği türküler, çocuk şarkıları geliyor kulağıma. Çizgili *palina*lara bakıyorum, su çizgisinde olanlarını yeyip bitiren yanar döner hayvanların tıkırtılarını işitiyorum. Bütün bu saydıklarıma hükmetmek istiyormuşum gibi, kollarımı açıyorum. Nerdeyse karanlık basıncaya kadar, uzun bir süre yürüyorum.

Eve gidiyorum.

Önce bizim semtin alanına gidip başımı kaldırarak Miracoli Kilisesi'nin soluk renkli mermer iskeletine, esintili kemerlerine ve görkemli kubbelerine bakıyorum. Bir seferinde kandimi Casanova'nın kollarına attığım avludan geçiyorum ve Sofia'yı beklemek için küçük salonuna çıkılan merdivenleri tırmanıyorum. Günlük işlerini bitirince, her gün biraz dinlenmek için, ölen bebeğin benim yaptığım portresinin bulunduğu salona gelir.

Elini elime alıp onunla nasıl konuşacağımı kafamda tasarlamaya çalışıyorum.

Sofia'ya her şeyi anlatacak ve onu kucaklayacağım.

Giovanni'ye gidip, ellerimizi neşe içinde sallayarak ve de bakışlarımızı üzerinden hiç ayırmadan, olayları ona nasıl anlatacağımı düşünüyorum.

Sofia ile birlikte, kol kola ve başlarımızı birbirine yaklaş-

tırarak, Fondamenta Nuova'ya gideceğimizi düşünüyorum. Yolumuzu aydınlatan lambayı ikimizden biri taşıyor olacak. Sandalcıdan bizi San Lazzaro'ya götürmesini isteyecek ve Girolamo'yu alıp eve getireceğiz.

Son günlerini Mesolongion'da geçirdiği sırada Lord Byron'un sağlığı ile ilgilenen, ben, Dr. Julius Millingen, 19 Nisan 1824'te, otuz altı yaşında, sıtmadan ölen şaire otopsi yaptım. Yıllar yılı sürdürdüğüm onurlu meslek yaşamımda, beni bundan daha onurlandırıcı bir görev üstlenmediğimi söyleyebilirim.

Önce, vicdanım açısından, şunu açıklamam gerekir ki, Byron bu yaptıklarımıza tanık olsaydı büyük bir dehşete kapılırdı. Kendisi bedenin kutsallığına inanırdı. En azından, büyük bir şevk ile, kendi bedeninin kutsallığına inanırdı. Ölümünden önce, içine doğmuş gibi, alnına sülükleri yerleştirdiğim sırada, "Sakın bedenimi doğramayın, sakın bedenimi İngiltere'ye göndermeyin," dedi. Ben de ona, gövdesini eksiksiz olarak koruyacağımıza ve görünüşe bakılırsa, kurtuluşu uğruna canını verdiği Yunanistan'da kalacağına söz verdim. Bundan emin olabilirsiniz. Kendi ülkesine karşı içinde en ufak bir sevgi taşımıyordu; ölü ya da diri, bütün ya da parçalanmış olarak, büyük bir tiksinti içinde, bir daha oraya, o "mıhsıçtı küçük ada" dediği yurduna dönmeyeceğine yeminliydi. Kendine sonradan yurt edindiği İtalya'ya, hatta Venedik'e bile dönmek fikrine şiddetle karşıydı. Zaman zaman, sanki orada onu korkutan bir şey varmış gibi, "Venedik, hayır...." diye fısıldadığı olurdu.

Lord Byron'un, son günlerde, sık sık hezeyanlar geçirdiği oluyordu. Kör Şeytan tarafından lanetlendiği inancındaydı. Ona, okuyup üfleyerek cinleri kovabilecek yaşlı ve çirkin bir cadı bulursam bu iyiliğimi unutmayacağını söyledi. Ona, çok az da olsa, Hıristiyan dininden söz etmemiş olmama çok

üzülüyorum. Son günlerinde, çoğu kez İtalyanca konuşuyordu, söylediklerinden hiçbir şey anlaşılmıyordu. "Portre" demek olduğunu bildiğim "ritratto" sözcüğü hâlâ aklımda. Pek çok kez, "Oğlum, oğlum," deyince yanı başında hazır bulunanların hüzünlenmesine neden olurdu; çünkü genel davranış biçimlerine göre onun erkek sayılamayacağını herkes bilirdi.

Sürekli olarak, cesedinin yazgısına getirirdi sözü. Vurulmuş bir hayvandan söz ediyormuş gibi, "Bırakın bir köşede kalsın öyle, tantana ya da benzeri saçmalıklar istemiyorum," derdi. Bence, hezeyanlar sırasında, bizi otopsi yapmak fikrinden caydırabileceğine inanıyordu.

Bununla birlikte, ne yazık ki Lord Byron aralarında benim de bulunduğum beş doktor tarafından otopsi yapılarak baştan başa "doğrandı." Başka ne yapabilirdik? Bütün dünya bilgi ve haber için sürekli yaygara koparıyordu.

Ellerimizde testerelerimiz ile güzel bedenine yaklaşırken içimizden ikimizin gözyaşlarını tutamadığı doğrudur. Acımasız görevimizi yerine getirdikten hemen sonra, ben gözyaşlarımı tutamayarak kanlı sahneden ayrıldım. Onu tekrar eski haline getirme işini ötekilere bıraktım. İçi boşaltılmış bedenine bakmaya daha fazla dayanamazdım.

O odada kalmam gerektiğini kabul ediyorum. Çünkü, ben oradan ayrılınca, Mary Shelley'in Frankenstein azmanı gibi, tıpkı bir bez bebek gibi, bütün parçaların kabaca birbirine tutturulduğunu sonradan öğrendim. Kendimi suçlu hissettiğim için, yapılacak en son işleri, canla başla denetledim. İngiltere'ye yollanmak üzere, kurşun tabut bulunamadığı için, mühürlenmiş bir teneke sandukada ispirto içinde korunan cesedin yanı sıra dört ayrı kavanozda iç organları da yola çıkıyordu. Akciğeri hariç. Yunanlıların ciddi ricalarına karşılık olarak, akciğer bir toprak vazo içinde Mesolongion'daki San Spiridione Kilisesi'ne bırakıldı; fakat daha sonra oradan kayboldu.

Ona cesedinin Yunanistan'da kalacağına söz verdiğimi biliyorum. O sıradaki durumumuzu anlamalısınız. Yunanistan

savaş halindeydi. Cesedini orada bırakacak olursak, günün birinde barbarların onur kırıcı hakaretlerine maruz kalacağından korkuyorduk. O bizim en büyük şairimizdi! Buna izin veremezdik. Akciğerinin başına gelenler bile bu kararımın ne kadar isabetli olduğunu göstermeye yeter.

Anladığım kadarıyla, Lord Byron'un cesedi İngiltere'ye ulaştığında arkadaşı John Cam Hobhouse, kendisini, büyük bir özenle İngiltere'ye getirilmiş olan arkadaşıyla vedalaşmak zorunda hissetti. Fakat parçalar doğru dürüst bir araya getirilemediği için onu tanıyamadı. Zavallı Hobhouse'un ancak sakat ayağı görmek için cenaze şalını kaldırarak cesedi tanımak zorunda kaldığı için yaşadığım üzüntüyü unutamam. Anladığım kadarıyla, toplumun çeşitli kesimlerinden pek çok insan cenazeyi görebilmek için iki gün boyunca kuyruk oluşturduğu sırada, Lord Byron'un üvey kız kardeşi Augusta da cesedi görmeye gitti.

Pek çok insan sürekli bu konuyu konuştuğu halde, cenazenin Westminster Kilisesi'ne gömülmesine izin çıkmadı. Cenazeyi, ailenin Hucknall Torkard Kilisesi'ndeki mezar odasına koydular. Byron'un cenaze alayını düzinelerle şık binek arabasının izlediğini gazetelerde okudum. Bunlar ünlü ailelere, Lord Byron ile aynı düzeydeki soylu ailelere, kraliyet ailelerine ait arabalardı.

Cenaze için özel olarak süslenmiş olmalarına karşın, sorguçlu atlarına ve siyah giysili kapı uşaklarına karşın, arabaların içinde kimsecikler yoktu. İngiliz aristokrasisi, onları alaya alan, onları öfkelendiren bir insanın ölümü için âdet yerini bulsun diye üzüntülü görünmenin dışında pek bir şey yapmak istemedi. Hayalet arabalar kiliseye kadar gelmiş, fakat dışarda hiç beklemeden dört nala kalkan atlar onları oradan hızla uzaklaştırmıştı.

Ben bunu daha sonra öğrendim. Lord Byron'un bedeni sıcaklığını koruduğu sürece onlara en son dokunan benim ellerim oldu. Bu duyguyu hiç unutamayacağım. O yüzden dünyam yıkılmış gibiydi.

Ünlü şairin ölümüne ilişkin çarpıcı ayrıntılar peşinde ko-

şan yerel gazetelerin muhabirleri ile konuşurken ölçüyü kaçıracak kadar üzgün bir durumdaydım. Evet, o sırada hiç kendimde olmadığımı kabul ediyorum; konuşurken patavatsızlık ettim, fakat söylediklerim doğru şeylerdi.

Ve böylece *Greek Telegraph* gazetesi, Byron'a yapılan otopside şairin inanılmaz büyüklükte bir beyne sahip olduğunun ortaya çıktığını, doğru ve en uygun bir biçimde, haber verdi; Byron'unki normal bir beynin en az dörtte biri kadar daha büyüktü ve kana doymuş durumdaydı. Kafa kemikleri ise yaşlı bir insanın kemiklerine benziyordu, ek yerleri hiç belli değildi; sanki eritilerek kaynatılmış gibiydiler. Beyni çevreleyen bölümün dokusu ise fildişi kadar sertti. Vücudunun her yanında yağ dokuları görünüyordu, bu da onun doğuştan yağlanma eğilimli olduğunun kanıtıydı. Karaciğerde, genellikle aşırı alkol alanlarda görünen değişikliklerin başladığı dikkati çekiyordu. Karaciğeri küçülmüştü; dokusu sertleştiği gibi rengi sağlıklı bir karaciğerden daha soluk görünüyordu.

Lord Byron'un kalbi de çok büyüktü, hatta normal bir insanınkinden bile büyüktü. Muhabirlere bunu da söyledim, fakat söylediğime de bin pişman oldum; çünkü o yüzden bugüne kadar yemediğim zılgıt kalmadı.

Fakat bütün içtenliğim ile şunu da söylemeliyim ki otopsi işinin yapıldığı ahşap tezgâhın üzerinde sergilenen oldukça büyümüş görünen kalbin kas sistemi son derece zayıftı. İleri yaşta ölen bir insanın kalbi kadar pörsüktü. Gerçekte, söylemeye dilim varmıyor, ama Lord Byron'un kalbi onun en zayıf organıydı.

Yazardan Bazı Notlar

Gerçekte sadece var olan yaratılabilir.

JOHN RUSKIN

Bu kitapta yaratılan karakterler Cecilia ve ailesi, Mouchar, Maurizio Mocenigo, gondolcu ve kedidir.

Kalanlar sahici kişilerdir: Casanova ve ailesi, Byron ve ailesi, Francesca Buschini, William Beckford, Johann Wolfgang von Goethe, Büyükelçi Alvise Mocenigo, Dux Kontu Waldstein ve hizmetçisi Feldkirchner, Lorenzo da Ponte, Arnavutluk Valisi Ali Paşa, William Fletcher, John Cam Hobhouse, Dadı Gray, Caroline Lamb, Annabella Milbanke, Marianna Segati, Margarita Cogni, Tita Falcieri, Mary ve Percy Bysshe Shelley, Claire Claremont, Ada ve Allegra Byron, Marina Benzoni, Teresa Guiccioli, Julius Millingen, Angelica Kauffman, Rosalba Carriera, Lady Mary Worthley Montagu, Lady Arundel ve Giordano Bruno.

Casanova'nın edebi yapıtları da sahicidir. Casanova'nın yaşamına ilişkin anekdotlar ile aşk, kadın, Venedik ve portre ressamlığı ile ilgili kuramlarının kaynağı *Yaşam Öyküm* adlı yapıtındaki anekdotlar ile çeşitli taşlamalara dayanır. Casanova'nın üç bin altı yüz sayfalık anıları Dux'te geçen sürgünlük yıllarında Fransızca olarak yazıldı. Önce, 1822'de, Almanca olarak yayımlandı; fakat 1882'ye kadar İtalyancası yayımlanmadı. Bu anılar tam yirmi dört dile çevrildi; bu kitabın onsekizinci yüzyıl Avrupa yaşamını en etkili biçimde anlattığı kabul edilir. Casanova'nın sürgünde iken yazdığı mektuplar sa-

hici değildir; fakat bazı bölümleri Francesca Buschini'ye yazdığı mektuplara dayanmaktadır.

Gotik başyapıt olarak kabul edilen *Vathek* adlı acayip kitabın yanı sıra Beckford'un bu kitabına karşı Byron'un duyduğu tutku da gerçektir. Byron, 1823'te sonuncu Yunanistan gezisine çıktığında, bütün kitaplarının yakılıp tüm servetinin, sadece *Vathek*'in ona ait kopyası hariç, satılmasını emretti. "Bir Değişikliğin Gerekçeleri" başlıklı yazıda Avusturyalılar tarafından ortadan kaldırılan çılgın fil betimlemesi de Byron'a aittir. Byron'un daha pek çok renkli yorumları onun Hobhouse'a, yayıncısı John Muray'ye ve kız kardeşi Augusta'ya yazdığı mektuplardan derlendi. Caroline Lamb'in *Glenarvon a*dlı dehşet dolu bir yapıtı olduğu doğrudur ve 1819 baskısı bugün bile London Library'den ödünç alınabilir. *Poupée de France* gerçekten de yıllar yılı Merceria'daki mağazanın vitrininden Venedik modasını zorla kabul ettirdi. Venedik'teki *Karnaval* eğlencelerinin betimlemeleri Gabriel Bella'nın Querini Sampalia Palazzo'sundaki resimlerinden çıkarıldı; O resimler hâlâ orada görülebilir. San Michele Adası 1782'de Camadolese Manastırı'nın bulunduğu yerdi. Bir sonraki yüzyılın başında, Venedik'in mezarlık adası oldu.

Byron gerçekten de 1809'da Arnavutluk'ta, 1816 ile 1819 yılları arasında da Venedik'te bulundu. San Samuele'deki Mocenigo Palazzosu ile Frezzeria'daki Segatilerin evinde oturdu. Ve gerçekten de Lido'dan Büyük Kanal'a kadar yüzdü; ne var ki bunun sadece bir yerde kaydına rastlanabildi. Byron'un San Lazzaro Adası'nda Ermenice çalıştığı da doğrudur. (Rastlantıya bakın ki, adadaki Ermeni topluluğuna Casanova da bulaştırıldı. Venedik devleti tarafından Casanova'nın Ermeni keşişlerin kurduğu kaçak bir hücre ile uzlaştırma çalışmalarına girmesi istendi: Bu da, 1774'te, sürgünden dönmeden önceki yıllarda ona verilen görevlerden biriydi.)

William Beckford'un Casanova ile bağlantısı hayal ürünü olmakla birlikte pekâlâ gerçek de olabilir. Her ikisi de William Hamilton'un yakın dostları idi. Beckford ile Casano-

va'nın her ikisi de anlatılan tarihlerde Venedik'teydiler. O sırada saygın bir dul olan Kontes Giustiniana d'Orsini Rosenberg'e Beckford'un kendini tanıtmak amacıyla yazdığı pek çok mektup vardır. Fakat otuz yıl önce, Casanova'nın en gösterişli sevgililerinden biriydi. Anılarında Miss XCV diye söz ettiği Giustiniana, Casanova'nın yakın bir arkadaşından gebeydi. Casanova çocuğu düşürmesi için ona yardım etmeye çok çalıştı. Paracelsus'un Aroph'u da denilen ballı bir merhem döl yatağının ağzına Casanova'nın her dem istekli "binek atı"nın aracılığı ile defalarca tatbik edildiği halde hiçbir sonuç vermedi. Casanova'nın bir manastıra kaçırdığı Giustiniana, hiçbir yerde konuşmayacağı koşulu ile, bebeğini gizlice orada doğurdu. Giustiniana da neredeyse ününe leke sürülmemiş olarak ailesinin yanına döndü. Casanova on sekiz yıl süren sügünlükten döndüğünde, Giustiniana, Kont d'Orsini Rosenberg ile evlenmiş ve Venedik'te kendi salonunu kurmuştu. Beckford'un ağırlandığı yer, işte o salondu.

Byron 1819'da Venedik'ten ayrıldı ve Teresa Guiccioli'nin ev halkının arasına katıldı. Teresa'nın ailesi, Byron'un İtalyan ulusal kurtuluş hareketine ilgi duymasına çalıştı; fakat Byron aynı doğrultudaki Yunanistan davasına ilgi duydu. 1823'te, Yunanistan'ı Türk yönetiminden kurtarmak amacı ile kurulan Yunan Komitesi'ne seçildi. Ve Ocak 1824'te, Meselegion'daki kurtuluş hareketi birliklerine o da katıldı. Ve 19 Nisan 1824'te, sıtmadan öldüğü sırada, doktorluğunu Julius Millingen sürdürmekteydi.

Byron'un da kaleme aldığı kendi anıları vardı; fakat, ölümünden dört hafta sonra, 17 Mayıs 1824'te, yayıncısının Albermarle Sokağı'ndaki bürosunda törenle yakıldı. Yakın arkadaşları, Byron'un akıllara durgunluk verecek cinsel açıklamalarının varlığını sürdürmesine izin vermenin son derece tehlikeli olacağını düşündüler. Hobhouse da, onları hiç okumadığı halde, anıların ortadan kaldırılmasını isteyenlerin arasındaydı. Byron hakkındaki kötü niyetli savların doğru olmadığını kanıtlamak için, yıllarca sonra, Teresa Guiccioli çok sevdiği *Vie de Lord Byron* ("Lord Byron'un Yaşamı") adlı kitabı-

nı yazdı. Fakat kitabın Teresa'nın hayatta olduğu sürece yayımlanamayacak kadar mahremiyet içerdiği düşünüldü. Bununla birlikte, Annabella ona şunları söyletti: O, türlü felaketlerle dolu evliliğinin öyküsünü kaleme alması için Harriet Beecher Stowe'u ikna etmişti. Kitap, ölümünden on yıl sonra, 1870'te, *Lady Byron Vindicated* ("Haklı Olduğu Kanıtlanan Lady Byron") adı ile yayımlandı.

Byron'un otopsisi de, cenaze töreni de anlatıldığı biçimde oldu. O sırada Mary Shelley Londra'daydı. Byron'un cenaze arabasının HighgateTepesi'nden inişini seyretti ve ona o kadar pahalıya mal olan adam için gösterilen muhteşem sevgi gösterisini kaleme aldı. Caroline Lamb da cenaze alayı ile bir rastantı sonucu karşılaştı. Cenaze arabasının içinde kimin yattığını öğrenince zihinsel dengesini tümüyle yitirdiği gibi bir daha da tamamıyla iyileşemedi.

Bir de, romanın dördüncü bölümünde anlatıldığı gibi, San Lazzaro Adası'nda Byron'un bir portresi vardır.

Fakat ressamın adını kimse bilmiyor.

Yazarın Teşekkürleri

Cecilia hakkındaki zorunlu ve son derece değerli yardımları ve de örnek davranışları için editörlerim Sally Abbey ile Jill Foulston'a ve onları özelikle benim için keşfeden menejerim Tanja Howarth'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Yazılı metne yaptığı değerli katkılarından dolayı da Rebecca Kerby'ye pek çok teşekkürler.

Desteklerini benden esirgemeyen Bart ve Marilyn Stoner, Nancy Starr, Susanna Georghegan'a, romanın orijinal müsveddelerini okuyan Joanna Skepers, Melissa Stein, James Tipton, Donna Martin, Kristina Blagojevitch ve Jenny Lovric'e, kesinlikle her şey için Wendy ve Fred Oliver'e en içten duygularla teşekkür ederim.

İtalyanca ve Venedikçe sözcükler ile ikonların anlamları konusunda yardımlarını esirgemeyen Ornella Tarantola, Clara Caleo-Green, Cinzia Viviani ve Lucio Sponsa'ya son derece minnettarım. On sekizinci yüzyıl ve kedi yaşamının ilginç cepheleri ile ilintili yardımları için David Swift ve Lynne Curran'a, ayrıca tarımla ilgili konularda bana yardımcı olduğu için Reggie Pennington'a da çok teşekkürler.

Metin üzerindeki olağanüstü, değerli yorum ve değerlendirmelerinden dolayı Alison Fell, Nicolette Hardee, Val Lee, Janie Mitchell, Susannah Rickards, Angela Robson ile Katri Skala'ya sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

Portre ressamlığının teknik incelikleri konusundaki yardımları için June Mendoza'ya, Casanova'nın kişiliği ile ilgili nazik ve ayrıntılı yardımları için Cynthia Craig'e, Byron ile ilgili yardımları için de Tom Holland'a teşekkürler.

Londra Ulusal Portre Galerisi ile Ulusal Galeri, Venedik

Marciana Kitaplığı, British ve London Libraries çalışanlarına da teşekkür ederim.

Venedik'te, Byron'un yaşamış olduğu konutta Mocenigo Palazzosu'nda geçen olaylarla ilgili sahneleri yazmama izin vermek inceliğini gösteren Donatella ve Paolo Asta'ya; Molin Balbi Valier della Trezza Palazzosu'nu hem kendime konut olarak kullanmama hem de romanda Cecilia'nın atölyesi olarak kurgulamama izin verdiği için Michele Sammartini'ye; Venedik'te kedigillerin yaşam tarzını anlamama yardımcı olan Paola ve Pitagora Zoffoli'ye; beni Venedik atasözlerinin renkli dünyası ile tanıştıran Alessandra Angelini, Diego Vianello ve Franco Gasperin'e ve son olarak *minestra*ları için Ada Gasperin'e şükranlarımı bildiririm.

*Fragolino*lar için Sergio ve Roberta Grandesso'ya; sabahları saat 6'da içtiğimiz yüzlerce fincan *ottimi capucci non troppo schiuma** için, ki onlarsız bu roman asla yazılamazdı, Graziella, Emilio ve Valentina Scarpa'ya sonsuz teşekkürler.

*Fazla köpüklü olmayan nefis cappuccinolar. (ç.n.)

Seçilmiş Kitaplar Listesi

Bu roman için yapılan araştırmalar sırasında aşağıdaki değerli kitaplardan yararlanıldı:

The Story Of My Life ("Yaşam Öyküm"), yazan: Giacomo Casanova, Seingalt Şövalyesi, Çeviri: Willard R. Trask, Johns Hopkins Paperbacks Edition, 1997. Kitabın Fransızca orijinali eksiksiz olarak *Histoire de Ma Vie* adıyla yayımlandı. Yazan: Venedikli Jacques Casanova, Seingalt Şövalyesi, Yayına hazırlıyan: F. A. Brockhaus, Wiesbaden, Librairie Plon, Paris, 1960.

Glenarvon, Yazan: Lady Caroline Lamb, Henry Colburn, Londra, 1816.

Byron: A Self-Portrait Letters and Diaries 1789 to 1824 ("Byron: Mektupları ve Günlükleri ile Kendi Portresi 1798' den 1824'e kadar"), yayına hazırlıyan: Peter Quennell, John Murray, Londra, 1950.

Dreams, Waking Thoughts And Incidents ("Düşler, Gündüz Düşleri ve Olağandışı Olaylar") Yazan: William Beckford; yayına hazırlıyan: Robert J. Gemmett, Fairleigh Üniversitesi yayın. 1971, Associated University Presses Inc. Cranbury, New Jersey.

Vathek, yazan: William Beckford, Londra, 1786.

Kitapta geçen bazı İtalyanca sözcüklerin Türkçe karşılıkları

Armodis: Dolap
Bisbigliare: Fısıldamak
Brova Gatto: Aferin sana kedi
Carissimo: Sevgili
Cavallo Sergente: Erkek arkadaş (Kadınların bir dediğini iki yapmayan erkek)
Che delizia: Ne hoş
Cicisbeo: Züppe, centilmen
Conversazione: Sohbet toplantısı
Corno: Boynuz
Culo: Göt, kıç
Estro: Esin
Fanciulla: Yeniyetme genç kız
Fare l'ambacciata: Elçilik yapma
Figura: Simge
Fragolino: Çilek likörü
Homme Fatal: Karşı konulmaz erkek
Invece: Halbuki
Lazzeretto: Cüzam hastanesi
Lingua biforcuta: Çatal dil, laf dokundurma
Merda: Bok
Minestra: Çorba
Moroso(a): Metres, nişanlı
Palazzo: Konak, apartman
Palina: Direk, sırık
Parmigiano: Bir peynir türü (Parma usulü)
Putto: Oyuncak bebek
Quartiere: Mahalle, semt.
Risotto: Pirinç pilavı
Scampo(i): İri karides
Sfumato: Buğulanmış
Va bene: Öyle olsun, pekâlâ, tamam

KARNAVAL

Genç şair
Lord Byron
ve
Casanova
aynı kadına
âşık olur...

M.R. LOVRIC

Çifte yaşamlar diğerlerine göre hem iki kat daha hızlı hem de iki kat daha tehlikeli yaşanır.

Yıl 1782. Venedikli bir tüccar ailenin on üç yaşındaki kızının banyodaki çıplaklığı bir kedi tarafından cezbedilir ve kız kendini efsane çapkın Casanova'nın kollarında bulur.
Yirmi beş yıl sonra Cecilia Arnavutluk'tadır. Artık oldukça tanınmış bir portre ressamıdır. Profesyonel şöhretine gölge düşüren tek şey ise Venedik'te Casanova tarafından sevilen son kadın olmanın verdiği şöhrettir. Cecilia, bu noktada hayatına giren, aşkı düşmanca bir muamele olarak nitelendiren ve ne pahasına olursa olsun macera arayan genç bir İngiliz şair ile ilişki yaşamaya başlar.
Bu genç şair George Gordon'dur; yani Lord Byron.

Karnaval, ihtişamlı Venedik döneminin sonlarında yaşanmış tutku ve aşk dolu bir roman...

ISBN 975-10-2148-0

Kapak Tasarımı: Kenan Doğan